శ్రీరామ.

కంబరామాయణము

(ఆంధ్రానువాదము.)

ప్రథమ సంపుటము

(బాలకాండమునుండి కిష్కింధాకాండమువఱకు)

గ్రంథకర్త:

పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి

చిత్తూరు

శ్రీ వేంకటేశ్వర ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1950.

మూల్యము 12-8-0.

శ్రీరస్తు.

విజ్ఞప్తి.

కంబకవి చరిత్రాదికము.

కంబకవి రాజనరేంద్రుని మునిమనుమఁడగు మూఁడవ కులోత్తుంగుని యాస్థానమున నుండినతఁడు. (ఈ కులోత్తుంగుఁడు విక్రమచోళునికొడుకు. విక్రమచోళుఁడు రాజనరేంద్రుని కొడుకగు రెండవ కులోత్తుంగుని కుమారుఁడు.) కులోత్తుంగుఁడు కంబకవి పాండిత్యమును కవితాచాతుర్యమునువిని యతనిం దనయాస్థానమునకుఁ బిలిపించి కవిచక్రవర్తి బిరుద మొసంగి గౌరవించి విద్యాధికారిగా నుంచుకొనియెను. వీరిది క్రీ.శ. పండ్రెండవ శతాబ్ది నపరభాగము. మొదటి కులోత్తుంగుని కాలమున — అనగా ౯ శతాబ్ది తుదిని ౧౦ శతాబ్ది మొదటను ఉండెనని కొందఱందురు. రాజునుగూర్చి కవి గ్రంథములందెచ్చటను ఒకవాక్యమైన కానరాకుండుట మిక్కిలి చిత్రము.

కంబకవి తిరువళుందూరున పూజారి (ఉవచ్చ) పనిచేయుచుండిన అనంతుఁడను పుణ్యపురుషునకు జనించెను. వీరిది వేలాళ (కృషికజీవి) కులము. కాళిదాసాది మహాకవుల చరిత్రముల వలెనే కంబకవి చరిత్రమును విస్పష్టముగాఁ దెలియరాదు. చిన్ననాఁడే తలిదండ్రులు గతించుటచే తిరువెణ్ణెయ్‌నల్లూర నుండిన శడైయప్పర్ (జటప్ప) అను నతఁడితనిం బెంచి పెద్దఁజేసి విద్యాబుద్ధులునేర్పి గొప్పపండితునిగా కవిగా నొనరించెను కావునఁ దనపోషకుని నామము చిరస్థాయియగునట్లు లితఁడు తనరామాయణ మహాకావ్యము నందచ్చటచ్చటఁ జొప్పించెను. ఇతనికుమారుఁడగు అంబికాపతియు మహాకవి.

కంబకవి వాల్మీకి ననుసరించి తనరామాయణమును వ్రాసెను. అది కథానుసరణము మాత్రమేకాని భాషాంతరీకరణము కాదు. వర్ణనలు సంభాషణములు కల్పనలు సొంతములు. ఇతఁ డుపమలలోను వర్ణనా పద్ధతియందును కాళిదాసుని, శైలిని భక్తిని పోతనను తలఁపించును. సంస్కృతాంధ్రములందు వాడుకలోలేని యత్యద్భుతోపమలు ప్రాపంచిక నిత్యవ్యవహారమున కానవచ్చునవి యిందు లెక్కకు మీఱి కలవు. ద్విత్రిచతుఃప్రాసము లితనికి మిక్కిలి యిష్టములు. దశరథుని మిథిలాప్రయాణమును మూఁడు వందల వృత్తములతోఁ బెంచి నాయికా నాయకుల విహారలీలలు పుష్పాపచయము జలక్రీడ మధుపానము మున్నగు విషయముల కవకాశము గల్పించికొని వర్ణించెను. దీనింబట్టియే కాఁబోలు! కంబరామాయణమున నెడతెగని వర్ణనములతో దీర్ఘాతిదీర్ఘమైనదను లోకవ్యవహారము సిద్ధించి యుండనోపు.

ఇందెక్కువ భాగమితఁడు తిరువెణ్ణెయ్‌నల్లూరను కొంతభాగము తిరువత్రియూరను వ్రాసెను. కంబకవి వ్రాసిన దాఱు కాండములే. ఉత్తరకాండమును సాలెకులమునఁ బుట్టిన వాణిదాసుఁడను కవి రచించెను. కంబకవి రామాయణమును పూర్తి గావించిన పిదప శ్రీరంగమునకేగి ఓంకారవిమానమున యోగనిద్రవహించు శ్రీరంగనాథస్వామిని దర్శించి నమ్మాళ్వారులపై నొకగ్రంథము వ్రాసి యటఁగల మహాపండిత సభలోఁ దన రామాయణమును వినిపించి సభవారి మెప్పువడసెను. అందలి పండిత సభకు రంగమనిపేరు. దానింబట్టియే లోకమున 'రంగమున కెక్కెనా?' అను సామెత రూఢియైనది. సరస్వతి అంతాది (ముక్తపదగ్రస్తము) ఏరెళుపదు (కృషిపై డెబ్బది) అను గ్రంథములు కూడ నితనివే యందురు.

ఇతని కవిత్వము సరసము లలితపదాలంకార యుక్తము అర్థగంభీరము పండిత పామరరంజకము భక్తిప్రబోధకము నైనది. శైలి గంగాప్రవాహము ననుకరించును. రసస్ఫోరకముగా వర్ణించుటలో నితఁడద్వితీయుఁడు. అందులకుం దగిన ఘట్టములు కొన్నింటి నితఁడు కథ పోకడకు ననువుగా క్రమవిరుద్ధము విసుగులేకుండు తీరునఁ గల్పించుకొని యున్నాఁడు. చూడుఁడు. రామలక్ష్మణులు కౌశికుని వెంబడించిపోవుచుఁ గాంచినట్లు మిథిలాపురము వర్ణింపఁబడినది. అరణ్యాగమనశ్రమము సీతకుఁ దోఁపకుండు నట్లుగా వృక్షపక్షిమృగ నదీనదములు మనోహరముగా రామునిచే వర్ణింపఁబడినవి. హనుమంతుని సీతాన్వేషణ నెపమునను రాముఁడు లక్ష్మణునకుం జూపు నెపమునను లంక వర్ణింపఁబడినది. ఇట్టివే అటనట గొన్ని కొన్ని కలవు.

ముఖ్యములగు మార్పులు.

శ్రీరాముఁడు మిథిలా రాజవీథిలో తమ్మునితో మునితో నేగుచు మేడ మీఁద నుండిన సీతంగాంచుట, సీతయు రాముంగాంచుట, అందుపై వారి యనంగ దశావర్ణనము, దశరథుఁడు దుఃఖావస్థయందు తనకౌర్ధ్వదైహికములు భరతుఁడు చేయ రాదనుటచేఁ బదపడి వసిష్ఠుఁడు శత్రుఘ్నుచేఁ జేయించుట, సీతారామలక్ష్మణు లగస్త్యాశ్రమమునుండి పంచవటికేగుచు మార్గమధ్యమున జటాయువుంగాంచి సంభాషించుట, రావణుఁడు సీతను పర్ణశాలతోడ భూమిని పెల్లగించుకొని పోవుట, సుగ్రీవుఁడు తారను తల్లిగా భావించి గౌరవించుట, విభీషణుఁడు రావణునకు హిరణ్యాకశిపు వధముఁ దెలుపుట, యుద్ధరంగమున విభీషణ కుంభకర్ణుల సంభాషణము, రావణుఁడు రామ లక్ష్మణ శిరోధనువులు గల్పించి చూపి సీతను బెదరించి లోఁగొన యత్నించుటకు మాయగా మాయజనకుని గల్పించి వానిచే భూజాతకు దుర్నీతులు చెప్పించుట లోనగునవి. ఈ కవి సుగ్రీవ విభీషణులకంటె వాలిని రావణుని కుంభకర్ణుని ఎక్కువగా గౌరవించెను.

తెనిఁగింపు.

సంస్కృతకావ్యముల నాంధ్రీకరించుట సులభకార్యము. అందలి పదములు సమాసములు అట్లట్లే తుదిప్రత్యయములు చేర్చి యుపయోగించుకొనవచ్చును. అఱవమునుండి యట్లుచేయుటకు వీలులేదు. తెనుఁగు సంస్కృతానుసారిణియైనది. అఱవ మట్లుగాక స్వతంత్రించియే యున్నది. రెండును ఒక మాతృకగల ద్రవిడభాషలేయైనను నిత్యవ్యవహారమందుగల పెక్కుపదము లర్థరూప భేదములులేక యున్నను ప్రకృతి ప్రత్యయ సంబంధమం దఱవమున స్వాతంత్ర్యమున్నది. మఱియు భాషాభివృద్ధి కవకాశ మెక్కువగానున్నది. పదముల నిచ్చవచ్చినట్లనుకూలముగా సృష్టించుకొనవచ్చును. తెనుఁగున నట్టి పద్ధతులు విరివిగాలేవు. అఱవమందలి విశేషణ పద్ధతి నింతగాఁ గానవచ్చును. ఆపద్ధతి నా సహజశైలినిగూడఁ జాలచోట్ల మార్చివైచినది.

'కంబకవియే పండితుఁడు; కంబకవి యింటి కట్టుకంబముగూడ కవిత్వము చెప్పును; అను నా నుడులకుఁ గారకుఁడైన యిమ్మహాకవి కవిత్వమందలి గొప్పతనమును కొంతవఱకైన నాంధ్రులు గ్రహింపఁగలిగినచో నాపరిశ్రమము సఫలము కాఁగలదు. గ్రంథము గొప్పదిగావునఁ దెలిసియుఁ దెలియకయు దొసఁగులు దొరలియుండవచ్చు. అట్టివి తెలిసి తెలిపినవారికి వినయపూర్వక వందనము లర్పింతును.

ఒక క్రొత్త మార్పు.

ద్రుతము స్వత్వరూపము వహించినపుడు దానిపై వచ్చు పరుషము సరళము కారాదు. ఏలయన స్వత్వమజంతము. దానికి ద్రుతకార్యముంచుట యెట్లు పొసఁగును? కావున నట్టిచోటులను సముచ్చయమగు నువర్ణము మీఁదను సరళాదేశము మానితి.

సహాయులు.

తెనిఁగించునపు డారణ్యకాండమున ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీ అయ్యాదొరాచార్యకవిగారును కిష్కింధాకాండమున విద్వాన్ శ్రీ మునిరత్నపిళ్లగారును నాకెక్కుడుగఁ దోడ్పడిరి. శ్రీ. జి. వెంకటస్వామి నాయఁడుగారును విద్వాన్ శ్రీ సాంబశివపిళ్లగారును శుద్ధప్రతి వ్రాసియిచ్చిరి. మిత్రుల ప్రేరణముచే 'దక్షిణ' యనుపేర కృతికర్తృ (నా) జన్మాదికమును శ్రీ నాగనరసింహులు నాయునింవారు వ్రాసిరి. మైసూరు యూనివర్సిటీ ప్రోచాన్సలరుగానున్న డాక్టరు కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు నాయందుగల యధిక వాత్సల్యముచే దీనికి అమూల్యమగు పీఠిక వ్రాయుచున్నారు. అది రెండవసంపుటముతోఁ జేర్చి పాఠకులకు సమర్పింతును. ఇట్లు నాకన్నివిధముల ప్రోత్సాహమొసంగిన వీరిమేలు నా జీవితాంతమువఱకు మఱవఁజాలను.

ముద్రణము.

ముద్రణకార్యము పెక్కుచిక్కులకు లోనై ఆఱేండ్లు కడచినవి. కాగితములు దొరకక కొంతకాలము. మితిమీఱిన వెలలై కొంతకాలము. అనుకూలసూచనలు తోఁచినపు డార్థిక దుస్థితి. ఇట్లుకాలము కడచిపోవుచుంట గాంచి నాబాల్య మిత్రులు భాషాప్రియులునగు శ్రీ బొమ్మయపల్లి అప్పాసామిపిళ్లగారు నాకంటె నధిక శ్రద్ధగైకొని శ్రమకోర్చి తిరిగి తమ పలుకుబడిని పూర్తిగా నుపయోగించి రాజపోషకులను పోషకులను ప్రోత్సాహకులను చందాదారులను చేర్చి ధనము ప్రోవుచేసి ముద్రణ వ్యయమునకొసఁగి ముద్రితగ్రంథమును కన్నులఁగాంచ దీక్షగొని ప్రథమ సంపుటము పూర్తిగావించి యొక మహాయజ్ఞము నెఱవేర్చిన ట్లానందమందినారు. అట్టి సుహృద్రత్నమగు శ్రీఅప్పాసామిపిళ్లగారికిని వారికితోఁడుపాటుగా కార్యక్లేశముసహించి ముద్రితగ్రంథమును కనులఁజూడఁగోరిన భారతపౌరాణికులు శ్రీ తిరువేంగడ పిళ్లగారికిని ఆనందాశ్రమస్థాపకులగు శ్రీ శాంతానంద స్వాములవారికిని గాండ్లపల్లి రామకృష్ణారెడ్డిగారికిని ఎత్తిపల్లి గ్రామస్థులు శ్రీపుల్లూరి నారాయణసామిరెడ్డిగారికిని కాణిపాకుపట్నం శ్రీ లోకనాథపిళ్ల B. A. గారికిని తక్కినమిత్రులకును రాజపోషకులకు, పోషకులకు, ప్రోత్సాహకులకు నేతత్కథానాయకుఁడు నిష్టదైవమునగు శ్రీ కోదండరామచంద్రుం డితోధికాయు రారోగ్య భోగభాగ్యము లొసంగుఁగాక.

ముద్రణభారము నాకొలఁదికి మీఱినదని యెఱిఁగి తమ యౌదార్యము ప్రేమతోఁజూపి ధనసాహాయ్యము చేసిన గణ్యులు.

మహారాజపోషకులు.

శ్రీ శ్రీ ముద్దుబంగారి శేషాచలపతిరాజులుంగారు, జమీందారు, బంగారిపాళెం. ... 216_0_0

శ్రీ శ్రీ రాజా సుగుటూరు ఇమ్మడి వీరబసవ చిక్కరాయ యశోవంత బహద్దరు జమీందారువారు, పుంగనూరు ... 250_0_0

116 రూ. ఒసఁగిన రాజపోషకులు.

శ్రీ T. మునిస్వామినాయఁడుగారు, మోటకాంపల్లి, కొత్తకోట.
,, N. చెంగల్ రెడ్డిగారు, మండీ, పాకాల.
,, P. వెంకటరెడ్డిగారు, తుంబకుప్పం.
,, G. వెంగమనాయఁడుగారు, నలవెంగనపల్లి.
,, మద్దూరి వెంకటరామయ్యగారు, పురోహితులు, పుల్లూరు.
,, రామస్వామిరెడ్డిగారు, కొత్తకోట.

శ్రీ N. P. వెంకటకృష్ణయ్యనాయఁడుగారు, చిత్తూరు.
,, N. P. చెంగల్రాయనాయఁడుగారు, డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ప్రెసిడెంటు, చిత్తూరు.
,, మణియం శ్రీనివాసులు నాయఁడుగారు, నలగాంపల్లి.
,, మునిస్వామిరెడ్డిగారు, మొట్టుకూరు.
,, K. గోవిందరెడ్డిగారు, కల్లూరుపల్లి.
,, మణియం గోవిందరెడ్డిగారు, నల్లంగాడు.
,, V. శేషాచలమునాయఁడుగారు, కొండ్రాజుకాల్వ.
,, మణియం చెంగల్ రెడ్డిగారు, గుండ్లకట్టమంచి.

ఏఁబది రూపిక లొసఁగిన పోషకులు.

శ్రీ B. L. నరసింహులు నాయఁడుగారు, బొమ్మయపల్లి.
,, Y, మొగిలిరెడ్డిగారు, దండువారిపల్లి.
,, మునిమాదిరెడ్డిగారు, నల్లంగాడు.
,, B. గోవిందరెడ్డిగారు, బుడితిరెడ్డిపల్లి.
,, B. వరదారెడ్డిగారు, మత్స్యం.
,, B. C. మునిసామిరెడ్డిగారు, మత్స్యం.
,, K. వెంకటమునిసామినాయఁడుగారు, మండీ, చిత్తూరు.
,, P. చిన్నమరెడ్డిగారు, పెరియంబాడి.
,, P. రామకృష్ణారెడ్డిగారు, గాండ్లపల్లి.
,, P. మునిరెడ్డిగారు, కాళేపల్లి.
,, T. మునిరత్నంరెడ్డిగారు, తుంబలవారిపల్లి.
,, T. చిన్నికృష్ణారెడ్డిగారు, తుంబలవారిపల్లి.
,, M. గురుమూర్తిరెడ్డిగారు, ఎత్తేపల్లి.
,, P. రామారెడ్డిగారు, ఎత్తేపల్లి.
,, P. వెంకటరెడ్డిగారు, ఎత్తేపల్లి.
,, P. రాఘవరెడ్డిగారు, ఎత్తేపల్లి.
శ్రీ ఆనందాశ్రమ భక్తులు, ఎత్తేపల్లి.
,, V. సుబ్బానాయఁడుగారు, కొండ్రాజుకాల్వ.
,, చ. సుబ్బానాయఁడుగారు, కొండ్రాజుకాల్వ.
,, P. నారాయణరెడ్డిగారు, పల్లెచెఱువు.
,, P. శంకరరెడ్డిగారు, పల్లెచెఱువు.

ఇరువదియైదు రూపికల మున్నుగ నొసఁగిన ప్రోత్సాహకులు.

శ్రీ J. మునసామిరెడ్డిగారు, కల్లూరుపల్లి.
,, K. సుబ్బారెడ్డిగారు కల్లూరుపల్లి.
,, P. సుబ్బారెడ్డిగారు, మహాసముద్రం.
,, మణియం. కుప్పిరెడ్డిగారు, మహాసముద్రం.
,, B. పాపానాయఁడుగారు, బొమ్మయపల్లి.
,, B. కస్తూరినాయఁడుగారు, బొమ్మయపల్లి.
,, M. K. రామిరెడ్డిగారు, తుంబకుప్పం.
,, K. బాలకృష్ణపిళ్లగారు, గాజులపల్లి.
,, V. నాగమనాయఁడుగారు, కొండ్రాజుకాల్వ.
,, V. చిన్న బోడయ్యనాయఁడుగారు, కొండ్రాజుకాల్వ.
,, V. సీనయ్యనాయఁడుగారు, కొండ్రాజుకాల్వ.
,, K. నల్లయ్యనాయఁడుగారు, కొండ్రాజుకాల్వ.
,, మణియం. గోవిందరెడ్డిగారు, అరగొండ.
,, B. మునిరత్నంరెడ్డిగారు, ఎగువమత్యం.
,, కొ. వెంకటపెరుమాళ్లురెడ్డిగారు, ఎగువమత్యం
,, K. దొరసామిరెడ్డిగారు, ఎగువమత్యం.
,, భాస్కరరెడ్డిగారు, ఎగువమత్యం.
,, గ. దొరసామిరెడ్డిగారు, ఎగువమత్యం.
,, వ. లింగమనాయఁడుగారు, ముట్టుకూరు.
,, B. చెంగల్‌రెడ్డిగారు, మత్యం
,, M. సుబ్బారెడ్డిగారు, మత్యం.
,, B. చిన్నవరదారెడ్డిగారు, మత్యం.
,, A. రామచంద్రారెడ్డిగారు, మత్యం
,, K. మురుగేశముదలిగారు, మురుకంబట్టు.
,, మునిరెడ్డిగారు, వావిల్‌తోట.
,, V. బాలకృష్ణారెడ్డిగారు, V. M. వావిల్‌తోట.
,, P. శ్రీరాములురెడ్డిగారు, వావిల్‌తోట.
,, T. రామకృష్ణారెడ్డిగారు, తలుపులపల్లి.
,, T. రామచంద్రారెడ్డిగారు, తలుపులపల్లి.
,, P. రామలింగారెడ్డిగారు, కాళేపల్లి.
,, K. S. అణ్ణామలైపిళ్లగారు, గాండ్లపల్లి.

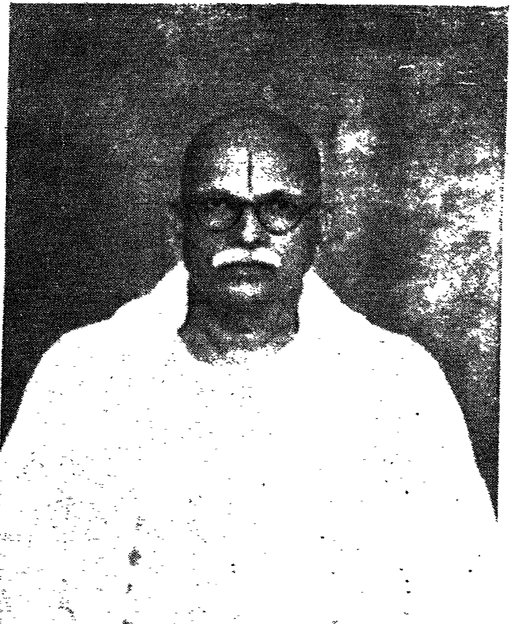
శ్రీ P. విశ్వనాథరెడ్డిగారు, ఎత్తేపల్లి.
,, మారం. చిన్నమునసామిరెడ్డిగారు, పుల్లూరు.
,, ముప్పూరి మునసామిగారు, పుల్లూరు.
,, సుబ్బరాజుగారు, డ్రిల్ మాష్టరు, అరగొండ.
,, K. సత్యనారాయణమూర్తిగారు, B.A., B.Ed., హెడ్మాష్టరు,
B. H. School, Puttur.
,, S. రాజగోపాలనాయఁడుగారు, పాకాల.
,, M. లక్ష్మయ్యనాయఁడుగారు, పాకాల.
,, N. రంగయ్యనాయఁడుగారు, పాకాల.
,, R. కృష్ణయ్యనాయఁడుగారు, పాకాల.
,, M. రంగయ్యనాయఁడుగారు, పాకాల
,, కరణం మునిరత్నపిళ్లగారు, మొగిలివెంకటగిరి.
,, అరుణామలై రెడ్డిగారు, చెర్లోపల్లి.
,, మణియం మునిరెడ్డిగారు, తొడతర.
,, మణియం వెంకట్రామారెడ్డిగారు, మల్లకుంట.
,, K. మునసామిరెడ్డిగారు, కట్టకిందపల్లి.
,, రంగారెడ్డిగారు, కట్టకిందపల్లి.
,, కరణం సుబ్రహ్మణ్యపిళ్లగారు, పట్రపల్లి.
,, కరణం నాగరత్నపిళ్లగారు, పట్రపల్లి.
,, కరణం నాగరత్నపిళ్లగారు, పుత్తూరు.
,, పెద్దబ్బనాయఁడుగారు, మోదుగులపల్లి.
,, మణియం రామలింగారెడ్డిగారు, పాటూరు.
,, డాక్టరు రామస్వామిరెడ్డిగారు, చిత్తూరు.

మఱియు వాగ్దానముచేసినవారు కొందఱు గలరు. వారిపేరులు రెండవసంపుటమున ప్రకటింతును. వీరికెల్లరకును కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములతో నీప్రథమ సంపుటము సమర్పించుచు త్వరలోనే తక్కిన రెండవసంపుటమును అందఁజేయుదు నని విన్నవించుచున్నాఁడను.

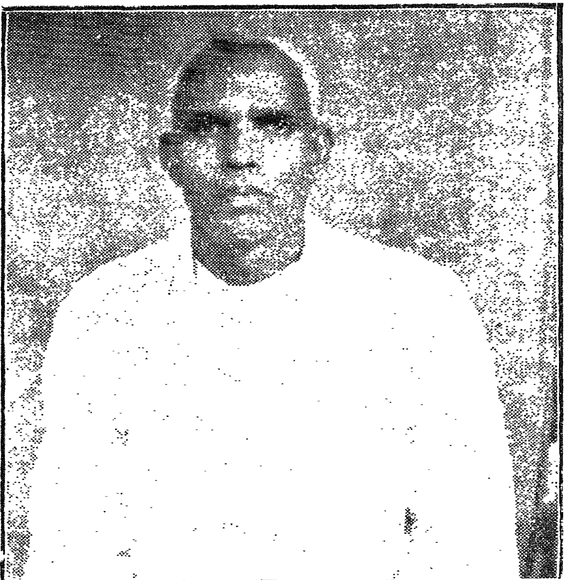
ఇట్లు,
సుజన విధేయుఁడు,
శ్రీ రా ము లు రె డ్డి.

క్రింది సవరణలను మున్నుగ గ్రంథమందు గావించుకొని మఱి చదువఁ జదువరులు ప్రార్థితులు.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౭	౨౯	వచించు	వసించు
౨౪	౨౩	గ్రవాద్య	గ్రవ్యాద
౨౫	౧౫	రాజ్యబు	రాజ్యంబు
౨౭	౨౨	పజ్జలంబు	పజ్జలజాబు
౩౦	౧	పోన	పోవ
౩౮	౧౫	౨౬	౭౬
౪౦	౩౦	సత్పురుష!	సత్పురుష
౪౯	౧౪	డయ్యె౯	డయ్యె
౬౩	౮	యవ్యాల	యహల్య
౬౬	౩	వస్త్రముల్	వస్త్రములు౯
౬౮	౨౮	సితి	సీత
౬౯	౨౧	క్రొంవిరి	క్రొవ్విరి
౭౯	౨౩	మొగమ్మును	మొగమ్ములు
౮౭	౫	బొంచె	బొంద
౯౩	౧౯	ఝుర	ఝుర
౯౪	౬	రొుద	ఱొద
౯౬	౨౭	సిర్ఝర	నిర్ఝర
౧౧౨	౧౨	నిర్ఝరిణి	సర్ఝరిణి
౧౧౩	౨౮	గడలిఁ	గడ్డలిం
౧౧౭	౧౬	నొడె	నొండె
౧౧౯	౧౪	బైనవైచి	బెనవైచి
,,	౨౨	త్రోవలలో	త్రోవల
౧౨౭	౨	రాముసందు	యశమునందు
౧౩౦	౪	సజ్జ	సబ్జ
,,	౨౨	పూర్తిగ	పూర్తిగా
౧౩౬	౨౭	నరుణు	అరుణు
౧౪౨	౧౩	ఇరువులు	ఇరువురు
౧౪౯	౨౯	జానితొ	జానితో
౧౫౭	౨౫	మణులతొ	మణులతో
౧౫౯	౨౭	మేలల్సుపు	మేల్సలుపు
౧౬౨	౨౭	గోరెద	గోరెద
౧౯౪	౩	తమకు	దండి
౨౧౬	౧	౨	౭
౨౪౨	౧౬	ణవి	ణీవి
౨౪౫	౨	నొసగఁ	నొసఁగ
౨౯౪	౨౫	మంజిలి	మంజలి
౩౦౨	౧౩	నీరుగ	నీఱుగ
౩౦౩	౮	రండనును	రండనుచు
౩౦౭	౯	బందువ౯	బందున౯
౩౧౬	౧౪	కుఁడు నే	కుండు నే
౩౨౬	౨౨	హ్రాష్ట	దార్ఢ్య
౩౨౭	౫	దోర్మ్రల	దోర్బ్బల
౩౩౦	౨౭	హెూమ	హోమ
౩౩౭	౨	వాతఁడు	నాతఁడు
౩౩౮	౧౨	మదంబుస	మదంబున
౩౪౫	౫	యెని	యేని
౩౪౬	౩	డండము	దండము
,,	౧౯	ప్రతివ్రతా	పతివ్రతా
౩౫౪	౨౭	రమ్మ్రు	రమ్మ
౩౫౭	౧౮	కోఅలు	కోఅల
౩౬౪	౨	లక్ష్ణణు	లక్ష్మణు
౩౮౯	౨౮	దెల్ఫుఁడు	దెల్పుఁడు
౪౦౦	౯	నవధామతిని	నవధానమతిని
౪౧౯	౧౧	ఁబట్టుచుఁ బట్టు వీడుచు౯	దూఁటుచుము ష్టిపోటులం
౪౩౨	౩౦	కెగి	కేగి
౪౩౪	౮	నరజూఁప	ధరఁజూప
౪౩౯	౩౦	వసుథ	వసుధ
౪౫౧	౮	జాకురి	జాంకురి
౪౭౮	౧౩	వెన్మ్ర	వెన్న
౪౮౧	౨౬	నిర్ఝగంబు	నిర్ఝరంబు
౪౮౨	౩౦	మేతు	మేరు

పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి.

క. అప్పాసామిపిళ్ళ,
బొమ్మయపల్లి.

శ్రీ

దక్షిణ.

౧

ఉ॥ శ్రీరసు దనంత కోటి గుణ ♦ సేవితుఁ డర్యమ వంశ సింధు పూ
ర్ణామృత ధాముఁ డుజ్జ్వల శ ♦ రాసన ధారుఁడు ప్రావృ డంబుద
శ్యాముఁడు జానకీ రమణుఁ ♦ డా రఘురామ నృపుండు మద్గురు
స్వామి కభీష్ట సంపద లొ ♦ సంగి కృపామతిఁ బ్రోచుఁ గావుతన్.

౨

తే॥ ప్రకృతి కల్యాణ మంటప ♦ ప్రాక్కవాట, మందు పవడాలు పండు పు ♦ ణ్యాంపువేళఁ
జిలిపిచిలుకలుగానము ♦ ల్సేయునాదు, తెలుఁగువనమునఁగ్రొంగ్రొత్త ♦ వెలుఁగులేమొ?

౩

చం॥ మలయ సమీర డింభములు ♦ మాటికి మాటికి రాలు మంచు చు
క్కల సుర పొన్న పూ లరుణ ♦ కాంతుల సానలు దీరి నెత్తిపై
జలజల రాలుచుండ నటఁ ♦ జంద్ర శిలోపరిభాగ నిష్ఠయై
కలుముల కన్నె చందమునఁ ♦ గన్పడు నాయమ యెవ్వరో కదా!

౪

ఉ॥ నీలమణి ప్రభల్ విరియ ♦ నిర్మల నేత్ర సరోజముల్ జరీ
మేలు ముసుంగు నీడల ని ♦ మీలనముం బొనరించి భావ సౌ
ధాలఁ జరించు నో సుచరి ♦ తా! ఎవరమ్మ! సమస్త విశ్వముం
బాలన సల్పు శివి కను ♦ పట్టు భవ న్ముఖ మండలంబునన్.

౫

తే॥ ఓ యపూర్వ వర్చస్వినీ! ♦ ఒక్క మాట, చెప్పు మెవరవో నిన్ను చూ ♦ చినది మొదలు
నీదు చరణాలకడఁ జిన్ని ♦ నిసుఁగు పోల్కి, నాటలాడఁగ భ్రమ పుట్టె ♦ నాత్మలోన

౬

తే. ఓసి! అమృత శకుంతమా! - ఒక్క క్షణము, నీమనోహరగానమ్ము ♦ నిలుపు మింక
జాలు జాలుగఁ బుండరీ ♦ కాలు విరియ, నాణి ముత్యాలు పండించు ♦ నమ్మ యిపుడు

౭

తే॥ ఏమిశే తల్లి! ఎచ్చటి ♦ దీ యపూర్వ, కాంతి వికసిల్లె విద్యుత్ప్ర ♦ కాశమట్లు
తెలుఁగుఁదల్లివా! ధన్యోస్మి! ♦ తెలియ నైతి, సైఁపుమపచారములునమ ♦ స్కారశతము

౮

తే॥ అస్మ దాంధ్ర భాషా ప్రపం ♦ చాధినేత్రి, మంచు టిరు లీన కరముల ♦ మాయు వేళ
నాడఁబోవు తీర్థం బెదు ♦ రయిన యట్లు, కానఁబడితివి కన్నుల ♦ కఱవు దీఱ

౯

ఉ॥ భావ పథాంబర స్థలికిఁ ♦ బందిరు లొడ్డిన సన్న జాజి పూఁ
దీవెల నీడలం దరుగు ♦ దెంచి భవ త్సముఖమ్ముఁ జేరితిన్
బోవుద మస్మదీయ గురు ♦ మూర్తి గృహంబున కింక రమ్ము నీ
కా విమలాత్ముఁ డీయఁగలఁ ♦ డచ్చపుఁ గప్రపు మంగళారతుల్

౧౦

చ॥ తెలియదె నీకు నాదు గురు ♦ దేవుఁ డనంగ నలంతివాఁడె లాం
గలమున నుర్విఁ జీల్చి కన ♦ కంపుఁ గరుళ్లను పెల్లగించు కాఁ
పుల యెకిమీఁడు కాఁడె పలు ♦ పుల్ నన లెత్తి సుమింప విశ్వమం
గళముగఁ బాడు సత్కవి పి ♦ క ప్రవరుండు త్రిలింగ భారతీ!

౧౧

ఉ॥ మామిడి పూల చెల్వలకు ♦ మార్తిక సంతతు లిచ్చు కౌముదీ
కామిని పాదమాన మృష ♦ గాదిది పూతలపట్టు రెడ్డి శ్రీ
రాములనంగ నొక్క కవి ♦ రాజు సుమా! విరియించె నెన్నియో
కోమల నవ్య కావ్య సుమ ♦ గుచ్ఛములన్ భవ దంఘ్రి పూజకై.

౧౨

తే॥ అతఁడు కమ్మని కైతల ♦ నల్లుకొనుచు, నభ్ర సంచర దమృత వి ♦ హంగమట్లు
పరమ పావన కవితా ప్ర ♦ పంచమందు, స్వేచ్ఛగా విహరించు వి ♦ శృంఖలుండు.

౧౩

తే॥ పతిత సంఘము నుద్ధరిం ♦ పఁగ నతండు, మహిమ శతక మిప్పటికలి ♦ మందలింపు
వ్రాసి సంస్కర్త యని పేరు ♦ వడసె నంత, నార్యు లభినవ వేమన ♦ యని పిలిచిరి.

౧౪

తే॥ లాక్షణిక లోకమునకుఁ బ ♦ రీక్ష పెట్టి, వెఱ్ఱి మొఱ్ఱి వ్రాఁతల వెలి ♦ వేసి యతఁడు
తెనుఁగునకు రూపు రేకలు ♦ దిద్ది తీర్చి, ఆంధ్ర పాణిని యను బిరు ♦ దందినాఁడు.

౧౫

తే॥ కవిత కొకనాఁడు కల్యాణ ♦ భవన మయిన, చంద్రగిరిలో నిటీవల ♦ జరిగినట్టి
పండితుల సభలోన "వి ♦ ద్వత్కవికుల, తిలక" మను బిరు దీతండు ♦ తీసినాఁడు.

౧౬

మ॥ కవియై పండితుఁడై విమర్శకుఁడునై ♦ గాంధర్వ విద్యా రహ
స్య విదుండై మఱి గొప్ప లాక్షణికుఁడై ♦ సంస్కర్తయై మైథిలీ

ధవ భక్తుండయి తెల్గునాటఁ గల పె ♦ ద్దల్ తన్ను మన్నించి గౌ
రవ భావంబునఁ జూడఁ గర్షక కవీం ♦ ద్ర బ్రహ్మ రాణించెడిన్.

౧౭

తే॥ కవులు పండితు లెందఱో ♦ గలరు కాని, తెలుఁగు మిన్నున వెలుఁగు రి ♦ క్కలకు నడుమఁ
బాల్కడలిబిడ్డ పూతల ♦ పట్టు రెడ్డి, అతని చరితము శ్రవణీయ ♦ మద్భుతంబు.

౧౮

తే॥ శిష్య వత్సలుఁ డాతఁ డా ♦ శీస్సు లిడఁగ, నతని శిష్యు లనేకు ల ♦ హర్నిశములు
తెలుఁగుఁ దోఁటలో వలపుల ♦ చిలుకలట్లు, పాడుచున్నారు మోదులు ♦ పల్లవింప.

౧౯

తే॥ కమలినీస్వామి కరుణ న ♦ క్షత్ర సమితి, నీల వియ దంగణంబునఁ ♦ బూల తోఁట
నాటునట్టులఁ దచ్ఛిష్య ♦ కోటి యతని, కీర్తి కౌముదులను వెలిఁ ♦ గించుచుండు.

౨౦

తే॥ వారి నడుమను చిన్నారి ♦ తార నేను, ద్రోణుఁ డర్జునునట్లు మ ♦ ద్గురుఁడు నన్ను
ప్రేమ దై వాఱఁ జూచి దీ ♦ వించుచుండు, నాగనరసింహు లనియంద్రు ♦ నన్ను జనులు.

౨౧

తే॥ నాదు గురుదేవుఁ డిచటికి ♦ నన్ను పంపెఁ, బోవుదము రమ్ము తద్గేహ ♦ మునకు, దారి
నడుమ నాతని చరితము ♦ నుడువువాఁడ, నాలకింపు మధ్వశ్రమ ♦ మడఁగునమ్మ.

౨౨

తే॥ చిలిపి చిలిపివి వన్నెల ♦ చిన్నెలవియుఁ, జిత్రమయినవి క్రొత్తవి ♦ చెడనివియును
కావ్య భూషణముల ననే ♦ కముల నీకుఁ, గాన్కలిడె నిడుచున్నాఁడు ♦ కదలిరమ్మ.

౨౩

తే॥ కోహినూరును దలదన్ను ♦ క్రొత్త క్రొత్త, మణులు పొదిఁగిన సౌవర్ణ ♦ మకుట మొండు
కంబరామాయణంబనఁ గ్రాలు దానిఁ, గడఁక నిర్మించియున్నాఁడు ♦ కాంతు రమ్మ

౨౪

ఉ॥ కంబము లే కవిత్వమును ♦ గానము సేయఁ బొనర్చినట్టి శ్రీ
కంబుని కబ్బమున్ దెలుఁగు ♦ గా నొనరించుట నోటిమాటలే!
అంబరవీథిఁ దారకలు ♦ నర్యముఁడున్ శశి వెల్గు దాఁక ని
త్యంబయి తెల్గు నాఁటి చరి ♦ తంబున నాతని కీర్తి వెల్గదే!

౨౫

తే॥ లలితములుఁ గోమలములు నౌ ♦ తలఁపుటలలఁ, బూలపడవెక్కి రావమ్మ! ♦ పోవుదమిఁకఁ
దెడ్లు వేయుచు మద్గురు ♦ దేవు చరిత, క్రమగతిఁ బాడుచుఁ గలంబుఁ ♦ గడపువాఁడ

౨౬

ఉ॥ చూత వనంబులున్ శకున ♦ సూక్తులు శ్యామల సస్యముల్ సరో
జాత లస త్తటాకములు ♦ శాద్వల సీమలు కంటిఁ జూచు నాఁ

బోతుల అంకెలుఁ గలిగి ♦ ముచ్చటఁ గొల్చుచునుండు నెంతయుఁ
బూతలపట్టనంగ నొక ♦ ప్రోలల చిత్తూర మండలంబునన్.

౨౭

సీ॥ హాలముచే వసుమతీ ♦ తలము ప్రయ్యాలు సల్పి, పేదల కన్నంబు ♦ పెట్టువారు
గలముచేఁ గమ్మని ♦ కావ్యముల్ రచియించి, కవితకుఁ గంకణా ♦ ల్గట్టువారు
కత్తిచేఁ బగవారి ♦ కంఠమ్ములను ద్రుంచి, మాతృదేశము కీర్తి ♦ మనుచువారు
కలిమిచేఁ బెద్దమ్మ ♦ కథఁ గట్టువడఁ జేసి, శిబి కర్ణులను దీలు ♦ సేయువారు

తే॥ రెడ్డి బిరుదాంకితులు గడు ♦ దొడ్డవారు, సదమల చరిత్రు లసములు ♦ సదయమతులు
మేటి కాఁపులు నగు పాకనాటివారు, ప్రథమ గణ్యులు పూతల ♦ పట్టునందు.

౨౮

తే॥ చదల రిక్కలఁ గైరవ ♦ స్వామివోలెఁ, బాకనాఁటి ఱేఁడులలోనఁ ♦ బ్రణుతి కెక్కె
శ్రీనివాస పదాంబుజ ♦ ధ్యాన రతుఁడు, పూత చరితుఁడు శ్రీ పెద్ద ♦ బుచ్చిరెడ్డి.

౨౯

తే॥ అతని సహధర్మచారిణి ♦ యనుపమాంగి, భర్తృ సేవానురక్తయా ♦ పరమ సాధ్వి
దీన జన హిత చింతనా ♦ ధీన హృదయ, అమలిన గుణాలవాల ల ♦ క్ష్మమ్మ యనఁగ

౩౦

తే॥ ఆయమకు నాతఁ డాతని ♦ కాయమయును, దగుదురని పిన్న పెద్దలు ♦ పొగడుచుండఁ
బరిమళ ప్రసవంబుల ♦ పగిది వారు, హాయిగాఁ గాఁపురమ్మును ♦ చేయుచుండ్రి.

౩౧

తే॥ కూటికిం గుడ్డ కింతయుఁ ♦ గొదువలేదు, కాని వారిని బిడ్డలు ♦ లేని కొఱఁత
యొకటి మాత్రము వేధించు ♦ చుండె నకట, నోచరాని నోముల నెల్ల ♦ నోచినారు.

౩౨

తే॥ అతఁడు పెదబుచ్చిరెడ్డి మ ♦ హాతపస్వి, పుడమి తల్లిని పూజించు ♦ పుణ్యమూర్తి
సంతు లేదని దుఃఖిత ♦ స్వాంతుఁ డయ్యె, సుతులు లేనట్టి వారికి ♦ గతులు గలవె?

౩౩

చ॥ కలిగిరి మీఁద మేటి కన ♦ కంపుఁ గిరీటము నుంచినట్లు దే
వళము నొకండు గట్టి కడు ♦ భక్తిని వేంకట శైల నాయకున్
నిలిపి తదాలయంబుననె ♦ నిష్ఠ మెయిన్ దప మాచరించె న
య్యలఘుఁడు రెడ్డి వంశ కల ♦ శాంబుధి చంద్రుఁడు సంతుకోసమై

౩౪

తే॥ బుచ్చిరెడ్డి సల్పిన తపం - బునకు మెచ్చి, మంగళప్రదుఁ డలమేలు - మంగభర్త
ద్దయ నొసంగిన యట్టి పొం - దమ్ము లనఁగ, నతనికి జనించి రంతట - సుత లిరువురు,

౩౫

తే॥ కొమరితలు పుట్టిరే కాని-కొడుకొకండు, కలుగఁగారాదె యనుచువ్యాకులతనొంది
రామచంద్రున కంత స్వగ్రామముననె, యతఁడు గట్టించె నొక్క దేవాలయంబు

౩౬

శా॥ ఆ దేవాలయమందు బుచ్చినృపుఁడా - హా! రామదాసట్లు సీ
తాదేవీప్రభు పాద పంకజ యుగ ధ్యానామృతాస్వాదనో
న్మాదుండై మఱచెన్ ప్రపంచమును రామస్వామి యాబొమ్మ కా
పాదిల్లెన్ నవ జీవన ప్రభలు తద్భక్తి ప్రభావంబునన్.

౩౭

మ॥ కడలిం బుట్టిన వన్నెలాఁడిరులలోఁ గాల్దప్పి చేనున్న పా
ల్కడవన్ బ్రద్దలు గొట్ట వెల్వడు సుధా కాంతుల్ వడిన్ గల్వలన్
విడుగన్ జేసిన యట్లు రామ భజనావేశమ్ము తేనెల్ స్రవిం
చెడు కావ్య ప్రసవాల పిక్కవిరియించెన్ బుచ్చిరాట్ హృల్లతన్.

౩౮

మ॥ శరదిందూదయ నిర్మల స్మితముతో సర్వంసహా మంగళం
కర దృఙ్నీలమణి ప్రకాశములతో గ్రైవేయ హారాళితో
ధరణీనందనతో రఘూత్తముఁ డెడందన్ నిల్చి కేల్సాఁచఁ ద
త్పరుఁడై కావ్యము లిచ్చె రెండుపదు లాతం డెంత ధన్యాత్ముఁడో!

౩౯

తే॥ తమస యొడ్డునఁ దృణ కుటీరమున మున్ను, రామకథలు పాడిన కవిరాజు లీల
రామ మందిర ప్రాంగణసీమ నితఁడు, గాన మొసరించెఁ దన హరికథల నెల్ల

౪౦

తే॥ అనుదినం బాతఁడు వచించు హరికథలను, వినుటకై వచ్చుచుండిన వేలకొలఁది
జనులు భాగవత శ్రేష్ఠుఁడనుచు నతనిఁ, బిలుచుచుండిరి గౌరవవిలసనముగ.

౪౧

తే॥ గాజు బలుబుల విద్యుత్ప్రకాశమట్లు, వలపు రసగుండ్లలో దీపకళిక లీల
జానపదుల నిర్మల మానసముల జ్ఞాన, కళలు విరియించె బుచ్చయ్య కలితకీర్తి

౪౨

ఉ॥ అన్యములన్ స్మరించక య - హర్నిశ మిట్టులు పెద్దబుచ్చిరా
జన్యుఁడు జానకీ హృదయ - సారస బాల వికర్తనున్ జగ
న్మాన్యుని రావణాద్యసుర - మర్దను మానసమందు నిల్పి సౌ
జన్యముతో భజించె దివ - సంబులు కొన్ని గతింప నయ్యెడన్.

౪౩

ఉ॥ ఓ విమలామృతాక్షర మ ♦ హోజ్జ్వల మూర్తి! త్రిలిఙ్గ లోక మా
తా! వినవమ్మ! ఇట్లు నిర ♦ తమ్మును తన్ను భజించు భక్తునిన్
బ్రోవఁగ నెంచెనో రఘువ ♦ రుం డన బుచ్చయ ధర్మపత్ని సం
భావిత పుణ్యశీల శ్రిత ♦ వత్సల యంతటఁ దాల్చె గర్భమున్.

౪౪

తే॥ పాదుశాహికి సొమ్మును ♦ పాఱవైచి, దాసు చెఱ విడిపించిన ♦ ధర్మమూర్తి
బుచ్చిరెడ్డి కాంక్షలు దీర్చి - ప్రోవలేఁడె? నిమ్మళముగ లక్ష్మమ్మకు ♦ నెలలు నిండె.

౪౫

మ॥ పరఁగన్ వేయియు నూఱు లెన్మిదియుఁ దొం ♦ బై రెంట నేప్రేలుకన్
సరియౌ నందన చైత్ర శుద్ధ నవమిన్ ♦ సర్వంసహా పుత్త్రి వా
సరమం దద్దమరేయిఁ బుష్యమిని ప్రాం ♦ చ చ్చాప లగ్నంబునం
దు రఘూత్తంసు దయన్ జనించెను సుపు ♦ త్త్రుం డంత లక్ష్మమ్మకున్.

౪౬

తే॥ పెన్నిధిని హఠాత్తుగఁ జూచు ♦ పేదలీల, బుచ్చిరెడ్డి మహానంద ♦ మున మునింగి
సహజగుణమగు తన కృత ♦ జ్ఞత రహింపఁ, బరవశుండయ్యె రఘురామ ♦ భజనవలన.

౪౭

ఉ॥ రాము వరప్రసాదమున ♦ రాముఁడు పుట్టిన పుణ్యవేళ నా
రాముని దేవళాలఁ గపు ♦ రంపుఁ బ్రభల్ వికసించునప్పు డా
రాముని భక్తుఁ డుల్లమున ♦ రంజిలఁ బుట్టిన కారణాన శ్రీ
రాములురెడ్డి యంచు నను ♦ రాగపుఁ బేరిడె నంత బిడ్డకున్.

౪౮

క॥ తదనంతర మిరువురు సుతు, లుదయించిరి వారి వెనుక ♦ నొక సుత కలిగెన్
ముదితాశ్రుకణము లొల్కఁగఁ, బెదబుచ్చయ రామచంద్ర ♦ విభుని నుతింపన్.

౪౯

ఆ॥ వారలందు దొలి కు ♦ మారుండు మన్మథా, బ్దమున శ్రావణమున ♦ బహుళమందు
అష్టమిని జనింప ♦ నతనిఁ గృష్ణారెడ్డి, యనిరి తల్లిదండ్రు ♦ లతి ముదమున.

౫౦

సీ॥ బాలకృష్ణుం డాంధ్ర ♦ భాషలోననె కాదు, సంస్కృతాంగ్లంబులఁ ♦ జదువులయ్యె
అరయ నుద్యోగమే ♦ పురుష లక్షణ మను, నార్యోక్తిఁ బాటించి ♦ యన్నయట్లు
తానును చిత్తూర ♦ స్థానికోన్నత పాఠ, శాలాంధ్రపండిత ♦ స్థాన మందె
విద్వాంసుఁడయ్యును ♦ విద్వాన్ పరీక్షలో, ను త్తీర్ణుఁ డయ్యె ను ♦ ద్యోగమునకు
తే॥ అతఁడు కవితా ప్రపంచ వి ♦ హాయసమున, రంగురంగుల భావ తు ♦ రంగమెక్కి
చివురు మోడాల్ల మేడల ♦ చెఱఁగులందు, కదము ద్రొక్కించు నేర్పు ♦ గలుగుదిట్ట.

౫౧

తే॥ అతని తమ్ముఁడు మునిరత్న ♦ మకలుషితుఁడు, కల్ల కపటము లెఱుఁగని ♦ కర్మయోగి
పుడమి తల్లికి ముద్దుల ♦ పుత్త్రుఁ డగుచు, నాత్మ కర్పూర మంటించి ♦ హారతెత్తు.

౫౨

తే॥ పుణ్యపురుషుఁడు శ్రీపెద ♦ బుచ్చిరెడ్డి, కడుపుచల్లఁగ బిడ్డలఁ ♦ గాంచియటుల
వారిఁ జదివింపవలయు నే ♦ ర్పాటు చేసె, విద్యయే కద యుత్తమ ♦ విత్తమరయ.

౫౩

ఉ॥ వారలలోన జ్యేష్ఠుఁ డన ♦ వద్య చరిత్రుఁడు నీతిమార్గ సం
చారుఁడు శేషయార్య గురు ♦ సన్నిధి నొచ్చెములేని శిష్యుఁడై
నేరిచెఁ దేనె తెల్గు కవ ♦ ణింపుల నింపుగఁ బుట్టినంతనే
సౌరభ సంపదల్ నెరయఁ ♦ జల్లవె కొన్ని రకాల కోరకాల్.

౫౪

తే॥ ఆతఁ డెద్దనపూడి వం ♦ శామృతాబ్ధి, హాల్లకపతి శేషాచార్యుఁ ♦ డలఁతివాఁడె
పరమ వేదాంతవేత్త న ♦ త్పండితుండు, శిష్యుని దనంత వానిగఁ ♦ జేయఁ గలిగె.

౫౫

తే॥ పూవువలన నెత్తావి నె ♦ త్తావివలనఁ, బూవునుం గౌరవంబును ♦ పొందునటుల
శిష్యువలన దేశికుఁడు దే ♦ శికునివలన, శిష్యుఁడును కీర్తిచేఁ బ్రకా ♦ శించినారు.

౫౬

తే॥ ఎన్న వయసునఁ బిన్నలఁ ♦ బిన్నవాఁడు, విజ్ఞతం జూడఁ బెద్దలఁ ♦ బెద్దవాఁడు
తండ్రి హరికథలెల్ల శు ♦ ద్ధ ప్రతులుగ, వ్రాయునంత రాములమదిఁ ♦ బాయువవియు

౫౭

క॥ మంగళకరుఁ డగు రాముని, సంగీతముచే నుతింపఁ ♦ జను నని కొడుకున్
చెంగయయను గురునికడన్, సంగీతము నభ్యసింప ♦ జనకుఁడు పనిచెన్.

౫౮

తే॥ గానకళమీఁద ననురక్తుఁ ♦ డైన బుచ్చి, రాట్నుతుండును నాల్గు వ ♦ ర్షముల కాల
మభ్యసించిన సంగీత మట్లు నిలువ, గురుఁడు చెంగయ్య చేరెను ♦ పరమపదము.

౫౯

తే॥ పట్టుఁగొమ్మ తప్పిన తీవె ♦ పగిది నుండు, కొడుకుఁ గని బుచ్చిరెడ్డి వ్యా ♦ కులతనొంది
విమల గాంధర్వ విజ్ఞాన ♦ విదుఁడగు మఱి, యొక్క గురువు నన్వేషించు ♦ చుండునంత

౬౦

క॥ శ్రీరఘురాముఁడు పిలిచిన, కారణమున బుచ్చిరెడ్డి ♦ కైవల్యంబున్
జేరెను భగవంతుఁడె తా, నై రమ్మనఁ బోక తప్పు ♦ నా యెవ్వరికేన్?

౭౧

తే॥ పితృ వియోగ దుఃఖము పీల్చి ♦ పిప్పిఁ జేసె, మేటి సంసార భారము ♦ మీఁద వ్రాలె
సరవి సంగీత విద్యకు ♦ స్వస్తి గలిగెఁ, గ్లిశిత మయ్యెను రాముల ♦ లేఁత యెడఁద.

౭౨

మ॥ పదునేడేఁడులు పూర్తిగాక మునుపే ♦ ప్రాప్తించునే యిట్టి యా
పద లాహా! యిది దైవచిత్ర మయినన్ ♦ బంగార మంగారిణిం
బదునార్వన్నెలతోడ వెల్వడు క్రియన్ ♦ బాలుండు శ్రీరాములా
పదలన్ గ్రుంగియు రామ మంత్ర మహిమన్ ♦ భాసిల్లెఁ దేజస్వియై.

౭౩

తే॥ ప్రకృతి శక్తుల కెదురొడ్డ ♦ ప్రాయముండె, మఱియుఁబితృదత్తమౌ రామ ♦ మంత్రముండె
కొంచెమో నంచెమో భూమి ♦ కూడనుండె, గళవళము పడ నేటికి ♦ కాఁపుబిడ్డ.

౭౪

మ॥ సురలోకేంద్ర హరిన్నగాగ్ర తటినిన్ ♦ శోణాబ్జము ల్విచ్చు బం
గరు వేళన్ వడి నెడ్లు మున్నుచనఁ బ ♦ గ్గాల్ సీరమున్ దోత్రమున్
బరమానందమునన్ ధరించి వెనుకన్ ♦ బర్వెత్తి ధాత్రీ శుభం
కరమౌ కర్షక సార్వభౌమ పదవిన్ ♦ గైసేసె నెంతేనియున్.

౭౫

మ॥ లతికా ముగ్ధ సువాసినీ మణులు మొ ♦ ల్కన్నవ్వులన్ మంగళా
రతు లీయన్ దరుశాఖలన్ బులుఁగుఁ బే ♦ రంటాంద్రు మేల్కొల్పు ల
ప్రతిమానంబుగఁ బాడఁగాఁ బ్రకృతి నా ♦ రాధించెఁ దత్పావనా
మృతమూర్తిన్ హృదయాన నిల్పుకొని నె ♦ మ్మిన్ గర్షకోత్తంసుఁడై.

౭౬

ఉ॥ వెన్నెల వెల్గులన్ సగము ♦ విచ్చిన గడ్డి సుమాల నీడలన్
గన్నులు మూసి ఝిల్లికలు ♦ కంఠము లెత్తి మనోహర శ్రుతుల్
పన్నఁగ నెడ్ల నీడ్చుకొని ♦ బాన గుభిల్లున మున్కవేసి రా
మన్న పదాలతోఁ గపిలె ♦ నాతఁడు తోలె నిశీథ వేళలన్.

౭౭

తే॥ ఎండ కెండి గాలికి సహి ♦ యించినాఁడు, వానలకుఁ దడిసి చలికి ♦ వణఁకినాఁడు
మఱియు రాత్రుల నిద్దుర ♦ మఱచినాఁడు, కర్షకునకు విరామంబు ♦ కలదె చూడ?

౭౮

సీ॥ ముంగారు ముత్యాల ♦ మురువు చిన్కులు రాలెఁ, బుడమి పచ్చిక చేల ♦ ముసుఁ ధరించెఁ
బసుపు పూసికొనిన ♦ పసిడి తేలలు పూచెఁ, జింతమ్మ బంగారు ♦ చివురులెత్తె

వాఁగుల విరి తలఁ ♦ బ్రాలు కొన్గలు వోసె, మఱ్ఱికాయలఁ గుంపు ♦ మము రహించె
శుకము లేడాకుల ♦ జొన్నపై దండెత్తె, జీంబ్రడపుల్గులు గొంతు ♦ చించుకొనియెఁ

తే॥ జంద్రికల నాటలాడిరి ♦ జానపదులు, మొలక వోసిరి కుంపట్ల ♦ ముద్దరాండ్రు
మాధవమున ద్వితీయార్ధ ♦ మధ్యమందు, పూజ్యమయి వచ్చె మొలకల ♦పున్నమంత

౧౯

క॥ ఆ మొలకల పున్నమ నెల, రాము లొకానొక దినంబు ♦ రాముని మదిలో
నేమఱక స్మరించుచుఁ దన, భూమికడకుఁ బను లొనర్పఁ ♦ బోయిన వేళన్.

౨౦

తే॥ కలకలారవములు సల్పు ♦ ఖగ కులంబు, జొన్నచేల గువ్వలఁ దోలు ♦ కన్నియలును
లేఁత యెద నెట్టి యూహల ♦ కూఁత లిడిరొ, గనిమపైఁ గూరుచుండె నా♦కాఁపుబిడ్డ

౨౧

తే॥ అపరదిక్కాంత యలఁదిన ♦ యట్టి పసుపు, డాలుచే సితమేఘ ఖం ♦ డాలు విమల
కాంచన సుమాల విరిసె వృ ♦ క్షముల నీడ, లంతకంతకు దీర్ఘంబు ♦ లగుచునుండె.

౨౨

తే॥ అంబరంకషమగు నశో ♦ కంబుమీఁదఁ, గూరుచుండి బూడిద బెళ ♦ గువ్వ యొకటి
రుచిర కంఠ విపంచి తం♦త్రుల బిగించి, యపుడు 'శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ!'♦యనుచుఁ బాడె

౨౩

తే॥ అటకు దూరాన నెచటనో♦హాలికుఁ డొకడు,కసవుమోపెత్తుకొని యింటి♦దెసకుమరలి
పోవుచుండెను దేహము ♦ పులకరింపఁ 'బడవె భద్రాద్రి' కనుపాట ♦ పాడుకొనుచు

౨౪

తే॥ గాలి కల్లాడు కానుఁగు ♦ పూలగొమ్మ, పైని వ్రాలి పూసల బెళ ♦ వాయి యొకటి
కొసరి ముత్యాల సెట్టిని ♦ కొట్టు లడిగె, నెచట విత్తుటకో యేమొ ♦ యెఱుఁగరాదు

౨౫

సీ॥ బంగారు పిచ్చిక ♦ మంగళాచరణాన, బులుబులు తారలు ♦ పొదలి మ్రోసె
కొండకోడి సిపాయి ♦ కూజితంబులలోన, వీణానినాదంబు ♦ ప్రిదిలి చిందె
పికిలిపిట్ట నెలంత ♦ పిక్కిళిక్కులలోనఁ. గంచు పిల్లనగ్రోవి ♦ కదలి పలికె
కొంజు కన్నియ మిన్న ♦ క్రమ కంఠములోనఁ, గిన్నెర రవములు ♦ మిన్ను ముట్టె

తే॥ పసుల పోలయ్య రివ్వునఁ ♦ బయికి లేచి, పల్లటీల్గొట్టి యొక యీల ♦ వైచినాఁడు
తరణి యస్తాద్రి కేగు నా ♦ తరుణమందు, రాగ రంజిత మయ్యెఁ గ ♦ ర్షకుని మనసు.

౨౬

తే॥ చివురు టాకుల మెసవిన ♦ చెలువయొకతె, ప్రకృతి పులకింప నొక చిన్ని ♦ పాటపాడె
పరిమళము లూరు బంగారు ♦ విరుల వేళఁ, గర్షక కుమారు నెద నెవో ♦ కళలు విరిసె

౨౭

తే॥ శ్యామలములగు నమృత స♦స్యముల నడుమ, వికసితములగు గోరంట♦విరులనడుమ
నళి కుమారుని సంగీత ♦ మాలకించి, హాలికుని కంఠమునఁ బుట్టె ♦ నేలపాట.

౭౮

తే॥ క్రౌంచ మిథునము దుర్గతిం♦గాంచి నాఁడు, పుట్టఁబుట్టువు హృదయానఁ♦బుట్టెఁగవిత
కరము ప్రకృతి సౌందర్యమ్ము ♦ గాంచి నేఁడు, కర్షకు సుమనః క్షేత్రానఁ♦గలిగెఁగవిత

౭౯

తే॥ రార! రామన్న! యనుట నా♦రంభమయ్యె,రామ!రఘురామ! యనుటతో♦ర క్తిగట్టె
చిలుక విరిఁబోఁణి యొక కొంత♦చేయొసంగ, రామ!రాఘవ!రఘువీర♦రామ!యనియె.

౮౦

సీ॥ గోరవంక బోరసాని ♦ గోనబు పల్కులనుండి, సీసంపు గుంఫనల్ ♦ చెంగలింప
నెమ్మి వేలుపు చాన ♦ సీటు పాటలనుండి, యాట వెలఁది సొంపు ♦ లతిశయింప
తేనె దొంగల జేని ♦ కూని రాగమునుండి, యుత్పలంబుల మధు ♦ వుత్స్రవింప
మలయానిల కుమారు ♦ మందగతులనుండి, మత్తేభ గమనంబు ♦ మల్లడింప
తే॥ మంజరులు నవ్వు వలపుల ♦ సంజవేళఁ, జంపకంబుల నెత్తావి ♦ చౌకళింప
భావ సుమ హారమును కవి ♦ తా వధూటి, బాల హాలికు మెడలోనఁ ♦ గీలుకొల్పె.

౮౧

తే॥ ప్రవిమలంబగు రామమం♦త్రము జపించి,హాలికుఁడు పోతన కవీంద్రుఁ♦డయ్యె నాఁడు
హాలికుఁడురాములుఁగవీంద్రుఁ♦డయ్యెనేఁడు,హాయురే!రామమంత్రము♦మహిమయెంతొ!

౮౨

ఉ॥ ఓ మధురాంధ్ర వాఙ్మయ మ ♦ హోజ్జ్వల సుందర దివ్య రూపిణీ!
ఏమని పల్కుదున్ రఘుకు ♦ లేంద్రుదయన్ గవితా లతాంగి శ్రీ
రాములు రెడ్డి నట్టు లను ♦ రాగమునన్ వరియింప నాతఁ డెం
తో ముదమంది మైమఱపు ♦ తోఁ గయిత న్వినుతించె రాఘవున్.

౮౩

శా॥ ఆడెన్ గజ్జెలు గట్టి తైయనుచు నా ♦ హ్లాదంబు నిండారఁగన్
బాడెన్ దంబుర గోట మీటుచు శ్రుతు ♦ ల్పాటించి శ్రావ్యంబుగన్
వేడెన్ గండశిల ల్ద్రవించునటులన్ ♦ వెన్నున్ బ్రభున్ రాఘవున్
వీఁడే బాల కవీంద్ర చంద్రుఁ డనఁ గ ♦ ల్పించెన్ బ్రబంధంబులన్.

౮౪

తే॥ అమ్మ ముచ్చటపడి కోరి ♦ నందువలన, బుచ్చిరెడ్డి గతించిన ♦ మూఁడు వర్ష
ములకె పెండ్లి యొయుండె రా♦ములకుఁగాన, వ్యయమురాబడికన్న హె♦చ్చుగుచువచ్చె

౮౫

తే॥ అతని యర్ధాంగి నారాయ ♦ ణమ్మ సాధ్వి, సంప్రదాయ కుటుంబ సం♦జాత మఱియు
న త్త కుపచారములు సేయు♦నమల శీల, మఱఁదులను చాల మన్నించు♦మధుర వాణి

౮౬

తే॥ రాము లాయమతో నను ♦ రాగ మొదవఁ, జల్లఁగాఁ గాపురంబును ♦ సల్పుచుండె
దినము లొకకొన్ని యిటుల గ♦తించె నంత,గ్రహగతులు మాఱి రోజులు♦గడ్డులయె

౬౭

తే॥ కవిత వరియించినట్టి ల ♦ గ్నం బదేమొ, కష్టములమీఁదఁ గష్టాలు ♦ గలుగసాగ
ద్వంద్వముల కిక్కయైన ప్ర ♦ పంచమందు, వెన్నెలలె యెల్ల కాలము ♦ వెలుఁగఁగలవె?

౬౮

తే॥ చెల్లెలికిఁ బెండ్లి యొక్కటి ♦ చేయవలసెఁ, దమ్ములకును వివాహము ♦ ల్దప్పవయ్యె
నడిమి రకపుఁ గుటుంబాలు ♦ నడపువారి, సిలుఁగు లవి శత్రులకునైన ♦ వలదువలదు.

౬౯

తే॥ తాను కవిచంద్రుఁ డయ్యనే ♦ కాని యాంధ్ర, భారతికి భార్గవికి పొత్తు ♦ పడఁగలేదు
పంటవలఁతి సౌభాగ్యమ్ము ♦ కుంటువడియెఁ, బెద్దతల్లి కవీంద్రుని ♦ ముద్దులాడె.

౭౦

తే॥ ఆంధ్రకవుల చరిత్రమ్ము ♦ నందుఁ గంచు, కాగడా వేసి వెదకినఁ ♦ గానఁబడఁడు
కఠిన దౌర్భాగ్య పతితుఁడు ♦ కాని సుకవి, కవితకును లచ్చి కెందుకీ ♦ కానితనము?

౭౧

సీ॥ తిక్కన్న మెడఁబట్టి ♦ తిండికై మనుమ సి, ద్ధి హజారమందు మం - త్రిగ నొనర్చె
శ్రీనాథు నింటిలోఁ ♦ జేరి యిల్లాలుగా, నల్లగుం డెత్తుకొ ♦ నంగఁ జేసె
సూరన్న దాపునఁ ♦ జొచ్చి నంద్యాల కృ, ష్ణునకు విద్దియ నమ్మ ♦ కొనఁగఁజేసెఁ
కవిరాజ రాజశే ♦ ఖరుఁడైన వేంకట, కవి రఘునాథు చెం ♦ గటికిఁ దార్చె.
తే॥ చతురు లగువారికే యిట్టి ♦ గతులు గూర్చు, పెద్దతల్లి రాముల నెట్లు విడువఁగలదు?
గుడులనే మ్రింగుదానికి ♦ గోపురములు, లక్ష్యమే యెంచిచూడ ని ♦ లాతలమున?

౭౨

తే॥ పేదఱిక మెంత యోర్పు నే ♦ ర్పినదొ కాని, కలఁతఁ జెందఁడు సుంతయు ♦ నులికిపడఁడు
మహితమగురామమంత్రము ♦ మఱవఁబోఁడు, మఱియుఁగవితాకళాసేవ ♦ మానఁబోఁడు

౭౩

తే॥ పదియుఁ దొమ్మిది వందల ♦ పైఁ బదియును, తొమ్మిదగు క్రైస్తవశకవ ♦ ర్షమ్మునందు
పరఁగఁ బాకాల మధ్యమ ♦ పాఠశాల, నాంధ్ర పండితుఁడుగఁ జేరె ♦ నాతఁ డంత.

౭౪

ఉ॥ మేలును గోరి చెప్పు తన ♦ మిత్రులతో బదు లాడలేక నాఁ
గేలిని మూలవైచి యరి ♦ గెన్ బొరుగూరికిఁగాని యక్కటా!
కాలము చాలిరానపుడు ♦ గాజుల బేరము భోజనానికే
చాల దటన్న సామెత ని ♦ జంబయి తోఁచెఁ గవీంద్ర మౌళికిన్

౭౫

ఉ॥ ఏనుఁగు నెక్కలేదు ధర ♦ ణీశులు మ్రొక్కఁగ నిక్కలేదు స
న్మానము లందలేదు గరి ♦ మన్ సభలన్ గనకాభిషేకముల్
గానఁడు కాని యేమిటికిఁ ♦ గాఁ గవితా లలితాంగి యాతనిన్
బూని వరించెనో నిముస ♦ మున్ బెడఁబాయ దట్టి సాధ్వియో!

౯౬

ఉ॥ ప్రేమముమీఱఁగా హృదయ ♦ పీఠమునం దిలువేల్పు శ్రీరఘు
స్వామి పదంబులన్ నిలిపి ♦ సల్పెఁదొడంగెఁ ద్రిలిఙ్గ వాఙ్మయా
రామములోని ప్రోడు లవు ♦ రా! నన లెత్తి సుమించునట్లు శ్రీ
రాములురెడ్డి కోకిల తె ♦ అంగునఁ గ్రమ కవిత్వ గానమున్

౯౭

క॥ జనకస్మృతి యనుకావ్యం, బును మఱి విజయాపజయము ♦ బుచ్ఛయ కర్పిం
చెను తదనంతరము రచిం, చిన కబ్బంబుల నొసంగె ♦ శ్రీరామునకున్

౯౮

తే॥ తేనె లొలుకు పల్కులచే సు ♦ ధీమణి యను,నవలయును కీరవాణి య♦ నంగఁ బద్య
కావ్యము నొకండు మఱి వన ♦ కన్య నాఁగ,నాటకంబును రచియించి ♦ నాఁడతండు

౯౯

తే॥ కష్టపడి వ్రాసెనే కాని ♦ కావ్యములను, లేమిచేత నచ్చొత్తించ ♦ లేకపోయె
స్నేహితుల బల్మి లక్షణ ♦శిక్షణమను, వ్యాకరణము మాత్ర మ్మచ్చు♦పడియె నెట్లొ

౧౦౦

తే॥ వనధి గంభీర గర్భస్థ ♦ వజ్ర మలల, వలనఁ దీరంబునకు నెట్టఁ ♦ బడినయట్లు
గ్రామమున మాటువడియున్న ♦కవియశస్సు, పండితులనాల్కకొనలెక్కి ♦ప్రాఁక సాగె

౧౦౧

తే॥ పల్లె పాకాలలోనుండి ♦ పట్టణంబు, చిత్తూరమునకు మాఱుపు ♦ చేయఁబడియెఁ
దావి కలిగిన విరజాజి ♦ పూవుగాన, కవి యశోజ్యోత్స్న దిక్కులఁ ♦ గడలుకొనియె.

౧౦౨

తే॥ బాలవిజ్ఞాన మభివృద్ధి ♦ పఱచునట్టి, వి యగు సుజ్ఞానబోధిని ♦ విజయ వాచ
కములు బాల వినోదిని ♦ గడఁక వ్రాసి, యచ్చువేయించె ననుభవ ♦ మచ్చుపడఁగ

౧౦౩

తే॥ అరయ సౌభ్రాత్ర రాఘవం♦బభయ రాఘ, వంబు మఱియు విక్రమ రాఘ♦వంబనంగ
రామకథ వచనంబున ♦ వ్రాసి యవలఁ, బ్రౌఢ శైలి విశ్వామిత్ర ♦ వ్రాసినాఁడు.

౧౦౪

తే॥ నూత్న పద జాలములతో వి♦నూతనముగఁ, గల్పవృక్షముఁబోలు ని♦ఘంటువొండు
సంఘటించుట సార్థక ♦ జన్మఁ డయ్యె, నరయ శబ్దార్థ కల్పకం ♦ బనఁబడు నది.

౧౦౫

మంజరి॥ భారత కథ నైదు ♦ భాగంబులుగను, పాండవంబు లనంగ ♦ వచన కావ్యములు
శ్రీకృష్ణుఁ డనుపేరఁ ♦ జెన్నారు గద్య, కావ్యంబును రచించెఁ ♦ గమనీయగతుల
రమణఁ బ్రశ్నోత్తర ♦ రత్నావళియును, గుణమణి శతకంబుఁ ♦ గూర్మి విద్యార్థి
శతకంబు మహిమ పం ♦ చాశతి మంద, లింపు నిప్పటి కలి ♦ నింపుగా వ్రాసె
నరవి సాహిత్య ప్ర♦చారిణీ గ్రంథ, మాలలో నవి కుసు♦మంబులై విరిసె.

౧౦౬

తే॥ సలలితముగఁ బురాణ గా ♦ థలు రచించె, నఱువలకు వేదముంబోలు♦కుఱళుఁ దెనుఁగు
బాసలోన రచించెఁ ద్రి ♦ వర్గ మనఁగ, ద్విపద కావ్యమ్ముగాఁ దేట ♦ తెనుఁగు నుడుల

౧౦౭

తే॥ కవికుల గురుండు మాన్యుండు ♦ కాళిదాసు, వ్రాసినట్టి కుమారసం♦భవముఁబదియు
నేడు సర్గలు తెనిఁగించె ♦ నిందు గొంత, భాగ మల తెన్గుతల్లి లోఁ ♦ బ్రకటితంబు

౧౦౮

తే॥ తగఁ జతుష్పది యభిధాన ♦ దర్పణమును, ప్రీతిమై సూక్తిసుధయును ♦ నీతి గుచ్ఛ
మును సుభాషిత భండార ♦ మును కలిగిరి, వేంకటేశ మాహాత్మ్యము ♦ వేడ్కవ్రాసె

౧౦౯

తే॥ కాఱు కూఁతల కైతలు ♦ గట్టువడఁగ, భావ కవితా ప్రదీప్తులు ♦ పరిఢవిల్ల
త్వత్పదంచిత శుభచరి ♦ త్రమును వ్రాసెఁ, దెనుఁగు సందేశ మనుపేరఁ ♦ దెనుఁగుతల్లి!

౧౧౦

తే॥ క్షేత్రముల దున్ని పండించు ♦ సేద్యగుణుఁడు, రాము లీనాఁడు సత్కవి ♦ రాజు తల్లి!
కవులఁ బోషించు ఱేఁడులు ♦ గలిగిరేని, పగులవే కంచుఢక్కలు ♦ బ్రద్దలుగను.

౧౧౧

తే॥ అతని కావ్యగుచ్ఛములెల్ల♦ నచ్చువేయఁ, బ్రేమఁజేయూఁతయొసఁగిన♦శ్రీయుతుండు
కొత్తకోట రామస్వామి ♦ కోలఁదివాఁడె? బంధువుం డౌట మన కవి ♦ భాగ్యముకద!

౧౧౨

తే॥ తిట్టినం దిర్గి తానును ♦ తిట్టఁబోఁడు, కొట్టినం దిర్గి తానును ♦ గొట్టఁబోఁడు
నిర్మలాత్ముఁడు తొనఁకని ♦ నిండుకుండ, రెడ్లలోన నపూర్వుఁడీ ♦ రెడ్డిచూడ.

౧౧౩

చ॥ అతని కుమారుఁడున్ జనకు ♦ నంతటి వాఁడనిపించుకొన్న ధీ
యుతుఁడు నిగర్వి శాంతుఁడు బు ♦ధోత్తముఁ డంచిత సత్యవాది శ్రీ
పతి పద భక్తుఁ డర్థిజన ♦ బంధుఁడు వేంకట రామరెడ్డి సం
తతముఁ గవీంద్రుఁ దండ్రిగతిఁ ♦ దానును ప్రేముడిఁ జూచు నెంతయున్

౧౧౪

క॥ ఆ తండ్రి కొడుకు లిరువురు, నాతతముగఁ దన్ను ప్రేమ ♦ నవలోకింపన్
బూతలపట్టు కవీంద్రుఁడు, చేతో మోదమున వ్రాయఁ ♦ జెలఁగుచునుండున్

౧౧౫

మంజరి॥ కూర్మి నెచ్చెలి యగు ♦ నార్మగ పిళ్ల,యొకనాఁడు నాకడ ♦ కొగి నేగుదెంచి
మన గురుదేవుండు ♦ మాన్యశీలుండు, నిను దోడితెమ్మని ♦ నను పంపినాఁడు
కదలి రమ్మని పిల్వఁ ♦ గానిమ్మటంచు, నిరువురు మాయన ♦ యింటికేగితిమి

మాగురుదేవుండు ♦ మము సాదరమునఁ, గూర్చుండుఁ డని పల్కి ♦ కుశలంబులడిగి
కంబ కవీంద్రుని ♦ కావ్యంబుఁ జూపి, యీ పవిత్ర చరిత్ర ♦ నెవ్వారు గాని
తెలుఁగు సేయరు కాన ♦ దీనిని మనము, తెలిఁగింపఁ దలపోసి ♦ పిలిచితి మిమ్ము
మీ శక్తులకోలంది ♦మీరు నీకార్య, మందు పాల్గొనుఁ డంచుఁ ♦ బొందుగాఁబల్కె

౧౧౭

తే॥ అప్పటికిఁ దల లూఁచితి♦ మంతె కాని, పిదప నామాటయే తల ♦ పెట్టలేదు
తుదకు మద్గురువర్యుఁడే♦ మొదలు పెట్టి, కంబరామాయణముఁ బూర్తి♦గా రచించె

౧౧౮

క॥ భారత భాగవతముల ప్ర, కారము పలు విధములైన ♦ కైతలతో నిం
డారక కంబుని కబ్బము, శ్రీరామ కవీంద్రుఁ డొకని ♦ చే విలసిల్లెన్

౧౧౯

మ॥ కవులుం బండితులున్ విమర్శకులుఁ బె ♦ క్కండ్రుండ నీ యాంధ్ర కా
వ్య విశాలావని నన్ను పోలు నొక య ♦ ల్పజ్ఞుండు శ్రీరామ రా
ట్కవితా సంపదలన్ సమీక్ష సలుపం♦ గాఁ బూనుటల్ క్షీర సిం
ధువుఁ గవ్వంబునఁ జిల్కు పోల్కి యగుఁగా ♦ దో! దివ్య తేజస్వినీ!

౧౨౦

తే॥ కావ్య పుత్త్రికలే కాక ♦ కలిగి రతని, యాత్మసతికి సుధీమణి ♦ యాదిగాఁగఁ
గ్రమతఁ గోమలవల్లి స♦రస్వతియును, రుక్మిణియు నాఁగఁ గూఁతు లా♦రూఢమతులు.

౧౨౧

క॥ మనమును గమ్యస్థానం, బును చేరితి మక్షి పర్వ ♦ ముగ గాంచుము రా
మునిభజనఁ బునీతంబై, తనరెడు మద్గురు గృహంబుఁ ♦ దల్లీ! యింకన్.

౧౨౨

క॥ లోనికి దయచేయుము స, న్మానములన్ గొను మతండు ♦ నమిత హృదయుఁడై
నానావిధ కృతి భూషల, చే నిను గై సేసి రుచిర ♦ సేవ ల్సేయున్

౧౨౩

మ॥ వర నారాయణ పాద పంకరుహ సే వా ♦ లబ్ధమై త్వత్కృపా
భర దృగ్దోహదమై శుభంకరముసై ♦ వర్ధిల్లి యస్మ త్కవి
త్వ రసాలం బానఁగెన్ ఫలం బొకఁడు శ ♦ శ్వత్కీర్తి దీపింప నో
గురుదేవా! కొనుమయ్య! దక్షిణగ నా ♦ కున్ జాలు మీ దీవెనల్.

శ్రీ కృష్ణా!

రంగమనాయని నాగనరసింహులు,

తుంబకుప్పము.

శ్రీరామ.

కంబరామాయణము.

పీఠిక.

శా॥ శ్రీ కల్యాణ గుణాకరుండు రఘు వం ♦ శీయుండు సీతారమా
లోక ప్రాభవహృష్టచిత్తుఁడు కృపా ♦ లోలుండు ధర్మక్రియా
లోకాదర్శ విశిష్టమూర్తి గుణపా ♦ లుం డిష్టదైవంబు ది
వ్యాకారుండిడు నిత్యభక్తియు నభీ♦ష్టార్థంబు లెల్లప్పుడున్. ౧

మ॥ జగతీక్షేమము కోసమై విపుల క ♦ ష్టవ్రాతముల్ సైఁచి లో
కగణేయంబుగ సాధ్విమిన్నయను వి ♦ ఖ్యాతిం బురాణించి భ
ర్తృ గుణశ్రేణికి వన్నెగూర్చిన ధరి ♦ త్రీ పుత్త్రి శ్రీరామ హృ
త్సగుణాధ్యేయ త్రిలోక మాత యిడుఁగా ♦ తన్ మాకు నిష్టార్థముల్ ౨

తే॥ ధరణిజాతా హృదానంద ♦ దాత దైత్య, వంశ నూతన శమనుండు ♦ భక్తవరుఁడు
సాంద్ర సుశ్లోక యుతుఁడు జి♦ తేంద్రియుండు, పావని యొసంగుఁ గావుతఁ♦బట్టుదలను

తే॥ భిక్షుకుండయ్యు సర్వదా ♦ భీష్టదాత, ప్రేత భూవాసి యయ్యుఁ బ ♦ విత్రమూర్తి
భూతమిత్త్రుఁడయ్యును భయ♦త్రాతయైన,శివుఁ డొసంగుత మాకున♦చ్ఛివములెపుడు

తే॥ శూలి హాలాహలము గ్రోల - జాలి నొంది, సర్వదోషంబులన్ మాన్చి ♦ శంకరత్వ
మొనర నిల్పు నపర్ణాప - తిని సతంబు, ధ్యాన మొనరింతు నారోగ్య - దానమునకు

చ॥ జగముల సృష్టితో భవము - సార్థము గాదని సద్గుణాళిఁ బొం
దుగఁగలిగించి వాని నెడ - ద్రోచి చరించు జనంబుఁగాంచి యి
మ్మగు మదియిచ్చి దానికి మ - హోంచిత విజ్ఞత తోడునేయు న
త్యగణిత చిత్రయంత్రవిదుఁ - డబ్జభవుండు ప్రసన్నుఁడయ్యెడున్. ౬

చ॥ జగమునఁ బ్రాణికోట్లు పలు - చందములై యలరార వానికిన్
మొగముల నొక్కటొక్కటికిఁ - బోలికలందు విభేదపద్ధతుల్
తగవుగఁ జూచితేయను వి - ధాతకు నాదవిభేద లీల ప
ల్వగలయియుంటఁ జూడుమను - భారతి యిచ్చుత మాకు వాగ్విధుల్. ౭

ఉ॥ నిక్కిన వేడ్కఁ దొండమున - నీరధి తోయముఁ బీల్చి చిమ్మినన్
మక్కువతోడఁ జిమ్మఁగ న - మర్త్యులు భీతిని గాంచి యయ్యరో!
యెక్కడినీర మేడజగ - మేడ చరాచర కోటి? నిల్పవే
గ్రక్కున నన్న సంతసిలు - గంధ గజాస్యుఁ డొసంగు భద్రముల్. ౮

అయోధ్యాకాండము.

ఆ ర ణ్యా కాం డ ము.

కిష్కింధాకాండము.

శ్రీ రా మ.

కంబరామాయణము.

బా ల కాం డ ము

శ్రీ రామాయణకావ్య సిద్ధి విధయే సంభావయేయం ముదా
వల్మీకోద్భవ కంబముఖ్య కవి వాక్పూనార్చితాంఘ్రిద్వయమ్
మానుష్యాతిగ వీరకార్యఘటనా సంజ్ఞాపిత శ్రీపతిమ్
రామం శ్యామల కోమలాంగ సుభగం సీతామనోవల్లభమ్.

అ వ తా రి క .

మ॥ అరుదై యూహల కందరాని క్రియ లో ♦ కాళ్లల్ విసృష్టించి యో
గిరముం గూర్చి తుదిన్ హరించుట మహా ♦ క్రీడా వినోదంబుగాఁ
బరఁగు న్నైజముగాఁగ నెవ్వనికి నా ♦ బ్రహ్మాండ భాండోదరుం
బరమేశుం గరుణామయున్ మది సదా ♦ బ్రార్థింతు నిష్టార్థినై. ౨

ఉ॥ జ్ఞానులు సైత మెవ్వని వి ♦ శాల మహామహిమంబు నుంతయుం
గానఁగలేర యట్టి కరు ♦ ణామయు సద్గుణరాశి వర్ణనల్
పూనియొనర్ప నాతరమె? ♦ పూతచరిత్రుని సర్వమంగళా
నూన గుణాబ్ధిలో మునిఁగి ♦ యోలలలాస్తము రండు భక్తిమై. ౩

మ॥ హరి ఓమ్మంచుఁ దొలిందుదిం బలుకుచున్ ♦ సాంగంబుగా వేదముల్
సరవిన్ నేర్చిన పెద్దలుం, బ్రథిత భా ♦ స్వద్భోగ భాగ్యంబులన్
ధరణిం గ్రక్కిన కూడుగాఁ దలఁచు వి ♦ ద్వాంసుల్, సదా నిత్యమో
క్ష రమాదాయక దివ్యపాదములఁ ద ♦ క్కం జూడ రస్యంబులన్. ౪

ఉ॥ బేలగుణంబుగల్గు నొక ♦ పిల్లి ప్రయత్నముతోడ వేడ్కమైఁ
బాల సముద్రముం దఱిసి ♦ పట్టుగ నిందలి పాలు మొత్తముం
గ్రోలెదఁగాక యంచుఁ బని ♦ గొన్నవితంబున రామచంద్ర లీ
లా లలిత ప్రభావ విపు ♦ లంబగు దీనిని వ్రాయఁబూనితిన్. ౫

ఉ॥ శాపముచేతఁ బోలెఁ దరు ♦ సప్తకముం దొల చేసినట్టి యా
పాపవిదూరు సత్కథ స ♦ పార మనోహరలీల వ్రాసె మున్

దాపసి తద్వచోఽమృతముఁ ♦ ద్రావిన యీ మనవారి కిష్టునా
చాపల బుద్ధిచే నదియ ♦ చప్పిడి మాటలఁ జెప్పఁబూనితిన్. ౬

తే॥ అపయశం బందఁగా లోకు ♦ లపహసింపఁ, గడఁక దీని వ్రాయఁ గతంబు ♦ గలదె వేఱు
తపసి వాల్మీకి వాఙ్మహ ♦ త్త్వమున పేర్మి, యందఱుఁగంగ నగుసను ♦ నాసగాక.

తే॥ బహుచతుర గతుల్ వాల్మీకి ♦ పద్యతతులు, వినిన చెవుల నొప్పించు నా ♦ వెగటుకైత
వీణనాదంబు విని చాల ♦ వేడ్కఁజెందు *నశునపక్షి నపస్వర ♦ మలఁచినట్లు. ౯

తే. ‡త్రివిధ భాషావిశేషముల్ ♦ తెలియు విబుధ,వరుల కొకమాట చెప్పెద ♦ వసుధయందు
భక్తులును మూర్ఖులును పిచ్చి ♦ వాండ్రు పలుకు, పలుకు లెల్ల విమర్శింప ♦ భావ్యమగునె?

తే॥ గదులుగా నాటపట్టులు ♦ గాఁగ గీచు, పడుచు గీఁతలఁగని కోప ♦ పడునె శిల్పి?
శాస్త్రవిజ్ఞాన మావంత ♦ జాడలేని, నాకవితఁగని విబుధులు ♦ నవ్వవారె? ౧౦

తే॥ సంస్కృతమ్మున నీరామ ♦ చరితఁదొలుత, వ్రాసినట్టి ¶మువ్వురయందు ♦ ప్రణుతిగన్న
చతుర వాక్యుఁడౌ వాల్మీకి ♦ సరణిఁబూని- వ్రాయఁదొడఁగితి దీనిని ♦ ద్రవిడభాష. ౧౧

తే॥ దశవిధావతారముల ను ♦ త్తమ పదంబు, నయచరిత్రంబు నుత్తమ ♦ నాయకు కథ
నతనిదయచేత నుత్సాహ ♦ యుతుఁడనగుచు, వ్రాయఁదొడఁగితిఁ †బూతల ♦ పట్టునందు

సీ॥ భూరిరాక్షససేన ♦ బూదిగాఁ గావించి, విజయమాలను దాల్చి ♦ వెలయునట్టి
కోదండమను విల్లు ♦ గొనబుగాఁ గరమున, విలసిల్లు శ్రీరాము ♦ విక్రమములు
వినుతించు వారికి ♦ విరివిగా వలసిన, కోరికలెల్లఁ జే ♦ కూరుచుండు
విజ్ఞాన కీర్తులు ♦ విస్తరిల్లుచు నుండు, భుక్తియు భక్తియు ♦ ముక్తి దొరకు.

తే॥ నతని యర్ధాంగి వికచ ప ♦ ద్మాసనస్థ, నిఖిల జగదేకమాత ప ♦ విత్రప్రభాత
సీత కరుణాకటాక్ష వి ♦ శేషదృష్టి, వారిపైఁ బ్రసరించు న ♦ నారతమ్ము. ౧౩

౧ నదీపటలము. (౨౦)

చ॥ అతికలుష స్వభావ చప ♦ లాంతములై చను నింద్రియాళియన్
శితవిశిఖంబులున్, మణివి ♦ శేష విఘర్షణ నాదమేదురాం
చిత కుచకుట్మలీక్షణ వి ♦ చిత్రశరాళియు ధర్మమార్గసం
గతిని చరించు కోసలము ♦ నన్ సరయూనదిఁగూర్చి పల్కెదన్. ౧౪

* అపస్వరము విన్న వెంటనే వెలవెలపోయి ప్రాణముల విడుచునది అశునపక్షి.
‡ ఇయల్ (సాహిత్యము), ఇశై (సంగీతము), నాటకము.
¶ వాల్మీకి, వసిష్ఠుఁడు, బోధాయనుఁడు అని అఱవవ్యాఖ్య.
† జటప్ప వసించు తిరువెణ్ణెయ్ నెల్లూరున కంబకవి వ్రాయ మొదలిడెను.

చ॥ పరఁగ విభూతిధారియగు ♦ భర్గునిదేహముఁబోలి మేఘమం
బరమునఁనేగి యంబుధిని ♦ మానుగఁదోయముఁ ద్రావి చందనా
కరకుచయైన లక్ష్మిసరి ♦ గాటపుఁబ్రేమను మచ్చయుంబలెన్
మురువుగఁదాల్చు విష్ణువును ♦ బోలె చరించును తత్పురోపరిన్. ౧౫

చ॥ కలఁచి తపింపఁజేసెఁ దన ♦ గాదిలిమామను సూర్యుఁడింకనే
జలకము లార్చి తాప ముప ♦ శాంతి వహింప నొనర్తునంచునా
జలధి తలంచియత్నమున ♦ సాంద్రతరంబుగ నావరించె నీ
లలితనొప్పి యవ్వలిమ ♦ లన్ జలదంబులు గప్పు నిచ్చలున్. ౧౬

ఉ॥ వారనిపేర్మి స్వర్ణమయ ♦ భాసురకాంతి హిమాద్రియొప్పఁగా
నీరసమూని త్రవ్వుటకు ♦ నెత్తిన కావ్యపు గడ్డపారలన్
తీరుగఁ, జంచలార్థతతిఁ ♦ దృప్తిని దానముసేయు గౌరవో
దారుని పోల్కి మేఘములు ♦ ధారలవీడుచునుండు నచ్చటన్. ౧౭

ఉ॥ మానమునొంది ధర్మమును ♦ మన్ననచేయుచు నీతిమార్గముం
బూనిన రాజకీర్తివలెఁ, ♦ బొల్పగు జ్ఞానపథానుసారులై
మానుగవేదముల్ చదువు ♦ మాన్యుల కిచ్చిన యీగివోలెఁబెం
పూనుచునుండు వెల్లువల ♦ యోధ్యకుఁజేరిన దేశమంతటన్. ౧౮

క॥ తల నడుము కాళ్ళు దడవుచు, నిలుకడ లేకించుకంత ♦ నిలుచుచు భూభృ
త్కుల సంపదఁగొల్లగొనుచు, వెలచెలువలఁబోలి నడచు ♦ వెల్లువ లచటన్. ౧౯

తే॥ కనక మగురువు నెమిలి యీఁ ♦ కలునుమణులు, గందపుంజెక్కలునుగంధ♦ గజరదాళిఁ
గొంచుఁబోయెడి వెల్లువ♦ లెంచిచూడ, వర్తకులఁబోలె నడచు న♦ వ్వసుధయందు ౨౦

తే॥ పూలగుత్తులు పుప్పొడుల్ ♦ పుష్పరసము, కరుల మదజలమును హాట ♦ కంబుఁగలిసి
వడిగఁబారెడు గొప్పప్ర♦వాహవితతి, యింద్ర ధనువులఁబోలి యొ ♦ ప్పెసఁగుచుండు

చ॥ తరువులఁగూల్చుచున్ గిరులఁ ♦ దార్కొని చీల్చుచు నాకుఁగొమ్మలన్
బరువడిగాఁగ వారుకొని ♦ పర్వులువారెడు వెల్లువల్ గనన్
గరడులు వాఱు సంభ్రమును ♦ గట్టఁగొడంగిన నాఁటి మేటి వా
నరుల కడింది వెల్లువల ♦ నాణెపుఁబద్ధతి తోఁచు, నయ్యెడన్. ౨౨

తే॥ ఈఁగలును తేళ్లు ముసరఁగా ♦ నెల్లమిీఱి, పొంగి నురుగులతో లోన ♦ మునకపాటి
పడుచు లేచుచుఁ దీయని ♦ వారితోడ, దొరలు వెల్లువల్ త్రాగుఁబో ♦ తులనుపోలు

తే॥ తీఁగపడగలతో మద ♦ నాగచయము, తోడఁ బలుకాల్నడలతోడఁ ♦ దొలఁకు దొనుల
తోడఁ బఱతెంచు వెల్లువల్ ♦ దుదుకు తోడఁ, గడలితోడ ఢీకొనవచ్చు ♦ కటకశిదోఁచు

సరయూ మహిమము.

మ॥ ఇనవంశోద్భవులైన రాజతతిచే ♦ నెల్లప్పుడున్ మేటిపా
లనమం దెచ్చిరి ధర్మపద్ధతుల లీ ♦ లంబూని వర్తిల్లి పం
బిన యావాహిని తల్లిపాలవలె నొ ♦ ప్పెన్ సర్వదా సర్వధా
వనజాతాసన సృష్టియందమరు జీ ♦ వశ్రేణి కన్నింటికిన్. ౨౫

తే॥ కుంకుమము గందవొడి కోష్టు ♦ గోఁగు వేఁగి, పొన్న చందన మేలకుల్ ♦ పునుఁగు వట్టి
వేరు చెంగ్రద మగురు కురు ♦ వేరు తేనె, గలుగుటం జేసి నది యొుప్పు ♦ గాలిపీచు. ౨౬

చ॥ నిలుకడసేఁగి వర్షమున ♦ నెవ్వడి బోయతలెల్లఁ గేలఁగ
ఢ్వులనెద బొందుకొంచుఁ బరు ♦ వుల్గొనిపాలుచు వింఢ్ల నమ్ములన్
బిలపిలమూఁగి వారుకొను ♦ వెంటల నారయ నెల్వలొప్పె మేల్
గెలుపును గొన్నయుబ్బునఁ ద ♦ లిర్చెడి భూవిభు వెల్వలోయనన్ ౨౭

ఉ॥ పాలుపెరుంగునేయి కడ ♦ వల్లల యుట్లను వారిగ్రమింగి గ్రవే
గోలల వల్వలం జవిరి ♦ కొంచును మద్దులఁగూల్చుచేగు నా
లీలలఁగన్నఁగాళియ బ ♦ లిష్ఠఫణావళి నాడినట్టి గో
పాలుని లీలలంబలెనె ♦ భాసిలుఁ దత్సరయూ ప్రవాహముల్. ౨౮

చ॥ కలకలమంచుఁ గాఁపులు క ♦ కావికలై పరువెత్తుచుండ ము
న్వలన జలంబు నించి తల ♦ వాకిళులం బడఁద్రోచి పైరులం
గలఁచుచుఁ దుమ్మెదల్ తొలుచు ♦ గంట్ల మణీతతిరాలుచుండఁ గ్రే
వల నెసరేఁగుచుం గరము ♦ పాఱు గజంబులఁబోలి వెల్లువల్. ౨౯

తే॥ పల్లమును మిట్టగా మిట్ట ♦ పల్లమునుగ, సమము వాఁగుగా వాఁగును ♦ సమముగాఁగ
సకలమును తారుమాఱుగా ♦ నలుపుచుండు, వెల్లువలు కర్మఫలముల ♦ వీఁకఁద్రోఁచు

ఉ॥ కాల్వలయందు వెల్లువల ♦ గర్జవిసం బరువెత్తు కాఁపులా
కాల్వలఁజూడఁగా నెసఁగుఁ ♦ గంబుకణంబులు పొన్నముత్తెముల్
వెల్వడ వీచికావితతి ♦ వీఁగఁగ నొక్కటి పెక్కుటౌచుఁబా
యల్వడి పాఱు వంశము మ ♦ హాద్భుతవృద్ధి వహించు పోలికన్ ౩౧

మ॥ హిమవంతంబునఁ బుట్టి వెల్వడి సము ♦ ద్రేశానుతోఁ ద్రేమ సం
గమముం జేయు ప్రవాహమెన్నఁగ మహా ♦ గణ్యంబులై నట్టి వే
దములుం దెల్పఁగలేని బ్రహ్మమునఁ దొ ♦ ల్తన్ మూలమం దొక్కటై
భ్రమచే పెక్కుమతంబు లందిన బుధ ♦ ప్రామాణ్యముం బోలెడిన్ ౩౨

మ॥ మకరందంబులు చిందు సద్వనములం ♦ బద్మాకరశ్రేణిఁ జం
పక సౌగంధిక పుష్పవాటికల ర ♦ మ్యంబైన గుంజాలతా
దిక వేలాయుత పూగ పుంజములఁబొం ♦ దెక్ వెల్లువల్ జీవ్యుఁడై
హిక కర్మాచరణంబునం దనువులె ♦ న్నేఁజెందు చందంబునన్.   ౩౩

౨ దేశపటలము. (౬౧)

మ॥ సరసోక్తుల్ విరివారుచుండ విబుధుల్ ♦ సమ్మోదముంబొంద మున్
వర మాధుర్య కవిత్వరీతిఁ దెలిపెన్ ♦ వాల్మీకి యెద్దాని స
ప్పురమోదారముఁ గోసలంబు నిపుడే ♦ వర్ణింప మేఁగొంటిఁ బ్రే
మ రసంబన్ మధువాని మూఁగ కడఁకన్ ♦ మాటాడు చందంబునన్. ౩౪

సీ॥ పొలముల గనిమలం ♦ బొలుపారు ముత్యాలు, కాలువలందు శం ♦ ఖములరాశి
కాలువ దరుల బం ♦ గారు గడ్డలు నెను, ములు పొర్లు పల్లులఁ ♦ గలువ వనులు
చదునైన చోట్లఁ బుం ♦ జములైన పగడముల్, వరిమళ్లలో హంస ♦ వరచయంబు
బీటినేలలఁదేనె ♦ పెరల సమూహముల్, తోఁటల యందెల్లఁ ♦ దేఁటి గములు

తే॥ ఇంపు సొంపార నారీతి ♦ నెసఁగుచుండ, సంపదలపెంపు నీకనిట్టి ♦ సరణిదంచు
వర్ణనముసేయ నరుదని ♦ వాసికెక్కె, భాసురంబగు నమ్మహా ♦ కోసలంబు.   ౩౫

సీ॥ పల్లంపునేలల ♦ యెల్లలలో నేటి, వెల్లువల్ గాపించు ♦ పెనురవంబు
కాపులు చెఱకుల ♦ గానుఁగ లాడంగ, నగు కిఱ్ఱు రొద లెల్ల ♦ యదలుపులును
ఆగానుఁగలనుండి ♦ యధికంబుగా వెలు, వడి కడవలఁబడు ♦ పాలరవము
నీటిదరులఁజేరి ♦ నెఱయుచుఁదిరుగాడు, సంకు పుర్వుల కీఁచు ♦ సందడియును

తే॥ నీటుగాఁ గోడె లటనటఁ ♦ బోటులాడు, ధ్వనులు అంకెల బెడిదంపు ♦ నినదములును
జలములం దెనుములు పడు ♦ నులివుఁగలిసి, వింతఘోషంబునెగడు న ♦ వ్వీటియందు

సీ॥ నందనంబును పోలు ♦ సుందర వనముల, నమభులు పురివిచ్చి ♦ నాట్యమాడ
జలము సమృద్ధిగా ♦ వెలయు కొలంకుల, వెలిదమ్మి దివ్వెలు ♦ వెలుఁగుచుండ
నీల ఘనాఘన ♦ నికరంబు నిరుపమ, శ్రావ్యమృదంగ ని ♦ స్వనముసేయ
విరివిగా నెడయక ♦ తెరలుచు నుండెడి, కెరటాలు రంగుల ♦ తెరలు దింప

తే॥ మకర వీణా నినాదంబు ♦ మాడ్కిఁ దేఁటు, లింబుగా నచ్చటచట గా ♦ నంబుసేయ
మెచ్చి నల్లకల్వలు కను ♦ ల్విచ్చిచూడఁ, దనిసి నిండు కొల్వుండుఁ గే ♦ దారవిభుఁడు

సీ॥ ఇందిందిరంబులు ♦ నింపు పెంపొందించు, నిందిరయును తమ్మి ♦ లందు నిలుచు
వెలయాంధ్రచూపులు ♦ విరివింటితూపులు, శమన యువతుల వ ♦ క్షముల నిలుచు

వారాశి దొరకు ప్ర ♦ వాళపహా క్తికములు, మొగుళులయందును ♦ మొనసినిలుచు
సత్యవాక్యంబును ♦ శాస్త్రధర్మములును, జనముల నాల్కల ♦ కోసల నిలుచు

తే॥ శాస్త్రవులయందు ప్రియులందు ♦ సంచరించుఁ, గోపమనియెడిమొకదొడ్డ ♦ కొడిమెగుణము
జొర! ఎవరికే వర్ణింప ♦ నలవి యగునె? కోసలంబందు చెలువంది ♦ కొఱలుతీరు

చ॥ జలముల శంఖముల్, తరుల ♦ చాయల బత్త్రెలు, పూలలందు తేఁ
టులు, జలజమ్ములఁ సిరి, కు ♦ డుంగములం గమఠమ్ముఁ, లిండ్ల వా
ములఁ దెలిపిట్టలుఁ, దరుల ♦ ముత్తియముల్, వనులఁ మయూరముల్
పొలుపుగ గుంపుగుంపులయి ♦ పొల్చును కోసల భూమి నెల్లెడఁ. ౩౯

సీ॥ మడకలు దున్నఁగా ♦ నెడనెడలేచు బం, గారుపెళ్లలును శం ♦ ఖములు విడుచు
ముత్యాలరాసులు ♦ మునుమిడి చదునైన, పొలముల రత్నరా ♦ సులును వడ్ల
నిండఁగాఁ బచ్చనై ♦ నెఱయు వెన్నులు మీలు, మానుగా రొదసేయు ♦ మధుపవితతి
మృదుల పత్త్రిములతో ♦ మెఱయుచెఱకుతోఁట, లల్లి తామరలును ♦ నల్లగలువ

తే॥ తెల్లవిలసిల్లి యెచ్చట ♦ నేని చూడఁ, గాఁపు పడుచుల మొగముల ♦ కాంతితోడఁ
గలిసి కనులకుఁ బండువు ♦ గలుగఁజేయు, సర్వజననుతమైన కో ♦ సలమునందు రం

సీ॥ వినఁగ వీనుల కింపు ♦ నెనయించు కుఱుచ వీ, ణియల వాయించు వై ♦ ణికులు, తేట
కలుద్రావి మెట్టుల ♦ కడనొక్కయింపుగా, వాయించుపాటలు ♦ ప్రతిదినంబు
వెండినాఁ దెల్లనై ♦ వెలయు సౌధముల లే, యెండలుగాయు ప ♦ సిండి చప్ర
మంచములందు ర ♦ మాకుమారుని సంగ, రంబునఁ బెనఁగి వి ♦ శ్రాంతి గొన్న

తే॥ నీలనయనముల్ మెఱుఁగారు ♦ నెమలిచాయ, కుందరదనముల్ పొలుచున ♦ క్లొమరు నెలఁత
లింపుగాఁ గొన్న నిద్దుర ♦ యెడయలేపు, చుండును ప్రభాత మారుత ♦ మొలయువేళ

సీ॥ చెఱకుగానుఁగ నోటఁ ♦ జెదరి బయల్పడు, తేనియవంటి తీ ♦ పైన రసము
టెంకాయ పాళలఁ ♦ బొఁకంబుగాఁ గాఱి, వెల్లువలై బయ ♦ ల్వెడలు రసము
ఉన్నతవనముల ♦ నొప్పారుతరువుల, ఫలములు వ్రయ్యఁగాఁ ♦ బాఱురసము
మానుగాఁ బొడవగు ♦ తేనెపెరలనుండి, నుదిచవి గొనఁ బాఱు ♦ మధురసంబు

తే. యువతులునుయువకులుకాంక్ష ♦ లూరఁదాల్చు, పూలసరములనుండియు ♦ బొలుచురసము
మేరమీఱి వెల్లువలయి ♦ వారిరాశిఁ, జొరఁగ ద్రావియందలి మీలు ♦ చొక్కుచుండు.

సీ॥ కలుద్రావుచోఁ గాఱి ♦ కానంగనగు చొంగ, పొక్కులు వెలయుకాఁ ♦ పులు కడంక
సంగీతముంబోలి ♦ చవులూరఁ జేయు ప, ల్కులువల్కు తమ వెలం ♦ దుల విశాల
నయన వదన చర ♦ ణ కరాది కంబుల, కుపమలై జగమున ♦ నున్నతిగాని
యొప్పారు తమ్ములు ♦ నుత్పలాదికములు, దక్కఁ దక్కినకల్పు ♦ తనరకుంట

తే॥ యెఱిఁగి తీసిపైవఁగవారి ♦ యెడఁదయొప్ప, కట్టులిట్టు లూరక తిరు ♦ గాడుచుంద్రు
యువకులొకయప్పుయువతుల♦యొప్పుప్రేమఁ, బడసిరేనియుమఱిత్రోయ♦విడువఁగలరె?

చ॥ కడలియుఁ గ్రొత్తనీట జల ♦ కంబులుసేయు పడంతు లొప్పుగా
జడలధరించు పూ లగురు ♦ చందనగంధమె వీచునన్న న
క్కడి వలకాంద్రు వాలు కడ ♦ కన్నులఁ జూడఁగ రేఁపు తేనె ప
ల్కడరు మెఱుంగుఁబోండ్ల పొలు ♦ పారెడి తీరుల నెన్న శక్యమే?　　౨౪

ఉ॥ ఆమనిఁ గామినుల్ జలక ♦ మాడిన నీటి మహత్త్వమెన్నఁగా
నేమగుఁ? దోఁటలుౕ బొలము ♦ లెచ్చటఁ జూచిన జిడ్డువాఱి యా
చామ లలందినట్టి మృదు ♦ చందన పంకము పేరినట్టి త
ద్భూమిని తేంట్లు గుంపులయి ♦ మూఁగును తేనియ నానునాసమై.　　౨౫

చ॥ పొలముల వాలుగంటులను ♦ పోలి చరించెడి రాజహంసులి
మ్ముల జలజంపుఁ బానుపులఁ ♦ బొల్పుగ నుంచిన పోతకమ్ము, లం
దులఁ జరియించు బత్తియలు ♦ దూడల నెడ్డఁదలంచి చేఁపఁ జా
ఘులు గొను పాలఁద్రావి నెల ♦ లుౕ మఱిపైచుచుఁ గప్పగంతులౕ.　　౨౬

చ॥ పికవితతుల్ వినోదముగఁ ♦ బెండిలిసేయఁగఁ, గన్నుద్రిప్పుపొం
దిక గలస్త్రీల నర్తనపు ♦ తీరులకంటె మయూరసంఘముల్
రకముగఁగొమ్మలం దలర ♦ రాజ మరాళము లబ్జశయ్యఁ గూ
రికిపిడ, మేలుకొల్పులు ద్వి ♦ రేఫతతుల్ దగఁబాడుచుండెడుౕ.　　౨౭

సీ॥ కులధర్మముల కను ♦ గలమగు పడుచుల, వెదకి పెండిలి నెఱి ♦ వేర్చువారు
గ్రద్దతో స్వచ్ఛాయ ♦ గిదలు కరణివచ్చు, పాటల సుఖములు ♦ పడయువారు
దేవామృతము కంటెఁ ♦ దీయనౌ సద్ధర్మ, విషయంబు లడుగుచు ♦ వినెడువారు
అతిథుల మోముల ♦ సరసి యన్నంబిడి, యత్యధికానంద ♦ మందు వారు

తే॥ కినుకయూరక మదిగొని ♦ కనులకంటెఁ, దామ్రమగు జుట్లఁజూపి యు♦త్సాహమునను
వీరగుణగుప్తి నుసుఱెని ♦ వీడుకొల్పఁ, బోరరేఁచుచు గెలిపిపైఁ ♦ బొదలు వారు.

చ॥ పరువపుమస్సలొండొకటి ♦ భగ్గునఁగోపము గొన్నపిడ్డులౕ
నెరవుసఁ దాఁకుచుౕ బగయుఁ ♦ బెచ్చుపెరుంగఁగ నెల్లచోటులౕ
విరిసిన మబ్బు రెండగుచు ♦ వింతగఁ బోరినయట్లు పోరు పో
రరసి ద్విరేఫముల్ నగసి ♦ యార్వ, ముదుల్పిడ నార్చువారలుౕ.　　౨౮

చ॥ మొలచుచు నున్న తామరల ♦ మొల్కలు నల్గఁ బసిండి ముత్తెముల్
కొలఁగఁగఁద్రోచి రత్నవిత ♦ తుల్ చెదరం దెలిసంతుపుర్ప్వలుం

బలవరమొందఁగాఁ గమఠ ♦ వర్గము మోదుపుగొనంగఁ జాళ్లఁజేఁ
పలు కడుఁద్రుళ్ళు దున్నలను ♦ వార కదల్తురు కాఁపు లచ్చటన్. ౫౦

ఉ॥ పాడియెఱింగి యూసవిడి ♦ పద్ధతికోపమునూని కోరఁగాఁ
గూడిన వానిఁబొంది జన ♦ కోటికి మేలొనరించి కీర్తి వ
ర్వాడెడు తేఁడు కావ బరు ♦ వంతయు నీఁగుచు నూర్చుభూమినా
నోడలు వస్తువుల్ విడిచి ♦ యొందు విరామము నుప్పళంబులన్. ౫౧

ఉ॥ కోసినయోదె లాకసముఁ ♦ గూడఁగ వాములనేసి పెద్దవా
ర్చేసిన బోధతో నుఱిచి ♦ చేరిచి కళ్లపు బిచ్చగాండ్రకున్
వేసియుఁ దక్కువానిఁ దమ ♦ విందుల తోడ భుజింప బండ్లకుం
బోసి ధరిత్రిక్రుంగఁ గొని ♦ పోదురు కాఁపులు ధాన్య మిండ్లకున్. ౫౨

ఉ॥ తీఁగలఁగాచు కాయలును ♦ తీయని వాసనగ్రమ్మ తోఁటలన్
గాఁగల పండ్లు కందములు ♦ కాయల ధాన్యము మళ్ల నుండియున్
రాఁగల ధాన్యముల్ నిలువ ♦ రంబుగఁ బూవుల నిల్చి తుమ్మెదల్
తేఁగల తేనెపోల్కిఁదగఁ దెత్తురు ♦ మెత్తఁగఁ గాఁపు లిండ్లకున్ ౫౩

సీ॥ ఎచ్చోటఁగాంచిన ♦ నింపుసొంపారంగ, విప్రులు తమయిండ్ల ♦ విందులుగను
బంధువులును గాఁగ ♦ వచ్చినవారితో* ముత్తెఱుంగుల పండ్లు ♦ ముందు గొనుచు
బలువగలైనట్టి ♦ పప్పులతో వాని, నింపి వెల్లువ వోవు ♦ నేతితోడ
గడ్డపెరుంగుతోఁ ♦ గండచక్కెరతోడ, నడుమ నడంగు న ♦ న్నంబుతోడ

తే॥ మృదులప్రియవాక్యములతోడ ♦ ముదముతోడఁ, దనివిదీఱనిదేవామృ ♦ తంబుఁబోలె
భోజనము చేయుచప్పుళ్లు ♦ పూర్ణమగుచు, నెప్పుడొప్పారు నప్పురి ♦ చొప్పు గొప్ప.

తే॥ కాఁపు చెలువల వదన పం ♦ కజములందు, వెలయు కాటుకకన్నుల ♦ లలితరీతి
నొప్పు నాఁడుఁదేంట్లనిభ్రమ ♦ గప్ప వలచి, కడఁక మాగాణిఁ దిరుగాడు ♦ గండుఁదేంట్లు.

తే॥ కెరలు చూపుల మారుని ♦ గెలిచినట్టి, పంట పడఁతుల గబ్బిగు ♦ బ్బలు కడింది
మగలఁగినిసి లోఁగొను; నట్టిమళ్లప్రక్కఁ, బాళకలుద్రావి మదియించు ♦ వాలుమీలు.

తే॥ నేలవ్రాలిన మేఘంపు ♦ నికరమనఁగఁ, జల్లనీటను దిరుగాడు ♦ నల్లయెనుము
లెదలఁగ్రేపులఁదలఁపఁగాఁ ♦ బొదుఁగుచేఁపి, పాలుగాఱ గోముగ వరి ♦ పైరు పెరుఁగు.

ఆ॥ నిండుబాననములు ♦ నినదింప వార్చిన, కడుగునీటిచాళ్లు ♦ క్రముక వనము
లందు చొచ్చియచట ♦ నమరంగ నాటిన, యెఱ్ఱవడ్లపైరు ♦ నెలమిఁబెంచు. ౫౪

ఆ॥ తామ్రచూడములు ప ♦ దంబులఁ జిదిఁగిత్రో, యంగనైన కుప్ప ♦ లందు మెఱయు

---

* ఆరఁటి, పనస, మామిడి.

మణుల జీనువాలు ♦ మిణుగుఱుఁబుర్వులఁ, చెంచి గూండ్లలోన ♦ నించుచుండు. ౫౯

ఉ॥ చేతుల సంకుగాజులును ♦ చేరెకఁ గవ్వములాడు సవ్వడుల్
చేతముఁ జల్లఁజేయఁగను ♦ చెన్నగుకౌనులు వీఁగియాడఁగా
వ్రేతలు పెర్గు చిల్కుదురు ♦ వేసలు లూడఁగ మైచెమర్పఁగన్
బ్రీతమనస్కలైన తమ ♦ పిల్లలు నిద్దుర వీడి లేవఁగన్. ౬౦

చ॥ చిలుకల పిల్లలుం బలుకుఁ ♦ జెన్నుగఁ బండిన కొఱ్ఱచేలలోఁ
బులుఁగుల పిల్లలుం బలుకు ♦ భూజనికుంజములన్ మనోజ్ఞతన్
గొలఁకుల తేఁటులుం బలుకు ♦ గుమ్మని వాసన వీచు తమ్ములన్
గలకల సువ్విపాట లెస ♦ కంబుగ దాతలయిండ్ల నిండెడున్. ౬౧

క॥ కోసిన వక్కలనేరిచి, త్రోసిసయని దొంగ చూపు ♦ తూఱని పడుచుల్
చేసిన యిండ్లకు మంటెలఁ, బోసిన తఱిఁ జిందినవియు ♦ ముత్తెములె చుమీ! ౬౨

తే॥ కొదమ గొఱ్ఱెలు గాంచిన ♦ బెదరులేని, గుండ్ర మెలికల కొమ్ములఁ ♦ గొఱలుతగరు
లుఱుము కరణిని పిడుగుల ♦ సరణిఁదాఁకు, ధ్వనులకంజి గిరుల నీర ♦ దములు మొఱయు

ఉ॥ పిల్లలఁగన్న యేనుఁగుల ♦ వీడి మదావళ రాజిఁ బట్టఁగాఁ
బల్లులు ద్రవ్వినట్టి వన ♦ భాగములన్ మలక్రిందినేలలం
దుల్లసిలంగ నున్న జను ♦ లొక్కటఁజేయు మహానినాదముల్
మెల్లఁ గొలంకులం దిరుగు ♦ మేటి మరాళములం గలంచెడున్. ౬౩

చ॥ గెనసులు త్రవ్వుచో నడుమఁ ♦ గేలికిఁదాలు మణుల్ విదుర్పఁగా
మునుకొని వ్రేలు మూవులను ♦ ముట్టుడు నందలి తేనె తుంపురుల్
చినుకును బిందురూపమునఁ ♦ జెన్నరు పుప్పొడి పైఁడిపోల్కఁబై
నెనసిన పొన్నమంజరుల ♦ నింపుగఁ గూరుకు నంచగుంపుపై ౬౪

ఉ॥ కాఁపుచెలుల్ కరంబుల ర ♦ కంబుగఁగూర్చి వినోద లీలలన్
జూపుచుఁ బాడు పాటలు వి ♦ శుద్ధిగ*రెండువిధాల వేణువుల్
చాఁపుచుఁబట్టు గొల్లమొగ ♦ పాలలఁ గట్టిన యూలదూషలన్
జోఁపుచు లాలిపాటలలిఁ ♦ జొప్పుగ నిద్దురపుచ్చు హాయిగాన్ ౬౫

తే॥ కొండక్రింది నేలల నుండు ♦ కోమలులు వి, నోద రీతిని పాడు వి ♦ నూత్న గాన
మలరఁ జిఱు ధాన్యములు పండు ♦ నట్టి పొలము, గాచు నక్కఱలేకుండఁ ♦ గా ధ్వనించు

ఉ॥ గాలికి వంశముల్ గదలి ♦ గాఁడఁగఁ గొండలనుండి పెన్ ఘణుల్
వ్రేలిన రీతిఁ గ్రొమ్మధువు ♦ వెల్లువ ధారలు పాఱి చెందొవల్

---

* కఱ్ఱలతోఁ జేయఁబడినవి, వెదురుతోఁ జేయఁబడినవి.

గ్రాలు కొలంకుల న్నెఱసి ♦ కాలువ తూములఁ జొచ్చి బైటరాఁ
గ్రోలి మొగమ్ము ముద్చుకొని ♦ గ్రుక్కను శంఖపుఁబుర్వు లయ్యెడన్

తే॥ నిడుద నల్లని కనులక్రొ ♦ న్నెల నొసళ్ల, కలుకులకు విద్యయుఁజెడని ♦ కలిమిగలుగ
నొచ్చి వచ్చువారల కోర్కు ♦ లిచ్చుటయును, అతిథిపూజయుఁబనిగాక ♦ యన్యమేది?

తే॥ వంచనములేని సత్రముల్ ♦ వఱలుచోట్లఁ, గ్రొన్నెలంబోలు కొడవండ్లఁ ♦ గోసి కుప్ప
గూర్చుకూరగాయలు పప్పు ♦ కుప్పలు వెలి, ముత్తెముల వంటి బియ్యపు మూటలమరు

తే॥ కలము లొసఁగుఁగాఁపులకుఁగా ♦ వలయుధనము, భూమిదేవి యొసంగును ♦ పూత్రిపంట
గనులొసంగును మేటియా ♦ మణులసమితి, కులమొసంగును మేలైన గొప్పసడత. ౨౧

తే॥ దొసఁగులేమి సకాల మృ ♦ త్యువులులేవు, మదిని మదిమదియుంటఁ జే ♦ రదు చిరాకు
పూని చేయు ధర్మేతర ♦ ములును లేమిఁ, గడకు దుర్గతి యన్న శం ♦ కయును లేదు

తే॥ క్రమముదప్పివెల్లువలె య ♦ క్కడఁజరించుఁ, గుంకుమాంకభుజంబులే ♦ గుఱుతుదప్పఁ
జెలుల నడుములె యట సన్న ♦ గిలుచునుండు, వాసనలు గలయవి కేశ ♦ పాశతతులె.

క॥ అగురుపొగ బానసంబుల, పొగయుఁ జెఱకు వాలు కాఁగు ♦ పొగయును వేల్మిం
బొగతోఁగలియుచుఁదత్పురి, మొగుళులవలె నెల్లయెడల ♦ ముసరుచునుండున్. ౨౪

తే॥ కలికిమైచాయఁబోలి కే ♦ కులు చరించు, కలికి స్తనహారరుచిఁబోలెఁ ♦ గాయునెండ
కలికి నెఱివేణి వోలె మే ♦ ఘములు క్రమ్ము, కలికి చూపులవలె వాలు ♦ గలును వెలయు

మ॥ కలఁగంబాఱి జలంబు పొంగ నులియం ♦ గం గొను లీఁదాడు కాఁ
పుల పూఁబోఁడుల యెత్తునొప్పెదవులం ♦ బోలెన్ విరాజిల్లు చెం
గలువల్ విచ్చును మళ్లలో; మడవలం గంజాతులంబోలి హం
సలు మెల్లన్నడ తెంచు; వారిమొగమా ♦ సన్ విచ్చు నీరేజముల్ ౨౬

శా॥ కేరున్నారుల యోరచూపు వ్రతులన్ ♦ గ్రేడించి యాడించుచున్
గేరున్ వారినడల్ కరేణువుల చ ♦ క్కంగాంచి యెంతేనియున్
గేరున్ నీరజకుట్మలంబుల పసం ♦ గేల్చాచి వక్షోజముల్
కేరుం బూర్ణశశాంకు నొప్పిదపు భం ♦ గిన్ వారి ముగ్ధాస్యముల్ ౨౭

ఆ॥ చెదరియున్నమణులు ♦ బెదరించునినుకాంతిఁ, గొబ్బరలను గెలుచుఁ ♦ గోమల చనులు
వారి వలువలెల్లఁ ♦ బాలనురువు గెల్చు, వాద్యములు మొగుళ్ల ♦ ధ్వనుల నోర్చు.

తే॥ జలదములు పెద్దతోఁటల ♦ చాయఁబోలుఁ, బొన్నమల యటఁగసవువా ♦ ములనుపోలు
జలధు లచ్చటి పెనుకొలఁ ♦ కులనుపోలు, స్వర్గపురి పలునిధుల కో ♦ సలముఁబోలు. ౨౯

ఉ॥ రాసుల వడ్లు లేనియెడ ♦ రాజిలు నచ్చపుటాణిముత్తెపు
ప్రాసులు లేనిచో నుదక ♦ రాశిని కూర్చిన తెల్లయుప్పు పై

గ్రాసులు, లేనిచో నదులు • రాయుచుఁద్రోయుచుఁజేర్చు పెన్నిధుల్
ల్వాసిగ నవ్వి లేనియెడ - భాసిలు మౌక్తిక సైకతంబులున్ ౮౦

ఉ॥ చందనపుష్ప వనంబులో కో? • సంపెఁగతోఁటలో? చెప్పనౌనొకో?
కందుక కేళిసల్పుకుల • కన్యలు కానఁగవచ్చు నిక్కవల్
సుందర నందనంబులో కో? • చొక్కపుఁగుందవనంబులొక్కొ? యా
స్కందునిపోలు వారలెల • సంబున విద్దెల నేర్చు తానముల్ ౮౧

ఉ॥ చక్కెరఁబోలెఁదీయనయి - జానగుబాలల తొక్కుపల్కులం
జొక్కిపికాళినేర్చు బలు - సూటిగ; వారలనర్తనంబు లిం
పెక్కనెమిళ్ళునేర్చు; నల - యింతుల సొంపు రదాళిఁబోలు మేల్
చొక్కపు ముత్తియాలు విడు - చుక్కరహిఁబర్వపు టాఁడుశంఖముల్. ౮౨

తే॥ కల్లుగీతురమ్మెడివారి - పిల్లవాండ్రు, సేద్యమొనరింత్రు కాఁపుల - చిన్నవాండ్రు
వైణికుల పిల్లలును వీణఁ - బాడుచుండ్రు, వాదకుల సుతుల్ భద్ర ర- వంబు నింత్రు

తే॥ మలయుహారముల్ సోనగా - మధువునొసఁగు, వలయుమణికనకంబులఁ - గలము లొసఁగుఁ
బొలయుమలయానిలంబెతుం - పురుల నొసఁగుఁ, గలయఁ జెవిచవు లచ్చటి - గాథలొసఁగు

చ॥ వనములయందు వేడుకగ - వారిజనేత్రలు లోలవేణులున్
ఘనకుచ బంధసల్ నడనఁ - గాఁ దమి వారల పోల్కిఁగాంచి యిం
పెనయఁ గలాపిపాళి తమ - యింతులెకా! యని కోడెకాండ్రనె
మ్మనములఁబోలె గంధసుమ - మండనయుక్తల వెంబడించెడిన్. ౮౫

తే॥ ఎఱుఁగరా దీవిమహిమ పే - దఱిమిలేమి, నరయరాదు శౌర్యమహిమ - యరులులేమిఁ
గనఁగరాదు సత్యమహిమ - కల్లలేమి, వెదఁగులేదు పెద్దలయొద్ద - వినమిలేమి. ౮౬

తే॥ కొఱ్ఱ లుద్దులు పెసలు నూ - గులును జొన్న, లులవలును తవిదలు చామ - లున్నబండ్లు
బురదనేలల నుప్పును - మోయు బండ్లు, త్వరితగతినేగ నొండొంటి - నొరయుచుండు

తే॥ సద్గతులనొంద సత్కర్మ - జరుపకుండు, నరులు వొందు పల్గతుల జన్మ - ములమాడ్కి
బెల్లమును తేనెచక్కెర - పెరుఁగు కల్లు, వినిమయంబుగ జరుగు న - వ్వీటియందు. ౮౮

తే॥ వేణువులుపాటలు ధ్వనించు - వీథులందు, నదులు నదులును డీకొన్న - పదురుదోఁప
యజ్ఞముల కుత్సవములకు - నరుగుజనము, గుంపుగుంపులై యొండొంటి - గూడుచుండు

తే॥ ఊఁదునట్టి శంఖాదుల - యులివు మఱియుఁ, దట్టి వాయించు చర్మవా - ద్యములధ్వనులు
కఱ్ఱలంగొట్టు భేర్యాది - కముల రవము, నఱ్ఱల నదల్చు కాఁపు సం - దడుల నడఁగు. ౯౦

తే॥ రతుగల బొమ్మలం జొల్లు - రమణఁగాఱు, పిల్లలకు నన్న ముఁగుడుపు - తల్లులమర
ముద్దుచు కెంగేలు వెన్నెలన్ - ముడిఁగినట్టి, యఱ్ఱదామరలంబోలి - మొసక మొనఁగు.

తే॥ కుదిరెనందంబు తపమంచి - గుణము వలన, అమలమగునీతినిలిచె స-త్యంబు వలన
వెలసె ధర్మంబు మగువల - ప్రేమవలనఁ, దనరెఁదఱివాన క్రొత్తడి -తనమువలన. ౯౨

తే॥ పెక్కువనములు చుట్టిన - పెద్దదేశ, మెఱిఁగియెల్లఁగని పల్క - నెవరి తరము?
ఒత్తువెల్లువల్లల సర - యూనది పలు, దారులం దారియుం గన - నేరదయ్యె.

తే॥ ప్రళయకాల వాయువులచే-వనధిరేఁగి, పొంగి వచ్చిన నాశంబుఁ - బొందనట్టి
కోసలంబుమహిమ యిట్లు - కొఱలు నింక, నరయుదమ నగరంబు తీ - రబ్బు వఱకు.

౩. నగర పటలము. ౭౫

మ॥ లలి మాధుర్యము నర్థపుష్టి సరసా-లంకారరీతుల్ ధ్వనుల్
గలయంబల్కు మహాకవీంద్రులకు శ్లా - ఘ్యంబై యజాండస్థ జీ
వులు దుస్సాధ తపఃఫలాదికముచేఁ - బొందంగనై దివ్యలం
దలి జన్మంబున కాస సేయఁగ నయో - ధ్యాపట్టణంబొప్పెడిన్ ౯౪

మ॥ ధరణీదేవి ముఖాబ్జమో? తిలకమో? తన్నేత్రమో? దివ్యసుం
దర భద్రాయత సూత్రమో? కుచతటో - దంచన్మణీ హారమో?
వర జీవస్థలమో? రమావసతి యా - పద్మంబొ? శ్రీవిష్ణువే
దురమో? కౌస్తుభ హేమ పేటికయొ? దే - వౌకంబుపై లోకమో? ౯౫

మ॥ ఉపమానం బొకటేని నెమ్మనములం - దూహించి యిన్నాళ్లుగా
త్రిపురద్వేషియు బ్రహ్మయున్ హరియు సా - ధింపంగ లేరైరి యు
య్యుపమంగాంచ నడంపరాని తమితో - నుల్లంబు ప్రేరేఁపఁగా
నిపు డున్ దెప్పలు వాల్పు కంతరమునం - దీక్షింత్రు చంద్రార్యముల్. ౯౬

మ॥ అమరాధీశ ధనేశ పత్తనము ల - భ్యాసంబుచే నైన య
ట్లమరం జేసిన బ్రహ్మ యావలనె య - త్యంతంబు వైశాల్య మం
దము పెంపారఁగ సృష్టిచేసిన యయో - ధ్యంగాంచి సంకల్ప శి
ల్పము దేవాసుర కారువుల్ మఱచుచో - వర్ణింపఁగా శక్యమే? ౯౭

ద్విపద॥ పుణ్యాత్ములకు స్వర్గ-మున సుఖంబనుట, గణ్యమాత్రశుతుల వా - క్యంబద్ది నిజము
తపము ధర్మంబును - ధరణి ఫలింప, నుపకరించిన ప్రభుం - డొక్క రాముండు
తక్క మఱెవ్వరా - తామరసాక్షుఁ, డిక్కగాఁ గొనియేలె - నెల్ల లోకముల
నన దీనికంటె సు - ఖానుభవమునఁ, దనుపు తలంబు భూ - తలమునఁగలదె? ౯౮

ఉ॥ తోరపు ధర్మమున్ గరుణ - తోడి జితేంద్రియతన్ భజించి పెం
పారు తపంబుచే నెఱుక - యబ్బిన వారలకున్ శరణ్యమా

శ్రీరమణుండు పుట్టి యటఁ - జెల్వుగ నొప్పెను సీతతోడ నూ
ఱాఱుల యేండ్లనంగ దివి - నైనను దాని సమంబు గల్గునే? ౧౦౦

చ॥ కలరట రాజులు న్నగలు - గల్గును గల్గు నమూల్యరత్నముల్
కలవు మదేభముల్ హరులు - కాంచనముల్ భువి గల్గు నన్నియుం
గలవు మునీంద్రయక్షసుర - కాండము వచ్చుచు సంస్తుతించు న
న్నెలవున కొక్క మేలుపమ - నేర్పనఁ దెల్పఁగ నుండినం గదా?. ౧౦౧

కోట గోడలు.

చ॥ చదరము శాస్త్రసమ్మతియుఁ - జక్కఁదనంబును పెద్దకొండలం
గుదురవు గాన నాపసిఁడి - కోటలకుల్ సరిరావు శాస్త్రముల్
చదివి ప్రయోజనంబుగల - చాడ్పునఁ గట్టిన వానిచెల్వ మే
పొదవు మహోన్నతంబుల మ - హోన్నతమై పెనుతెల్వికై వడిన్. ౧౦౨

సీ॥ శిల్ప విజ్ఞానంబు - చేఁ దుదిఁ గాంచమి, వేదమ్ములంబోలె - వి స్తరిల్లు
భువిమీఁటి దివిఁజేరి - పొలుపారు చుంటచే, దేవతలంబోలె - దేజరిల్లు
నతి బలిష్ఠంబులై - యడరు నింద్రియముల, నడఁచుటచే మునీం - ద్రాళిఁబోలు
నెల్లప్పు డేమఱ - కెసఁగి కావలి గాచు, కర్జంబుచే దుర్గ - కరణి వెలయు

ఆ॥ శూలమును ధరించి - శోభిల్లు చుంటచేఁ, గాళిఁబోలి భీతి - గానిపించు
నమిత గౌరవమున-నన్నింటిఁ బోలు దు, ప్ర్రాపమగుట దేవ-భాతిఁబోలు ౧౦౩

సీ॥ నెలవంకలంబోలి - పొలుపారు నఖములు, చెందామరలఁ బోలి-చెలఁగు కాళ్లు
అలరుఁ దీవియఁ బోలి-యసియాడు మధ్యంబు,లెడనీటి కాయల-నెనయు చనులు
వంచిన వంగు లే - మించు వెదురు వోలె, లావులై మృదువులౌ-లలితభుజము
లింపుసొంపుగ రుచి - యించు తేనియఁబోలు, సరస సుశ్రావ్య వ -చస్సు లమరు

తే॥ యువతులెల్లెడఁ గాంచిన - నొప్పుమిగిలి, సిండియున్న ప్రాకారంపు - నెలవుగలుగు
నయ్యయోధ్యకంటెను నొగ-నరయఁ గలదె?, అమృతభుక్కులు వసియించు-నమరపురెని

సీ॥ ప్రజలచేఁ గొలువంగఁ - బడుటచే శత్రురా - ణ్మకుటంబు లురలించు - మహిమచేత
శాస్త్రపద్ధతిఁ జను - చక్కఁదనముచేతఁ, దేఁటి చూడఁగరాని - దిటవుచేత
నధిక బలంబు పెం - పారుచుండుటచేత, నాయుధాభ్యాసన వి - ఖ్యాతిచేత
గురు తంత్ర యంత్రముల్ -కుదిరియుండుటచేత, జయపతాకా విలా-సములచేత

తే॥ అమిత మహితోన్నతాతిశ - యంబుచేత, రాజచక్రంబు నడపు స - త్కామమంచేత
రాజరాజులకై వడిఁ - దేజరిల్లు, గరిమ గల్గిన యచటి ప్రా-కారచయము. ౧౦౪

చ॥ అతి శిత ఖడ్గ తోమర శ - రాసన శూల గదాది సాధన
ప్రతతులు గల్గి తార్క్ష్యుని ప్ర - భంజను దోమల వాసనంబు నే

వితమునఁ జెంగనీయక వి-భేద మొనర్పఁగఁ జాలు యంత్రముల్
మితమును మించియుండునన - మిక్కిలి చెప్ప నిఁకేమి యుండెదుర్? ౧౦౬.

చ॥ తొడవులకంటెఁ గీరితియె - దొడ్డగుణంబనియెంచి జీవకో
ట్లెడరుల నొందనీక జగ — తీశుల దండము నాధికార్యముల్
దడయక స్వర్గముల్ దిశల — దాఁటియుఁ గాచుచు నుండఁ గోటలా
పుడమికి సొరుగా వెలయు—భూషణమాత్ర మనం దొసంగొకో? ౧౦౭

సీ॥ బంగారువెలగాఁగఁ ♦ బడయువేశ్యలమది, వితములోఁతయి నీచ ♦ వృత్తి యడరి
యల్పకవిత్వ మ ♦ ట్లమరి స్పష్టతలేక, లోని యర్థము దురా ♦ లోకమగుచుఁ
గులకన్యకల వలెఁ ♦ గోరి యెవ్వారి కంట, రాని యత్యధికమా ♦ రక్ష గలిగి
చక్రవాళము ప్రక్క ♦ సంద్రంబు మూఁడ్కిఁ బ్రా, కారంబుఁ జుట్టి య — గడ్తయొప్పు.

తే॥ మంచిత్రోవలఁ బోనీక-మార్చిచెడుగు, దారులం దోర్చు నింద్రియ-తతిని పోలి
యొడఁద కడలును గూర్చెడు-జెడిదములగు,క్రూరమకరముల్ మిక్కిలి-కొఱలునందు

చ॥ తరలెడు గుంపుగల్గిన ప్ర-ధాన పయోదము మేరమీఱి య
య్యురగ జగంబు లోఁతు విరి - వొప్పు నగడ్తను పోలఁ గాంచి భీ
కరమగు నబ్ధియంచుఁ గడఁ - కన్ జలమానుచు లేచి యుప్పరం
బొరసిన కోటఁగాంచి గిరి - యూహను వర్షమునించు దానిపై. ౧౦౯

తే॥ పరిఖయందున జనియించి - విరిసి పరిమ, ళంబు వీచు పంకేజ వ - నంబుచూడ
మున్నుమగువలసొగసుమో-ములకు నోడి,బలముచేర ముట్టడిగొన్న-వలను దోచు

ఉ॥ అరసిచేసినట్టి పలు ♦ యంత్రచయంబుల తోడ నొప్పు ప్రా
కారముఁజుట్టి నిండిన య ♦ గడ్త మునుంగుచు లేచుచున్ మహా
కారతనొప్పు నక్రములు ♦ కంధిని మత్తగజేంద్ర సంఘముల్
కోరిక మీఱ వేడుకలఁ ♦ గూడి చరించు విధానఁ దోఁచెడున్. ౧౧౧

చ॥ క్రకచముఁబోలు వాలమును ♦ ప్రక్కలకార్చుచు లేఁతచందురున్
వికటముసేయు కోఱగవ ♦ వెల్వడి భాసిల నోరువిప్పి ని
ప్పుక లెసఁ గన్నులం దురలఁ ♦ బోరొనరించు మొసళ్లు కిన్కమై
జకచక రక్కసుల్ కసిమ ♦ సంగి పెనంగెడు భంగి నొప్పెడున్. ౧౧౨

సీ॥ ఈవల కావల ♦ కీఁదుచు విహరించు, రాయంచ లాతప ♦ త్త్రములుగాఁ గ
వింతలౌ మొసళులు ♦ వినువీథి గ్రహములు, తిరుగు మేరువుఁబోలు ♦ కరులుగాఁగ
చలిత నాళములతో ♦ వెలయు తమ్మలతోడి, తరఁగల గుంపులు ♦ తురగములుగఁ
గొరలుచుఁ దుల్లుచు ♦ మెఱయు మత్స్యంబులు, ఖడ్గాది బహువిధ ♦ కరణములుగ

తే॥ జూడఁజూడ గంభీరమై ♦ చూడ్కికడలు, నించి తుదిమొదల్ నడుము గా♦న్పింపకుండ
నల్లనల్లనఁ గదలు పై♦న్యంబొ యనఁగ, నప్పురము చుట్టి యొప్పారు ♦ గొప్ప పరిఖ.

తే॥ ఓరదిన్నెలు వెండిచే ♦ నొప్పి లోని, పైఁడి తేరుల ప్రక్కనఁ ♦ బటికె తాలు
పొదుగఁబడఁగ నగడ్త నీ♦రిది యటంచుఁ, దెలియఁ జూపుదు మనుట ది♦వ్యులకు నరిది

తే॥ పరవి లోఁతైన పరిఖయక్ ♦ వనధిచుట్టు, బలసి బలిసిన యడవినాఁ♦బరఁగు వనము
కదలకుండు నిరులగుంపు♦ పొదలె ననుచుఁ, గోటకొక నల్లనగ యంచుఁ♦ జాటవచ్చు

గోపుర ద్వారములు

మ॥ నలుదిగ్వీథుల నిల్కడన్నిలిచి యుం ♦ టంజేసి నల్దిగ్గజం
బులఁబోలుక్ హరిస్వర్గముం గొలుచుచోఁ ♦ బొల్పారు పాదంబు క
న్నలలిక్ వర్ధిలి సర్వజీవులకు స ♦ న్మార్గంబు తాఁజూపుటక్
నలువేదంబుల మాడ్కినొప్పు నగరిం ♦ దద్గోపుర ద్వారముల్.　　౧౧౬

తే॥ పొలఁతిఁబిల్చియు రామి గో♦పురము మీఁది, పెంటిచిత్రముఁజేర నా♦ప్రియయుఁ గినుక
గూకిపైఁబూని తపసులు ♦ కోరిచేరు, నమరపురిలోని నందన ♦ మందు డాఁగు

సీ॥ మలిచినతాల స ♦ మర్చి ముందర స్ఫటి, కపురాలఁగట్టి పైఁ ♦ గాంతిగల్గు
బంగారు దూలముల్ ♦ రంగారఁగా నిల్పి, పై వెండిదంతెలు ♦ పరపి వాని
పైని వజ్రాల కం ♦ బంబులు సవరించి, పచ్చలబోదెలు ♦ పరఁగ నునిచి
రీతియౌ రత్నచి ♦ త్రిత సింహముల మీఁదఁ, బసుపు రాల్కయ్యలఁ ♦ బాదుకొలిపి

తే॥ యేడుజగముల వార్నిల్వ ♦ నెంచినట్లు, పెద్దయంతస్తులేడు క ♦ ల్పించు గోపు
రములు శిఖరాల నొప్పారు ♦ రత్నకలశ, ములు ధరాదేవి శీర్షక ♦ ములను పోలు

మేడలు.

క॥ నల్లనిదె నెలయు ననఁదగి, వెల్లఁదనమునొంది నంతు ♦ వెల్లయడరు నా
తెల్లనిమేడలు గాలిం, దల్లడపడు పాలవెల్లి ♦ తరఁగలఁబోలుక్.　　౧౧౯

క॥ సొగసగు పనిగల బంగరు, తగటి కొణిగలక్ విటంక ♦ తండములు కడుక్
నెగడినమేడలు కైలా, సగిరిక్ లేయుండఁగాయు ♦ సరణి వెలుంగుక్.　　౧౨౦

క॥ వెలి మణి కంబంబులఁ బ, చ్చల బోదెలపై న శిల్ప ♦ చతురిమ వెలయం
గలమేడలఁ గని తమరథ, ములె యని యమరులును భ్రమలఁ ♦ బొందుదురచటక్

తే॥ పటిపుగా నెలతాలను ♦ పఱపిపైన, చందన స్తంభములు వరు ♦ సలుగ నిలిపి
పగడపుం బోదెలుంచి శి ♦ ల్పంబమర్చు, మణుల బొమ్మలమేడలు ♦ మలయుఁగోట్లు.

తే॥ బడఁగుపనినేర్పుగలతూండ్ల♦యడుగు తమ్మి, రూపు పున్నాగయుక్తిసు ♦రూపగరిమ
దర్శనీయ శిల్పంబు మ♦ధ్యంబు బయలు, పై తళుకుల మేడలు పోలుఁ ♦ బణ్యవతుల

ఉ॥ లోపలఁజొచ్చువారు తమ ♦ లోచనముల్ దగనార్పకుండి సం
దీపితదేహులై సురల ♦ తీరువహింపఁగ, దివ్యులెక్కి మేల్
తోఁపికతో విహారములఁ ♦ దోఁచు విమానచయంబుఁబోలి మె
త్తైపరపైనమేడలు వి ♦ యచ్చరలోకమునంటి భాసిలుజ్. ౧౨౭

తే॥ సుందరవదనలౌ చెలులు న ♦ రిందములగు, వీరవరులు యాత్రలుచేయ ♦ వెడలియున్నఁ
గనక రత్న గేహమ్ములఁ ♦ గ్రమము చెడక, ప్రాఁతధర్మపద్ధతు లెడ ♦ పడక నడచు

తే॥ మింటనెనంటఁబెరిఁగి మితి ♦ మీఱుకలిమి, కలిగి యున్నతి కాంతియు ♦ నలరుమేడ
లందనింద్య ధర్మప్రభు ♦ లట్లువిభవ, యుక్తులగుచు నుదారులై ♦ యుంద్రుజనులు

చ॥ ఝరములఁబోలి ముత్తెముల ♦ జాలరు లొప్ప మొగుళ్ళగుంపులజ్
దొరసి ధ్వజాళియుజ్, మణుల ♦ తోరపురాసులు, హేమరాసులుం
బెరసి మయూరసంఘమన ♦ మెల్తలు రాజిలుమేడ లారయజ్
గిరివర సంచయంబనఁగఁ ♦ గీరితికెక్కు మహోన్నతంబులై. ౧౨౮

ధ్వజములు.

తే॥ అగురుచేఁ బొగచూరి పై ♦ మొగుళులందుఁ, గలిసిపోయిన కేతనా ♦ గ్రములనున్న
శూలసంతతి కాంతుల ♦ జాలుకొనుచుఁ, బగటిపూట నె మెఱుపుల ♦ పగిది మెఱయు

మ॥ స్తనభారంబును మోవలేనిపగిదిజ్ - జవ్వాదు లేఁగౌనుతో
వనితల్ కాళులయందియల్ మొరయఁగా - వర్తించు తద్దేహకే
తనవస్త్రాంచల వాయు ఘర్షణ పత - త్కల్పప్రసూనవ్రజం
బనువందం గయిసేయు తోరణ విధం - బై యందు రాజిల్లెడిజ్. ౧౨౯

తే॥ గిరులఁ గనవచ్చు కదళికా -కీర్ణ వనమ్ము, పగిది గ్రహమండలమునంటు - ధ్వజపటంబు
లొరయుటంజేసి ఖిన్నత్వ - మొందిక్రుంగి, ప్రతిదినంబును శశి కృశ - త్వంబుఁగొనెడి

సంకీర్ణము.

చ॥ కలవటఁబైడి చప్రములె ♦ కాక సుమంబుల మండపంబులుజ్
గలవటఁ గొల్వుకూటములె ♦ కాక మహోన్నత మందిరంబులున్
గలవటఁ గృత్రిమాద్రి తతి ♦ గాక మణీమయ కుట్టిమంబులుజ్.
గలవట వట్టిముంగిళులె ♦ కాక సుమౌక్తిక కాయమానముల్. ౧౩౦

తే॥ వన్నెమీఱిన బంగారు ♦ పనితనంబు, లధికముగఁ గల్గి పేర్కొందు ♦ న యయోధ్య
మెఱుపనఁగ దీపమన సూర్య ♦ కిరణమనఁగ, జోక వెలుఁగ స్వర్గము హేమ♦లోకమయ్యొ

మ. హారికాంతుల్ తొలివేళఁ దక్కువయి మ ♦ ధ్యాహ్నంబునందెక్కువై
చర మాహ్నంబునఁ గ్రుంగఁబొఱుటకు నా ♦ చాంపేయ మాణిక్యసం

భరిత శ్రీ పుర మోహనాంగి తను శో ♦ భం బొందు భేదంబులే
తిరవకా కారణ మయ్యెనంచుఁదగ ను ♦ త్ప్రేక్షింత్రు విద్వత్కవుల్.

ఉ॥ అందపు మేఖలల్ నడుము ♦ లందు ధరించిన స్త్రీలు మేడలం
దొందఁగ వేయు ధూపముల ♦ నొడ్డుగ లోఁగొను మేఘపంక్తి యొ
య్యందిగినట్టి యబ్ధియె మ ♦ హాద్భుత వాసన గుప్పు నన్నచో
దందడి నచ్చటం గురియు ♦ ధారల గంధము నేల చెప్పఁగన్? ౧౩౪

ఉ॥ వేణురవంబుఁబోలు ముడి ♦ వేయని కన్నెల తొక్కుపల్కులున్
వీణరవంబుఁబోలు నలి ♦ వేణుల యింపగు ముగ్ధవాక్కులున్
జాణల ప్రౌఢ వాక్కులు ప ♦ సందుగ మద్యము సమ్మ వాడలన్
గాణల నృత్యగీతయుత ♦ క్రమ రవంబును పోలు నెల్లెడన్. ౧౩౫

తే॥ కనుల మిడుఁగుఱుల్ రాల్చెడు ♦ కలభసమితి, నేలఁద్రవ్వఁగా ననువుగా ♦ బొలురాడు
ప్రంతలగుచుండు నటులాడు ♦ వానియందు, వారియొడలి గంధపుఁబొడి ♦ పడుచు నిండు

తే॥ తరుణు లొక్కటఁజెండ్లాట ♦ తవిలి యాడ, రాలి ముత్యాలు చెదర వా ♦ రలను ప్రోత్స
హించు చెలు లవ్వలికిఁద్రోయ ♦ నించు కాంతి, చల్లనై వెన్నెలలు మీఱఁ ♦ జెల్లివిరియు

చ॥ తరుణులు నృత్యశాలల ము ♦ దంబున నాడుచు నుండ్రు వారి సుం
దర విచల త్కటాక్షశర ♦ ధాటి విటాలి యెదం గరంచు నా
నరసుల ప్రాణముల్ చెలుల ♦ సన్నని కౌనువలెం గృశించుఁ జైఁ
జెరిఁగెడి బాళి మాత్రమది ♦ వీడదు వారి యురోజపద్ధతిన్. ౧౩౬

తే॥ కొన్ని వనముల ద్రాఁదేనె ♦ గురియుచుండు, మలయపవనంబునళులొప్పు ♦ మందగతుల
నందు విహరింప విరహ తా ♦ పాగ్ని నుడుకు, వారి మైదీవలు కృశించి ♦ వాడు వాఱు

ఆ॥ మకర వీణరవము ♦ మద్దెల నాదంబు, చెలుల గీతికలకుఁ ♦ జెలువు నించుఁ
జెలుల తోడ నించు ♦ పలుకాడు చిలుకలు, వినుచుఁ గనులు మూసి ♦ కునుకుచుండు

తే॥ అరయ గనయంపునొసలు బిం ♦ బాధరంబు, గలుగు కలుకులు ప్రణయంపు ♦ టలుక నొంది
మృదుపదంబులఁ దన్నఁగా ♦ మేటి వీర, వరుల భుజదండములు జాఱు ♦ వాఱుచుండు.

చ॥ పగలును రేయి వేఱుపడు ♦ పద్ధతి గానమి సాటిలేని యా
నగరమునందు దీపము ల ♦ నందగి వెల్గెడి పూజ్యారాంద్ర కాం
తిగల శరీరదీధితులఁ ♦ ద్రిప్పనిచూడ్కులఁ జూడనేమొ? వ్రా
యఁగఁబడు కుడ్య చిత్రములు ♦ నయ్యరె! వ్రాల్పవు కంటిరెప్పలన్. ౧౩౭

చ॥ జలజ గృహాంతరస్థయు న ♦ చంచల లీల వచించు మేడలం
జెలఁగుచుఁ గాంతు లీనుచును ♦ చీఁకటులం దొలఁగించునట్టి వం

దుల గల నేతి దీపముల ♦ తోరపుఁగాంతులు గావు రత్నదీ
ప్తుల నికరంబు; కానియెడఁ ♦ బొల్తుల మేని మెఱుంగు వన్నియల్. ౧౪౩

ఉ॥ తాళ మృదంగ కీర్తన వి ♦ తానముతోఁదగు శాస్త్రపద్ధతిన్
గాల జతు ల్గదించి నట ♦ నం బొనరింతురు నూత్నయౌవనల్
శీలన చేసి యాజతులఁ ♦ జెల్వుగఁజూపుచు నుండునట్టి వ
క్కాఖుల మువ్వలందియలె ♦ కావు హయంబుల కాళ్ల గజ్జెలున్ ౧౪౪

చ॥ చిఱునగ వంకురించు నది ♦ చెచ్చెర మిక్కిలి కామవేదనం
బఱపును కాముకావళికిఁ ♦ బాటలగంధుల కౌనులెప్పుడుం
దఱుఁగుచు నుండఁగాఁ దక్కఁగి ♦ తాఱ నురోజము లుబ్బరించుచున్
మఱిమఱి హేమ తార మణి ♦ మాలికలన్ ధరియించు బర్వగన్. ౧౪౫

చ॥ నడ బెడఁగైన లేవయసు ♦ నల్వ గుఱాలును వాలు మీలు సం
గడులగు గండుఁదేఁటులును ♦ గంధ గజంబులె కావు తానమా
డెడు పువుఁబోండ్ల నేత్రముల ♦ టెక్కగు చూడ్కులు నొత్తరించి యిం
పడర వెలుంగఁజేయు ♦ జలజాకర సంతతులన్ రకంబుగన్. ౧౪౬

చ॥ కనలుస నెఱ్ఱనౌ కనులు ♦ గల్గు మృగేంద్రము లొప్పు కందరల్
పనుపడ నున్న శైలముల ♦ వంటి మదేభనికాయముల్ బయల్
గొను మదధారలం గురియ ♦ లోఁతుగ భూమిని పంకమేర్పడున్
గొనకొని వానిలోన ధ్వజ ♦ కూటము రాజిలు తేర్లు పూఁడెడున్. ౧౪౭

చ॥ పడఁతులు క్రొవ్విరుల్ ముడువఁ ♦ బాఱఁగ నూడిచి నైచు ప్రాఁతపూ
వడములు వీథులం గునిసి ♦ పా[illegible]డు మావుల కాళ్లఁగట్టి యీఁ
పెడిని; పునారతంబుఁ దల ♦ పెట్టు వెలందులు గబ్బిగుబ్బలం
దుడిచి విదుర్చు పంకములు ♦ త్రొవను పోయెడి వారి జార్చెడున్. ౧౪౮

తే॥ అశ్వములు గిట్టలఱుగంగ ♦ నవనిఁ ద్రవ్వ, వెడలు ధూళిలో రత్నముల్ ♦ వెలుఁగకుండి
ధారణీశ్వర పుత్త్రిలు ♦ తాల్చుమేటి, సిరిసరులతేనె చిందఁగా ♦ వెలయు నపుడు. ౧౪౯

ఉ॥ వీచును వేఁగిగంద మెడ ♦ వీడక దంతి మద ప్రవాహముల్
వీచును కల్వగంద మెడ ♦ వీడక చామల వక్త్రబింబముల్
వీచును మేటికాంతులెడ ♦ వీడక బంగరు భూషణావళుల్
వీచును పూలగంద మెడ ♦ వీడక క్రొవ్విరిఁబోండ్ల క్రొమ్ముడుల్. ౧౫౦

చ॥ మునుపె మునీశ్వరుల్ తొడఁగి ♦ మోక్షద పట్టన సప్తకంబునం
గొనని మహేంద్రపట్టణముఁ ♦ గూర్చి వచింపఁ బనేమి యిచ్చటన్?

మొనసి సమ స్తవస్తువులఁ ♦ బూర్తిగఁ గల్గు నయోధ్యవీథులం
గనిన యనంతరంబ యల ♦ కాపురి యోటమినొప్పెఁ బూర్తిగన్. ౧౫౧

ఉ॥ రాజకుమార మండలుల ♦ రంజిల మ్రోఁగును వీరమద్దియల్
తేజముమీఱు ఖడ్గముఖ ♦దీధితు లెండలు గాయు సర్వదా
భ్రాజిలు రత్నభూషలును ♦ వాసిలుఁ గస్తురి, తారహారముల్
రాజిలు, మాలలన్ మధుక ♦ రంబుల గాన మనూనమై చనున్. ౧౫౨

తే॥ శంఖకాహళ కిన్నరీ ♦ స్వనము తోడ, సుషిర వీణా మృదంగ వి♦స్ఫురిత రవము
మఱియు బహువిధవాద్యములో♦మట్టుమీఱి, డంబుమై నబ్ధి ఘోషమ♦డంచుచుండు

సీ॥ మెప్పుగాఁ బరరాజు♦లొప్పించు కప్పముల్, కానుకల్ లెక్కింపఁ ♦ గడఁగు చోట్లు
హంసయానలు విలా♦సార్థమై నృత్యంబు,లలవాటు లొనరింపఁ♦గలుగు చోట్లు
రాజ కుమారకు♦లోజ నాయుధ విద్యఁ, దెఱఁగుగా నభ్యాస ♦ పఱుచు చోట్లు
వేదముల్ నాలుగు ♦ విడువక వల్లించు, విప్రులచేఁ జాల♦వెలయు చోట్లు.

తే॥ చదివి తర్కించి మఱి విమ♦ర్శనముచేసి, యెఱుఁగఁదగిన శాస్త్రంబుల♦నెఱుఁగుకొఱకు
ననువుగాఁగ విద్వద్గోష్ఠి♦నెనయుచోట్లు, దండిగాఁ గల్గు నాయయో♦ధ్యాపురమున

చ॥ పొలుచు జగామణుల్ తరణిఁ ♦ బోలి ప్రకాశము నొందు తోరణం
బులుగల రాజవీథులను ♦ పొందికఁ బాఱఁగఁజూడ దిక్కులే
యలుపములై కనంబడును ♦ హస్తి మదాంబుఝరుల్ గనన్ ఝరుల్
కొలఁదిగఁ దోఁచు గుఱ్ఱముల ♦ గుంపులకున్ జలధుల్ కొలందులా. ౧౫౩

చ॥ తమ శిఖరాలిచే మొగులు ♦ దాఁకెడు తోరణ సౌధవీథులన్
రమణుల యాస్యబింబములు ♦ రాజిలఁ దోఁచు వెలుంగు లీనుచా
సుమహితనేత్రపద్మములఁ ♦ జూపుల తూపులు దోఁచు నవ్వి సిం
హములను బోలు వీరుల హృ♦దంతరమందునఁ గ్రుచ్చిచొచ్చెడున్. ౧౫౪

ఉ॥ బంగరుతేరి నిస్వనము ♦ వాజులగంటలు కింకిణీధ్వనుల్
రంగరు వీరమద్దియల ♦ రావముతో నెదురొడ్డిమ్రోఁగు; హే
మాంగుల పాదనూపురము ♦ లల్లన మ్రోయఁగఁ గన్యకాళి ప్రే
మం గలఁగించు డిగ్గియల ♦ మానుగ హంసలు మాఱు కూసెడున్. ౧౫౫

మ॥ సరసోక్తుల్ పచరించుటన్ గినియుటన్ ♦ సాంగత్యముల్ సేయుటన్
బరిశుద్ధంబుగఁ బాడుటన్ వినుట మే ♦ ల్పన్నీట నీరాడుటన్
తరువల్లీ ఫల పుష్పవాటికల మో♦దంబొప్పఁ గ్రీడించుటన్
విరులంగోయుటఁ దాల్చుటన్ దినములన్ ♦ వెళ్లింత్రు స్త్రీలచ్చటన్. ౧౫౬

తే॥ గిరులఁ బోలిన కరులపై ♦ హరులపైన, స్యందనములపైఁ గ్రీడలు ♦ సలుపుటందు
యాచకుల కష్టములు తీఱ♦నరయుటందు, బ్రొద్దుపోవుఁ గొందఱకు నా♦పురమునందు

తే॥ కరులఁ గరులఁ బోరించుటన్ ♦ గార్ముకంబు, లభ్యసించుటఁ గ్రొత్తహ♦యమ్ములెక్కి
తిరుగుటన్ బంతియాట మొ♦గ్గరముఁ గూర్చి, చర్చచేఁ గొందఱకుఁ బ్రొద్దు♦జరగునచట.

తే॥ విరులఁ గోయుట హరిణుల ♦ కరణిఁ జేరి, ప్రియులతో నీఁదులాడుటఁ♦ బెదవియెఱుపు
వదల మధువుసేవించుటఁ♦బగడసాలఁ, దరుణులకుఁ బ్రొద్దుపోవుఁ బ♦ త్తనమునందు.

క॥ పరవిన మొగుళులు కడలిని, తఱుచుగ జలమానుక్రియ సు♦ధాహర్మ్యములన్
జెరివిన ధ్వజపటములు తని, వఱ స్వర్గంగాజలంబు ♦ నలలుఱఁ ద్రావున్. ౧౬౨

చ॥ గొనబగు తోరణాల్ గలుగు ♦ గోపురముల్ మఱి పైఁడికోటలున్
బొనుపుగ స్వర్గముం గడచి ♦ పోవఁగఁ జోటటలేక నిల్చినా
నెనసి మహావనీపతుల ♦ యీఱమివాఱిన కీర్తిరాశిఁ బో
లినవయి నిర్ఝరావళుల ♦ లీలఁగ సిగ్గిలఁజేయుచుండెడున్. ౧౬౩

చ॥ దొరువులు సానువుల్ దొనలు ♦ తోఁటలు కొండలవాఁగు లంబుజా
కరములు శాద్వలంబులు న♦ గడ్తలు పంటలచేలు గొప్పయు
ప్పరిగలు మేటిమొత్తముల ♦ పందిరు లొందికగల్గు తావులం
దరవిరి సానువుల్ తలిరు ♦ టాకుల తల్పము లొప్పు మెప్పుగన్. ౧౬౪

చ॥ కడలియుఁ దేటనీరుగల ♦ కారుమొగుల్ దిగులొంద దుందుభుల్
జడియుచునుండు వీథుల ని♦ జంబుగ దొంగిలువారు లేమి నం
దడరిన ద్రవ్యరాసులకు ♦ నద్దికమే కనరాదు దాతలు
గ్గడువుగఁ గీర్తికెక్కరొనఁ ♦ గం గొనువారలు లేకయుండుటన్ ౧౬౫

చ॥ చదువనివారు లేమి మఱి ♦ చక్కఁగ నేర్చితిమన్న వారలుం
బొదలరు చూడఁ బాండితిని ♦ పొందనివారునులేరు సంపదల్
పొదువుగ నన్నిమార్గములఁ ♦ బొల్చుటచేతను బీదవారలున్
వెదకినఁ గానరారు పెను ♦ విత్తముగల్గినవారు లేరటన్. ౧౬౬

చ॥ చదువను విత్తు మొల్కగొని ♦ శాస్త్రచయశ్రుతిపేరి శాఖలం
గదిరి తపంబులన్ ననలు ♦ క్రమ్మి తలిర్చుచుఁ బ్రేమ మొగ్గలం
బొదలి యపారధర్మమను ♦ పూవులుపూచి సుమాళమన్ ఫలం
బొదవఁగఁ గొన్న యానగరి♦యొప్పిన వైభవ మేమి చెప్పుదున్. ౧౬౭

ఉ॥ తన్నగరేశ్వరుండు కడు ♦ ధర్మముతోఁ బరిపాలనంబు ను
ద్యన్నవలోక భూముల మ ♦ హామహిమంబుగఁ జేసినాఁడు పె
న్మన్నన గొన్న యీకథకు ♦ నాయక వీరుని గన్నతండ్రి పృ
థ్విన్నరనాథ నాథుఁడు వి ♦ తీర్ణ సురారి చమూ సముద్రుఁడున్. ౧౬౮

ఉ॥ సత్యము ధర్మమున్ దయయు ♦ శాంతము తెల్వి పరాక్రమంబు సం
స్తుత్యబలంబు దానమును ♦ తోరపు నీతియు నెంచ మంచి సాం
గత్యము లేమిఁ బొచ్చెమయి ♦ కానఁగనౌఁ బెరరాజులం దహో
నిత్యపథానువర్తులయి ♦ నిల్చును తన్నగరాధినేతకున్. ౧౬౯

మ॥ చతురంభోధి పరీత భూతలమునన్ ♦ సత్కీర్తిపాత్రంబుగా
నతులోదారుని స్వచ్ఛదాన సలిల ♦ వ్యాప్తంబు గాకుఁడు హ
స్తతలంబే నహి వేదచోదితమహా ♦ ధాత్రీంద్ర దుస్సాధ స
త్క్రీతు సంతానములెల్ల నావిభుఁడు మున్ ♦ గావించి యున్నట్టివే. ౧౭౦

ఉ॥ ఆవిభుఁ డెల్లవారియెడ ♦ నర్మిలిఁ బూనుటఁ దల్లిఁబోలు మే
లే నిలుపిల్లఁ జేయుటను ♦ హెచ్చు తపంబునుబోలు ముఖ్యుఁడై
భావుక సద్గతుల్ గలుగఁ ♦ బొల్పడుచుండుటఁబుత్త్రిఁబోలు శి
క్షావిధి నౌషధంబగును ♦ జ్ఞానముఁబోలును ధర్మవిజ్ఞతన్. ౧౭౧

సీ॥ అధికమై యుప్పొంగు ♦ నర్థివారాశిని, దానమున్ తెప్పచే ♦ దాఁటినాఁడు
చూడనలవికాని ♦ సూక్ష్మధర్మాంబుధి, నెఱుకయన్ నౌకచే ♦ నీఁదినాఁడు
వీరశత్రూద్వేగ ♦ భీకరాంభోరాశి, ఖడ్గమున్ నావచేఁ ♦ గడచినాఁడు
సంపల్లసిత మహా ♦ సౌఖ్యసముద్రంబు, తనివియన్ కలముచేఁ ♦ దఱిసినాఁడు

తే॥ వెల్లువల మృగములఁబట్టి ♦ వితతిఁ బణ్యాఁ, సతుల మనముల నొకరీతిఁ♦జక్కనడపెఁ
జతురుదధివేష్టితావనీ ♦ చక్రమందు, స్థిర యశుండగు దశరథ ♦ క్షితివరుండు. ౧౭౨

తే॥ చక్రవాళగిరిశ్రేణి♦ సాలములుగఁ, గడలి గంభీరమైన య ♦ గడ్తగాఁగ
శైలములు రత్నరాసుల ♦సౌధములుగ, నొప్పు మేదిని యతనికి ♦ యోధ్యఁబోలు

తే॥ రాజుచేతి ఖడ్గము త్రుప్పు ♦ రాలిపోవ, వాఁడిగా సానఁబట్టుట♦వలన నఱుగు
విభుల రత్నకిరీటాగ్ర ♦ వితతి పడుట, మాత్ర నతని బంగరు వీర♦మద్దె లఱుగు౧౭౪

తే॥ పృథివి సర్వమలమి జీవ ♦ వితతికెల్లఁ, జల్లనీడ నొసఁగ నిరుల్ ♦ సాగఁదోలఁ
జక్రి గొడుగను జాబిల్లి - చాలియుండ, నాకసంబున శశియుండు ♦ టధిక మగును.

తే॥ వజ్రకవచి సింహబలుండు ♦ప్రభుఁడు ప్రేమఁ, బ్రాణముంబోలె జీవుల ♦ నరసికావ

భువిఁ జరాచరకోటికి♦భూవిభుండు, ప్రాణములకు నిమ్మైన దే♦హంబుఁబోలు. ౧౭౬

చ॥ గిరినిభ పీన దీర్ఘభుజు ♦ గెల్పునె పొందెడి యాజ్ఞచక్ర ము
గ్రరుచుల భానుమండలము ♦ కై వడిఁ గ్రాలుచు నున్నతస్థలిం
బొరయుచు నిల్చి నిల్చి యెన ♦ వొందనిదై భువనంబులెల్ల సం
చరణముచేసి జీవులను ♦ చల్లఁగఁ గాచు విశేషపద్ధతిన్. ౧౭౭

ఉ॥ లెమ్మని బీరముల్ పలికి ♦ లీలగ యుద్ధముచేయు శాత్రవుల్
కిమ్మనలేమిఁ దీఁట యడఁ ♦ గింపఁగరాక యులర్చుచున్ మృదం
గమ్మను పోలు బాహువులు ♦ గ్రాలుప్రభుండు సమస్తభూతలం
బిమ్ముగఁగాచెఁ జిన్నపాల ♦ మేర్పడఁ గాచెడు బీదపోలికన్. ౧౭౮

౫. అవతార పటలము. (౧౩౮)

ఉ॥ భూవరుఁ డొక్కనాఁ డజుని ♦పోలు వసిష్ఠుని గాంచి మ్రొక్కి—యో
దేవ! మదీయ సూర్యకుల ♦ దీపకులౌ తొలివార లెల్లరున్
భావనచేసి మీచరణ ♦ పంకజముల్ భజియించుచుండ్రు మా
దైవము మోక్షసాధన వి ♦ ధానము ధర్మనిధాన మీరెకా! ౧౭౯

తే॥ తెలియ మాపూర్వులినుకంటెఁ♦గులము మిగుల, వెలుఁగ దుష్కీర్తి లేకపృ♦థ్విని భరించి
రిపుడు మేరలేని ధరణి ♦నే భరించు, టెల్ల మీకరుణామృత ♦ వృష్టిఁగాదె? ౧౮౦

తే॥ వెడలె నింతకు నఱువది ♦ వేలయేండ్లు, శత్రుల నడంచి యేలితి ♦ జగతినెల్ల
నాకు వెన్క నరాజక ♦ మై కలంగు, నేమొ? యనుచింత యొండెనా♦యెడఁదఁగలిగె.

తే॥ వరతపోధనులును భూమి ♦ సురులు దుఃఖ, మనుటయే లేక యున్నాళ్లు ♦మనినవారు
నా వెనుకఁ గష్టములు వారి♦నలఁచు నేమొ?, యనెడి యొక చింతయే చాల♦నలఁచు నన్ను.

సీ॥ భేరులెల్ల మ్రోఁగెడు ♦ విన్నంత మ్రోఁగెడు, నగరి వాకిలియుర ♦ త్నాలసరుల
పెనుకిరీటమ్ములను ♦ విలసిల్లు రాజిట్లు, పలికిన యంత నా ♦ బ్రహ్మసుతుఁడు
క్షీరాబ్ధి నడుమను ♦ శేషశయ్యపయిని, యోగనిద్ర వహించు ♦ యోగినుతుఁడు
హింసయే వృత్తిగా ♦ నెసఁగు రక్కసుల యు, పద్రవంబులు నశిం ♦ పఁగ నొనర్తు.

తే॥ ననుచు మితిమీఱి వెతగూర ♦ నలఁగి దీన, వదనులై యున్న నిర్జర ♦ వరుల కవిన
పలుకు లప్పుడాను పూర్విగాఁ♦దలఁపునందు, దెచ్చుకొనియెను తన దివ్య ♦దృష్టివలన.

తే॥ అమరు లసురులవలనఁ గ ♦ ష్టముల నొంది, యభవు పాదపద్మంబుల ♦ నాశ్రయించి
తెలుప వారల్ఁగాంప నా ♦ వలన వీలు, కాదనుచు వారితోఁ దానుఁ♦గడచి నడచి.

తే॥ మేరుశిఖరి నడుమఁ దేట- మెఱుఁగులీను, రత్నమయ మండపముచేరి—బ్రహ్మ పుదు

వందనముచేసి దానవ - ప్రతతి సేయు, పిడుగు వంటిదుశ్చేష్టల-వినిచినారు. ౧౮౫

ఆ॥ ఇంద్రుఁ గొనుచు లంక - కింద్రజిత్తేగిన, నాఁడు తాన యతని - వీడుచు కథ
పద్మజుండు చెప్పెఁ ♦ బార్వతీశ్వరునకు, మొదటినుండి యాను ♦ పూర్విగాఁగ.

క॥ తలలు పది చేతు లిరువది, గలిగి తెలివిచెడిన పంక్తి - కంఠుం జంపం
గల నేర్పు మన యెడను లే, దల విష్ణుఁడె వానిఁ దునుము - నని వారలతో. ౧౮౭

తే॥ పాలకడలిఁ బరుండి డే - వత్వమొందు, మరకతాద్రిని పోలిన - మాధవునకు
గేలుమోడ్చి వినతిచేసి - కీర్తనంబు, సలుప, ముక్తి జ్ఞానులకిచ్చు - కలుషహారి.

చ॥ కమలవనంబు పూచి శశి ♦ కంజవినోదుల రెండుప్రక్కలం
దమరికఁ జేర్చుకొంచు జిగి ♦ యారిన బంగరు కొండెనెక్కిన
ల్లమొగులు వచ్చుపోలిక వి ♦ లాసముతో సిరితోడఁ దార్క్ష్యనె
క్కిమధువిరోధి ప్రేమ తుల ♦ కింపఁగవచ్చెఁ బ్రసన్నమూర్తియై. ౧౮౯

ఆ॥ గరళకంధరుండుఁ - గమలాసనుండు నిం, ద్రాదులెల్ల సంభ్ర - మాదరముల
నిలిచి పొగడి పొగడి - నెగడునానందాశ్రు, పూర్ణులగుచు హరికి - మ్రొక్కిరపుడు.

తే॥ తులసిమాలలుగల పాద - జలజములకు, మ్రొక్కి రక్కసు లప్పుడే-ముగిసి రనుచుఁ
గడఁక ప్రేమ మధువునాని - యొడలు మఱచి, పాడిరాడి రిట్టట్టులు - పరుగులిడిరి.

ఉ॥ బంగరు కొండనుండి దిగఁ - బాఱు పయోదమువోలె లోకమా
యంగడఁబాపువాఁడు వెల - యన్ మముగాచెడు తార్క్ష్యనుండి మిం
టం గొనదాఁకు మండపము - డాయుచు డిగ్గి మనోహరాకృతిన్
సింగపుఁ బైఁడి గద్దెపయి - చెన్నలరార వసించి సంతటన్. ౧౯౨

ఆ॥ రాజమౌళి యబ్జ-రంబంది యుండ బ్ర, హ్మయు మునీంద్రు లమరు - లంతఁ గదిసి
పాపదైత్యులెల్లఁ - బనివడిగావించు నెడరులెల్లఁ దెలుపఁ - దొడఁగినారు ౧౯౩

వేల్పులు రాక్షసబాధల విష్ణువునకు విన్నవించుట.

తే॥ అధిప! రావణుండును వాని ♦ తమ్ములాది, గలుగు బలియురచేత స్వ-ర్గమును భువియుఁ
జలుపఁదగు తపంబులు చేయఁ- జాలకుండె, బ్రదుకు దెరువులేదని యూర్పు-వదలినారు

ఆ॥ అమరు లట్లు పలుక-నప్పుడు జాబిల్లి, రేలపూలు జడధ ♦ రించు భవుఁడు
సంజ్ఞచేసి వారిఁ - జాలింపుఁడని విష్ణు, వదన మట్టెచూచి ♦ పలుకఁదొడఁగె. ౧౯౫

తే॥ పద్మనేత్ర! రక్కసులు మా -వరబలమున, మూఁడుజగముల హింసించి♦ముంచినారు
ఇంకనైన వారల వధి ♦ యింపకున్నఁ, జిటికలో జగధ్వంసంబు - చేయఁగలరు. ౧౯౭

క॥ అనిహరుఁడు విన్నవింపఁగ, వినతులగుచు నమరులెల్ల - వినుతింపఁగ న
వ్వనమాలి చింతపడకుం, డని వారల తెలలఁద్రుంతు - నడలకుఁ డింకన్. ౧౯౭

తే॥ అయిన నొకమాట చెప్పెద♦నవధరింపుఁ, డమరులెల్లఁ గ్రోఁతులు గాఁగ♦నడవులందు
గొండలందునఁ బుట్టుఁడు-కూటములుగ, ననుచుఁ గరుణమో మలరంగ- ననియెనిట్లు.

తే॥ దానవుల వరముల జీవి♦తముల తోడ, మాఱులేని యస్త్రములచే ♦ నీఱుచేయ
జలధిఁ బోలిన చతురంగ ♦ బలము గలుగు, నాజికిం గుమారుఁడనయి ♦ యవతరింతు.

తే॥ వలమురియుఁ జక్రమును బడ♦బాగ్ని నేని, మాడ్చువిసముతో విరివియా♦మ సకములు
గలుగు శేషుఁడు నాకుఁ ద-మ్ములుగఁబుట్టు, వారలాయయోధ్యాపుర -వరమునందు.

క॥ అతఁడిట్లు పలుకఁగా వా, సిత తులసీమాలఁ దాల్చు - శ్రీవరుఁ డిపుడే
హితముగ ముము గాచె ననుచు,, గుతుకంబున నాడిపాడి♦ కునిసిరి వేల్పుల్. ౨౦౧

ఉ॥ కష్టము వీడెనంచు సుర - కాంతుఁడు మిక్కిలి సంతసించె నా
స్రష్టయు శ్రీగళుండు నమ - ర ప్రకరంబు ముదంబుమీఱ మా
యిష్టముకూడె హీనదశ - లెల్లను నేఁడె తొలఁగె నంచు సం
తుష్టిని పొందెఁ దార్క్ష్యవడి ♦ తో భువనోదరుఁడెక్కె- లీలమై. ౨౦౨

తే॥ మాప్రభుండట్లు వరమిచ్చి మరలు పిదప, జాంబవంతుఁడు భల్లూక♦జంభ భేది
పుట్టె నాయంశమున నల్లె♦పొలుపుతోడఁ, బుట్టుఁ డనియె నిర్జరులకు- మొదటివేల్పు.

తే॥ అంగదుఁడు వాలి నావార-లనుచు వేల్పు, తేఁడసంగ నావాఁడు సు♦గ్రీవుఁడనుచు
నర్కుఁడు వచించెనగ్ని నా-యంశమనుచు, నీలుఁ బేర్కొన నమ్మహా-నిలుఁడుచూచి.

తే॥ ఆంజనేయుఁడునాయంశ-మన్న యంత, హరుఁడు నాయంశమాతఁడే-యనియెఁబిదపఁ
దక్కువారలు భువిఁబుట్టఁ - దలఁచినారు, వారిలెక్క యింతని యిడ - మేర కలదె?

మ॥ కరుణావారిధి పంకజోదరుని వా - క్యంబుల్ దలం దాల్చి య
య్యరవిందాసన శంకరాదులు స్వకీ ♦ యాంశంబులం దెల్పఁ భీ
కర కాంతార గిరీంద్ర కందరములం - గ్రవాద్య నాశార్థమై
సురవర్గంబు జనింప నిచ్చగొనుచుం ♦ జొచ్చెన్ వెసన్ నాకమున్. ౨౦౬

తే॥ మునుపె నడచిన దీయంశ-మని వసిష్ఠ, ముని మనంబునఁ దలఁచి, భూ-పునకుఁబలికె
లోకములఁగాచు పుత్త్రిల నీకొనంగు, జన్న మొనరింప మదిని క♦ష్టంబు తొలఁగు.

తే॥ అని వసిష్ఠుఁడు పలుకఁగా ♦ నవని విభుఁడు, కేలుమోడ్చి మునీంద్ర మీ♦పాలఁబడిన
నాకు దుఃఖముల్గలవె? జ ♦ న్న మునకింక, వలయువానిఁ దెల్లంబుగఁ- దెలుపుఁడనుచు.

సీ॥ శితికంఠుచేతను - స్తుతియింపఁదగువాఁడు, వేదశాస్త్రములందు - వినుతిగొన్న
జ్ఞానంబు శాంతంబు - సచ్చరిత్రము విన, యంబు మున్నగువాని-యందు విబుధ

విఖ్యాతుఁడగు తండ్రి - విధమునఁజనువాఁడు, పరిశుద్ధులైన దే- వతలతోడ
దనుజదైత్యులఁగన్న - తండ్రికాశ్యపునకు, కొడుకు విభండ కా - ఖ్యుండు తనకు
తే॥ నతని దయనొంది పెరిఁగిన-యమలగుణుఁడు, సర్వశాస్త్రార్థవేత్త ని-శ్చలుఁడు బ్రహ్మ
సముఁడు లోక విజ్ఞానలే- శంబు లేని, వాఁడు హరిణ శృంగము తలఁ-వఱలువాఁడు.
సీ॥ శేషుని పడగలఁ - జెలువారు భూమిపై మెలఁగు మనుష్యులు మృగములెయను
బుద్ధిగలాఁడు త - పోధనుం డారయ సజ్జ్ఞానస త్రిపు - రారి వినుత
శాంతాదిసద్గుణ -సంయుతుండగు ఋశ్య, శృంగునిచే వేల్మి - యెసకమెసఁగఁ
బూర్తిగావించినం ♦ బుత్త్రిలు నీకుఁ గ, ల్గుదురని యమ్మౌని ♦ సదయుఁడగుచుఁ
ఆ॥ బలుక నతని పాద ♦ పద్మంబుల కెఱఁగి, యాతఁడిప్పుడెచట ♦ నలరు? నిటకు
నెట్లువచ్చుఁ గృత్య ♦ మెయ్యది? యనిప్రభుఁ, డడుగ మౌనివర్యుఁ ♦ డనియె నిట్లు.
ఉ॥ పూని ధరం భరింపఁదగు ♦ పూజిత సత్త్వుఁడు ప్రేమ సత్కృపా
నూన పదాస్పదుండు సమ ♦ యోచిత బుద్ధిగలాఁడజయ్యుఁ డు
త్తానపదాఖ్యుఁ డొప్పు మను ♦ ధారణినాథు కులంబువాఁడు తా
మానిత రీతి రోమపదు♦మాన్యు వదాన్యుని గాంచెఁ బుత్త్రిగాఁ. ౨౧౧
తే॥ అతఁడు పాలించు నంగరా ♦ జ్యబునందు, చాలకాలము గాఁగ వ ♦ ర్షంబులేమి
జనులు పలుకష్టముల నొంద♦మనుజవరుఁడు, మునులఁబిలిచి కర్తవ్యంబు♦వినఁగఁగోరె
ఉ॥ వారలు ఋశ్యశృంగముని ♦ వర్యుని దెచ్చితివేని వర్షముల్
మేరకు మీఱివచ్చునన ♦ మేదినినాథుఁడు చింతనొంది యీ
ధారణి మానవావళి నె ♦ దఁ మృగజన్మము లంచునెంచు పెం
పారు తపోధనాఢ్యు నిట ♦ కక్కట యెవ్వరు తెచ్చువారనఁ　　౨౧౩
సీ॥ అర్ధచంద్రాకృతి ♦ నలరారు నొసళులు, నీలంబులౌ దీర్ఘ ♦ నేత్రములును
అరుణాధరములు చం ♦ ద్రాభమౌ వదనంబు, లాణిముత్తెములపొం ♦ దమరుపండ్లు
బలిసిన బటువైన♦వక్షోజ యుగళంబు, తనరు రోచెలులఁ గొం ♦ ద ఱటలేచి
భూమీశ! మేమౌ త ♦ పోధనాఢ్యుని దెత్తు, మనిన వారల పల్కు ♦ లాలకించి
తే॥ అంత కీరు తగరె? హరి - ణాక్షులార! యంచు వస్త్ర భూషల వారి♦ నాదరించి
పొందు కృతకృత్యులై వేగ ♦ రండటంచుఁ, బంప వారలు తేరెక్కి ♦ బయలు దేఱి.
తే॥ వగల జిగిగుల్కు-వెలయాండ్రు♦మిగులదూర, మేగి ఋశ్యశృంగుఁడువసి♦యించు నెలవు
యోజనం బున్నదని యెంచి-యొక్క చోటఁ, బర్ణశాల యందుండ్రి తా -పసులఁబోలె
తే॥ అవల విభండకుఁడు లేని - యదను చూచి, ఋశ్యశృంగుఁజేరంగ నా ♦ ఋషివరుఁడు
తన్నుఁ బోలు మెకములంచుఁ- దలఁచి వారి, కుచితరీతిఁ బ్రియముమీఱ ♦ నుపచరించె
తే॥ అర్ఘ్యపాద్యాదు లర్పించి♦యాసనమిడి, విశ్రమింపుఁ డనఁగ వారు ♦ విశ్రమించి

క్రమ మృదులోపచార వా♦క్యములు పలికి, వడిగఁ దమ యాశ్రమమునకు♦ వెడలినారు.

తే॥ అవలఁ గొన్నినాళ్లేగఁగా♦నరుగు దెంచి, భువన మోహినులౌ వెల♦పూవుఁబోఁడు
లమృత రుచికంటెఁ దీపైన♦యరఁటి పనస, మావిపండ్లను దిననిచ్చి ♦ మనసు గూర్చి.

క॥ మా యాశ్రమంబునకు వి, చ్చేయుండని ప్రార్థనంబు ♦ సేయఁగ నతఁడున్
వాయెత్తి మాఱుపలుకక, రోయాంధ్రుర వెంబడిన్ మ ♦ రుల్కొని చనియెన్.

చ॥ తమ మదివోలె విభ్రమము ♦ తద్దయుఁగూర్చు సమర్థురాండ్రు మో
దమున నిదే యిదే యనుచు ♦ దారిని చూపుచు నేగుచుండ మే
త్తలమకమెి తోడ నమ్ముని వ ♦ దాన్యుఁడు వెంబడిఁబోయి యంగదే
శము నట డాయుమున్నె పడెఁ ♦ జాలిన వర్షము భూమి శాంతిలన్. ౨౨౦

చ॥ వరవలు పెక్కులై వఱలు ♦ పట్టులు గల్గు కొలంకు లేళ్లులున్
శరధులఁబోలె నిండ గిరి ♦ చాపుని కంఠమువంటి మేఘముల్
కురిసెను కుంభవృష్టి; యన ♦ ఘుండగు రా జిదియేమి యంచు స
చ్చెరువునఁ జింతచేసి తెలి ♦ సెన్ దగు హేతువు నెమ్మనంబునన్. ౨౨౧

సీ॥ పంకజాస్యములు బిం♦బఫలోష్ఠములు ముత్తె, ములవంటి రదనముల్ ♦పొగను పోలు
నీలంపు నెఱికురుల్ ♦ నెగడారు జిగిదేఱు, వెలచెలు లనువైన ♦ వెరవుచూచి
మరపెంచి తేరఁ గా ♦ మక్రోధమోహార, హితుఁడైన యాఋశ్య ♦ శృంగ చరాని
నెఱరుప వచ్చెఁగా ♦ యని యెంచి యొడలు పూ, రింపఁగా నయ్యంగ ♦ నృపవరుండు.

ఆ॥ వేదవేత్తలైన ♦ విప్రులతోఁ బరి, వారసమితి తన్ను ♦ బలసిరాఁగ
వాద్యవితతి మ్రోఁగ♦ వైభవోపేతుఁడై, నడచె రెండు యోజ♦నములు మున్ను ౨౨౨

ఆ॥ ఇట్టులేగి తావి-యించు వేణులుగల, వారసతుల నడుమ ♦ బలు తపంబు
రూపుగొన్న కొండ ♦ రూపున నేతెంచు, ఋశ్యశృంగ మునిని♦నృపుఁడు గాంచె. ౨౨౩

మ॥ అమితానందము నొంది డెందమున నే ♦ త్రాబ్జంబులన్ మోద బా
ష్పము లొక్కుమ్మడి వెల్లివాఱ మునికిన్ ♦ సాష్టాంగ దండప్రణా
మము లర్పించి; మహాత్మ జీవములతో ♦ మన్నారమంచున్ సుదుః
ఖములం దీర్చితి రంచు రోవెలఁదులన్ ♦ క్ష్మానాథుఁ డగ్గింపఁగన్. ౨౨౪

మ॥ పనివారల్ మునివర్యులున్ బహుజనుల్ ♦ పార్థివ్యుతోఁ జేరఁ గాం
చినయాతండిది వంచనంబనుచు రో ♦ చింపన్ సుపర్వాణులున్
ముని కోపంబున కంజ, నొప్పె నతఁడ ♦ బ్బాభిమానాశు సంప్రార్థనన్
ఘనమర్యాద నతిక్రమింపని తరం ♦ గ శ్రీయుతాంభోధి నాన్. ౨౨౫

ఉ॥ తోలాఱయందు వజ్రనిభ ♦ దుర్దమ ఖడ్గముఁదాల్చినటి భూ
పాలుఁ డనింద్య శీలుఁడగు ♦ బ్రహ్మ సమున్ దగఁ బెక్కుసార్లుగాఁ

గేలు మొగిడ్చి వేఁడి తమ ♦ కీడు తొలంగిన తీరు తెల్పఁగా
జాలి మనంబునం దవులఁ ♦ జయ్యన నమ్ముని శాంతుఁ డౌటయున్. ౨౨౬

తే॥ మోహమడఁచిన సుజ్ఞాని ♦ మునివరుండు, ఋశ్యశృంగుండు వేడ్కమై ♦ నృపవరేణ్యుఁ
గరుణ దీవించి యుపదేశ ♦ కర్తలైన, మునులతో రథమెక్కి య - ప్పురికి నేగె. ౨౨౭

క॥ నగరము కయిసేసి జనులు, మొగి నెదురుకొనంగ రాజ ♦ ముఖ్యుఁడు మునితో
నగరిం జేరి హిరణ్మయ, మగు సింహాసనము మీఁద ♦ నాతని నునిచెన్. ౨౨౮

తే॥ చెప్పఁదగిన దేదియు వేఱు ♦ చెలువు లేని, యట్లు తోఁపఁగ నర్ఘ్యపా ♦ ద్యాదివిధుల
నర్చనముచేసి తనకూఁతు ♦ నతుల శాంత, శాంత నొసఁగి వివాహంబు ♦ సలిపివైచె.

ఆ॥ వఱపు దీఱ మేఘ ♦ పంక్తి వర్షింపఁగా, నంగదేశకష్ట ♦ మంతరించె
శాంత యుపచరింప ♦ సన్ముని తృప్తుఁడై, యొప్పుమీఱ నచట ♦ నున్నవాఁడు. ౨౩౦

సీ॥ నావుడు మునివరు ♦ నకు వందనంబాచ, రించి నేఁడే వెళ్ళి ♦ ఋశ్యశృంగుఁ
దోడితెత్తు ననుచు ♦ దొరకొని సామంత, నృపులు సుమంత్రాదు ♦ లిష్టజనము
లైన పండిత వరుల్ ♦ మానుగఁ గొలిచిరా, దశరథేశ్వరుఁడు ర ♦ థంబునెక్కి
దుఃఖసంతతి నేఁడె ♦ తుదముట్టె నని సుర, వరులు పూవులవాన ♦ కురియ నడచి

తే॥ కాహళాదిక రావముల్ ♦ కడలికంటెఁ, జెలఁగి ఘోషింపఁ బెద్దలా ♦ శీర్వదింపఁ
దలిరుఁబోఁడులు విజయగీ ♦ తములు పాడ, నరుగుదెంచి తా నంగరా ♦ జ్యంబుచేరె.

చ॥ స్తుతయశుఁడైన యాదశర ♦ థుం డరుదెంచుటెఱింగి యంగభూ
పతి మది నుత్సుకుండగుచు ♦ భ్రాజితభూషలు వంది మాగధుల్
నుతులొనరింప బాంధవ జ ♦ నుల్ పరివారము గొల్చిరా, మహో
న్నత విభవాధికుండగుచు ♦ దవ్వుగ నేగెను తా నెదుర్కొనన్. ౨౩౨

ఉ॥ వచ్చిన రోమపాదుఁగని - వారనిప్రేమను కోసలేశ్వరుం
డచ్చుగ స్యందనంబు డిగ - నాతఁడు పజ్జలంబుపైఁబడన్
హెచ్చుగఁ గౌఁగిలించుకొని - యింపగు మాటల నాడుచుండఁ బె
న్మచ్చికతోడ నంగపతి - మానుగఁ జేతులు మోడ్చి యిట్లనున్. ౨౩౩

చ॥ నిలుకడగాఁగ స్వర్గమును - నిల్పి యశంబును గాంచు మిత్రమా!
తలఁపని యట్లు మీఱిటు క - దాటున వచ్చుట చూడ నాతపః
ఫల మొకొ? నూత్రపజల్ సలుపు - భవ్య తపఃఫలమో? మఱేదియో?
తెలియఁగదయ్య యంచుఁ దన - తేరునఁ దోడ్కొనిపోయె నింటికిన్. ౨౩౪

ఉ॥ అంగవిభుండు హాటక మ - యంబగు వంతిపురంబు లోపలన్
రంగరు రత్నమండప వ - రంబున రాజిలు సింహపీఠిపై

సంగతి నుంచి మన్ననలు - సల్పుచు విందులుపెట్టి ప్రేమను
బొంగుచు వచ్చుహేతువును - మోదముతోఁ దెలుపంగఁ గోరినన్. ౨౩౫

తే॥ తానువచ్చిన కార్యంబు - తగినరీతి, దశరథుఁడు దెల్ప, రోమ పా-ద ప్రభుండు
వినుత శీలుని ఋశ్యశృం-గుని యచటికి, పిలుచుకొని వత్తునన రాజు-వెడలె మరలి

తే॥ వేదములు మూర్తిమంతమై-వెలసెననఁగ, నొప్పు మునిఁజేరి యంగరా-జొక్క వరము
వేఁడ, నతఁడేదియో తెల్పు-మేఁడ! యనఁగ, నాతఁడిట్లని పలికె న-యంబు మీఱ.

ఉ॥ పావుర పిట్టకై కరుణ - పారము ముట్టఁగఁ ద్రాసునెక్కెనే
భూవరుఁ డట్టి సత్కుల వి - భూషణుఁ డంచిత ధర్మమూర్తి దై
త్యావళి నాజిఁ దున్మి దివి - జాలయ మెప్పటి నిల్పె నా యయో
ధ్యావని నాథుఁ డేలు పురి - కర్మిలి మీఱఁగఁ బోయి రండనన్. ౨౩౮

ఉ॥ మంచిది తేరు తెమ్మనఁగ - మానవనాథుఁడు మిత్రు కోరికల్
మించి ఫలించెనంచు నెన - మీఱిన సంతసమంది తేరు తె
ప్పించితి బాలచంద్రసమ - విస్తృత ఫాల రమాసమాన ప్రే
మాంచితమూర్తి శాంత యరుదారఁగఁ దోనరుదేర రెండనన్. ౨౩౯

తే॥ మనుజపతి కేలుమోడ్చి న-మస్కరింప, మునులు పెక్కండ్రు తనచుట్టు-మొనసి రాఁగ
శాంతతో ఋశ్యశృంగుఁడు-సంతసమున, రథమునెక్కి యయోధ్యకు-రాణనేగె. ౨౪౦

తే॥ తమ్ముగాల్చి హింసించెడు-దనుజవరుల, నడఁప విష్ణుండు భూమిపై-నవతరించు
ననుచు ధర్మదేవతయు నిం-ద్రాది సురలు, వాద్యములుమ్రోగ మంచిపూ-మ్రైచినారు

క॥ దూత లయోధ్యాపురమున, కేతెంచి మునీంద్రురాక-యెఱిఁగించిన నా
భూతల నాథుఁడు మీఱిన, కౌతుకమను సాగరమ్మ-కడలులఁ దేలెన్. ౨౪౨

క॥ అరదము చేర విరిసోనలు, గురిసెను; దుందుభులు పెల్లు-ఘోషించె; మునుల్
విరివిగ దీవన లొసఁగిరి; విరిసెను మొదలంటఁ బాప-వితతులు భూమిన్. ౨౪౩

సీ॥ పుడమి యదరుపుట్ట-బెడిదంపు భేరుల, మ్రోఁతతో దశరథ - భూమివరుఁడు
తన మదింగల దుఃఖ-మను పర్వతంబు ను,గ్గైనది యనియుబ్బి - మానితముగ
గొప్ప తపములెల్లఁ - గూటువలై యక, లంకరూపము దాల్చు - లలివెలింగి
జింకతో లును నార - చీరయు ధరియించి, దివ్యుల కష్టముల్ - దీఱయజ్ఞ

తే॥ కర్మము లొనర్చు నేర్పధి - కముగ వెలయు, వాని బ్రహ్మదండం బాత-పత్రమును క
మండలువు గలవానిని - పండుతపము, గలుగువానిని కన్నులఁ-గాంచె విభుఁడు. ౨౪౪

తే॥ రథము దిగి విభుఁ డతని చ-రణ సరోజ, ములకు మ్రొక్కఁగఁ బ్రాఁజదు-వులను తీఁగ
లెలమిఁ బ్రాఁక మాఱాకు నా-వెలయునతఁడు, చెలఁగి యర్ఘపాద్యాదు లభ-శిస్సులొసఁగె

ఉ॥ ఆ ఋషితోడ వచ్చిన మ-హార్షులు దీవన సేయఁ దోయము
ద్గారలఁ బోలు దానజల - ధారలఁదోఁగు కరంబుల న్నమ
స్కా-రముచేసి భూఁపుడు వి- శాల మనోహర నేత్రయుగ్మ మొ
ప్పారెడు శాంతతోడ రథ - మందునఁ దోడ్కొ-నివచ్చె నాతనిన్. ౨౪౨

తే॥ రత్నమకుట విరాజచ్ఛి . రస్కు-ఁడంతఁ, గమలవదనలు విజయగీ-తములు చదువఁ
జెవులు వాద్యఘోషములచేఁ - జిల్లులువడు, నగరముం జేరెఁ దా ముని - నాథుతోడ

తే॥ పాపమూలంబులౌ చెడు - పనులుచేయు, దొంగలై దుగురం దుంప-దూల్చినట్టి
మునివరుఁడు వసిష్ఠుఁడు వేద-మూర్తి ఋశ్య,శృంగుఁడును రాట్సభ వెలుంగ-జేరినారు

క॥ ఇహమునఁ బ్రాఁజదువులవలె, మహిమగలుగు ఋశ్యశృంగ-మౌనివరుని దా
బహుమాన పూర్వకంబుగ, మహిపతి యుపచారములఁ గ్ర - మంబుగఁ దేర్చెన్.

తే॥ ధర్మమును తపమ్మును మేను♦దాల్చినట్లు, వెలయు పరిశుద్ధమూర్తి! మీ♦లలితకరుణ
వలనఁ దరతర మెడలేక ♦ వచ్చు రాజ్య, పాలనము నెలకొనె నాత♦పము ఫలించె.

తే॥ అనుడు మునివరుఁ డిట్లను ♦ ననఘ! నీవు, వరతపోధను సాయంబు ♦ వడసినాఁడ
వమల కార్యంబులే చేయ ♦ నరయువాఁడ, విట్టి నిను బోలుదురె రాజు♦లెందఱేని?

క॥ గిరి నిభ చాప భుజా! నను, కరమరుదుగఁ బిలువనంపు♦కార్యము శ్రేయ
స్కరమగు హరిమేధమునకొ, మఱి దేనికొ చెప్పవయ్య ♦ మనుజేంద్ర! యనన్.

క॥ కడగానని పెక్కేఁడులు, పుడమిని పాలించి విసుగుఁ ♦ బొందితి సుతులన్.
బడయనయితి రాచతగవు, తడవి నడపు తనయు నాకు♦దయచేయుము నాన్. ౨౪౩

క॥ భువిమాత్రమె? పదునాలుగు, భువనంబుల నేలఁజాలు ♦ పుత్త్రిల నొసఁగం
దవు మఖము నిప్పుడే యిటఁ, దవిలి నడపు మనుచు ముని ము♦దంబునఁ బలికెన్.

పుత్త్రకామేష్టి.

ఆ॥ జన్నమునకు వలయు సామగ్రు లన్నిటి, విరివిగాఁగ దెచ్చి ♦ పేర్చినారు
చక్రవర్తి శుద్ధ జలమున నీరాడి, శాస్త్రయుక్తి నమరు ♦ సాలఁజేరె. ౨౪౪

తే॥ విధియుతముగ మూఁడగ్నులు♦వేల్చి యాహు,తుల నొసంగుచుఁ బండ్రెండు♦నెలలు జరప
దేవదుందుభుల్ మ్రోసెను♦దివిజులెల్లఁ, బై నిలిచి తృప్తుల మనుచుఁ♦బలికినారు. ౨౪౫

తే॥ వదనములు వికసింప దే♦వతలు కల్ప, పుష్పముల దూసిచల్ల న- మ్మని వరుండు
సుతుల నొసఁగంగఁ దగిన యా♦హుతుల వేల్చె, నగ్నికుండంబునందు శా♦స్త్రానుసరణి

తే॥ అంతఁజట్టి మండెడు వహ్ని♦యనఁగనొప్పు, వెండ్రుకలు నెఱ్ఱని కనులు♦వెలయు భూత
మొండు సుధఁబోలు నన్నంబు♦నిండుగఁ గల, స్వర్ణపాత్రముతో నటఁ ♦ బైకి లేచె.

తే॥ లేచి యూపాత్రమట నుంచి ♦ లీలతోడ, నందె మఱుఁగయి పోనన ♦ య్యతివరుండు
దశరథుంగాంచి యీయమృ♦తంబు నీవు, భార్యలకుఁ దగు రీతిఁగా♦బంచు మనియె.

తే॥ అతని యాజ్ఞాప్రకారమా ♦ యవనివిభుఁడు, పేశల విసిల గురుకేశ♦ పాశమును వె
లుంగు మోము బింబాధరం♦బంగుమీఱు,చుండు కౌసల్య కొకభాగ♦మొసఁగినాఁడు

తే॥ కొలఁకులును నదులును వన-ములును హంస, పిండుఁగల కోసలమునకు-విభుఁడు పిదప
మొదటి పద్ధతినే చేత-మొనయు దాన, సగము కైకేయి కొసఁగె ని - ర్జరులు పొగడ.

తే॥ శత్రు భీకర బలయుత - చక్రవర్తి, సగమొసఁగె సుమిత్రకుఁ దొంటి - చందమునను
శత్రువులు నశించిర యంచు-శచివిభుండు, తన్నుపోలు దివ్యులతోడఁ-దవిలి యార్వ.

క॥ ఎడమ దెస శత్రువితతికిఁ, గుడిభాగము తక్కు- జీవ - కోటికి నదరన్
గడమయు సుమిత్రకే పద, పడి యొసఁగెఁ బ్రభుండు ప్రజయుఁ - బరితోషింపన్.

తే॥ తురఁగమేధ యజ్ఞంబుఁ బు-త్రులకుఁ జేయు, జన్నమును సక్రమంబుగా-జరగు పిదప
జగములం గాచు బలశాలి -చక్రవర్తి, జనము స్తుతియింప నయ్యాగ-శాల విడిచె.

చ॥ క్రమముగ శాస్త్రపద్ధతిని - కార్యకలాపము పూర్తి కాఁగఁ గ
ష్టములఁ గలంగు ప్రాణులును - సంతసమందెను వాద్యఘోషముల్
తుములముగాఁ జెలంగె గుణ - ధుర్యుఁడు కోసల భూవిభుం డపా
రముగఁ గృపాతరంగములు - రాజిల నిచ్చెడు కొల్వు చేరఁగన్. ౨౬౫

ఉ॥ చేయఁగఁ దగ్గ పద్ధతులు - చెప్పెడు శాస్త్రవిధిన్ విరుద్ధముల్
డాయనిరీతిఁ జేయఁగఁ గ - డంగి రమాపతికిన్ సురాళికిన్
దేయములౌ హవిస్సుల ను - దీర్ణత నిచ్చి మహీసురాళికిన్
పాయక హేమవర్షము న - పారముగాఁ గురియించె నిమ్ముగన్. ౨౬౬

తే॥ రాజులకుఁ బాలనము తోడ - రథ గజాశ్వ, ధన విభూషణాంబరములు - తగినరీతి
నిచ్చి వాద్యంపు మ్రోఁతతో-నేగి సరయు, వందు పెంపార నవభృథ - మాచరించె.

సీ॥ భేరులు శ్రేణులై - విన్నంట మునుమ్రోఁగ, బహువిధ వాద్య రా-వములు చెలఁగ
ముత్యాల గొడుగులు - ముదమొప్పఁ బై నిల్చి, నినుపారఁ జల్లని ♦ నీడ నొసఁగ
పలువురు రాజులు - బలసి నల్వంకలఁ, గొలువ వెలలి రాచ - కొలువుచేరి
బ్రహ్మయు సిగ్గిలు - ప్రాఁజదువులగని, యగు గురుపదములు - తగ భజించి

తే॥ దీవనలుగాని గొప్పకీ-ర్తిని వహించు, మునికి ఋశ్యశృంగునకుఁగే-ల్మోడ్చి దేవ!
నేఁ గృతార్థుఁడ నింక నా♦కేమి వలయు? నంచు నింపుమాటల గార-వించి పలికెను.

చ॥ పరమ తపోనిధీ! భవద - పారకృపా మహిమంబుచేత దు
స్తర గురు దుఃఖరాశి కడు - దవ్వుల కేఁగెఁ గృతార్థుఁడైతి. నం

చరమరలేక పల్కు స ధ - రాధ్యుస కష్టు వికాసమానసుం
డురు గుణుఁడౌ మునిప్రవరుఁ - డొప్పుగ దీవన లిచ్చెఁ బ్రీతిమై. ౨౧౯

ఉ॥ తక్కుమునీంద్ర సంతతి యు- దారగుణుండగు రాజు భక్తిమై
మ్రొక్కఁగ దీవనల్ సలిపి - మోదమునొందిన ఋశ్యశృంగుతో
నొక్కటఁ గూడి పైనమయి - రొప్పుగ భూపతి చాలదవ్వు పెం
పెక్కఁగఁ బోయి వీడ్కొలుప - నేగె స్వదేశము ఋశ్యశృంగుఁడున్. ౨౨౦

తే॥ అవలఁ గొన్నినా ళ్లరుగంగ- సతని సతులు, గర్భములు ధరియించి వి-క్రమము నొంద
మోములేకాక తక్కంగ-ములును సొంపు, నూనఁ జంద్రసమానలై -కానఁబడిరి. ౨౨౧

శ్రీరామజననము.

సీ॥ ఉర్విఁకి రోమాంచ - మొదవఁ బునర్వసు, కటకముల్ మిన్నంది - గంతు లిడఁగ
మాసరాజము చైత్ర - మాసంబుగాఁగ న, వమి తిథులన్ గౌర-వంబు నొంద
సౌమ్యవారము చాల - సార్థక్య మొందంగ, శుక్లపక్షము మఱి - శుద్ధిగాంచ
గరుడ పన్నగ సిద్ధ - గంధర్వ కిన్నర - సాధ్య విద్యాధర - సముదయములు

తే॥ నిత్యసూరులు శ్రేణులై - నిలిచి యుత్స, హించి కోలాహలముసేయ - నెడఁదలోని
కలఁకవిడి ధర్మదేవత - యలరు చుండ, జీవకోటి సంతసమునఁ-జెలఁగుచుండ. ౨౨౨

సీ॥ సకల సద్గుణఖని - సన్నుత చారిత్ర, జనసుల మేటి కౌ - సల్యగనిదు
నొకకాలమునఁ దన - యుదరంబునందు భు, వనముల నణఁగించి - కొనెడివాని
నాల్గువేదములకు - నలువకు మునులకు, మానుగా నెఱుఁగంగ - రానివానిఁ
గాటుక క్రొమ్మొగుల్ - నీటు చూపుచును తేజోరూపుఁడై వెల్గు - సొగసుకాని

తే॥ అఖిల శుభలక్షణంబుల - కాలవాలుఁ, దుదిమొదలు లేక యెఱుకకుఁ - దోచుశీలు
రాక్షస కులాంతకుని భక్త-రక్షణాఢ్యు, ధర్మసంస్థాపకుని మహో-దార గుణుని ౨౨౩

ఉ॥ మోదముతోడ నార్వసుర - ముఖ్యులు దిక్కుల మింటనిల్చి యిం
ద్రాది దిగీశులున్న మితు - లై యొగి దీవనలీయ వాయువా
మోదముతోడ వీవఁ బార - పొచ్చెముగాంచని కైకపుష్యమిన్
గాదిలిసూను నొక్కరుని - గాంచెను లగ్నము మీనమొప్పఁగన్. ౨౨౪

మ॥ ఋతుంధరోన్నతిత వృశ్చిరాజయుత భూ-భృద్వార దుర్వార ప
క్షతులంద్రుంచిన యింద్ర ముఖ్యదివిజుల్ - కైవారముల్ సేయ భూ
పతి ప్రేమంపుఁ గనిష్ఠదేవి సుతు నొ - ప్పంగాంచె నాశ్లేషతో
జత యొయ్యో గటకంబు పావనముగా నెంపుజ్యమానంబుగన్. ౨౨౫

చ॥ పలుపడగల్ ధరించిన కృ - పాళుఁడు శేషుఁడు మోచు భూమియుఁన్
చెలఁగి నటింప వేదములు - చెచ్చెర నాటకమాఁడ గీర్తి రా
జిల హరిరాశికిన్ మఖకు - శీలగుణాన్విత నీలనేత్ర సెం
పలరు సుమిత్రగాంచె సుగు - ణాకరుఁడౌ మతియొక్కపుత్త్రికన్. ౨౩౭

ఉ॥ ఆడిరి మేనకాదు లను - రావళి నీల్గె నటంచు నుబ్బుచున్
బాడిరి కిన్నరుల్ మధుర - భావములన్ సుధఁబోలు పల్కులన్
దీడిరి పెక్కువాద్యములు - దివ్యులు వ్యోమము బూరటిల్లఁగా
వేఁడిరి దైవమున్ భయము - వీడి చరించిరి దేవమానవుల్ ౨౩౮

చ॥ చెలువలు పాఱివచ్చి ప్రభు - శేఖరుతో సుతజన్మ వృత్తముల్
పలికిరి సంతసంబునను - పాడిరి యాడిరి బ్రాహ్మణోత్తముల్
దెలిపిరి జన్మలగ్నములఁ - దేరిన సత్ఫలముల్ జగంబునన్
గలిగిన కష్టసంతతులు - కష్టములౌం దెడి నంచు నుబ్బుచున్ ౨౩౯

తే॥ ధర్మ భాల పట్టముగల - దంతిబోలు, రాముజన్మంబు మేష చై - త్రంబు శుద్ధ
నవమితిథి పునర్వసువుల - గ్నంబు కటక, ముచ్చగతులు నల్వురు పదు - నొకటవారు

తే॥ తగిన పద్ధతిఁబరికించి - తక్కుముగుర, రీతి జాతకములు పైడి - ఱేకులపయి
వ్రాసి దేవగురుండును - ప్రస్తుతింపఁ, జదివినారలు తత్సభా - స్థానమందు. ౨౪౦

తే॥ చక్రవర్తి సంతసమున ♦ సరయువునకు, నరిగి స్నానంబుచేసి ధా ♦న్యంబు ధనము
నమితముగనిచ్చి భవ్యవా-ద్యములతోడ, గురునితోనేగి కొమరుల-గొమరుగాంచె.

సీ॥ కాంచియుప్పొంగి రోమాంచుఁడై యేడేఁడు, లుర్వికిఁబన్ను లేకుండుఁగాక!
బొక్కసంబుల తలు ♦ పులు తీసివేయుఁడు, యుద్ధంబు లింక లే ♦ కుండుఁ గాక
భూవిభుల్ తమదేశ ♦ ముల కేగుదురుగాక! ధర్మక్రియావృద్ధి ♦ తనరుఁగాక!
తిరునాళ్లచే దేవ ♦ తృప్తి యొప్పెడుఁగాక!, మూఁడువేళల పూజ ♦ మొనయుఁగాక!

తే॥ అగ్రహారముల్ చదుకము-లాలయములు, వేడ్కవనములు క్రొత్తవి ♦ వెలయుఁగాక!
అనుచుఁ జాటింపఁ జారుల♦కాజ్ఞయొసఁగె, నెల్లమీఱిన యెలమి ని♦లేశ్వరుండు. ౨౪౧

తే॥ ప్రభువునాజ్ఞను గొని తల ♦ వరులు మంచి, యేనుఁగులనెక్కి తుడుముల♦ నీడ్చికొట్టి
దేశమందెల్లఁ జాటించి♦ తెలిపినారు, పురుషులును స్త్రీలు సంతోష♦శరధి మునుఁగ.

చ॥ క్రమముగఁ బ్రేమ మీఱఁగఁ బ ♦ రంపరలై చెలరేఁగెఁ గేఁక లో
కము మొగిఁ జెమర్చి మేలు పుల ♦ కంబులకుం గులకంబులయ్యె వృ
త్తము వినునెల్లవా రెదురు ♦ దార్కొను వారి కొసంగిరెచ్చు ద్ర
వ్యము; భగవంతుఁడే జనన ♦ మందుట వారిమొదల్ గ్రహించెనో? ౨౪౨

చ॥ విరివిగ వీథులొప్ప నల ♦ వీట వెలందులు చేటికల్ చెలుల్
తరుణులు పౌరులుం దమి యె ♦ లర్పఁగ నూనెయుఁ జందనంబుఁ గ
స్తురియును నేయి గందవొడి ♦ చొప్పడ వీథులఁ జల్లి ముగ్గులన్
మురువుగఁ దీర్చి పండుగలు ♦ మోదముతోఁ గొనియాడి ర త్తఱిన్. ౨౮౯

తే॥ ఇట్లు పౌరులు మదినిండి ♦ యెల్ల మీఱి, వెల్లివిరియు మోదముతోడ ♦ వీఁగి యుబ్బి
తనువు లెఱుఁగక పం డ్రెండు ♦ దినములుండ, శిశువులకుఁ బేరువెట్ట వ ♦ సిష్ఠుఁ డెంచె.

నామకరణము.

తే॥ మొసలి పోరుటచే డస్సి ♦ పూర్వ జన్మ, పుణ్యమునఁ గజేంద్రుం డాది ♦ మూల! యనఁగ
వచ్చి యపుడె కాచిన నిత్య ♦ వస్తువునకు, రాముఁడను పేరువెట్టె దూ ♦ రంబు చూచి.

తే॥ వ్రతములం దెల్పు వేదశా ♦ స్త్రములయందు, నిత్యవస్తువు నఱచేతి ♦ నెల్లిఁ బోలె
నెఱిఁగిన మునీంద్రుఁ డవ్వాలి ♦ చిఱుతవాని, కిడియె భరతుఁడన్ నామంబు ♦ నెడఁద నెంచి.

తే॥ పుట్టినప్పుడె వంచకుల్ ♦ పొలిసినారు, సురలు బ్రదికిరి దుఃఖంబు ♦ ధరణి నీఁగె
ననుచుఁ గాంతి సొగసు బల ♦ మమరు బుడుత, కమరిచెను లక్ష్మణాఖ్య సా ♦ ర్థముగ వెలయ.

తే॥ ముత్తెము లె యొకబిడ్డ రూ ♦ పును వహింప, సందు చెందామరలు విరి ♦ యంగ నొప్పు
సొబగు గల్గు నీజ్యోతిచే ♦ సుక్కు నెల్ల, పగ లటంచు శత్రుఘ్నుఁడన్ ♦ ప్రఖ్యయుంచె.

ఉ॥ పొల్లగు మార్గ మింతయును ♦ పొందని పుణ్యుఁడు వేదపద్ధతిన్
బిల్లల పేరువెట్టఁ బృథి ♦ వీపతి చేతులనుండి దానమున్
వెల్లువ లుప్పతిల్లి తగ ♦ నిర్మల నిర్గుణ నిత్య తత్త్వముం
జల్లగఁ గాంచు మానస వి ♦ శాల తరాబ్ధుల నించె స త్తఱిన్. ౨౯౦

ఉ॥ సల్లని కల్వ తెఱ్ఱ నలి ♦ నంబులు నోజ లిఖించు తీరునం
జెల్లు మనోజ్ఞతం దనరు ♦ జ్యేష్ఠునియందె మహీశ్వరేశ్వరుం
డెల్లకు మీఱు ప్రేమము వ ♦ హించె శరీరము ప్రాణ మెప్పుడే
నొల్లవు వేఱువేఱుగ నొ ♦ కొక్కటి నిల్వఁగ నన్న చెన్నునన్. ౨౯౧

మ॥ అమృతం బొల్కెడు తొక్కుపల్కులు వెడం - గొ తప్పటడ్గుల్ క్రమం
బమరంగా నలవాటు గొంచుఁ దమి వా ♦ యం బుట్టు నాదిత్య చం
దమునన్ శబ్దముచేతనే యెదుఁగు వే - ద ప్రక్రియన్ భూమి దే
వి మనస్సంకటముల్ సహింపఁగ వెసం - బెంపొంది రప్పుత్త్రికుల్. ౨౯౨

క॥ నెలతాల్పుఁ బోల్వసిష్ఠుం, డలరుచుఁ జౌలంబు నుపన - యనము జరపి యీ
కొలఁది యనరాని నిలుకడ, గలుగు శ్రుతులు శాస్త్రములును-క్రమముగ నేర్పెన్.

సీ॥ హారుల నెక్కుటయును - కరుల నెక్కుటయును, తేరుల నెక్కుట - నారనేర్పి

తక్కువ విద్యలఁ - దగు పద్ధతుల నేర్పి, పగఱ జయింప వీ - లగు శరాస
నాది వివిధ సాధ - నాళిఁ బ్రయోగించు, పద్ధతు లలవాటు - పఱచుచుండ
నాదిదేవుని యంశ -మగు రాముఁ డనుజుల, తోడ వర్ధిలుచుండఁ- దొడరి మునులు.

ఆ॥ భూమిదేవి సురలు ♦ పురవాసులును తమ, వ్యథలు దొలఁగఁ బుణ్య ♦ పాప రూప
కర్మమెల్లఁ బోలిసెఁ ♦ గడఁకతో నీ చోటు, వదల మనుచు నటకు ♦ వచ్చుచుండ్రు

సీ॥ భూదేవి నోచిన ♦ పుణ్య ఫలంబుల, నెల్ల వారలు కాంచి ♦ యొఱఁగునట్లు
శ్రీరామలక్ష్మణుల్ ♦ చిత్తముల్ రంజిల్లఁ, గ్రోవి తంతువువోలెఁ ♦ గూడిమాడి
నదులందు మేఘముల్ ♦ నడయాడు వనముల, విహరించుచుందురు♦ వేడ్క మెయిని
భరత శత్రుఘ్నులు ♦ వరమైత్రి జత గూడి, కడలేని విద్యలఁ ♦ గఱచుచుపుడు

తే॥ స్యందనాశ్వగజారోహ ♦ ణాదులందు, విహరణాదులందు భుజించు ♦ వేళలందు
నొక్క క్షణమైన నెడఁబాయ ♦ కుండువారు, కడఁక మమ్మేలు రామల♦క్ష్మణులఁబోలె

చ॥ పరిమళవాయువుల్ పరవు ♦ ప్రాంత వనంబులకేగి చల్లనౌ
కరుణవసించు సన్మునులఁ ♦ గాంచి ప్రమోదమెసంగ నంజలుల్
మరలుదు రాయయోధ్యకుఁ గు ♦ మారులు నల్వురు వారిఁగాంచి త
త్పురజను లుల్లసిల్లుదురు ♦ పొంగుచు వాసను గాంచు పైరునాల్. ౨౯౬

చ॥ అబలలు వారి దొడ్డ చను ♦ లట్లు వెలుంగు బలంబుగల్గు వీ
ర బలులు, వారిచుట్టములు ♦ రంజిలి వారి యెడందలందు ప్రే
మ బలియనుండు దైవముల - మాటికి వేడుచునుంద్రు రాఘవుల్
ప్రబల చిరాయు రున్నతుల ♦ వర్ధిలఁగాఁ బలిచంద్రులంబలెన్. ౨౯౭

చ॥ శ్రుతి నికరంబుచే నయినఁ ♦ జూడఁగ దుర్లభుఁడైన రాఘవుం
డతనిని వెంట నంటి తిరు ♦ గాడెడు లక్ష్మణుఁడున్ చరించు చో
రతనపుఁ డెంకియున్ మొగులు ♦ రక్తకు శేశయ సంక్తిఁబూచి దే
వతల నగంబుతో నరుగు ♦ వైనము యచ్చముగాఁ గనంబడున్. ౨౯౮

చ॥ నెనరున మమ్ముగాచు నవ ♦ సీపతి రాముఁడు సవ్వమోముతోఁ
దనకెదురైన పౌరుల ము ♦ దంబునఁ గాంచుచుఁ గృత్యమేది? యొ
ప్పని చెడుగేదియున్ మదిని ♦ బాధ యొనర్పదుగా? సతీమణుల్
వినయ గుణాఢ్యలౌ సుతులు ♦ వేడ్క మెయిన్ సుఖులే కదా యనన్.

ఉ॥ మామక పుణ్యరూప! నిను ♦ మాప్రభుగాఁ బడయుం గొఱంత యొం
డేమియులేక యుండు టను ♦ దే? వచియింపఁగ నేల? మా యను
స్తోమము నేడు దీప్తులుగఁ ♦ జొప్పడు భూతలమెల్ల నేలు మా
స్వామివి సౌఖ్యదాయివయి ♦ సమ్మతిఁ బెక్కుగు బ్రహ్మకల్పముల్... ౩౦౧

చ॥ అని యిటు తత్పురీజనము ♦ లర్మిలి నాతని కీర్తి నిండఁ గీ
ర్తనములు సల్పఁ దమ్ములు ప ♦ దమ్ముల చాయ వసించి సంస్తుతుల్
పొసరుప సర్వలోకులకుఁ ♦ బూజ్యులు నాయకులౌ త్రిమూర్తులన్
దనదగు నాజ్ఞ నడ్పు గుణ ♦ ధాముఁడు రాముఁడు భూమి వర్ధిలెన్.　30౨

తే॥ రాజరాజగు దశరథ ♦ రాజమౌళి, ధరణియెల్ల నేకాతప ♦ త్రంబు నీడఁ
దనర జయభేరి మ్రోఁత రో♦దసియునిండ, మునులు పొగడ నానందాబ్ధి♦ మునుఁగుచుండ

౬. అర్పణ పటలము. (౨౪)

చ॥ ననలుతలిర్చు కల్పక వ ♦ న ప్రభ మించెడు స్వర్గ పత్తనం
బున వసియించు నెల్లరును - పొందికఁ జేరెడు శంక గొల్పి నె
మ్మనమున కూహకందక య - మర్త్య జగంబునకంటె నున్నతిం
బొసరిన రత్నమండపము ♦ పొల్పు వహింప నరేంద్రుఁ డుండఁగన్.　30౪

తే॥ అమల మార్దవ భూరి సిం ♦ హాసనమున, రమణ నుండు భూపతిని చా♦రణులుగాంచి
యింద్రుఁడని తొట్టతొలి సంశ ♦ యించి పిదప, వేయికనులు లేవని శంక♦వీడినారు

కౌశికుఁడు దశరథుని గాన వచ్చుట.

చ॥ జగములఁ బ్రాణులన్ సురల ♦ సారసగర్భునితోడ వేఱుగా
నెగడ సృజింప నెమ్మదిని ♦ నిట్టలుకన్ మొనకట్టినట్టి ప
ద్దుగలుగువాఁడు బ్రహ్మఋషి ♦ దుర్దమ సింహపరాక్రమాఢ్యుఁ బు
ణ్యగుణ విభూషణున్ దశర ♦ థావని నాథుని గాన వచ్చినన్　30౬

చ॥ గురుమతిఁ బద్మసంభవుని ♦ కూర్మి నెదుర్కొను నింద్రుపోల్కి, భూ
వరుఁ డురమందు దాల్చిన ప్ర ♦ భా మణి హారము సూర్యుఁబోలె నం
బరమును కాంతిమంతముగ ♦ మార్పఁగ వైళమ లేచి, యమ్మునీ
శ్వరు పద పంకజంబులకుఁ ♦ జాఁగిలి మ్రొక్కె సభక్తికంబుగన్.　30౭

ఉ॥ మ్రొక్కి ఘనామయం బడిగి ♦ భూరిమణీమయ సింహపీఠిఁ బెం
పెక్కఁగ నుంచి పాదముల ♦ నిచ్చ భజించుచుఁ గేలుమోడ్పుతో
స్రుక్కె మదీయ పాపములు ♦ శుద్ధ చరిత్రులు మీరు వచ్చుటన్
నిక్కము నేను ధన్యుఁడ ము ♦ నిప్రవరా! సరివారిలోపలన్.　30౮

ఉ॥ మోదముతోడ నే వలచి ♦ మ్రొక్కుటకుం దగునట్లు మీర లెం
తో దయనిట్లు రాఁగతము ♦ యోచనచేసిన దేశభాగ్యమా?
కాదు; మదీయసత్కృతులు ♦ కారణమా? యనఁగాదు నాదు; వం
శోదిత పూర్వభూవరుల ♦ యుత్కట పుణ్యఫలంబె యయ్యెడున్.　30౯

సీ॥ అనుచు భూవరుఁడు ప్రి ♦ యంబు లాడిన గాధి, నందనుం డిట్లను ♦ నయము మీఱ
శత్రు విమర్దన ♦ శాత కృపాణ ద, క్షిణహస్త! ననుఁబోలు ♦ మునివరులును
త్రిదివవాసులు నొక ♦ దెప్పరంబును పొంది, రేని నిక్కము వచి ♦ యింతు వినుము
హాసిత సమస్త మ ♦ హాద్రి విలాసంబు, వెల్లని చల్లని ♦ వెండికొండ
తే॥ పాల సంద్రంబు పద్మజు ♦ పట్టణంబు, కల్పక వికాస భాసి స్వ ♦ ర్గంపు నగరి
యింపు గులుకు మేడలుగల ♦ యీ యయోధ్య, తక్క వారికి నెక్కొక్క ♦ దిక్కు గలదె?
సీ॥ రాజశిరోమణీ! ♦ రమణీయ కిసలయ, ప్రచయ సుందర సుర ♦ పారిజాత
వృక్షంబు గందంబు ♦ వీచుచు మధుకరం, బులు బొట్లు బొట్లుగా ♦ నొలుకుచుండఁ
జల్లనౌ నీడ వి ♦ శ్రాంతిఁ జెందుట వీడి, నీ యెక్కటి గొడుగు ♦ నీడఁ జేరి
తమ కోర్కెలఁ దెల్పి ♦ తగు సాయ మర్థింపఁ, గులగిరి నిభభుజుఁ ♦ గ్రూరచరితు
తే॥ శంబరాసురుఁ గులముతోఁ ♦ జావఁ బొడిచి, వశము గావించికొని నాఁడు ♦ వాసవునకు
నీ వొసంగినదే కాదె ♦ నేఁడుగూడ, నతఁడు పాలించుచున్నట్టి ♦ యమరజగము.

కౌశికుఁడు యజ్ఞరక్షణార్థము రాముని గోరుట

చ॥ నలువుగ భేరి వాద్యము ల ♦ నారతముం జగడించుచుండ మో
సల గల భూవిభుండు ముని ♦ చంద్రుని వాక్యము లాలకించి ము
జ్జలధి మునింగి పొంగి ఋషి ♦ సత్తమ! రాజుగనుండి పొందు స
త్ఫలమును గంటి నింకఁ జలు ♦ పందగు దాని విధింపుఁ డర్మిలిన్ ౩౧౨
చ॥ అనవుడు మౌని యిట్లను జ ♦ నాధిప! నేనొనరించు జన్నముల్
బనివడి యోగి వర్యుల త ♦ పంబున క య్యరిషట్కముం బలెన్
దనుజులు విఘ్నముల్ చలుపఁ ♦ దార్కొను వారలు, దాని మాన్ప నీ
తనయులలోన జ్యేష్ఠుని ము ♦ దంబున నా వెనువెంటఁ బంపుమా. ౩౧౩
సీ॥ అని ప్రాణమర్థించు ♦ యమునికై వడి వేఁడిఁ, దపియింపఁ జేసిన ♦ తపసి పలుకు
నెఱకు నాటఁగ నీఁటె ♦ నెఱవిన పుంటిలోఁ, గొఱవిదూర్చిన యట్లు ♦ గ్రుచ్చి చెవులఁ
గాఁడినయంతన ♦ కాలదండముఁ బోలు, నాయుధపాణియౌ ♦ నవనిభర్త
మనసునఁ జొడమిన ♦ పెనుచింత పట్టి వె, ల్వలికిఁ ద్రొబ్బఁగ ప్రియ ♦ ప్రాణ వితతి
ఆ॥ ఉదరి డోల కరణి ♦ నూఁగగఁ జనుపాంథుఁ, డెడను నేత్రములను ♦ పడసి మరల
నవియ నవసి కుములు ♦ ననువున మిగుల సం, తాపమొంది కుందెఁ ♦ దల్లడిల్లె. ౩౧౪
సీ॥ పెర యూరు క్రియఁ దేనె ♦ కురియు సుగంధ మా, లిక ధరించిన ప్రభుఁ ♦ డొక విధముగఁ
జింతను మది నడం ♦ చికొని కౌశికుఁ గాంచి, యిట్లను మునివర్య! ♦ యితఁడు బాలుఁ
డకృతాస్త్రుఁ డిదియ మీ ♦ యాజ్ఞయేని వినుండు, గంగాధరుండును ♦ కమలభవుఁడు
నిర్జరేశ్వరుఁడును ♦ నిలిచి యొక్కొక్కరై, గుమి గూడియేనియుఁ ♦ గూర్చునట్టి

ఆ॥ విఘ్నతతికి మాఱు విఘ్నంబుచేసి ని, ర్విఘ్నముగ నొనర్తు ♦ వేల్మి మీకు
బాలు మాట మాని ♦ బయలుదేఱుండు మీ, వెంట నిపుడ నేన ♦ వెడలవత్తు. ౧౧౯

సీ॥ పరమేష్ఠి సృష్టికిఁ ♦ బ్రతిసృష్టి చేసిన, కౌశికుఁ డతఁ డనా ♦ క్యమ్ము వినుచుఁ
బెను కిన్కతో లేవ ♦ విబుధులు ప్రళయ మం, చును కాదనుచు శంకఁ ♦ జొచ్చినారు
రవి మండలం బంబ ♦ రంబున మఱుఁగయ్యెఁ, గలఁతనొందినవి జ ♦ గంబులెల్ల
దిక్కులఁ దిమిరంబు ♦ నిక్కెఁ గాపులు గప్పెఁ, గుల పర్వతంబులు ♦ చలనమొందె.

తే॥ మునికిఁ గనుబొమల్ నొసటిపై ♦ ముడులువడియెఁ, బెదవు లదరెను జేగుఱు ♦ బెరసి కనుల
నిప్పుకలు రాలె సభయెల్ల ♦ నిలుకడ చెడె, తోడనే సర్వ సైతము ♦ దోఁచెనంత.

తే॥ ఇంతయును వసిష్ఠుఁడుగాంచి ♦ శాంతిఁబొందుఁ, డనుచు గాధేయు వేఁడి జ ♦ నాధుతోడఁ
బలుకు సుతుసఖుఁ బొందింప ♦ నలుసికాసి, మేల్లు వచ్చుకాలము నాఁప ♦ మేరయగునె?

తే॥ వానకురియంగ వెల్లువల్ ♦ పరువులెత్తి, యంబునిధిఁ జేరుచందాన ♦ నలవిలేని
యఖిలవిద్యలు తమయంత ♦ నరుగుదెంచి, నీకుమారుఁ జేరెడి వేళ ♦ నేఁడు కలిగె.

తే॥ అనుడు కులగురు వాక్యంబు ♦ లాలకించి, యాజి విజయశీలుం డాజి ♦ యరిగి రాముఁ
బిలువుఁడన భటు లేతెంచి పిలుచునంత, బుద్ధిమద్వర్యుఁ డరుదెంచి ♦ పొంత నిలిచె.

రామలక్ష్మణులు కౌశికువెంటఁ జనుట.

ఉ॥ తమ్మునితోడ వచ్చు గుణ ♦ ధాముని రాముని చూపి మౌని ర
త్నమ్మ! మదీయ పుత్త్రులకుఁ ♦ దండ్రివి మేలగు తల్లివీవె ప్రే
మమ్మున నొప్పగించితిని ♦ మానుగఁ గావుఁడు వీరిచేత మీ
కెమ్మెయి కార్యముల్ వలయు ♦ నెల్లను గైకొనుఁ డంచు నిచ్చినన్. ౧౨౦

చ॥ విమలచరిత్రుఁడైన ముని ♦ వీరుఁడు భూవరుఁ డొప్పగించు నా
సుమతులఁ గాంచి మున్ను మదిఁ ♦ జొన్పిన కోపము వీడి ప్రేమతోఁ
దమిఁగొని దీవనల్ సలిపి ♦ దగ్గఱి పుత్త్రికులార! మేటి జ
న్నము మన మౌని పూరితి యొ ♦ నర్తమ? యంచుఁ జనం దొడంగినన్.

చ॥ జగములఁ గాచు రాముఁడు ని ♦ శాత కృపాణము సవ్యపార్శ్వమం
దు గడఁకఁ దాల్చి గొప్ప మల ♦ దోయిని పోలిన యున్నతంపు దో
ర్యుగమున సత్యధర్మముల ♦ యొప్పు వహించి కొలంతకాని యా
శుగ యుత తూణముల్ చెరివి ♦ నూటిగఁ దాల్చె జయిష్ణు చాపమున్.

తే॥ తన్ను పోలిన తమ్ముఁడుఁ ♦ దాను జనకు, తీపిప్రాణముల్ వెలిబైలు ♦ దేఱు కరణి
నియతు గాధేయు వెన్నంటు ♦ నీడ వోలెఁ, గాంచనమయ దుర్గంబులఁ ♦ గడచి చనిరి.

చ॥ వరములు వెల్తివో ప్రకత • పం బొనరించెడు వారు చేరు ని
ర్జర నగరంబులుల్ సవతు • రాని పురంబును దాఁటి నృత్య మం
దిర నట దంగనా పద వ • నేజ రట ద్వర కింకిణీ సమా
భ్యురు రుత హంసయుక్త సర • యూనదిఁ జేరిరి వార లంతటన్. ౩౨౪

సీ॥ చెఱకులు గాలికి • నొరయఁ దగిలి పోఁక, క్రమాకులఁ గాఱిన • మధురసంబు
గనిమలఁ బారలు పూ • గానులఁ దిరుగాడు, హరిణాక్షులును కృశో • దరలునై స
ఖాలఁతులు పోలుచొర • ముడిచి యల్లిన దీర్ఘ, కుంతలములఁ బోలు • కొమరుఁ దేంట్లు
వసియింప నిరవైన • వనమొండు గని యందు, తపసి యారాత్రిరి • విడిసి యవలఁ.

తే॥ బెను మొగుళ్ల తండములు కొ • మ్మనను గలిగి, ముఖపటముగల దంతినా • మొనయు నుదయ
శిఖరి శిఖరంబు మీఁదికిఁ • జిలుకరంగు, వాజు లేపెక్క నది దాఁటి • పయన మైరి.

చ॥ క్రతుభుజులెప్డు నాలుకలఁ - గైకొను నాహుతిసేయ నిమ్ముగాఁ
గ్రతుముఖమందు లేచు పొగ - క్రమ్మిన యొక్క వనంబుఁ గాంచి స
న్మతిఁ బురుషోత్తమోత్తముఁడు - క్ష్మాపతి పుత్త్రుఁడు రామచంద్రుఁ డో
యతివర! యీవనం బెవరి - దర్మిలి నాకు నెఱుంగఁ జెప్పవే. ౩౨౬

౭. తాటకవధ పటలము. (౨౬)

కవిరాజ విరాజితము.

అనవుడుఁ గౌశికుఁ డిట్లను మారుఁడొ - కప్పుడు మోహనబాణము నీ
శుని పయి నేయఁగ నాతని నిప్పులు - జొబ్బిలు నేత్రమునుండి మహా
శని క్రియ లేచిన యగ్నిదహింపఁగ - సొరగు వాని శరీరము మం
డిన యదికోలె ననంగుఁడె యయ్యెఁ గ - డింది మగండగు కంతుఁ డిటన్. ౩౨౭

తే॥ భవుఁడు మదనుని దహియింప • వానియొడలు, బూదియై యిటఁ జిందుటఁ • బోలిచె నిద్ది
యంగదేశంబనెడిపేర • సార్థకముగ, విశ్వవినుత సుగుణచయ! • వేదనిలయ! ౩౨౮

ఉ॥ ఆశయుఁ బాశముల్ మొదలి - కంట నశింపఁగ జన్మదుఃఖముల్
నాశమునొంద దత్త్వము న - నారత చింతనసేయు జ్ఞానులే
యీశు భజింతు రట్టి యగ - జేశుఁడె యిందు తపించె నన్న నీ
దేశ మహాత్మ్యసంపద ను - తింపఁగ నెవ్వరికేని శక్యమే? ౩౨౯

చ॥ అని ముని పల్క నచ్చటికి • నచ్చెరువందుచు నేగి సంతసం
బున నెదురైన సచ్చరిత • ముఖ్యధనంబుగఁ గల్గు మానులన్
గని మది సంతసించి గుణ • గణ్యులతో నట నాఁడు పుచ్చి వే
ఘనునుఁ డుదయాద్రి నెక్కుతఱి • నేగి మరుస్థలిఁ జేరి రొక్కటన్. ౩౩౦

మరుభూమి వర్ణనము.

మానిని॥ భానుఁడు మేదిని సారము పూర్తిగ - బాగుగ లాగఁ దలంచి పనిం
బూని జయధ్వజమెత్తి చరించెడు • పోఁడిమి గ్రీష్మమె కాక మఱే
దేని ఋతుస్థితి లేమి నిటన్ జ్వాలి • యించు మహాతాపనుఁడే మొగి నా
హీన పరిస్థితిఁగాంచ నెదం దపి - యించును నీర్వెడుచుం గనులన్. 331

కవిరాజ॥ ఉడుకును జిహ్వాయు నచ్చటి వేఁడిమి • నొయ్యనఁ బూర్తిగఁ జెప్పినచో
నుడుకును పర్విన చీఁకటి, యండము - లుప్పర మారట మొందును వే
యుడుకును సూర్యుఁడు పుట్టినచో మఱి - యుక్కును మించులు పిడ్గులు పై
నుడుకు సమస్తము సన్న మటెయ్యది • యుత్తల మందక యుండు మహిన్?

చ॥ కదనమునందు శౌర్యమున - ఖడ్గ శరాదిక సాధనంబులం
బొదలుచు బాణ వర్షమునఁ - బోరెడి నేరుపు లేని వంచకుల్
గదురుచు కుట్రచేఁ బరువు • గర్వముఁ గోల్పడు వీరవర్యు నె
మ్మది బలెఁ దాప మాఱకయె • మండుచునుండు సఖంబు నచ్చటన్ 333

ఉ॥ అవ్వన భాగమం దరయ • నాకులు రాలి మొదళ్లు, భూతముల్
నవ్వెడి నోరు విప్పుకొను • చాడ్పునఁ జీలిన వృక్షరాజముల్
చివ్వున వంశముల్ ప్రిదులఁ - జిందిన ముత్తెములున్ ఫణిస్ఫటల్
నెవ్వడి ప్రేల నివ్వటిలి • నిండిన కెంపులు నుండు చండిగన్. 334

మ॥ ధరణీదేవియుఁ బోవఁజాల చెటులున్ • దత్స్థానమున్ వీడుచుం
బరువుల్ వాఱ దరణ్యదేవతయు నా - భంగంబులంబొందు నం
బర వీథిన్ రవితేరు పాఱ దటఁ బ - ర్వం జాలవున్ మేఘముల్
నెరయంజాలదు చల్లగాలియు నసం • జిత్రంబు కాదద్యొడన్ 335

ఉ॥ ధారణి బీఁటవోఁ గనుల - దంష్ట్రలనుండి విషాగ్నిఁ గ్రక్కు శే
షోరగ శీర్ష రత్న కలి - కోత్కర కాంతులు బీఁటనుండి తో
ల్కారు మెఱుంగు లట్లు వెడ - లం గనుపట్టె ధరిత్రి దేవికిం
దీఁటని మేనిపుంట్ల వెలి - దేఱెడి యెఱ్ఱని నీచ్చుకై వడిన్ 336

చ॥ అడఁపఁగరాని యాఁకట మ - హావ్యథనొందెడు పెద్దపాము తా
నెడముగ నోరువిప్పఁగ, ది - నేశుని తీక్ష్ణ మయూఖపాళిచే
నుడికిన దంతియొండు తల - నొక్కట దాఁచుకొనం దలంచి పే
రడలున గీఁక పెట్టుచుఁ ద - నంతఁ జొరంబడు నీడ య న్మతిన్ 337

చ॥ అనుపమ తీక్ష్ణ మూర్తియగు - నగ్ని మహాశయుఁడేలు నయ్యెడా
రిని గల కాకముల్ కరులు - ప్రేలుచు నాశిలి నల్లబొగ్గులై

పానుపడి యుండుటల్ గనఁగఁ - బోలు నభస్థ్సలమెల్లఁ బర్వి యే
ర్చిన బడబాగ్నిఁ గాలి యిలఁ - ద్రెళ్లిన మబ్బుల తున్కలో యనన్ ౩౩౮

ఉ॥ అమ్మరుభూమి సంచరిలు - నట్టి మరీచిక గుంపు లారయన్
గ్రమ్మిన వేఁడి యందడరి - గ్రాసి నభస్థల మంటునేని స్వ
ర్గమ్మును మాఁడునంచు నను - కంప సురావళిపైఁ గదించి తా
నిమ్ముగఁ బశ్చిమాధిపతి - యేపున డగ్గిన రీతిఁగన్పడున్ ౩౩౯

ఉ॥ వేఁడిమి నుండి తోఁచి పెను - వీఁకను పర్విన యెండమావు లా
పాడరి మండుచున్న వన - పాలుఁడు వేసఁగిఁ గూరుచుంటకై
వోఁడిమిఁ జర్చచేసి వడిఁ - బూన్చిన బంగరు కోడు లెత్తుగాఁ
గూడిన స్ఫాటికాసనము - కోరిక నిల్పిన శేవ దోఁచెడున్. ౩౪౦

చ॥ కడు వగ నింప హేతువగు - కర్మములం దిగఁద్రోచి యవ్వలం
గడవఁగరాని ముప్పగలు - గండగు కోటలదాఁటి మోక్షముం
బడయఁగ నెంచువాని మది - భాతిఁ బసిండి పణంబు గోరు రో
పడఁతుల శూన్య మానసము - వైఖరి ధారణి సారహీనమౌ. ౩౪౧

ఉ॥ ప్రేలిన పక్కులా ల్లైనసి - బీఁటలు వాఱిన యీయెడారి పా
తాళము దాఁక త్రోవవడి - తక్కక పెద్దగఁ గానవచ్చుటన్
వాలిన యెండఁ దాళుకొన - భారము దోపఁగ నాగరత్న భో
గాలి చెలంగు శేషు నిల - యంబు చొరం దగియుండు నెప్పుడున్. ౩౪౨

ఆ॥ ఇట్లు సెగలులేచి - యెడరిచ్చు మరుభూమిఁ, జేరినంత వాని . వీరు గొప్ప
శక్తిమంతు లయ్యు - సౌకుమార్యము గల, వారు గానఁ గష్టపడుదు రనుచు.

ఆ॥ ఎంచి వారిఁ గాంచ - నింగితజ్ఞులు ముని, యంఘ్రి పంకజముల - నాశ్రయింప
బ్రహ్మసృష్టియైన ♦ పరమవిద్యలరెంటి, వారి కపుడు నేర్పె ♦ వాంఛతోడ. ౩౪౪

క॥ మనమున వానిని వారలు, మననం బొనరించు నంత ♦ మరుభూమియుఁ జ
ల్లని తేటనీట నడచిన, యనువయ్యెను రాముఁడిట్టు ♦ లను సన్మునితోన్. ౩౪౫

ఉ॥ కౌశిక మౌనిచంద్రమ! త్రి ♦ కాల విదుండవు తెల్పుమయ్య యీ
దేశము శేలపూవులను - దివ్యనదిన్ జటఁ జుట్టినట్టి గౌ
రీశుని యగ్ని నేత్రమున ♦ నిట్టులు వాడగునేమి? దుష్ట భూ
మీశుని నేల కన్న నిది ♦ యెక్కువ నాశిల హేతువేదొ కో? ౩౪౬

తాటక వృత్తాంతము.

ఉ॥ నావుడుఁ గౌశికుండు రఘు - నాథుని ప్రేమను గాంచి యిట్లనున్
భూవరపుత్త్ర! సత్పురుష! ♦ ముఖ్యులఁ జంపి భుజించి వేయి నా

గావలి చేవగల్గి జను • కంటకు భయంకర రూపమొంది దు
ర్భావముతోఁ జరించు నొక పాపపు టింతి చరిత్ర చెప్పెదన్. ౩౪౭

చ॥ జగములు వింతనొందు బల • శాలి కుబేరు కులంబువాఁడు మ
త్తుగలుగ నుండువాఁడు గజ • దోర్బల యుక్తుఁడు వహ్నివంటి ని
క్కగలుగువాఁడు జంతువయి • నం బనుకంప యొకింతయేని లో
నగపడకుండువాఁడు భువి - యందు సుకేతుఁడనం బ్రసిద్ధుఁడై. ౩౪౮

ఆ॥ సంతులేని చింత • మంతనమ్మున సుకే, తునకు నలము కొనఁగ • మొనసి మూఁడు
మూర్తులందు మొదటి • మూర్తిఁ బద్మాసను, గూర్చి చేసెఁ దపము • కోరి తడవు

తే॥ శాస్త్రవిశ్రుత సంపన్న! • సజ్జనాభి, రామ! ప్రాఁజదువులగని • బ్రహ్మ యతని
యెదుటి కేతెంచి నీకోర్కి • యేది యనినఁ, బుత్రహీన దుఃఖమును దీ • ర్పుమని వేఁడె.

చ॥ కొమరులు నీకుఁ గల్గరొక • కూఁతురు గల్గును లేఁతనెమ్మి మై
కొమరు వహించి లక్ష్మివలె • గోముసనొప్పుచు వేయి మత్తనా
గముల బలంబుగల్గి త్రిజ • గంబులఁ బేరువహించు నంచు నా
కమలభవుం డొసంగి మఱుఁ - గం జనియెన్ దన యిమ్ము చేరఁగన్. ౩౪౯

చ॥ వనజభవ ప్రసాదమున - వానికిఁ గల్గిన పుత్త్రి లక్ష్మి శే
వను క్రమరీతి గోముగను - వర్ధిలి పెండిలి యీడు నొంద నొ
ప్పిన వరుఁడెవ్వఁ డబ్బునని - పేరిమి నారసి తండ్రి, సుందుఁడన్
తనకులమందు మేటి గుణ - ధన్యుని కచ్చెలిఁ బెండ్లిసేసినన్. ౩౫౦

తే॥ మేటి రతి మన్మథులఁ బోలు - మిథున మిద్ది, యనఁగ సుందుఁడు మోహిని - నెనయు సుదతి
తాటకయు రేయుఁ బవలు మొ - దలు తుదియును, లేదనఁగఁ గూడి తేలిరి - మోద జలధి.

తే॥ చాల దినములు గడవ నా - చానయంతఁ, గాంచె మారీచు బలుమాయ - కాని నవలఁ
బడసె గిరినిభ బాహు సు - బాహు మల్లు, వీరు జగముల ప్రాణులు - భీతి నొంద.

ఉ॥ వారలు మేటి మాయయును - వంచనయున్ దులలేని యుద్ధసం
చార చణత్వమున్ గలిగి - చాతురిఁ దల్లికిఁ దొమ్మిదంతలై
మీఱినవారికే నెఱుఁగ - మేవడి చాలనిరీతి వర్ధిలన్
దేఱిన మేటి సుందుఁడు మ - దించెను సంతసమంది యుబ్బుచున్. ౩౫౧

చ॥ చెడుగులు మేరమీఱి వెసఁ - జేయు సురారుల యొవ్వరాని దుం
డుడుకులు మూలముట్టుగను - దోరఁగ నంబుధి తోయమంతయుం
బుడిసిటఁ బట్టి త్రావిన త - పోధను నాశ్రమవాటిఁ జేరి య
క్కడి తరుజాలము ల్వ్రేఱికి - కాసట బీసట చేసి యంతటన్. ౩౫౨

మ॥ రమణీయ స్థితిఁగూర్చి వాటికి మునీం - ద్ర ప్రేమకం బూర్ణపా
త్రములై యొప్పెడు కృష్ణసార రురు సా - రంగాదులన్ సాధు జీ
వములం జంపి భుజించి సుందర తరు - వ్రాతంబు భంజింపఁ గో
పమునం గుంభజుఁడట్టి చూడ నతఁడున్ - భస్మంబయ్యె నాశిలన్. ౩౫౭

తే॥ సుందుఁ డీల్గుట యాతని- సుదతియైన, తాటక యెఱింగి యగ్ని వి - ధాన మండి
యమ్మునివినాశమొనరింతు-ననుచుసుతుల, బిలుచుకొంచుఁదదాశ్రమ-స్థలికిఁజనియె

చ॥ పిడుగుల తో లయాగ్నియును - భీకర వాయువు బెగ్గడిల్లఁగా
వడఁకి సురాళి మోములును - వాడ రవీందులు త్రోవఁదప్ప మిం
చడరు మొగుల్లు సంచలన - మంద ధమీా యని యండగోళముల్
బెడియుచు బీఁటలెత్త వడిఁ - బేర్చుచు నార్చుచు డాయనంతటన్. ౩౫౯

ఉ॥ ద్రావిడమన్ సముద్రము ను ♦ దారమతిం దయచేసి నాతఁడా
పావక సన్నిభుండు నిడు - పాఱు క్రుధాగ్ని మిడుంగుఱుల్ వెసన్
గ్రోవుల పోల్కి వెల్వఁతెచి - క్రూరులు మీారలు దైత్యులై చెడం
జావుఁ డటంచు వజ్రనిభ- శాప వచస్సుల నాడి నంతటన్. ౩౬౦

ఉ॥ రాగి కరంగి వెల్వడిన - రాణ బయల్వడు కోపవహ్నితో
నేగి జగంబులం గలఁచి - యేర్చి నరాసురకోటిఁ గూల్చుచున్
సాగి సమస్తజీవులను - చంపి భుజించుచుఁ గ్రూరకర్ములై
క్రాఁగి చరించు నీచులగు ♦ రక్కసులైరి రయాన మువ్వురున్. ౩౬౧

తే॥ అట్టులమ్మునిశాపంబు ♦ నధిగమించి, క్రియకుఁ బ్రతియొనరించు శ ♦ క్తియును లేమి
నేగి వారు సుమాలితో - నేము నీకుఁ, జెలిమి కొడుకులమని వావి ♦ చేసికొనిరి.

ఉ॥ తప్పుడు చెయ్వులం జలుపు ♦ తాటకపుత్త్రులు వానితోడఁ బెం
పొప్ప రసాతలంబునన ♦ యుండి, దశాస్యుఁడు గాంచి కూరిమిం
గుప్పుచు మామ లంచుఁ దము - గొప్పగ మిక్కిలి గారవింప, వా
రెప్పటి హింసతోడ భ్రమి - యించిరి పెన్ సుడిగాలి పోలికన్. ౩౬౩

తే॥ గొప్ప బలవంతులగు కొడు - కులను వీడి, ముని కినుక నెంచి మండెడు ♦ మనసుగలిగి
త్రోవలెల్ల జ్వాలాగ్నికి - తావులైన, యిప్వనముఁ జేరెఁ దాటక ♦ యేపుతోడ. ౩౬౪

సీ॥ ఇలయెల్లఁగినుకతో ♦ నెత్తంగ వలసిన, జలధి నీటెసి ఁ - వలసిన యెడఁ
గోరి స్వర్గముఁ జీలఁ ♦ గొట్టంగవలసినఁ, జేసి ముగించు నా - చెడుగు జోట
ఎన్న నలవికాని - హింసలు ముద్దయై, యురువొందె నన నొప్పు- నువిద మేను
రెండుకొండల తోడ ♦ మండెడు ఁషముతోఁ, బిడుగుల మించు న - ఖ్కుడులతోడఁ

తే॥ ప్రళయ వహ్నితో నర్ధ చంద్ర ద్వయంబు, నొంది సడతెంచు కడలి యొం-డుందునేని
బెడిదముంగూర్చు సద్దాని -యొడలితీరు, కొంత యూహింపఁబోలు నీ• కువలయమున

సీ॥ కాంచిన పురుషులుం - గామినీత్వముఁ,గోరు, భుజ సుందరత్వంబు- పొసఁగు రామ!
బెడిదంపు శూలంబు - పెనుపాప కడియంబు, చేఁదాల్చియుండు నా- చెడుగుజోటి
యివ్వనంబున వసి - యించుచు నుండు నా, టకటాంకుపేరు తా - టక యటంచ్రదు
మనసున బంధ మింఁగని లోభ మొక్కటి, మాత్రముండిన లెక్క-- మాలిసట్టి

తే॥ సద్గుణావళి నాశంబు - సలుపుకరణి, నలవి యిడరాని కొడిమ బు • ద్ధుల వలంతి
చెడని పంటలుగలుగు నీ • క్షేత్రభూమి, వట్టి మరుభూమిగా మార్చి • పాడుచేసె

తే॥ నీలమేఘ సుందరదేహ! నీరజాక్ష!, రావణాజ్ఞ చే నాచేయు - క్రతువు నెపుడు
పర్వత బలంబుతో వచ్చి - పాడుచేయు, నంగదేశ వంశంబు ల - డంగఁ దిరుగు. 3౬౮

చ॥ జగములఁగాచి ధర్మమును - జాఁగెడి జీవులఁదన్ను పోలెఁ బెం
పుగఁ దలపోయు భూపసుత! - బూటక తాటకఁ గూర్చి నీకుఁ బె
క్కుగఁ బలుకంగనేల? యిటు - కొన్ని దినంబులు సాఁగనేని యీ
జగతి సమస్త జీవులను - చంపును నింపును పొట్టలోపలన్. 3౬౯

తాటకవధ.

తే॥ ముని యిటులు పల్క విని శంఖ-మున్ ధరించు,చేత విల్లుదాల్చినవాఁడు-చిందుతేనె
గంద మలరు మాలిక సిగఁ-గదలుచుండ, నెట వసించు నయ్యాది వచి-యింపుఁ దనియు

చ॥ అనవుడు నాని మాలి విజి - తాక్షముఁ డిట్లను హస్తయుగ్మముం
గొనిన గిరీంద్రమున్ వయసు - కోడెను పోలిన రాముఁగాంచి యీ
వనమగు దానికెల్లయని - పల్కియుఁ బల్కక మున్నె మండుచున్
దనుజయు నంజనాచల వి • ధంబున వచ్చె ధరిత్రి దద్దఱన్. 3౭౦

ఉ॥ కొండలు గజ్జెలం జొనిపి • కూర్చిన కాళ్ళ ధరన్ దిగంబడన్
గండుగఁ ద్రొక్కి లొక్కివడు • గాతములందు పయోధి తోయముల్
నిండఁగ నిప్పుకల్ చెరుగు - నేత్రముత్రొప్ప జముండు భీతిమైఁ
గొండ గుహల్ చొరన్ గిరుల - కూటమి తన్నెయిదన్ గడున్ వడిన్.

చ॥ ఎలయుచు నిక్కి కొంత చలి • యించు బొమల్ నెలవంకఁబోలు దం
ష్ట్రిలు పెనుమూఁతగల్గు గుహ • చాడ్పున నొప్పిన బాకి నోటితోఁ
బొలఁతుక నిండు సంద్రమునఁ • బొల్చిన వార్వపుటగ్గి రెండు పా
యలు గొని నిర్గమించు క్రియ • నగ్గి బయల్వడ విచ్చెఁగన్నులన్. 3౭౧

ఉ॥ తోరపు మత్త దంతులను ♦ తొండము తొండముతో ముడించి మేల్
పేరుగఁ దాల్చుటం గవలు ♦ పెన్నడుముం గల దైత్య గట్టిగా
నాఱిచె నన్ని లోకములు ♦ నన్ని దిశల్ మఱి యన్నిచోట్లు దా
ర్మ్రోఱయి కాడ్పడన్ బిడుగు ♦ రావముసైతము పుల్లగిల్లఁగన్. ౩౨౩

తే॥ పిడుగు వానలఁ బోలిన ♦ బెడిదపురాలు, గర్జనముచేసి వారిని ♦ గాంచి వగచు
వాఁడి శూలమున్ కాలుని ♦ పాఱఁజూచి, పండ్లు గీఁటుచు గుహఁబోలు ♦ వాయి దెఱచి.

చ॥ కడిమి నజేయమౌ బలము ♦ గల్గిన నా యురు రక్షణ స్థలిన్
గడఁక సమస్త జీవులను ♦ గ్రచ్చుఱఁ జంపితి నోర! మీరలే
కడుకొని వచ్చినార లిటఁ ♦ గమ్మని మాంసము నాకు లేమినో?
చెడువిధి త్రోవఁ జూపనో కో? ♦ చెచ్చెర నం చదలించి సవ్వుచున్. ౩౨౪

ఉ॥ అంబుద సంఘముల్ నుఱుము ♦ లై పడఁ గన్నులు విచ్చి చూచి యు
ల్లంబును మండ గొప్పమల ♦ లం బొడియై పడఁ గాలఁ దన్నుచున్
డంబగు బాలచంద్రు మెయిన ♦ డాల్గల కోఱలఁగీటు చార్చుచున్
బంబిన కిన్క ఱొమ్ములను ♦ బ్రచ్చెద నంచుఁ ద్రిశూలముం గొనన్. ౩౨౫

చ॥ అరిది తపోధికుండు ముని ♦ కద్ది యభీష్టమయ్యు సద్గుణా
కరుఁడగు రాముఁడా వనిత ♦ కంఠము ద్రుంచెదనంచు వింటవే
శరమును పూన్పఁడయ్యెఁ దము ♦ చంపుటకే బెడిదంపుఁ జెయ్వులన్
జరపుచునున్న దయ్యు నది - చానగదా యని యెంచె జాలిమై. ౩౨౬

ఉ॥ వెల్లని పండ్లు నెఱ్ఱనగు ♦ నింద్రుకలుంగల తాటకాఖ్య త
న్నెల్ల విధంబులం బొడువ ♦ నెంచి త్రిశూలము గొన్నఁ జంపఁగా
నొల్లకయున్న రాఘవుని ♦ యుల్లము దిట్టమెఱింగి వేదవి
త్తల్లజుఁ డిట్లనున్ మదిని ♦ తత్తఱ మందుచు రామచంద్రుతోన్. ౩౨౭

చ॥ ఇలఁగల పాప సంఘముల ♦ నెల్ల నొనర్చి రసంబులేని ప్రా
ణుల మని నిశ్చయించి మము ♦ నుగ్గుల నూచముచేసి మ్రింగఁగాఁ
దలఁకొన కుండ వీడినది ♦ తా నొనరింపక వెల్తియె యిదే
కల దిఁక నేమనం గలదు ♦ కామిని యే యన దీనిఁజెల్లునే? ౩౨౮

మ॥ త్రపయే ముఖ్య గుణంబుగాఁగలుగు కాం ♦ తా మాత్రముం జంపఁగా
నపహాస్యంబగుఁగాని వీర్యబల శౌ ♦ ర్య స్థైర్య తేజోయుతుల్
విపరీతస్థితి నొందువా రతివ పే ♦ ర్వెన్నంతనే భీతులై
చెప్పుమా మెచ్చుటఁ బౌరుషంబు నిలువ ♦ న్జేకూడు నీమీఁదటన్? ౩౨౯

తే॥ మఘవుఁడోడె సైన్యంబులు • మడియ దేవ, దైత్యులోడిరి దీని దో • ర్దండయుగము
మందరముఁ బోలునన నీక • మగతనమున, మగలయందు దీనికి భేద • మగునదేమి?

క॥ ఇఁక నీకుఁ జెప్పవలసిన, దొకటిగలదు వినుము • రఘుకుల • లోత్తంసమ! ము
న్నొక కాలంబున నడచిన, ప్రకటక్రమ సిద్ధియనుచుఁ • బలికెద మరలన్. ౩౮౨

చ॥ భృగుముని భార్య ఖ్యాతియను • పేర్గల వాలుగకంటి మానసం
బుఁ గరఁచు ప్రేమనూని దితి • పుత్త్రుల కొక్కెడ గొప్పసాయ మొ
ప్పుగ నొసరింపఁగా నెఱిఁగి • పూర్ణమతిం దన చక్రధారచేఁ
దెగఁ గొనె నామె ప్రాణములు • తెంపున దైత్య విరోధి యయ్యెడన్. ౩౮౩

తే॥ దేవ భూలోకములఁగల • జీవసమితి, యుల్లఁదనకు నోరెంబని • యెంచు కుమతి
కుమతియను పేరిదాని స • య్యామరవిభుఁడు, కులిశధారచేఁ దలఁద్రెంచి • కూలఁద్రోచె.

తే॥ అఖిల జగదభిరామ! క • ల్యాణధామ!, రామ! విష్ణువునకు దేవ • రాజునకును
వర్ణనీయమా కీరితి • వచ్చెఁగాక, దాన నొకనింద గలిగెనే • తలఁచిచూడుము. ౩౮౫

ఉ॥ నీరజలోచనా! విమల • నీరజమిత్ర కులాబ్ధిచంద్రమా!
సారమతిన్ నిజంబుగ వి • చారణసేయ బుధాళితో మహా
వైరముపూని ప్రాణివధ • పాటిగఁ జేయుచు ధర్మనాశముల్
దారుచు దానికిన్ మగత • నంబును గావలెనే వచింపుమా? ౩౮౬

చ॥ అరులకుఁ గాలుఁబోలు నని - హాస్తమునం గల వీర! బ్రహ్మ దే
ర్పఱచిన మాయువుం దెలిసి - పాడి మెఱింగి సమీక్షతోఁ గృతం
బరయుచు జీవసంతతుల - నావలి లోకము చేర్చువాఁడు గా
కెఱచికి దీనిఁబోలెఁ బసి- యెద్దినఁ జంపెడు కాలుఁడుండునే? ౩౮౭

తే॥ పెక్కుప్రాణులఁదనపొట్టఁ - బెట్టుకొనెడి, దుర్గుణముకంటెఁ జెడుగేది - దొరయఁగలదు
జడగలది మీసలేనిది - మడఁతి యనుచు, దీనిఁ దలఁచుట యవివేక - మే నిజంబు.

ఉ॥ న్యూనత నాశముం గనని - యుద్ధృత ధర్మము చెప్పినాఁడ నే
దీని వయిం జలంబుగొని - తీరుగఁ జెప్పెడివాఁడఁగాను నీ
మానసమందు జాలిపని - మానుము చక్కటికాదు రక్కసిన్
మానిని నాక యింకఁ బరి - మార్పుమ యంచు మునీశ్వరుం డనన్. ౩౮౯

చ॥ మునివచనంబు విన్న రఘు- ముఖ్యుఁడు వాకొను సత్యరూప! మీ
మనమున సందియంబు లేక - మానఁడు ధర్మ విరుద్ధ కృత్యమై
నను తగఁజేయ నాజ్ఞయిడ - నర్మిలి మీ నుడి వేదమంచు మే
ల్మిని పానరించు టేకద చ - లింపని ధర్మపథంబు మాకగున్. ౩౯౦

ఉ॥ భామిని రూపుఁదాల్చి దవ - వహ్నిని పోలిన తాటకాఖ్య గం
గా మధురాంబు పావన జ - గంబగు కోసలదేశమేలు రాట్
సోముని పుత్త్రుయత్నము క - డుర్ మదిఁగైకొని కీన్కఁ గన్నులన్
బ్రామిడి దూఁకు మంటలును - రాఁజఁగ శూలము ద్రిప్పివైచినన్. ౭౯౧

ఉ॥ క్రొత్త యముండసం దగిన ♦ కోమ్మ మనం బెరియంగ వైవఁగా
నెత్తిన శూల నామక ల ♦ యాగ్ని కడంక మునీంద్రు నాజ్ఞచే
జిత్తము నిశ్చలత్వమునఁ ♦ జెందఁగ నిల్చిన రామచంద్రుపై
కెత్తును నిండు చంద్రుపయి ♦ కేగెడు రాహువు పోల్కి నేగఁగన్. ౭౯౨

చ॥ ఇనకులవీరుఁ డా యదన - నే శరమెత్తుట కూర్చుటల్ శరా
సనమున నారి లాగుటయుఁ - జయ్యనఁగాంచిన వారులేరు కా
లుని కడనుండి లాగికొని - లోఁగక తాటక యేసినట్టి ము
మ్మొనలు గలట్టి వాలు పలు - ముక్కలఁ జూచిరి నేలపైఁబడన్. ౭౯౩

తే॥ ఇరులు మొగులును గలరంగు♦పరఁగు పడఁతి,యొక్క పలుకాడు సంతలో-నుదధినిండఁ
జేయు పెనురాలవాన వ-ర్షించె నదియు, రామ కోదండముక్త వ-ర్షమున నడఁగె. ౭౯౪

శా॥ నీలాంభోదనిభుండు రాముఁడు వడి - న్నిర్ణిద్రతన్ ఘోర శా
పాలాపంబును పోలు శాతశర మే - యన్ వజ్రశైలాంతర
స్థూల ప్రసరరీతి నొప్పు చెలి వ - క్షోదేశముం జొచ్చి వె
హేలాలీలను దుష్ట మూఢులకు జ్ఞా - నీంద్రోపదేశక్రియన్. ౭౯౫

చ॥ కనక నగేంద్ర ధీరుఁడగు - కార్ముకవీరు నిశాతసాయకం
బునఁబడి తాటకాఖ్య భువి - ద్రుంగుట దోఁచె యుగాంతకాల సం
జనిత మరుత్తతుల్ విసర - జంతు లయంబుగ నాకసంబు గ్ర
మ్మిన పెనుమేఘపుల్ పిడుగు - మించులతో భువిఁ బడ్డకై వడిన్. ౭౯౬

సీ॥ దుమ్మునిండిన యవ్వ - నమ్మొల్లర క్త ప్ర, వాహమ్ము లతిశయిం - పంగఁ బడిన
మెఱుపులకై వడి - మెఱసెడి కోఱలుఁ, బోట నోరును గల - తాటకాఖ్య
భువన విజయుఁడయి - పొలుపొందు రాక్షసే, శ్వరునకు మొదటి దు - శ్శకున మగుచు
నా దినంబున భూమిపైఁ దెగిపడ్డ సాం, పైన జయధ్వజ - మనఁగ నొప్పె

తే॥ అడవి మార్పడి కడలియా - నట్టురమున, శరముగాఁడి దూసిన త్రోవ - జాతి నల్ల
సంజనెత్తురౌ మిన్నూఁత - జాతి యవని, బడినదియుఁ బోలె వనమెల్లఁ బర్వెనప్పుడు.

సీ॥ కలికి క్రొవ్విరిదమ్మి - గద్దెనెక్కిన వానిఁ, బోలు కౌశికునాజ్ఞఁ - బూని నడపు
రత్నకాంచన భూషి - రాముని కన్నె క, య్యమున సాయుధహస్తు - లైన దనుజ

కులమువారల యసురుల నాశ భయపడి, సిగ్గిలి మఱి యాస - చిగురుత్త్ర
భ్రమయుచు నుండిన- జముఁడును నాఁడొక, మాత్ర చొక్కపు రుచి -మఱఁగినాఁడు
తే॥ మా నివాసంబులు మరల - మాకుఁదక్కె, క్రతువు నీకగు దివ్యాస్త్ర - తతు లితని
కిమ్మనుచు మునితో వచి - యించి సురలు, దండి గురిసిరి విరులు కో - దండిపైని.

౮. యాగపటలము. (౫౯)

ఉ॥ తీరగు దీవసల్ సలిపి - దేవత లేగఁగఁ బుష్పవృష్టిచే
మీఱి ప్రశాంతమై మరు - మేదిని దాఁటుచు లేమి పందనం
బేరు వహించు*దాసగుణ - పీరు సమోఘు మహార్థయుక్త వా
గ్ధారకు దీటుగల్గు విశి - ఖంబు లొసంగెను మూని వారికిన్ ౩౯౯

ఉ॥ శాంతుఁడు జ్ఞాని కౌశికుఁడు - సన్మతినిచ్చిన దివ్యబాణముల్
సంతత శుద్ధ మానసుఁడు - చక్కఁగఁజేసిన సత్కృతంబు జ
న్మాంతరమందు డోసి తన - యంతట వానిని చేరునట్లు సు
స్వాంతుని రాఘవుంగదిసెఁ - జయ్యన వేడ్క మదించి పైకొనన్. ౪౦౦

శా॥ వీరాగ్రేసర! నిన్ను చేరితిమి ని - స్వేడంగ లే మెప్పుడున్
గారామార విధించు కార్యములు చ - క్కంజేసి నీయొద్దకే
చేరన్ వచ్చెదు నీదు తమ్ముని క్రియన్ - జేయంగ నూల్కొందు మం
చారం బల్కు మహాస్త్రసంతతుల శ్రీ-మాంగుండు నెమ్మిం గొనెన్. ౪౦౧

తే॥ అంతరెండామడలు వార - లరుగ నచట, గొప్పశబ్దంబు వినబడ - గురు గుణుండు
రాముఁడిది యేమి యనఁగఁ గ-ర్మములు నీఁగఁ,దప మొనర్చిన మునిపల్లు-దానిగూర్చి

తే॥ మానసమునఁ బొడమి సర-యూనది యన, నొప్పి నిర్ఘరవినుతుల - నొందు దానఁ
గలియు గోమతి రవమని-పలికి యవలఁ, నడచి భవహారియగు నొక -నదిని చేర. ౪౦౨

—:కౌశికీనది వృత్తాంతము:—

సీ॥ దేవతాస్తుత్యమై - తెలివొందు నినది, వృత్తమేమని రఘు - పేరుఁ డడుగఁ
గౌశికుం డిట్లనుఁ -గమలగర్భుఁడు తొల్లి, పొందిన గౌరవం - బును జయంబు
గొనిన రారాజగు-కుశుఁడు స్వపత్నియం, దమరంగ నల్వురు - కొమరులఁగనె
వారు కుశాంబుఁడు - ప్రథితుఁడౌ కుశనాభుఁ, డాధూర్తజుఁడు వసు - వనెడువారు

తే॥ అందుకౌశాంబియందుకు-శాంబుఁడుండె,సమరేఁగుశనాభుఁడుమహోద-యంబునందు
అలరె నాధూర్తజుండు ధ - ర్మాటవిని గి, రివ్రజంబున వసువు కో - రికను నిలిచె

సీ॥ ఆ భూపతులఁ గుశ - నాభునకుంగల్గి, రలరెడు లలితవా - క్కులు ప్రవాళ
సుందరాధరములు - పొందిన సద్గుణ, వతులు నూర్గురు ప్రియ - సుతలువారు

* తిరువెణ్ణెయ్ నల్లూరి శడైయప్ప వాక్యములను పోలిన యస్త్రములను - అని మూలము.

గోముగా వర్ధిల్లి - కౌమరు ప్రాయమునొంది, యొకనాఁడు విహరించు - నుత్సుకతను
చెలులతోడ వనంబుఁ - జేరి క్రీడింప వా, యువు వారిఁగని మోహ - మొంది కుంది

తే॥ మావి పిందె బోల్కన్నుల - మగువలార!, మరుని గుడుసుపడిన పింటి ♦ మార్గణంబు
మదిని గాఁడి నొప్పించె నే ♦ మఱుఁగు చుంటిఁ, బెండ్లియాడుఁడి మిమ్ము నే ♦ వేఁడుచుంటి

సీ॥ అని వేఁడఁగా వార ♦ లా సమీరణుఁగాంచి, మాతండ్రి వేఁడుము ♦ మమ్ము తాను
దానపూర్వకముగా ♦ దయచేసెనేని నీ, కోరిక యపుడొందుఁ ♦ బార మనఁగ
గంధవహుండంతఁ ♦ గడఁకతో వారి పీఁ, పుల గూను గావించి ♦ పోవుటయును
కర కంకణ స్ఫుట ♦ కాంతులొలయ నడ, వఁగలేక వారలు ♦ పడుచు లేచి

తే॥ తండ్రికడకేగి యమృతంబుఁ ♦ దన్నునట్టి, గొనబు పలుకులతో నోరు ♦ కొతుకువడఁగఁ
బోలఁజెప్పఁగ నోదార్చి ♦ చూళి కొడుకు, బ్రహ్మదత్తున కతఁడు వా ♦ రల నొసంగె.

మ॥ చెలులన్ వేదిక బ్రహ్మదత్తుఁ డెలమిం ♦ జేపట్ట నక్కన్నికల్
లలితాకారము దాల్చి రాతని తపో ♦ లాభప్రభావంబునన్
జెలఁగన్ సూనుఁడు లేమికిన్నెపుఁడెదం ♦ జింతించి పుత్రేష్టి మా
నులచే వేల్పఁగ నందు గాధి కలిగెన్ ♦ బ్రోద్యత్తురంగాళితో. ೪೦౭

చ॥ సలువుగ రాజ్యమెల్లఁ గుశ ♦ నాభుఁడు గాధికి నప్పగించి య
క్కలల నిధి నాకలోకమున ♦ కుం జన గాధి మహోదయంబు స
ద్బలయుతుఁడై ప్రపాలన ము ♦ దారమతిన్ జరుపంగ గాధికిం
గలిగిరి మంతఁ గౌశికియు ♦ గాదిలి పుత్త్రుఁడు నేఁ గ్రమంబునన్. ೪౦౮

తే॥ అవలమాతండ్రి భృగుపుత్త్రుఁ ♦ డైన బుచికు, నకుఁ బొసంగఁ గుమారిఁ గౌ ♦ శికినొసంగఁ
గొన్ని యేండ్లు త్రివర్గముం ♦ గోరి తనిసి, తపముచే సత్యలోకం బు ♦ నందు చేరె. ೪౦౯

చ॥ పతి గగనంబు త్రోవ నడు ♦ వన్ విరహంబు సహింపలేక త
త్సతి నదిరూపుగొంచు భువి ♦ దారిని వెన్దవులంగఁ గాంచి త
త్పతి బుచికుండు భూ జనుల ♦ బాధలఁ దొలుచునుండు మాపగా
కృతిఁగొని యంచు నాజ్ఞయిడి ♦ యేగె విరించిపదంబు చేరఁగన్. ೪౧౦

ఉ॥ సోదరి నిమ్నగాకృతి వ ♦ సుంధరయందు వసించె నంచు స
త్యోదర మొప్పఁ గౌశిక మ ♦ హాముని పల్కఁగ విస్మయంబు స
మ్మోదము నెంది రాఘవులు ♦ ముచ్చటఁ గొంత పథంబుపోయి యం
భోదముఁ గ్రమ్మియుండు వన ♦ ముం గని యెవ్వరి దంచు వారనన్. ೪౧౧

వామనచరిత్రము

సీ॥ మాని యిట్లను భువి ♦ లోన మానినులకుఁ, బతికంటె గొప్ప దై ♦ వంబు లేద
యనెడు పతివ్రత ♦ మనసుఁ బోలిన పరి, శుద్ధ విషయమిది ♦ శ్రద్ధవినుము

వేద సంతతికిని • విబుధుల బుద్ధికి దక్కనివారి కం • దకయె యుండఁ
గమల నాభుఁడు కొంత • కాలంబు దుష్కర, తప మొనరించిన • తానమిద్ది

తే॥ అమరులును భూజనములు బం•ధములనీఁగ, వాని శ్రీనామమే నోటఁ•బలుకుచుండ్రు
వాని కపటనాటక మెన్న•వశముగాదు, అతని నుతియించు ఫలము శ•క్యంబె తెలియ.

తే॥ కడకఁ దపియించె నూఱు యు•గంబు లిచట, నాదినంబుల భూగోళ•మమరు దంత
ములనుగల పోత్రిఁబోలిన • బలియుఁడైన, బలి వశము చేసికొనియె ది•వంబు భువము

తే॥ శంక యొక్కింత మదిలేక • జరగు జాత, యురు తపశ్శాలి సురలకు • సరిదియైన
మఖము నెఱవేర్పఁబూని సమస్త భూమి, నేల వేలుపులకు నీయ • నిశ్చయించె. ౪౧౪

తే॥ జరుగుచున్నది యెఱిఁగి ని•ర్జరులు హరిని, గలిసి కేల్మోడ్చి ప్రార్థించి•బలి యొనర్చు
కొడిమెలం దొలఁగించి చే•కూర్చు సుఖము, శాంతి యన నతఁడటు చేయ•సమ్మతించె.

ఉ॥ శ్యామల వర్ణుఁడుం మహిత - సాత్త్వికుఁడైన రమేశుఁ డంతఁ ద
త్త్వామలవేది మూఁడు సమ - యంబుల చర్య లెఱుంగువాఁడు దై
త్యామర తాత కశ్యపున - కర్మిలి పుత్త్రికుఁడై జనించి తా
వామనుఁ డయ్యెఁ దింత దలఁపన్ వటబీజము న్యాయ మొప్పఁగన్. ౪౧౫

సీ॥ ఒప్పారుచేష్టలు - ముప్పూరి జందెంబు, మొలయందు మౌంజియుఁ - గలుగువాఁడు
వేదముల్ విస్పష్ట - విధిఁ బల్కు నాల్కయుఁ, గరమునం దగ్నియుఁ - గలుగువాఁడు
జ్ఞానులకే యెఱుఁ - గం దగ్గ తనదు చి, ద్రూపాభ మౌనొక - రూపుదాల్చి
యరుదెంచు వామను - నాగమనంబును, త్రిభువన జేతయు - ధీరుఁడు బలి

తే॥ యెఱిఁగి యచ్చెరువంది ము-న్నెదురువచ్చి, కొంచుఁబోయి పూజించి సద్గుణగరిష్ఠ!
నిన్ను బోల్విప్రులును లేరు - నన్నుఁ బోలు, ధన్యులును భువి లేరని - తనియఁ బలికె.

తే॥ అంత నమిత వివేకియై - యలరు గుజ్జు, యాచకులు కోరుకంటె న - ధ్యధిక మొసఁగు
దీర్ఘభుజ! నీకడకు నేగు - దెంచునట్టి, వారె భాగ్యయుక్తులు; రాని - వారు కారు.

తే॥ అనుచు వచియింప నలరి యా-దనుజరాజు, వలసినది యేది తెలియంగఁ-బలుకుఁ డనిన
నెనరు కలదేని ముయ్యడుగు - నేల వలయు, ననినయంత నిచ్చితి నని - యనుట తోడ

చ॥ కవి కొడు కిట్లు పల్కునిది • కైతవవేషము నమ్మఁబోకు దా
నవకుల చంద్ర! భూసురుఁడు - నల్లని మేఘముఁ బోలు నొక్క మా
నవుఁడని గుజ్జురూపని య - నంజన దెల్ల యజాండ గోళముల్
తవిలి యొకప్డు తుందమున - దాల్చిన యాతఁ డెఱుంగుమా యనన్. ౪౨౦

తరల॥ దనుజదేశిక! మత్కరంబది - తద్దయుం బయిఁ గ్రాలఁగాఁ
దనకు నొప్పనిరీతి మిక్కిలి • తాఁటి యుండును ధన్యుఁగా

నెన యెఱుంగని నీలవర్ణుని ♦ యిందిరేశుని శ్రీకరం
బనఁగ నాకీక నంతకంటె మ - హాత్మ! మేలెది చూడుమా! ౪౨౧

తే॥ వలయువారలు వలవని - వారటంచుఁ, గనక నిర్ణయించిన యీవి-ఘనుల కొసఁగఁ
దగినదని ధర్మ తత్త్వవే - త్తలు వచింతు, రితనికి సమాను లధికు లెం - దేని గలరె?

ఉ॥ ఒత్తుగ మేన వెల్లఁదన - మొందిన వాఁడవు గాన నంటె ని
ట్లుత్తములైన దాతలకు - నొప్పుగ నీయఁగరాని వంచునే
పొత్తమునందు గల్గు నెని! - బొందిని తీయని ప్రాణమైనఁ దా
నెత్తిడి వేఁడు కెగ్గు మఱి - యిచ్చుట లగ్గు తలంచి చూడుమా! ౪౨౩

ఉ॥ చచ్చినవారు లోకమునఁ - జచ్చిన వారలుకారు ప్రాణముల్
నొచ్చి నగంబు చచ్చి కయి - నూల్కొనఁ జాఁచుచు వేఁడువారలే
చచ్చినవారు నిక్కముగఁ - జచ్చినవారలు లేచిరారు పై
నిచ్చినవారు గాక యిల - నెవ్వరు సుస్థిరులో వచింపుమా. ౪౨౪

ఉ॥ పెచ్చు నిరాపనిందలను ♦ పెంచెడువారలు కారు శాత్రవుల్
ఇచ్చెడు వారిఁజేరి తగ ♦ నీయకుఁడీ యను వారె శాత్రవుల్
నిచ్చలునట్టిరే తమకె ♦ నిక్కము చేటొనరించు కొన్న వా
రిచ్చుట మాపుకంటె మఱి ♦ హెచ్చగు పాపములేదు ధారణిన్. ౪౨౫

ఉ॥ పెద్దల వాక్యముం దలఁచి ♦ పెచ్చుగ ద్రవ్యము చేత నుండఁగా
నెద్దడి నొచ్చువారలకు ♦ నిచ్చి యశంబు గడించి ధర్మముం
దద్దయు నాచరించి భవ ♦ ధన్యతఁగాంచెడు వారిఁ జేరి పే
రొద్దిక లోభమున్ విడకుఁ ♦ డో యను దుష్టులె వొడ్డశాత్రవుల్ ౪౨౬

తే॥ నయము లేని యాచార్య!దా♦నమును చెఱచు,కృపణ!యొక్క రొకరికె త్తి♦యిచ్చుచుండ
భంగపఱచుట దగునె? నీ♦బంధు సమితి, కూడు గుడ్డయులేక య ♦ ల్లాడుఁగాక! ౪౨౭

తే॥ అని పలికి మంత్రిదుర్గుణుఁ♦డనుచు నెంచి, యాతనిని లెక్కగొనక మూఁడడుగులిలను
నీవె కొలుచుకొమ్మని చెప్పి ♦ నీటిధార, బలి త్రివిక్రము చిన్ని చే ♦ తులను విడిచె.

చ॥ విమల సరోజలంబు బలి ♦ వీడిన ధార బిరాన చిన్ని హ
స్తములను పడ్డమాత్రఁ దలి ♦ దండ్రులె నవ్వఁగఁదగ్గ గుజ్జు త
న్నమరఁగఁ జూచువారలు భ ♦ యంబును విస్మయమున్ భజింప ను
త్తములకుఁ బ్రేమతో నొసఁగు ♦ దాన ఫలంబు విధాన వర్ధిలెన్. ౪౨౮

ఉ॥ ఊనిన పాదమొందు విపు ♦ లోర్విని నిండుచుఁ బిన్నదిద్దియం
చే నిజ మవ్వలం గడచి ♦ యేగదు; మిన్ను సమస్త మొక్కటన్

బూని యడంచి స్వర్గపద ♦ ముం గొని దానిని దాఁటి యవ్వలన్
మానిత రీతి నేగుటలు ♦ మానెను సుంతయుఁ జోటు లేమిచేన్. ౪౩౦

ఉ॥ రెండు పదమ్ములన్ నెలువ ♦ గించి సమస్త జగమ్ముఁ గొల్చి బ్ర
హ్మాండమునందు మూఁడవ ప ♦ దాశ్రయ మెచ్చట లేమి దానికిన్
నిండు ప్రియంబు గల్గు బలి ♦ నెత్తిమె తావలమయ్యె వింకె కో
దండ ధరాగ్రణీ! ప్రథిత ♦ దైత్యవిరోధియుఁ బిన్నవాఁడె కా! ౪౩౧

ఉ॥ నల్లనిసామి యింద్రునకు ♦ నల్వగుఁ గా కని యీ జగత్త్రియిన్
జల్లఁగ మేటి యేలుబడి ♦ నల్ప నొసంగి జగంబుఁ గొల్చి రా
జిల్లి శ్రమించు పాదములు ♦ చేత రమాసతి తాఁకు రక్తిమన్
జెల్ల మహా గభీరిమను ♦ చెందిన పాల్కడలిన్ బరుండెఁ దాన్. ౪౩౨

చ॥ అరుదగు కర్మపాళి మొద ♦ లంట నశింపఁగఁ జేయు రామ! యీ
పరమ పవిత్రవనా వనము ♦ బాధ రతిం గను వారు జన్మదుః
ఖ రహితులై చెలంగుదురు ♦ కాంచుమ వేద వచోనుయుక్తి నా
కిరవుగ యాగముం జలుప ♦ నిద్దియె యిమ్మ మఱొండు లేదికన్. ౪౩౩

శా॥ ప్రారంభించెద జన్న మివ్వనమునన్ ♦ రండంచు సిద్ధాశ్రమం
బారం జేరుచు విఘ్నముల్ దొలఁచి త ♦ ద్యజ్ఞంబుఁ గాపాడఁగా
మారాకారుల రామలక్ష్మణులఁ బ్రే ♦ మ న్నిల్పి యజ్ఞీయ సం
భారంబుల్ సమకూర్చి కొంచుఁ దొడఁగెన్ ♦ మునీంద్రుఁ డుద్యాతియై

యాగరక్షణము.

ఆ॥ మన్ను మిన్నుఁ గాచు ♦ మన్నిని కొమరులు, విన్నవారిఁ గూర్చి ♦ యెన్నఁ జేయ
నరిదియైన వేల్మి ♦ నాఱు నాళ్ల రసిరి, గన్నుఁగాచు ఱెప్ప ♦ కరణిఁ గాచి. ౪౩౫

తే॥ తిరుగుచున్న నగంబుల ♦ తెఱఁగుఁ దెలుపు, రాఘవులలోనఁ బెద్ద, స ♦ ర్వజ్ఞుఁడైన
గాధిజుం గాంచి యావిఘ్న ♦ కారులైన, యసుర లెప్పు డిటకు వత్తు ♦ రనుచు నడిగె.

తే॥ మానియై జటి మాటాడఁ ♦ బూనఁ డయ్యె, వీరవరుఁడు రాముఁడు ప్రొక్కి ♦ వినతితోడ
వెనుదిరిగి మిన్ను చూడంగఁ ♦ బిడుగు ప్రోఁత, బిడియపడ వినవచ్చెను ♦ వికటరవము.

తే॥ గుప్పిరేసిరి విసరిరి ♦ నిప్పునీరు, గురిసి రద్రులఁ బెకలించి ♦ దొరలవైచి
రఱచి రదలించి తిట్టిరి ♦ మొఱకులపుడు, పరశువులవైచి మాయలు ♦ పఱపినారు.

తే॥ ఏచి కోపించి యేయఁగా ♦ నెఱచి కఱచు, కొనినయాయుధములు కాల్కొ ♦ గుఱ్ఱుగురియు
కరణి వనమెల్ల విరియ రా ♦ క్షసు లంతఁ, గదలి మింటిఁ గప్పె ననఁగఁ ♦ గ్రమ్మినారు.

చ॥ మెఱసెడి కత్తులుం గదలు - మిక్కిలి వైచుచుఁ బెక్కువాద్యముల్
మొరయఁగఁ జేయుచున్ బిడుగు - మొత్తములంబలెఁ గంటగింపుగా
నఱచుచు దైత్యులేచుట యు - గాంతమునన్ మహి ముంచ నెంచి మి
న్నొరసి పగిల్చి కొంచుఁ దగు - నుద్ధతివచ్చు మొగుళ్లు నాఁ దగెన్. ౪౪౦

ఉ॥ కోఱల జంటలొప్ప మిడి - గ్రుడ్లను ద్రిప్పుచు రక్తరోమముల్
మీఱఁగ వెలుంగ నోడు బిగి - మోకొన నిప్పులు గ్రక్కఁజూచుచున్
బాఱుచు వచ్చువారు ముని - వంద్యుఁడు పల్కిన వారె యంచు నా
వోఱకులన్ రఘూత్తముఁడు - మున్కొని తమ్మున కొందఁ జూపఁగన్.

ఉ॥ కాంచిన లక్ష్మణుండు కడ - కన్నుల నిప్పులు రాల మింట ను
గ్రాంచిత రీతిఁజూచి తన - హస్త శరాసముఁ గాంచి రాఘవా!
మించిన క్రూరరాక్షసుల - మేనుల కండల తుండ్లు గండ్లు గా
న్పించఁగఁ గొండలై పడుట - నిక్కము చూచెదుగాక యిప్డనన్. ౪౪౨

తే॥ అనుడు నీటెలఁ బట్టిన - యసురవరులు, వైచు రక్తమాంసమ్ములు - పడఁగనీక
కాండముల నేసి పైకప్పు - గప్పివైచెఁ, నిండుగా రాముఁడా హోమ - కుండమునకు.

ఉ॥ హాలహాలంబు పొంగి జగ - మంతట మాపఁగ రేగునంతలోఁ
జాల వడంకి నిర్జరులు - చంద్రధరున్ శరణంబు నొందు నా
పోలిక మానులెల్ల భయ - ముం గొని సద్గుణధాముఁజేరి యో
నీలశరీర! యెట్టులును - నీవె శరణ్యము వేఱు లేదనన్. ౪౪౪

చ॥ మదిని కలంక నొందకుఁడు - మానిజనోత్తములార! యిప్డె యి
య్యది తొలఁగింతు నంచభయ - హస్త మొసంగి గుణంబు కర్ణమున్
గదియఁగ లాగి రక్తమయ - కంధిగ భూమి నొనర్చి వీరతన్
గుదులుగఁ గూర్చి రాఘవుఁడు • కూల్చె నిశాచర మూర్ధశైలముల్. ౪౪౫

తే॥ కమలనేత్రుడు దివ్యాస్త్రంబు - కఱకు బెడిదు, రాలు తాటకగన్న పు• త్రకులలోన
నొకని నంభోధిలోవైచె - నొకనిఁబట్టి, విందుగాఁగఁ గాలాంతకు - వీటి కనిపె. ౪౪౬

మ॥ వనమాలా ధరుఁడైన రాముఁడు వడిన్ - బాణావలిన్ దక్కియు
న్న నరాశి ప్రకరంబుపై విడువ నా - నారాచముల్ మిన్నుగ
ప్పినఁ గాకుత్థ్సులు పీన్గు కొండలపయిన్ - వేయెక్కి చంపం గలా
రని చెల్లాచెదరయ్యె దైత్యబలముల్ - ప్రాణంబులం గాచుకోన్. ౪౪౭

క॥ పిడుగుల వలె బెడిదములై, విడువక రామాస్త్రవితతి - వెన్నంటంగా
విడియుచు మొండెము లాడెను, గడుకొని గ్రద్దలు పిశాచ • గణము నుతించెన్.

ఉ॥ ప్రబ్బిన పుష్పవృష్టియట - గ్రద్దల పందిరిఁ జిల్చు క్రౌంచు బ
గ్గాబ్బున రాలె నంబునిధి - ఘోషణముంబలెఁ దూర్యరావముల్
మబ్బులు గ్రమ్మెఁ గెఁ బాకబల - మర్దన ముఖ్యులు గుంపుగూడి పే
ర్వబ్బున వచ్చి రామునకు - నున్నతి నిచ్చిరి మేటి దీవనల్. ౪౪౯

చ॥ పరమ పునీతులైన ముని ♦ వర్యులు గంధ సుమాక్షతంబులన్
శిరములఁ జల్లి దీవనలు ♦ చేసిరి తద్వన వృక్షజాలముల్
విరులను రాల్చె మౌని జన ♦ వీరుఁడు కౌశికుఁ డంత యజ్ఞమున్
గురుతర శాస్త్రపద్ధతిని ♦ గోరిక దీర ముగించి యిట్లనున్. ౪౫౦

చ॥ అఖిల జగంబులన్ మొదట ♦ నావర మొప్ప సృజించి పిమ్మటన్
నిఖిలము కడుపులోపలనె ♦ నించుచుఁ బెంచెడు నీవు పూని యీ
మఖమును గాచుటెచ్చుగునె? ♦ మన్ననతో నిట కేగు దేర నా
సుఖతర భాగధేయ మది ♦ చొక్కము గొప్పది యంచు నెంచితిన్. ౪౫౧

చ॥ అనవుడుఁ బుష్పముల్ ఫలము ♦ లందము గూర్పఁగ వృద్ధిఁ బొందు వృ
క్ష నికరముల్ చెలంగి కడుఁ ♦ జలనయైన వనంబునన్ మహా
మునులను గూడియున్న గుణ ♦ పూర్ణుఁడు రాముఁడు మౌని కౌశికుం
గని యిఁకఁ జేయఁగాఁ దగిన ♦ కర్జము మాకెది తెల్పుఁడీ యనన్. ౪౫౨

ఉ॥ నే నరుదన్న వే యయిన ♦ నీ కరుదైనది యొండు భూమి లే
దైనను గొన్నియున్న యవి ♦ యావలఁ జూతము నీటియేర్వ మా
గానియు చూడ నెల్లెడలఁ ♦ గ్రమ్మిన యమ్మిథిలా పురావనీ
జాని యజించువాఁ డతని ♦ జన్నము చూతము రండు లెండనన్. ౪౫౩

౫. అహల్యా పటలము. (౧౬)

సీ॥ మంచి దనఁగ వార ♦ లంచిత గతి మువ్వు, రును మిథిలాపురి ♦ త్రోవఁ జనుచు
సమల రత్నశ్రేణి ♦ యగురు చందనము గం, దంబొప్పు పులిన త ♦ లంబు లనెడి
వక్షోజములును లేఁ ♦ బ్రబ్బలి తీఁగలన్, మధ్యంబు నూత్న సు ♦ మప్రతాన
మనుమేఖలయు గొన♦ బగునల్ల యిసుకయన్, కొమ్మడి శైలంబుఁ♦బమ్మివచ్చు

తే॥ కాల్వలను గజ్జెల రొదలు ♦ గలుగు కాళ్ళు, చెలఁగి చెలువంబుచేత న♦చ్చెరువు గొలుపు
శోణనదియను తెఱవను ♦ చూచివారు, మేరమీరిన రహిఁ దరిఁ ♦ జేరినారు; ౪౫౪

సీ॥ అంత భాస్కరుఁ డుదయ ♦ మాన నిచ్చిన చల్లఁ, దనము జగతి కిచ్చు ♦ తలపు గలిగి
జీవులఁ దపియింపఁ ♦ జేసెడి తనమేని, వేఁడిమి తగ్గించు ♦ వాఁడపోలె
నరుణుని నయనంబు ♦ లరుగుట కంటెను, ముందంజ వైచుచుఁ బోవు హరులఁ
గట్టిన యొంటి చ ♦ క్రపుఁ దేరితో నేగి, పడమటి కడలిలో♦పల మునింగె.

తే॥ జల్లనగు నీటిపట్టుల ♦ జలజగృహము, దళములను తలుపులు మూయఁ ♦ దలరి గండుఁ
దేంట్లు పెంట్లతోఁగూడి యే ♦ తేర ననువు, వెలయు నొక తావి వనమున ♦ విడిసినారు

ఇంద్రునకు దుర్వాస శాపము

తే॥ ఈ వనం బేరిదని పాముఁ ♦ దెలుపు నదుగఁ, గడఁగి గురు తపోధనుల దగ్ధ ♦ కర్ముఁడనియె
మున్ను దితియను కశ్యపు ♦ ముదిత యిచటఁ, దన కుమారులకై కుంది ♦ తపమొనర్చె

శా॥ ఈ లోకంబుల కావలన్ వెలసి మ ♦ మ్మింపారఁగా నేలు మా
లోలుం డున్నెడఁ జేరి సన్నియతిమై ♦ లోలాక్షి విద్యాధర
స్త్రీలం దోర్తు భజింపఁగా నలరుచున్ ♦ శ్రీలక్ష్మి ప్రత్యక్షమై
రోలంబ ధ్వని యొప్పు పుష్పసరమా ♦ ప్రోద్దాలి కిచ్చెన్ రహిన్. ౪౬౭

ఉ॥ ఆ సుమమాల విద్యయకు ♦ నాదటఁ జుట్టి విరించి లోకముం
దాసిఁ గాంచి కట్టెదుట ♦ దయ్యని కిన్కఁ దావలంబు దు
ర్వాసుఁడు లక్ష్మి సన్నిధిని ♦ శ్రావ్యసుగీతము లాలపించు నం
చా సకి కంజలిం జలిపి ♦ హర్షముతో వినుతింప నామెయున్. ౪౬౮

ఉ॥ లోకములన్ సృజించి కృప ♦ లోఁ గొని కాచుచు వెల్వరించు నా
శ్రీకరు వక్షమందున వ ♦ సించి సమస్తముఁ గాంచు తల్లి యా
స్తోక ముదంబునన్ జడను ♦ చుట్టిన మాలిక నా లతాంగి వే
కై కొనుమంచు నామునికి ♦ గారవ మార నొసంగి నంతటన్. ౪౬౯

ఉ॥ వేడుక లోకమాత తన ♦ వేణిని దాల్చిన మాలఁగాంచి నా
పోడిమి దొడ్డదంచుఁ గొని ♦ మోదముచే గరుపారు మేనితో
బోడ జటన్ ధరించి భవ ♦ ముల్ పొనుఁగొంది విముక్తిగాంచు మే
ల్జాడ యిదంచు వేడ్కమెయి ♦ స్వర్గపురంబును డాయఁబోవుచో. ౪౭౦

సీ॥ రజతమయంబయి ♦ రాజిల్లు సుందర, నగముపైఁ గురియు కా ♦ ర్మొగులు వెలసి
చెందామరలు వేయి ♦ చెలువుగా వికసింప, నెఱ్ఱని వెలుఁగుల ♦ నెనయు నినుని
కాంతి నొందినరీతిఁ ♦ గ్రాలుచుఁ బొలుపారు, తనువుతో నైరావ ♦ తంబు నెక్కి
చెలఁగు రుచిని నేని ♦ చేదుగా నొనరించు, లలితవాక్కులుగల ♦ లలనలైన

తే॥ రంభ మేనక మున్నగు ♦ కుంభకుచలు, చిత్తజుని శరావళుల వ ♦ ర్షించు తూణ
ముల నెనయు పదకిసల నూ ♦ పురములులియ, నాడుచును పాడుచును మ్రోల ♦ నరుగుచుండ

సీ॥ బలు నీలగిరి కిరు ♦ వలఁకుల నిలసిల్లు, జ్యోత్స్నయనా నొప్పారు ♦ సురఁటు లొలయ
జాబిల్లి దిగివచ్చి ♦ జానొందె ననఁజెల్లు, ధవళాతపత్త్రంబు ♦ తనరుచుండ

పటహాకాహళ శంఖ ♦ పణవాది రవములు, తెలిచయి వంది గీ ♦ తములు ముంప
వేద చతుష్టయ ♦ నాద ముప్పొంగెడి, యంబుధి ఘోషంబు ♦ ననుకరింప.

తే॥ జగములను మ్రింగ వచ్చెడు ♦ పగిదిఁదోఁచు, నుత్సవ ప్రాభవముఁగాంచి ♦ యుబ్బి యబ్బు
రంబు గొని తానుదెచ్చిన ♦ ప్రసవమాల, కేలఁగొని హరికేయ నుం ♦ కించుసంత. ౪౬౩

తే॥ దాని దోఁటితోఁ గొనుచుఁ జే ♦ దంతి మెడను, నగవిభేది వైచుచును పు ♦ న్నాగమంతఁ
దాడిఁ బోలిన కరముతో ♦ దాని లాగి, కాలితోఁ ద్రొక్కి వేఁడయా ♦ కరణి నలఁచె.

ఉ॥ మున్నె కటూగ్రకోపి తన ♦ ముందటనే యటు లౌటఁ గాంచి తాఁ
గన్నుల నిప్పుకల్ వెడలఁ ♦ గ్రక్క నజాండచయంబు బూదియై
చెన్నఱు నంచు నిచ్చి పఱ ♦ చెన్ సురసంఘము సూర్య చంద్రులుం
దెన్నులు దప్పఁ గప్పఁ దమి ♦ దిక్కులఁ దల్లడ మందె లోకముల్. ౪౬౪

ఉ॥ ఊరుపులందునుండి పొగ ♦ లొక్కట లేవఁ బురారి యట్ల హా
సారవ లీల నార్చి నగె, ♦ యాననమందు బొమ లుమ్మడు ల్వడన్
బారలుగాఁగ నాలుకలు ♦ పర్వెడి యుజ్జ్వలితాగ్నిఁగ్రక్కు ను
గ్ఘోర కఠోర నేత్రముల ♦ తోఁ బురుహూతుని గాంచి యిట్లనెన్. ౪౬౫

శా॥ ఓరీ క్రూర! సురాధమా! తులువ! నీ ♦ యుద్వైభవం బెంత? లో
కారాధ్యుండును లోకనాయకుఁడు లో ♦ కాధారుఁడౌ విష్ణు వ
క్షోరంగంబుననుండు లక్ష్మి జడలో ♦ సొంపొందు నిర్మాల్య నే
నారం బొందితిఁ బూర్వ జన్మ కృత పు ♦ ణ్యప్రాప్తి గర్వాంధుఁడా! ౪౬౬

ఉ॥ నీ యురు వైభవంబు గని ♦ నీకిది తగ్గది యంచు నేఁడు మో
దాయత బుద్ధినై యొసఁగ ♦ నంత యలక్ష్యము చేసినాఁడవే
మాయురె! నీదు పెన్నిధులు ♦ మంగళ సంపద లెల్ల నంబుధిన్
మాయును గాతఁ గుంది యిడు ♦ మ ల్గడు నొందుదు గాక దుర్మతీ! ౪౬౭

మ॥ అని దుర్వాసుఁడు శాప మిచ్చుడును రం ♦ భాద్యప్సరోవర్గముల్
బెను లిబ్బుల్ వెలి మాపు కామగవియున్ ♦ వేగంటి చౌదంతి స్వ
ర్వాస భూజాదికముల్ సమస్తమును సం ♦ రంభంబుతోఁ జేరెఁ బో
ఘన విస్తార తరంగ ఘోష యుతమౌ ♦ గంభీర వారాన్నిధిన్. ౪౬౮

మ॥ కడు కిన్కం గల మౌనిశాపమున స్వ ♦ ర్గంబాది లోకంబు ల
ట్లుడికెన్ లేవడి చీడ పట్టినటులై ♦ యుగ్రత్వముం జూప న
ప్పుడు నాకౌకసు లద్రిజారమణు నం ♦ భోజాసనుం గూడి పా
ల్కడలిం జేరిరి మాధవుం గని మొఱ ♦ ల్గావింప దైన్యంబుతో. ౪౬౯

తే॥ కమలజుండును త్రిదశులు ♦ కఠినుఁడైన, మునివలన నైన కష్టముల్ ♦ వినిచి మాకు
నీచరణము లే శరణముల్ ♦ నీరజాక్ష!, యనుచు వేఁడఁ ద్రివిక్రముఁ ♦ డనియె నిట్లు.

క్షీరసాగర మథనము.

చ॥ కలఁగక మందరంబు తగు ♦ కవ్వము వాసుకి త్రాడు నిండు జా
బిలి తరిగంబమై తనర ♦ వేలుగ వేలుగ దేవ దానవా
వలి యిరు ప్రక్కల న్నిలిచి ♦ పాల్కడలిన్ జిలుకుండి యోషధుల్
దళముగ వైచి వెన్నపడు ♦ దాఁకను పూనిక వీడకుండఁగన్. ౪౭౧

ఉ॥ మేమును వత్తు మచ్చటికి ♦ మీరు బిరానఁ బదండి యంచు ల
క్ష్మీ మహిళా మనోహరుఁడు ♦ మేకొని పల్కఁగ నింక నెవ్వ వే
యామడ లోఁడి పాతెనని ♦ యానిన నమ్మికచే ముదంబు నె
మ్మోములఁ దోఁప వేలుపులు ♦ పోయిరి పాడుచు నాడుచున్ రహిన్. ౪౭౨

ఉ॥ లీలగ మందరంబుఁ బెక ♦ లించిరి వాసుకిఁ జుట్టినారు జే
జేల పసాదము న్నిలువఁ ♦ జేసిరి కంబముగా మహౌషధుల్
కేలను గ్రల్లగించు కడ ♦ లిం బడవైచిరి చిల్కి రంబుధిన్
నేల చలించె శేషుఁడును ♦ నెమ్మెయిఁ గుంచె సహించలేమిచే. ౪౭౩

చ॥ అరయఁగ ధర్మహీన హృద ♦ యంబులఁ జేరని కేశవుండు మం
దరమును వీఁపుపైఁ దిరుగఁ ♦ దాల్చి బలిష్ఠ ఫణీంద్ర రూపుఁడై
గిరి నిలువంగ మోచి వెయి ♦ కేలు గడల్కొనఁ జేసి మాని యిం
టరమునఁ బోయిపట్టివి క ♦ డంక ఫలింపఁగఁ జేసె నర్తతిన్ ౪౭౪

చ॥ మఱఁగిన సంపదల్ మరల ♦ మమ్ము కృపామతి నేలువానిచే
దొరకెఁ బరస్పరంబు పగ ♦ దోఁచె సురాసురకోటి కంత శ్రీ
వరుఁ డొక మోహినీ రమణి ♦ వాలక మూని సురారులన్ భ్రమం
పఱపుచు మోసపుచ్చె సుధ ♦ వారక మెక్కిరి వేల్పు లంతటన్. ౪౭౫

చ॥ బెడిదపు టాలమున్ శశిని ♦ భీమునకున్ సురభూరుహంబుతో
బెడఁగగు వస్తువుల్ శిఖరి ♦ భేదికిఁ దక్కిన సంపదల్ ప్రియం
బడర సురాళి కిచ్చి కమ ♦ లాలయ లక్ష్మిని కౌస్తుభంబు మై
వడిఁ గయికొంచు మాధవుఁడు ♦ పైనము చేసెను వైనతేయుపై. ౪౭౬

ఉ॥ అంత దురంత చింత దితి ♦ యందుచు నెమ్మది లేక భర్తనే
కాంతమునందు గాంచి తన ♦ హస్తములన్ ముకుళించి నా సుతుల్

వంతల నొందిఁ కుంది వసి ♦ వాడి నశించిరి దేవసంచనక్
బంతముతోడ వారిఁ జెఱు ♦ పం దగు పుత్త్రుని నాకొసంగవే. ౪౬౭

చ॥ అనవుడు కశ్యపుం డను ద ♦ యామతి నీకొక సూనునిచ్చితిక్
జనిగొని భూమి కేగి వెయి ♦ వత్సరముల్ తపమాచరింపు మ
ట్లొనరిచితేని నీదు వర ♦ ముత్కటరీతి ఫలించునన్నఁ బ
త్న్యనుమతి నామె భూమిని మ ♦ హా తపముం బొనరించె నిష్ఠమై. ౪౬౮

చ॥ అది విని వాసవుం డడలి ♦ యామెకు సేవ యొనర్ప నేగి వే
కుదిరి తదీయకార్యమునఁ ♦ గొండొక దోసము గాంచి మెల్లఁగా
నుదరము చొచ్చి యాకరువు ♦ హా యను 'మారుద' యంచు నేడు తుం
డ్లదయతఁ ద్రుంచి తునుకలకు ♦ నొల మరుత్తు లనంగఁ బేరిడెక్. ౪౬౯

తే॥ ఈ స్థలం బిట్టి దచట మ ♦ హేశ్వరునకుఁ, బార్వతికిఁ గల్గి వాయువు ♦ వలన గంగ
వలన భరియింపఁగా రాని ♦ బలియుఁడు గుహుఁ, డడరు శరవణ మది యని ♦ నుడువుచుండ

చ॥ యమ తను కాంతులం దెగడు - నచ్చపుఁ జీకటులం దొలంచి లో
కములను గాచు వేవెలుఁగు - కాంచనచేలుని నాభియందు మొ
ట్టమొదట బ్రహ్మ యుప్పతిల - డంబుగఁ బుట్టిన తమ్మివోలె సం
దము గల తేరితో విలస - నంబుగఁ బుట్టెను నీల నీరధిక్. ౪౭౦

సీ॥ పొసఁగఁ ద్రిమూర్తులఁ - బోలిన గాధిజ, రామలక్ష్మణు లంత - రయము మీఱఁ
గదలి మెట్టని కనుల్ - గల వృషభేశ్వరు, నెక్కిరింతగ మఱి - చక్కముగను
పడసిన శంభు క - పర్దంబునుండి నిం, డిన మకరందంబు - చినుకు రేల
పూల నీడ్చుకొనుచుఁ - మోఁదుచు నిరుదరుల్, వృద్ధియా కతనఁ గా - వేరిఁ బోవు

తే॥ విమల జలపూర్ణ మైన యా - విన్నుఁ బాఱఁ, గాంచి దీని చరిత్ర సా - కల్యముగను
దెల్పవే యని రాముఁ డ - ర్థించినం, నిట్టులనియె విశ్వామిత్రుఁ - డింపు నింప. ౪౭౧

గంగా వృత్తాంతము.

సీ॥ మీవంశమునఁ బుట్టి - మేదినిఁ బాలించి, తగ నయోధ్యా మహా - నగరమందు
నెగడు విజయశీలుఁ - డగు సగరునకు వై, దర్భియా తొలి కళ - త్రంబునందు
జనియించు నసమంజ - సుస కంశుమంతుండు, కలిగె రెండవభార్య - ఖగ కులేంద్ర
సోదరి సుమతి యక్ - సుదతికి నుదయించి, రఱువది వేవు ర - త్యధిక బలులు

తే॥ తండ్రి కొడుకుల కడిమికిఁ - దనిసి పూని, గొప్ప యశ్వమేధంబు బొ - గొప్పఁ జేయఁ
గినిసి సుమనసుల్ దాని జిష్ణునకుఁ దెలుపఁ, గపిలు వెనుక యాగాశ్వంబుఁ - గట్టెనతఁడు

తే॥ హయము వెంటఁ బోవుచు నున్న - యంశుమంతుఁ,
దెదఁ గలఁగి యింద్రుడు మోసంబు - నెఱుఁగలేక

చెందొవ కంటి యిష్టపడి - చెడ్డ యొనర్చిన పాకవైరికిన్
గ్రందుగ వేయి కన్నులిడు - గౌతమ పత్ని యహల్య నాఁ జనున్. ౫౧౩

ఉ॥ కెంజడ లుల్లసిల్లు ముని - కేసరి యిట్టులు పల్కె విన్న శ్రీ
కంజనివాసినీసతి పతి - స్వర్ణ పద్మ దళాక్షుఁ డిట్లనున్
నెంజలి యిట్టులాట తగ - నెక్కెను పూర్వ కృతాపరాధమా?
యంజక యప్పు డొప్పినన్ - యాంకృతమా? ముఖాఁగాంగఁ బల్కెవే

చ॥ అన విని భూరి విజ్ఞుఁడగు - నమ్ముని యిట్లను సద్గుణాలయా!
విను ముని పుత్రి యూర్ధ్వగతి - పిర్యుఁడు గౌతముఁ డింట లేని వే
ళను హరిణాక్షి చంద్రముఖి - లాలిత లక్షణ లక్షితాంగి యా
వనిత యహల్యతోఁ గలయ - వాంఛ వహించె మనంబులోపలన్. ౫౧౪

చ॥ తొలఁగ నహల్య చూపులను - తూపులు నాఁడ నిశాత సాయకం
బులు మది గాఁడ విజ్ఞతయుఁ - బోవ మదం గల యారటంబుచే
నలయుచునున్న యింద్రుఁ డొకె - యప్పుడు సాహసవృత్తి నా గృహ
స్థులకు వియోగముం గొలిపి - చొచ్చెను గౌతమవేషియై యటన్. ౫౧౫

చ॥ ఇరువురు చేరి కామ మను - నింపగు నాసవ మానుచుండు నా
తఱి నితఁ డింద్రుఁ డంచెఱిఁగి - ధర్మ మధర్మము మానసంబునం
దరయక సమ్మతించి చెలి - యంగజ సౌఖ్యములందు దేల న
త్తరుణము నన్ మునీశ్వరుఁడు - నత్తఱి వచ్చె గృహంబు చేరఁగన్. ౫౧౬

చ॥ విలు పసిలేక మోఘముగఁ - జంపఁ దిట్ట వరంబు లిచ్చి నే
ల్పుల నెకిమీనిఁ జేయఁగల - ప్రోఢుఁడు గౌతమ మౌని చాయ రాఁ
దలఁగక లోక మెల్లెడన - దా చెడకుండెడు నింద గొన్న య
వ్వెలఁది వడంకి నిల్చె బల - భేది చనం గోడఁగెన్ బిడాలమై. ౫౧౭

చ॥ అనుపమ నీతిశాలి యగు - నమ్ముని కన్నుల నిప్పు లుర్లగాఁ
గని కత యంతయుం దెలిసి - కార్ముకవీర! భవ త్కటాక్ష్యుతో
గ్ర నిశిత కాండముం జెనయు - ఖండిత వాక్కులతో శపించె వ
జ్రిని పది నూర్ల యోనుల నీ - గీరము నొందుమ యంచు సత్తరిన్.

తే॥ క్షణములో శాప ఫల మొంది - జంభభేది, యెల్లిదంబగు లజ్జతో - నేగు పిదపఁ
జెలువఁ గని వెలవెలఁది చే - ష్టలను బొంది, నట్టి నీవును శిలవగు - మని శపించె ౫౨౦

సీ॥ మౌని కాళ్లం బడి - మడఁతి యో మునినాథ!, మన్నింపు మీ తప్పు - నన్ను గావు
పిన్నల తప్పులఁ - బెద్దలు సైఁచుట, తగునని నీతివే - త్తలు వచింతు

రని వేడఁ జ్వాలల - నార్చు రుద్రుని - బోలెఁ, గ్రుద్ధుఁడై కను మునీ - ంద్రుండు నంత
నతియెడ దయతోఁ బ్ర - సన్నుఁడై వనమాలి, రాముని శ్రీపాద - రజము సోఁక

తే॥ నీయథారూపమొందుదో - నెలఁతయనియె, నింద్రుఁ గొని నిలింపులు ముని - యెడకు వచ్చి
వేఁడ నతని యోనుల మాన్చి - వేయి కనుల, నిచ్చి పంపె నహల్య రా - యిగను పడియె

సీ॥ ఇది గత వృత్తాంత - మిఁక లోకమున నెల్ల, ప్రాణులు సుఖముగా - బ్రతుకఁ గాక
దుఃఖ కారణమును - దొరయునే? జగములు, నీవు చే విల్లూని - నిలిచి యుండ
కర మహిమంబును - గంటి నచ్చట నంజ, నాద్రిఁబోల్ తాటక - నడఁచి నపుడు
శిల యాచు దిక్కులే - కిలఁ బడిన యహల్యల, మనుప నిచ్చట సంస్థి - మహిమ గంటి

తే॥ అనుచు నిర్మల గుణుఁడు ప ♦ ల్కినది వినుచుఁ, దల్లి! పతి కరుణింప నా ♦ తని భజింపు
గతముదలఁచి చింతింపక ♦ బ్రతుకుమనుచు, నామె కెఱిఁగె రాముఁడు, వార ♦ లవలఁదరలి.

సీ॥ ఘన తపోధనుఁడగు - గౌతము నాశ్రమ, స్థలిఁ జేరఁ దత్త్వవి - జ్ఞాని యంత
నతిథులఁ గని వి - సిత మనస్కుఁడయి, యెదురేగి తెచ్చి స - మ్మదముతోడఁ
గావింపఁ దగిన స - త్కారమ్ము లొనరింప, గాధేయుఁ డాతని - గాంచి పలికె
నంజనాచల లీల - రంజిల్లు మొగల, శ్రీరాము పద రజ - శ్రీ వహించి

తే॥ మాలతీ లతఁ బోలిన - మధ్య నొసఁగె, నా యహల్య పూర్వాకృతి - నందె నీవు
నెద దొసఁగు లేని సతిని గ్ర - హింపు మనఁగ, బమ్మఁ బోలిన యమ్ముని - సమ్మతించె.

చ॥ తమి గొను సద్గుణాళియు ను - దారతయుం గల రాముఁ డంత గౌ
తమునిపదాబ్జముల్ శిరము - దాఁకఁగ మ్రొక్కి ప్రదక్షిణించి యు
త్తమసతి నా యహల్య ముని - తల్లజు కై వసమ్ముం బొనర్చి మో
దమున యతీంద్రుతోడఁ దన - తమ్మునితో నటనుండి పోవఁగన్. ౫౨౮

౧౦. మిథిలాదర్శన పటలము. (౧౩౭)

ఉ॥ లక్షణ లక్ష్యమైన కమ ♦ లాసతి కంజము వీడి నా తపం
బక్షయమై ఫలింప నిట ♦ కర్మిలి వచ్చి జనించెఁ గాంచు మో
రాక్షసవైరి! చేకొనఁగ ♦ రమ్మని యమ్మిథిలా పురంధ్రి సం
దక్షిత రీతిఁ జూఁచు తన ♦ చేతుల నంజలియించెఁ జెక్కుముల్ ౫౨౯

చ॥ ఇతరు లనర్హులంచుఁ దగ ♦ వే తగ దౌత్యము సేయ లోక సం
స్తుత సుగుణాకరన్ భువన ♦ సుందరి జానకిఁ బెండ్లియాడ నం
చిత మనుఁడై ఘ రాముఁ డిటు ♦ వచ్చెర వచ్చెడి నంచు నచ్చరల్
జతపడు పుర్ నటించు క్రియ ♦ సౌధములందు ధ్వజంబు లాడెడిన్. ౫౩౦

చ॥ హరి కిరణంబులున్ మఱుఁగు - లై గగనంబును క్షీరవార్ధి యన్
బరుసున గానరా నుపరి ♦ భాగములందు పటంబు లొత్తుగాఁ

గొఱలుచుఁ దెల్లనై మొగులు ♦ గుంపులఁ దాఁకుచు నాని తేమయై
హరువగు ధూప సంతతుల ♦ నాటుట వారలు గాంచి రయ్యెడన్. ౫౨

చ॥ అమృతముఁ గుంచె నద్దుకొని ♦ యంగజుఁ డంగములన్ లిఖించు నే
ర్పమరక చూచి చూచి భ్రమ ♦ మందుట దక్కఁగ నెగ్గలేని సౌ
రమరిన జానకిం బడసి ♦ నందున లక్ష్మి వసించు తమ్మి చం
దమున వెలుంగు న మ్మిథిల ♦ దా సిరి లోనికిఁ జొచ్చి రంతటన్. ౫౭

చ॥ నుడువుల తీ రెఱింగిన ఘ - నుండగు కుంభజుచేతఁ ద్రావఁగాఁ
బడిన మహాబ్ధి చందమున - భంబులు పర్వ నభంబు చాడ్పునన్
బెడఁగు శశాంకఫాలలును - వీరులు వేసటఁ బాఱవై వఁగాఁ
గడసిన భూషణాళి గల - గీముల వీదులఁ బోయి రంతటన్. ౫౮

చ॥ నడచిరి యంకుశంబున క ♦ ణంగని కొండలఁ బోలు నేనుఁగుల్
విడుచు మదాంబుధార లొక ♦ వెల్లువయై తురగాల నుర్వుచే
వడి నొక మార్పు చెంది రథ ♦ వర్గము లెప్పుడు సంచరింపఁగా
నడుసయి దుక్కియై బహు ద ♦ శాంతరము ల్గొను రాజవీథులన్. ౫౯

చ॥ నడచిరి రెండు ప్రక్కల ఘ ♦ నంబగు ప్రేమ మొకింత త్రెంపు లే
కడరి యనంగసంగరము ♦ నందు పెనంగి యలంగు బోట్లకై
వడిసె వియోగ బాధ గల ♦ పల్లవపాణులు కిన్కఁ ద్రెంచు పూ
వడములఁ దేనె యోడిగిల ♦ పంకము నొందిన రాచవీదులన్. ౬౦

సీ॥ కర పల్లవాంగుళు - లొరయ జనించిన, వీణారవము చెవి - విందు సేయ
శ్రావ్యంబుగాఁ బాడు - సరసిజాక్షుల గీతి, కా భావములు మదిఁ - గరఁచు చుండ
గంభీరమగు మృదం - గ ధ్వనుల్ పొందికఁ, జెలఁగి మిక్కిలిగ ఘో-షించుచుండ
హాస్తాభినయమున - కనువుగా నయనాభిఁ, నయము నయంబుగ- నడచుచుండ

తే॥ నయన నటన కుద్దిగను మ ♦ నంబు వోవ, భావ గతులును వెన్వెంటఁ ♦ బరుగులాడ
నున్న వో లేవొ యను కౌను♦లూఁగి యాడ, లలన లాడెడు నాట్యశా♦లలను గనిరి.

సీ॥ పగడాలఁ బోలిన - జగడాలు గెలలును, మరకత చ్ఛాయల - వఱలు బోదె
లలరిన పోఁక మ్రాఁ - కులలోనఁ బొడవుగా, వ్రేలాడుచుండు ను-య్యాలలందు
పాపజన్మముఁ బోలి - వచ్చుట పోవుట, యెడతెగ కుండఁగా - నడరు చుండ
బడతుల సన్నని - నడుములకో యన, భ్రమరముల్ ముసరుచుఁ-బరితపింప

తే॥ యువకుల మనస్సు లల్లె యు - బ్బాఁత లూఁగ, నాకవనితలఁ గాల్ద్రివ్వ-నయముదోఁప
మింటికిం గాళ్లు చాఁచుచు - మీఁటి యెగసి, యూఁగు వారల బాగోగు - లోలిఁ గనిరి

ఉ॥ మేరకు మీఱు రత్నములు - మేలి కడానియు నాణి ముత్తెముల్
వారణ దంతముల్ చమర - వాలము పీలియుఁ దావి కత్తులున్
వారి కృషీవలుల్ గనిమ - వారక పోయు దరుల్ గలట్టి కా
వేరిని పోలు నంగళులు - పెక్కులు గాంచిరి వారు ముందరన్.　　౫౩౪

ఉ॥ కామశరంబు కవ్వము ర - కంబునఁ గాఁడ నసూత్కరంబుఁ బోల్
ప్రేమ గలట్టి కాముకుల - రీతిని భూమిధర ద్వయంబునన్
సామజముల్ పరస్పరము - సంధిలి తొండము లెత్తి కిన్కతో
దీమస మొప్పఁ బోరుటలు - తేఁకువఁ గాంచిరి వార లంతటన్.　　౫౩౫

సీ॥ పడుచులు వాఁడి గో - ళ్లడరు చిగురుఁ గేలు, నొవ్వులఁగ వీణియ - చెవ్వులఁ బట్టి
యొడిసిన కల్లు నా - నొప్పు నరమ్ములు, చాఁగఁ దంత్రుల శ్రుతి - చక్కఁ గూర్చి
హస్తాంగుళుల త్రోవ - నతులు వోవంగ, నతుల దరి హృద - యంబు చనఁగ
వెలిదంతముల కాంతి - వెలువడ శ్రవణపే, యంబుగఁ దేట భా - వంబుతోడ

తే॥ జిలికి గానామృతంబు వ ♦ ర్షించుచుండ, వశము దప్పి యెదలు పర ♦ వశత నొంద
గర్ణ పుటముల సంతృప్తి ♦ గనక త్రావి, నడచి ర మ్మువ్వురును రాచ ♦ నగరి వీథి

సీ॥ కుమ్మరిచే వడి ♦ నిమ్ముగాఁ దిరుగు చ, క్రము వోలె గుండ్రన ♦ గాఁగఁ దిరిగి
పెద్దలతోఁ జేయు ♦ పేరిమి చెలిమి నా, నడుమంతరంబునఁ ♦ గడఁక విడక
జ్ఞానుల తలఁపుల - చందమ్ముగా గురు, మతి నిశ్చలత్వ మే ♦ మఱక గలిగి
బ్రహ్మాంబుభాతిఁ జ - ర్మంపుఁ జతువులకు, నిట్టిట్టిదని సుంత ♦ యెఱుఁగ రాక

తే॥ పైఁడి కట్లైముల్ మొగముట్టు - పట్టు జీను, పిగిలి కుచ్చులుమున్నగు - సొగసులొప్ప
నురుగు లూడ్చుచు నేడ్తెఱఁ ♦ బరుగువాఱు, మేటివారువములఁగాంచి♦మించిచనుచు

ఉ॥ ఊఁచిన యీఁటెలున్ వలపు - రాయని విండ్లు శిలీముఖ ధ్వనుల్
మోచిన నీల కుంతలము - లున్ నులి కొనులు దాల్చి యొప్పెడున్
పైఁచిన కందు నీఁగి మణి - సౌధ గవాక్షములందు సొంపుగాఁ
దోఁచిన చంద్ర బింబములఁ - దూకొని కాంచిరి వార లత్తఱిన్.　　౫౩౬

కవిరాజ॥ పటికపు గిన్నెలఁ బోసిన క్రొత్త సు - వాసన వీచెడు తేట కలున్
దిటముగఁ ద్రావి బయల్పడు నవ్వునఁ-దీరు తడంబడు పల్కులతో
స్ఫుటమయి డాఁగని నెయ్యపు టల్కను - పొల్పుగఁ దెల్పెడి చూడ్కి వగల్
పటువగు కైపు వెలార్చు బెడంగగు - పద్మనికాయముఁ గాంచి రొగిన్.

మానిని॥ కాయ సుఖంబు సమంబుగఁ జెందియుఁ ♦ గాముక పాళి విమోహితులన్
జేయుచుఁ బై వెలయుం గొను వేశ్యల ♦ చిత్త మునన్ స్ఫటికం బనఁగా

నా మెలనాఁగల కాటుక చూపుల ♦ నచ్చము నల్లనివై కయిఁ గొం
జాయఁ దనర్చుచు రంగుల మార్పుల ♦ జానగు బంతులఁ గాంచి రొగిన్.

కవిరాజ॥ కడియము లుంగరముల్ మణి చేరులు ♦ కమ్మలు వీణలు వస్త్రముల్
బడలుగఁ బందెము లుంచి సువాసిత ♦ పాశము లూఁగఁగఁ గుక్క మొగం
బడరెడు స్ఫాటిక శారులు రక్తిమ ♦ నందఁ గరంబులఁ బట్టుచు ను
క్కడమగు నీఁకెలఁ బోలిన కన్నుల ♦ కన్నెక లాడుట గాంచి రొగిన్.

చ॥ నలినము లుత్పలంబులును ♦ నాఁచును తీవియ లాకు లెల్లనౌ
ఫలములు సైకతంబులును ♦ వాలుగ బేడిస మీలుఁ గోకముల్
వెలవెల వోవఁగా దమకు ♦ వే ఉపమల్ తగ లేని యంగముల్
గల చెలు లీఁదు డిగ్గియలఁ ♦ గాంచిరి పెక్కులు వార లత్తఱిన్ ౫౪౨

చ॥ అతి చపల స్వభావమయి ♦ యచ్చటి కిచ్చటి కీడ్చు నింద్రియ
ప్రతతికి లోఁగి పర్విలెడు ♦ భావము భాతిఁ జలించి వింతలౌ
గతులఁ జరించి మైనలఁదు ♦ గందపుఁ బూఁత రవంతయేని సం
చ్యుతి గననీక కత్తులను ♦ వొందఁగఁ ద్రిప్పెడి వారిఁ గాంచుచున్. ౫౪౩

చ॥ ఇన సమ తేజులన్ గొతుక ♦ కిచ్చెడి సారల భర్త కంటె ని
ప్పునఁ బడి లక్కవై కరఁగి ♦ పోవని మారుల విల్లు దాల్చు నె
త్తుని కరముల్ గలారి నుదు ♦ రాజ నిభాస్యల యల్కఁ దీర్చు ప
ట్టునఁ గడు నెత్తునౌ తలము ♦ దుల్ గల వారలఁ గాంచి రంతటన్ ౫౪౪

ఉ॥ చక్కెర పాగుఁ బోలిన వ ♦ చస్సులు చిల్కలతోడఁ బల్కుచున్
మిక్కిలి సిగ్గు నొంది దిసి ♦ మెల్లలు నెత్తెలఁ బాటి సూనముల్
చొక్కటఁ గోయుఁ కేకి మయి ♦ చాయలఁ తొంగుల కంచ లోడి లో
స్రుక్కఁగఁ జూచి తేఁటి గమి ♦ క్రోల్చు వనంబులఁ గాంచి రొక్కెడన్ ౫౪౫

చ॥ అమరులకున్ వసింపఁ దగు ♦ హారి హిరణ్మయ సౌధపాళి య
చ్చమరిన నీడలో దివము ♦ నందము నచ్చటఁ జూపి గంగ చం
దమున గభీరమై యరి వి ♦ దారుని యంతిపురంబు చుట్టు కు
ద్యముఁ బరి గొన్న కందకము ♦ సంతటఁ గాంచిరి వారు డాయుచున్ ౫౪౬.

ఉ॥ పూవుల తావి మేల్ సవురు ♦ పొన్ను మెఱుంగును తేనె తీపు సం
భావిత సత్కవిత్వ సరి ♦ పక్వ రసం బుపమిల్లు రాజక
న్యావలి యున్న యోవరుల ♦ హంసలు గుంపులుగా నటింప సొం
పై విలసిల్లు ముంగిళ్ళుల ♦ నంతటఁ గాంచిరి వారు డాయుచున్ ౫౪౭

సీతారాముల పరస్పర వీక్షణము

చ॥ పొగడఁ దొడంగుచో బలుకు ♦ బోటి మగండగు బ్రహ్మయాదిఁగా
మిగిలిన సత్కవీంద్రు లుప ♦ మించి వచించెడు లక్ష్మియే స్వయం
బుగ విజయంబు చేయఁ దన ♦ పోణిమిఁ బల్కఁగ నామె దక్క వే
ఱుగ నుపమాన మారసి యె ♦ ఱుంగఁ దరంబె? నుతింప సాధ్యమే? ౫౪౭

మ॥ గిరిజాద్యుత్తమ సాధ్వులున్ దలలు కే ♦ ల్గీలించి మ్రొక్కంగఁ ద
గ్గ రహిన్ సద్గుణరాశియౌ జనక రా ♦ ట్కన్యా విలాసంబు ని
ర్జర వర్యుల్ దిలకించి సౌరు పొలిమే ♦ రం గాంచఁ గాంక్షించియే
తెఱగంట్లైతిమి రెండు కన్నులును బ్రాఁ ♦ తిం గాన లేవంద్రు నూ ౫౪౮

సీ॥ హరిణంబుఁ గూల్చి పే ♦ రందిన కుంతంబు, కొల యలవాలైన ♦ యలుఁగు వాలు
వెనుదీయ నాలుగల్ ♦ వెఱగొందఁ జలియించు, కను గొందు జానకి ♦ కవ్వాపు మల
తిరుగఁ గో యని యార్చు ♦ వర దుగ్ధ వార్ధిలోఁ, గాక యా శుద్ధాంత♦కాంత లచటఁ
గాంచిన యమృతంబు ♦ కరణి నొప్పినయది, యిక్కన్యఁ బోలు వే ♦ ఱొక్క కన్య
తే॥ నొనరుపు మటంచు సురలు వేఁ♦డినను బ్రహ్మ,వలస నీకన్నైన సృష్టింప♦వలనుపడునొ?
అమృతభుక్కులు బతిమాల♦నబ్ధియేని, యిచ్చు సుధ దక్క వేఱెద్ది♦యీయఁజాలు?

తే॥ వలచి వేల్పులు తడవు న♦ప్సరస లెల్ల, సీత మేనియందము గాంచి ♦ సిగ్గుపడుచుఁ
కంది కుందిరి వారి మొ♦గంబు లనెడి, యబ్జ మండలములకు నె ♦ ల్లపుడు పగలె ౫౫౦

తే॥ ఇమ్మగువ పంకజమునుండి ♦ యిలకు రాఁగ, ఘోర తపమాచరించిన♦వారు సురలొ?
జగమొ? విప్రులో? స్వర్గమో?♦తగవొ?యెదియొ?,దీనినిజము నిజంబుగ♦దెలియలేము

చ॥ అరయఁగ వేలు వేలు పను ♦ లందని సుందరు లండ నిల్చి యో
వర మృగనేత్ర! తల్లి! మధు ♦ వా! యరుదౌ నమృతంబ! యంచు సం
బరమున దూరపుం బువులఁ ♦ బజ్జను హార్వగఁ జల్లి నిల్వ న
వ్విరులపయిన్ గమించు నలి ♦ వేణి సుఖంబుగ మెల్ల మెల్లనన్ ౫౫౩

చ॥ మృదులపదంబులన్ బసిఁడి ♦ మించులు గజ్జెలు దాల్చి కౌనునన్
వదులుగ మేఖలన్ మెడను ♦ నాఁడెపుఁజేరులు పూల మాలలున్
ముదితలు కూర్చి కాంచ మెఱు ♦ ముల్ శతకోటులు సేవ సేయ నొ
ప్పిదముగ మించు రాణి ప్రభ ♦ వించె ననం దగి సీత యొప్పెడున్ ౫౫౪

ఉ॥ చంపెడి కుంతమున్ శమనుఁ ♦ జక్కఁగఁ గెల్చును గెల్చునంచు బీ
రంపు నుడుల్ వచింపఁ దగు ♦ రాణ వెలింగెడి కన్నులొండె వ
ర్ణింపఁగ వీలు కాని వవి ♦ నిల్వనఁ గాంచిన పర్వతంబులున్
బెంపగు గుండ్లు గోడలును ♦ పిల్లుఁ గరంగి ద్రవంబుగా నగున్ ౫౫౫

శా॥ ప్రేమానందము గూర్చు నేత్రములకున్ ♦ వీక్షింపఁగాఁ బండువై
యామోదంబును పెంప నెల్లరు జలే ♦ జాతుల్ గనం గౌతుకం
బీమాడ్కిం గలిగించుటన్ జెలులకే ♦ యింపౌ సుధం బోలు కాం
తా మత్తల్లిక సీత రామునకు ♦ నే తాత్పర్యముం గూర్చునో? ౫౫౬

ఉ॥ భూషలు కుండలాదు లవి - మున్ను సువర్ణముఁ బోలి శైత్యముం
బోషణ చేయు చూపు గల - పొల్తులకో సలవడ్డవైన నీ
యోషలమిన్న ధాత్రిసుత - యుప్పతిలన్ భువి సోమరత్నయు
గ్భూషలు మేటి భూషణముఁ - బొందినవై విలసిల్లె నెంతయున్ ౫౫౭

తే॥ ఊహ కరుదైన-సౌందర్య-మొందు సీత, యిట్లు నిలువ నిర్వర కన్ను-లెనసి యొకటఁ
గలిసి యిర్వర తెలువులు - కలఁకవాఁజు, గాంచె రాముఁడు సీతయుఁ -గాంచె నతని

చ॥ జనకజ చూచు చూపులను - శాణ విఘర్షణ కుంత యుగ్మమా
ఘన బలుడైన రాము భుజ - కాండములన్ దగ వ్రాలె ఘల్లనన్
ధ్వనిగాను వీర ముద్దియలు - దాల్చిన రాముని చూపుఁదేంట్లు వ్రా
లెను జలజాత సద్మ లవ - లీ లలితాంగి ముఖాంబుజంబుపై ౫౫౯

చ॥ వలపు వహించు చూపు లను - పాశముచే నిరు మానసంబులున్
బలముగ లోఁగి లాగఁబడ - భాను కులాంబుధి సోము మానసం
బల జనకాత్మజాత యెద - యందు వసించెను సీత మానసం
బల రఘురామచంద్రు నెద - యందు దగుల్కొనెఁ జిత్రవైఖరిన్ ౫౬౦

చ॥ కన నడు మింత లేని జన - కప్రభు పుత్త్రియు శుద్ధ మానసుం
డనఘుఁడు రాముఁడుం గలిసి - యంచితమైన తను ద్వయంబునం
దునిచిన యొక్క ప్రాణమన - నొప్పిరి; మున్ను సుధాబ్ధి శేష శ
య్యను జత వీడి యిప్డు డరు - దందఁగఁ జేరుటఁ జెప్ప శక్యమే? ౫౬౧

ఉ॥ అంతము లేని సుందరత - నందిన రాముని గూడలేని వ్యా
చ్చింతను గుంది సీత యొక - చిత్రపటంబును బోలి యుండెఁ బే
ర్వంతఁ దలంపు బెట్టు చెలు - వంబును దార్ఢ్యము వెన్బడన్ మహీ
కాంతుని పుత్త్రుఁడున్ దపసి - కౌశికు వెంటఁ జనెన్ మఱుంగుగాన్ ౫౬౨

సీతాపంతాపము.

తే॥ అట్లు వనమాలి కనుమఱుఁ-గై నయంత, నెడఁదయును మదద్విరదంబు-దృఢత యనెడి
యంకుశముఁద్రోచివైచె స్వే-చ్ఛానువృత్తి, సిత యాఁడుఁదనం బెట్టి-స్థితి భజించె?

చ॥ తనకు రఘూత్తముం డెదురు - దార్కొన సీత మనంబు మేను ప
ల్చనిదగు పోఁగు వంటి తన - జానగు కౌనును బోలె నూఁగఁగాఁ

దనుకుచుఁ గాల్పవంటి కను - దమ్ముల త్రోవను లోనికేగి ప
ర్వైను మరుబాధ దుగ్ధమున - పీడిన చేమిఁ పర్వు కై వడిన్ ౫౬౪

ఉ॥ నొచ్చును రానురాను గడు - నూల్కొని వర్ధిలు కామవేదనం
బచ్చుగఁ జెప్పలేక యెద - యందె తలంచి కలంగ, మారుఁడున్
హెచ్చుగ మండు కుండమున - నింధనముల్ మఱి వైచు పోలికన్
బుచ్చెను వాఁడి పూ ములికి - పూర్తిగ నామె మనంబు గాఁడఁగన్ ౫౬౫

తే॥ నేయి పూయక నిప్పున - నేయకుండు, వాఁడి యీఁటెను పోలి శ్ర - మములఁ దాఁకు
కనులు గల సీత వలువతో - మనసు నలఁగ, నహ్నాఁ బడిన పూలతవోలె - వాడి పోయె

తే॥ ఉలియు మేఖలను ధృతిని - వలయములను, వాడు మనసును తెలివిని - వప్పువన్నెఁ
దొరఁగి జానకి, వేల్పులు - తరవ నెల్ల, విడిచినట్టి కడలిఁ బోలి - పేద యయ్యె ౫౬౬

చ॥ నగలునువీడ నాశమగు - నానయునూడ నొయార మందమౌం
దొగడుగఁ బూఁడ మారు విరి - తూపు స్తనాంతర మందుగాఁడఁ దీ
పగు నసువుల్ తపించి యురి - యూడ మొగంబును వాడఁ గాంచి వే
మగువలు జానకిం గొని శ్ర - మంపడి లోనికి నేగి రంతటన్ ౫౬౭

ఉ॥ కమ్మలఁ బట్టి మ్రింగు గమ - కంబుగ వచ్చిన మీలఁ బోలు నే
త్రమ్ములు గల్గు జానకి ప - దమ్ములఁ గేలను పో ల్చివుళ్ళ మొ
త్తమ్ముల నొత్తుగాఁ బఱపి - దండిగ గొజ్జఁగి నీరు చల్లి కై
త్య మ్మొకదొట్టు పానుపున - నిల్లనఁజేరిచి రంత మైథిలిన్ ౫౬౮

చ॥ గిరినెనఁ బోలి మంచునకుఁ - గీడ్పడు తూండ్లు గలట్టి క్రొత్త తా
మర కొలఁకున్, గటారి కెన - మూఱని రాహువు మ్రింగినట్టి చం
దురు సరి పోల్పఁగాఁ దగిన - తోయలి మైథిలి తావి విచ్చు క్రొం
విరి తలిమంబునం దొడలు - వేసటఁ జేర్చెను వెచ్చ నూర్పుచున్ ౫౬౯

చ॥ చినుకులు పర్వతాగ్రమునఁ - జిందిన సంచునఁ జూచుకద్వయిన్
గనుఁగవనుండి ముత్తెముల - కై వడి బొట్లుగ నశ్రు బిందువుల్
చినికెను;వింటి కోపు లలిఁ - జెన్నగు నెన్నుదుటన్ జెమర్చి క్రాఁ
గు నెనటినుండి లేచు పొగ - కోపగు నూర్పుల మానెఁ బిమ్మటన్ ౫౭౦

చ॥ నిలుకడయై బలిష్ఠమగు - నెమ్మది గల్గియు వేటకాని తూ
పుల నిలఁ గూలు నమ్మిలిని - పోలిన యాయమ క్రాఁగుచున్న లో
పలి మదనాగ్నిమండి పొగ - వాఱఁగ మిక్కిలి వాడి వత్తలై
మ్లఁగెడు పూ లతంబలె శ్ర - మంబున గ్రుంగి యొఱంగెఁ బాన్పుపై ౫౭౧

చ॥ పోటుకునఁ బాన్పు క్రొవ్విరులు - పొందిని గ్రుచ్చుకొనెం జుఱుక్కనన్
జిటపటఁ దక్కలాపమును - చిట్లి మిడుంగుఱు లట్లు రాలె ను
త్కట మదనాగ్నిచే సరుల - దారము త్రాఱి తెగెం బటాలునన్
బొటబొట నశ్రువుల్ చెదరి - బొగ్గులె యయ్యెఁ బ్రసూన దామముల్.

తే॥ దాదులును తల్లులును చెలుల్ - సోదరులును, మిగులఁ జింతించి మనసులు - నొగుల నేమి
వేంద్ర మిది యని తెలియక - యిరి వసంత, మనను దృష్టి తీసిరి మీఁదు - మొనసి కట్టి.

క॥ ఆలావర్తము నిసరు, గాలియుఁ గామాగ్ని వృద్ధి - గావింపఁగ భూ
పాలి విరిసరులు పఱపఁగ, బాలికయుం గరఁగఁ బైఁడి - ప్రతిమం బోలెన్. ౫౭౫

చ॥ విరివడమున్ ధరించి విరి ♦ వింగొను చీకటి కానయొక్కొ? సుం
దరతర మైన స్తంభములొ? తద్భుజ యుగ్మమొ? కాకయున్న పెన్
మరకత పర్వతంబులొకొ? మంజుల పద్మయుగంబొ? కన్నులో?
యురువు వహించి విల్లు గొని ♦ యుర్వికి డిగ్గిన మేఘమో? యనున్. ౫౭౬

ఆ॥ మదిని చొచ్చి దిటవు ♦ మానినీత్వంబును, కరఁచి జీవములను ♦ గలఁచు వాని
మలల మాఱు మసలఁ గల ♦ భుజంబున నొప్పు, విల్లు చూడఁ జెఱకు ♦ విల్లు కాదు

ఆ॥ స్త్రీస్వభావమైన ♦ సిగ్గు సందంబు నా, మనసులోని తెలివి - మఱఁగి పోయెఁ
గాళ్లు నొవ్వ నేలఁ ♦ గదలిన యాతఁడు, కనుల త్రోవఁ జొచ్చు ♦ కన్నగాఁడు. ౫౭౮

తే॥ ఇంద్రనీలంబులం బోలి ♦ యిరులు గ్రమ్మ, కురులు నాజానుబాహువుల్ ♦ కోమరు మోము
కప్పు ...ాల భుజమ్ములే ♦ కావు; స్మితము, మొనసి నా జీవముల లాగి ♦ కొనుచుఁ బోయె

తే॥ చూచు వారల యసువులఁ ♦ జూఱలాడు, పరపు వక్షమ్ము ...డుగుఁ దా ♦ మరలె కావు
మదపు టేన్గు వోలెఁ జనిస ♦ మంద గతులె, నాయెడఁ దఁ జొచ్చి నెలవు కొ ♦ న్నవి నిజంబు

తే॥ అరసి పలుకుచో ననిమేషుఁ ♦ డతఁడు కాఁడు, విరియు చెందమ్మి కన్నులు ♦ కిఱుకు వాఁడు
కట్లు గల విల్లు దాల్చిన ♦ ఘన భుజుండు, జన్మిదమ్ముండె నిజము రా ♦ జన్యసుతుఁడె.

తే॥ సహజ సద్గుణములు దీమ ♦ సంబు దృఢత, యంత్రములుగాఁ గదిరు గుక ♦ న్యాత్వమనెడి
ప్రహరిఁ బడఁగూల్చు సుందర ♦ బాహువులను, మరల జీవముల్ విడుమున్నె - యరయఁగలనె?

సూర్యాస్తమయము.

తే॥ అనుచు నిటువంటి వెక్కు - లనుచు నిదిగో, యెదుటఁ దోఁ తెంచె నదిగో పో - యెనె యటంచు
ఉడుకు మదిని వలపుచేత - నొకటిగాక, పెక్కు దలఁచుచు మలయుచు - వేఁగుచుండ.

ఆ॥ హంసయాన కైన - యంగజ తాపాగ్ని, తన్ను గాల్ప నోర్వఁ - దలఁకు కరణి
పొడవు కరము లడఁగ - ముడిచి వేఁడి వెలుంగు, పరుగు వాఱి మునిఁగెఁ - బశ్చిమాబ్ధి

చ॥ విరిసిన పూలపైఁ బడుచు - వీచెడు పయ్యెర త్రాడు, సంజయు
ప్పరమను నెత్తి వెంద్రుకలు - మైకము చేసి స్మరాగ్నిలోపలన్
బెరుఁగఁగఁ జేయు మబ్బనెడి - పేరిన నల్పుమెయిన్ వహించి యు
ద్ధరగతి రాత్రియన్ జముఁడు - తోఁచె విదేహ నృపాల కన్యకున్. ౫౬౫

ఉ॥ పైన ధ్వనించు పక్షుల ర - వంబులు వాద్యముగాఁగ ఘోషముం
బూనిన యబ్ధియే యడుగు - మువ్వలుగా నెఱ మిన్నె రక్తపుం
బానముగాఁగఁ జీఁకటియె - ప్రబ్బిన కంచెలగాఁగ సంజ యన్
చాన మహోద్ధతిం బరఁగు - శాకిని భూతము వోలె వర్ధిలెన్. ౫౬౬

సీ॥ కొలఁకు లనెడి యగ్ని - కుండంబులంబడి, విరియు పువ్వులనుండి - విసము గొనుచుఁ
బచరించు దక్షిణ - పవనుండు మారుండు, ప్రయ్యనేయఁగ నైన - వ్రణములందు
తూఁటిలో నేగఁగా - దూపిల్లు తెలివియు, మేలైన స్త్రీత్వంబు - నెలఁ గలియ
సంభ్రమించెడు సీత . సంజను గని యిది యా? మన్నిగొన వచ్చు - యముని రూపు!

తే॥ కడలియో! కాలమేఘమో! నిప్పు మలయొ! యెడరు గలిగించి కన్నెల - నేడిపించి
యావిడీయు మఱేదియో-యనుచునామె, మలయ ససురవన్నియ ముని-మాపువచ్చె

సీ॥ గగన నీలిమయు బు♦ షములను విష దంష్ట్రి,లును తెమ్మెరను నూర్పు♦లును విశాల
మగు జేవ్రు ఆకస♦ మను విషధృతి యొప్ప, జగ నోరు గలిగిన♦ సంజ పాము!
నాలుకతో లాగి♦ జాలిఁ బూన్చుట యేల? అమ్మయు నించు పి♦ల్లమరువాఁడు
కొంచమైనను చేయి♦ క్రిందికి దింపఁడ, ఉన్నది నా కొక్క♦ యును జె సుమ్ము

తే॥ తప్పి బ్రదుకఁగ నేనుండ♦ గొప్పరట్టు, ప్రాన్చి యిట్టులు నన్నాడి♦ పోసికొనఁగ
నేమి యపరాధ మొదవెనా♦ యెడ? నిదేల, వైర భావంబు నన్వలవంత పఱుప?

ఉ॥ క్రమ్మిన మబ్బురూపు నిటు♦ గైకొని హాలహాలంబు పొంగెనో?
యిమ్మెయి నబ్ధిపొంగెనో? ర♦ మేశ్వరు మేని హారంగు నెల్లవా
రిమ్ముగ నెంచుచుంట నది♦ యే యిటుపర్వెనో? కాలునల్పు తో
రమ్ముగఁ గాటుకన్ మెదిపి♦ రాచిరొ మింటికి మంటి కెవ్వరేన్. ౫౬౯

చ॥ అరుదుగఁ గానవచ్చి నతిఁ♦ డా మఱుఁగై చనె నద్దు పెట్ట నొ
క్కరును గనంగ లేర యొక♦ కన్నెకి యెల్లిద మైన దంచు లో
నరయక మబ్బున న్నిలిచి♦ యమ్ములనేయు ననంగుఁ డిట్లు నీ
కిరవుగ నేర్పెనో? యిదియు♦ నే నొనరించిన పాప రూపమో? ౫౭౦

ఉ॥ అంకిలి నొంది సీత యిటు♦ లంగదఁ గ్రుంగుచు వెమ్మఁ గాంచ న
భ్రంకష సౌధమందు నెల♦ ఆ జగ తిన్నియ చుట్టు నాజ్య

పాంసురముల్ మహోష్మ మని • యవ్వలఁ ద్రోయుచు రత్న దీపముల్
పొంకముగా నిసిం బవలు • పోలికగా నొనరించి రా సఖుల్. ౫౯౧

చంద్రోదయము.

చ॥ వలమగు మందరంబు ఫణి • పాశమునన్ బిగియించి సంద్రమున్
జిలుకఁగ లేచు రత్నములు • చిన్కులు రిక్కలకంటె మిక్కిలిన్
వెలుఁగ సురాసురుల్ తరచు • వేళ సుధామయ హేమ పాత్ర వే
నెలలిన లీలఁ దోఁచెఁ గడు • వెల్లని జాబిలి నల్లయంబుధిన్ ౫౯౨

చ॥ అజుఁ డొకె తేటబ్రెమై చదువు - లంగముతోఁ బఠియింప విచ్చె నం
బుజ మొకఁ డద్ది మున్ను వట • భూజ దళంబున బండి యాఁకటన్
గజిబిజి గొన్న కైవడి జ • గంబుల లోఁగొను నాని నాభియం
దు జనిన మండె నంచుఁ బగఁ • దోయధి యబ్జుని గాంచె నాఁడగన్

ఉ॥ చుక్కల గుర్తు లుంచు క్రియఁ • జుక్కలు మిక్కిలి పిక్కటిల్లె స
ల్దిక్కులఁ గ్రమ్మ నిర్లఁ గజ • ళించిన వెన్నెల గుంపు లప్పు తో
ల్చుక్కి నెనంగు వెండి కల • శంబున ద్రుక్కను పోఁక పాళ నా
నిక్కను సీత కియ్యదియు • నెంజిలి నెంతగఁ గూర్చునో కదా? ౫౯౪

తే॥ రక్తి గల సంజ యను చేయి • రమణ జాఁచి, యిరుల గ్రమింగి వెన్నెల లెల్ల • యొడలఁ బర్వ
*దళిత పాప్పుడై నిరతాన్న • దాత యైన, విభుని నిలసిత సత్కీర్తి • విధము నందె ౫౯౫

చ॥ కడలి తరంగలం బాడము • కల్వల జేఁ డను శిల్పి వెలుఁగన్
పొడవగు కేలు సాఁచి మును • పోషణ చేసెడు వెన్ను నాభిలోఁ
బొడమిన యండగోళములు • పోయెను ప్రాఁతగ నంచు జ్యోత్స్న యన్
దడమగు సెల్ల వేయు క్రియఁ • దాఁకెనె నెల్లెడఁ గౌముదీ తతుల్ ౫౯౬

చ॥ వికక వసించు లక్ష్మియును • పేరులివ్వం గల తేంట్లు వీడఁగా
ముడిఁగెను వాడి రేకులును • మూఁత వడంగ సరోజ షండముల్
విడిగెఁ దొగల్ మహా ప్రభువు • పృథ్వి నయంబుగ నేలి స్వర్గముం
బడసిన యంత నల్పు నర • పాలకు లౌదల లెత్తు కైవడిన్. ౫౯౭

తే॥ ఇరులుగా వచ్చి లోకంబు • లెల్ల ద్రమింగి, వలలు నల్ల నిప్పున లేచు • బొడబంబ!
మాయయగు వనమాలి పై • చాయ కోడి, యడలు కడలికి నాకును • చెడుగ వై తె?

తే॥ కడలిలోఁ బుట్టితిమి చెడు • గరిని కావ, అంబుజాలయతో నమ్మ • తంబు తోడ
జనన మొందితి వెవరిని • చంపకుండి, నన్ను కాల్తువే యని సోలె • నలిననేత్ర. ౫౯౯

*తిరు వెణ్ణెయ్ నల్లూరి జటప్ప కీర్తింబోలె అనిమూలము.

తే॥ వెన్నె లనెడి సమ్మెట నీల ♦ వేణిచనుల, పైఁబడఁగ వేఁడి నిప్పునఁ ♦ బడిన హంసి
వోలె నోర్వక చెందమ్మి♦పూల పాన్పు, మీఁదఁ బడి పొరలుచు నుండె♦మోదము చెడి

తే॥ దొండడిగఁ గ్రమ్ము వెన్నెలల్♦తూఱి తాఁకఁ, దల్లడిల్లి యుడికి సొమ్మ♦సిల్లెఁ బాన్పు
వాడి చెందమ్మి ఱేకులు ♦ మాఁడిపోయెఁ, గీరవాణి దేహము చాల ♦ మాఱిపోయె.

తే॥ చెలులు చలి కలపంబు పైఁ♦జేర్చునంత, సీత మఱి యింత యుడుకుచుఁ♦జీఁదఱ గొనె
వీవ వీవఁ గుచంబుల♦వేఁడి యెక్కె; మదిని మదన వేదన కేది♦మందు మహిని?. ౬౦౨

తే॥ ఒడలి నుడికించి కామాగ్ని - యుబుకుచుండఁ, గిసలయములు పుప్పొడి చిందు -
వేసివాడఁగా వానిని-దీసివైచి,మార్చుచుండిరి తల్లి ప్రే-మంపుఁ జెలులు.[ప్రసవములును

తే॥ సుందరంబైన శుద్ధాంత ♦ మందు విరుల, శయ్యపై సీత యీరీతి ♦ శ్రమల నొందఁ
గలికి మించు మైసంచును ♦ గాంచినట్టి, రాముఁడెటులుండెఁజూతము ♦ రండుపాదము

తే॥ అట్లువారుమువ్వురుచని♦యధిపుఁగాంచ, నతఁడు సత్కృతు లొనరించి♦ యమరనాథు
సదనముం బోలు చాంపేయ ♦ సౌధమందు, విడిది చూపఁగ ముదముతో♦విడిసిరచట

తే॥ అచటి కేతెంచె నతి బలుఁ ♦ డైన రాము, పాదధూళిచేఁ దొలిరూపు ♦ వడసి నట్టి
మడఁతుక యహల్యకొడుకున♦మస్త శపము, లొక్కరూపొందెననిచెప్ప♦నొప్పువాఁడు

ఆ॥ కానిపించు మునిని ♦ గని మహోదారుండు,మ్రొక్కసుగుణధనుఁడు ♦ పెక్కుశుభము
లొనర దీవలు స ♦ మున్నతి గావించి, గాధిజునకు నెఱఁగి ♦ గారవమున. ౬౦౪

క॥ గౌతమ పుత్త్రుఁడు కౌశికుఁ, గౌతుకమునఁ గాంచి మీరు - కడఁక నిటకు రా
నే తపము చేసె నీపురి, నా తరమా తెలుప మౌని - నాథా! యనఁగన్. ౬౦౮

క॥ చల్లని పద్మాసనమున, నుల్లసిలు పితామహుండె - యుపమకుఁ దగి రా
జిల్లు శతానందుని ముని, తల్లజుఁడగు కౌశికుఁడు ము - దంబునఁ బలికెన్. ౬౦౯

క॥ ధీరచరిత! వినుము - మహో, దారుం డీ దారకుండె - తాటక యనుజుల్
పేరుగ నా యాగము పెం, పారఁగ నీతల్లి శాప - మరిదిగఁ దీర్చెన్. ౬౧౦

క॥ అరసి యిటు పల్కు కౌశికు, నరసి శతానందుఁడిట్లు ♦ లను మునిచంద్రా!
అరుదగు నీ దయ గలుగఁగ, నరు దెయ్యది విజయ శీలుఁ - డగు రామునకున్. ౬౧౧

తే॥ కడలి నీలంబు మబ్బుల - గమియు నల్ల, గలువ లుపమగా నొప్పిన - కన్నుఁ దోడలు
గలుగు రాముని వదన మం-డలముఁగాంచి, యిట్టులను నహల్యా పుత్త్రుఁ-డింపునింప.

విశ్వామిత్ర చరిత్రము.

క॥ వనమాలీ! యిమ్మని మును, జనపాలుం డగుచు పెక్కు - సంవత్సరముల్
మను నీతి దప్ప కేలను, దన కేదు రెద్దియును లేని - తాత్పర్యమునన్. ౬౧౩

తే॥ ధర్మమార్గానుసారియై - ధరణి నేలు, చుండి యొకనాఁడు వేటాడ - నుల్లమందు
కడఁక జనియింప దట్టంపు - టడవి కేగి, పూజ్యమగు వసిష్ఠాశ్రమ - మునకుఁ జనియె.

సీ॥ అమ్ముని యంత న - త్యధికాదరంబున, నాతిథ్య మొసఁగి జ - నాధినాథ!
ఇచట నేఁటికి వసి - యింపు మనఁగ నీతఁ, డట్లే యనుడు నాతఁ - డలరి సురభిఁ
బిలిచి యిప్పుడు రాచ - వీరుల కింపైన, యమృతముం బోలు నా - హార వస్తు
నిచయంబుఁ బిడుకుము - నీవని నియమింప, నదియు నవ్వారిగా - నపుడ కురిసె.

తే॥ షడ్రుచులతోడి యోగిరంబు - సైన్య సమితి
తోడఁ దృప్తిమైఁ గొనుము మ - న్నీఁడ! యనిన
నందఱు భుజించి విరిసరుల్ - చందనంబు
తమ్ములము గొని శ్రమదీఱి - తనిసి యుండ.

సీ॥ కౌశికుండు వసిష్ఠుఁ - గాంచి యిట్లను ముని, జనగణ్య! నీవు లే - చినది లేద
యీ ధేనువే మాకు - నెల్ల సైన్యములకు, నిష్టమృష్టాన్నంబు - లిచ్చు కతన
కలుష దూరులు శాస్త్ర కర్తలు మును 'రత్న, హారీతు పార్థివ' యనుట కతన
నీ కామధేనువు నీకుఁ దగ్గది కాదు, నా కిమ్మనవుడు మానంబు గొనుచు

తే॥ క్షణము సేపుండి యమ్ముని చంద్రుఁడనియె, దారుణ కృపాణ దీర్ఘ హస్తా! తపస్వి
వల్కలిని వేద నే నీయ వలఁతిఁ గాను, ఈవ కొనిపొమ్ము వచ్చు నశ్లేని దీని.

తే॥ అనినఁ గౌశికుఁ డట్టులే యనుచు లేచి, పసిని బంధించి యీడ్వ నప్పశువు కట్లు
త్రెంచికొని మునిఁ జేరి నస్నృపవరునకు, నిచ్చినాఁడవే యన నతఁ డిట్టు లనియె. ౨౧౭

సీ॥ నేన యొసంగలే దీ నరపతి జయ, చ్ఛత్రంబు గలవాఁడు సరభసముని
బలిమిమైఁ గొనిపోవు వాఁడన నందిని, యితని బలంబు నే నిపుడ చెఱితు
నని కోపమున దేహ మల్లార్ప రోమ కూ, పంబుల బోయలు బర్బరులును
చీనులు జోనకుల్ వేనవేలుగఁ బుట్టి, జననాథు బలము నాశంబు సేయ

తే॥ రాజపుత్త్రులు మునిరాజుఁ గ్రమ్మి కినుకఁ, బశుబలమ్ము గాదిది వీని వంచనమ్మ
పొడువుఁడనియార్వనాబుషి పుంగవుండు, నుఱిని చూడ వారలు మండి యుర్విఁ బడిరి

మ॥ తన పుత్త్రుల్ మడియంగఁ గౌశికుఁడు క్రుద్ధస్ఫూర్తి దుర్వీక్ష్యుఁడై
ధనువుం గొంచు గుణంబుఁ గూర్చి శరముల్ దంభోళి దోస్సారతన్
మునిపై నేయ వసిష్ఠుఁ డా నియును వే భూపాలుపై వైచెఁ జే
తను దాఁ దాల్చిన బ్రహ్మదండమును త ద్ధాత్రీశుఁడు న్నవ్వఁగన్. ౨౧౮

మ॥ వర దివ్యాస్త్రచయంబుఁ దొట్టి తన య భ్యాస ప్రపుష్టంబు లౌ
శరముల్ వీడుచునుండ దండము మహా శ్చర్యక్రియన్ ద్రింగ భూ

వరుఁడంతం గనకాద్రి ధన్విని మదిం ♦ బ్రార్థింపఁగా మెచ్చి యా
స్మరశత్రుం డొసఁగెన్ నరేంద్రున కసా ♦ మాన్యంబులౌ నస్త్రముల్.

చ॥ అతఁడవి యేసె నప్పు డమ్మ ♦ హాంధసు లవ్వాడి నూచి లోకముల్
హుతవహు నోటఁ బడ్డవని ♦ యుత్తలమంది వడంకి రెప్పటిన్
యతిపతి హుమ్మటం చతని ♦ యస్త్రము లెల్లను మ్రింగి యుగ్ర తే
జిత తనుఁడయ్యె నిట్లు శశి ♦ శేఖరు నస్త్రము లెల్ల వమ్ముగాన్.

చ॥ కుశికసుతుండు కాంచుచు న ♦ కుంఠితతేజము సత్తపస్వికే
వశమగుఁగాని తక్కఁగల ♦ వారికి నుండుట కల్ల; లోకముల్
యశమున నేలు శక్తి యది ♦ యచ్చపు సత్త్వము గాద యంచుఁ దో
ర్బిశదుఁ జనెన్ మహా తపము ♦ దేఁకువఁ జల్ప వినిశ్చితాత్ముఁడై. ౬౨౧

ఉ॥ రాజగు కౌశికుండు ముని ♦ రాజు వసిష్ఠు జయంబు తీరు తా
నోజఁ దలంచి యంతఁ గడు ♦ నుగ్రముగాఁ దపియించి నిష్ఠమై
రాజిత శక్తినొంద నమ ♦ రావతి నాథుఁ డెదన్ భయంబునన్
*దేజు దొలంగి యచ్చరలఁ ♦ దేలు తిలోత్తమ నంపెఁ బెంపునన్. ౬౨౩

చ॥ నృపతి తిలోత్తమా తను వి ♦ నిర్మల సౌష్ఠవ మొప్పఁ గాంచి తాఁ
జపల మనస్కుఁడై మరుని ♦ సాయకముల్ హృదయానఁ గాడఁగాఁ
దపము కృశింప నాచెలికిఁ ♦ దద్ద వశుండయి చాలకాల మ
ట్లు పఱవ మేలెఱింగి వెగ ♦ టుం గొని నవ్వొ మనంబులోపలన్. ౬౨౪

తే॥ ఇంద్రు వంచన మిదియని ♦ యెఱిఁగి కినుక, నవని మానిసివై పుట్టు ♦ మనుచు దానిఁ
దిట్టి యచ్చోటు వీడుచు ♦ దిగధిపతుల, సత్త్వవంతుఁడౌ జము దెస ♦ సరగఁజేరె.

తే॥ ఇచ్చ మెయి నటఁ దపము వ♦హించుచుండ, శక్తిమ దయోధ్యయందు త్రి♦శంకువనెడు
ప్రభువు పాలించుచుండి త♦ద్వంశ గురుని, ముని వసిష్ఠుని గాంచి యి ♦ ట్లనుచు నడిగె.

మ॥ మయితో స్వర్గముఁజేరఁ గాంక్ష వొడమెన్ ♦ మన్నించి యిక్కార్య మె
మ్మెయి నైనం బొనరింపుఁ డన్న నతఁడున్ ♦ మేకోమియుం గాంచి యా
పయి నేనెవ్వరిచేతనైన నొనరిం ♦ పం జూతు నన్నంతనే
నయిరా! నాకపచారముం దలఁచి యా ♦ చార్యుం బరుం డెత్తువే? ౬౨౭

ఉ॥ ఆలము చేసియిట్లు మరి ♦ యాద దొలంగితి గాన నీవు చం
డాలుఁడ వౌదు వంచు ముని ♦ నాథుఁడు తిట్టుడు సూర్యుఁడుం బ్రకా
శాలి రహింప హేతువగు ♦ సట్టి నృపాలక తేజ మాఱఁగా
గాలి యొనర్పఁగాఁ దగిన ♦ కీడ్పడు రూపము ప్రేని కేర్పడెన్. ౬౨౮

*తిలోత్తమ యని మూలము.

ఉ॥ హారములుం గిరీటమును ♦ హారి విభూషలు లోహభూషలై
జారు పటంబులుం బెడను ♦ జందెము తోల్గఁగ మాఱి దేహముం
జేరిన నల్లనై చెడఁగ ♦ వీడని చింత నృపాలుఁ డింటికిం
జేరఁగ నెల్లవా రచట ♦ నీయని రోయఁగఁ బోయెఁ గానకుం. ౬౨౯

తే॥ ఒక్కనాఁడు విశ్వామిత్రుఁ ♦ డురు తపంబొ, నర్చు వనమున కేగఁ జం ♦ డాలుఁడవగు
నీవెవండ విటకువచ్చి ♦ తెలయన్న, మునికిఁ దన వృత్తమెల్ల భూ ♦ పుఁడు వచించె.

చ॥ అదివిని గాధిపుత్త్రుఁ డిది ♦ యా కథ! యంచు హసించి యజ్ఞముం
వదలక చేసి పంపెదను ♦ స్వర్భువికంచు వచించి మౌనులం
ముదమునఁ బిల్వనంప భయ ♦ ముంగొని వచ్చిరి వారలెల్లరుం
బదరి వసిష్ఠ సూను లిటు ♦ పల్కిరి గర్వము కందళింపఁగం.

ఉ॥ మాలఁడు యజ్వయంట! మఱి ♦ మాల పురోహితుఁ డంట రాజు! చా
ల్చాలును సమ్మతింప మన ♦ సన్ముని కౌశికుఁ డంత నుగ్రుఁడై
యాలముచేయు కట్టిఁడి దు ♦ రాత్ములు నీచపథానువర్తులై
మాలుదు రంచు శాపమిడి ♦ మానక యాగము పూర్తి చేయుచుం. ౬౩౨

ఉ॥ వేలుపు లార! రండనుచుఁ - బిల్వఁగ వారలు మింట నిల్చి యీ
మాలని కగ్ని కార్యము క్ర - మంబుగఁజేయుచు మమ్ము పిల్చు నీ
శీలము వోలదంచుఁ బ్రహ - సింపఁగ నిమ్ముని కిన్కనూని దా
మేలితపంబుచే నమర ♦ మేదినిఁజేరుమ యంచుఁ బంపఁగం. ౬౩౩

చ॥ మనుజవిభుండు వే చని వి ♦ మానమునం దివిఁజేర నిర్జరుల్
చను మిటరాకు మాలఁడవు ♦ చక్కటియే యిది యంచుఁద్రోవ, నో
మునివర! కావుకావు మని ♦ భూపుఁ డధోముఖుఁడై పడంగ రా
ముని నిలునిల్వుమం చశనిఁ ♦ బోలె నొనర్చె మహాట్టహాసముం. ౬౩౪

సీ॥ నన్ను లెక్కింప కి ♦ ట్లున్నత గర్వులై, యవమతి గావించు ♦ నమరవరుల
పెను వైభవముకంటెఁ ♦ బేరిమిగాఁగ రెం, డవ త్రిదివంబు క ♦ డంగి యిపుడ
కావింతుఁ గమలా ప్త ♦ కమలారులును ఋక్ష, తతియును గ్రహములు♦తవిలి పొడుపు
వలదెస యందును ♦ వడకడఁ గ్రుంకును, గలిగి సంచారంబు♦గాంచుఁగాక

తే॥ అనుచు నానతి యొసఁగి తా ♦ నంతఁబోక, సురల దిక్పతులను చరా♦చర వితాన
ములను సృష్టింపఁ బూనె ని♦మ్మునివరుండు, భువన సముదయములు భీతిఁ♦బొందివడఁక

సీ॥ కల్పకవనమునఁ ♦ గాంక్షమై విహరించు, నెఱిదంట నలువయు ♦ నీలగళుఁడు
తక్కునిలింపులు ♦ తల్లడంబులై వచ్చి, శాంతింపు మునివరా! సైఁపు మిపుడు

శరణ మందినవాని ♦ కరము వీడక కాచు, తగవు నీకమరుట ♦ మిగులలెస్స
ఈత్రిశంకుండు న ♦ క్షత్రసంఘము తోడ, నుస్వరంబునఁగూడి ♦ యుండుఁగాక

తే॥ ఐదురిక్కలు వలదెస - యందునిలిచి, నీమహా మహిమను చాటి - నెగడుచుండు
నీవురాజర్షి వై యొప్పు -దిది మొదలుగ, ననుచు వారలు నెలవుల - కరుగు నంత. ౬౩౬

శునశ్శేపు నివృత్తాంతము.

సీ॥ కడలి రాయనిదెస - నడరు నడవికేగి, కౌశికముని సల్పె - ఘనతపంబు
ఆకాలమునఁ జతు - రంగ బలాధిపుఁ, డంబరీషుండను - నవని విభుఁడు
ప్రాణివర్గములకుఁ - బ్రాణసమానుండు, సుధఁబోలు పలుకుల - చొప్పువాఁడు
కొలచేసి జన్నంబు - సలిపెడు నరమేధ, మొనరింపఁ బిన్నవాఁ - డొనరకునికి

తే॥నరయుచుంబోయి ఋచికుని-యాశ్రమంబు,చొచ్చి యడుగంగ మువ్వురు-సుతులలోనఁ
బిన్న నీఁజాల ననియెను - కన్నతల్లి, తనకు జ్యేష్ఠుండు కూర్చువాఁ - డనియెఁదండ్రి.

తే॥ మధ్యముఁడు నవ్వి విభుఁగాంచి-మానవేంద్ర!,ప్రేమఁ గని యెత్తిపెంచిన-పితరులొందు
పేదఱికమిఁవోవ ద్రవ్యమ్ము - వేఁడినంత, యిమ్మనుచు వారలకుమ్రొక్కి-యెక్కెఁదేరు.

తే॥ ఇనుఁడునడుమింటికెక్కంగ-మనుజనాథుఁ, డొక్క-చోటమాధ్యాహ్నిక-మొనరుపంగ
నిలువ నాశునశ్శేపుడు - నియత కృత్య, ములను దీర్పఁగ మఱియొక - కెలని కరిగి ౬౩౯

ఉ॥ అచ్చట సన్మునీంద్రుఁ గుశి - కాత్మజుఁ గాంచి యడల్ గడల్కొనన్
జెచ్చెర పాదపద్మముల - శీర్షముఁ జేరిచి మ్రొక్కి యేడ్వఁగా
ముచ్చట నక్కుమారుఁగని - మూఁడిన యాపద చెప్పుమన్న వాఁ
డచ్చముగాఁగఁ దెల్పెఁ దన -యమ్మయు నయ్యయుఁ జేయుకార్యమున్. ౬౪౦

తే॥అక్కయును బావయును సుతు-నమ్మికొనుట,దెలిసి చింతించియతఁడు చిం-తింపవలదు
నీదుప్రాణముల్ గాచెద - నేనటంచుఁ, దనకుమారుల నతనికై ్యచనఁగఁ బనుప. ౬౪౧

చ॥ కొడుకులు సమ్మతింపమికిఁ - గోపమునం గను లెఱ్ఱఁజేసి దుం
దుడుకున రోమకూపముల - దూఁకఁగఁ బ్రస్ఫుట విస్ఫులింగముల్
వెడమతులార! నాపలుకు - వెక్కసికంబున మీఱినారు మీ
రడవులలోఁ బుళిందులయి - యారట మందుఁడి యంచుఁ దిట్టుచున్. ౬౪౨

చ॥ మునుపు వసిష్ఠు కోపమున - బుంగని నల్వురు శాపయుక్తులై
చనఁ దనయల్లునే పిలిచి - చక్కన నేరిపి రెండు మంత్రముల్
మొనసి పఠించితేనియుఁ ద్రి - మూర్తులు వేల్పులు వచ్చి జన్నమున్
ఘనుతురు నిన్ను గాతురని - మన్ననతోఁ దగ నంపె నాతనిన్. ౬౪౩

చ॥ ముని వచియించిన ట్లతఁడు - మున్కొని మంత్రములం బఠింపఁగా
వనజజ విష్ణుశంభులు సు - పర్వులతో నటకేగి యక్కమా
రుని యసువుల్, విధిక్రమత - రూఢిగఁజల్పిన రాజువేల్మిక౯,
గ్రొనకొనఁ గాచి రంతఁ జనె - గోరికఁ గాధిసుతుం డుదీచిక౯. ౬౪౪

సీ॥ అచట విశ్వామిత్రుఁ డధిక నిష్ఠను హస్త, పద్మాంగుళుల ముక్కు పైన నునిచి
ఇడను పింగళతోడ - నెనయించి మనమునఁ, బ్రణవజపము బహు - వత్సరములు
నియతిమై నొనరించి - నిశ్చలుండై నిల్వ, మూలాగ్ని వలనఁ గ - పాల మంత
భేదిల్లి తమసంబు - విరిసిన యనువున, ధూమంబు లోకముల్ - తూలునట్లు

తే॥ త్రిపురదహనుండు గజము వధించితోలు,గప్పుకొన్న చెన్నున మొగుల్-కమ్మురహిని
జగములం బర్వ భానుతే - జంబు మాసె, దిగిభ దిక్పాల నేత్రముల్-మొగిచికొనియె

తే॥ మొగులు నిండు గగనమెల్లఁ బొగలునిండ, జంగమ స్థావరంబులు సంచలించె
దిక్కు లెల్లెడఁ గాపులు తివిరి కప్పె, దివ్యులును వెఱగందిరి తేఱిచూడ. ౬౪౬

తే॥ పద్మజుఁడు పద్మనేత్రుండు - పద్మబాణ, వైరి కులిశియుఁ దక్క గీ - ర్వాణసమితి
యచ్చటికి వేఱువేఱుగా - వచ్చిచేరి, ఘన తపోధనుఁ గౌశికుఁ - గలిసికొనిరి.

తే॥ చంద్రమౌళియు వనమాలి - జలజభవుఁడు, గాధిజుం గాంచి పరమ త పోధనాఢ్య!
వేదపారగుల్ నిను మించి - వేఱులేర, అని వచించిరి మెద నంది - యమ్మ లేక.

తే॥ అన్నుడువుల వీనులువిచ్చి - విన్న యతఁడు,శిరమువంచి కేల్ మొగిచివాం-ఛితఫలమ్మ
లొసరె నేఁటికి నేను ధ - న్యుండ నైతిఁ,ననుడు వారు స్వస్థలముల - కరిగినారు.౬౪౯

క॥ గతమైన చరిత్రంబిది,యితనికి సములైన తపసు - లిలలేరు మహా
న్నత నియతుఁ డితని కనికర, మతులితముగఁ బడయు మీరు - నరిదియుఁ గలదే?

క॥ అని గౌతమ పుత్త్రుఁడు చె, ప్పిన రాఘవు లచ్చెరువును వేడ్కయుఁ గొని య
మ్మునికిం బ్రణమిల్లఁగ దీ, వనలిడి మరలె౯ స్వకీయ భవవంబునకు౯. ౬౫౧

క॥ మునియుం దమ్ముఁడుఁ దమతమ, కనువగు సెజ్జలఁ బరుండి రంత నిరులు పం
డును పోలు రాముఁ డును రే,యును శశియును దాను సీతయునుఁగా నొప్పె౯ ౬౫౨

క॥ జీమూతంబును వీడిన, యామెఱపే యిట్లు నెలఁత యంగముఁ గొనెనో?
యేమో? యెఱుఁగఁగ రాదిది, నామదిఁ గన్నులనుదాని నవ్వురే తోఁచె౯. ౬౫౩

క॥ విమలౌదార్య కరాబ్జము, లమరిన వెన్నుఁడు పరుండు నబ్ధి నెనయు నే
త్రములు గల రమణి నాహృ, త్కమలంబున నిలిచెఁగానఁ గమలయె యగునో౬౫౪

చ॥ నెన రెద లేని దయ్యుఁ దమి నెక్కొనఁగాఁ గడుబేడిదంపు వే
దన మిడు నంజుగల్గు కను దమ్ములచే నను లోఁగొనంగ నా

కనులకుఁ గానవచ్చెడు జ ♦ గంబునఁ గల్గు చరాచరంబు లె
ల్లను వనితా సువర్ణమయ ♦ లాలిత సుందర రూపమే గొనెన్

చ॥ పరవి నగల్ చలింపఁదగు ♦ బంగరుకుండలు పేర్మిలేని నా
యురమున నాటకుండినను ♦ జ్యోత్స్నను బోలిన మందహాసమున్
బొరపఱు మోవి దొండయును ♦ భూషలుగాఁ బెనుపొందు నా మనో
హారి ముఖచంద్రమండలము ♦ నారయ నింకొకసారి గల్గునే? ౬౫౬

ఉ॥ అంచిత మేఖలంగలుగు ♦ స్యందనమొక్కటి వాలుఁబోలు నే
త్రాంచల యుగ్మమున్ గనుల ♦ కబ్బని పీనకుచద్వయంబు లోఁ
గ్రుంచెడు మందహాసము న ♦ కుంఠితరీతి వహించుచుండు లె
క్కించగ నిన్నికావలయు ♦ నే సమవర్తికి నాయుధావళుల్?

తే॥ తావిగల పైడిబొమ్మయకా-తలిరుఁబోఁడిఁ, దలఁచు మాత్ర నాపై నించు-విలుతుఁడిట్లు
బాణవర్షంబు గురియించి - పఱచె ననఁగ, బలమనెడి యాగుణంబేరి - వలన నిలుచు?

తే॥ పుడమిఁ గొల్ల వెట్టుటకయి-పొంగిలేచు, పాలకడలి వెల్లువవోలెఁ - బరవు చంద్ర
కాంతి నాయుసుఱులఁ దీయఁ - గడఁగు కతనఁ, దెలి విసంబొందు కలదను-తీరుదోఁచు.

క॥ చరియింపఁదగని త్రోవను, జరుగదు నామనము నిజము - చక్కెర పలుకుల్
పరఁగునది పదుచెయగునని, పరితాపం బగ్గలముగఁ - బడుచుండు నెడన్

తే॥ చెల్లఁ గాలంబు రేతేని - తెల్ల గొడుగు, పడుటఁబోలెఁ బశ్చిమ దిశా - వనిత నొసల
నడరు గుంద్రని పతకంబు - వడిన లీలఁ, జంద్రమండల మంతన - స్తమయ మందె

తే॥ ప్రేమపతి చంద్రుఁడేగ నా - శామృగాక్షు, లెల్ల వల్లభుఁ డలఁదిన - తెల్ల కలప
మునుమనోవ్యథఁదుడిచిరో-యనఁగ మున్ను, పరవియుండిన వెన్నెలల్-మఱుగుపడియె

సీ॥ పొడవైన తోమాల - పొలుపుగాఁ దాల్చిన, రాముఁ డివ్విధమునఁ - గామబాధ
నివ్వటిలఁగ నొచ్చి - నిద్దుర లేకయె, సంతాప మొందుచు - జరపె రాత్రి
చెదరిన మదిలోనఁ - జింతించు చెందామ, రలను చెల్వాల మొగ - ఘుమ్మను చెలంగ
విరివిగాఁ దఱుచుగాఁ - బరవిన యిరులును, గుహాలకుఁ జేతి మై - కుదుచు కొనఁగ

తే॥ ఎఱ్ఱచుక్కల మొగమొప్పు - నేన్గు చర్మ, మొనరఁగప్పినయుదయాద్రి-యనెడురుద్రు
నొసటిపై నగ్నిమయమయి-యెసకమెసఁగు, మూఁడవదియగుకన్ను నా-మొలచె నినుఁడు

సీ॥ వడియు సత్త్వముగల్గు-పచ్చనిగుఱ్ఱాల, గిట్టల తాఁకునఁ-గెరలుధూళి
విప్రుల యర్ఘ్యంపు-విరులఁగూడిన నీటి, చేఁదెమ్మగాఁ బూర్వ-శిఖరి మీఁదఁ
బూర్వదిగ్దంతి మో - మున నుంచు సిందూర, తిలకంబు నా నొప్పె - జలజహితుఁడు
వచ్చువేళఁ దెలిపి - పగటపై నేగిన, ప్రియులు తేరెక్కిరాఁ-బ్రీతిఁగాంచు

తే॥ తహతహంగల్గు క్రొత్తడి-తరుణుల ముఖ, కమలములు విచ్చుక్రియను వి-కాసమందె
సరసిజాకర ముఖసరో-జంబులెల్ల, సూర్యకిరణంబు లెల్లెడఁ-జొచ్చినిండ. ౬౬౪

సీ॥ కిన్నరుల్ గానంబు - తిన్నగాఁ గావింప, జనములు భక్తిమై - సంస్తుతింప
మునులు విప్రులువేలు-పులు కరములు మోడ్చఁ,గడలియు మద్దెలఁ - గా ధ్వనింప
గగనరంగమ్మునఁ-దగిలి నర్తించు భా, స్కరుఁడను రుద్రు బం - గారు జడలు
విరిసి భూతలమునఁ - బరవిన యటువోలెఁ, కిరణ జాలంబు క్రి-క్కిఱిసి పరవ

తే॥ విల్లుపూని చక్రంబు చే- విడిచి నతఁడు, పాలకడలి వీడి విచార - వనధి మునిఁగి
తరణి లేఁగిరంబులఁ బాద-తలము లొత్త, రాత్రియను వార్ధితీరంబు-రమణనొందె.

ఉ॥ కల్పము దొరినట్టు లొక - కైవడి రాతిరి యేగ దంతి నాఁ
దల్పము వీడి ప్రాత రుచి - తక్రియల న్నెఱవేర్చి మేటి సం
కల్పముతో మునీంద్రునకుఁ - గై ముకుళించి యనుంగుఁదమ్ముతోఁ
బొల్పుగఁజేరె నాజనకు - పుణ్యనుపేటికి యజ్ఞవాటికిన్. ౬౬౬

ఉ॥ అమ్మిథిలాధినాథుఁ డట - యజ్ఞము సాంగముగా ముగించి క
ర్ణమ్ములు దిమ్ములెత్తు శుభ - రావములొప్పఁగ రత్నమంటప
మ్మిమ్ముగఁజేరి యింద్రుని వ - హిన్ మునితో ననుజన్ముతోడ వి
ల్లమ్ములుదాల్చుమేటి సుగు - ణాకరుఁడున్ వసియింప నొప్పుచున్. ౬౬౭

మత్త॥ కూరుచుండిన రాకుమారులఁ - గూర్మిమోముల యంద మిం
పారఁగ్రోలెడు పోల్కిఁగాంచి మ - హాత్మ! యెవ్వరు వీరనన్
వీరు నీమఖమున్ గిరీశు న - భేద్య చాపముఁ జూడఁగాఁ
గోరి వచ్చిరి మేరుధీరులు - కోసలేంద్రు కుమారకుల్. ౬౬౮

౧౧. వంశమహిమాను వర్ణన పటలము. (౨౯)

సీ॥ జలజాప్త కులజుండు - తొలి చక్రవర్తి యా, మనువు నెఱుంగని - జనులు ఘనులె?
ప్రాణివర్గము గొద - వడి చెడకుండఁ బృ, థ్విం బిదికిన పృథు - వినవె నీవు?
వ్యాధులూడఁగ శత్రు - బాధలు మాఁడఁగఁ, బెద్దకాలంబు త - పించి శేష
శయను వెలుఁగు రూపు - జనులెల్లఁ గాంచ శ్రీ, రంగవిమాన ము - ర్వరకుఁదెచ్చు

తే॥ ప్రభువు నిక్ష్వాకు నెఱుఁగని - వారలెవరు? ఇంద్రుఁడెద్దయి తనుమోవ - నేగి యసుర
వరుని తలఁద్రుంచి స్వర్గంబు - బలవిరోధి,కొసఁగినకకుత్థ్సుఁ దెలియని-యొకఁడుగలఁడె?

తే॥ నరపు ముదుతలు వృద్ధత్వ - మరణములును, వఱలకుండ క్షీరాబ్ధిని - తరచి సుధను
వేల్పుల కొసంగి తనకీర్తి - విశ్రుతముగఁ, బరపి నాతఁడీ వంశసం - భవుఁడొకండు.

చ॥ కదనమునందు గెల్చి యొఱఁ - గాంచెడి ఖడ్గము దాల్చుభూప! యొ
ప్పిదముగ మూఁడులోకములు - వీరత నేలిన సద్గుణాకరుల్
పొదలిన వీరివంశమున - భూపుఁడె జింకలు బెబ్బులుల్ పగల్
వదలుచు నొక్కరేవునను - పానము సేయఁగ నేలె నొక్కటన్   ౬౭౧

చ॥ అరి నరపాల పూజిత ప ♦ దాబ్జ! సురాసురు లొక్కయప్డు సం
గర మొనరింప నాకులకు ♦ ఖడ్గము విల్లును దాల్చి పాడి దే
వర వలె బాసలై నిలిచి ♦ పట్టుగ రక్కసులన్ జయించి యా
సురపురిఁ గాచినాఁ డతఁడె ♦ సూ ముచికుందుఁడు వీరివంశ్యుఁడే.   ౬౭౨

చ॥ మెఱపును నవ్వు కాంతిగల ♦ మేటి నరాజిని దాల్చురాజ! కా
ళ్లొఱసెడు వీరమద్దియల ♦ నూనిన సూర్యకులంబువారు పెన్
దెఱుకువ జీవరాసులకుఁ ♦ దియ్యని జీవమువోలె నేలి ర
త్తెఱఁగు శిబీంద్రుఁ డండజముఁ ♦ దేఁకువఁ గావ శరీర మీయఁడే?   ౬౭౩

చ॥ రిపుల శరీరముల్ దొలువ ♦ రేఁగు కరాసి ధరించుభూప! యీ
విపులకులంబువారు పృథి ♦ వీధరముల్ కొనకాలఁ ద్రోయు చి
ప్పపగిది దోర్లఁ జేసి మఖ ♦ వాజికినై జలరాశిఁ ద్రవ్వి ర
న్నపు డీఁకఁ జెప్పఁగావలెనె ♦ యానృపవర్యుల వీర్యసంపదల్.   ౬౭౪

చ॥ పగఱ దశల్ గ్రహించు కర ♦ వాలము గల్గినఱేఁడ! శేషుఁడే
తగ వివరింపలేఁడనఁ బ ♦ దంపడి నేఁ బలుకన్ వలంతినే?
సిగముడి రేలపూల నెలఁ ♦ జేర్చిన శంభునిపొందు నిర్జరా
పగ నిల కానయించిన నృ ♦ పాలుఁడు వీరల వంశజుండెకా!   ౬౭౫

ఉ॥ కుందెటి మచ్చలేని నెల ♦ కున్ సరివచ్చెడి యెల్లిగల్గు రా
జేందుఁడ! వీరిపూర్వుఁడొకఁ ♦ డే డెఱ వార్ధిపరీత భూతలం
బంది జయేందిరన్ గరత - లామలకంబుగఁ జేసికొంచుఁ బే
రొందఁగ నశ్వమేధ శత - మూని యొనర్చె సురేంద్రుఁ డంజఁగన్.   ౬౭౬

ఉ॥ చందురు గెల్చి నాతఁడును - శర్వు జయించినవాఁడు దూపుచే
దుందువుఁ గూల్చి నాతఁడును - తోఁచిన భాస్కర వంశమందె పు
ట్టొంది రఘుండు దేవవిభు - నోరిచి యెన్మిది దిక్కులన్ జయం
బంది యనర్ఘశంబగు ప - రాక్రమ మొప్పఁగ నేలె లోకమున్.   ౬౭౭

చ॥ ధనువను మందరంబు గొని - దర్పిత శాత్రవ రాజులన్ సుధా
వననిధిఁ ద్రచ్చి జ్యోతి మయ - బంధుర సుందర 'మందహాసముల్

ననుచుచు నుండు నింపుమతి - నాఁజను నిందిరఁగాంచి పద్మనా
భునిబలెఁ దద్భుజాళి నజ - భూపతి భూషగఁ దాల్చెఁ బెంపుమై. ౬౭౮

చ॥ మంగళ రావముల్ సతము - మానుగ మ్రోఁగు నజారమొప్పు భూ
పాంగ! జగంబునన్ దశర - థావని నాథు నెఱుంగకుండు వా
రుంగలరేమి? వారి కొమ - రుల్ గుణవీరులు వీరి నేరు పా
రంగ వచింప నల్వకుఁ ద - రంబె? యెఱింగిన యంత పల్కెదన్. ౬౭౯

చ॥ సిలుగులు లేక ప్రాణి తతి - శ్రేయము లొందు భువిన్ సుఖింప వే
వెలుఁ గివముంబలెన్ విమత - వీరుల దూల్చి జగంబుఁ గాచు వాఁ
డిల మనువు న్నయంబున జ - యించినవాఁడు ధనుస్సహాయుఁడు
జ్వలిత సుధర్మవర్ముఁ డజు - పట్టి కుమారులు లేని చింతచే. ౬౮౦

సీ॥ వింటికొప్పుల వంటి - వెడఁద నొసళ్లును, తొక్కుపల్కులఁ బోలి - నిక్కునుడులు
నింపైన బింబాధ - రంబులు నీలపి, శాల నేత్రంబులు - సంకుమెడలు
నులియు మధ్యంబులు - వెలకిచ్చు భోగంబు, లలరు పణ్యస్త్రీల - నరసి కుచము
లను కొమ్ములను గల్గు - నడవి మెకంబులు, గానెంచి వారితోఁ - గదలివచ్చు

తే॥ ఋశ్యశృంగునిచే చింత ♦ లీఁగఁదలచిఁ, దుర్భగుఁడ నాకుఁగొమరులు ♦ దోఁపరైరి
నేలమొత్తము నావెన్క ♦ నేలఁదగిన, తనయుల నొసంగుమనుచు నా ♦ తనికి మ్రొక్కె.

తే॥ మ్రొక్కనమ్మని యుత్సాహ - మున వచించె, భూమిమాత్రమే యననేల - భువనమెల్ల
నేలుపుత్త్రుల నీకిత్తు - వేలిమికిని, వలయు వాసిని సమకూర్పు - పార్థివేంద్ర! ౬౮౨

తే॥ అనుడు వస్తువుల్ సమకూర్ప ♦ ననఘుఁడంత, బుత్త్రకామేష్టి సాగించి ♦ పూర్తిచేసెఁ
గనక కలశంబునన్ సుధా ♦ కల్పమైన, యన్నముంగొని భూతమొం ♦ డందు వెడలె

తే॥ అన్నముం గొని మునివరు ♦ ననుమతమున, తన్ను తాఁబోలు దశరథ ♦ ధరణిధవుఁడు
ముప్వ రర్ధేందు నిటలల ♦ ముదముతోడఁ, బిలిచి నాలుగుపాళ్లుగా ♦ పంచి యిచ్చె.

శా॥ పండంబాఱి పగుళ్లు పుట్టిన మహా ♦ పాపక్రియాసిద్ధిచే
నిండంబాఱిన వేదచోదిత లస ♦ న్నితిక్రియాసిద్ధిచే
దొండంబోలిన నోరుగల్గిన సదా ♦ తుష్టాత్మ కౌసల్య యీ
దండ న్నిల్చు నలేఖ్యసుందరు జగ ♦ త్కల్యాణ దాయిం గనెన్. ౬౮౫

చ॥ త్రోయఁగరాని నీతులను ♦ తోరపు టేఱులు వచ్చిచేర లోఁ
తై యలరారు సద్గుణచ ♦ యంబను నబ్ధి ననింద్య సద్గుణా
మేయ మనోహరత్వముల ♦ మేలుగ సీతనిఁబోలు పుత్త్రుఁగై
కేయి గనెన్ మహామృదుల ♦ కీర్తిరతున్ భరతున్ సుధీరతున్. ౬౮౬

చ॥ అరుదగు చేవచే గెలుపు ♦ నందుచు ధర్మము పాదొనర్చునే
ర్పరులగు దానవేంద్రుల భ ♦ రంబగు ఖ్యాతిని ముంచు శూరులన్
వరధనువుల్ ధరించి నిలు ♦ వం గనకాద్రిని కావ్యశైలముల్
స్ఫురణకుఁ దెచ్చువారి నిరు ♦ బొట్టెలఁగాంచెఁ దగన్ సుమిత్రయున్. ౬౮

మానిని॥ నాలుగు వేదములంబలె నొప్పిన ♦ నల్వురుపుత్త్రులు సూక్ష్మమతిన్
జాలి సరస్వతికిం బయివారయి ♦ చక్కటి నాలవ వేదమొగిన్
దాళక లొంగిన శాస్త్రప్రకై వడి ♦ దాస్యమునేయఁగఁ బూర్ణ నిశా
పాలుఁడుపుట్ట ధ్వనించుచుఁ బొంగెడు ♦ వార్ధులకై వడి వర్ధిలఁగాన్

సీ॥ ఒఱలోనె నిద్రించు ♦ చుండెడు ఖడ్గంబు, గల మిథిలాధీశ! ♦ తెలియ వినుము
కాన్కలతోఁ గూడఁ ♦ కడఁగి రాజన్యులు, వచ్చిమ్రొక్కులిడఁగఁ ♦ బాత్రమగుచు
వీరమద్దియలచే ♦ వెలుగొందు పాద ప, ద్మంబు లొప్పారిన ♦ దశరథేశు
కొడుకు లనెడు పేరొ ♦ కొండు మాత్రమె యుప, నయనంబుగావించి ♦ నయముసేర్పి

తే॥ శ్రుతులు చదివించి శాస్త్రసం ♦ తతులఁ దెలిపి, యెల్ల కర్జంబులెల్లప్పు ♦ డెల్లవిధుల
జరపిపోషించి నాతఁడు ♦ గురుతపస్వి, చూళ్ళి బ్రహ్మనిభుఁడు వసి ♦ ష్ఠుండె చుమ్ము.

ఉ॥ ఏనొనరించు జన్నము స ♦ హింపక పాడొనరించు క్రూరులన్
బూనికతో వధించు తలఁ ♦ పుం గొని యీసుకుమారపాదులన్
దోనడపించుకొంచు గుణ ♦ తోయధి! నావనమందు చేరితిన్
బూనితిఁ బూనిపూనకయె ♦ ముందుగఁ దాటక మమ్ము దాకెనన్

చ॥ జడనిధిఁబోలు రాఘవుని ♦ శౌర్యము సుస్థిర శీల మందమై
పొడవగు దోర్యుగంబు బల ♦ ముగ్గనఁ జాలెదుగాకఁ యమ్మొకం
డడరుచు మండుకన్నుగవ ♦ నార్చెడు తాటకయమ్ముఁదొల్చి వెన్
దొడరి మహీధ్రముల్ తరులు ♦ దొల్చుచుఁ దూఱెను భూమిలోపలన్.

చ॥ ఎఱుపగు మిన్ను వన్నెయయి ♦ యేరుపుఁబోలిన కేశమూర్ధముల్
గుటికొని గుప్పతిప్పలుగఁ ♦ గూలె నొకమ్మునఁ గాలుప్రోలికిన్
బఱచె సుబాహు, విఁకొకఁడు ♦ పడ్డసలం బె యెఱుంగ వేలిమిం
గొఱఁతలులేక చేసికొని ♦ కూరిమితో నిట కేగుదెంచితిన్. ౯౨

చ॥ నృపవర! బ్రహ్మయేనెఱుఁగ ♦ నేరని రాము మహత్త్వ సత్త్వమీ
విపుడె గ్రహింతుగాక! జగ ♦ మెల్లను కాలిచి బూదిసేయు నే
రుపుఁగల తూపులన్ మునుపు ♦ రూఢతపంబునఁ బొందియిచ్చు నేఁ
ద్రపగొన నయ్యావీతనికి ♦ దాస్యముచేయుచునుండె నిచ్చలున్. ౯౩

ఉ॥ ఈతని వీరమద్దెలు వ ♦ హించిన పాదసరోజ ధూళియే
గౌతముపత్నికిన్ మొదలి ♦ కాంతిని రూపము నిచ్చెఁ బ్రేమ సం
గాతము మెండు ప్రాణముల ♦ కంటెను రాముని యందు నాకు ను
ర్వీతలనాథ! యంచతని ♦ వృత్తము వీనుల విందుచేయఁగన్. ౯౪

౧౨ కార్ముకపటలము. (౯౯)

చ॥ ఉరుతర చిత్ర కార్ముకము ♦ నుంకువ చేయుటచేఁ దలంపు పెం
పొరయ ఫలింప కుండఁగ మ ♦ ఱొండు వచింపఁగ నేమి యుండు? నీ
వరగుణుఁ డీశు చాపమును ♦ వారక యెక్కిడి లాగెనేని నా
వరము ఫలించు జానకి త ♦ పంబు ఫలంబు కరంబు నింబగున్. ౯౫

శివధనువును గని పలువురు పలువిధములఁ దలఁచుట

క॥ అనిపలికి మునియు నీకొన ♦ జనకుఁడు తన భటులఁ గాంచి ♦ శంకరు ధనువున్
గొని తెండు వేగ పొండన ♦ ధను గృహము చొచ్చి వారు ♦ దానిం గనుచున్. ౯౬

చ॥ కలభముఁ బోలు దొడ్డ దృఢ ♦ కాయులు కొండలఁ బోలు బాహువుల్
వెలి మెలి వడ్డ వా రయిదు ♦ వేల జనంబులు మధ్య మధ్య దం
డెల నెలకొల్పి క్రిందుగ వ ♦ డిన్ భుజ మూర్ధము లాన్చి మోచి పా
టల గతి తప్ప కడ్డులు త ♦ డంబడకుండఁగఁ దెచ్చుచుండఁగన్. ౯౭

సీ॥ విపులయా ధర తన ♦ వీఁపు నొప్పిని మాన, మేరువు లజ్జను ♦ మించి పూన
వచ్చుచుండఁగ వార్ధి ♦ వంటి విశాలమౌ, పురమున జనులు గుం ♦ పులుగఁ గూడి
కలకలమంచు లో♦కంబునం దెల్లెడఁ, జోటు లేదన వచ్చి ♦ చొచ్చి చూచి
శంఖ చక్రమ్ములు ♦ జానుగఁ దాలిచి, మగ సింగముం బోలు ♦ మాధవుండు
తే॥ గాక వేఱెవ్వరీ వింటిఁ ♦ దాఁకు వారు!, నేఁడు రాముఁ డీ ధనువు గు ♦ ణీకృతంబు
చేసెనేని శుభాంతమై ♦ సీతపెండ్లి, పొసగు నని యొక రొకరితో ♦ ననెడివారు.

సీ॥ కార్ముకం బనుపెల్లఁ ♦ గైతవమే యగుఁ, గనకపర్వత మిది ♦ యనెడివారు
ధాత చేతుల తోడఁ ♦ దాఁకి చేయఁగలేదు, ఘన తపోబలముచే ♦ ననెడివారు
మును దీని నెక్కిడి ♦ తన కుపయోగించు, కొనినవాఁ డెట్టిఁడో ♦ యనెడువారు
మేరువునే యిట్లు ♦ మెదిపి చేసిరో వార్ధి, మునుచిల్కు కొండయో ♦ యనెడువారు.
తే॥ చిలువఁజేఁ డిది యంచు వ ♦ చించువారు, వారిదమునుండి యింద్ర చా♦పంబు జాఱి
పడెనో మేదిని పయి నని♦పలుకువారు, పడుచు చూచెనే యిదియని♦నొడువువారు.

సీ॥ పెను వింటి నిటకుఁ దె ♦ ప్పింపుఁ డనుచుఁ బ్రభుఁ, డాజ్ఞ యొందులకిచ్చె ♦ ననెడివారు
ఘుత్తి చెడి వచ్చివ ♦ మస్న్మిం ద్రెవంద్రేని, కలరె యింద్రని వగఁ♦ బలుకువారు

పూర్వ తపఃఫలం ♦ బున నైన నొకవేళ, కూడదో? యనుచు వా ♦ క్రుచ్చువారు
ఏత ద్ధనుర్విము ♦ క్షేపునకు లక్ష్య, మై యమరున దేదో ♦ యనెడువారు

తే॥ సీత పెండ్లికై దీనిని ♦ చేసిరనుచుఁ, జక్రిఁ బోలిన రాముఁడు ♦ చారు తనుఁడు
వీఁగ కెక్కిడునే యని ♦ విధివిధించు, చెడుగులిట్టివే యని జనుల్ ♦ నొడువుచుండ

తే॥ భటులుహరువిల్లుగొనిపోయి ♦ ప్రభునియెదుటఁ,బుడమి వీఁపునెటుక్కున ♦నడఁగి పల్ల
మడర నుంచి రా చాపంబు ♦ నరసి నృపులు, తెచ్చిరే యని కేలు వి ♦ దిర్చి కొనిరి.

చ॥ కలభముఁ బోలు రాఘవుని ♦ కాయము నందము గాంచి వేదనః
గొలిపెడు వింటిఁ గాంచి తన ♦ కూఁతు నదృష్ట మెడందఁ గాంచు రా
ట్రిలకునిగాంచి గౌతమ జ ♦ టిప్రభు పుత్త్రుఁడు మండపంబునం
గల నృపరాజిఁ గాంచి నయ ♦ గౌరవుఁ బల్కుల మించి యిట్లనుఙ. ౨౦౨

సీ॥ మేరువు విల్లుగా ♦ మెఱయు శంభుఁడు తన, సామేన వసియించు ♦ సతికిఁ దండ్రి
యవమతి యొనరించె ♦ నను కారణమున ను, ప్పొంగి లేచెడు కిన్కఁ ♦ బూని యప్పు
డీ విల్లు గొని వెస ♦ నేగి దక్షుని యాగ, శాలఁ జేరంగ న ♦ చ్చటః గలట్టి
కొందఱ పండ్లూడెఁ ♦ గొందఱ కరములు, విఱిగె వేలుపులును ♦ విచ్చి పాఱి

తే॥ పోవరానిచోటులకెల్లఁ ♦ బోయి డాఁగి, రగ్నులునశించెముక్కంటి ♦ యలుకతొలఁగఁ
దనదు విల్లిచ్చె నీవంశ ♦ మున జనించు, దేవరాతున కమ్మహా ♦ దేవుఁ డపుడు ౨౦౩

తే॥ నేను శివ ధనుర్బలము వ ♦ ర్ణింప వలెనే?, చంద్రమౌళిఁ బోలిన ముని ♦ చంద్ర! నీవ
తెలియఁ దగు వాఁడ వింక నీ ♦ కలికి సీత, జనన వృత్తాంతమును విను ♦ సాంగముగను

సీత వృత్తాంతము.

సీ॥ ఇనుముఁ బోలిన దీర్ఘ ♦ శృంగముల్ బలితంపు, టఱ్ఱులు గల కోడె ♦ లమరఁ బూన్చి
బంగారు మడకకు ♦ వజ్రంపు గఱ్ఱును, రత్నాల నొగయును ♦ రంజిలంగ
స్ఫటికంపుఁ గాఁడి యొ ♦ ప్పఁగఁ గూర్చి జన్నంబు, నకు సమపఱుపంగ ♦ నొకపొలంబు
మును దున్నఁగాఁ గఱ్ఱు ♦ మొననుండి బాలభా, స్కరుఁ బోలు కాంతులు ♦ గలిగిభూమి

తే॥ దేవి వెలువడె నన నొప్పి ♦ తేజరిల్లి, పాల కడలిలో సుధతోడఁ ♦ దేలినట్టి
సిరియు దీనహైయొదుఁగు మే ♦ ల్చెలువు గలుగు, కలుకులకు రాణి యీ సీత ♦ గానిపించె

సీ॥ రమణి గుణంబుల ♦ రమణ యేమన నగు!, నవియ తమంతఁ ద ♦ న్వంగిఁ జేరి
మేలుపడఁగఁగోరి ♦ మీఁదుమీఁదుగఁద్రోచి, కొనివచ్చియొండొండు ♦ పెనఁగుచుండుఁ
జెలువు నెలవు గోరి ♦ బఱు తపంబొనరించి, పూఁబోఁడి నెమ్మేని ♦ బొందినయది
భటువు కమ్మల కొమ్మ ♦ ప్రభవించినది మొదల్, మిగిలిన మగువలు ♦ మేల్మిఁ దఱఁగి

తే॥ వేల్పులేటి యుప్పరమునుండి ♦ పృథివిఁజేరఁ, దక్కు నదులెల్లఁ బెంపునఁ♦ దఱిఁగినట్లు
లై రనఁగఁ జాలదే యెక్కు ♦ వైతి యగునె?, హాని నక్షత్రగణరాజ! మహిత తేజ!

తే॥ విమల కర్తవ్య విజ్ఞత ♦ విధి కృతంబు, వేఱుగా నుండ లక్ష్మిని ♦ వేల్పులెల్లఁ
గోరినట్లు సీతను నృపుల్ ♦ గోరినారు, దీనిఁ బోలిన చిత్రమెం ♦ దేని గలదె? ౭౦౭

చ॥ గుఱు మద దంతిఁబోల్న నృపులు ♦ ఘోషము గొల్పు చమూ సముద్రులై
యురవడి వచ్చి పెండ్లి పలు ♦ కొప్పగఁ బల్కిన యెల్లవారికీ
సరణి వచించి నార మల ♦ శర్వుఁడు పోరున నెత్తు వింటి నే
పురుషుఁడు వంచువాఁ డతఁడె ♦ పో వరుఁ డయ్యెడు సీత కియ్యెడన్. ౭౦౮

ఉ॥ శాప శరంబుచే జగముఁ ♦ జక్కగఁ జేయ వలంతి యైన యో
తాపసవర్య! యీధనువుఁ ♦ దాఁకఁగ లేక ప్రసూన సాయకం
బోపఁగలేక పర్వత స ♦ మున్నత చాపముతోడ వచ్చు నీ
తా పరిశుద్ధమూర్తిఁ గని ♦ తత్పరతన్ నృపరాజి పోరఁగన్. ౭౦౯

తే॥ అలరుకీర్తిఁగోరునుదారు♦కలిమి పోల్కి, జనకుసైన్యంబు తఱిఁగియుఁ♦బెనుపుమిగిలె
భ్రమరయుతసుమవేణిపై ♦భ్రమవహించు, ప్రభులసైన్యంబుతమయాస♦వలెనెవిఱిగె

చ॥ విమల పథాను వర్తులగు ♦ వేల్పులు నత్త్వవరిష్ఠుఁ డుగ్ర చా
పము తన పట్టి కుంకువగఁ ♦ బల్కుటచే నగు పోరఁ గ్రుంగుచుం
ట మదిఁ దలంచి సేనల కు ♦ టుంబుగ నంపుట గాంచి రేయి ఘూ
కముఁ గని పాఱు కాకముల ♦ కైవడిఁ బాఱెరి సేనతో నరుల్. ౭౧౦

ఉ॥ అప్పటినుండి నేఁటివఱ ♦ కప్పుడు పాఱిన వారలేని వే
ఱెప్పుడమిాశులేనియు ను ♦ మేశుని చాపము డాసినారు కా
రెప్పటికేని పెండ్లియగు ♦ టేర్పడదా? యని యుంటి మిాతఁ డిం
పొప్పఁగ నెక్కు పెట్టిన న ♦ హో విత చెందదు సీత యందమున్. ౭౧౧

ఉ॥ అమ్మని పల్కువార్తఁ దగ ♦ నారసి కెంజడ లాడఁ గౌశికుం
డిమ్ముగ మూర్ధ మూఁచి యసి ♦ కేడ్తెఱఁ బూనెదు కోడె మాడ్కి బీ
రమ్మునఁ గానవచ్చు రఘు ♦ రాముని మోమును గాంచెఁ జిత్రరూ
పమ్మును పోలు మేను గల ♦ పార్థివ పుత్త్రుఁడు గాంచె సింగిణిన్. ౭౧౨

రాముఁడు శివధనువు కడ కేగుట.

తే॥ నేయి పోయఁగ నట నుండి♦నింగి నంటఁ, బొంగి లేచెడు జ్వలితాగ్నిఁ♦బోలె లేచె
విఱిగె హార ధను వని వేల్పు♦లఱచినారు, విజితకామాది రిపులు దీ♦వించినారు. ౭౧౩

తే॥ విమల సత్తపోధనునిచేఁ ♦ బ్రేరితుఁడగు, రాముఁడా వింటినారి గూ ♦ ర్పంగమున్నె
సుందరుల మనముల నేయ♦సూన బాణుఁ, డెక్కు వెట్టెను పూన్కి మైఁ బెక్కువిండ్లు

సీ॥ కనఁబడు పెనువిల్లు ♦ కాలి బలిమిఁ బోలు, నని యగ్గలికఁ బల్కు ♦ లాడువారు
సిగ్గరియగా సీత ♦ చెలువంపుఁ గెంగేలు, రాము కెంగేలు గూ ♦ ర్పఁబడదేని
పుట్టువుల్ సఫలతఁ ♦ బొందెదవనెడివారు, నినకులుఁ డిప్పు డె ♦ క్కిడఁడయేని
అలివేణి సీతతో ♦ నలఁతలేక మనము, నగ్నిఁ బ్రవేశింత ♦ మనెడివారు

తే॥ దాతయగా మిథిలేశుండు ♦ సీత పెండ్లి, చేయఁ గోరుచోఁ గొను మని ♦ యీయకుండ
భవుని విలు దెచ్చి యీపిన్న ♦ వానిముందు,నునుచు టెంతయు నవివేక♦ మనెడివారు

తే॥ మునికి లజ్జ లేదనువారు ♦జనకుకంటెఁ, గ్రూరుఁ డొక్కఁడు లేఁడను ♦ వారు రాముఁ
డీ ధనువు వంప లేఁడేని ♦ యింతి జీవి, తంబు ధరణిపైఁ జాలవ్య ♦ ర్థ మనువారు.

తే॥ నెమలి మైచాయ మగువ లీ♦రమణఁ బలుక, సాధువులు వొంగ విబుధులు♦సంతసింపఁ
బైఁడికొండ యేనుఁగు పెను ♦కోడె సిగ్గు, వడఁగ రామచంద్రుఁడు వింటి♦కడకు నడచె.

తే॥ కనక కంకణములు సంకు ♦ గాజు లొప్పి, పొంద నరుదైన రత్నంబుఁ ♦ బోని సీత
మెడను వైవ నెత్తిన విరి ♦ వడ మనంగ, నెత్తె రాముఁడు మేరువు ♦ నెనయు విల్లు.

ఉ॥ తోరపు విఘ్నముల్ సలుపు ♦ తొంగలి ఱెప్పల వాల్పకే సభా
స్తారులు చూచుచుండినను ♦ సభ్యుల నొక్కఁడునేని చాపముం
వారక కాలఁద్రొక్కుటయు ♦ నారి తగుల్చుట గానరైరి చే
నారఁగఁ జూచి రంత విని ♦ రారవ మా విలు తున్గి కూలుటల్.　　౭౨౦

చ॥ అమరు లజాండ గోళమె ర ♦ యంబున వ్రీలె నిఁకేరి మర్వ్వ చొ
త్త మని వడంకినా రనఁగ ♦ ధారణి వాసుల బీతు చెప్ప వ్య
ర్థమ యగుఁ దల్లి వేరువలె ♦ ధాత్రిని మోయుచునున్న శేష నా
గము తన నెత్తిపైఁ బిడుగు ♦ గాటముగాఁ బడె నంచుఁ బెల్కుటల్.౭౨౧

చ॥ గురు భయ దాసిచే జయము ♦ గొన్న విదేహ మహీశు పుణ్య మి
ప్పరుసునఁ బండె నంచు విరి ♦ వాన సురల్ గురియించి రంబుధుల్
గురిసెను రత్నముల్ మిగుల ఘోషము సేయుచు నంబుదంబులుం
గురిసెఁ బసిండి వాన ముని ♦ కూటము దీవన లిచ్చెఁ బ్రేమమై.　　౭౨౨

సీ॥ అమృతంబుకంటె నిం ♦ పైన వివిధ వాద్య, ములునిండి యెల్లెడ ♦ మ్రోఁగుచుండ
విరుల సరంబు లా ♦ భరణముల్ చందన, మును గందవొడియును ♦ పునుఁగు కడలి
ముత్తెముల్ రత్నముల్ ♦ పొన్నును సన్నని, వలువ లొండొరులపై ♦ వైచికొనఁగ
నగరంబు పర్వంబు ♦ నం వారిరాశి ఘో, షించుట వోలె ఘో♦షించు చుండె

తే॥ మేఘములఁ గని పొంగు నె ♦ మిళ్లమాడ్కి, నలరి తరుణులు మకర వీ ♦ ణలనుపూని
యులివు తేనెలు గురియఁ గుం ♦ డలము లాడ, నగలుతళతళ మెఱయంగ ♦ నెగడిరపుడు

ఉ॥ బమ్మెర గొల్పు నాసవము ♦ పానము చేసినవారిఁ బోలె నే
త్రమ్ముల కెంపు గల్గు వని ♦ తామణు లంగద నీఁగి భర్తలం
గ్రమ్మి కవుంగిలించి రల ♦ కంధి జలంబును ద్రావు మబ్బు నా
నిమ్ముగ వారుకొంచుఁ జని రెద్దడి ♦ బీదలు రాజు ద్రవ్యముల్.

తే॥ వైణికులయు నటకులయు ♦ వైణుకులయు, మధుర గీతంబులను చెవి ♦ మాఁగ వినిన
దేవ మనుజ దేహాసు లొక్క ♦ తీరుఁగాఁగఁ, జిత్ర సమముగ నిలిచె వి ♦ చిత్ర గతిని.

ఉ॥ రామ ధను ర్విఖండన వి ♦ రావము విన్న సుపర్వ భామినుల్
ప్రేమను తద్భుజంబులను ♦ వీక్షణ సేయఁగఁ గోరి వచ్చి భూ
భామల రూప చేష్టలను ♦ పాటల నాటల భిన్నతల్ గనం
గామిని కౌఁగిలించుకొని ♦ కన్నుల నార్ప భ్రమించి రవ్వలల్. ౭౨౬

సీ॥ దశరథ పుత్త్రుఁ డి ♦ తం డను వారును, కమలాక్షుఁ డనువారు ♦ కారు మేఘ
మనువారు పువ్వువంటి ♦ తను వను వారును, మనుజుఁ డీతండు కాఁ ♦ డనెడువారు
చొఱమీఁలు దిరుగాడు ♦ వర కలశాబ్ధిలోఁ, బండు విష్ణుండని ♦ పలుకు వారు
మనుజ దేహంబుఁ డంట ♦ మరులెపో యనువారు, నవని తపము చేసె ♦ ననెడువారు

తే॥ మేని యందము గనుఁగొన ♦ మెలఁత కింక, వేయి గన్నులు వలయు న ♦ బ్జాయతాక్షి
సౌరు గన నాతనికి నల్లె ♦ వీరి నిటకుఁ, దెచ్చు మునికి మ్రొక్కుండని ♦ తెలుపువారు.

తే॥ అతనిఁ గన్నల్లెయాతని♦యనుజుఁ గాంచుఁ,డనుచు నుండ నచ్చట సీత♦యవలఁజూడఁ
గోరు నాసచే నుసుఱులు♦కొంత నిలువఁ, బొరలుచుండెను పరితాప♦మునఁ బగంట.

సీత చింతనము.

సీ॥ ఉష్ణాఁత లూఁగెడు ♦ నుసుఱులతో వసి, వాడిన పానుపు ♦ వీడి చెలులు
ప్రమ్మిరాఁ బద్మాక ♦ రము దరి స్ఫటిక హ, ర్మ్యంబున నెలతొల ♦ యరుగుమీఁదఁ
బన్నీరు చల్లిన ♦ పానుపుఁ జేరి యీ, తెఱఁగున ననుఁ దమ్మి ♦ తీఁగలార!
అబల కీటులు గల్గె ♦ నని యెంచి దయయుంచి, తన మేనివన్నె ప ♦ త్రములఁ జూప

తే॥ మ్లానతను వీడు చుంటిఁ బ♦ల్లవముఁ బోలు, నా యొడలి రంగు గొనిపోవు♦నంటుకాని
కనుల రంగు మీ విరులచేఁ♦గానఁ జేసి, నాదు ప్రాణముల్ దీయఁ బూ ♦ నంగఁదగునె?

సీ॥ తన భుజంబులఁ గాంచి ♦ తాటి సిగ్గిలు మేరు, వును బోలు విలుదాల్చి ♦ గొనముతడవు
దోస్తంభ యుగ్మంబు ♦ తూణంబు వెన్నెల, పగిది జన్ని దమును ♦ వైజయంతి

పొరలెడు వక్షంబు ♦ మరలఁ గాంతునయేని, కాన నోపుదు నాదు ♦ ప్రాణములను
గగన సంచారి యగా ♦ తోఁగల రాయని తోడ,మధుపముల్ రొదసేయు ♦ పూలలుగల

తే॥ క్రొమ్ముడియుఁ గల్గి పెనువిల్లు గూడఁ దాల్చి, రెండుకన్నులుగలమబ్బొ ♦ కండునాడు
ప్రాణ జీవనముల ముంచి ♦ త్రావివైచె, నది యెడఁద నిపుడున్న దె♦ ల్లపుడు నుండు

ఉ॥ తుంటరి మన్మథుండు నను ♦ దూదిని గాల్చెడు నగ్నివోలె బో
మ్మంటగ వేఁడి తూపుల ర ♦ యంబునఁ గాల్పఁగఁ జంచలించు నా
వంటి సుకాసికిఁ బ్రదుకు ♦ పద్ధతి వచ్చి "భయంబు మాను నే
నుంటి" నటంచు దాపు గన ♦ నొప్పని దెవ్విధి పౌరుషంబొకో? ౨౩౧

మ॥ అడఁగంబాఱని యో పయోధరము లా ♦ రా! పైపయిం బొంగి యి
వ్వడువై యేమి యొనర్చి నార లిఁకనే ♦ పాపైన వే పొంది యె
క్కిడఁగా రాని ధనుస్సుఁ దాలిచిన ధా ♦ త్రీశాను వక్షంబు నే
ర్పడ నాటం గయికూడునేని తప మె ♦ ప్పం జేయుఁడీ వేఁడెదన్ ౨౩౨

చ॥ అడరుచు నామదిం గల య ♦ నంగుఁడు నైచిన సాయకంబుచేఁ
బొడమిన చింత వర్ధిలుచుఁ ♦ బోసె నురోజ యుగంబుపై విసం
బెడపక యీతఁ డెవ్వఁ డిటు♦లేఁచెడు రాత్రులఁ బీడ సేయు చం
ద్రుఁడొ? నడుమం గలంకమును ♦ తోఁపదు వీఁ డెట నుండి వచ్చెనో? ౨౩౩

మ॥ మనమా! భావజుఁ డెత్తి వచ్చి యెడఁదన్ ♦ మాఁడించి నాటించు తూ
పను నంజెంతో కలంపఁ గ్రాఁగక యెటో ♦ యాపై బయల్దేటి న
ల్లని మత్తేభముఁ బోలు వాని పదముల్ ♦ పట్టింపుగాఁ బట్టి యా
తని వెన్నాడిన ప్రాణముల్ మరలి వం ♦ తం గుండ రా నేలొకో? ౨౩౪

ఉ॥ మింటను తోఁచు పెన్మొగులు ♦ మించులతో దిగి వచ్చె నన్న తీ
రొంటిన బొమ్మునన్ మెఱయ ♦ నొప్పెడు ముప్పిరి నూలితోడ మా
యింటిని డాయు రాకొమరుఁ ♦ డెవ్వఁ డటం చెఱుఁగంగనైతి నా
కంటఁ జరించు నప్పుడును ♦ కారణ మేమొ యెఱుంగనయ్యెదన్ ౨౩౫

ఉ॥ పెక్కు లొసంగి దాత యని ♦ పేరు వహించిన పాలవెల్లిలోఁ
జొక్కముగాఁజనించి యొక ♦ చో మఱి పుట్టని మందు పొందికన్
జిక్కిన హేమకుంభమును ♦ చేకొనకుండెడు మూఢభంగినా
చక్కనివానిఁ జేవిడిచి ♦ జాలిని బొందెద మాట లేటికిన్! ౨౩౬

చ॥ మనసునఁ దూలి తూలి యిటు ♦ మానిని క్షందుచు వెచ్చ నూర్పుచున్
వనరుచు నుండఁ జల్లని స్వ ♦ భావము నల్లని కన్ను లొప్పు భా

మిని యొక చేటి రాట్సభను ♦ మేరు నిభంబగు విల్లు తున్నటుల్
గని తనలోని వేడ్కనడ ♦ కంబుగ నుంచఁగలేక చెచ్చెరన్ ౭౩౭

—మాలిని యను సఖి సీతకు హర ధనుర్భంగ వృత్తాంతము తెలుపుట:—

తే॥ కలువకంటి మాలిని యను♦కాంత తనదు, హారములు కుండలంబు లిం♦ద్రాయుధంబు
వోలె వెలుఁగంగ♦వస్త్రముల్ మాలికలును, చెదర మెఱుపుతీఁగియ వలెఁ♦బదరిపాఱె

తే॥ మొగసి వచ్చి మైథిలి కట ♦ మ్రొక్కకుండ, నలవి మీఱిన కుతుకాన ♦ నాడుచుండ
నేమి హేతువే దీనికి♦నెఱుఁగఁ బలుకు, మనిన సీతకుఁ జెలి యిట్టు♦లనియెఁ ముదకు ౭౩౯

సీ॥ చతురంగ బలములు ♦ చాలఁ గలుగువాఁడు, సర్వ విద్యావేది ♦ చతుర గుణుఁడు
మొగులు నాఁ గురిసెడు ♦ పొడవు చేతులవాఁడు, దశరథుఁ డనెడు భూ♦దారవరుఁడు
తత్తనయుండు మ ♦ దను కంటె సుభగుండు, సాలంబులను పోలు ♦ కేలువాఁడు
వైకుంఠుఁ డనుశంక వదలనీయనివాఁడు, శ్రీరాముఁ డనుపేరఁ ♦ జెలఁగువాఁడు

తే॥ తమ్మతోడఁ గౌశికుఁడను ♦ తపసితోడ, మనపురికి శివ ధనువును ♦ గనఁగ వచ్చి
యమ్మునీంద్రు నానతిని చా ♦ పమ్ము డాసి, తేలికగ నెత్తె నాతఁడు ♦ లీల మెయిని.

చ॥ క్షణమున వింటి నొక్కకొనఁ ♦ గాలను ద్రొక్కిఁ జివుక్కుమంచు సిం
గిణి యటు లేవఁ బట్టికొని ♦ కేలను ము న్నలవాటుపడ్డ దీ
త్రిణయను చాప మం చచటి ♦ ప్రేక్షకు లాడఁగ నెక్కు వెట్టి త
ద్గుణమును లాగుదున్ విఱిగెఁ ♦ దోరపుఁ జాపము ధాత్రి దద్దఱన్. ౭౪౧

చ॥ అనిమిషు లెల్లరుం బొగడి ♦ రాడిరి పూవులు చల్లి నార లో
జనకజ! యంచుఁ బల్క విని ♦ సన్మని వెంబడు మేఘమంచుఁ దొ
ల్త నవలఁ బంకజాక్షుఁ డనఁ ♦ దాపముఁ గూర్చిన వాఁడె యంచుఁ గా
మిని మది శంక వీడఁ దెగ ♦ మేఖలయున్ జఘనంబు లుబ్బఁగన్. ౭౪౨

చ॥ కలదని లేదటంచుఁ బలు ♦ కం దగు కౌనును గోమలంబులై
బలియు పిఱుందులుం గలుగు ♦ బంధుర దేహము బూరటిల్ల నా
లలనయుఁ జేటి చెప్పిన వి ♦ లక్షణముల్ గమనించి నిక్కమా
లలితుఁడె, కానిచో నసువు ♦ లం దొలగించెద నంచు నెంచుచున్. ౭౪౩

తే॥ జానకి తపించుచుండ నా ♦ జనకరాజు, వేల్పు శిల్పి నిర్మించిన ♦ విల్లు విఱుగు
నులివు విని మేర మీఱిన ♦ యుబ్బు గలిగి, కౌశికునితోడ నొక్కవా ♦ క్యంబు పలికె.

ఉ॥ ఓమునివర్య! ప్రేమ చిగు ♦ రొత్తఁగ నీ వెనువెంట వచ్చు శ్రీ
రాముని పెండ్లి యిప్పుడె త్వ ♦ రన్ నెఱవేర్చుట మీకు నిష్టమా?

యీ మహిఁ జాటి యా దశర ♦ థేశునకున్ వినిపించి యందఱున్
బ్రేమను గూడి చేయుదమ?వే వి♦వరింపవె యన్న నాతఁడున్. ౭౮౫

తే॥ దశరథుఁడు వచ్చి చేరుట ♦ తగు నటంచుఁ, దెలుప జనకుండు నానంద♦జలధి మునిఁగి
నడచు వృత్తాంత మెల్లఁదె ♦ల్పుఁడి యటంచు, దూతలం బంపె శుభలేఖ♦తోడనపుడు

౧౩. ప్రయాణపటలము. (౭_౨)

చ॥ వడిఁ జనఁజాలు దూతలును ♦ పాద బలంబున గాలి పోలికన్
నడచి మృదంగ కాహళ ని ♦ నాదము రెచ్చు నయోధ్యఁ జేరి య
ప్పుడమి నృపాలు దర్శనము ♦ పొందక రాణ్మకుటంబు లెల్ల రా
పిడి వడుచుండు తన్నగరి ♦ వీథులఁ గాంచుచుఁ బోయి యయ్యెడన్ ౭౮౬

చ॥ ధరణిపు నాజ్ఞ నొంది యుచి ♦ తం బగు రీతిని లోనఁ జొచ్చి భూ
వరు పద వారిజంబులకు ♦ వారని భక్తిని మ్రొక్కి రాజశే
ఖర! భవదీయ పుత్త్రకులు ♦ కౌశికు వెంటను పోవు టాదిగా
జరిగిన వృత్త మిద్ది యని ♦ సంతస మారఁగఁ బల్కి యవ్వలన్. ౭౮౭

తే॥ అమిత సుగుణ భూషణ! యిది♦యదియ యనుచుఁ
జదువ నియమింపఁబడిన వి ♦ ద్వ ద్వరేణ్యు
చేతి కొసఁగంగ లేఖఁ బు ♦ చ్చికొని యతఁడు
చదివె నెల్లరు విన రాజు ♦ ముదల నొంది.

ఉ॥ వీనుల నగ్గ పుత్త్రు విలు ♦ విద్దె సమర్థత యన్ సుధారసం
బానిన యంత రాజునకు ♦ నంగదముల్ వదనంబు విచ్చి బీఁ
టూని ధరిత్రి వ్రాలు క్రియ ♦ నున్నత వజ్ర భుజంబు లుబ్బె ము
న్నూనిన యాగ సత్ఫలము ♦ పూర్తి భుజించు తెఱంగు దోఁపఁగన్. ౭౯౦

తే॥ ఖండపరశువు దక్షయా ♦ గంబు వేళ, నేడు లోకాల వారి జ ♦ యించినట్టి
బలితపు విల్లు రాముచే♦భగ్న మైన, ధ్వనియకా నెంతు మన మప్డు♦వినిన రవము. ౭౯౧

తే॥ ఎప్పు డెప్పు డెట్టెట్టుల ♦ నెసఁగె ననుచు, నడుగుచుండు వసిష్ఠాదు ♦ లరయఁ బలుకు
దూతలకుఁ గయికొండని♦దోర్బలుండు, నగలు నుడుపులు మఱి మఱి♦తగ నొసంగె.

చ॥ మునుపటి సూర్య వంశజుల ♦ పుణ్యఫలంబునఁ బుట్టినట్టి య
మ్మనసిజమూర్తి యున్న పుర ♦ మార్గముఁ బట్టి దళంబు రాజులున్
మును నడవుండు బంధు హిత ♦ ముఖ్యుల రండని యెన్న లెక్కి ప
త్తనముఁ జాటఁ జేయుఁడని ♦ ధారణి నాథుఁ డనుజ్ఞ చేయఁగన్. ౭౯౩

చ॥ జగముల నెల్లఁ గొల్వ మును ♦ చక్రి త్రివిక్రముఁ డైనవేళ నీ
జగతికిఁ దద్విధం బరయ ♦ శంభుఁడు దెల్పిన యట్లు వారువం
పు గమి కడళ్లు గల్గు పుర ♦ భూమి సుధాంబుధి చుట్టి వార లే
నుఁగుల పయి న్నగారుల ధ్వ♦నుల్ చెలఁగన్ వడిఁ జాటి రంతటన్. ౨౫౪

క॥ చాటింపు వినక మున్నే, పాటించి కుమారతతి, ప్ర ♦ భంజనుఁడు వడిన్
దాటించిన జలనిధి విట, తాటం బగునట్లు పురము ♦ తడఁబడఁ దిరిగెన్. ౨౫౫

తే॥ అవనిఁ జోటు రవంత లే♦దనగఁ నిండి, వృషభ గంభీర యానుని ♦ వీర సమితి
విలయ వాయువు వీవఁగా ♦ జలధికలఁగి, పొంగి పొరలిన చందానఁ♦బోలిచి నడచె

తే॥ జగము చిన్నదె యనఁదగి♦ స్యందనములు, వెలిఁగెఁ బ్రభులచే భానులఁ♦గలవి పోలె
రత్నముఖ పట కాంతి ద్వి♦రద చయంబు, వెలసె నింద్ర ధనుర్యుక్త♦జలద భాతి. ౨౫౭

ఉ॥ అంచలు పాలవంటి తమ ♦ యచ్చపు ఱెక్కల విచ్చి విన్నుపై
నించిన చందమై విరిసి ♦ నిండెను కాఁడలతోడి చుట్టువుల్
మించిన కేతనావళియు ♦ మిన్ను సమస్తము చర్మ మొల్వఁ గా
న్పించిన సంచునన్ వెలసి ♦ నిండె నభస్థ్సల మెల్లఁ బర్వుచున్. ౨౫౮

తే॥ దానధారలు గాఱు మా♦తంగములను, కడలి యని యెంచి మెల్లెడఁ ♦ గప్పి నీరు
త్రావ దిగు శరన్మేఘ సం♦తతులఁ బోలెఁ, బరవి చలియించెఁ దెల్లని♦ధ్వజపటములు.

చ॥ తొడుగులు దాల్చియుండు నెడ ♦ దోరని వెన్నెల గాయు వెన్నెలల్
గొడుగుల నీడలం జెఱచి ♦ గుబ్బతిలున్ మఱి యవ్వి మేఘపుం
బెడఁగు చెడంగఁ బై విరిసి ♦ పేరిమి నెల్లెడ నిండు, మబ్బులున్
విడివడి వోవ దుందుభుల ♦ భీకర రావము మీఱి మ్రోఁగెడున్. ౨౬౦

చ॥ గరితల మోచికొంచు జను ♦ గజ్జెల గుఱ్ఱము లంచపిండులన్
వెరవున మోచు నాపగల ♦ విన్ననువొందుఁ; బసిండి సొమ్ములున్
బిరుసు కుచంబు లల్లికల ♦ వేణులు గల్గిన స్త్రీలు మించనన్
వఱలఁగ వారి మోచు మద ♦ వారణముల్ జలదాళి నాఁ జనున్. ౨౬౧

తే॥ పడుచు లేచుచు నిఱుకుట ♦ వలన రాలు, సఖుల వక్షోజ కుంకుమ ♦ నంకుమదము
యువకు లలఁదిన చందన ♦ మొరసి రాలి, నడచు త్రోవయు మెత్తని ♦ పడకఁ బోలె.

చ॥ మృదు మధురోక్తు లొప్పనఁగు ♦ మెత్తల పైఁటలలో మఱింగి క్రో
ధ్విదమయి మిత్తిఁ బోలెఁ జెడు ♦ వేదన గూర్చెడు చన్నదోయి పైఁ
బొదలెడు తారహారములు ♦ పొల్పుగ వెన్నెల గాయు, రత్నముల్
పొదిఁగిన భూషణంబులు స ♦ మున్నతి వీచును లేఁత యెండలన్. ౨౬౩

ఉ॥ దోసములేని మానిసులు ♦ దొడ్డ భుజంబులు గల్గువారు సం
వాసిలు క్రొమ్ముడుల్ గలుగు ♦ వారలు ధన్వులు ఖడ్గధారులై
భాసిలు రాట్కుమారకులు ♦ భార్యల వెంబడిఁ బోవుచుండ్రి సం
తోసము తోడుతం బిడుల ♦ త్రోఁ జను గంధ గజాళి కైవడిన్. ౭౬౪

చ॥ మలసిన తావి క్రొవ్విరులు ♦ మబ్బులలో ధరియించినట్లు కొ
ప్పులఁ దగిలించు కామినుల ♦ ముద్దుల మోములు కానవచ్చుటన్
వెలుచనఁ బూర్ణచంద్రములు ♦ పెక్కురు పోవు విమానసంఘముం
బలెఁ జెలు లెక్కు పల్లకులు ♦ భాసిలుచున్ దగఁ బోయెనత్తఱిన్. ౭౬౫

చ॥ పరవి మదంబు కాఱ నగు ♦ పంకమునం గయిసేఁత గల్గు పెన్
ద్విరదము లంబుధిం బలె రు ♦ తిం బొనరించెడు నాసికాగ్రముల్
పరఁగు కరంబు లెత్తికొని ♦ పట్టుగఁ బోవుట చూడ నొప్పె ది
క్కరుల మదంబుచే నెదురఁ ♦ గా జతనంబునఁ బోవు కైవడిన్. ౭౬౬

ఉ॥ పంబెడి కింకిణీ రుతికిఁ ♦ బ్రావ పడన్ లయ దప్పకుండఁ బా
దంబులు వైచుచున్ ధరణిఁ ♦ దాఁకియుఁ దాఁకక రోవెలంది చి
త్తంబు గతిన్ సుపర్వుల వి ♦ ధంబున మింటన పోవుచుండె వా
ర్వంబులు గ్రద్దనన్ గనిన ♦ వారలు దేవ హయంబులో యనన్. ౭౬౭

తే॥ ప్రణయకోపంబుగల ప్రియ♦రమణు లొకటఁ, జూచిచూడక బొమముడి♦చూపువిడక
యార్చుచలరులుక్రొవ్వెద♦నుంచుకొనక, ప్రియులయనునులెయనడాసి♦వెలలుచుండ్రి

మ॥ ఝుర సంకాశ మదప్రవాహ తటముల్ ♦ సద్యత్సృణీ నామ సం
స్మరణామర్షకముల్ మదావళ తతుల్ ♦ స్పర్ధిత్వ చింతారతిన్
దరులన్ మోది మహా తరూత్కరములన్ ♦ దాటించుచున్ గూల్చుచున్
విఱుగం ద్రోయుచుఁ బోవుచుండెఁ దటినీ ♦ వేగోద్ధుర ప్రక్రియన్

చ॥ అనదల కూఁతయా నినకు ♦ లాఘ్యుఁడు కాలు గదల్పఁ డంతలో
నన నువుగింజ వైవ భువ ♦ నంబునఁ జోటు గనంగ లేదహో
మునుచను సైన్యమందు గల ♦ ముందఱి భాగము పోయి చేరె నా
జనకుని కేతనాంచిత వి ♦ శాల విదేహా పురంబు చేరువన్. ౭౭౦

తే॥ పలు వగల నలంకృతములై ♦ వెలలు బండ్లు, చూచు వారల మనములఁ♦జూఱలాడు
నీలవేణుల ముఖముల ♦ లీలచేత, నడచు చెందమ్మికొలఁకులు ♦ నాఁగ నొప్పె. ౭౭౧

తే॥ శకట మెక్కిన యొక బోటి ♦ చనవు వలన, వెంటఁబడు నంటుకానిఁ గ్రీఁ♦గంటఁ జూడ
నా కటాక్షంబునందలి ♦ యంజనంబె, యతని కమృతంబు పోలె సౌ♦ఖ్యంబుఁ గూర్చె

క॥ హరిణాక్షిం బెడఁబాసిన, తరుణుం డొకఁ డేగుచుండు ♦ దారిం బద్మా
కరమున వేడ్కం దిరిగెడి, వరటా మిథునమ్ముఁ గాంచి ♦ వనటం బడియెన్. ౨౨౩

క॥ చిందములు భేరులబ్దము, చందమ్మున నులియ బెరయు ♦ చామరములచే
తం దెలి గొడుగులచేతన్, మందాకినిఁ బోలె దండు ♦ మలసిన తలముల్. ౨౨౪

క॥ ఇంపు పలుకాడు వారు ని, లింప సతులఁ బోలు వారు ♦ లికుచ కుచలు చూ
పంపఱఁ బురుషుల యెద నొ, ప్పింపఁగ నది సమరభూమి ♦ విధమై తోఁచెన్. ౨౨౫

తే॥ నెరసె స్తంభంబులంబోలు ♦ నెఱి భుజములు, మెఱసె నాయుధ కాంతులు ♦ మెఱుపులట్లు
విరిసెఁ బాద సంతతులు తా ♦ మరల కరణి, బెరసెఁ గాల్బల మచటఁ గే ♦ సరులసరణి

క॥ చెలువ పయోధరములపైఁ, గొలిపిన కను లల్లె యుండ ♦ గ్రుడ్డియ పోలెన్
జెలువుఁ డొకఁడు చని చని యొక, కలభము డీకొనియె జనులు ♦ కలకల నవ్వన్. ౨౨౭

క॥ వర జాతి తురంగ మొకటఁ, గెరలి పఱవ నిలువలేక ♦ క్రిందఁ బడెడు తా
మరసాక్షి నొకఁడు చేతుల, ధర దింపక బెదర కనుచుఁ ♦ దడవుచు నిలిచెన్. ౨౨౮

తే॥ పద్మ యుగళంబు నొవ్వ వెం ♦ బడిన వచ్చి, కంటి తూపుల నొప్పించు ♦ కలువకంటిఁ
గూర్చి పీన సుందర కుచ ♦ కుంభిఁ గట్టఁ, దనకుఁ దగిన స్థలంబు లే ♦ దనియె నొకఁడు

తే॥ తుఱుముఁ గ్రొమ్ముడి మధుపంబు ♦ లఱచుచుండ, నడక మదపుటేనుఁగుఁ బోలు ♦ నంటొకండు
వనితకన్నులఁ గనిచాల ♦ వాఁడిగలవి, యనుచుఁ దన యీఁటె నొకకంటఁ ♦ గనుచునుండె.

చ॥ అలలను బోలు వంకరలు ♦ నందము దీర్ఘము లైన కేశముల్
జలజముఁ బోలు పాదములు ♦ జానుగఁ గుంతముఁ బోలు చూపులున్
గల చెలిఁ గాంచి యొక్కరుఁడు ♦ క్రమ పయోధరలార! మీరు మీ
యులిసెడు కొనులన్ మఱచి ♦ యుంచితి రెచ్చటఁ జెప్పరే యనెన్. ౨౩౧

తే॥ తీక్ష్ణ దృష్టులఁ దక్కవా ♦ తెఱఁ గదల్చి. పలుక కేగెడి పడఁతితోఁ ♦ బలుకు నొకరుఁ
డింతి! బిగి యింత యున్న ని ♦ న్నేటి నీటఁ, జేతులం బట్టి దాఁటించు ♦ శీలి యెవఁడొ?

తే॥ దింపఁగా రాని బరువు నె ♦ త్తికొని పోవు, నొంటె యింపగు చివ్రళులఁ ♦ దింట వీడి
వేప మున్నగు వానిని ♦ వెదక సాగెఁ, బాలు విడిచి కల్ద్రావు న ♦ ప్రాజ్ఞునట్లు. ౨౩౩

తే॥ ఎఱ్ఱని కనులు నల్లని ♦ యిరులఁ బోలు, మేను లొప్పు బర్బరులు స ♦ మ్మెటలు పాఱ
లూని త్రోవలు సమముచే ♦ యుచు నుమూఁపు, లందు గావళ్ల మోయుచు ♦ నరుగుచుండె.

తే॥ పిచ్చి పట్టిన యేనుఁగు ♦ పెనఁగి కరిణి, పైనఁ దుండ మూనఁగ దాని ♦ పైని తరుణు
లదరి కను మూయఁ జేతుల ♦ కణఁగకుంట, మనసు క్రుంగ దుఃఖంబున ♦ మఱఁగిరపుడు

తే॥ రత్న మేఖలా యుత లైన ♦ రమణులకెడఁ, జారుసద్యదుత్ఫుల్లకం ♦ జవనమందు
కమఠముల మీఁది గోఁదురు ♦ కప్ప లనఁగ, హస్తినులపైన కుఱుచవాం ♦ డ్రరిగినారు

తే॥ మద గజము వెంబడింపంగ ♦ మావొకండు, పాదములు వంచి పవన జ♦వంబుతోడఁ
బొఱుచుంటఁ జూడఁగ నీమె ♦ పాకవైరి, కర్పూరాలని కొనిపోవు ♦ నట్లు దోఁచె. ౭౯౨

తే॥ తండ్రి శ్రీరాముచే శివ ♦ ధనువుదునిఁగె, ననుచుజనులాడవినినతో ♦ యలులుపరుగు
లిడిరి జడల విరులురాల ♦ ముడుచుకొనక, తెగిన మొలనూలుచిందఁగాఁ ♦ దెలిసికొనక

తే॥ కుండికలు గొడుగులు చేతఁ ♦ గూర్చి పట్టి, ముక్కుమూసినవ్రేళ్లెల్ల♦ మొగిడియుండఁ
గరులతోఁ గామినులతోడ ♦ జరుగ నిష్ట, పడని మునివరుల్ మెల్లన ♦ నడచినారు

తే॥ తావి పూవులు తుఱిమిన ♦ తరుణులు లేమ, కనుల నశ్రువు లురలన ♦ ల్కగొనిచన్న
ప్రియులు గానరా వచ్చుట ♦ వేడ్కయేని, వచ్చి తేరెక్కఁ డని సన్న ♦ లిచ్చువారు

తే॥ అంగమైన శతాంగమా ♦ తంగముల తు, రంగముల మురజాదుల ♦ రావ మెల్ల
యెడల నిండి పర్వఁగ నట ♦ నెవ్వరేది, నుడువ వినలేక మూఁకయై ♦ నడచె జనము.

తే॥ సాలె పురుగులు నేసిన ♦ నూలు నేత, వంటి సన్నని వలువలఁ ♦ బడఁతు లుడిచి
యందుకారావములతోడ ♦నరుగుతుటుము,కలకలంగూయుపులుఁగుల♦కొలఁకుఁబోలె

క॥ కెరటములు తెరలు కలశాం, బురాశిఁ జనియించు లక్ష్మిఁ ♦ బోలు మృగాక్షుల్
తెరచీరనుండి చూడఁగఁ, బురుషుల కను లుల్లసిల్లి ♦ పొలుపుగ నార్చన్. ౭౯౩

క॥ నెఱఁకులఁ దాఁకఁగ నాలెడు, కఱికన్నుల సకుల యందు ♦ కంబులు మంద్ర
స్వరము ధ్వనించుం దోడుగ, ఖరువుల సకిలింత లొప్పు ♦ ఘన గర్జలలిన్. ౭౯౪

క॥ ధర పులకరింప నరిగెడు, తరుణుల కాంతి గల మోము ♦ దమ్ముల నిందిం
దిరము లనఁ బ్రియుల చూడుకు, లిరవుకొనియెఁ గాంచి మరుఁడు ♦నెద ముదమందన్

తే॥ అగపడని కౌను పగడంబు ♦ పగిది నోరు, ఫలరసము వంటి పలుకులు ♦ గలుగుచెలుల
కోల యెలనీటికాయలఁ ♦ బోలు చనుల, నుండి రాలు గందవొడియె ♦ యుర్వినెఱసె.

క॥ తలఁప నరుదైన చిత్రం, బులు గల యరదములనెక్కి ♦ పురుషులు స్త్రీలున్
బలువుగ దారి నెరసి పే, రులివునఁ జనుదెంచుచుండి ♦ రొప్పారంగన్. ౭౯౭

తే॥ వారువంబులు తేరులు ♦ వీరవరులు, నేల నడవఁగ నెగసిన ♦ ధూళి నెరసి
మొగులునీరు వెల్వడు ద్వార ♦ ములనుగప్పెఁ, గప్పె దిగ్గజ దాన మా♦ర్గములఁగూడ

సీ॥ కాలియందెలు ఘల్లు ♦ ఘల్లున నడ తెంచు, చిలుకల కొలుకులఁ ♦ జెలువు గనుచు
డాలు దాలిచియున్న ♦ డాకేల వాఁడియై, తళ తళ లాడు ♦ కత్తుల ధరించి
రత్న కంకణములు ♦ రాజిల్లు వలకేలఁ, దరుణుల మృదువుగాఁ ♦ దవిలిపట్టి
మదగజ ధారల ♦ పదనుచేఁ దడిసి పం, కంబైన యాత్రోవఁ ♦ గడవలేక

తే॥ చేల యొక్కింత పైకొనఁ • గేలఁబట్టి, నడచు తమవారి మెల్లన • నడపు కొనుచుఁ
బెండ్లి నడకల నప్పుడే • వేడ్కఁజూపు, కరణి జతలుగాఁ బురుషులు • కదలు చుండ్రి.

తే॥ పాలములందు మడుఁగులందు • కొలఁకులందుపిరియు రకరకములగు తా • మరలు
వదన కర నయనాదుల•పదురు చూపఁ, గోసి యిండని కొందఱు•కోరినారు. [తోవలు

ఉ॥ చూపుల కొప్పు గుజ్జములు • జోటులు దిగ్గుచునుండి కుంజరం
బేపున డాసెనంచు నగ • లెల్లెడ రాలఁగఁ గేశపాశముల్
వీఁపుస్రవేల వస్త్రములు • వ్రీలఁగఁ బ్రాణము మానమేఁచఁగా
దాపలి కేలఁ బట్టికొని • తాజేరి పాజేరి కేకులంబలెన్. ౧౦౧

చ॥ గొడుగులు నేనుఁగుల్ పికిలి • కుచ్చులుఁ డెక్కెపు గుంపు లొత్తుగం
దొడరికఁ బర్వి యెల్లయెడఁ • దోరపుఁ జీకటి నిండఁజేయఁగాఁ
దొడవుల నాయుధంబులను • దోఁచిన యీజపుటెండ గాయ న
య్యెడ నొకవేళ యందొకట • నేర్పడె వింతగ రేయియుం బవల్. ౧౦౨

తే॥ వదన కంజంబులందున్న•వాఁడియలుఁగు లెడఁదఁజొచ్చి యుచ్చుఁదొలంగు•డెడగనను
దొలఁగకేతెంచు కుంభ స్త•నులకుఁదొలఁగి,తాఁబుదురుసూర్య తేజులౌశూరవరులె. [చుఁ

సీ॥ తొలఁగ శక్యముకాని • త్రోవలో నిఱుకుచేఁ, జిక్కితునిఁగి ప్రకా • శించుచుండు
రత్నముల్ ముత్తెముల్ • రాలిగ్రుచ్చుకొని చా, లఁగ బాధవెట్టుఁ గ•లాపములను
దాలిచి సట్టి సుం• దరుల పాదంబుల, యందెలు దురపిల్లు • నట్టు లులియఁ
దడఁబడి కోమలు • లడుగిడలేక యుం, దంద నిలుచుచుండి • రవలఁబోక

తే॥ ఉత్కటంబుగ వాద్యంబు•లులియ నులికి,బండ్లయెద్దు చానలుపాఱఁ• బరుగులిడుచు
భారములు పాశములు వీడి • పడుచునుండ,మానులంబోలె నవియు శ్ర•మంబు నీఁగె.

చ॥ కొలఁకులగన్న యేఁనుగులు • కూరిమితో దిగి మావటీంద్ర యుం
డల గణియింప కంగసల • డంబగు గుబ్బలఁబోలు కుంభముల్
బలుపు రదంబులుం దెలియఁ • బాల సముద్రమునం జనించు నా
వెలిగవురుంబలె న్నిలిచె • వేతట మెక్కక నీటిలోపలన్. ౧౦౫

తే॥ సొరుమీఱిన గాయనీ • జనముతోడ, వైణికలు మావులెక్కి ర్శా •వ్యముగ మేఘ
రంజితంబు పాడుచు నను • రాగమెసఁగఁ, దరలి నారలు కిన్నర • దంపతులన.౧౦౬

చ॥ నిమిరిన యంకుశంబునకు • నిర్ఝర శైలముఁబోలు నేనుఁగుల్
క్రమముతొలంగి పర్విడఁగఁ • గాతరులై జనముల్ తొలంగ నీ
లిమగల తెక్కలొప్పు మధు • లిట్టులు తత్తనలినుండిలేచి స్త్రీ
ల ముడులఁ జేరి యాలఁ బిడు • లంబడి పోవుచునుండె వింతగన్. ౧౦౭

రాజపత్నుల ప్రయాణము.

ఉ॥ పున్నమ చందమామ తగఁ ♦ బుట్టఁగ ప్రోఁగు సముద్రమట్టు లు
ద్యన్నయవాద్యముల్ మొరయ ♦ దారి శతాంగ తురంగముల్ కరుల్
మున్నుగ నేగ రక్తకణ ♦ ముల్ గల కుంతముఁ బోలు కన్నులా
ప్పన్నవలల్ చనంగ గరు ♦ వంబున లేచిరి రాట్కళత్రముల్. ౨౦౮

తే॥ అరయ విరిదమ్మికొలఁకున ♦ హంసి యనఁగఁ, గైక వేవురు వెలయాండ్రు ♦ గలిసికొలువ
వేల్పుటెల్లాండ్రు సిగ్గిల ♦ వెడలసాగె, చెన్నుమీఱిన రత్నాల ♦ శిబిక నెక్కి. ౨౦౯

సీ॥ కారణ రహితమై ♦ కనులెఱ్ఱగలచెలుల్, కంచుకులును వేత్ర ♦ కరులు గూడి
యాశ్వికులై నేల ♦ సరుగువారయి తడఁ, బడు నోడువులుగల ♦ వారలగుచుఁ
బట్టంపుదేవుల ♦ పాదము ల్గొలుచుచు, వినయ ముట్టిపడఁగ ♦ వెడలుచుండ
వేసడంబుల నెక్కి ♦ విరిబోండ్లు పలువురు, కొలిచిరాఁ గవల పి ♦ ల్లలను గన్న

తే॥ యలసుమిత్ర కార్మొయిలున ♦ వెలయు మెఱుపు, నాఁగ నీలముల్ చెక్కిన ♦ నాణెమైన
శిబికయందు గూర్చుండి వి ♦ శిష్టమైన, వీణగానంబు చెవులార ♦ వినుచు వెడలె. ౨౧౦

తే॥ సప్తసాగర వేష్టిత ♦ జగతియందు; నవల లేఁకలే రనఁగఁ జెలుల్ ♦ నమలి హంస
చిలుక గోరవంక ప్రతిమలు ♦ చేధరించి, చామరలు వీచు చంచల ♦ జరుగుచుండ్రి. ౨౧౧

చ॥ తెలి రదనాళితోఁ గళలఁ ♦ దేఱిన మోమును గాంచి చంద్రుఁడం
చెలమిని ఋక్షసంఘములు ♦ సేవలు సేయఁగఁ జేరెనన్న చె
న్నలరిన రత్నసంఘటిత ♦ వరా శిబికన్ రఘురాముతల్లి వే
ల్పులు నుతియింపఁగా వెడలెఁ ♦ బొల్పుగ గాణలు పాడుచుం జనన్. ౨౧౨

తే॥ గూనుముట్టికాఁపులవారు ♦ కుఱుచవారు, మగువలెక్కిన తెల్లని ♦ మావులపుడు
హంసలం బోలి నడవఁగ ♦ నలరుఁబోఁణు, లోలి నిరుదెసఁ బిడినడఁ ♦ బోలి చనిరి. ౨౧౩

తే॥ మొగ్గచనుఁగుబ్బ లడరిన ♦ ముగుద లజ్జ, నిలయకంచెను సుందరుల్ ♦ నీటుగాఁగ
పలు వగల మణుల్ పొదిఁగిన ♦ బండ్ల నెక్కి, ప్రతిమలం బోలి కౌసల్య ♦ బలసి చనిరి. ౨౧౪

సీ॥ బ్రహ్మకే నొచ్చెంబు ♦ పలుకఁజాలిన వారు, బహుళ శాస్త్రామృత ♦ పాయులైన
వారు త్రివిష్టప ♦ వాసులు జిహ్వాల, తోఁ గొను హవ్యముల్ ♦ తుష్టిగాఁగఁ
జేతులతో మంత్ర ♦ పూతంబుగా నిచ్చు, విప్రోత్తములు కొన్ని ♦ వేలమంది
తనచుట్టుఁ గొలిచిరా ♦ ముని పరివేష్టిత, బ్రహ్మ గౌరవమునఁ ♦ బరిఢవిల్లి

తే॥ నెలవెలుఁగుగాయు గొడుగుల ♦ నీడలోనఁ, గొఱలు ముత్యాల శిబికలోఁ ♦ గూరుచుండి
వేదపాఠ రవంబులు ♦ వేడ్కవినుచు, సతి యరుంధతితో వసి ♦ ష్ఠముని కదలె ౨౧౫

సీ॥ మెండొడ్డి పోరాడు ♦ శుండాల యూథముల్, వాయువేగంబొప్పు ♦ వారువములు
దేవ విమాన దీ♦ ధితులొప్పు తేరులు, వీరమద్దెలు దాల్చు ♦ వీరవరులు
సాగరం బొకమహా ♦ శైలంబుఁజుట్టెన, వడువునఁ దను చుట్టి ♦ వచ్చుచుండ
జయలక్ష్మి నిలుచు వ ♦ క్షంబులు గలవారు, దివ్యాంబకంబులు ♦ దివ్యధనువు

తే॥ లమరు కరములుగలవార ♦ లతిరథులుగు, భరత శత్రుఘ్ను లమ్మౌని ♦ వరు వసిష్ఠు
వెంటఁజనిరి విశ్వామిత్రు ♦ వెంటఁజన్న, రామలక్ష్మణులంబోలు ♦ రాణయొప్ప.౭౯౬

సీ॥ ముత్యాల రత్నాల ♦ భూషలొప్పిన రాజు, నిత్యకృత్యంబులు ♦ నియతిఁదీర్చి
నారాయణునిపాద ♦ నలినంబులకు మ్రొక్కి, విప్రోత్తములకు సం ♦ ప్రీతితోడ
భూరి హిరణ్యగో ♦ భూ రత్న దానమ్ము, లొనరించి భవ్యము ♦ హూర్తమందు
బ్రాహ్మణుల్ రత్నకుం ♦ భములఁజేఁదాల్చి ప్రాఁ, బలుకులు చదివి దీ ♦ వన లొసర్చి

తే॥ గటికతో నీరుప్రోక్షింప ♦ గరిమ మ్రొక్కి, రత్న మేఖలల్ దాల్చిన ♦ రమణులింపు
పల్కులను వంశగీతముల్ ♦ పాడుచుండఁ, బ్రభుఁడు దశరథనృపమౌళి ♦ బయలుదేఱె

సీ॥ మురజ శంఖాదులు ♦ మ్రోఁగుచుండెడినంచుఁ, బ్రస్థాన భేరీ ర ♦ వంబటంచు
భూజానివెడలెఁ గాఁ ♦ బోలు నవ్వారలై, బలసిన రాజులు ♦ ప్రబ్బినచ్చి
మముచూడలేదని ♦ మముగాంచె నంచును, కుండలంబులు జాఱి ♦ క్రుంగె ననుచు
నీకరాజుడాయుట♦ యెట్లొకోయనుచు నొం,డొరుఁ ద్రోసికొనుచు ముం♦దరకు జరగి

తే॥ గెలుపు నొందిన ఖడ్గముల్ ♦ వెలయుచుండు, భూప కరములకా కెందమ్మి♦ మొగ్గలెల్ల
మొగుడ మణుల తేరెక్కెనా♦ భూవిభుండు, ప్రభల రెండవయినుఁడునా♦ బయలు వెడలె

తే॥ పైఁడిగాజుల చెలు లెక్క ♦ పసిఁడిగజ్జె, లులియ తేజులు చుట్టును ♦ బలసికదల
జలజములు వికసించిన ♦ జలధియలల, తోడఁగదలిన చందంబు ♦ దోఁచెనపుడు.౭౯౯

తే॥ దుమ్ము మినుదాఁకె దిక్కులఁ♦ దూఱిమూసెఁ, గన్నులగపడకుండఁగఁ♦ గ్రమ్మె నంతఁ
బొక సాగర వైరంబు ♦ పూనె ననఁగ, కడలిలోఁజొచ్చి జలముల ♦ నడుసుచేసె. ౮౦౦

సీ॥ పణవ కాహాళ శంఖ ♦ పటహ భేరీ మహా, రావంబు లశని వ ♦ ర్షముల నడఁప
నాలవట్టంబులు ♦ పీలి జాలరులు ఛ, త్రంబు లాదిత్యుని ♦ ప్రభలఁ గప్ప
ధవళాతపత్రింబు ♦ తనరుటఁగాంచి జ, క్కవగొంగ సిగ్గిలి ♦ యవలికరుగ
నమరుల యెదలు ది ♦ గ్భ్రమనొంద దేవేంద్ర, విభవుండు దశరథ ♦ విభుఁడు విప్ర

తే॥ సామ గానంబు లాశీర్వ ♦ చన రవంబు, వంది మాగధ కీర్తనల్ ♦ వరుస మీఱ
వేత్రహస్తుల నందదుల్ ♦ విరియ గీఁక, హేషలును దెసల్నిండఁగా♦ నేగుదెంచె.౮౦౧

తే॥ కాను గాంచు దిక్కులనెల్లఁ ♦ దన్నె కాంచు, నరవరులు విరికేలు దా♦మరలు మోడ్చ
బొంగి యొండొండొరయు చతు♦రంగబలము, నెగచురజముల మిన్నుమ♦న్ను గనొసర్చె

ఉ॥ తేరులు వీరులుం గరులు ♦ తేజులు నిండిన సేన నిల్వఁగాఁ
దీరగు చోటులేద మఱి ♦ తెల్పగ వేఱొక భూమియున్న దే?
ధారిణి వీఁపువంగి దిట ♦ దప్పి నెటుక్కు మనెన్ నృపాలు చే
ధారణి భారమీఁగెనని ♦ తథ్యముగా వచియింప నెట్లగున్? ౧౨౩

చ॥ ఇనుఁ డటు రెండుయోజనము ♦ లేగి పథమ్మునఁ జంద్రశైలమున్
గని గిరిక్రిందఁ దా విడిసెఁ ♦ గంతును దంతియుఁ బూలతూపులున్
వనితల గబ్బిగుబ్బలును ♦ బాలసమీరము చందనంబు భూ
పుని పెనుసేనయుం దిగియెఁ ♦ బ్రొద్దును పోయెను పశ్చిమాద్రికిన్. ౧౨౪

౧౪. చంద్రశైలపటలము. (౭౭)

సీ॥ మేరువు నోడంగ ♦ మెండొడ్డి నిలుచున, వ్రుసులుఁ దీయంగ ♦ నునలు నవియు
మరునకు నిరవుగా ♦ నెరయునవియు ముత్తె, ములసరుల్ గలవియా ♦ మొగ్గచనులు
గొరవంక పల్కులు ♦ కోమరొందు నబలలు, ప్రియుల భుజంబులఁ ♦ బెనఁగవైవ
నుప్పరం బందుచు ♦ నుండెడు వటశాఖ, లిలను విఱిగికూల ♦ నిలుచునవియు
తే॥ సరసులం గోరు నవియు మేల్ ♦ చాపధరులఁ, గంతుఁ గేరెడు వీరులఁ ♦ గలవియైన
దంతు లట దేవదారు చం ♦ దన మహీజ, ములకుఁ గట్టంగఁబడియె శృం ♦ ఖలల తోడ

ఉ॥ పేర్చి యడంపరాని యరి ♦ వీరుని నీతిబలంబుచేతఁ బెం
పార్చి జయింప నోనను న ♦ రాధిపు యోచన వోలె నేనుఁగొం
డార్చుచు మేఘమండలము ♦ నంటిన రెమ్మలతోడ సాలముం
జేర్చి యగల్చికొంచు నడ ♦ చెన్ వడి నొక్క గిరీంద్రముంబలెన్.

చ॥ బటువగు కాండముల్ బలుపు ♦ వాటిన కొమ్మలుగల్గు మద్దులో
క్కటఁ మొదలంటఁ గూల వెను ♦ కం బడి దొర్లుచు వచ్చు ఱోటితోఁ
దటపటఁదోఁగు కృష్ణుక్రియ ♦ దంతి యొకం డిరు దేవదారువుల్
కటపెటఁ గూల మధ్యఁజనెఁ ♦ గట్టిన గూటము ప్రీలి వెంటరాన్. ౧౨౬

తే॥ కినుక యడఁగ మచ్చిక బుజ్జ ♦ గించి వశము, సేయుచుకొనఁజూచు పరికాఁడు ♦ ప్రగడఁబోలె
మంత్రి హితముపదేశింప ♦ మదినిగొనక, స్వేచ్ఛవర్తించు నృపుఁబోలె ♦ నిభ మొకండు

చ॥ పగఁగని నట్లు గొప్ప విర ♦ వం బొనరించుచు మేఘముం బలెన్
నెగడు మదేభ మొక్కఁడు సృ ♦ ణిం గణియింప కరణ్య హాస్తి ముం
దుగఁ జను త్రోవ వెంబడిని ♦ దొమ్మిగ గ్రద్దలు వో మరుద్గతిన్
దెగటునఁబోయె మున్నుచను ♦ తెన్నున వెల్లువ వోవు కైవడిన్

చ॥ కరిఘట లొక్క చోటునను ♦ గట్టఁగ లేచు మదంపు వాసనల్
పొరయఁగ నొక్క దంతి సిడి ♦ పో టసి వోవఁగ మీఱి రేఁగి యా

తెరువునఁబాటి యొక్క వడిఁ ♦ ద్రెంచుచు ముందటి కాళ్ల రాచుచున్
సురుముగఁజేసి వైచె నొక ♦ సుందరసాలము పాల వృక్షమున్ ౨౩౦

ఉ॥ లెక్క యిడంగరాక యవ ♦ లేపము నొందిన వారణంబులున్
జిక్కని చెంద్రము న్నదుటఁ ♦ జేరిచి దిద్దిన హస్తినీ తతుల్
మిక్కిలి గున్నలున్ గలిగి ♦ మీఱిన తద్వనయూథమట్లు పెం
పెక్కఁ దదీయ చంద్రగిరి ♦ యేపగు యూథపుఁబోలె నయ్యెడన్.

తే॥ పెద్దలగువారు పిన్నల♦యొద్దఁజేర, వారి చెడుపద్ధతులు మార్చు ♦ వారలనుట
నిజము రథముల బంగారు ♦ నేమి దొరలి, నల్లత్రాళ్లను తనదు వ♦ర్ణంబు నొసఁగె

తే॥ ఇంద్ర గోపంబులనుకవ్వి♦యెలయుననుచు, దొండపండుఁబోల్ నోళ్లను♦ తొడరిచూచి
హరిణ నేత్రల మైయందు ♦మరయు పూన్కి, భ్రమయుచుండానఁదిరిగెను♦నెమళులచట

తే॥ అశ్వముల నుండి దిగి చెలుల్ ♦ హంస లట్లు, నడచి లేఁజెట్లనీడకు ♦ బడలి చేర
వారినగలప్డు తళతళ ♦ ల్వాఱుచుండ, పూచి యున్న లతలఁబోలి ♦ పొలిచి రచట

తే॥ మాలికల నున్న తేంట్లు తా ♦ మరలటంచు, కలికిపదముల మొగముల♦గ్రమ్మకొనఁగ
సఖులు సిక్కంపు టొడలికై ♦ శంక నొంద, పటిక బండలపై వారు ♦ పండినారు ౨౩౫

చ॥ మెఱుములతోడి మేఘములు - మేదినిఁ జేరఁగ నున్నవంచుఁ జూ
పఱు దలఁపంగ హస్తినుల - పైఁగల రామలు డిగ్గి ధక్కనా
నిఱు కగు మధ్య మొప్పెసఁగ - నిందిర తామర వీడి భూమిపై
వఱలిన మాడ్కి నూపుర ర - వంబు చెలంగఁగఁ గూడి రచ్చటన్. ౨౩౬

చ॥ పలు విషయంబులందు గొనఁ - బడ్డవి వన్నెలు చిన్నెలొప్పి పే
రలుకను గూర్చు హేషలు గ - లట్టివియున్ గయి సేతయున్ మహా
బలము జవంబు పొల్పెసఁగు - వాశ్వములం దగు మేఁతవెట్టి భూ
లలన యురః కలాపమన - లాయము గట్టిరి పంక్తి పంక్తిగాన్ ౨౩౭

చ॥ తరఁగల నిల్పు పొల్పునను ♦ దండడిగాఁ జెరలెత్తి కట్టి రా
శరధులఁ గూర్చు మచ్చునఁ బ ♦ సారపు వీదు లమర్చి నారు పెన్
శరద చయంబు చేర్చులలి ♦ సామజ పంక్తులఁ దీర్చినార ల
క్కరువలి బారు నిల్పు వహిఁ ♦ గత్తళలన్ దగ నిల్పి రత్తటిన్ ౨౩౮

తే॥ నటన మొనరుచు నెమిళులు ♦ నంగఁ దగిన, హరిణ నేత్రలు వీరులు ♦ నట్టునిట్టు
లరసి ధ్వజముల్వలన భ ♦ ద్రారవముల, వలన నెఱిఁగి డాసిరి తమ ♦ ప్రభుల విడిది.

తే॥ పాలనురుఁగుబోలినసన్న♦వలువలఁగొని,యువకులొడలినంటినదుమ్ము♦నూడ్చితుడువఁ
జిత్రకారుండు చిత్రముల్ ♦ చిక్కిలిచేసి, యుంచుక్రియ నుల్లసిల్లిరి ♦ యువతు లచట,

తే॥ రా కుమారు లున్నత శిఖ ♦ రస్థ హారులు, మొగిని దిగినట్లు దంతుల ♦ దిగి విరిసిన
పాళలంబోలు చామరల్ ♦ పరవ నేగి, చేరి రందమై వెలసిన ♦ శిబిరములను. ౨౪౯

తే॥ ఱెక్కములుగల తెల్లకు ♦ టీరములను, పద్మగంధుల మొగములు ♦ పరిఢవిల్ల
విమల చంద్ర బింబము లల ♦ లలరు తేట, నీటఁదోచిన కైవడి ♦ నీటుగాఁగ. ౨౫౦

తే॥ పొరలి లేచి నల్లని ధూళి ♦ యురల దులిపి, తెల్ల తావిరజం బొక్క ♦ దెసను దాల్చి
కాళి సామేన ధరియించు ♦ కాలకంఠు, మాడ్కి నొప్పారె నటనొక ♦ మదగజంబు

తే॥ దుష్ట జనులతో స్నేహించు ♦ శిష్ట జనులు, వారి స్థితిఁగాంచి విమ్మట ♦ వదలు నట్లు
తురగములు సన్న దుమ్మునఁ ♦ బొరలిలేచి, చెదర విదలించి కొనుచు ని♦ల్చినవి పిదప

తరుణీతరుణుల విహారము.

సీ॥ అన్పాన మన్పాన ♦ పొన్పాన, యనియెడు, ముప్పారి త్రాటిని ♦ మొదలఁద్రెంచి
ధ్యానబలంబుచేఁ ♦ దమ్మెఱ్ఱగి యి, య్యెలఁగాంచి కర్తవ్య ♦ మెఱుకపడఁగ
సత్పథంబునఁ జను ♦ సాధుల చందానఁ, దత్తడుల్ ముప్పారి ♦ త్రాటిఁద్రెంచి
చేష్టాబలంబుచేఁ ♦ జేఁతలఁదెలిసి య, నంతర మిలఁగాంచి ♦ యడఁగి మరల

తే॥ కలదిదాఁచక యొసఁగు దా ♦ తలనుపోలి, నదులు వెల్లువ లడఁగియు ♦ వదలకొసఁగెఁ
దోఁడఁగాఁ దోఁడఁగా లోనఁ ♦ దోఁచు తేట, నీరు కొంచెకొంచెమ్ముగ ♦ వారికొదవ.

తే॥ మంచుఁబోలిన తెరలు చ - లించునపుడు, లోన నచ్చనగండ్లాడు - చాన లకను
లరయ సరసుల యలలలోఁ - బొరలు వాలు, మీలనఁగ నొప్పి మినమిన - మినుకుచుండు

చ॥ నెఱయు శిరోజముల్ విరిసి - నిప్పులతో మెఱపుల్ చరించు న
ట్లురమున రత్నహారముల - నొప్పిన వీరులు క్రొత్తవాసనల్
పరవు గుడారులందు చొరఁ - బాఱెరి ధీరత సింగముల్ గుహాం
తరమునఁ జొచ్చులీల సము - దగ్రభుజోన్నతి వెల్లడించుచుఁన్. ౨౫౪

సీ॥ మత్తసారంగముల్ - మావటీంద్రుల తెలుపు, సూచనల్ గ్రహియించు - చొప్పువీడి
చుట్టుపట్టులనున్న - చుట్టంపు టేనుఁగుల్, చేరఁగఁ దీరంబు - చేరఁబోక
పెద్దలు చెప్పిన - బుద్ధివినక చుట్ట, పక్కంబు లదలింప - లెక్కగొనక
వెలయాండ్ర కలయిక - కలవాటుపడిన ముం, డల మార్గఁబోలె వి - డంబనమున

తే॥ నెట్టివెంద్రుకల్ కోఱలు - నెట్టి నొసలు, నీఁటెలును గంటరొదలొప్పు - నిభచయంబు
వెల్లువలఁ గాడుపఱిచె మున్ - విడక కలశ, జలధిఁ గలఁచిన మధుకైట - భులను పోలి.

తే॥ స్త్రీలు పురుషులు రవికాంతి ♦ తెలియరాక, ప్రావుల నుంచు నగురుకట్టి ♦ పొగలుగ్రమ్మ
గర్జనములేని మొగుళ్లులు ♦ కదఁకదిగిన, పఱపుకడలిన్ని పోలె నా ♦ ప్రాంతచోటు. ౨౫౫

ఉ॥ భూధర కందరంబులకు ♦ భూషణ లీల వసించుచున్న వి
ద్యాధరులెల్లఁ దమ్ముఁదమ ♦ యక్కఱ ము పక్కఱ ము విస్మరించి క్షో
ణీధవు వర్గముంగనుచు ♦ నిశ్చలులై రదిదేవలోకమే
యీధరఁ దప్పిదారి వసి ♦ యించె ననందగె వైభవోన్నతిన్. ౭౫౦

చ॥ రమణులు మున్నుగానె దిగి ♦ రంజిలు తత్ప్రియపాళియొద్ద బిం
కము సవు రింపు నింపు నలు ♦ కన్ బికముంగని ముచ్చటించుచున్
బ్రమదముతోఁ బ్రతిధ్వనులు ♦ వల్కెడి కొండలతోడఁ బల్కుచున్
నెమిళుల లీలఁ గ్రుమ్మరిరి ♦ నెమ్మియి చాయల నెల్లఁ గప్పుచున్. ౭౫౧

చ॥ పురుషులు, వీరమద్దియలు ♦ మ్రోయఁగ మాలికలందు తుమ్మెదల్
విరుతమొనర్ప ఖడ్గరుచి ♦ వింతగఁ గ్రేవ వెలుంగ నంగద
స్ఫుర దురురత్నకాంతి మెఱు ♦ పుల్ మెఱయన్ దమ కేలవంటి య
గ్గిరిఁగల దొప్పిదంబుఁ బరి ♦ కించిరి సింగములట్టులేగుచున్. ౭౫౨

తే॥ వనధి మేరువుఁగవియఁ జు ♦ ట్టినవిధమున, క్షోణిధవుసేన శైలంబుఁ ♦ జుట్టివిడిసె
భూపులును రాణులునువారి♦పుత్త్రకులును, నెఱయఁజంద్రశైలముదర్శ♦నీయమయ్యె

తే॥ తేంట్లుగ్రమ్మిన కల్పక ♦ దీర్ఘశాఖ, కలను తాటిమ్రాఁకుంబోలు ♦ కరము సాఁచి
చివుళులంద్రుంచి ప్రాణంబు♦పనిదినుండు, కరిణులకు నందియిచ్చెను♦కరిచయంబు.

తే॥ కోమరు గల్గిన యచ్చటి ♦ కోఱవతలకుఁ, జెలువుగాఁ బురోహితవృత్తి♦చేయువేఁగి
పూల విసుగొంపు భ్రమరముల్♦పొన్నగుత్తు, లనుచు రెక్కలపై వ్రాలు♦నప్పుడపుడు.

సీ॥ ఋతుంబు లనెడి క ♦ రేణువులం గూడి, వఱలు రేరా జను ♦ వారణంబు
వంపైన క్రొన్నెల ♦ వంకయన్ దంతాగ్ర, మున మిన్ను గ్రుమ్మఁగా ♦ పొదలిపాఱు
తేనియ మడవలఁ ♦ ద్రిప్పి మూఁకిచికట్టి, కొట్టుచేల్గాచెడు ♦ కోఱవ లపుడు
చదలేటి నీరు వి ♦ చ్చలవిడి పాఱించి, వరిపై రు పెంతు ర ♦ వ్వారిగాఁగ

ఆ॥ తొలఁగి పోవలేక ♦ నిలిచిన చందురు, నొక్కప్రక్క నచటి ♦ యువతులు గని
తను యలంకృతులను ♦ దగదిద్దికొంద్రు రం, భాదు లవలిప్రక్క ♦ నల్లికాంత్రు.

తే॥ కొలిమిఁబడక నేయి చిలుము♦గొనకయునుఱు, లూడ్చు బల్లెంబ నెడిక ను♦లొప్పుచెలుల
నొసళులంగాంచి యర్ధేందుఁ♦బోసఁగఁగొలిచి, పోలికలఁగనుఁగొందురు ♦పురుషులచట.

తే॥ సింగపుంబిల్ల లేన్గు ని ♦ సుంగు లచటి,ముంగిసలఁ జెఱలాడును ♦ ముదముమీఱ
వంకగలిగిన లేనెల ♦ వాంఛతోడఁ, గోఱవ పిల్లలతోఁగూడి♦తిరుగులాడు. ౭౫౮

మ॥ వర నీలద్యుతులుల్లసిల్లు శిఖర ♦ ప్రాంతంబులన్ గిన్నరే
శ్వర విద్యాధర నీలకేశ విలసత్ ♦ ప్రాగ్భార మూర్ధంబులన్

గరియూథంబులఁ జంపు సింహవితతుల్ ♦ గాల్గొంచు నంకంబులన్
దరుణాలక్తక యుక్త సిక్త పదచి ♦ హ్నంబుల్ ప్రకాశించెడున్.　౨౫౯

సీ॥ వాలుగలంబోలు ♦ వాలిక కన్నులు, చెవులనఱకునేగి ♦ చిందుగొనక
వెలిదంత కాంతులు ♦ వెన్నెలకాయక, గ్రొమ్మడుల్ విడియొడల్ ♦ గ్రమ్మకొనక
రంగారు కనుబొమల్ ♦ రాణించి నిక్కక, కరరవమును కంఠ ♦ వరరవంబు
పరఁగనొక్కటిచేసి ♦ నరములమీటి య, మృతమూర రమణులు ♦ కృతులుపాడ

తే॥ వినిన కిన్నర పక్షులే ♦ వెఱఁగుపడును, వారికుంకుమ పంకమో ♦ ప్పారు పటిక
దోనెలఁ గల్గునించిన కెంపు ♦ మణులగిన్నె, లట్లు విలసిల్లుచుండు నం ♦ దన్నియెడల

చ॥ పొలయలుకన్ వహించు పువుఁ ♦ బోఁణులు కాటుకతోడికన్నులన్
నులుముచు నంటుకాంద్రురు మ ♦ నోవ్యథ హెచ్చఁగఁ దత్తఱింపఁగన్
వెలలుచుఁ గ్రొవ్విదల్ తిగిచి ♦ విచ్చి చెదర్పఁగ రాలినట్టి పూ
వులు వసివాడకుండ మధు ♦ వున్ విడకొప్పెడి నచ్చటచ్చటన్.　౨౬౧

ఉ॥ మావిచివుళ్ల రంగడరె ♦ మై మెఱుఁగెక్కిన చెంచుకన్నెకల్
పూవడముల్ ధరించి తమ ♦ పోలికచూతురు వేల్పుఁగాంద్రతో
దేవనఖీమణుల్ మణుల ♦ దీధితు లొప్పిన గాజులూడ్చి మేల్
తావులుగల్గు మాలికలఁ ♦ దాలిచి పోలికగాంత్రు వారితో.　౨౬౨

ఉ॥ అమ్మగలట్టి వింటి సెన ♦ యంగల కంటిబొమల్ నటింప గా
నమ్మలు వీణతోఁ జలిపి ♦ నమ్మలతోఁ దగ నాట్యమాడి స్వ
ర్గమ్మున మేసకాదు లటఁ ♦ గ్లాంతిని వీడిన హారసంచయం
బిమ్మగ వానరాలి ధరి ♦ యింప ముదంపడు నాఁడుకోఁతులున్.　౨౬౩

ఉ॥ చందనవృక్షముల్ పెరుఁగు ♦ సానువులం గల కావిఱాల రా
పుం దగఁగొన్న హస్తినులు ♦ పోలును కుంకుమలిప్తదేహలన్
పొందికఁ బద్మరాగ రుచి ♦ పూరము గప్పఁగ నాకసంబు కెం
పుందనమంది సంజయను ♦ పొందిక నొప్పును సర్వకాలమున్　౨౬౪

తే॥ భూమిదేవికిఁ దోడవగు♦ముత్తియములు, చెదరి హారుమీదఁ బడు వియ♦న్నదిని పోల
హేమముంజేరి పడు సెల♦యేళ్ల వరుస, యలత్రివిక్రము నుత్తరీ ♦ యంబుఁబోలు　౨౬౫

ఉ॥ పొన్న లవంగ పూవుల స ♦ మున్నతిఁ గూరిచి తాల్చువారలుం
గ్రన్నన దేంట్లఁదోలి మక ♦ రందము పొందికఁ ద్రావు వారలై
కిన్నరపక్షులందు దిగి ♦ కిన్నరవోలె రహించి పాడఁగాఁ
గిన్నరు లల్కఁదీఱి తమ ♦ కించి చరించుట గాంచి రయ్యెడన్　౨౬౬

చ॥ యువకుల ఱొమ్ము తాఁకెడు ప ♦ యోధర యుగ్మముఁబోలు కర్ణికా
ర వితతి చెంతఁ గౌనుల తె ♦ ఱంగున నూఁగెడు కొమ్మలందునం
దవిలి వసించు పెంట్లు తమ ♦ దట్టపుఁ గ్రొమ్ముడిఁ గండుఁదేటులున్
గవగొని క్రొత్తపెండ్లి పని ♦ గాంచుట గాంచిరి వార లయ్యెడన్

చ॥ పటిక దొనల్ గనంబడఁగ ♦ బండలటంచు భ్రమించి సుందరుల్
తటుకునఁ బోవ వస్త్రములు ♦ దావణులుం దడియంగ రత్నయు
క్కటకములొప్పు హస్తముల ♦ గట్టిగఁదట్టుచు వీరమద్దియల్
బటువుగ గాళ్ళఁదాల్చు నెఱ ♦ బంటులు నవ్విరి కేకవెట్టుచున్. ౧౬౯

సీ॥ చూచిరి పెక్కింటి ♦ పొంపుపూఁబొన్నల, బంగరు సరుల నా ♦ రంగఁగనిరి
గాంచిరి విరహాగ్నిఁ ♦ గ్రాఁగి మాఁడిన కీస, లయములు గలుగు త ♦ ల్పములుకొన్ని
కని రింద్రగోపంబు ♦ లనుపోలు తంబలఁ, బారాణి యంటిన ♦ పటికఱాలఁ
జిదిమి సరులుగూర్చి ♦ చెదరవైచిన వాని, నొరపిడిచేఁ దావి ♦ పొరయు తరులఁ

తే॥ బసయె లేదని వెలయాండ్రు ♦ వదలువిటులఁ, బోలె సుందరుల్ మితిమీఱి ♦ పుష్పరసము
ద్రావి పాఱవైవఁగఁ బడి ♦ క్రాలుచుండు, క్రమ మధుపాత్రములు పెక్కు ♦ గాంచిరచట

సీ॥ కలువలఁబోలు క ♦ న్నులు మిక్కిలిచలింపఁ, బగడంపు నోటఁ జి ♦ ర్నగవు తొలఁక
కనుదోయి కింపైన ♦ చనుదోయిపైఁ దార, హారముల్ లేచుచుఁ ♦ దారుచుండ
ముఖచంద్రుఁ గబళింప ♦ మొనయు రాహువనంగ, వేణియు వెన్నంటి ♦ వ్రేఁగియాడఁ
గుండల యుగళముల్ ♦ గునిసియాడఁగ వేల్పు, గరిత లుయ్యాల లూఁ ♦ గంగఁగనిరి

తే॥ నిసులు పగలుగ మార్చెడి ♦ నేర్పుగలుగు, పటికబండలపై మరు ♦ పనులుపూని
బడలి నిర్జరకాంతలు ♦ విడిచినట్టి, కల్పమాలికల్ తొడవులు ♦ గాంచి రచట. ౧౭౦

సీ॥ కరతలంబు వలె వి ♦ కాసమొందెడు కుట్మ, లాంగ మలరు నాగ ♦ లింగముఁగని
పడగపామని భ్రమ ♦ పడి శూలములఁబోలు, కనులనుముకుళించు ♦ కొనెడువారు
మగఱాలలో నీడ ♦ దగఁగానగు పూలఁ, గోసియుండని ప్రేమఁ ♦ గొసరువారు
కంకేలి చిగురులఁ ♦ గెంగేల గోళులఁ, జిదిమి వక్షముల నుం ♦ చికొనువారు

తే॥ విరులఁ దమకించి కోయంగఁ ♦ బఱచువారు, వివిధ వర్ణముల్ నవరత్న ♦ వితతి వలన
నడరు మలయందు మలయుచు ♦ నంచలట్లు, మొనసి దొడ్డదొనలలోన ♦ మునుఁగువారు

ఉ॥ కాంత! చలింపవెల్గు సహ ♦ కార సువర్ణదళంబు లన్నియుం
గాంతిచలింపవెల్గు సహ ♦ కార సువర్ణదళంబులే యగున్
సంతత మంజులప్రసవ ♦ సౌరభ సీమలె కొమ్మలయ్యెడన్
సంతత మంజులప్రసవ ♦ సౌరభ సీమలె కొమ్మ లయ్యెడన్ ౧౭౧

క॥ శుకవాణీ కలకంఠీ, నికరధ్వని విని భుజంగ ♦ నివహము లేవన్
శుకవాణీ కలకంఠీ, నికరధ్వని విని భుజంగ ♦ నివహము లేచున్ ౨౬౩

క॥ తావుల గోరంట కోమలు, తావుల గోరంట కోమలు ♦ తనివి చెలంగన్
మావుల మురువైన పరువు, మావుల మురువైన పరువు ♦ మన్నించి రోగిన్. ౨౬౪

తే॥ రాజ ముఖ దర్శనంబునఁ ♦ దేజు మాసి, పుండరీక చయంబుల ♦ పొలుపు లడఁగ
రాజముఖ దర్శనంబునఁ దేజు మాసి, పుండరీక చయంబుల ♦ పొలుపు లడఁగె

క॥ తిన్నని యామోద మలరఁ, బున్నాగ చయంబు లచటఁ ♦ బొలుపుగ వెలయన్.
దిన్నని యామోద మలరఁ, బున్నాగ చయంబు లచటఁ ♦ పొలుపుగ వెలసెన్. ౨౬౫

ఉ॥ శ్రీరమణీయ నీతి మహి ♦ పీయుతి స్యందన వాహి సీంద్ర భూ
దార విహార భాసుర ము ♦ దస్థితి చామర ఖడ్గభాతి వం
శీరుతి యూథ సంహతి వి ♦ శేషక ధాతు పరాగర క్తి సాం
పారు ద్విజన్మరీతి గన ♦ నవ్వని పొల్చె నృపాలు వీడు నాన్. ౨౬౬

క॥ విలసిత గణికాతతి సర, సుల సుమనో మోద గరిమ ♦ సురుచిర మయ్యెన్
విలసిత గణికాతతి సర, సులసుమనోమోద గరిమ ♦ సురుచిర మయ్యెన్. ౨౬౭

క॥ భోగి హరి నాగ సద్ద్విజ, పూగమ్ముల నొప్ప రాజ ♦ భూభృద్వరుఁడున్
భోగి హరి నాగ సద్ద్విజ, పూగమ్ముల నొప్పె రాజ ♦ భూభృద్వరమున్. ౨౬౮

తే॥ భవ్యసురసాలములు వర ♦ ఫలము లొసఁగు, కతన నందన సరణిఁ బ♦ ర్వతము వెలయు
శీత లాంబుశీకర ఝురీ ♦ శీర్షకంబు, నగుచు హరకపర్దము వోలె ♦నంద మొందు. ౨౭౦

తే॥ పొంగుచున్న తేనెను ద్రావఁ♦బువులలోన, ముసరు మధుపంబులం బోలి♦ మూఁగి స్త్రీలు
పురుషులుం గూడి యా గిరి ♦చరియలందు, వీడ మదిరాక క్రీడించి ♦ రాడిపాడి. ౨౭౧

తే॥ దిగుట దలఁచిన గొప్ప పీ♦డగను దోఁప, దాని మాని యా గిరి పీఠి♦తరలరైరి
స్వర్గ సుఖమును గోరు స ♦ జ్జనులవలెఁ ద, దేక మానసులై వీడి ♦ రితర చింత. ౨౭౨

తే॥ మొగుళులొప్పనస్త్రాద్రి యే♦నుఁగునుపోలెఁ, గమలమిత్రుండుదు ముకుసిం♦గమును పోలె
గజవిరోధి క్రుమ్ముటచేతఁ గాఱునెత్రు, కరణి నాకస మెఱ్ఱనై ♦ కానిపించె. ౨౭౩

తే॥ మావి ప్రమూఁకులెఱ్ఱని కాంతి♦మలయ నొప్పెఁ, గొఱఁత లేక క్రౌంజిగుళ్ళులు♦కొఱలు సరణి
తన యొడలు మొత్తమా కాంతి ♦ తనరుకతన, రత్నఖచిత మారహిని పర్వతము మెఱసె

తే॥ కనుల పండువౌ తద్దృశ్య ♦కాంతివలన, వెలుఁగు శిఖరముల్ పెక్కులు♦కలిగియుంటఁ
జందనం బురంబు పయి న ♦లంది నట్టి, వెన్ను చందాన నమ్మల♦ వెలసె నపుడు. ౨౭౫

'కాంత! చలింప' అను పద్యమునుండి ఎనిమిది పద్యములు మాతృకయందు కేవల శబ్దాలంకార ప్రధానములై యుండుటచే నిసి అనువదింపఁబడక స్వతంత్రించినవి.

తే॥ ఒడలు ప్రాణంబులట్టు లొం ♦ డొరులు ప్రేమ, గలుగువారలుసింగముల్ ♦ గజములేణ
ములును తమతమ పెంటులఁ ♦ గలిసి వెడలు, విధమునన్ వచ్చి మలక్రింద ♦ విడిసిరంత.

ఉ॥ వేఁడి మయూఖ జాలమును ♦ విస్తృత కేసరముల్ జ్వలింపఁగాఁ
బోఁడిమి నొప్పు క్రుద్ధ హరి ♦ ముఖ్యుఁడు నాఁ జను నొంటికొల్లు తే
రేడు గుఱాల జోడు పగ ♦ లేలిక క్రుంకుడుగట్టు చేర నా
జాడ మెఱింగి దంతులన ♦ సాగి బయల్వడె మబ్బు తెట్టువల్. ౮౮౭

సీ॥ మందారమును మించు మకరంద గంధంబు, పరవు దామము దాల్చు ♦ ప్రభువరేణ్యు
వాహిని యను పెను ♦ వారాశి యందెల్లఁ, జెంబామరలు పూచు ♦ చంద మొంది
దీపముల్ వెలిఁగె నిం ♦ పే పార జనముల, మనముల రంజించు ♦ గొసము తోడ
యచ్చంపు టిసుకలో ♦ నాణిముత్తె ములీని, శంఖంబు చరియించు ♦ సరణి సమరి

తే॥ శీతలాబ్ధిలో బిందువుల్ ♦ చెదరఁజేయు, నలల నడుమను వెలువడి ♦ చలువజోతి
వేల్పుమూఁకల విందు వి ♦ న్వాదిఁదోఁచెఁ, జుక్కలెల్లను గొలుచుచుఁ ♦ జుట్టియుండ.

తే॥ పొలసునీచు వీచెడినల్ల ♦ జలధి తెల్ల, చంద్రుఁ గాంచఁగ నది యొర్వఁ ♦ జాలనట్టు
భూపవాహిని మాసినీ ♦ ముఖముల నెడి, విమల చంద్రులఁ గాంచెను ♦ వేలకొలఁది. ౮౮౯

చ॥ వెడలిచి రత్నహారముల ♦ వేడుకఁ దాలిచి తారహారముల్
సడలిచి కేశపాశములు ♦ చక్కనితావి పొగల్ దగిల్చి ముక్
ముడిచిన చల్లఁదేనెగల ♦ మొల్లసరంబుల నిచ్చలేమిచే
విడిచి మృగాక్షులంతఁ దమ ♦ వేణులఁ దాల్చిరి జాజిమాలికల్. ౮౯౦

సీ॥ నటకులు నటియించు ♦ నర్తన స్థలముల, వెలలు మృదంగ గుం ♦ డిల రవమ్ము
నతివల పాటల ♦ నలరు స్వరంబును, బిగినరంబులఁ దోఁచు ♦ విమల రవము
లయవైచు కరతాళ ♦ లలితనినాదమ్ము, పిల్లనగ్రోవి పాం ♦ పిరి రుతమ్ము
క్రొత్తగాఁ బదములు ♦ గూర్చి పాడెడుధ్వను, లసురులు వెఱఁగంద ♦ నతిశయిల్లెఁ

తే॥ త్రావు వారల తొట్రు శ ♦ బ్దములు సతుల, కపురు రొదలును కరులగీఁ ♦ కలును హారుల
హేషలును గూడి యేదియు ♦ నెఱుఁగరాక, కలకలంబు లా గుంపులఁ ♦ గలయఁ బర్వె.

సీ॥ పొలుపుగాఁ బూర్వంబు ♦ భుజియింపఁబడనిను, ధంబోలు మదనశా ♦ స్త్రవిషయంబు
లనుభవ విజ్ఞాన ♦ మొసరుట చేతను, దొరకక దొరకక ♦ దొరకినట్టి
యమృతంబుఁబోలు ల ♦ తాంగుల హృదయంబు, నం బుట్టు ప్రణయకో ♦ పంబు వోవఁ
బలు పాట్లువడి యూఱ ♦ డిలఁజేయు చేఁతలన్, గ్రొత్తమట్టులఁగొని ♦ కూర్చుపదము

తే॥ పాడుఁ డనుచు వెలందుల ♦ వేఁడికొనుచు, వారు పాడఁగఁ జెవి చవు ♦ లార వినుచుఁ
దత్త్వము గ్రహించి కనుల న ♦ ర్తనముచేసి, రంజిలుటచేతఁ దెలియక ♦ రాత్రి కడచె

౧౫. పుష్పాపచయ పటలము. (౩౯)

చ॥ రిక్కలు పండ్లుగాఁజెలఁగు ♦ రేయను రాక్షసరాజుఁగూల్పఁగా
వెక్కసమైన వెల్గులను ♦ వేయికరంబులు మీఱఁజాఁచి ప్రా
గ్దిక్కుధరం బనం జను సు ♦ దీర్ఘ కహారమునందు దోఁచెఁ బెం
పెక్కఁగ భానుఁడన్ సరమ్మ ♦ గేంద్రుఁడు సర్వజగంబు మేల్కనన్ ౯౩

మ॥ ఇన రాజన్య విశిష్టుఁడౌ దశరథుం ♦ డింపారఁ గాల్యంబులన్
బొసరం దీరిచి తన్ను చుట్టి జనముల్ ♦ భూపాలురుం గొల్వ స్యం
దనమం దెక్కి వనంబులుం దొరువులుం ♦ దన్పొందఁగా నొప్పుశో
ణనదిం జేరె దినేశ్వరుండు నడు మిం ♦ టన్ జేరె నవ్వేళకున్ ౯౪

తే॥ రాజులును రాకుమారులు ♦ రాణువయును, తమ వరాంగులతోఁ గూడి♦తనియఁదిరిగి
సుమములం గోయ మనములు♦తున్కత నొంద, సొంపు పెంపారువనములఁ♦జొచ్చిరంత

చ॥ బొమలు శరాసనంబులుగఁ ♦ బూనిచి చూపుల తూపు లేసి గా
యము పొనరింతు రంచుఁ జను ♦ నంగమునం ♦ జనె బర్హి సంఘముల్
ప్రమదల పల్కులన్ విని త్ర ♦ పం గొని చిల్క లొదింగెఁ గాల్నడన్
బ్రమసి బిడెంబు నొందు క్రియఁ ♦ బాఱుచు నుండె మరాళ సంఘముల్.

తే॥ కుండలంబులు మెఱయఁగ ♦నిండ మునరు, తుమ్మెదలురొదసేయ నీఁ♦దుటలుచూచి
హితులు పతులు లతాంగుల ♦ లతలనుండి, యొఱుఁగలేక మిణకరించి ♦ రెంతొ సేపు.

ఉ॥ కోయిల లయ్యెడన్ మణులు ♦ గూర్చిన భూషణముల్ ధరించి రా
గాయిత వాక్చమత్కృతుల ♦ నందిన యక్కలకంఠు లుబ్బుచున్
కోయని యార్వ బెగ్గడిలి ♦ కూయక యుండగ లేదు సిగ్గుచే
వాయి గదల్ప వల్పులు సు ♦ వక్తల సన్నిధి వా మెదల్తురే? ౯౭

తరువోజ॥ విసముకంటెను మించు♦వెడఁద కన్గవల, వేడ్క నమృతమనఁ♦బ్రేమించిచూచి
యొసపరుల్ కేల్దమ్మి♦ నొందఁగ వంప, నున్నతంబులయి పూ♦లొప్పిన లతలు
కుసుమ కోమలములౌ♦కోమల పాదములఁ,గూరిమిఁ బువ్వులు♦గురిసియడంగె
గొసరక సుమలతాం♦గులకడ నుఱిది, క్రుంగ నమ్రములుగాక♦కొఱలువారెవరో.

ఉ॥ ఇందిరఁ బోలు నిందుముఖు ♦ లిమ్ముగఁ దాకఁగఁ గేలు దమ్ములన్
సుందర పీన వక్షములు ♦ శోభిలు విక్రమ సింహ దోర్గిరుల్
చెందిన యున్నతిం గుదిసి ♦ చిక్కి వినమ్రము లౌచు నుండ స
న్నందన మొందు పూలతలు ♦ సమ్రము లౌటఁ దలంప నబ్రమే? ౧౦౦

చ॥ సరసులలోనఁ బూవని ప్ర♦శస్త వనేజ కువాలయంబులన్
దిరపడఁ జంద్రవంక గల ♦ తీవలు పూవఁగఁ గాంచి తుమ్మెదల్

వెరవున వచ్చి మూఁగి మఱి ♦ వేసరి తోలినఁ బోవకుండెఁ గ్రొ
త్త రుచులఁ గోరఁ వా రొకట ♦ దక్కిన వానిని వీడువారలే? ౯౦౧

చ॥ శిలలనఁజెల్లి చేవమెయిఁ ♦ జెన్నలరారు భుజంబు లొప్ప వీ
రుల కడఁ జేరు కేకి సవు ♦ రుం గల చామలఁబోలెఁ గొన్ని పు
ష్పలతలు కోమలంబులయి ♦ వంగి యడంకువ నొప్పెఁ గొన్ని తీ
వలు మఱి చేతికందవును ♦ వంగవు కిన్వడు వారికై వడిన్. ౯౦౨

ఉ॥ పూవులు కోయఁగా లతలు ♦ పోఁడిమి మాయుటఁ గాంచి బొమ్మలన్
కైవడి నొప్పు కప్పురపు ♦ గందులు కాంతుల కిచ్చి యెవ్విధిన్
మెవడి గూర్చునంచు మణి ♦ మండనముల్ కయిసేసి సన్నసౌ
తీవలఁ గాఁచుచుండి రటఁ ♦ దేఁకువఁ జల్లని తూపు చూపులన్. ౯౦౩

ఉత్సాహ॥ అలరు విరులఁ దేనె ద్రావు ♦ నళులు వికచ పుష్ప మా
లలను వదలి వట్టి వగు వె ♦ లందుల జడఁ జేరి మున్
వలచు పువులఁ దలఁప ♦ వయ్యఁ బ్రాజ్ఞ వరులు సంగడం
బులు పొసంగు చోట సుఖము ♦ పొందువారలే గదా? ౯౦౪

ఉ॥ అందముచేత నిందిరకు ♦ నాభరణం బని చెప్ప నొప్పు రా
కేందు నిభాస్య కంజము క ♦ యిం గదియించి పలుంగు బండ నీ
డం దన బింబముం గని యె ♦ డంద తడంబడ నీరు గార్చె నీ
చందనగంధి నాప్రియు ని ♦ జంబుగ లోఁగొనె నంచు నెంచుచున్ ౯౦౫

చ॥ పొలుపుగఁ దాల్చియున్న విరి ♦ పూసరముం గొని యొక్క భూపుఁ డి
మ్ములఁ బ్రియురాలి కంఠమునఁ ♦ బూన్పఁగఁ గాంచిన చెల్వ యోర్తు పే
రలుకను మోము వాడ్చె నయ ♦ నాశ్రులు ముత్తెము లట్లు గబ్బి గు
బ్బల పయిఁ జింద నేడ్చెను; స ♦ పత్నుల మేలిమి నోర్తురే చెలుల్? ౯౦౬

చ॥ ప్రియుఁడగు నొక్క రాజు తన ♦ ప్రేముడి కాంత మయూర లీలలన్
గయికొని రాఁగ నామె మది ♦ గానఁగ నొక్క లతా నికుంజముం
బయికొని డాఁగ రామ చొరఁ ♦ బాటి మనోహరుఁ గానలేమికిన్
మయి తన ప్రాణమున్ వెదకు ♦ మాడ్కి మఱింగె సురింగెఁ జెంగటన్.

ఉత్సాహ॥ కాటుక గల కట్టి కనులఁ ♦ గావి రంగు గానరా
మీఁటి యూఁటెఁ దాల్చి యున్న ♦ మేటి పైని యూసునన్
జోటి యొకతె యందకుండు ♦ సుమముఁ గాంచి కోయుమా
వ్యాటి కొందు ననుచుఁ గేలు ♦ మడిచి వేఁడెఁ గోకిలన్. ౯౦౭

తే॥ పెద్ద యెడ నీటి కాయను ♦ ప్రియుఁడు గాంచి, పడఁతి గుబ్బలఁ బోలు నీ♦ ఫల మనంగ
నే పడఁతి గుబ్బలని మది♦ యెఱియ నేడ్చె, వెక్కి వెలవెల పోయెను♦ వెలఁది యొకతె.

తే॥ ఆల మన్నంతఁ బెల్లుబ్బు ♦ నద్రి భుజుని, పుష్పములఁగోయు స్మరనిభుఁ♦బూవుఁబోణి
నీలవేణి కోకిలవాణి ♦ కేలఁగనులు, మూసి, యెవరన నిట్టూర్చె ♦ మోము వాడ్చి.

తే॥ బురదఁ బుట్టని తమ్ములఁ♦ బోలు కేలు, చాఁచి పూలు గోరిన తన♦సకులఁ గాంచి
ననల నొసఁగక యొక్కఁడు♦నడుమ నిలిచె, దాఁప కీయకుండెడు లోభి ♦ దంభియట్లు.

తే॥ ప్రియుఁడు పొరపడి వేఱొక♦పేర బిలువ, నూడఁ దీసిన చురియ నా ♦ నుఱిమిచూచి
పరువు తలవంపఁ బూవుతో♦వైచె నొకతి, అదియు నిట్టూర్పుచే నల్ల♦నయ్యె మాఁడి.

తే॥ కులసతులువిరిదమ్మిమో♦ముల వెలుంగు, కటికనులఁజూచి కాంక్షతోఁ♦గలయఁదిరుగ
మదజలముద్రావమధుపముల్ ♦మలయఁదిరుగు:మదపుఁటేనుఁగుఁబోలెను♦మన్నెఁడొకఁడు

ఉ॥ పొచ్చెము లేని హాసు గల ♦ భూవరుఁ డొక్కఁడు సంజఁ దోఁచు రే
నెచ్చెలి వంక వంటి నయ ♦ నెన్నుదు రొప్పు లతాంగికిన్ మదిన్
మెచ్చొనరించు వేఱు చెలి ♦ మిన్నక సాముగఁ బంచు పువ్వులన్
జెచ్చెరఁ జిమ్మి పోయి రటఁ ♦ జీఁదఱితోడఁ గలాపపాళితో. ౨౧౪

సీ॥ నైజ గంధమునొంది♦నలువుగా విరిసిన, తుఱుము నెప్పటి యట్ల ♦ తుఱుముకొనక
జాఱిన పయ్యెంట ♦ సవదరింపక త్రోవఁ, జెదరిన ముత్యాల♦ చింత గొనక
తాను వెదకునది ♦ తనలోని ప్రాణమో?, యేదో? యనఁగ నెల్ల ♦ యెడలఁ దిరిగి
మకరంద బిందువుల్ ♦ రకముగఁ జిందు క్రొం, దలిరుల వెదకె సుం ♦ దరి యొకర్తు

తే॥ ప్రియుఁడు ముదమున వచ్చుచో♦బిఱ్ఱ బిగిసి, పలుక కాతంకు వేసరి ♦ తొలఁగు పిదపఁ
దహతహంపడి దయితుని ♦ దారి నిలుపఁ, జిలుక నంపి తానును వెంట♦ వెలసె నొర్తు.

తే॥ విరుల సరములుదాల్చిన ♦ పేరురమున, విరుల శరములు విరివిగా ♦ విచ్చి తూఱఁ
గృత్యమెఱుఁగక మాధవీ!యీయఁగలవె?, మంచిమందారసుమమని♦మసలునొకఁడు

తే॥ అగడు కల్పించుకొని కోప ♦ మాఱ కేడ్చి, వెదకి చేర్చి కూర్చిన తావి ♦ విరి సరంబుఁ
దాల్చి యద్దంబు గని భర్త♦తడసి యున్కి,కడలుగొని చిడిముడిపడె♦మడఁతి యొకతె

చ॥ యమునకు నోరె మిచ్చు గుణ ♦ మందిన కుంతముఁ దాల్చు నాప్రియుం
డమిత ముదంబు నందు నను ♦ నాసను దాల్పఁగలే దలంకృతుల్
తమి గొని యీ శరీరమునఁ ♦ దాల్పను జీవము లంచు భూషలన్
గ్లమమున నూడ్చియిచ్చె నొక కామిని ♦ కోర్తి వియోగ వేదనన్.

ఉ॥ చెంగటి యీఱమందు తన ♦ చిల్క యడంగుట గాంచి కంచెలన్
లొంగక బూరటిల్లిన వ ♦ లుంద చనుంగవ మోవలేమిఁకిం

గ్రుంగి వడంకు నెన్నడుము ♦ కూడని నొవ్వివహింపఁ జెచ్చెరన్
బంగరు గిన్నెఁ బట్టికొని ♦ పర్విడు నొక్కవరాంగి కుందుచున్. ౯౧౯

ఉ॥ అంచను గాంచి దాని నడ ♦ యందముఁ గాంచి సహాయ లీల నే
తెంచుట గాంచి మైత్రి కరు ♦ దెంచె నటంచుఁ దలంచెఁ దోడు గా
నెంచెను నిన్ను గాంచు ననుఁ ♦ తెంచరె యందము లేని దంచు నీ
కించెడి భూషలిత్తు ధరి ♦ యింపుమ యంచొక ముద్దరాలనెన్. ౯౨౦

చ॥ విమల శిరోమణిం గదిసి ♦ వ్రేలెడి కీల్జడఁ గాంచి పెన్ భుజం
గమ మని కాటి నెన్మి వెను ♦ కం బొడువం గని సుందరాంగి యో
ర్తమిత భయంబునం బఱచి ♦ యప్పటి కుండిన కిన్కఁ పీడి మో
దము వలకాని కెచ్చిరిలెఁ ♦ దా నెఱి నన్నుంగు నొడిం దటాలునన్. ౯౨౧

చ॥ అసదృశ సుందరాంగి యొక ♦ యర్మిలి కాంతను పైఁడిబొమ్మ! యిం
పెసఁగు మరందమా! ప్రియస ♦ ఖీ! నను గన్గొను మంచుఁ గన్నులన్
బొనఁగఁగ మూసి కోయఁదగు ♦ పుష్పలతా నికటంబు చేరి యో
హాసపరి! రోసి కాంచు మని ♦ యుబ్బున నవ్వెను గేలి గొట్టుచున్. ౯౨౨

తే॥ వింటి నారి లనంగ తీ♦గియలఁ జుట్టి, పంకజములఁ గాల్చి యువక ద♦ర్పకుఁ డొకండు
నీలవేణుల వదన వ♦నేజములకు, నుదయ రాగ భాస్కరుఁ బోలె ♦నొప్పఁ మిగిలె.

తే॥ చెఱకువిలుకాఁడు సిగ్గలు♦చెలువ మమరు, మగలు కొందఱు తరితీపు♦లెగయఁగొలుపు
చెలుల కలికి పల్కులకు ని♦శేష ఫణితి, శాస్త్రములకు వలెన్ వ్యాఖ్య♦సలుపువారు.

తే॥ భ్రమర గీతముల్ వంశ ర♦వమ్ము గాఁగ, సనము శరుఁడను వేఁడు ల♦క్ష్యమ్ముచూపఁ
గడుపు నడుమను కోడెలు ♦ గదలు కరణి, గలువ కంటులు చుట్టిరాఁ♦గదలువారు.

తే॥ మదిఁ గడంకచే మునులు మ♦న్మథుని గెంటి, గెలుతు రనుకొంట వట్టి మా♦టలె నిజంబు
చిన్నిలతలఁ బ్రసూనముల్ ♦ చిదుము నీమె, కనఁ బామ లెవారిలొంగింపఁ♦గలవుచూడు.

క॥ పొన్న తరు వెక్కిన ప్రియుని, యెన్నికలో నెక్కి నిలిచె ♦ నిందువదన యే
యెన్నఁదగు జ్ఞానులేనిం, దిన్నగ గురు కుచల గెలిచి ♦ తిరుగం గలరే? ౯౨౮

తే॥ దేవతలచేతనేని చి ♦ త్రింపరాని, సుషమ యంద తలంపును ♦ చూపు నిలిపి
పుష్పశాఖపై నుండిన♦పురుషుఁ డొకడు, మొగ్గలును చిగురులుగోసి♦ముగుదకొసఁగె

తే॥ గదను పోలిన భుజములు ♦ గల యొకండు, ప్రియసఖిని గాంచె నాయలి♦వేణి బింబ
ఫలముఁ బోలునోటదు డుకు♦పలుకువలుకఁ, గనలు గొనె నని మదిజాలఁ♦ గలఁతనొందె

క॥ అను నిట్టి చెయ్వులం గల, వనితలు పురుషులును గూడి ♦ వనమున విరులన్
దనియఁగఁ గోసిరి వేసట, గొని జలముల నాడ నిచ్ఛ ♦ గొనిరి మనములన్. ౯౩౦

౧౬. జలక్రీడాపటలము. (౩౩)

చ॥ లలితులు దివ్యమూర్తు లక ♦ లంకులు దేవ గణంబు సిగ్గిలన్
బొలసి శిలీముఖంబులు ప్ర ♦ ఫుల్ల సరస్సులనుండి ఝుంకృతుల్
సలుపుచు మూఁగి లేవ విల ♦ స ద్వనవాటులనుండి పెంటులం
గలిసి మదేభముల్ చను ర ♦ కంబున నేగిరి స్త్రీలతోడుతన్. ౯౩౧

తే॥ కొలకులం దిగి క్రీడింప ♦ వెలయు లీల, మునుపు దుర్వాసుఁ డింద్రుని ♦ గసలి తిట్ట
నతని సంపద యప్సర ♦ స్సతులతోడ, గడలిఁ జేరిన దృశ్య మ ♦ య్యెడలఁ దోఁచె.

చ॥ కలుకుల కన్నులం బలెనె ♦ కల్వలు పూచెను కల్వలంబలెన్
జెలువల కన్నుదోయి విక♦ సించెను కోకనదంబులెల్ల న
వ్వెలఁదుల మోముదమ్మి వలె ♦ విచ్చె వరాంగుల మోములెల్ల నా
జలజము లుల్లసిల్లు క్రియ ♦ జానుగఁ బొందె వికాస సంపదన్. ౯౩౩

ఉ॥ ఇందిరఁ బోలి కొందఱు ని ♦ జేశుల ఱొమ్ములఁ జేరినారు వే
కొందఱు వారి కేలు జత ♦ గూర్చి జయేందిర నాఁగ నుండ్రి పైఁ
గొందఱు పాళ విచ్చుక్రియ ♦ గొట్టములం గొని నీరు చిమ్మ రం
దందుల మీలు త్రుళ్ల భయ ♦ మందిరి చేరిరి వారి కౌఁగిలిన్. ౯౩౪

తే॥ గందవొడినొండొరులుచల్లఁ ♦ గడఁగువారు, విమలజలమునోళులఁబట్టి ♦ యుమియువారు
అంజలులఁ దోయములు చల్లు ♦ లాడువారు, కుచములంటవిరులు పడఁ ♦ గుందువారు.

తే॥ మెఱుపుఁబోలినమధ్యముల్ ♦ మెఱయువారు, వెదురుఁబోలినభుజముల ♦ వెలయువారు
విరియు కేశముల్ మొగముల ♦ మఱుఁగు పఱుపఁ, జేరె క్రీడింప నంచలఁ ♦ జీరువారు. ౯౩౬

సీ॥ పగడంబు డంబు బిం ♦ బంబు రాగంబు ప, ద్మంబు నింబారు మొ ♦ గంబు లలర
కువలయ నయనముల్ ♦ చవులించు నించు సం, చున మించు మించిన ♦ సుందరాంగు
లడరి జడమ్ములనడుమను నడయాడు, వాలుగ మీలను ♦ లీలఁ గనుచు
నీతటాకంబుల ♦ కెల్లను కన్నులు, కలవె యంచు హితులఁ ♦ బలుకువారు

తే॥ తమిని విభుల భుజంబులఁ ♦ దడవు పూన్కిఁ, దరుల నున్న మయూరముల్ ♦ విరిసిపాఱఁ
గుందనపుఁ గుండలమ్ములు ♦ గునిసి చూడ, దరులఁ జేరువారలు నైరి ♦ తరుణు లపుడు

తే॥ నిర్జరాంగనఁ బోలిన ♦ నెలఁత యొకత, నీటఁ బ్రతిబింబితంబైన ♦ నీడఁ గాంచి
నేను నవ్వ నవ్వునది నా ♦ నెచ్చెలి యని, గబ్బి గుబ్బల సర మీయఁ ♦ గడఁగెఁ బ్రీతి.

తే॥ అచటఁ బొసఁగిన దొసఁగేదొ ♦ యరయరాదు, మీలఁబోలియుఱ్ఱనిచాఱ ♦ వాలుకనుల
నెఱ్ఱఁజేసి పంకజములం ♦ దిమిడి నిలువఁ, జెలువ మొగమేర్పఱుప శంక ♦ చెందెఁ బ్రియుఁడు.

చ॥ తలిరులవంటి హస్తములఁ ♦ దాల్చిన కంకణముల్ శిలీముఖం
బుల రొదతోడ నార్వ జల ♦ పూరమునం జొరఁబాఱి హేమమే
ఖలలు తునింగి కాళ్లఁ బెనఁ ♦ గన్ భుజగంబులు చుట్టె నంచు వె
ల్వెల గొని కంప మొందిరి వి ♦ భీత మృగాక్షులు కొంద ఱత్తఱిన్. ౯౪౦

చ॥ తొలి కలశాబ్ధిఁ ద్రచ్చునెడ ♦ దుర్ఘటచకా సుధతోడఁ దోఁచు వే
ల్పుల జవరాండ్రు చుట్టుకొనఁ ♦ బొల్పగు మందరమట్టు లంగదం
బులు కడియంబులున్ వెలయు ♦ పుష్ట భుజుండగు నొక్క రాజు తన్
గలుకులు చుట్టి నిల్వ జల ♦ కంబుల నాడుచునుండె వేడ్కమై. ౯౪౧

ఉ॥ కంకణముల్ ధరించు కర ♦ కంజములున్ జిఱునవ్వు కవ్వ రా
గాంకితమైన మోవులు ధ్వ ♦ జాంచలలీలఁ జలించు మధ్యముల్
పొంకముగాఁగ నొప్పు పువుఁ ♦ బోఁడులలోనఁ జెలంగు రాజ మీ
నాంకుఁడు తోఁచె నిర్ఝరిణి ♦ హస్తినులం గల హస్తికైవడిన్. ౯౪౨

ఉ॥ కారు నెమిళ్ల క్రొవ్వు లడఁ ♦ గం దగు చాయలు గల్గి మబ్బులం
గేరిన కేశ పాశములు ♦ గీల్కొను చిల్కల కొల్కి కూటముం
జేరిన యొక్కఱేఁడు విల ♦ సిల్లె సురాపగ తీరమందు పెం
పారిన ఋక్ష సంచయ స ♦ మాశ్రిత పూర్ణ శశాంకుకైవడిన్. ౯౪౩

చ॥ అరుదగు తుంట వింటి యస ♦ మాస్త్రినకున్ వల పొండె కాక యం
పఱయు నొసంగు దృష్టి గల ♦ మానిని యోర్తు సఖీ జనం బలం
కరణము గూర్పఁ జెల్వల ని ♦ కాయమునన్ వెలసెన్ మనోజ్ఞయై
విరుల తటాకమందు కడుఁ ♦ బెద్ద జలేజము విచ్చు మచ్చునన్ ౯౪౪

తే॥ చెలులు పలువురు తన చుట్టు ♦ నిలిచియుండఁ, బ్రమద యొక్కర్తు విరిసిన ♦ ప్రసవనికర
వల్లు లొకకొన్ని యొలయఁగాఁ ♦ బాల వెల్లిఁ, బొడమినట్టి కల్పకవల్లి ♦ పొడవు సూపె.

సీ॥ గురు రథంబుల నుండి ♦ కొన్న నితంబముల్, కొబ్బరి ప్రమాకులఁ ♦ గొన్న కుచము
లేరి యొద్దను గొన ♦ నేరని యనవద్య, సౌందర్య మొప్పారు ♦ నన్ను తాఁగి
కంచెలలోన బి ♦ గించిన వక్షోజ, ములును వెలికి దూఁక ♦ మునిఁగినంత
విమల జలంబుల ♦ వెలుఁగు రాకా చంద్రు, ప్రతిబింబ మన మోము ♦ పరిఢవిల్లె.

తే॥ వలుఁద భుజములు వలువల ♦ వెలికి నుఱుకు, నుఱికిదిపిఱుఁదులుకుంభప ♦ యోధరమ్ము
లొండొకటి మీఱి క్రమ్ముచు ♦ నుంటఁ జేసి, వెల్లువలు తటముల మీఱి ♦ విరియఁబాఱె

తే॥ ఎఱ్ఱనోరు తెల్లఁగ గను ♦ లెఱ్ఱగాఁగఁ, దావి గంధము తొలఁగ వ ♦ స్త్రములు నలఁగ
జలజ వదనలు మునిఁగిన ♦ కొలఁకు చూడఁ, బ్రేమ మీఱఁగఁ గవిసిన ♦ ప్రియునిపోలె.

తే॥ మాన్యులంగూడితిరుగు సా♦మాన్యులేని, మాన్యులౌట యుక్తముకదా? మత్స్యములును
దరుణుల యొడళ్ల తావులఁ ♦ బరిమళించెఁ, బెర నిదర్శన మిఁక దీని ♦ కరయ వలెనె?

క॥ తరుణుల చందనములతోఁ, దరుణుల కుంకుమము గలిసి ♦ తగ నిండిన యా
సరసి నొకచోటు నీలపు, శరదమ్మున నెఱ్ఱ మొగులు ♦ చందమ్మయ్యెన్. ౧౪౯

క॥ అలఁదిన యొడలి యగురుతోఁ, గలిసిన కలపంబు నీటఁ ♦ గడుగం బడఁగాఁ
దులకించు మెఱుఁగుఁబోఁణులు, విలసిల్లిరి సానఁ దేఱు ♦ పెను మణు లనఁగన్. ౧౫౦

క॥ చెలువుని భుజమున నంగన, చెలువుగ గందమున వ్రాయు ♦ చిత్రము సరసీ
జలములఁ దుడువఁబడుఁట తాఁ, దెలియక కను లెఱ్ఱఁజేసి ♦ తీక్ష్ణతఁ జూచెన్. ౧౫౧

తే॥ వలుఁద పిఱుఁదులు దర్పక ♦ జ్వరము కలుగు, నతివ యొక్కతె కలపంబు ♦ లలరుఁదేనె
క్రొవ్విరులు పుప్పొడియుఁ గొలఁ ♦ కున జలంబు, తోడ సలసలనుడికెను ♦ ధూమమెగయ

క॥ వనజ నివాసిని బ్రాఁతిని, దన కరమున జలక మార్చు ♦ దంతిం బోలెన్
వనమాలా భుజుఁ డొక్కఁడు, తన కరముల నీర మెత్తి ♦ తరుణిం దడిపెన్. ౧౫౩

తే॥ మెల్లని నడక నోడింప ♦ మెలఁత లుంచు, మృదు పదములఁ బోలిన వన ♦ నెదలఁ గనలి
త్రొక్కులాడుచున్నవియన ♦ దొట్రుకొనియె, నలినములమీఁదియంచపి ♦ ల్లలు నయారె

తే॥ చందనము వోవఁ దేటయై ♦ సౌరు గొనుచు, హేమ కుంభంబులంబోలి ♦ యొసక మొసఁగు
గబ్బి గుబ్బలఁ గని దర్ప ♦ క జ్వరమున, నడలు కాముకు లెందఱో ♦ నుఁడువఁదరమె?

క॥ ఏలిక విరిసిన తామరఁ, బోలిన కేల్సాఁచి జాడ ♦ పోలపము దెలుపన్
లోలాక్షి చేటి కన్నుల ♦ మూలముగఁ గటాక్ష సంజ్ఞఁ ♦ బోఁడిమిఁ జేసెన్. ౧౫౬

తే॥ అలలు త్రోయుచుఁ బరువిడి ♦ యలముకొనఁగ, నురలు నీట మునుంగు ర ♦ క్తోత్పలములు
హరిణనేత్రల మోమంద ♦ మంద లేమి, మదిని సిగ్గిలి డాఁగిన ♦ మాడ్కి నొప్పె. ౧౫౭

క॥ ఈరీతిం గ్రీడించిన, వీరులు మానినులు సరసి ♦ వీడుచు దరులం
జేరుచు దువ్వలువ లలం, కారంబులు దాల్చి రెల్లఁ ♦ గాంచిన తనివిన్. ౧౫౮

ఉ॥ కోరిన వట్టు నీరములఁ ♦ గ్రుంకి పదంపడి వీడినట్టి కా
సారము లొప్పె రిక్కలును ♦ చంద్రుఁడు వీడిన మిన్నువోలె నిం
డారఁగ విచ్చియున్న జల ♦ జావళి యెల్లఁ దొలంగి దోపు వో
గారము దక్కి కుంది మదిఁ ♦ గంది యలందుఱు పేద చందమై ౧౫౯

క॥ హరిణాక్షులతోఁ బురుషులు, బెరసి జలము లాడుచుంట ♦ వీక్షించిన యా
తరణి యటులాడఁ గోరెన, కరణిం జని చాయతోడఁ ♦ గడలిఁ గ్రుంకెన్. ౧౬౦

క॥ బలహీనుఁ డగుచు నోడియుఁ, జలమున మఱి యరులపైకిఁ ♦ జను నృపుఁ బోలెన్
వెలఁదుల మొగముల కోడిన, నెలయు మరలఁ బైకి నెక్కె ♦ నెలకొను కడిమిన్.

౧౭. మధుపానపటలము. (౬౭)

ఉ॥ తెల్లని కల్లు వెల్లువనఁ ♦ దేటగు పాటలు రూపుతో నిటుల్
చెల్లె ననంగ, నుల్లమునఁ ♦ జిక్కని మోహము నిండిపొర్లి యీ
వెల్లువ యయ్యె నా వెలసి ♦ పెల్లుగ వెన్నెల లెల్ల నేత్రముల్
చల్లన గాఁగ నెల్లెడల ♦ సాంద్రముగాఁ బరవెన్ జగంబునన్. ౯౬౨

చ॥ కలిసినవారి చేఁతలకుఁ ♦ గల్లునుబోలి వియోగ మొందు వా
రల యుసు ఱాను దుర్విష వ ♦ రంబయి నెయ్యపు టల్కఁ బూను క
ల్కులకును గూర్చు దూతియయి ♦ గొప్పగ విప్పుగ వెన్నెలల్ జగం
బులఁ బరవెన్ మరుండు తన ♦ పూన్కికి బాసట గోర వచ్చె నాన్. ౯౬౩

ఆ॥ నదులు గంగలయ్యె ♦ నుదధులు పాల సం, దరములయ్యెఁ బర్వ ♦ తంబులెల్ల
వెండి కొండలయ్యె వెన్నెల పెల్లిద, మంగవించు శేమ ♦ నంగవచ్చు? ౯౬౪

ఉ॥ ఎల్లరు నెల్ల దిఙ్నిచయ ♦ మెల్ల పదార్థము లుల్లసిల్లి క్రొం
దెల్లని వాటచేత జగ ♦ తీ తల మెల్ల వెలింగెఁ దొల్లి యు
త్ఫుల్ల సరోజ బాణుఁడిలఁ ♦ బుట్టిన నాఁడు రమా సుమాంగి లో
వెల్లిగఁ బాఱు సమ్ముదము ♦ పేరిమిఁ గప్పిన వెల్ల యొల్లె నాన్. ౯౬౫

మ॥ పొలఁతుల్ చేరిరి చుక్కలల్లెసఁగు మే ♦ ల్ముత్యాల పందిళ్లనీ
డల సంచార పయోదముల్ దిగెడు ద ♦ ట్టంబౌ వనాంతంబులన్
జెలమం దేఱిన నీరువోలు స్ఫటిక ♦ స్ఫీత స్ఫుర ద్వేదికా
స్థలులం బుష్పిత కాయమానముల ని ♦ ష్టాగోష్ఠిఁ గ్రీడింపఁగన్. ౯౬౬

తే॥ పుష్పవేణులతోఁ గూడి ♦ పూల సెజ్జ, లందు కాలంబు పుచ్చెడు ♦ నాసఁ బురుషు
లమృతముంబోలి తేటయై ♦ యలరు మధువు, హైమచషకంబులం గొని ♦ యానిరపుడు.

తే॥ అమర గంధర్వ విద్యాధ ♦ రాబ్జముఖులఁ, గేరు సౌష్ఠవ మొప్పు న ♦ క్కీరవాణు
లలరులం దేంట్లు తేనియ ♦ లాను లీలఁ, జప్పరించి రాసవమును ♦ చవులు వాఱ. ౯౬౭

తే॥ చంద్రికను పాలఁ బోలిన ♦ చషక మూను, చేతికాంతిచేఁ జెలువారి ♦ జేగుఱయ్యె
సుదతి యానిన సుర, రాగ ♦ సుధను బోలె, నింతి కనుఁగవ యప్పుడ ♦ యెఱ్ఱఁ బాఱె.

తే॥ అగురుపొగ గ్రమ్మ క్రొమ్ముడి ♦ యవఘళించు, మగువ త్రావిన తెల్లని ♦ మధువువహ్ని
కుండమున నేయివోసిన ♦ కుదురుదాల్చి, యుల్లమున నున్న కామాగ్ని ♦ నొలుకఁజేసె.

చ॥ విలసిత ఫాలమైన యలి ♦ వేణి యొకర్తుక పైఁడిగిన్నెలో
పలఁ దన నీడఁ గాంచి చెలు వా! మధు వానుదు రమ్మ యంచు వే

పిలిచె; వినంబుఁ బోల్కనుల ♦ వేఁడిమి వాక్కుల నబ్ధి వెన్నయుఁ
నెలయు మనోజ్ఞరాంధ్ర యవి ♦ వేకపు దీటు మఱొండు గల్గునే? ౯౧

చ॥ అలుకఁగఁ దగ్గ కౌను గల ♦ యంగన యాసవ పాత్ర మందు వే
నలియును కెంపు మోవి చిఱు ♦ నవ్వు విషస్ఫురితాగ్ర కుంత వీ
క్షలు గల నీడఁ గాంచి వెఱి ♦ చానరో యేమి యొనర్తు వద్ది యెం
గిలి యిదిక్రొత్త త్రావు మని ♦ కేరెను కుట్మల దంత కాంతితో. ౯౨

ఉ॥ నూత్న విధంపు హింసలను ♦ నూల్కొనఁ జేసెడి చూపులాఁడి మేల్
రత్నపు గిన్నెఁ గౌముది చొ ♦ రంబడఁ గల్లని సంభ్రమించి వే
యత్నముతోడ నానునెడ ♦ నంగన లెల్లరు కేరి కామినీ
రత్నముఁ గాంచి నవ్వ నల ♦ రామయు శీర్షము వంచి సిగ్గిలెన్. ౯౩

ఉ॥ వీణకుఁ బిల్లఁగ్రోవి కొద ♦ వించెను శ్రావ్యత యీమె యంచు వి
న్నాణముగా వచింపఁదగు ♦ నారి యొకర్తుక కల్వ తావి కల్
నానెపుఁ బాత్రఁ బట్టి నయ ♦ నంబుల నీడను గాంచి యంత సిం
గాణి బొమల్ వెలుంగఁ దోలఁ ♦ గన్ వడి నూఁదె ద్విరేఫమన్ భ్రమన్.

తే॥ కైపు మిక్కిల ఘూర్ణిల్లు ♦ కనులతోడఁ, గల్లునం దిందు బింబంబుఁ ♦ గాంచి యొకతె
యీవురాహుభయంబున ♦ నిచటడాఁగి, యుంటె? యడలకుమభయంబు ♦ నొసఁగితినను

క॥ సుడియే యనఁదగు పొక్కిలి, యడరు పడఁతి వ్రాల సంది ♦ రందలి జ్యోత్స్నన్
సుడియు మతిచేత మధువని, తోడిఁబడి గిన్నియకుఁ బట్టి ♦ దోఁడఁగెం దోడ్తోన్. ౯౬

తే॥ మించు సంచుసఁ జలియించు ♦ నించుఁబోఁడి, సుధను పోలిన పలుకుల ♦ చొప్పుచెడఁగ
రశన నూడిచి విరుల స ♦ రంబు చుట్టె, శిరసునం గట్టె బంగారు ♦ సరిగ చీర. ౯౭

తే॥ కల్లుపాత్రలోఁ దనమోముఁ ♦ గాంచి యొకతె, నిందుఁ డౌనఁగ వచ్చెనం ♦ చెదఁ దలంచి
చంద్ర! పొలయల్క వేళలఁ ♦ జల్ల నగుదు, వేని యీ కల్లు నీ కిపు ♦ డిత్తు ననియె. ౯౮

తే॥ ఒక్క తిలనాస ముంజేయి ♦ త్రొక్కులాడ, నాననముపయి నొలికించి ♦ యాసవంబు
మైకమున నెఱుఁగక మఱి ♦ మధువు నాన, గిండి కెమ్మోవిపై బోర ♦ గించె మరల.

చ॥ పిసిని ధనంబుకై యరిగి ♦ వేచిన యాచకు లట్లు తుమ్మెదల్
ముసరి రవాళి సేయ నొక ♦ ముగ్ధ ముఖాబ్జము విచ్చి యాసవం
బెసరఁగ నాన నానగొని ♦ యింబుగఁ గోరను నానవైచు నా
బిసమున జుఱ్ఱసాగె నలి ♦ వేణులు వింతగఁ గాంచుచుండఁగన్. ౧౦౦

ఉ॥ వాలుగ మీలు బెట్టు చెడి ♦ పాఱ నొఱన్ వెలివాఱు కత్తి నా
వాలికలైన కన్నులును ♦ వాల్జడయున్ మద భర్మి చాయయున్

గ్రాలు లతాంత కోమల యొ ♦ కర్తు ప్రియుండు సురర్ గ్రహింపఁడర్
మేలి గుణంబుతో నదియు ♦ మేకొన దానఁగ నుత్సహింపదుర్. ౯౦౧

తే॥ ఒకతె కోపాభినయ మూను♦నొఱప్పు దోఁపఁ, గన్ను లెఱుపొందనొసలు వ♦క్రతభజింపఁ
బండ్లు గొఱుకుచు సులలిత ♦ పల్లవముల, తిమురడఁచు కర తలములఁ ♦ ద్రిప్పుచుండె

చ॥ చలనమునొందు మోవియను ♦ జానగు నెఱ్ఱని దొండపంటిపైఁ
జెలి నెల కాతులంగినిసి ♦ తేటిన తెల్లని పండ్ల నొక్కుచుర్
దొలఁకుచు శత్రు రక్తమునఁ ♦ దోఁగిన ప్రాసముఁ బోలు కన్నులర్
జిలుకకె చూచు చెల్వ మయిఁ ♦ జెమ్మట గ్రమ్మెను చిందు కల్లునార్ ౯౦౩

ఉ॥ పండిన మోవి దొండపయి ♦ భాసిలు రక్తిమ రెండుకన్నులర్
నిండఁ, దలంచు టొక్కటియు ♦ నేర్పునఁ బల్కుట యొక్కటైన యా
యండజయాన మో మనెడి ♦ యబ్జములోఁ గల కన్నుబొమ్మ కో
దండను వంగెఁ గంపనము ♦ దాల్చెఁ జెమర్చెను భాలచంద్రుఁడుర్ ౯౦౪

ఉ॥ బూరుగపూవు ఠీవి గల ♦ మోవి మెఱుంగునువీడఁ బండ్లయం
దూరిన నీరు తేనెవలె ♦ నొల్కఁగ, ఱొమ్మున జైకతోడుతర్
జీరయు జాఱ, వేసలియుఁ ♦ జిక్కయి జీరుకులాడ గేలి న
వ్వారఁ బ్రియాభిషంగమును ♦ నాసవ సేవయు నొప్పె సామ్యమై ౯౦౫

తే॥ అసమశరునిచే వలవంత ♦ నందుచున్న, యొర్తి ప్రియుఁ దేరఁ జేటిక ♦ నొగిని పంప
నెంచియోచెలీ!నీవునా♦యొడఁదవలెనె,యచటనేయుందొ?మరలుదొ?యనుచుఁబలికె

క॥ హరిణాక్షి యొకతె తనప్రియు, వరుఁ బిలువగఁ జెలులనెల్ల ♦ వరుసగఁబంపెర్
దరువాత వారివెంటనె♦తరలె నొకర్తుకయొ తాను ♦ దయితుని కడకుర్ ౯౦౭

క॥ వలచు విరి సెజ్జపై దరి, దెలియని మోహాబ్ధి మునుఁగు ♦ తెఱవ యొకతె తీ
పొలయఁగ వల్లభు పేరులఁ, బలుకు చిలుకఁ గౌఁగిలించెఁ బ్రాంతి♦ తొలంకర్ ౯౦౯

క॥ వనజాక్షి యొకతి శయ్యను, దన తోడగు చిలుక నలమి ♦ దయితుఁ బిలువ కే
మనియెదు? జక్కవతో నీ, వును తాపము గూర్తె? యనుచు ♦ బోరున నేడ్చెర్

క॥ తన సవతి పేర దయితుఁడు, తను పిలువఁగ నవ్వు వచ్చెఁ ♦ దరలాక్షికి వెం
టనె కనులనుండి పలపల,మని బాష్పకణంబు లురలె ♦ నలుకయుఁ దొలఁకర్. ౯౧౦

తే॥ మునుపు దొసఁగుచేయుప్రియుండు♦నెనరుదోఁపఁ, బిఱుఁదు మొలనూలిపైఁ గేలు♦
దరుణికన్నులనశ్రుము♦క్తములునేల,జిందెఁదెగుమేఖలామణుల్ ♦చెదరుమున్నె ప్రెట్టునంతఁ

చ॥ అలుగుదునా ప్రియుం డిటకు ♦ నచ్చిక బుచ్చిక సేయ వచ్చినర్
కలియుదునా యెదం గలుగు ♦ కంతుని వంత తొలంగు నట్లుగా

పలుకుమనా మనోహరు స్వ ♦ భావ విశిష్టత వీణ మీటుచున్
దెలుపుదునా మనోవ్యథను ♦ తేటగ నంచొక యింతి చింతిలెన్. ౯౯౨

క॥ ఒకరిత తన పొలయల్కను, సకులకుఁ దెలుపకయె వీణ ♦ చయ్యనఁ గొని హ
స్తకమల మెత్తిన యగునటు, సుకముగఁ దన మదిని గలది♦చొక్కఁగఁ బాడెన్ ౯౯౩

క॥ కాంచును శకునం బొకసతి, కాంచిన యపు డెల్ల ననువు ♦ గానని వగచే
నించు విలుతు నేటుల నుసు, లంచితముగ వెడలఁ బొఱ ♦ నన నిట్టూర్చెన్. ౯౯౪

తే॥ కందుకమున కందం బిడు ♦ సుందర కర, ప్రియుని పిలువఁగా జోటి నం ♦ పినది యంత
లోన వచ్చె నన్నంతఁ ద♦ల్పులను మూసె, నామె తలఁపేమొ యెఱుఁగశ♦క్యంబుగాదు

క॥ అమరిచిన పానుపునఁ జెలి, యమర్షముఁ దొలంచు ప్రోవ ♦ యరయని దయితున్
విమలాంగి కల్ల సోమరి, తిమురున నీలుగుచు నడిగెఁ ♦ దిన్నగ గడియల్ ౯౯౬

క॥ పదరి యొక తె లత్తుక గల, పదమునఁ దాఁపగఁను నిండు ♦ వపువను చేనన్
వెద వేయఁగ వల మొలకలు, పొదలె నన్ గగురుపాటు♦పుట్టెఁ బ్రియునకున్ ౯౯౭

తే॥ పగఱ నోరిచి మరలిన ♦ బంటొకండు, సుందరీ స్తనయుగులు కృశిం ♦ చుటను గాంచి
పొంగి తన్ను మించిన ము ♦ దం బున మొగంబు, తేటనొంద భుజంబులు♦ మీటనిలిచె

తే॥ లలిత సుందరుఁ డొకఁడు త ♦ ల్పంబుఁ జేరె, కంతు నంపఱ యెల్లెడఁ ♦ గప్పి యున్న
పగిది నొప్పు పానుపు మీఁది♦పల్లవములు, మూఁడుటం గంటఁగని దిగ్భ్రా♦మంబునొందె.

తే॥ కలప ముడుకు తాపము గల ♦ కదనవిజయ, వరునకుం బ్రియురాలిబొం♦గరపుఁజనులు
తనకు నభిషేక మొసరింప ♦ ఘనులు నిలుపు, కనకపూర్ణ కుంభములను♦గరిమఁగాంచె

ఆ॥ కనక లతిక ప్రియుని ♦ కడఁ జేర నుంకించి, గజ్జియలును రశన ♦ కంకణములు
దొలఁగఁజేసి పొరపు ♦ గల చందురుని మదిఁ, గనలి యుతివి చూచి ♦ కడఁక మానె.

క॥ నవ మదనున కొక్కర్తుక, తవిలి పువులు కోసి చుట్టి ♦ తార్చిన సరికిన్
బవి భుజ యుగళము లొంగెను, బువు సరము బలంబు నేము ♦ పొగడం దరమే?

తే॥ కుటిలకుంతల తనలోని♦కుములు దెలుప, మన్మథుని గాంచి తన చెలిన్ ♦ మరలఁగాంచె
నింతియుద్దేశమునుగ్రహిం♦యించినఖియు, సుందరుఁడుచను ప్రోవను♦చూడఁదొడఁగె

తే॥ రాజవీరుని కడ కొక ♦ రమణి వెళ్లె, నాతిఁబిలిచిన దూత మ ♦ నంబుఁ గలఁచు
మధువొ?మానుతమో?మాపొ?మరుఁడొ?యేమొ?అరసిపలుకంగ నేరికి ♦నయితిగాదు

తే॥ పొంగినట్టి మోహామునకు ♦ లొంగి వాన, వంటి చల్లని కనుల బా ♦ ష్పములు రాల్చ
నేమి మూఁడెనె యని హితుం ♦ డెదుర నవ్వ, నవ్వి సిగ్గు వీడిన డెల♦నాఁగ యోర్తు.

తే॥ లేమి నెలవగు కటి గల ♦ లేమ కనలు, ప్రబలఁ దడవిన చేతి న ♦ వ్వలికిఁ ద్రోచెఁ

ద్రోచునాచేష్టయాప్రియు ♦ తమ్మునందు, కుంతికుసుం గ్రుచ్చుటంబోలెఁ♦గుములఁజేసె

ఆ॥ చెలిమి కలిమి గలుగు ♦ చెలి చేయి దడవుచుఁ, జెలువుఁ బిలువుమంచుఁ♦జెప్పఁబూను
దన యెడంద సిగ్గు ♦ తలయెత్తఁ జెప్పకో, రంత్రప్రొద్దు నిలిచి♦యలమటించు. ౧౦౦౭

ఆ॥ సుడిసి వలపు పైకిఁ ♦ బొడుచుచుండ నొకర్తు, బయలి ప్రాణమైన♦వలపుకాని
చేష్టలెల్ల సఖికిఁ ♦ జెప్పంగ నుంకించి, బిడియమంది వేఱు ♦ నుడువు లాడె. ౧౦౦౮

తే॥ఒకతెయుల్లముల్ ప్రాణము♦లొకతెనిండు,ప్రేమయొకపాటిదేయైన♦ప్రియుడుఁబ్రియయు
నొడళు లొకటి చేయఁగఁ బోలు♦నొత్తిబిగియఁ,గౌఁగిలించికొనిరివారు♦కాంక్ష లూఱ

క॥ సుందరుఁ డెదు రగుడు మనసు,ముందేగె మనంబుఁ బోలు ♦ మొగమును ద్రొక్కన్
సుందరునకు నది క్రొత్తగు, చందముగా సిగ్గు పూచెఁ ♦ జానకుఁ బోలెన్. ౧౦౧౦

చ॥ పొలయలుకం జనించు వల ♦ పుం గొని దర్పుల మూహ సేయు చా
పలమతి యొర్తి కొంటిమెయి ♦ వల్లభుఁ జేరక రేయివోలెఁ గ
ర్వలివలెఁ జేటి చేరఁజని ♦ బంధుర దేహా! యిదేటి తీరు? పైఁ
జలుకఁదనమ్ము గాదె? యని ♦ సూక్తులు పల్కెను తల్లి పోలికన్. ౧౦౧౧

తే॥ సంజదయ్యాము దాఁకిన ♦ సరణి నొప్పు, వలపరి యొకర్తు తల యెత్తు♦నిలుచుఁ జూచుఁ
బలుకునదియే మొయెఱుఁగదు♦చెలువుఁబిలువఁ, బంపుదూతితోఁ దన తెల్వి♦సంపెనేమొ?

తే॥ జననమరణచక్రమువోలె♦సంచలించు,మనసుతో మొయిలునఁ దోఁచి♦మరలమఱుఁగు
మించువలె బయటికి వచ్చి ♦ కాంచుఁ బిదప, నేగుచుండు లోనికి నొక♦యించుఁబోణి.

తే॥ మకరికా యోగ్య పత్ర చను♦మలల మీఁద, కంతుతూపులు తొలిచిన♦గాయములను
కేల నదుము నేడుచు నవ్వుఁ♦గినుకఁ జింత, వెల్లడించుఁ బొమ్మని దూతి♦వేఁడు నొకతె

తే॥ సంభవము నార్తి నెఱిఁగిన ♦ జనులయొద్ద,, జెప్పికొనుటలు వృథయని♦చెమ్మరించి
యుడికి కృశియించి పడకపైఁ ♦ బడుచు నొర్తు, ప్రక్కనిలిచిన చేటిని ♦ పాఱఁ జూచె.

తే॥ లికుచకుచలగు కన్యకా ♦ లికిని మించి, భ్రమయుచున్నాఁడు మదులందు♦పచ్చికాని
కరణిఁజొచ్చివారలుద్రావు♦కల్లుతేటఁ, ద్రావెఁగాఁబోలుఁబూన్కిఁగం♦దర్పుఁడిపుడు.

తే॥ తరుణులం గూడ రశన లం♦బరము లూడ్చి, తొలఁగఁజేసిరి వల్లభుల్ ♦ తుడుమువంటి
వారలేనియు వెలి వఱు♦పంగఁ దగని, చెయ్వులొప్పార దగ్గఱఁ ♦ జేరఁ దగునె? ౧౦౧౭

తే॥ బయలి మేఖలల్ వలువలు♦వదలఁ జేయు, ట్రబమే?యొర్తు బిడియంబు-నవలఁద్రోచె
నాద పథిలంబు గలుగు సన్న్యాసి వలెనె, తన్ను సన్న్యసించుటయు ని♦ త్తఱిని గలదు.

తే॥ తరుణుఁ డొకఁ డొక తరుణి కం♦దర్ప కదన,మందు సములైరి హెచ్చుత♦గ్గరయరాక
యిరువుర తలంపుల్లూపిరు♦లేక మయ్యె, నన్నచో నెవ్వరందు గె♦ల్పందువారు. ౧౦౧౯

తే॥ ఒక్కరుఁడుకరముసేఁదన ♦ యురముమూయ, నెదనువసియించుప్రాణనా ♦ యికకుఁబోటు
గలుగు నని వంచనమ్మునఁ ♦ గరతలమున, మూయుచున్నావనుచు నొక ♦ ముదిత కసరె.

తే॥ పగడపు మొన్కిని వక్షోజ ♦ పర్వతములు, మృదుల హస్తముల్ భల్లంబులెనయఁకనులు
గలుగు సతియోర్తు వలపుల ♦ కడలియైన, ప్రియున కట రంభవలె మేటి ♦ ప్రేమ నొసఁగె.

తే॥ వలపు కాని యసత్యవా ♦ క్కులఁ దలంచి, మేరలేని కోపముగాని ♦ మార కదన
మందు మగపోఁడిమింజేసి ♦ యడఁగి యున్న, యాసయేగెల్వ నొకచామ ♦ యతిశయిల్లె

తే॥ హింస్ర సాధనములు రూప ♦ మొనసి నట్లు, మెఱయు కన్నుల చెలి తన ♦ యొఱపు కాని
నలమి గుబ్బలి గెలుచు గు ♦ బ్బలు కడింది, విభు నురము దూసి చనెనని ♦ వీఁపుచూచె.

క॥ చెలువల క్రొత్త వలపులను, వలకాంద్రు భజింప గంధ ♦ పంక మురలె వే
నలు లూడె గాజులాడెలు, గలగల మనె సంచలించెఁ ♦ గటి సూత్రంబుల్. ౧౦౨౪

క॥ కలువల దాయ యివము వలె, వలపు కినుకఁ దోల నొకతె ♦ వడి నొడికముతో
బలు కల్ల నిద్దురం గొని, కల సాకున నొరిమ కానిఁ ♦ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్. ౧౦౨౫

తే॥ ఇందు బింబాస్యయును తన ♦ హితుఁడుఁజేరు, తరుణమబ్బుటచేదానిఁ ♦ దలఁగఁద్రోవ
కొడలి నొడలితోఁ బైనవై చి ♦ యొడయిక నెద, నరయరై రియుదయమూట ♦ యరయరైరి

ఆ॥ కాంక్షలూఱునుత్సు ♦ కత వరులకు, వక్ర, కుంతలలకు రతులఁ ♦ గూర్చు రేయి
వలుఁద చనుల మోయు ♦ బలిమిఁ గాంచని మధ్య, ములను పోలి కార్శ్య ♦ మునుభజించె

ఉ॥ పున్నెపుఁ గర్జముల్ తొడఁగి ♦ పూర్తి యొనర్పని వారి సంపదల్
చెన్నుగ మధ్య వచ్చుచు న ♦ శించెడు రీతి సుధుండు క్రుంకెఁ బై
వెన్నుని యొమ్మునం బరిఢ ♦ విల్లెడి కౌస్తుభ రత్న లీల వా
రాన్నిధియందు దోఁచె గ్రహ ♦ రాజు జగంబులు తెల్వినొందఁగన్ ౧౦౨౬

౧౮. ఎదురుకోలుపటలము. (౩౪)

సీ॥ చెడు నీతి స్రోవలలోఁ ♦ జెల్లక ధర్మ శా, స్త్రానుగుణ్యంబుగ ♦ నరుగు నెఱుక
నయము దప్పని పాల ♦ నము గల్గు దశరథ, చక్రవర్తియు గొప్ప ♦ సామజముల
మద జల ధారల ♦ సదులు పాఱుచునున్న, సేనా సముద్రంబు ♦ చేరి కొలువ
నాగలోకంబును ♦ బాగుగాఁ గనఁబడు, పరిశుద్ధ సైకత ♦ ప్రభలు గలుగు

తే॥ త్రిపథగం జేరఁగా నాయు ♦ ధీయమైన, సైన్య వారాశి తజ్జల ♦ సమితిఁ గ్రొత్త
దానిఁ గాంచిన యుప్పు సం ♦ ద్రంబు గూడఁ, దేట నీరు ద్రావెడు నాస ♦ దీటుకొనఁగ

తే॥ పృథుల కేదార వేష్టిత ♦ మిథిలఁ జేరు, నంత దశరథు రాకకు ♦ నలరి జనక
వల్లభుఁడు మహోదారుండు ♦ వార్ధి వలెనె, పొంగి యెదురుకోల్వచ్చెవి ♦ భూత వెలుంగ

మ॥ ప్రబలోత్సాహము చెంగలింప మద సా ♦ రంగంబులుఁ దేరులుఁ
విబుధశ్రేణి తురంగపాళి బలయుఁ ♦ వీరావళుల్ గొల్వఁ గ
వ్విబుధేంద్ర ప్రతిమానుఁ గోసల విభుఁ ♦ వీక్షించి తో డ్తేర ధీ
ర బలుండౌ జనకుండు వోయె రవిఁ జే ♦ రం బోవు చంద్రుండు నాఁ.

శా॥ గంగా ప్లావిత భూ విభూత్తము చమూ ♦ కాండంబు షడ్వారిధుల్
తుంగోద్వీచుల శంఖ నాదములతోఁ ♦ దోతేర శ్రీలక్ష్మి నా
రంగం గాంచు సుధాబ్ధి సంతసమునఁ ♦ బ్రత్యుద్గమంబైన జో
కం గన్యామణి సీతఁ గాంచు జనక ♦ క్ష్మాపాలుఁ డేగెఁ వడిఁ. ౧౦౩౨

తే॥ పరఁగ నశ్వత్థ దళ రూప ♦ భల్ల సమితి, యడరు దశరథుసేనకు ♦ నబ్ధి సప్త
కంబు చతురంగ బల రూప ♦ గరిమ నొంది, జగము పరవంగ నదియ పో ♦ సాటియగును

తే॥ జాలరులు జాలువారు మ ♦ త్యాల గొడుగు, లోలి పీలి కుచ్చులు గప్ప ♦ నుప్పరంబుఁ
బగలు మఱఁగి యిరులు గ్రమ్మఁ ♦ బ్రభుని సేన, రంగు పూవుల పద్మాక ♦ రంబుఁ బోలె

మ॥ కమలాదేవికిఁ గాణయాచి విపుల ♦ క్ష్మాపాలు లెక్కింబో? వ
క్షమొ? కోటీర మొ? నిస్తులీ కృత వళ ♦ క్షచ్ఛత్రమో? సత్కుల
క్రమ సంపాదిత రాజ్యమో? బహుళ సం ♦ ఖ్యం బొల్చు సైన్యంబో? బల్
శ్రమలం జెందియు నిర్ణయించి పలుకఁ ♦ శక్యంబె యెవ్వారికిఁ? ౧౦౩౪

సీ॥ కంచుకాపూర్ణ కు ♦ చాంచితోరస్కల, నీలవేణికలంపు ♦ నిండుతేంట్ల
ధ్వనులనే పోలు నా ♦ దస్వర సప్తస్వ, రారావములు బహు ♦ వ్యాప్తి గనియె
రథనేమి రవము వా ♦ రాశి ఘోషముఁ బోలె, గజ ఘీంకృతులు మేఘ ♦ గర్జఁ బోలె
జగతి పరిఖయైన ♦ జలధి మెరకగాఁగఁ, బెంధూళి నిండి యా ♦ పిదపఁ బైని

తే॥ యేడు లోకంబులను ముంచి ♦ యెసఁక మెసఁగె, ననుట తేలిక మాటయా ♦ నసుర వైరి
జగములం గొల్చు పాదము ♦ చన్న త్రోవ, నేగి యావలి లోకంబు ♦ లెల్లఁ బ్రాకె. ౧౦౩౬

తే॥ పరవు గొడుగులవరుసలు ♦ ప్పరముగప్పఁ, గలుగునిరులఁ దొలంచుట ♦ సులభమె యగు
మణి విభూషలు వెన్నెల ♦ మరపు దెచ్చుఁ, గొరడువై చు నెండయుఁ గాయు ♦ మెఱుపు మెఱయు

తే॥ కోసలేశుండు రా జన ♦ కుండు గరిమ, నెదురు వచ్చు పథము తెల్ల ♦ హేమరజము
గందవొడియుఁ బుప్పొడి పచ్చ ♦ కప్పురంబు, పెక్కు వగల తావుల ధూళి ♦ బెరసియుండె

తే॥ పునుఁగు కస్తురి కుంకుమ ♦ పువ్వునగు రు, కలిపి చల్లఁగా నైన పం ♦ కంబుతోడఁ
గరుల మద జలధారలు ♦ గలిసి పాఱ, నైన బురదలే వీథుల ♦ యందు నిండె. ౧౦౩౮

తే॥ నీడ లన్నియుఁ బరిమళ ♦ నీల కచల, కనక రత్న భూషల కాంతిఁ ♦ గలుగు నవియు
విజయ చిహ్న పతాకలు ♦ విరియు మేలు, కట్టు గొడుగులు గప్పఁగాఁ ♦ గలుగునవియు.

తే॥ దశరథుని సేనతోడ నుత్కంఠమెయిని, జనకు సేనయుఁ గలిసె ఘోషణమునిండ
ఘన తరంగాకులారావకంధియందు,నదులు చేరఁగా జరుగు విన్నాణమొప్ప.౧౦౪౧

తే॥ జనకుఁ డుత్సాహమున లోకజనకుఁ డనఁగఁ,దగిన దశరథు రథమును డాయవచ్చె.
రథికవరులతోఁ దన మనోరథమువంటి, రథముపై నాసఁ బోలినరయము మెఱయ.

ఆ॥ డాసి తేరు డిగ్గి మీసరంబగు సేన, వెనుక నిలువ మున్ను వెడలు నతని
దశరథుండు కేలు తగఁ జాఁచి యరద మె, క్కించికొనియెఁ గౌఁగి లించికొనియె.

తే॥ పులియెదుటి సింగముం బోలిపురుషవరుఁడు, చెలిమి బంధు మిత్రాదులసేమమడిగి
ముందు జరుగ నిమ్మన ముదమంది యెల్ల, వారు మిథిలాపురంబునుచేరినారు. ౧౦౪౪

ఆ॥ ఇట్టులింపుపెంప నిరువు రేగుచునుండ. తన్ను దాన పోలు ధన్య గుణుఁడు
శివుని ధనువు విఱుచు శ్రీరామచంద్రుండు, జనకు జనకు నెదురు కొనఁగ వచ్చె

ఆ॥ విబుధ మనుజ నాగ వినుతుండు రాముండు, బలసి వీరవరులు గొలిచి రాఁగఁ
దమ్మునితోడఁ దాను తపనీయ రథమెక్కి, వచ్చిచేరెఁ దండ్రి వాంఛవోలె ౧౦౪౬

తే॥ దశరథేశు నెదుర్కొనఁ దరలుసేన, లోన నేనుఁగులో? పిడు లో? హయములో?
లెక్కపెట్టంగ మానంబు లేకయున్న, యా సమృద్ధిని పలుక శక్యంబె తెలిసి?౧౦౪౭

సీ॥ నీలోత్పలమ్ముఁ ద మాల పుష్పముఁ బోలి, చిత్రసౌందర్యంబుచెడఁగ నొప్పి
యమర వినుతమైన యదుగుఁదమ్ములు గల, పిన్నవాఁడగు రామవిభుఁడు మున్ను
వదలిన ముఖ్య జీవమ్ము పిదప వచ్చి, చేరిన కరణిని చేరి యంతఁ
దక్కవారు తనకు మ్రొక్కుచుండఁగఁ దన, కన్న జనకు పాదకమలములకు

ఆ॥ వినతుఁ డగుచు లేవమనువసఁ దగు దశ, రథుఁడు గాఢముగ నురమ్ముఁ జేర్చి
యలమికొనియెరుద్రువిలుద్రుంప మున్నెగు,మహితబాహు గిరులుమఱుఁగుపడఁగ

ఆ॥ తొలఁగ వీలుకానిదుఃఖమ్ము మొత్తమ్ము, మాయ మైన యంత తమ్మె విభుండు
లలిత రీతి మ్రొక్కు లక్ష్మణుఁ గ్రుచ్చిక, వుంగిలించికొనెఁ గ రంగుప్రేమ. ౧౦౪౯

ఆ॥ భవుని ధనువు ద్రుంచు నవ మన్మథుండంత, మరలి తల్లులకు న మస్కరించె
వారి యెడఁదఁ బొడమిపారమ్ము మీఱిన, సంతసంబు దెలుపశక్తు లెవరు? ౧౦౫౦

తే॥ మేటి భక్తి యతిశయించి తేట యైన, కరణిఁ గన్నీటి కణముల సరము లురల
మ్రొక్కు భరతుని తను తండ్రిమున్ను తడవు, పగిదినురమున, జేర్చె జీవములఁబోలె.

శా॥ శ్యామాకారునితోడ వచ్చు ఘనుఁడౌ సౌమిత్రియుఁ బ్రస్ఫుర
త్ప్రేమాకారునితోడ వచ్చు గుణవద్వీరుండు శత్రుఘ్నుఁడుఁ
ప్రేమ శ్యామల రూప భూషణములై పెంపారు పాదాబ్జముల్
మోముల్ చేరిచి మ్రొక్కుఁ జేర్చికొని రా మోదంబుతో వక్షముల్

తే॥ నీతికరుణలే విభుని ని ◆ ఖ్యాత ధనము, లని యెఱింగిన తమ తండ్రి ◆ ననుగమించి
యనుప మాగమో_క్త క్రమ◆మనుసరించు, సుతులుసలువురుచూపఱు◆నూఁడ్కిఁగొనిరి

ఆ॥ సాక్షి యనఁగఁ దగ్గ ◆ సత్పరిపాలన, మడరఁ దల్లిఁబోలె ◆ సమరువాఁడు
దశరథుండు పిదపఁ ◆ దనయుని వీక్షించి, వైభవంబుతోడఁ◆బదమ యనియె. ౧౦౫౪

తే॥ కరులఁ బోలిన యవ్వీర ◆ వరుల ప్రేమ, మెంతదో? వారికౌతుక ◆ మెంత పొడవొ?
కనఁగలేము కుమారులు ◆ కదలునంతఁ, బరిజనోత్సాహ మాతండ్రి ◆ పగిదిఁ బోలె.

తే॥ ప్రేమమయులగు తమ్ములు ◆ క్రేవలందు, సమ్ములై వేడ్కతోఁ దురం◆గములమీఁద
రాఁగ నున్నత రథముపై ◆ రాముఁ డేగె, భేరి మున్నగు వాద్యముల్ ◆ బోరు కొనఁగ

తే॥ పరవి యభ్రంక షోత్తుంగ◆ భర్మ హర్మ్య, ములనుచిత్రాకృతులఁబోలు◆పొలఁతిగముల
విసము నిండిన ట్లుండిన ◆ వీక్షణములు, పుష్ప వర్ష మె యన నొప్పఁ ◆ బురము సొచ్చె.

సీ॥ అందంపు మేడల - యందెల్ల కర కంక, ణంబులు మొరయ వే - నలులు విరియఁ
జెందమ్మి పాదమ్ము -లం దాల్చు నందె లా, గమ పద్ధతుల తాళ - గతులు దెలుప
కుంభి కుంభంబుల - దంభంబు చెడ డంబు, సింబారు వక్షోరు ◆ హంబు లొప్పు
సన్నుతాంగులు గల - సౌధంబు లెల్లను, నర్తనశాల లే - నాఁడుఁ గావు

తే॥ దేవదేవుండు శ్రీరామ◆భూపరుండు, దరియ నా బాలికా ప్రౌఢ ◆ మరసిమరుఁడు
ప్రేరణము సేయ వారు గా◆వించు చేఁత, లెలమి నవధరింపఁగఁ గుతూ◆హలులుగండు.

౧౯. విహారపటలము. (౫౪)

సీ॥ పూలచేఁ దరియు క్రొ◆మ్ముడు లొప్పు పడఁతులు, జింకలగుంపులు◆చేరు పగిది
బర్హి సంఘంబులు ◆భ్రమియించుటం బోలి, ఋషు బృందము తేజ◆రిల్లు కరణి
మెఱుపుల రాసులు◆మెఱసిన కైవడిఁ, దుమ్మెదల్ జుమ్మని◆క్రమ్మి యార్వ
జాఱిన క్రొమ్ముడుల్◆ సవరించుకొనకయు, మొలనూలు తెగుటయుఁ ◆ దెలియకుండ

తే॥ పైఁటలుంజాఱనవదరిం◆పకయుఁగొను, లులియ లెక్కింపకయుడాసి◆తొలఁగుతొలఁగుఁ
డనుచు మధువు గ్రోలఁగ వచ్చు◆నళులయట్లు, సరభసంబున ముసరి రు◆త్సాహ గరిమ

సీ॥ తనులతోనే ప్రేమ◆ యను వస్తు రూపంబు, గాంతము గాక యో◆కాంతలార!
ఈ నాతి జన్మంబు◆చే నొందఁ దగు ఫలం, బీ నాఁడె కంద మో◆యింతులార!
రాతికిఁ దొలిరూపు◆రమణఁ గావించిన, పదములఁ జూత మో◆పడఁతులార!
కను బరువైన శ్రీ◆కంఠు విల్విఱిచిన, కరము లీక్షింతమో ◆ కలికులార!

తే॥ అనుచు నీటి యొద్దడి నొచ్చు - హరిణ చయము, విమల జల పూరముం గన్న-విధిని పల్ల
ముకడఁ బాఱు జలముఁ బోలి-మనసు పఱవఁ, బట్టఁ బరుగిడు చంద్రాన-బరుగు లిడిరి

ఉ॥ మానుగఁ దేరిపై నగర - మార్గమునం జను రాముఁ డప్పు త
న్నే నయనంబు లార్పక ర - హించి కనుంగొనుచున్న యట్టి కాం
తా నికరంబు కన్నులనె - దప్ప కెఱుంగఁగఁ జేసె నుత్తమ
జ్ఞానులు తన్ను కృష్ణుఁ డను - నామమునం గల యర్థ మంతయున్. ౧౦౬౧

చ॥ తలఁపును మించి యాతని ర - థంబు రయంబునఁ బోవ కిచ్చటన్
నిలుచునుగాక యంచుఁ దరు - ణీ మణు లెల్లఁ దపించుచుండఁగా
నిలను దివంబుఁ గొల్చిన ర - మేశుని రాఘవు నెప్డుఁ గంటి ఱె
ప్పల కటు దాఁటనీక నిలు - పం దగు మానిని యెంత ధన్యయో? ౧౦౬౨

చ॥ వలఁతి యొకర్తు స్త్రీత్వమును - నల్వయుఁ జిన్నెలు భూషణంబులున్
దెలివి తెఱంగు తేటయును - తేజము లజ్జయు మానసంబు స
త్కులము బలంబు గౌరవము - గోలతనంబును గాత్రమున్ స్వజీ
వ లవము దక్కఁ దక్కినవి - పాయఁగ నిల్చెను పుత్త్రికాకృతిన్. ౧౦౬౩

తే॥ కమ్మలం దాఁటి వెలుగొందు - కనులయందు, మబ్బువోలె నీరొడియంగ - మరుశరమ్ము
లెడము లేకెద గాఁడఁగ - వడఁకె నొకతె, మొగులు లేని మించునఁ దగు - మొలను పోలి

మ॥ అలినీలాలక లెల్ల ఱెప్ప లిడకా - శ్యామాంగు మై యందమున్
గలయం గాంచుటఁ జేసి నీలిమము నా - కన్నుల్ తగం బొందెనో
కలువల్ కాటుక కన్నులన్ విరిసి యు - త్కంఠన్ విలోకించుటన్
నలుపై యొప్పెనొ రాము మేను తెలియం - గా రాదు సుంతేనియున్.

మ॥ చిగురుం బోఁడులు రాముపై విరులు వ - ర్షింపంగఁ గందర్పుఁడా
పగిదిన్ వారలమీఁదఁ బుష్పశరముల్ - వర్షింప నొక్కర్తునన్
జగతీనాథుని చండ శాసనము నీ - శ్యామాంగు చిత్తోన్నతిన్
దగవున్నెరక భీత నేత్రలకు బా - ధం గూర్చు వీఁ డెవ్వఁడే? ౧౦౬౬

చ॥ లలిత వరాంగి యొక్కతె య - లంకరణంబులు వీడి రాలఁగా
వలువ యొకండు మాత్ర కర - పల్లవ మందునఁ జిక్కఁబట్టుచున్
మలఁగుచు నిల్చె శిల్పకుఁడు - మాటలఁ బ్రేమల దాఁటి నిల్చు పెన్
వలపునె ముద్దచేసి చెలు - వంబుగఁ దీర్చిన చిత్రమో యనన్. ౧౦౬౭

ఆ॥ గెలుపు హింస గలుగు-క్రీఁగంటి చూపుల, చెలువ మోర్తు నొసలు-చెమ్మరింప
మనసు సొక్కి నిలిచి-మఱి యొండు గానక, రాముఁ డొంటి యున్నె-వామ! యనియె.

ఆ॥ మనసు కరఁగి యున్న-మగువ యొక్కర్తు యీ, వంచకుం డెడంద - వచ్చి దోచె
వనిత కేగకుండఁ-గను బ్రోవ మూసితి, సెజ్జ గదికిఁ బోదు-చెలి! యనియె, [illegible]

ఆ॥ ప్రతిమఁ బోలు నతివ • రతిపతి శరములు; గణన గొనక రశన • కంచుకంబు
ప్రీల వచ్చి నిలిచి • ప్రేమమై రాము మై, యొప్పుగాంచు వారి•నుఱిమి చూచె. ౧౧౬౦

తే॥ ఉత్సుకతతోడ నేతెంచి • యువతి యొకతె, దీర్ఘ చపల నేత్రంబులఁ • దేఱి చూచి
తృప్తివడి ప్రేమ గొని యెడ•తెఱపి లేని, లోని సంతాప మడరంగ•లోని కేగె. ౧౧౬౧

ఉ॥ తోరపుఁ గేశపాశములు • దొడ్డ కుచంబులు బల్ పిఱుందులున్
దూఱఁగనీక దట్టమయి - తోఁపఁగ, గన్నులఁ జూడలేక యు
వ్వీరుని సారు గాంచు తమి - ప్రేరణ సేయ శుభాంగి యోర్తి యిం
పారఁగ వారి కౌనుల బ - యల్లనె వంగుచుఁ గాంచె నర్తితోన్. ౧౧౬౨

చ॥ మదనుని సూన బాణములు - మానసముల్ గలఁపంగ వీథులం
జెదరిన భూషణావళులు - చిందిన గంధము జాఱు మేఖలల్,
కొదరిన తారహారములు - క్రొమ్ముడి జాఱిన పూసరంబులున్
బొదలిన చోట్లు దక్కు మఱి - పుట్టదు వేఱగు తావొకింతయున్. ౧౧౬౩

సీ॥ భుజములఁ గనువారు - భుజములే కాంచిరి, పదములఁ గనువారు - పదులె గనిరి
ఆజాను బాహుల - యందంబు గనువారు, వానినే ఱెప్పవా-ల్పకయె కనిరి
వాఁడి కన్నులు గల - వారిలో రూపంబు, పూర్తిగాఁ గాంచిన - పుణ్యు లెవరొ?
తమ మతానుష్ఠాన - ధర్మంబు చొప్పున, చెప్పంగఁ బడు మహా - చిద్విలాసు

తే॥ పెక్కురూపులుతోఁపనో•క్కొక్కరూప, మొనర సద్భక్తిఁగాంచునో•క్కొక్కమతము
వారిఁ బోలిరి వీక్షించు - వారలెల్లఁ, జారుతరమూర్తి రామ వి - హారవేళ ౧౧౬౪

క॥ తనుమధ్య యొకతె బ్రతుకుట, కనువుగ నతఁ డామె యెడఁద - నడఁగె జగములన్
దన కుక్షి నడంగించిన, ఘనాఘన నిభాంగుకంటె - ఘనులెవ్వారల్? ౧౧౬౫

క॥ చెలి యొకతె తేర్చి తొడినవి, గలగల మనఁ బూవు రెమ్మ - కరణి నరిగి యా
వల వలవల నేడ్చుచుఁ జె, ల్వల చేతులలోన మరలె - భవనంబునకున్ ౧౧౬౬

క॥ గిరి నిభ ధనువును విఱచిన, కరణిఁ జెఱకు విల్లు విఱిచి - కావఁగఁ దగదే?
వరవీర! దాసి ననియోన్, బిరుసు మనము గల యొకర్తు - బింకము చెడగన్. ౧౧౬౭

క॥ చెలి యొకతుక యనియెఁ దపః, ఫల మనఁదగు రాఘవుండు - బండిం దిగి క
న్నుల యెదుట నిఱుకు త్రోవ, న్నిలిచిన యీ చేత కలయొ? - నిజమొకపటమో?

క॥ కనకాంగి యొకత మదినే, తన దూతిగఁ గొనుచు నునుఱు - తలరేడి చింతన్
వనజాక్షి జనకనందిని, మును ఘన తపములను చేసెఁ - బూనిక ననియెన్. ౧౧౬౮

క॥ పొచ్చెంబు లేని చిత్రపు, టచ్చునఁదగు పడఁతి యొకతి - యడలి బడలుచున్
ఒనెచ్చెలి! యీ దృశ్యము మరుఁ, డచ్చముగా వ్రాసి యుంచ - నగునే యనియెన్

క॥ హరిణాక్షి యొర్తి యారయ, నరునకు నీ లక్షణములు - నలువొందునె? శ్రీ
వరుఁ డితఁడు నిక్కమియ్యది, యరయఁగలరు కన్నులార - ననియెఁ జెలులతో.

క॥ వనజాక్షి తొడవు లూడఁగ, మనసు కరఁగ వాడి యితఁడు - మన పురమునకుం
జనుదెంచుట తొలిఁ జేసిన, జనకు తపఃఫలమె యంచుఁ-జక్కఁగఁ బలికెన్. ౧౦౮౨

క॥ కను లశ్రులు రాల్ప నొకతె, తన యొడ లొడికంబు వీడఁ - దపియించి యితం
డనుఁగులు మునులును విడివడ, వనట దొలఁగఁ గలనునేని - వచ్చునె? యనియెన్

క॥ జలదమ్ముఁ గాంచిమురియు నె, మలిబోలెం గనక లతిక - మది వల దాఁచం
దలఁచె, నది మారుఁ డెఱిఁగెను, తలఁపుల మది దాఁచినట్లు - దాఁచునె మోమున్?.

ఆ॥ వాలుగంటి యొకతె - పూల పానుపుఁ జేరి, పిడుగు మ్రోఁత విన్న - పడగదారి
చాడ్పు మిట్ట యిఱుకు - చన్నులు చెమరింప, బుద్ధి చెడఁగ నూర్పు - పుచ్చుచుండె

తే॥ చెంగలువఁ బోలి యమృతంబు-చెంగలించు,నధరబింబ లిట్టులు లోన-నలయుచుండ్రి
సీత చేసిన వ్రతములు - చేయకుండు, వార లెటు లుండఁ గల రాత్రి - వడయకుండ.

తే॥ ఒడలు చెమరించి ప్రాణంబు-లుడుకు నొకతె,విమలుఁడగురాముఁడింతేని-ప్రేమతోడ
నొకరిఁ జూడఁడ తలఁపడ-యుబ్బు గొనఁడ,వలపుసుంతేని మదిలేని-వాఁడొ? యనియె.

చ॥ పురమునఁ గల్గు పైదలులొ - పూర్తిగ లెక్కకు మించినారు దా
శరథి శరీర సౌష్ఠవము - చాఁగురె! యెల్లయె లేనిదయ్యె నె
చ్చిరి చిరి కాతు మాత్ర మిఁకఁ - జేయునదేమి?కరంబునందు పూ
శరములు వట్టిపో వయిచెఁ ♦ జయ్యన మొగ్గ కటారి దూయుచున్ ౧౦౮౦

తే॥ భువిని వెలఁదులకే గాక ♦ దివిని గలుగు, నారులకుఁ గూడఁ గలిగెను ♦ మారు పోరు
లిచట నుండిన మన మద్ది ♦ యెఱుఁగ లేద, ఇచట విడిచిన శరములే ♦ యచటఁ దాఁకె.

తే॥ మోహమునఁజిక్కి భ్రమియించు♦ముగుదలింద, ఱుండనొకతెనేనిగొనమి♦యొప్పునేమి
ఇతఁడుసన్న్యాసియో?కాఁడు♦సతులపాలి, చెడుగుకొలకాఁడనుచునొక♦చెలువపలికె

తే॥ మఱుఁగు తాపము గల తను♦మధ్య యొకతె, కాలు సేతులు తూలఁగా♦సోలి పడియె
కనిన వార లయ్యో పాప♦మనుచు బ్రదుకుఁ, గాక!యనివచించిరి మిత్తి♦తాఁకెననుచు

తే॥ యువతియొక్కతె యుయ్యాల♦యూఁక వోలెఁ,గాళ్లుకాయలుగాయ న♦క్కమలనేత్రు
వెంటఁబడి కొంత దవ్వేగి ♦ పిదపమరలి, చేరె యింటి కిదెవ్వరు ♦ చేయు తీరు?

తే॥ ఉత్కటంపు మనోభ్రమ ♦ మొప్పు మగువ, లందొకతె మఱియొక గోల♦నరసియచట
నా మనముఁగూడఁగాంచితే♦నాతి!యనియెఁ,దలఁపుమితిమీఱునెడసిగ్గు♦నిలుచునేమి?

క॥ ఇన కులము వారు శరణం, బనఁ గాచిన వార లొసఁగి ♦ యనువుల నేనిన్

వనితల యనుఁగులఁ గొను టీ, తసి కెట్లబ్బె నని యొక్క ♦ తరుణి వచించెన్. ౧౦౯౪

ఆ॥ సిగ్గుచేత నెలవు ♦ చెడిన చంద్రాననం, హరుని ధనువు నితఁడు ♦ విఱుచు టెన్న
సీతకొఱకుఁ గాదు ♦ చేపడు విలువిద్దె, వలఁతి తనము చూప ♦ వలచి యనియె.

ఆ॥ మేలి ప్రాణ వితతి ♦ తూలు నొక్కరుక, ఘోర ధనువు బాల్చు ♦ వీరు నెదుట
మారుఁ డిట్లు మమ్ము ♦ మారాము సేసెడి, నెంత బల్లిదుండె ♦ యాతఁ డనియె. ౧౦౯౬

ఆ॥ వనిత లెల్ల రిట్లు ♦ వలవంత పాలుగా, విమల మానసుండు ♦ వినుత గుణుఁడు
చేరెఁ గౌశికుఁడు వ ♦ సిష్ఠుఁడు నృపవరుల్, కూడియున్న కొలువు ♦ కూటమందు.

ఆ॥ రాముఁ డంత మెఱపు ♦ భ్రమియించు తీరున, హారవితతి చలన ♦ మందు చుండ
కాలమేఘ మొండు ♦ నేల వ్రాలు కరణి, వాఁగి శిరము వంచె ♦ సన్మునులకు. ౧౦౯౮

తే॥ ధర్మమును గావఁ బుట్టిన ♦ తాటకారి, మ్రొక్కి దీవించి వారు కూ♦ర్చుండు మనఁగఁ
బుష్ప శిల్పంబు గల యొక ♦ పొన్ను గద్దెఁ, దమ్ము లిరుగడ నిల్వ మ♦ ధ్యమున నొప్పె.

క॥ నక్షత్రములు భజింపఁగ, ఋక్షేశుఁడు మిన్ను వెలుఁగ ♦ నేతెంచు క్రియన్
బక్షముల విభులు గొలువ న, పేక్షన్ మండపము దశర ♦ థేశుఁడు చేరెన్. ౧౧౦౦

తే॥ చేరి మునుల పదంబులు ♦ కోరి మ్రొక్కి, భూసురాశీఃపదములతోఁ ♦ బుష్పవృష్టి
గురియ నుచితాసనంబునఁ ♦ గూరుచుండె, నగవిభేదియు సిగ్గిలి ♦ మొగము వ్రాల్ప.

సీ॥ గంగరాజులును కా♦ళింగులు వంగులు, నంగభూపులును కు ♦ళింగవరులుఁ
బాండ్యులు చోళు లా ♦ వంతికుల్ చేరులు, మాళవుల్ మాత్స్యులు♦మాగధులును
శకులు కొంకణులు సో♦మకులుచీనులుపుళిం, దులుతురుష్కులును చై♦ద్యులునుపౌర
వులు కటకనాటి కృ ♦ పులు తెల్గుదొరలును, యాదవుల్ నేపాలు ♦ రాదిగాఁగ

తే॥ నాదిభూతంబుచేఁ గని ♦ యంగఁబడిన, కడపటిది యగు పృథివిపైఁ ♦ గల సమస్త
రాజు లెల్లఁ గిరీట వి ♦ భ్రాజమాను, లగుచు వచ్చిరి పెండిలి ♦ కలని లేక. ౧౧౦౨

ఉ॥ చక్కరబోండ్లు వీచు వెలి ♦ చామరముల్ భువనంబు లెల్లెడన్
నిక్కిన కీర్తి వృక్షమున ♦ నెక్కొను పల్లవ పంక్తియో యనన్
మిక్కిలియు న్వెలింగె; బహు ♦ మేదుర వంశ రుతంబుఁ బోలి పెం
పెక్కిన వంశగీతు లెల ♦ యించిరి ముగ్ధలు తత్సభాస్థలిన్. ౧౧౦౩

క॥ తన వంశంబునఁ బుట్టిన, జనకజ పెండిలిని సంత ♦ సంబునఁ గాంచం
జనుదెంచు చంద్రుఁడో యనఁ, దనరెన్ దశరథుని గొడుగు ♦ ధవళిమ మీఱన్.

ఆ॥ ఉన్న చోటనుండి ♦ యొదుగంగ స్థలము లే, కునికిఁ జేసిగొప్ప♦యుదధిఁ బోలి
జనము చేరి నిలువ♦జనకు రాజ్యం బొక్క, పట్టనంబె యైన ♦ వగిది నొప్పె. ౧౧౦౫

తే॥ జనకరాజు కౌతుకమున ♦ సంపదలను, చల్లి సంతసించిన ప్రేమ ♦ జానకి యెడ
రాముసెడ బీదలందును♦రాజులందు, రామునందును సమముగా♦వ్యాప్తి నొందె.

౨౦. అలంకారి పటలము . (౪౩)

చ॥ ప్రతిమలు ప్రాణముం గొనిన ♦ పాటిగఁ గ్రేవల రాణు గొప్ప నా
తత విభవేంద్రుఁడౌ దశర♦థ క్షితిపాలుఁడు సంతసించు నా
తతిని వసిష్ఠుఁ డారసి సు ♦ ధా మధురోక్తుల నిట్లు వల్కె సీ
సుత నిఁకఁ బిల్వనంపుము య ♦ శోనయశౌర్యధనాఢ్య! మైథిలా! ౧౧౦౭

క॥ అనవుడుఁ బ్రియ మానందము, తొనఁకఁగ జనకుండు చెలుల ♦ తోఁ బృథ్వీజం
గొని తెండన వారలు వడి, జని దాదుల కత్తెఱంగు ♦ జానుగఁ దెలుపన్. ౧౧౦౮

ఉ॥ ఆరుచు జెప్ప లక్షులకు ♦ నందము గూర్ప నొనర్పఁబడ్డ యా
తీరున భూషణంబు లవి ♦ తేటగు రూపముఁ గప్పునంచుఁ దా
మారయలేక తీయఁదన ♦ మంబుధినెన్నకుఁ గూర్చు కైవడిన్
సారకు సారు గూర్చిరి; వ ♦ సుంధర యజ్ఞత గొన్నదే కదా! ౧౧౦౯

తే॥ రామచంద్రుని మైవన్నె ♦ రామ యెడఁద, నెరసి తీఁగలువాఱి పై ♦విరిసె ననఁగ
నొప్పు కప్పుఁ గొప్పునఁ బూవు♦లొందఁ జెరివి, రంబుదంబున మందురా♦యందమంద.

తే॥ చుక్కలెల్లను తొగతేనిఁ ♦ జుట్టినట్లు, నెత్తి నిండఁ బాపటబొట్టు♦నెత్తి కట్టి
యబ్బుఁ డనుక్రేపుఁగన్నమ♦బ్బ నెడిపశువు, చాఁచునాల్కనాఁగఁ దురాయి♦సవదరించి

మ॥ హర కోదండ విఖండనుం డయిన పీ ♦ ర్యాగ్రేసరుం డౌనె? ము
న్నరవా ప్రాణములున్ దపింప వలచే ♦ నుబ్బాట లూరించి నా
తరుణీత్వంబు గ్రహించువాఁడని యెడం ♦ దం జింత గావించు సుం
దరికిం దాల్చిరి యూఁగునట్టి మది చం ♦ దం బందు తాటంకముల్. ౧౧౧౨

మ॥ బలజాతాక్షుల కెల్ల భవ్యమగు ల ♦ జ్జం గల్గు కంఠంబులం
దిలకంబై తగు నీమె కంఠమునకున్ ♦ దీప్తప్రభా భూషలుం
గలవే? మాపతి దాల్చు శంఖమె యిటం ♦ గల్యాణ రూపంబుతో
సలరె న్నాఁ జను కంఠమం దిడి రమూ ♦ ల్యంబైన హారావళుల్

ఉ॥ పన్నగ మింటి రిక్కలను ♦ ప్రావగఁ గూర్చిన కోవ యందమా?
వెన్నెల జేనిఁ జిల్చి తఱి ♦ వెట్టి కుదిర్చిన మాల యందమా?
చెన్నగు లజ్జతో నెనఁగు ♦ చిర్నవు వెన్నెల పర్వె నందమా?
యెన్నఁగఁ దారహారము న ♦ యించిన పొందిక నేమనందుమో? ౧౧౧౪

ఉ॥ చిన్ని పదంబులన్ మఱుఁగు ♦ చేరిన తమ్మికి రాగ మిచ్చు నా
యన్నులమిన్న మేనఁగల ♦ యందము చందము సౌరు మీఱి పే
రెన్నికఁ గన్న చన్నుల ప ♦ యిందగు హారము దాల్చినంతనే
మున్ను వళక్షమై పరఁగు ♦ ముత్తెము లెఱ్ఱన యయ్యె నయ్యెడన్. ౧౧౫

క॥ అంగదంబులు దాల్చిన ♦ హస్తములను, జెప్పలల్లార్ప మిఱుమిట్లు♦ గప్పు పద్మ
రాగములు ముత్తెములు గూర్పఁ♦గ్రాలుపట్టి, వెదురు గల్గిన సమత నొ♦ప్పి కొనవచ్చు

ఉ॥ రాగపుఁ గేలు దమ్మి రఘు ♦ రాము భుజంబులఁ దాఁక నోచి త
ద్రాగము నొందఁ బాత్రమయి ♦ రాత్రులలో ముకుళింపవంచు బా
గోగుల నెంచి చంద్రముఖు ♦ లొందగ మానికముల్ ఖచించుటన్
జేగుఱు మీఱు గాజులను ♦ చెల్వుగఁ దాల్చిరి సీత కంతటన్ ౧౧౬

చ॥ నెలఁత కుచద్వయం బనెడి ♦ నీలమణుల్ గల కుందనంపుఁ గుం
డల పయిఁ బుష్పవల్లి రతి ♦ నాయకు చాపము నేణనాభి సం
కలితముగా లిఖించి కడఁ ♦ కంబరమార్గముఁబోలె శంకచే
గలదని లేదనం దగిన ♦ కౌనును నొవ్వఁగఁ జేసి రెల్లరున్. ౧౧౭

తే॥ రంగు లీనెడు పట్టు వ♦స్త్రంబు గట్టి, రత్న ఘల్లరుల్ గల మొల♦త్రాడు చుట్టి
వివిధ కాంతు లొడలి నుండి♦వీచుచుండ, చెలులె భ్రమియించి నిలిచి రీ♦క్షింపలేక.

తే॥ లక్తకము లేకయే రాగ♦లహరి వీచు, పదములు శిరీషములకంటె ♦ మృదువులగును
వాని యందిడునందెలు♦వరుస మ్రోయు, మృదువులే మృదువులె మఱి♦మృదువులె యని

చ॥ సొరిది విషంబు మధ్యమునఁ ♦ జుట్టు సుధం గొని కర్ణమూలముల్
దొరసియు వంచకత్వమును ♦ దొంగతికంబును లేక గోముగాఁ
బెరిఁగిన కన్నుదోయి నలి ♦ వేణులు నించిన యంజనంబొ? శ్రీ
వరుఁడగు రాము మేని నును ♦ వన్నెయొ కాంచఁగలేము నల్లనన్. ౧౧౮

సీ॥ అందమై విరిసిన ♦ చెందమ్మిలోన నిం, దీవరద్వయ ముప్పు ♦ తిల్లునేని
వానిపైఁ గ్రొన్నెల ♦ వంక నిల్చునయేని, తన్మధ్యమునఁ జుక్క ♦ తనరునేని
యెన యగు నని వచి ♦ యింపంగఁజెన్నారి, త్రిభువన కన్యకా ♦ తిలకమైన
జనక కన్య నుదుట ♦ జాణైన కస్తూరి, తిలకంబు దిద్దిరా ♦ తెఱవ లంత

తే॥ వివిధ మధు పాళి ముసరిన♦ వివిధ వర్ణ, కుసుమ నిచయంబు మాలికల్♦గూర్చియుంచి
తుఱిమి చెరివిరి మెత్తిరి ♦ మురువుగాఁగఁ, బొన్న పుప్పొడిఁ బోలిన ♦ పొన్ను ధూళి.

తే॥ నేతి దీపంబు చుట్టి ప ♦ న్నీరు పువ్వులు, చల్లి కుల దేవతల మ్రొక్కి ♦ తెల్లయావ
పొడి నొసట నుంచి యారతి ♦బడిసి వైచి, రక్ష కట్టిరి సీతకు♦రాజ ముఖులు. ౧౧౯

తే॥ చిల్కలకుఁ బల్కులను నేర్పు ♦ సీత చెలువ, మళులవలె, నాని చెలువలే♦వలపుగొనిరి
ఏమి చెప్పుదు నావింత ♦ యెంచి చూడ, యువతులకు యువకుల కుల్ల ♦ మొండె కాదె?

చ॥ చెలువలు జానకీ రమణి ♦ చెల్వును పున్నమ చంద్రునట్లు క
న్నులఁ గని సొక్కి సోలిరి; జ ♦ నుల్ పరికింపఁగ వాంఛ నీయమై
పొలఁతుల కొక్కొకంగమె ప్ర ♦ పూర్ణ మనోహర రీతి నొప్ప నా
చెలువములెల్ల నొక్కయెడఁ ♦ జేరఁగఁ గాంచి భరింప శక్యమే?

ఉ॥ సంకు ధరించియుండ్ గమల ♦ సద్మము నొందియు నెల్లవారి హృ
త్పంకజమందు చిత్రగతిఁ ♦ బర్వి తలంచిన యెల్లచోటులం
బొంకముగాఁగఁ గానఁబడి ♦ పూరుష వర్యుని రాముఁ బోలె నా
సాంకవగంధి సీత యిఁకఁ ♦ జక్కఁగ వర్ణన చేయు టెట్లగున్? ౧౧౬

చ॥ పరవిన మేఖలల్ పసిఁడి ♦ పాప పటంబు మొగంపు టందియల్
కరములఁ గంకణంబులు ర ♦ కంబుగ మ్రోఁగఁగఁ గీరవాణు ల
ప్సరసలఁ బోలు సుందరులు ♦ సారసగంధులు పెక్కుమంది ని
ర్భర కుతుకంబుతో జనక ♦ రాజ కుమారిని గొల్చి చుట్టి రాన్. ౧౧౭

తే॥ గుజ్జులును గూనివారు స ♦ ఖులును బలయు, మణుల మేల్కట్టునీడ నా♦మగువమిన్న
చుక్కలందునఁ జందురు ♦ సొంపు దాల్చి, నవయకుండు జోతిం బోలె ♦ నడవసాఁగె.

తే॥ తన్ను గన్న భూదేవి యా ♦ తన్వి మృదుల, పాదములు నొచ్చునని నేలఁ ♦ బఱచినట్టి
ననలు నా నొప్పు తన మేటి ♦ నగల డాలు, ముందు పరవఁగ సీత జా ♦ నొంద నడచె.

తే॥ వినుతి కెక్కిన తనయాన ♦ మునకు నోడి, పడుచు లేచుచుఁ జను తెలి ♦ పక్షుల వలె
నిరు గెలంకుల వెల్ల చా ♦మరము లాలయు, బర్హ కాంతితోఁ జను బర్హి ♦భాతి నడచె

తే॥ ఎల్ల లోకంబులందలి ♦ యిగురుఁ బోండ్ల, కంటి పాపయై యొప్పు నీ ♦ కన్య హావును
చూడ రామ వంశాద్యుండు ♦ సూర్యుఁడె దిగె,నాఁగఁజనువితానము నీడ♦నడచివచ్చె

తే॥ మణి కలాపంబు చుట్టును ♦ మలసి వెలుఁగ, నడుమ దేహకాంతి మిగుల♦నారుచూప
మండలాకృతి వెలయుంగఁ ♦ గుండలములు, కొను చలియింప నడచె న ♦ క్కలికి మిన్న

తే॥ విరుల తావియు బంగారు ♦ మెఱుపు కాంతి, చందనపుఁ జల్లఁదనమును♦పొందియంచ
లచ్చరలు సుధ సిగ్గిల ♦ నవని పతులు, వఱలు రత్న ఖచిత మండ ♦ పమునఁ జొచ్చె.

తే॥ కల్పనాశర్త లేని యా ♦ గమ మనంగఁ, దగిన వలుఁద పాలిండ్లొప్పు ♦ మగువఁ గాంచి
స్త్రీలు పురుషు లెల్లరు వట్టి ♦ చిత్రములను, పోలి రాశ్వక యూర్పక ♦ తూల పోక

తే॥ ఆమెయో? కాదో? యని శంక ♦ నందుచున్న, ఇనకులేశ నందను డామె♦నెదుటఁగాంచె
విభవము పుట్ట నిర్వేదించి♦వెనుక నమృత,ముద్భవిల్ల హర్షిలు పురు♦హూతు రీతి ౧౧౮

తే॥ ముదురు చవి సుధఁ బెరిఁగిన ♦ పుణ్యఫలమొ, నాఁగఁ దగిన బింబాధర ♦ నా యెడంద
యందకాక వెల్వలను పెం ♦ పొంద నున్న, యదియొ! యని తలపోసె నీ♦లాబ్ద తనుఁడు

తే॥ ఎలమి మా చేయు గురు తపః ♦ ఫలము వలన,మహిని రాముఁడై పుట్టెను♦మాధవుండు
అతని ప్రేముడి పత్ని యా ♦ నబ్జ నిలయ, సీత యని వసిష్ఠుఁడు సంత♦ సించె మదిని.

తే॥ కోసలేశుండు జానకి ♦ కొమరు గాంచి, యేడు దీవుల నేలిన ♦ వాఁడనైన
నేఁడు తత్ఫల రూపంబు ♦ నియతితోడ, దైవ మొసఁగె నం చమిత మో♦దంబునొందె

ఉ॥ నైవళవీణఁ బోలు బలు ♦ నాణెపుఁ బల్కులు గల్గు సీత యా
త్రోవను పోవఁగా దశర ♦ థుండు మహర్షులు తక్కఁ దక్క వా
రా వనితామణిం గనిన ♦ యంతన మ్రొక్కిరి వారి డెందముల్
దైవమ యంచు నెంచెఁ;దను ♦ ధర్మ మెడందకు లోఁకువే కదా! ౧౧౩౯

చ॥ విసివి సరోజముల్ విడిచి ♦ వేడ్క విదేహ గృహంబుచేరు నా
వసుమతి పుత్త్రి మానులకు ♦ భక్తిని వందన మాచరించి పెం
పెసఁగఁగఁ గోసలేంద్రునకు ♦ నిచ్చను మ్రొక్కి యనంతరంబు సం
తసమున బాష్పముల్ వదలు ♦ తండ్రికడన్ వసియించె గద్దియన్ ౧౧౪౦

తే॥ ఈమె లక్ష్మియే యగు నిజ ♦ మితఁడు గిరిశు, వర శరాసన మనసేల?వలయునేని
యేడు కొండల విఱువంగ ♦ లేఁడె యనుచు, నిరుసు వంటి వసిష్ఠ ము ♦ నీంద్రుఁడెంచె

ఉ॥ వేడుక వింటి నెక్కిడుట ♦ విర్చుట చెప్పఁగ నాలకించియున్
బోఁడిమి యందె సందియము ♦ పొందిన సుందరి శంక వీడి లో
వీడని రూపమున్ గనుచు ♦ వెల్వలి రూపము కంకణంబులన్
వాడుకచేఁ గుదిర్చెడు నె ♦ పంబునఁ గాంచెఁ గటాక్షవీక్షలన్. ౧౧౪౨

తే॥ లీలఁ గ్రేఁగంటి చూపుల♦డాలు వోయి♦బ్రాంతి రాముఁడన్ జలధి జీ♦వనముగానియె
దక్కసుధ పూర్తిగఁదానె♦త్రావినట్టు,లొడలుపొంగారె మెల్లన♦నూర్పువెడలె.౧౧౪౩

చ॥ తన మది నున్న వంచకుఁడె ♦ తథ్యము చాపముఁ ద్రుంచె నంచు నా
జనకజ లోని దుఃఖమును ♦ చయ్యన వీడెను జన్మ దుఃఖ కా
రణ మగు మాయఁ దోలి తగు ♦ జ్ఞానముచేఁ దనలోనఁ దన్నుగాం
చిన జని ముక్తినొందు క్రియఁ ♦ జెందె నొకానొక ముక్తి నామెయున్

తే॥ విమలకీర్తి యా దశరథ ♦ విభుఁడు వేద, విదుని కౌశికుఁ గాంచి యో ♦ వినుతచరిత
జానకీ రాములకుఁ బెండ్లి♦జరుగఁదగిన, శుభ ముహూర్త మదెప్పుడో ♦చూడుఁడనఁగ

సీ॥ వాలుగల్ మిడియుచుఁ ♦ బాఱఁగ్రుమ్ముటచేత, శిఖరి మత్స్యంబులు ♦ చేరి దుముక
నేనుముల మెదడును ♦ పృష్ఠముల్ వ్రీలంగ, కొఱమీలు పాళలు ♦విఱియ దుముకు

చుండు సుక్షేత్రముల్ ♦ దండిగా, గలిగిన, కోసల జననాథ!కొఱంతలేని
శుభ ముహూర్తము రేపె ♦సాంపారు సని గాధి,తనయుండు పల్కఁగాఁ♦దగు నటంచు
తే॥ ఱేఁడు లెల్లరు మ్రొక్కఁగాఁ ♦ వీడుకొలిపి, భూరి వాద్య ధ్వనులు భువి♦బోరు కొలుప
మునులకున్ మ్రొక్కి వారల♦యనుమతిఁ గొని, దశరథుఁడు లేచి విడిదికిఁ♦దరలెనంత
ఆ॥ అంచయాన సీత ♦ యరుదుగా నెడఁబాయ, హేమ సౌధమునకు ♦ రాముఁడరిగె
విభులు మునులు వారి ♦ విడుపుల కేగిరి, మేరువున మఱింగె ♦ సూర్యుఁ డంత ౧౧౪౭

౨౧. కల్యాణపటలము. (౧౦౪)

క॥ స్థిర యశుఁడు మిథిల నాయకుఁ, డరు దారఁగ నుపచరింప ♦ నాబాల ధరా
వర మొదలితోడ నిర్జర, పురిఁ జేరిన భాతి మోద ♦ ముం బొందె నటన్ ౧౧౪౮

సీ త త హ త హ.

క॥ భరియింపరానివెరవున, విరివిగ దగ గొన్నవారు ♦ వెదకి జలేజా
కరము గని త్రోవ లేమిన్, సురుఁగు దశం బొందె సీత♦ సుడివడు మదితోన్ ౧౧౪౯
క॥ కొలమిఱు రాతిరీ! యబ, లల వంచన నేఁచు వారి ♦ లం గలరొక్కొ !
తెలవాఱఁ బ్రియుఁడు రాఁడో!, తెలవాఱుము దుఃఖ జలధిఁ ♦ దేర్చుము నన్నున్.
క॥ మునితోడఁ గూడి చను రా, మునితోడంబోయి మరలఁ ♦ బోడగానవ యీ
తనితో వత్తువె? మనమా!, మనుతోడున్ వదలియుంట ♦ మరియాదయొకో. ౧౧౫౧
క॥ తాడిపయి చక్రవాకీ!, యేడు సముద్రములఁ బోలు ♦ నీరాతిరి నా
కీడునఁ జనదే? యాఱడిఁ, గూడుదువే యొంటిఁ బఱచి♦కొఱమాలి యయో! ౧౧౫౨
క॥ వాఁడిమి కొడిమల పోఁడిమి, వేఁడిమితో నగ్గలించు ♦ వెన్నెల! దోసఁగే
నాఁడు గన కార్తిచే నా, నాఁడుం గృశియించు వారి ♦ నలఁచుట తగవే? ౧౧౫౩
క॥ తావికిఁ జల్లఁదనమునకుఁ, దావలమగు మలయ గుహను ♦ తారు పయిర యన్
మూవన్నె మొకమ! యెరకై, వే వచ్చితె? కోఱ లనెడి ♦ వెన్నెల విరియన్ ౧౧౫౪
క॥ తెరువునఁ దిరుగుచు నొకరుఁడు, నెరవిన పెను కాల మేఘ ♦ నిభ దేహుఁడు నన్
బఱచె నిసి పగలు వీడక, వర వంశ్యులు కన్నెల కడ ♦ వఱలుట తగవే? ౧౧౫౫
క॥ ఎడ నమ్మఁదగని పనులన్, దుడుకఁడు నిర్దయుఁడు వాని ♦ దోర్యుగళంబున్
దడవఁ జనఁ దగదు; నల్లని, కడలి యపారంబు; రాత్రి ♦ కడచను నొక్కో?. ౧౧౫౬
తే॥ పాటులా తగ్గుటయె లేదు ♦ పగలు రాదు, కూరుకా లేదు నిసి వోదు♦కోర్కి విడదు
నుల్ల మునవొవ్వి వదలదు♦నుసుఱుచనదు, నిట్లు తుందుట విధియే మొ♦యొఱుఁగరాదు.

తే॥ అమలజలధి! నీవును కంక♦ణములు జాఱఁ, బడుచు లేచుచుఁ గార్శ్యంబు♦వడసియెల్ల
వేళలందు నిద్దుర లేక ♦ వేఁగుచుండు, కన్యవో నీవు? మరునిచేఁ♦గలఁగినావొ?౧౧౫౯

రాము ని యు త్క ౦ ఠ .

క॥ అని యీ విధమగు పలవర, మున నొగులుచు సొమ్మసిలుచు ♦ ముగుద యటుండన్
ఘన విభుఁడగు రాముఁడు తన, మనమునఁ దలపోసె నిట్లు ♦ మల్లడి గొనుచున్.

తే॥ మున్ను కాంచి వీడక రెండు ♦కన్నులనెడి,వ్రాఁత కలములు నామదిన్ ♦వ్రాసె;మరలఁ
గనియు సుషమాంబునిధి దరి♦గానవైతి,మించుఁగనువారుమఱియెందు♦గాంచుటెట్లు?

తే॥ జానకీ ముఖమే యైన♦చలువ ఱేఁడ!, కామ బీజంబుఁ బండించు♦కలువ ఱేఁడ!
యేమి యీ కార్య పద్ధతి?♦యింత యెఱుఁగ, వేల?నాయెడ బంధువై ♦యెసఁగరాదొ?

తే॥ ప్రాణముల వెలువడ నీడ్చు♦రామ కనుల,కరణి నిరులును పర వెను♦కొఱఁతవడక
విభుఁడు రణభూమి మరణింప♦విఱిగి పాఱు, వీరవరుని యపఖ్యాతి♦విధము దోఁపఁ.

చ॥ వన హరిణంబుఁ బోలు వర ♦ వర్ణినితోఁ జను మానసంబ! పో
యిన యదె పోక యంచుఁజని ♦ యెంచవదేలొకో? దారిదవ్వొ? మ
న్నన గల చోట నిల్చుటలు ♦ న్యాయమె కాని యనాదరంబు గాం
చిన యెడ నిల్చు టెల్లిదము ♦ చెల్లునె నన్నట విస్మరించుటల్. ౧౧౬౩

ఉ॥ కన్నులనుండి నిప్పుకలు ♦ గ్రక్కు భుజంగము కోఱలన్ విషం
బెన్నఁగ నుంట నిక్క మది ♦ యెల్లెడఁ దెల్లమ మున్ను యిప్డు నా
కన్నుల చూపులందు నెస ♦ కంబుగ మానసమందుఁ బర్వి నన్
బన్నగ నేఁచుచుండునది ♦ భామిని కన్నుల చూపులోనిదే. ౧౧౬౪

శా॥ లీలోద్యానములున్ బ్రకల్పిత గిరుల్ ♦ క్రీడా విరామ స్థలుల్
కేళాకూళులు చంద్రశాలలును లె ♦ క్కింపంగఁ బెంపారి హే
లా లోలాక్షి చరింప నుండినను వా ♦ ల్లభ్యంబుతో నామదిన్
వాలాయంబు వసించుచున్నది మతే ♦ వస్త్వంబు నిచ్ఛింపదున్. ౧౧౬౫

తే॥ రాముఁ డిట్టు లుల్లమున వి♦రాళిఁ గొనుచు, నుండ సీతా వివాహము♦హోత్సవంబు
చేసె నగరమెల్లనలంక♦రింపుఁ డనుచు,శివి భేరీ రవములఁ జాటింపఁ బడియె. ౧౧౬౬

పు రా ల ౦ క ర ణ ము.

ఆ॥ ఘోషణంబు వినుచు ♦ గుములయి పెద్దలు, పిన్నవారు స్త్రీలు ♦ వేగిరపడి
పరుగువాఱువారు♦పనిచేయువారునై, యపుడు పురము కడలి♦ననుకరించె. ౧౧౬౭

ఆ॥ రామవిభుఁడు జనక ♦ రాజపుత్త్రిని పెండ్లి, యాడు టెఱిఁగి చూడ ♦ నరుగుదెంచె
నన్నఁగ నిరుల తెరను♦మొనసి గెంట్లుచు నినుం, డేకచక్ర రథము♦ నెక్కి వచ్చె.౧౧౬౮

సీ॥ తోరణ స్తంభముల్ ♦ దీరనాటువారును, వానికిం గై సేయఁ ♦ బూనువారు
మంగళ పూర్ణ కుం♦భంబు లెల్లెడ నిల్పి, వలువలు సవరించి ♦ యలరువారు
మందిరాంగణములఁ ♦ జందనాదులు చల్లి, కవచముల్ కై సేయఁ ♦ దివురువారు
విప్ర దీనానాథ♦వితతికిఁ బెట్టంగఁ, జెలఁగుచు వంటలు ♦ సేయువారు

తే॥ ముత్తెములభూషలనుదాల్చి-మురియువారు, మణులతొడవులధరియించి-మలయువారు
పైఁడి సొమ్ముల వహియించు-పడుచువారు, పూలచే నలంకారముల్ - పూనువారు.

సీ॥ చందనంబు నగురు-గందంబు వీథులఁ, జల్లుచు నందంద - జరుగువారు
విరులఁ జల్లుచు వేడ్కఁ-దిరిగెడువారును, సాంబ్రాణి పొగవేయ - సాగువారు
ముత్యాల జాలరుల్ - ముంగిళ్లఁ గట్టువా, రనఁటి స్తంభములఁ గట్ట - నలరువారు
వివిధ వాద్యంబులు♦వినఁగ మూఁగెడువారు, మణిదీపములఁ గాంచ♦మలయువారు

తే॥ తిన్నియల రత్నపాలికల్♦దిద్దువారు, రిక్కలట్లు పందిట మణుల్ ♦ చెక్కువారు
మించుఁ బోలు దీపంబుల ♦ నుంచువారు, దీపములకుఁ గై సేయంగఁ ♦ దివురువారు.

ఆ॥ వజ్రమణులు వెలుఁగు ♦ పచ్చల మేడలఁ, డెక్కెములను వెలయఁ ♦ జెక్కువారు
బండ్లపైన విరుల♦పల్లవంబులు పండ్లు, నిండఁ గొంచుఁ దెచ్చి♦నింపువారు ౧౧౭౧

సీ॥ కలపంబులను మేన♦నలఁదుకొనెడువారు, విలువయౌ వలువల ♦ వెదకువారు
తుఱుములందు విరులు ♦ తుఱుముకొనెడివారు, తిలకముల్ నొసళుల ♦ దిద్దువారు
మాలికల్ మెడలందు ♦ తాలుచువారలు, నధరంబులకుఁ గావి ♦ యద్దువారు
కనులకు సొగసుగాఁ ♦ గాటుక యిడువారు, లత్తుక పదముల ♦ కత్తువారు

తే॥ కుండలము లెండ గాయఁగా♦గొఱవ యాట, లాడువారును కైసేయు♦నపుడుఁ బ్రణయ
కోపమున్ గొను వేళలఁ♦గొదరి విద్రుచు, వానిఁ గొని వీథులం బాఱ ♦ వైచువారు.

తే॥ ఏనుఁగులకుఁ గై సేయంగ ♦ నెలయువారు, తేజులకు బాగు సేయంగఁ ♦ దివురువారు
స్యందనంబుల కందంబు♦ నలుపువారు, బిరుద చిహ్నంబులం దాల్చి♦తిరుగువారు.

తే॥ వైభవంబులతో నృపుల్ ♦ వఱలువారు, వేద ఘోషల విప్రులు ♦ వెలయువారు
వైణికుల గాన సుధఁ గ్రోల♦శ్రేణులైన, వారు వెలవెలందుల యాట♦ గోరువారు.

తే॥ రాజ మకుట ఖచిత రత్న ♦ రాజులొరసి, కంఠ తారహారంబులు ♦ గదిసి రాలు
మణుల పొంధూళి యచ్చటి ♦ మండపముల, నగరి వాకిటఁ గుప్పలై ♦నెగడుచుండె.

ఆ॥ అరిగ లెండగాయ ♦ నసులు వెన్నెల గాయ, ద్విరదములను పోలి ♦ తిరుగువారు
చెలులు నటన లభ్య♦సించువార్చిఱునవ్వు, చేత జీవములను♦చిద్రుచువారు. ౧౧౭౨

తే॥ అమిత కాంతుల నగపడు♦నవియుఁగాన, బడక ప్రతిఫలించుటఁజేసి ♦ పుడమిజనులు
నమరులుంగూడసురపురి♦యదియొయిదియొ, యనుచుభ్రమగొనిదిక్కుల♦నరయువారు

ఉ॥ తేరులమీఁద బండ్లపయిఁ ♦ దేజులపై మణి దీప్తు లొప్ప నం
బారుల లోనఁ గాల్నడను ♦ బల్లకులందు జనంబు లెక్కకున్
మీఱి సరోజనేత్రలు స ♦ మృద్ధ సుధాధరలున్ సుమధ్యలున్
సారవచోవిలాసినులు ♦ సామజ యానలు చేరి రొక్కెడన్. ౧౧౭౯

తే॥ తారహారముల్ ధరియించు♦వారు రత్న, హారముల్ విచ్చి విసరెడు♦ వారు పూలు
పెక్కు వగల జడలఁ గ్రుచ్చి ♦ పెక్కువగల, చీరలం గట్టు వారలు♦నై రి స్త్రీలు.

తే॥ మిథిల నిండిన సంపద♦మేదినిపయి, నొక్కచోఁ గాంచఁగా నిట్టు♦లొప్పు టరిది
పాకశాసను పట్టాభి♦షేక వేళ, నమరపురిఁ బోలె నొప్పారె ♦ నప్పురంబు. ౧౧౮౦

దశరథాదులు వివాహ మండపము చేరుట.

తే॥ ఎల్ల యెఱుఁగంగ నరుదయి ♦ హిమగిరివలె, నున్నతంబయి మైథిలి ♦ యుద్వహమున
కెల్ల సామగ్రి నిండిన♦ హేమ రత్న, రచిత మండపంబును దశ♦రథుఁడు చేరె. ౧౧౮౧

తే॥ నిండి తెల్లని గొడుగు వె♦న్నెలలు గాసె, నించు మించు నగల రాసు♦లెండ గాసెఁ
దేంట్ల గములు గీతమ్ములు♦తివిరి పాడె, దురగ ఖురధూళి యెగసి యం♦బరము గప్పె

తే॥ నీరదమువోలె మంగళ♦భేరు లులిసె, శంఖములు మ్రోసెఁ గాహళ♦సమితి మొరసెఁ
బ్రాఁజదువుల ఘోషణములు♦రాత్రివేళఁ, గొఱలుచుండు పారావార♦ఘోషమీఱె

తే॥ కరి తురగ రథ నికరముల్ ♦ వరుసదీరి, నడచుచుండఁగ సామంతు ♦ లెడములేక
నిరతముం గొల్చువారలు♦నియతి నరుగ, నింద్రుసేవించు వేల్పుల ♦ యెసక మెసఁగె.

తే॥ అట్లు చేరవచ్చిన కోస ♦ లాధిపుండు, రత్నమయ హేమ పీఠిపై ♦రమణ నొప్పె
మునులు నృపులు గూర్చుండిరి♦జనకుఁ డపుడు, బంధు వర్గంబులో మంట♦పంబుచేరె.

క॥ నృపులును మునివరులును వే, లుపులు జనులు హంసయాన ♦ లును నెఱయంగా
నపుడా పెండిలికూటము, విపులంబగు మేరుశైల♦విధమున నొప్పెన్. ౧౧౮౬

తే॥ మేఘములుగ్రహతారకల్♦మెఱుములుఱుము, లొకటమండలయుగళంబు♦నొప్పుమిగిలి
బమ్మచేసిన యండగో ♦ ళమ్ము నెనసె, మయవినిర్మిత తన్మణి♦ మండపమ్ము. ౧౧౮౭

క॥ మునులును నృపులును విబుధులు, జనములు నడఁగంగ నచటి ♦ సభ బ్రహ్మాండం
బును లోఁగొని యడఁచిన వి, ష్ణుని నల్లని కడుపువోలెఁ♦జూడఁగ నొప్పెన్. ౧౧౮౮

క॥ జగములె ప్రేరేఁపఁగ నిం, బుగఁ జేరె జనంబు లనఁగఁ ♦ బొగడఁగ నగునే?
జగములు వేఁడుటవలన భు, జగ శయనము వీడు నతని ♦ చరితము వినుఁడీ.

రాముఁ డలంకరించు కొనుట.

తే॥ సప్తసాగరములనుండి ♦ సప్తనదుల, నుండి తెచ్చిన నీట శా ♦ స్త్రోక్త విధిని
మంగళ స్నాన మొనరించి ♦ మహిత రీతిఁ, బీత చీన వస్త్రము రామ♦విభుఁడు తాల్చె

తే॥ అజుఁడు మొదలుగఁ దృణముప♦ర్యంతమెల్ల, జీవులు దవ్వులు పెన్మాయఁ♦జిల్చియవల
మరలిరాకుండుపరమమ్ము♦దొరయఁజేయు, తనదుతిరునామమునుదుటఁ♦దానుదాల్చె

క॥ యతివరులకు నాకర్ణా, యతనేత్రల నొసఁగి పెండ్లి ♦ యమరిచి తపముల్
స్తుతమతిఁ జేసిన యినకుల, పతులు గొలుచు మొదటి వెలుఁగు ♦ భక్తిఁ మ్రొక్కెన్

క॥ పొనుఁగువడు తపము ధర్మము, పున రుద్ధరణమ్ము సేయఁ ♦ బొడమిన కరుణా
తనుఁడు తన మేన జలదము, నెనసిన వెన్నెలనఁ గలప ♦ మింపుగ నలఁదెన్. ౧౯౩

తే॥ కడలి మంగళ కర పూర్ణ ♦ కళలు గలుగు, తొగలఱేనిఁ బూచిన దనఁ ♦ దగిన పగిది
సిగను క్రొవ్విరుల్ చుట్టి ప ♦ సిండి సరులు, పూలమాలిక లెసకంబు ♦ పొసఁగఁ బెట్టె

క॥ రేయిం బగటం బడు మరు, దాయము గని యిందుఁ డినుఁడు ♦ దౌత్యము గొని యా
తోయలి తోయము చెవులం, బోయి తెలుపు చెలువు నెనయు ♦ పోఁగులఁ దాల్చెన్

తే॥ శ్రీగళుఁడు పెనుజడయందు♦చిన్న చంద్ర, కలనుధరియించె నదియేటి♦కార్యమనుచు
పూర్ణ దివ్యకాంతిసమితి♦పొలుపు మిగుల, దిద్దె నన వీరపట్టంబు♦తిలకమూనె. ౧౯౬

తే॥ చక్రమును వెను దవిలిన ♦ శంఖ మనఁగఁ, దగిన కంఠమునందు ము ♦ త్యాల సరులు
సీత మందహాస రుచులు ♦ చేరి మదిని, వెలికి నుబికిన వన నొప్పి ♦ వెలయుచుండె.

తే॥ వజ్రములు మచ్చు లట్టులు ♦ వఱలుచుండ, పద్మరాగ దీప్తులు వహ్ని ♦ వలె వెలుంగ
నంగదంబులు మును మంద ♦ రాద్రిఁ జుట్టి, నట్టి కవ్వపుఁ దరిత్రాటి ♦ ననుకరించె.

తే॥ ఆణె ముత్యాల ముప్పేట ♦ హార మొప్పె, జగము రక్షించు దీర్ఘ భు♦ జముల నడుమ
షుజ్జగంబుల కితఁ డాది ♦ మూర్తి యనుట, కొప్పినట్టి యభిజ్ఞాన♦ముంచురీతి. ౧౯౯

తే॥ వచ్చి వేఁడిన వారికి ♦ నిచ్చుకొఱకు, గల్పకంబు కాంచన రత్న ♦ కంకణములఁ
బూవుఁ గొమ్మల నుంచిన ♦ పొందు దోఁచి, దర్శనీయములైన హ ♦ స్తములు వెలిఁగె

ఆ॥ కమల నిలయ లచ్చి ♦ కాణాచి యగు నురోం, తరమునందు మెఱయు♦సరులచయము
మెఱుము లడర నొప్పు ♦ మేఘంబు నడుమను, దోఁచు నింద్ర ధనువు♦తోయమందె.

ఉ॥ చేరుటకుం దొలంగుటకుఁ ♦ జెల్లిన విజ్ఞుల తెల్వి పోల్కిఁ బైఁ
జేరిన యుత్తరీయ మెదఁ ♦ జిందు దయాకృతి కంఠమందు సొం
పారిన తారహార నిభ ♦ మంది వెలార్చిన కాంతిఁ బోలి వి
స్తారముగాఁగ లక్ష్మికి వ ♦ శంబగు ఱొమ్మునఁ దోఁచెఁ బేరిమిన్. ౨౦౨

తే॥ చెనయరాని ప్రభాకరు ♦ చెన్ను దాల్చి, యున్న ఱొమ్మున ముప్పేట ♦ జన్నిదంబు
త్రిదశులును దెల్పలేని మూ♦ర్తిత్రయంబు, రూపమిదియెఱుఁగుండని♦తోఁపనొప్పె.

ఉ॥ అక్కము పక్కముల్ మిగుల ♦ నంగగు బంగరు రంగు లీనఁగా
నక్కటి రత్న బంధనము ♦ నందలి మేరువు ప్రజ్వలించె వే
ఱొక్క జగంబు దాని కజుఁ ♦ డొక్కఁడు వెల్వడ నాభియందు న
య్యక్కనకాంబుజంబు పోలు ♦ నందఁగఁ జూచిన దన్న సంచునన్. ౧౨౦౪

ఆ॥ అలవి దెలుపఁ గాక ♦ యమిత గంభీరమౌ, నీల వారి రాశిఁ ♦ గేలు సాఁచి
పాల కడలి యలమి ♦ పట్టిన విధమునఁ, దెల్ల పట్టు వలువ ♦ తెలియఁ గప్పె. ౧౨౦౫

తే॥ ముత్తెముల నీలముల కాంతి ♦ మురువుసూపఁ, బసిఁడికాసియలోఁ గత్తి ♦ పరఁగఁ జెక్కు
ముత్తెసరముల గుత్తులు ♦ కత్తిప్రక్క, బాల భాను కాంతుల నీన ♦ వ్రేల విడిచె. ౧౨౦౬

తే॥ రత్న కాంతులు, కాంచు నే ♦ త్రముల కాంతి, నిండఁగ, ననూనశిల్పము ♦ నెరయు మకర
ముఖముగల దంతపుంబిడి ♦ మొనసి మెఱుపు, లలిని మెఱసి దిక్కులయెల్లఁ ♦ గొలిచి చూపె

చ॥ పరవిన రూపముం గలిగి ♦ పద్మజు నండము గొల్చు టెంక నె
ట్లురవగు నంచు నొక్కొకటి ♦ యుం దగ విఘ్నము గూర్చు పోలికన్
మొరయుచు నేరు నారసి క ♦ నుంగొన శక్యము గాని శిల్పముం
బొరసిన వీరమద్దియలు ♦ పొందగు నందెలు కాళ్ల శోభిలెన్. ౧౨౦౭

తే॥ వేయి మాణిక్యదీపముల్ ♦ వెలుఁగు భుజగ, రాజు సెజ్జను యోగని ♦ ద్రను సురాళి
వేఁడ వీడిన రాముఁడి ♦ వ్విధము తన్నె, పోలు నొక యలంకారంబు ♦ పూనె నపుడు.

మ॥ అరవిందాసన ముఖ్య మూర్తులకు నా ♦ ద్యంబై మునీంద్రాళికిం
బరమ ప్రాపకమై జగజ్జనకమై ♦ భవ్యంబు సేవ్యంబునై
నిరతానంద మయంబునై యొసఁగు నా ♦ నిత్యాత్మయే వచ్చి యీ
నర రూపంబునలంకరించి కొన న ♦ న్నా! తెల్ప శక్యంబొకో? ౧౨౧౦

తే॥ అమిత గో భూ హిరణ్యా దా ♦ నాదికములు, సజ్జనులకు బీదలకును ♦ సరసులకును
విరివిగా నొనరించుచు ♦ వేద ధనులు, వినుతి సేయ రాఘవుఁడు స్యం ♦ దనము నెక్కె.

తే॥ గుండు బంగరు టిరుసును ♦ వెండి చక్ర, ములును వజ్ర మయంబులై ♦ వెలయు నడిమి
భాగమును చుట్టు రత్నముల్ ♦ ప్రజ్వలింప, రాము రథము మార్తండుని ♦ రథముఁ బోలె

తే॥ మంచి లక్షణములు సూక్ష్మ ♦ మతిని తెలియఁ, దగు జవంబు బలంబునం ♦ దము మెలంకు
వొలయఁ బురుషార్థములఁ బోలి ♦ వెలయు తురగ, ములు జగత్ప్రభు తేరికిఁ ♦ బూన్పఁబడియె

తే॥ నరుణు కై వడి నొగలపై ♦ భరతుఁ డెక్కి, మోద బాష్పాంబుమిశ్రిత ♦ ముఖము తోడ
కశను చేకొని రథ చోద ♦ కత్వ మూనె, నిరు దెసల నిల్చి కవలు చా ♦ మరలు వీవ.

చ॥ అమరిన పొందికం గలుగు ♦ నందము చేనటు లయ్యెనేమొ? శాం
త మనసుచేఁ దలంచుటను ♦ తప్పక యప్పుడు రొప్పె నేమొ? స

త్యము నెఱుఁగంగ లేము తగి ♦ నట్టుల యయ్యెడుఁగాక! యయ్యెడం
దమి గొని చూడ నెల్లరు స ♦ దా యనిమేషతఁ దాల్చిరిమ్మొగన్.

తే॥ జగములను హింస సేసి నా♦శంబు గనక, యున్న పౌలసుదిండులపాటు♦లొప్పెడయ్యె
నేఁడె యని వేల్పు కూటంబు ♦ నిండు వేడ్క, నచ్చరలఁ గూడినటియించె♦నిచ్చకోలఁది

తే॥ పుర పురంధ్రులు విరులను ♦ గురిసినారు, పసిఁడి వలువలు రత్నముల్ ♦ విసరినారు
రాము చెలువంపు సుధఁ బ్రేమఁ ♦ ద్రావిరేమొ? వారి చేఁతకు వేఱేది ♦ కారణంబు?

ఆ॥ తమకుఁ గల వొసంగి ♦ తాల్చినవియు నిచ్చి, వారి తీరుగా ను ♦ దారుఁ గన్న
నారు లమిత మొసఁగి ♦ నార లందపు మేనఁ, గలుగు సొమ్ము లూడ ♦ నిలిచినారు.

ఆ॥ నృపులు మద కరీంద్ర ♦ నిచయంబువలెఁ జుట్టి, నిలువ దశరథుండు ♦ నెలవుకొన్న
కూటమందు చేరెఁ ♦ గోదండపాణి మే, రువును చేరు సూర్య♦రూపు దోఁప. ౧౨౧౯

చ॥ వరదుఁడు తేరినుండి దిగి ♦ ప్రక్కలలో నిరుగేలు ప్రేమమై
భరతుఁడు లక్ష్మణుండు దయి ♦ వాఱఁ గొనన్ సముదీర్ణులౌ మునీ
శ్వరుల కెఱింగి తండ్రి పద ♦ పంకజముల్ దల సోక మ్రొక్క యం
దఱకును మేని యందము ను ♦ దారత విందులు సేయుచుండఁగన్. ౧౨౨౦

సీ॥ పై నొక్క ధనువును ♦ వాలుగలను క్రిందఁ, గలిగి పూర్ణేందు మం ♦ డలముఁ దాల్చు
నెఱ్ఱని సుమలత ♦ యింపైన స్తనకుట్మ, లములతోఁ దేరిపై ♦ నమరి తూర్పు
దెసఁ బుట్టినదివోలెఁ ♦ దేజరిల్లెడు సీత, తొల్త సుధాంబుధిఁ ♦ దోఁచి మరల
ధరణి నవతరించి ♦ తరువాత నొకమల, యొద్దఁ బుట్టిన దన ♦ నొప్పి పెండ్లి

తే॥ మండపము చేర వేల్పులు ♦ మగువఁ గాంచి, మరల రాముని గని సుధా ♦ మథన వేళఁ
బొడము లక్ష్మి వెన్నుని మెడఁ♦బూల మాల, వైచునాఁటికంటెను సొంపు♦వఱలె ననిరి

తే॥ జగతి జనములకంటె ని ♦ ర్జరులకంటె, నాగలోక వాసులకంటె ♦ నాణె మొందు
వెలుఁగు జానకి పెండిలి ♦ విభవ మెల్ల, వాక్పతికినైన వర్ణింప♦ వలను పడునె? ౧౨౨౨

తే॥ ఇంద్రుఁ డింద్రాణితో మింటి ♦ కేఁగుదెంచె, భవుఁడు చనుదెంచెఁ దనిలి ♦భవానితోడ
బ్రహ్మయే తెంచె బ్రాహ్మితోఁ ♦ బ్రమదమంది, జానకీ రాముల వివాహ♦సరణిఁ జూడ

క॥ వడుగులు వైదికులును వెను, కడలి కరణిఁ జుట్టి రాఁగఁ ♦ గార్యంబును బ్రా
వడువున నడప వసిష్ఠుఁడు, వడి నుపకరణములతోడ ♦ వచ్చె ముదమునన్. ౧౨౨౪

ఆ॥ తండులములు పఱపి ♦ దర్భల నుంచి స్థా, పమును శాస్త్రవిధుల ♦ నమరఁ జేసి
పుష్పములను చల్లి♦పూజించి హోమాగ్ని, నిరవు గొల్పి కార్య♦మెల్ల జరపె. ౧౨౨౫

ఆ॥ పెండ్లి వేదియందు ♦ ప్రేమంపుఁ దోడగు, భూమిజాతతోడ ♦ రామ విభుఁడు
కూరుచుండ వారు♦కొమరొందఁ గలిసిన, భోగ యోగములను♦పోలియుండ్రి. ౧౨౨౬

తే॥ శ్రీవరుఁడు లక్ష్మితోఁ బోలెఁ ♦ జెలఁగి నీవు, సీతతోఁగూడి భువి చిరం ♦ జీవి వగుచు
సమసుఖంబుల ననుభవిం ♦ పుము యటంచు, జనకరాజు రామునిచేత ♦ జలము విడిచె

క॥ వివిప్రాశీరావములు వ, ర ప్రమదా విజయ గీత ♦ రవములు రాజేం
ద్రద్విజవరవంద్యులగు విబు, ధ ప్రకరాశీస్సుతోడ ♦ దరములు మొరసెన్ ౧౨౨౮

తే॥ వేలుపులు కురియించిన ♦ పూలవాన, పుడమిపతులు చల్లిన పైఁడి ♦ పూలవాన
తక్కువారలు విసరు ము♦త్యాలవాన, గలిసి యాభూమి గగనంబు♦కరణిఁ దోఁచెఁ ౨౨౯

తే॥ రాముఁడప్పుడు శ్రద్ధ మం♦త్రము పఠించి, యగ్ని కాహుతిగాఁగ నా ♦ జ్యంబు విడిచి
జానకీమృదు కిసల హ♦స్తంబు తనదు, దీర్ఘబాహువు చాఁచి మో♦దించి పట్టె. ౧౨౩౦

తే॥ తివిరి హోమకార్యము తీర్చు ♦ దీర్ఘ భుజుని, వెంట నగ్నిని వలగొను ♦ వేళ గోల
సీత మఱి పుట్టువునయందు ♦ జీవమును శ,రీర మనుగమించిన యట్టి♦క్రియను దోఁచె.

చ॥ మురువగు కంకణంబు క్రియ ♦ నుప్పొరి రక్ష ధరించి యున్న య
గ్గిరి భుజుఁడున్ విదేహ జన ♦ కీర్తిత కన్యయు హోమకార్యముల్
హారువుగఁ దీర్చ జానకి న ♦ యంబుగఁ ద్రొక్కుచు నన్నెకంటి నం
దిరవుగఁ బూజలం గొని ర ♦ హించు నరుంధతిఁ గాంచె మ్రొక్కుచున్.

తే॥ చేయఁదగువానిఁ బూర్తిగాఁ ♦ జేసి సంత, సంబు నొందిన మునులకుఁ ♦ జాఁగి తెలచి
దశరథుని పదంబులకు న♦ద్భక్తి మ్రొక్కి, సీతతోడ శ్రీరాముఁడు♦చేరె మేడ. ౧౨౩౩

తే॥ చిందములు మ్రోసె, భేరులు♦ చెలఁగె వేద, గోష్ఠి వెలసె శాస్త్రములు పె♦క్కులు పఠింప
బడియె వందిమాగధనుతి♦బలిసె సురల, కలకలంబులు మిన్నందెఁ♦గడలి పొంగెఁ ౧౨౩౪

తే॥ కన్నతల్లి ప్రేమముకంటెఁ♦గడుఁ బ్రియమునఁ, దన్ను గాంచు కైకేయి పా♦దముల కెఱఁగి
జనని చరణంబుల శిరంబు ♦ చాఁచి మ్రొక్కి, విమలమతి సుమిత్రకడను ♦ వినతుఁడై స

తే॥ ముగుర పాద పద్మంబులు ♦ మూర్ధమునకు, భూషణంబులుగా సీత ♦ మ్రొక్కుసంత
వారిఁ గని వార లుబ్బి రీ♦ వారిజాస్య, రామునకు మేటి తోడవుగాఁ ♦ గ్రాలు ననుచు

క॥ కొఁతెఱెను కౌఁగిలి గొని తమ, కొమరునకుం దగిన దార ♦ కువలయమున నీ
యమ దక్కఁ గలదె యనుచుం, దమ మనములు కనులు దనియఁ ♦ దడవిరి ప్రేమన్

క॥ అలవి యొకట నిష్కములు వలు, వలుఁ దాసీజనము నగలు ♦ వర దేశంబుల్
వెల్లఁదుల దేవత యగు నీ, యలికేశిని పొందుఁగాక♦ యని యిచ్చి రొగిన్ ౧౨౩౭

శా॥ నీలాంభోనిధిఁ బోలు నొక్క శరణో - న్నిద్రాబ్ధి శాస్త్రాంబుధిన్
వేల్మిం గాంచిన విజ్ఞ వాక్క్రమమునన్ ♦ బ్రేమాంబుధిన్ గొంచు నా
శ్రీలక్ష్మిం గల పూర్వపుం గలశవా ♦ ర్ధిన్ శేషశయ్యాభ వ తా
లీలా తల్ప గృహంబు చేరెఁ దైన్యబా♦ళిన్ సంభ్రమోత్కంఠతోఁ [illegible]

తే॥ మీనమాసంబునం దుత్త-రానుషంగ, దినమునందు సహస్రాభి - ధేయసింహు
పెండ్లి నడపి వసిష్ఠుండు - వేద విధిని, మంగళంబులు వరిల్లు హో - మంబు చేసె. ౧౨౮౦

తే॥ నెపములేని విజయశీలి - నృపవరుండు, నాదు తమ్ముని బిడ్డల - మోద మలర
రాము తమ్ముల కిత్తు మా-రాము లేక, యనుచు నడిగినప్పుడ నిశ్చ-యంబు చేసె. ౧౨౮౧

తే॥ జనకుఁడు కుశధ్వజుఁడు ప్రేమ-ముగ నొసంగ, *లక్ష్మణాఖ్యుఁ డూర్మిళను కే-ల్వట్టె భరతుఁ
డుద్వహం బాడె మాండవి-నుత్సహించి, కొనియె శ్రుతకీర్తి శత్రుఘ్ను-ఁడను-గుణముగ.

తే॥ అన్ని పెండ్లిండ్లు జరిగిన - యవల దశర, థుండు కూర్చియుంచిన కీర్తి -యొండుదక్క-
దక్క-రూపవస్తువులెల్ల - ధారవోసెఁ, గోరువారు కోరిన వానిఁ గోరినంత. ౧౨౮౩

చ॥ నరపతి యిట్లు దానములొ ♦ నర్చి యమేయ ముదబ్ధి మున్గియే
ర్పఱచిన శాస్త్ర విశ్రుతియు ♦ బాధతవంబును గల్గు సన్మునీ
శ్వరులఁ గుమారులం గలిసి ♦ బాంధవ ధర్మముతోడ నుండె న
వ్వరమున మెల్ల మెల్లఁగనె ♦ పోయెను గొన్ని దినంబు లచ్చటన్. ౧౨౮౪

౨౨. పరశురామ పటలము (౫౦.)

తే॥ సీతయును రాముఁడును సము♦చితసుఖంబు, లొందుచుండఁ గౌశికముని♦ డెంద మలరఁ
గని యమోఘ వాక్యముల దీ♦వన లొసంగి, కృత మనోరథుఁడై హిమ♦గిరిని చేరె.

క॥ ఒకనాఁడు దశరథుఁడు కొ, తుకమునఁ బురి కేగఁదలఁచి ♦ తోడనె సేనా
నికరమున కాజ్ఞ యిడి రా, జకులము సేవింప బయలు ♦ సాగె రథమునన్. ౧౨౮౫

చ॥ బలియుఁడు కోసలేశ్వరుఁడు ♦ బంధుర బాహు చతుష్టయంబు నా
నలువురు పుత్త్రులుం దమ జ ♦ నంబులతోఁ బరివార సంఘముల్
గొలుచుచు రా విదేహ జన♦ కూటము ప్రాణము వీడు దేహముం
బలె ఘన దుఃఖవార్ధిఁ బడు ♦ మార్గము పట్టెఁ గుతూహలంబుతో. ౧౨౮౬

తే॥ తండ్రి ముందేగ జనుల డెం♦దంబు లెల్లఁ, దన్ను వెన్నంట నడుమను ♦ తన్ను పోలు
ననుజులుం జేరి రా మించు♦నంద మొందు, జానకిం గూడి రాముఁడు♦చనుచునుండె.

చ॥ నడవఁగ నెమ్మి మున్నగు వ♦న ద్విజముల్ కుడిప్రక్క వచ్చె న
ల్లడమును ముందుగాఁ జనుచుఁ♦ నెడ్డము వచ్చెను వాయసాదు ల
వ్వడువు గ్రహించి దారి నొక♦ పాటి నిరోధము గల్గునంచు భూ
పుఁడు తన యున్నతంపు రథ♦ము న్నిలుపన్ నెలవిచ్చెయ త్తఱిన్. ౧౨౮౭

తే॥ ఒక్క-దైవజ్ఞు రాపించి♦యున్న రూపు, నొత్తి పలుకు మనంగ నై♦మిత్తికుండు
భూవరేణ్య! నట్టొక కొండ♦వోలె వచ్చి, మంచువలె వీడి శుభమగు♦నం మ్మఁ బల్కె.

* ఊర్మిళాదులు ముగ్గురును-కుశధ్వజుని కన్యలని యూహ్యము.

చ॥ తిరులను పొఱఁదోలు జిగి ♦ నెట్టి జడల్ గలవాఁడు గొడ్డలిన్
గరములఁ గల్గువాఁడు నడ ♦ కల్ గల మేరువుఁ బోలువాఁడు చి
చ్చురలు కను ల్గలాఁ డళని ♦ యొప్పగు పల్కులవాఁడు మేలి బం
గరు మయమైన వింటి నెన ♦ కంబుగ మూఁపునఁ గల్గు నాతఁడున్ ౧౨౫౧

తే॥ ఉదధిలోఁ బ్రభంజన హతి - నురలు కలము, పగిది జగములు గడగడ - వడఁక దిగ్గ
జమ్ము లట్టులె స్తంభించి - సొమ్మసిల్ల, జలధి లోలో నుడికి పొంగి - నిలుక దప్ప.

చ॥ సురలు కకావికల్ వడ వ - సుంధర నింగికిఁ బైన నిల్పనో?
ధరణి సమస్త జీవులను ♦ దండధ రాననమందు చొన్పనో?
దురుసున నింగిఁ గూల్పనోకొ? - దొడ్డ వ్రణంబు ముఖంబు వ్రీల నె
త్తురు క్రియఁ గన్నులం గనలు - దోఁచి వెలింబడ హేతు వేమొకో?

చ॥ సమరమె ముఖ్యవృత్తిగ భు - జస్థలిఁ గ్రాలు పరశ్వథాగ్రధూ
మము వినుగప్ప భాస్కరుఁడు - మార్గ మెఱుంగక రిచ్చవోవ సం
ద్రమునఁ గలట్టి బాడబ ము - దగ్రత నుప్పర మంట లేచి లో
కములను బూది సేయు గమ - కంబున వేఁడి వెలుంగు పర్వఁగన్. ౧౨౫౪

ఉ॥ జానువు లంటు బాహువులు - చాఁగి దిశ ల్గొలువన్ వలంకులం
దాని తుఱంగలించెడు జ - టాగ్రము మిన్నునఁ జెంగలింప న
చ్చో నెలయున్ గనంబడ వ - సుంధర తోయము వహ్ని గాలి వి
న్మానములై నశింపఁ బ్రళ - యోద్ధత రుద్రుని భంగిఁ బొంగుచున్.

మ॥ చతు రంభోధి పరీత భూతల మహా ♦ సామ్రాజ్య ధౌరేయుఁడౌ
కృతవీర్యాత్మజుఁ డన్ పృథూత్కట తరు ♦ శ్రేష్ఠం బుదంచద్భుజా
యత సాహస్ర సుశాఖముల్ విదళన ♦ వ్యాపారముం జేయు నా
తత విఖ్యాత కుఠారముల్ గురు భుజ♦స్తంభంబునం బూనుచున్. ౧౨౫౬

తే॥ నింద నొందిన భూలోక ♦ నృపకులంబు, నిరువదొకమాఱు ఖండించి♦నియతిఁ బాడి
పొలమునందలి కలుపును ♦ దొలఁచి రక్త, నదుల నొంటిమై మునుఁగు బె♦ట్టిదపుజెట్టి

ఉ॥ ఓరువు రూపుగొన్న క్రియ ♦ నొప్పు తపంబును మండు నగ్ని నా
సీరన గల్గువాఁడు తన ♦ యెట్టెదురన్ బయిలోడి ప్రక్కకున్
దాఁటు కుమారుపైఁ గనలి ♦ దర్పితుఁడై విహగాళి యుమ్మగాఁ
దూఱెడు నట్లు క్రౌంచమలఁ ♦ దొల్చిన ములుకులెఱింగి నట్టిఁడున్. ౧౨౫౮

తే॥ ధరణీధరములు క్రుంగ సం♦ద్రములు పొంగఁ, జేయు వలఁతి భార్గవుఁ డటఁ♦జేరునంత
నఘుఁడుగా రామఁ గన్న య♦న్నరవరుండు, కఠిను రాక్షసుఁ గల మొఱుం♦గక తపించె,

తే॥ సేన భయపడి తడఁబడి ♦ చెదరి పఱవ, బొమలు ముడివడఁ గనుల ని ♦ ప్పుకలు రాలఁ
బిడుగువోలె గర్జించి గంభీరుఁ డైన, రాము చెంతకు వచ్చె భార్గవుఁడు కడఁక.

చ॥ అతులిత భక్తి సంభ్రమ వి-నయంబులు తోఁపఁగ జామదగ్న్య నా
క్షితిపతి యాతిథేయము ర-చింపఁగ డాసి తదీయ పాద సం
గతముగ శీర్ష మూన్చినది - గంబడ కుగ్ర లయాగ్నిఁ గ్రక్కుచున్
దత భయద స్థితిన్ సుగుణ-ధాముని రాముని గాంచి యిట్లనున్. ౧౨౬౧

చ॥ ఎఱుఁగుదు భగ్నమైన గిరి - శేశుని చాప బలంబు పూర్వమే;
యెఱుఁగఁగఁ గోరి వచ్చితి మ - హీశ్వరపుత్త్రక! యంగదంబులన్
మెఱసెడు నీ భుజంబు బలి - మిన్ మును క్షత్త్రియ కంఠనాళముల్
తఱఁగిన మద్భుజంబులఁ దొ - లంగదు తీఁటయు రాఁ గతం బిదే. ౧౨౬౨

చ॥ అనవుడు భూపుఁ డిట్లను భ - యంబున నుల్లము గ్రుంగ ధారుణిన్
మునుమిడి గెల్చి తెచ్చితివి - పొందుగఁ గశ్యపమౌని కో మహా
మునివర! నీకు లెక్కయె త్రి - మూర్తులు? మర్త్యులనంగ నెంత? ఈ
తనయుఁడు నాదు జీవములు -దప్పక నిన్నభయంబు వేఁడెదన్. ౧౨౬౩

చ॥ చెడుమతిఁ బాపకర్మములు - చేసిన దుష్టులు వధ్యులౌదు రీ
బుడుత మదాతిరేకమున - బుద్ధి చెడం గొఱగామి చేసెనే?
పుడమి బలిష్ఠుతోఁ దవిలి - పోరినఁ గీర్తి లభించుఁ గాక యీ
బడుగులతోడఁ బోర బల - వంతుల చేవ ఫలంబు గాంచునే?. ౧౨౬౪

ఉ॥ కొమ్మని భూమి కశ్యపున - కుం దయచేసి జగత్త్రపాలక
త్వమ్ము భరింప వీడిన కృ - పాకర! వీడుమ యిట్టిచేఁత నే
మమ్మున మానవావళిని - మానుగఁ గాచెదు ఱేండ్లపట్లఁ గో
పమ్మును మాని తీవ్ర పిద-పన్ వహియించుట పాడి యౌనొకో?. ౧౨౬౫

చ॥ పలువురు గెలిసేయ నొక - పక్షము నూని గురుత్వ మొందు నా
బలము ఫలం బొసంగునొకొ? - పాడియె యయ్యది? ధర్మపద్ధతిన్
నిలిచి వహించు నయ్యశమె - నిర్మల సత్త్వ మనంగ నొప్పు; శూ
రు లనఁగఁ దగ్గ వార లొక - రున్ బల మందురె దీని నెయ్యెడన్?.

చ॥ పగతుఁడు కాఁడు వీఁ డితని ♦ ప్రాణము వోయినఁ జుట్ట పక్కముల్
వగగొని పౌరులున్ మిగుల ♦ వందురి యెల్లరు వెంబడింప నే
నెగులున జీవముల్ విడుతు ♦ నిక్కము కింకరు నన్ను నాకులం
బగులక కావు మార్యవర! ♦ యంజలితో శరణంబు వేఁడెదన్. ౧౨౬౭

చ॥ అని యిటు వేఁడు కోసల జ ♦ నాధిపు పల్కులు లెక్క సేయకే
కనుల మిడుంగుఱుల్ చెదరఁ ♦ గట్టలుకన్ వడిఁదేటి చూచి రా
ముని కడ కేగఁ బ్రాణములు ♦ మొత్తము తావులు దప్ప మించుఁ గాం
చిన భుజగమ్ము రేవఁ బతి ♦ చేయున దెయ్యది లేక యుండఁగన్. ౧౨౬౮

తే॥ మాని యగు దశరథుఁ డిట్లు♦మతిచెడంగఁ, దనకు నాగతి కానుంట ♦ దలఁప లేక
హార ధనువు బలహీనత ♦ నందు చరిత, పల్కఁదొడఁగె రామునితోడ భార్గవుండు.

తే॥ మేరు సారంబు దినకరుఁ♦గేరు కాంతి, పాటవము దైర్ఘ్యమును విఱు♦వంగరాని
చేవ గల రెండు విండ్లను ♦ చేసె మున్ను, తేర్చి విశ్వకర్మ యనెడు ♦ దేవ శిల్పి. ౧౨౭౦

తే॥ ఒక్క చాప ముమాపతి♦ యొగి గ్రహించె, రెండవది త్రివిక్రముఁడు వ ♦ రించికొనియె
నేయ దా రెంట మిగుల బ ♦ లీయ మనుచుఁ, ద్రిదశులందఱు చేరి వి ♦ రించి నడుగ

క॥ జలజాసనుఁడును వేల్పుల, తలఁపు గొప్పదనుచుఁ దలఁచి ♦ తగ వొక్కటి వా
రలకుఁ బొడ మించి యాధను, వులఁ గొని కడు నలుకఁ బెద్ద ♦ పోరఁగఁ జేసెన్.

తే॥ ఇరువురును రెండు చాపంబు ♦ లెక్క వెట్టి, జగములెల్ల నిలుక దప్పి ♦ బెగడుగుడువ
బవర మొనరించుచుండఁ గ ♦ పర్ది విల్లు, చేవ చెడుటయుఁ గని మది ♦ శివుఁడు కినుక.

తే॥ మరలఁ గలనికిఁ గడఁగ ని ♦ర్జరులు నడుమ, నిలిచి వారించి రంతట ♦ నీలగళుఁడు
తన శరాసన మింద్రు మా ♦ స్త్రమున నునిచె, ఋచిక ముని కిచ్చెఁ దనవిల్లు♦ శ్రీవరుండు

తే॥ ఋచికుఁ డొసఁగె మా తండ్రికి ప్రియముతోడ, నతఁడు నాకిచ్చె నీవింటి ♦ నమర నీవు
వంచితేని నీ సదృశు లె ♦ వ్వరును లేర, నేను నీతోడి యుద్ధంబు ♦ మాను వాఁడ.

చ॥ మొదటనె చేవ వోయినది ♦ మూలను పడ్డది త్రుప్పు వట్టి ప
ట్టు దొలఁగి యున్న దానిని పు ♦ టుక్కునఁ ద్రుంచుట దొడ్డ చేఁతయే?
పదరక దీని నెక్కిడుము ♦ పాయుదు ప్రాఁత చలంబు నావురిన్
మదమది నున్న శాంతనిధి ♦ మజ్జనకుం బొరిమాల్చు దుష్కృతిన్. ౧౨౭౬

చ॥ ఇరువది యొక్క మాఱులు మ ♦ హీతలు మెల్లను చుట్టి రాజులన్
దరఖిడి గొడ్డట న్నఱకి ♦ తద్రుధిరమ్మున శాస్త్ర పద్ధతిన్
జరపి పితృక్రియల్ పిదప ♦ శాంతి వహించితి నీడ్చి కొల్వ మా
యురె పిడి దక్క వాదు; మది ♦ నుత్తల పెట్టితి విట్లు బాలకా!

చ॥ కలుఁతుల గెల్చి యిమ్మహిని ♦ కశ్యపమౌని కొసంగితిన్ విశో
ధుల కుల మార్చితిన్ గొలఁది ♦ దోఃపని పెందప మాచరించితిన్
బలువిడి శూలి చాపమును ♦ భగ్న మొనర్చిన ప్రాఁత నాశ్రవం
బులఁ బొరఁ గిన్క వచ్చితిని ♦ పోటరివే నిధి వంచు పోరెదన్. ౧౨౭౮

చ॥ అనుటయు మందహాస రుచు ♦ లాననమందొక శోభఁ గూర్ప స
య్యానకుల వీరుఁ డిమ్మనుచు ♦ శ్రీశుని ధర్మముఁ గొంచు జామద
గ్న్యుని హృదయంబు భీతిమెయిఁ ♦ గ్రుంగ స్వదోర్బలమొప్ప వంచి కో
పనుఁ డగు వాని గాంచుచు న ♦ పార కృపారస ధాముఁ డిట్లనున్. ౧౨౯

ఉ॥ రాచకులంబు మాలిచిన ♦ రక్కసి వైనను మేటి బోడకుం
దోఁచి తపస్వి వేషమును ♦ దొడ్గితి గాన వధింపఁబూన నా
రాచము నాకరంబునఁ దొ ♦ ఱంగిన నూరక పోవ దింక నీ
వే చెపుమా బిరాన గుఱి ♦ యెయ్యది దీనికిఁ జూపుమా యనన్ ౧౩౦

చ॥ ఎఱుఁగ కొనర్చు దోషము స ♦ హింపుము కావుము దేవదేవుఁడం
చెఱిఁగితి నెల్లప్రాణులకు ♦ నీశుఁడ వాది వనాదివైన నీ
కుఱవుఁగ నిందువహ్ని ధను ♦ వుంకువ సేయఁగ నెత్తునంతలో
విఱుగుట యబ్బురంబె? యది ♦ వేడుకఁ బట్టుటకేని చాలునే? ౧౩౧

తే॥ పురుష మోహన! నీవిటు ♦ భువన రక్ష, పొంటె నవతరించుకతనఁ ♦ బొందె జగము
నెమ్మదిని నే నొసంగిన ♦ నీదు విల్లు, నీ బలంబున కుఱవు గా ♦ నిదియె సుమ్ము. ౧౩౨

తే॥ కూర్చు నాశుగమ్మునకు నా ♦ గొప్ప తపము, నాహుతిగ నొసంగితి నన ♦ నపుడు చేయి
వదులు విడువ నస్త్రం బేగి ♦ పరశురాము, తపము పూర్తి వారుకొని య ♦ త్తఱిన మరలె

తే॥ నీల జీమూత నిభ గాత్ర! నిగమ వినుత, పాత్ర! పరిశుద్ధ సుగుణ చ ♦ రిత్ర! నీవు
తలఁచు కార్యంబులోనఁ గూడఁ ♦ గలవు నాకు, సెలవెయని భార్గవుఁడు మ్రొక్కి ♦ తలఁగెనచటు

తే॥ అంత రాముండు పంచేంద్రి ♦ య క్రియాలి, తొఱఁగి సోలిన తన తండ్రిఁ ♦ దఱిసి తడవి
మ్రొక్కి దుఃఖ సాగరమున ♦ మునిఁగియున్న, యతనికిం జూపె సమ్మోద ♦ మనెడు వేల

ఆ॥ తెలిసి తేఱి వంత ♦ దొలఁగ నిబ్బరమగు, నుబ్బు గలిగి లేచి ♦ యుర్విభుఁడు
అరిది దుఃఖ జలధి ♦ దరిఁజేరి దరిలేని, మోద వార్ధిలోన ♦ మునిఁగిపోయె. ౧౩౩

ఆ॥ కటికి పరశురాము ♦ కార్ముకంబును గొని, యతని నోర్చి నిలుచు ♦ నఘ విరాము
రాము నలమికొని శి ♦ రంబు మూర్కొని సమ్ము, దాశ్రు కుంభ వారి ♦ నాడఁ జేసె.

చ॥ నయమునఁ జిన్ననాఁటనె యొ ♦ నర్చిన యద్భుత పౌరుషోచిత
క్రియల జగత్త్రయం బొకప ♦ రిం గమకించినఁ జేయఁగూడునే?
అయమనయంబులం జలుపు ♦ ప్రాణులకుం దగినట్టు లీతఁడి
మ్మయి మఱుమై యొసంగెడు ర ♦ మాపతియే యని యెంచె నెమ్మదిన్.

తే॥ నిరులవానతో వచ్చిన ♦ విబుధులందు, వరుణుఁ గని క్రూర ఘోర చా ♦ పంబు గాచు
చుండుమని యిచ్చి తన వార ♦ లుత్సహించి, బలయ రాముఁ డయోధ్యకు ♦ వచ్చి చేరె.

తే॥ చేరి ప్రేమంబుతోడ వ ♦ సించుచుండ, దశరథుం డొకనాఁడు మో ♦ దమున భరతుఁ
గాంచి దైవవశమున ఘ ♦ టించినట్టి, విషయ మొక్కటి దాఁ దెలి ♦ పింపఁదొడఁగె.

తే॥ **తనయ!** నీ తాత కేకయ ♦ ధరణి ధవుఁడు, నిన్ను చూడఁ గోరినవాఁడు ♦ నెమ్మితోడ
పోయి రమ్మని యానతి ♦ సేయ నతఁడు, మంచిదని తండ్రి చరణ ప ♦ ద్మముల కెఱఁగి

తే॥ మొనసి రాము పాదములకు ♦ మ్రొక్కి యతని, కన్న వేఱు ప్రాణంబు లే ♦ కున్న కతన
ప్రాణముల వీడి గాత్ర మ♦వ్వలికిఁ బోవు, విధిని భరతుండు రాముని♦వీడిచనియెఁగాని

తే॥ మేనమామతో భరతుఁడు ♦ మేనితోడి, నీడవంటి శత్రుఘ్నుండు ♦ తోడ రాఁగ
స్యందనం బెక్కి యేఁడు వా ♦ సరము లరిగి, యరయ సొంపైన కేకయ♦పురము చేరె.

చ॥ భరతుఁడు చన్న పిమ్మట నృ ♦ పాలుఁడు ధర్మపథంబునన్ జనుల్
జరుగఁగ దగ్గ పద్ధతిని ♦ సత్పరిపాలన సల్పుచుండఁగా
సురల మహాతపః ఫలము ♦ చోద్యము గావున మిక్కుటంబుగా
జరగిన దెల్లఁ దెల్పెదము ♦ శ్రద్ధమెయిన్ వినుఁడీ మహాత్మకుల్. ౧౭౯౭

బాలకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రామచంద్రార్పణమస్తు.

శ్రీ

కంబరామాయణము — అయోధ్యాకాండము.

౧. మంత్ర పటలము. (౯౯)

సీ॥ రాజు రెండవ భార్య ♦ రాముని పినతల్లి, కుబ్జయా మంధర ♦ కొడిమ సేయ
రాజ్యంబు వీడి య ♦ రణ్యంబు సేరి స, ముద్రంబు దాఁటి స ♦ న్ముని సురేంద్ర
మానవావళి యిడు ♦ మలు తీర్చు శ్రీపాద, ములు గల శ్రీరామ ♦ భూవరుండె
మూలప్రకృతిఁ దోఁచి ♦ భువనంబులందు వ్యా, ప్తిం బొందు పాంచ భౌ ♦ తికములైన

తే॥ జంగమ స్థావర పదార్థ ♦ సమితి యందు, మేను ప్రాణముల్ ప్రాణ వి ♦ జ్ఞానములును
గూడియున్నట్లులో వెలిఁ ♦ గూడియుండు, నాత్మయనిపల్కు—చుంద్రు మ ♦ హాత్ములెపుడు ౧

తే॥ రాజవర! నీవు భూమి పు ♦ త్రికున కొసఁగి, దుష్కరతపంబుసేయంగఁ ♦ దొడఁగఁదగిన
కాల మిదియని చెవిఁజేరి ♦ లీలఁ దెలుపు, కరణి జెవిమూలమున నర ♦ గాన నయ్యె. ౨

తే॥ ప్రాణికంటకుఁడైన రా ♦ వణుఁడు సేయు, పాపఫల మప్డు పలితమై ♦ వచ్చిచేరె
ననఁగ నరసిన నరపు న ♦ రాధివరుఁడు, ముకుర మందున నొకనాఁడు ♦ మొనసి కాంచె

ఆ॥ శంఖ కాహళాది ♦ శబ్దంబు లంభోద, లీల మొరయఁ జామ ♦ రాలు బెరయ
మానవేశ్వరుండు ♦ మంత్రాంగ సభ కేగె, మనము సంచలించి ♦ మలఁగుచుండ. ౪

ఆ॥ ఏఁగి పిదప నృపుల ♦ నెనలేని చుట్టాల, సంగడీంద్రఁ బ్రేమ ♦ సాగనంపి
యొసర జగము గావ ♦ యోగనిద్రవహించు, విష్ణువనఁగ నొంటి ♦ వెలసియుండె. ౫

ఆ॥ పూర్ణచంద్రుఁ బోలు ♦ ముక్తాతపత్ర మా, కసమునంట విభుతఁ ♦ గ్రాలుభూపుఁ
డమర గురునిపోలు ♦ నసదృశ మంత్ర వృ- ద్ధులను సభకు నంతఁ ♦ బిలువఁబనిచె. ౬

తే॥ అవని విభునకు రక్షచే ♦ నాజ్ఞచేత, దైవమనుచు భావింపంగఁ ♦ దగిన వాఁడు
మూర్తులందున నాలవ ♦ మూర్తియనఁగఁ, దగు వసిష్ఠుఁడు రాజ స ♦ దంబు చేరె. ౭

సీ॥ వంశమూలంబైన ♦ ప్రాఁతదనంబును, విద్యానవద్యత ♦ వెలయువారు
కార్యఫలంబును ♦ కడు చెడు గొనరిన, మాధ్యస్థవృత్తి నే ♦ మఱనివారు
కోపాదులం దెగఁ ♦ గోసి కడిందియా, సద్ధర్మ పద్ధతి ♦ జరగు వారు
జరిగిన యదిగాని ♦ జరిగెడు దాని నూ, హము సేయఁజాలు కు ♦ శాగ్ర మతులు

తే॥ అదియుఁ గర్మానుగుణముగా ♦ నైనదైన, మార్పుఁదగు పట్టుదలగల ♦ మాన్యగుణులు
కులమునకు ననురూపమౌ ♦ గుణముగలరు, *చమరమృగమునుపోలుమా ♦ నముగలారు. ౮

---

* ఒక వెంద్రుక యూడినను ప్రాణము విడుచునది చమరమృగము.

సీ॥ తరుణంబు స్థలము సా ♦ ధనమును చదివిన, మన్నీతి యెఱింగి ♦ మసలు వారు
దైవాను కూల్యంబు ♦ తగు సూక్ష్మమతిచేత, నెఱిఁగి ధర్మపు వృద్ధి ♦ పఱచు వారు
సత్స్వభావంబు య ♦ శస్కరకార్యంబు, గలిగి రాడ్భాగంబు ♦ దెలుపు వారు
రాజు కోపించినఁ ♦ బ్రాణంబునకుఁ దెగి, కష్టమోరిచి నీతి ♦ గఱపువారు

తే॥ సత్పథంబు తొలంగని ♦ స్వచ్ఛగుణులు, తెలియఁ దగ్గ త్రికాలముల్ ♦ తెలియువారు
నాయకునకు మేల్కొడుల ♦ పాయలరసి, వైద్యుఁబోలె హితంబునే ♦ వలచువారు.౯

తే॥ మించినెంజిలి ప్రభు సంక్ర♦మించినపుడు, మొదలి పుణ్యఫలముఁ బోలి♦యొదవువారు
వేలకొలఁది వారైనను ♦ విభుని హితము, పట్ల నైకమత్యంబునఁ ♦ బరఁగు వారు.౧౦

తే॥ మాటమెన్నఁడుఁ దప్పని♦మహిత మతులు, తొలఁకుచుండు సంపద్వృద్ధి♦కలుగువారు
పొరలుచుండు నలలు గల ♦ శరధివోలె, వచ్చిచేరిరి మంత్రాంగ ♦ భవనమునకు. ౧౧

తే॥ చేరి విమల విజ్ఞాని వ♦సిష్ఠ మునికి, జోతయొనరించి తమ భూభు ♦ జునకు మ్రొక్కి
తగిన గద్దెలపై గ్రమం♦బుగ వ♦సించి, యుచిత వాక్యజ్ఞు కనికర ♦ మొంది రంత.౧౨

ఆ॥ ఆజ వారి మోము ♦ లనువొంద సీక్షించి, చెప్పఁ దలఁచు నరిది ♦ చెయిది గలదు
నాదు బుద్ధిఁబోలు ♦ నయగుణ విమలార! వినుఁడి సావధాన ♦ మున నొకింత. ౧౩

ఆ॥ ఇన కులంబు వారి ♦ యింపైన నడవడి, నించుకేని కొఱఁత ♦ గాంచకుండ
మీసహాయశక్తి ♦ మేదిని నఱువది, వేలయేండ్లు మెఱసి ♦ యేలినాఁడ ౧౪

తే॥ కొమిరెలకు నెల్లఁ దొడవగు♦క్రొత్తడితన, మమరఁ బ్రేమ యొప్పార ధ♦ర్మము దలిర్ప
జీవకోటికి హితమునే ♦ చేయుచుంటి, నింక నాజన్మమున కిత ♦ వెంచి నాఁడ. ౧౫

ఉ॥ కోరితపంబుకై తెరువుఁ ♦ గూరుచు ముప్పును గన్నయేను భూ
భారము సర్వరాజకుల ♦ పర్వత దిగ్గజముల్ విరామ మిం
పారఁగ నొంద మోచితి న ♦ యంబున నప్విధి మోవఁజాల మా
వారలు పోయినట్టి పెను ♦ బాటనె పోయెద మోక్షమందఁగన్. ౧౬

చ॥ అమల మనస్కులై జగతి ♦ నంతయు నేలిన మాకులంబు దీ
పములగు పెద్ద లిప్పుడమి ♦ భారము పుత్త్రులు మోవ వీడి దు
ర్గమ విష యేషణంబులు తొ♦ లఁగి నశింపఁగ ముక్తి నొంది రా
క్రమమునె యేను పూనఁ కొనఁ ♦ గాఁ దలపెట్టితి నిక్కువంబుగాన్. ౧౭

తే॥ త్రిజగముఁ గల యరుల దో♦రిచినయేను, దొంగలం బలె దాఁగి యొ♦దుంగు కామ
ముఖ మనశ్శత్రువులకు నీ♦ముదిమి యందు, నెఱిచి నడ పీన్గు కరణి జీ♦వింపఁగలనె?౧౮

తే॥ అరుణ కిసలయ మృదుపద ♦ మైన కైక, కొలగొన దశాసుర ♦ రథికులను కూల్చు
నాదు మాపన భూతంబు♦నడపునైదు, తేరులను గెల్చుటన దొడ్డ ♦ దియె తలంప?

మ॥ చతురంగ ప్రతివీర సైన్యమనిలోఁ ♦ జిక్కాడుచుం జావరే
నతుల జ్ఞానము నొందరే నఖిల సౌ ♦ ఖ్యంబుల్ విచారింప శా
శ్వతముల్ గావని వీడరే నమల వి ♦ ద్వాధ్యానులం జేరి సం
సృతి విధ్వాంతము దాఁటరేని యగునే ♦ చేరంగఁ గైవల్యముల్? ౨౦

తే॥ ఎన్న 'జాతస్య హి ధ్రువో ♦ మృత్యు' వనెడి, నుడిని మఱచుట కంటెను ♦ చెడుగు గలదె?
యొనర సన్న్యాస మను తెప్ప ♦ యొప్ప దేని, జననమను మహాంబుధి దాఁట ♦ శక్యమగునె?

తే॥ మహిత సన్న్యాసము తదీయ ♦ మార్గమందు, బంధువగు నెఱుకయు నను ♦ పక్షయుగము
దొరయునేని జనన మను ♦ దొడ్డచెఱను, కడచు కంటె నింపగుగొప్ప ♦ కార్యమేది. ౨౨

చ॥ అరుదగు మేలనం దొడరి ♦ యవ్వల నెవ్వగ నించు నింద్రియా
వరణ సుఖంబులైన నయ ♦ వంచక శాత్రవవర్గ దుష్కృతుల్
వెరవున నీఁగి మోక్ష రమఁ ♦ బెంపునఁబొందఁగఁ దృష్ణఁజేసి తొం
దరపడు డెందమందున హి ♦ తం బగునే యిల నెండమావులుల్? ౨౩

ఉ॥ ఏలితి మీరు తోడుపడ ♦ నిద్ధరఁ బద్ధతితోడ సత్కృతుల్
పోలఁగఁ జేసితిన్ యశముఁ ♦ బొందితి నీజననంబునందు నా
కీ లలి సాయపడ్డ సుహృ ♦ దీశులు మీరలు భావి జన్మసౌ
ఖ్యాలికి నిట్టులే తగ స ♦ హాయులు గండిదె మిమ్ము వేఁడెదన్. ౨౪

చ॥ నెగడిన పాపముల్ తొలఁగ ♦ నీఁగు తలం పనుకంప నింపు పెం
పగు తపమొప్పఁగాఁ జలుప ♦ నయ్యెడునేని యమర్చియుంచు తీ
పగు నమృతంబు వీడి విస ♦ మర్మిలిఁ ద్రావుట పోలు నొక్కొ? బల్
వెగటుగఁ దోఁచె నాకుఁ బృథి ♦ వీభర సౌఖ్యము లుల్లమందునన్. ౨౫

తే॥ భద్ర గజము మీఁదఁ - బరవు చికిలి పీలి, కుచ్చు లమరు వెల్ల - గొడుగు నీడ
సతము గాదనంగ - సహియించునే చాల, కాల మనుభవించి - క్రక్కుకూడు. ౨౬

తే॥ చిర మపుత్త్రిక చింత ము-చ్చిరుచు నుంటి, రాముఁ డాచింత దొలఁగించె-బ్రాఁతి నించి
యింక నాతండు కష్టింప - నేను జీవ, యాత్రఁగడ తేర్చుకొనుమార్గ - మరయువాఁడ.

తే॥ రణమునన్ మరణింపఁడు - రాము తండ్రి, వార్ధకం బొందియును ధర్మ-పథమునుండి
సన్న్యసింపఁడన్ వార్త సం-జనన మొందు, పిదపఁ బుట్టలే దనుకంటె-వేతెఱయగునె?

చ॥ ఇరవుగ జ్యేష్ఠపుత్త్రుఁడు ద - యించెను జానకి యన్ రమా సతీ
వరణము కన్నులారఁ గని - బంధుర మోదము నొందినట్టి యే
నురవుగ మానినీత్వమున - నొప్పిన భూ వనితా వివాహముల్
జరపి ముదంతరంగమున - సంతస మెంతయు నొంద నెంచితిన్, ౨౯

సీ॥ తరుణంబు స్థలము సా ♦ ధనమును చదివిన, మన్నెనీతి యెఱింగి ♦ మసలువారు
దై వాను కూల్యంబు ♦ తగు సూక్ష్మమతిచేత, నెఱిఁగి ధర్మపు వృద్ధి ♦ పఱచువారు
సత్స్వభావంబు య ♦ శస్కరకార్యంబు, గలిగి రాడ్భాగంబు ♦ దెలుపువారు
రాజు కోపించినఁ ♦ బ్రాణంబునకుఁ దెగి, కష్టమోరిచి నీతి ♦ గఱపువారు

తే॥ సత్పథంబు తొలంగని ♦ స్వచ్ఛగుణులు, తెలియఁ దగ్గ త్రికాలముల్ ♦ తెలియువారు
నాయకునకు మేల్కొడుల ♦ పాయలరసి, వైద్యుఁబోలె హితంబునే ♦ వలచువారు. ౯

తే॥ మించినెంజిలి ప్రభు సంక్ర♦మించినపుడు, మొదలి పుణ్యఫలముఁ బోలి♦యొదవువారు
వేలకోలఁది వారైనను ♦ విభుని హితము, పట్ల నైకమత్యంబునఁ ♦ బరఁగు వారు. ౧౦

తే॥ మాటయెన్నఁడుఁ దప్పని♦మహిత మతులు, తొలఁకుచుండు సంపద్వృద్ధి♦కలుగువారు
పొరలుచుండు నలలు గల ♦ శరధిపోలె, వచ్చిచేరిరి మంత్రాంగ ♦ భవనమునకు. ౧౧

తే॥ చేరి విమల విజ్ఞాని వ♦సిష్ఠ మునికి, జోతయొనరించి తమ భూభు ♦ జునకు మ్రొక్కి
తగిన గద్దెలపై గ్రమం♦బుగ వ♦సించి, యుచిత వాక్యజ్ఞు కనికర ♦ మొంది రంత. ౧౨

ఆ॥ ఆజి వారి మోము ♦ లనువొంద సీక్షించి, చెప్పఁ దలఁచు నరిది ♦ చెయిది గలదు
నాదు బుద్ధిఁబోలు ♦ నయగుణ విమలార! వినుఁడి సావధాన ♦ మున నొకింత. ౧౩

ఆ॥ ఇన కులంబు వారి ♦ యింపైన నడవడి, నించుకేని కొఱఁత ♦ గాంచకుండ
మీసహాయశక్తి ♦ మేదిని నఱువది, వేలయేండ్లు మెఱసి ♦ యేలినాఁడ ౧౪

తే॥ కొమిరెలకు నెల్లఁ బోడవగు♦క్రొత్తడి తన, మమరఁ బ్రేమ యొప్పార ధ♦ర్మము దలిర్ప
జీవకోటికి హితమునే ♦ చేయుచుంటి, నింక నాజన్మమున కిత ♦ వెంచి నాఁడ. ౧౫

ఉ॥ కోరితపంబుకై తెరువుఁ ♦ గూరుచు ముప్పును గన్నయేను భూ
భారము సర్వరాజకుల ♦ పర్వత దిగ్గజముల్ విరామ మిం
పారఁగ నొంద మోచితి న ♦ యంబున సప్వధి మోవఁజాల మా
వారలు పోయినట్టి పెను ♦ బాటనె పోయెద మోక్షమందఁగన్. ౧౬

చ॥ అమల మనస్కులై జగతి ♦ నంతయు నేలిన మాకులంబు దీ
పములగు పెద్ద లిప్పుడమి ♦ భారము పుత్త్రులు మోవ వీడి దు
ర్గమ విష యేషణంబులు తొ♦లంగి నశింపఁగ ముక్తి నొంది రా
క్రమమునె యేను పూనుకొనఁ ♦ గాఁ దలపెట్టితి నిక్కువంబుగాన్. ౧౭

తే॥ త్రిజగములఁ గల యరుల దో♦రిచినయేను, దొంగలం బలె దాఁగి యొ♦దుంగు కామ
ముఖ మనశ్శత్రువులకు నీ♦ముదిమి యందు, వెఱచి నడ పిన్న కరణి జీ♦వింపఁగలనె? ౧౮

తే॥ అరుణ కిసలయ మృదుపద ♦ యైన కైక, కోలగొన దశాసుర ♦ రథికులను గూల్చు
నాకు మానస భూతంబు♦నడపునైదు, తేరులను గెల్చుటన దొడ్డ ♦ దియె తలంప?

మ॥ చతురంగ ప్రతివీర సైన్యమని యో ♦ జక్కాడుచుం జావరే
నతుల జ్ఞానము నొందరే నఖిల శా ♦ ఖ్యంబుల్ విచారింప శా
శ్వతముల్ గావని వీడరే నమల వి ♦ ద్వద్భానులం జేరి సం
సృతి విధ్వాంతము దాటరేని యగునే ♦ చేరంగ గైవల్యముల్? ౨౦

తే॥ ఎన్న 'జాతస్య హి ధ్రువో♦మృత్యు' వనెడి, నుడిని మఱచుట కంటెను♦చెడుగు గలదె?
యొనర సన్న్యాస మను తెప్ప♦యొప్ప దేని, జననమను సుహాంబుధి దాట♦శక్యమగునె?

తే॥ మహిత సన్న్యాసము తదీయ♦మార్గమందు, బంధువగు నెఱుకయు నను♦పక్షయుగము
దొరయునేని జనన మను ♦ దొడ్డచెఱను, కడచు కంటె నింపగునొప్ప ♦కార్యమేది. ౨౨

చ॥ అరుదగు మేలనం దొడరి ♦ యవ్వల నెవ్వగ నించు నింద్రియా
వరణ సుఖంబులైన నయ ♦ వంచక శాత్రవవర్గ దుష్కృతుల్
వెరవున నీగి మోక్ష రమ ♦ బెంపునబొందగ దృష్టజేసి తొం
దరపడు డెందమందున హి ♦ తం బగునే యిల నెండమావులుల్? ౨౩

ఉ॥ ఏలితి మీరు తోడుపడ ♦ నిద్ధర బద్ధతితోడ సత్కృతుల్
సోలగ జేసితిర్ యశము ♦ బొందితి నీజననంబునందు నా
కీ లలి సాయపడ్డ సుహృ ♦ దీశులు మీరలు భావి జన్మసా
ఖ్యాలికి నిట్టులే తగ స ♦ హాయులు గండిదె మిమ్ము వేడెదన్. ౨౪

చ॥ నెగడిన పాపముల్ తొలగ ♦ నీగు తలం పనుకంప నింపు పెం
పగు తపమొప్పుగా జలుప ♦ నయ్యెడునేని యమర్చియుంచు తీ
పగు నమృతంబు వీడి విస ♦ మర్మిలి ద్రావుట పోలు నొక్కొ? బల్
నెగటుగ దోచె నాకుబృథి ♦ వీభర సౌఖ్యము లుల్లమందునన్. ౨౫

తే॥ భద్ర గజము మీదద - బరవు చికిలి పీలి, కుచ్చు లమరు వెల్ల - గొడుగు నీడ
సతము గాదనంగ - సహియించునే చాల, కాల మనుభవించి - క్రక్కు కూడు. ౨౬

తే॥ చిర మపుత్త్రిక చింత ము-చ్చిరుచు నుంటి, రాము డాచింత దొలగించె-బ్రాంతి నించి
యింక నాతండు కష్టింప - నేను జీవ, మాత్రగడ తేర్చుకొనుమార్గ - మరయువాడ.

తే॥ రణమునన్ మరణింపడు - రాము తండ్రి, వార్ధకం బొందియును ధర్మ-పథమునుండి
సన్న్యసింపడ డన్ వార్త సం-జనన మొందు, పిదప బుట్టలే దనుకంటె-వేఱయగునె?

చ॥ ఇరవుగ జ్యేష్ఠపుత్త్రు డుద - యించెను జానకి యన్ రమా సతీ
వరణము కన్నులార గని - బంధుర మోదము నొందినట్టి యే
నురవుగ మానినీత్వమున - నొప్పిన భూ వనితా వివాహమ్ముల్
జరపి ముదంతరంగమున - సంతసమెంతయు నొంద నెంచితిన్, ౨౯

తే॥ భూమిదేవియు శ్రీదేవి ♦ ప్రేమతోడఁ, జేరఁ గోరు నాయకుని వి ♦ శిష్టమైన
ప్రాణములఁబోలెఁ బొందు త♦పః ఫలంబుఁ, దామసింపఁ జేయుట నాకుఁ♦దగవుకాదు

ఉ॥ కాన సమస్త రాజ్యమును ♦ గ్రచ్చఱ రాముని కొప్పగించి య
జ్ఞానము వీడమిన్ విడని ♦ జన్మ పరంపర వీడఁగోరి నేఁ
గానకుఁ బోఁదలంచితిని ♦ గాఢ తపంబొనరింప, నింక మీ
మానిత భావముల్ దెలుప ♦ మక్కువతోడ వినంగఁ గోరెదన్ ౩౧

తే॥ దశరథుం డిట్లు వల్కఁ జి♦త్తముల నుండి, పొంగి పొరలిన యుత్సాహ♦పూర్ణులయ్యు
మంత్రు లవనిపు నెడఁబాటు♦మదిఁ గలంపఁ, గ్రేపు జంట కడలు గోవు♦క్రియ నలంగి.

తే॥ అట్లు కుంది వేఁబేదియు ♦ నధిపు హితము, లేమి భూమిఁ బ్రాణితతికి♦ రాముఁబోలు
నుత్తములు లేమి విధి బలం ♦ బుల్లములను, వంచ నెట్టకేలకు సమ్మ ♦తించినారు. ౩౩

తే॥ నలువ కొడుకు వసిష్ఠుండు♦కుల హితుండు, సచివుల తలంపు పుత్త్రి వి♦శ్వాసము గల
తండ్రి తలఁపును లోక హి ♦ తంబు దలఁచి, తాఁదటస్థుడై యిట్లని ♦ తనియఁ బలికె.

ఉ॥ తొల్లిటి నీదువంశ గుణ ♦ ధూర్వహు లందున రామువంటి స
త్తల్లజుఁ గన్నవారెవరు? ♦ తజ్ఞుఁడ నీకిది యుక్తకార్యమే
యుల్లమునందు మిక్కిలిగ ♦ యోచన చేసియె నిశ్చయించి తీ
వెల్ల విధంబులం దలఁప ♦ నియ్యది చేయఁగఁ దగ్గ దియ్యెడన్. ౩౫

ఉ॥ పున్నెము గూర్చు జన్మములు ♦ పూర్తిగఁ జేసిన రాజచంద్రమా!
యెన్నఁ దపంబు సేయఁదగు ♦ దేడ్తెఱ నీవిఁక నీదు పుత్త్రుఁడున్
నిన్ను దొలంగఁ గాంచి ధర ♦ నీ తరుణీ మణి యంధురాలు కా
దన్న తెఱంగునన్ బృథివి ♦ నంతయు నేల సమర్థుఁడే చుమీ. ౩౬

చ॥ తగనొక రూపుదాల్చి యవ - తారము నొందిన దంటకం బె వే
ఱుగ నొకయర్థమెత్తి యను - రూపముగా వచియింపఁ గల్గునే?
పొగడిత కెక్కు నీవిజయ - భూషణుఁడెల్ల సృజించి కాచి త్రుం
గఁగ నొనరించు నమ్మగుర - కార్యములన్ సరిదిద్దు వాఁడగున్. ౩౭

చ॥ స్థిరగుణ ధీర! లక్ష్మియగు - సీతయు భూమియు నింక నీతఁడే
యురవగు ప్రాణపంచకము - నొప్పిన తోడని యెంచు రాఘవుం
డిరవుగ స్వీయ జీవముల - కిష్టుఁడ యెంత వృథా ప్రలాప మె
ల్లరకుఁ బ్రియుండు తన్నుగని - లాలన చేసిన నీకునుంబలెన్. ౩౮

ఉ॥ రాజవరేణ్య! రాముని తి - రంబగు నామము ప్రాణికోటికిన్
దేజముఁగూర్చి దుఃఖములఁ - దీర్చు కతంబున విప్రులాదిగా

భూజనముల్ దలంత్రు తమ - పొందిన ధర్మ బలంబ యంచు వి
భ్రాజిత కీర్తిశాలిపయి - భ్రాంతిని గూరిచి యేల చెప్పఁగన్? ౩౯

సీ॥ కీర్తిమీఱిన జాన - కీ దేవి యంటి మా, భూదేవి కంటెను - పాడవుగలది
కలుముల జవరాలి - కంటెఁ గాత్యాయని, కంటె సరస్వతి - కంటె దొడ్డ
శ్రీరాముఁ డంటిమా - సీతా కటాక్ష వీ, క్షణముల కంటెను - శాంతపరుఁడు
నేర్చిన వారలు - నేర్వని వారు త్రా, వెదు నీటికంటె జీ - వితము కంటె

తే॥ మించి నీజ్యేష్ఠ సుతునె ప్రే-మించు వారు, నర సురాదుల యిడుమ ల-ణంచి కాచు
వారు రామునకంటెను గొప్ప - వారు లేరు, కాన నీకుఁ దపముగాక - కలదె వేఱు?

తే॥ అనుమునీంద్రుడు పల్కు-లు విని-నంతఁ దండ్రి, కన్న నాఁటికంటె భవుని-కార్ముకంబు
విఱుచు నాఁటి కంటెను భృగు-వీరు గెలుచు,నాఁటి కంటెను గొప్పయా-నంద మొందె

సీ॥ అట్టి సంతోషంబు - నందిన నరపతి, కనుల నానందాశ్రు - కణము లొలుక
నమ్మౌని పాద ప - ద్మమ్ముల కెఱఁగి పా, నీంద్ర యింపుగ వచి - యించితయ్య
మీదయచేతనే - యీ దాసుఁ డీభూమిఁ, దాల్చె రాముని కది - తగకయున్నె?
యుత్సాహమున హిత - ముపదేశ మొసరింప, మద్వంశ్యులగు పూర్వ -మనుజపతులు

తే॥ అఖిల కకుబంత విశ్రాంత-యశముఁగనిరి, వేలుములు లెక్క-కును మీఱి-వేల్చినారు
గురు తరంబగు తమ దయ - గొంటి మంటి, మింటి నంటితి ధన్యతఁ - గంటి ననియె. ౪౨

తే॥ అంత నెంతయు సంతయు-మంతు సలుపఁ, జాలు మంత్రులు మొగముల-జాడ్రవాసి
చూప నింగితజ్ఞుండు రా-జునకుఁ దగు సు, మంత్రుఁ డిట్లని పలికె న - మస్కరించి. ౪౩

ఆ॥ రాముఁడొందె రాజ్య-రమ యను ముదము మీ, సన్న్యసించు వార్త-సమయఁజేసెఁ
దలఁగఁ దగదు పూర్వ - ధర్మ పద్ధతు లిఁకఁ, దగవు కంటెఁ జెడుగు - ధరణిఁ గలదె?

ఆ॥ పౌరులకును రాజ - వరులకు మునులకుఁ, మంత్రులకును భేరి - మది ధ్వనింప
జ్యేష్ఠ పుత్త్రురాజుఁ - జేసి నీమఱు జన్మ, హితము చూచికొనుము - నృపశశాంక! ౪౫

తే॥ అను సుమంత్రుని పలుకుల-కతఁడు మెచ్చి, రామ పట్టాభిషేక పూ - ర్వకము గాఁగఁ
దక్కినవి యొనరింపుఁ డీ - తరుణ మంద, యీవ వడినేగి రాఘవు - నిటకుఁ దెమ్ము.

క॥ అని దశరథుఁ డాడఁగ నా, తని పదముల కెఱఁగి విమల - తత్పరుఁడై యా
తని మదిబోలెన్ వైశమ, కనక రథముఁ గొనుచు రాము - కడకుం జనియెన్. ౪౬

శా॥ లోకంబుల్ వశమైన చందమునఁ బా - ల్పుం గాంచి యుప్పొంగి య
స్తోకామోదముతో సుమంత్రుఁడు వడిన్ - జొత్తెంచి సౌధంబునన్
భూకన్యా మణితోఁ బ్రియానుజునితోఁ - బొంగార భాషించు రా
మాకారామృత మాని నేత్రములతో - నానంద సంపూర్ణుఁడై. ౪౭

మ॥ కని కై మోడ్చి రఘూత్తమా! కలదు వే - గం గార్య మొక్కండు ర
మ్మని మీతండ్రి ముదంబుతోఁ బిలువ న - న్నంపంగ నే తెంచితిన్
జనుదెండంచు వచింప రాముఁడు వడిన్ - సద్భక్తిమై లేచి స్యం
దన మెక్కెన్ బెను మేఘ మొండు కుధరేం - ద్రం బెక్కు చందంబునన్

చ॥ తొడరిక దుందుభు ల్మొరయఁ - దోయజ నేత్రల కంకణంబులున్
సడలి ధ్వనింప గోరికలు - సాగె నటంచు సుపర్వు లార్వఁ బూ
ముడిఁ గల చంచరీకములు - మూఁగుచు సందడి సేయఁ దేరిపై
వడివడి నేగె రాఘవుఁడు - వారని ప్రేమము తొల్కరింపఁగన్ ౫౦

ఉ॥ నిండెను వాద్య ఘోషములు - నిండెను మంగళ గేయ నాదముల్
నిండెను మారు తూపులును - నిండెను శింజిని మ్రోఁత పెల్లుగా
నిండెఁ దలంపుల న్నదులు - నిబ్బరపున్మది మానకట్టగా
నిండెను సిగ్గు వీడి హరి - ణీ తతి నాఁ దరుణీ వితానముల్. ౫౧

ఉ॥ కుండల కాంతితో విరియు - క్రొవ్విద తోడుతఁ జంద్రశాలలున్
మండిత గేహాళీ తతులు - మానిత రీతిని పూచెఁ దామరల్
గండెలు రక్తసిక్తముగు - కత్తులు కుంతములున్ ద్విరేఫముల్
నిండి భ్రమించి నిల్వ జిగి - నెక్కొనఁ బూచె గవాక్ష పంక్తులున్. ౫౨

తే॥ నిండు జాబిల్లి వెలుఁగొందు - నీరదంబు- వంటి రాముఁడొమ్మున విరి - వడమునందు
విద్రుమోష్ఠుల స్థైర్యంబు-బిడెముతోడ, వాలుగలు మధుపములతో-వరుసఁ బొరలె.

ఉ॥ చిందెను కొన్ని పూవులు శ - శిప్రభ తోడ మొయిళ్లు జాఱుటన్
చిందెను కొన్ని ముత్తెములఁ - జెందొవఁబోలినవౌ కటాక్షముల్
చిందెను కొన్ని చందనముఁ - జిక్కని చన్నులు వేఁడిఁ దాల్చుటన్
చిందెను కొన్ని పుష్పముల - శ్రీకర మందిర చంద్రశాలలున్. ౫౪

చ॥ తొలుక రొయిన్ దిగన్విడిచి - తుంపెసలాడు వరాజి వంటియా
జలజవిరోధి మోచికొని - చంచల మందెడి పైఁడి తీవలం
గల మెల నీటి కాయలధి - కంబుగ సన్నని మంచు మొగ్గలన్
నులియఁగ రాల్చు నొక్కెడ - నువ్వుల పేలలవంటి సొంబొడిన్ ౫౪

తే॥ తెరువునం జేష్ట లట్లుగాఁ - బురుషు లెల్లఁ, దల్లిఁ దలఁచు క్రేపుల వలెఁ-దమిని నిలువ
విమలుఁడగు తమ్ముతో రామ-విభుఁడు కడచి,చేరె నృపతి యతనిఁ బ్రతీ-క్షించు నెడకు

తే॥ తొలుతఁ దమ కులగురునకుఁ- దెలచి పిదపఁ, దండ్రి చరణాబ్జములకు వం-దన మొనర్ప
రాజ్యలక్ష్మికి నిరవైన-రాము సురము,నలము కొనిరొ భూవరుడు ము-దశ్రులొలుక

చ॥ తనయుని కౌఁగిలించె నని ♦ తక్కువగా వచియింప నేల? మే
దిని వహియింపఁగాఁ దగు స్థి ♦ తిన్ గ్రహియింపఁ దలంచి దోర్యుగం
బును వనమాలకున్ సిరికి ♦ ముఖ్య గృహంబు విశాల వక్షమున్
దన భుజవక్షముల్ పఱపి ♦ ధారణి నాథుఁడు కొల్చె నేర్పడన్. ౫౮

ఉ॥ అంత మహా ముదంబున హృ ♦ దబ్జ మెలర్పఁగఁ జెంత నుంచి కొం
చెంతయుఁ బ్రేమ నిట్లను న ♦ హీనకుతారక రాము కీర్తి య
త్యంతము బ్రుంగఁజేసిన మ ♦ హాభుజ! నిన్ గని పెంచినట్టి యే
నింతగ వేఁడి పొందఁదగి ♦ యేర్పడ నొక్కటి విన్మ పల్కెదన్. ౫౯

తే॥ కష్టమొందితి ముదిమియుఁ ♦ గదిరె నొడల, మోవఁగాలేక దుఃఖించు ♦ భూమిభార
మనెడి చెఱవీడి సత్పథ ♦ మునఁ జనంగ, నెంచి నీదగు సాయ మ ♦ ర్థించువాఁడ. ౬౦

చ॥ స్పృహ గొని పుత్త్రులం గనుట ♦ చెందిన దుర్దమ దుఃఖ మీఁగఁగా
నిహపరసౌఖ్యముల్ వడయు ♦ నే యని చెప్పుట పెద్దవారికిన్
సహజము ధర్మదేవత య ♦ నం దగు నిన్గని యిట్లులంగు టి
మ్మహిఁదగవే? యొడంబడుమ ♦ మానుగ నేఁ గడతేఱ నిష్టమేన్. ౬౧

చ॥ మన మహిమాన్వవాయమున ♦ మానవ నాథులు పూర్వులెందఱో
తనయులు భూమి భారమును ♦ దాల్పఁగ నింద్రియ పంచకంబుచే
మొనసెడి దొడ్డ ముప్పగను ♦ మూలము ముట్టఁగఁ ద్రుంచి నిష్ఠమెం
జనఁ దమ జీవితంబులఁ బ్ర ♦ శాంతముగాఁ గడతేర్చి రిద్ధరన్. ౬౨

ఉ॥ తొల్లిటి జన్మ పుణ్యముల ♦ దొడ్డ ఫలంబున నీభవంబునన్
గొల్లఁగఁజేయు యాగములఁ ♦ గూడిన భాగ్యముచేతఁ బేర్మి రం
జిల్లఁగ నిన్నుఁగాంచియును ♦ చెందిన లాభమదేది? ముప్పునన్
జెల్లని రాజ్యచింతను ము ♦ నింగి యలందురుచుంటి నేనియున్. ౬౩

మ॥ ఒక పక్షంబునఁ గుంటి వేఱుదెస యం ♦ దుద్దండమౌ బర్వు నో
పక యల్లాడు వృషంబు భంగి నలఁచెన్ ♦ వార్ధక్యమున్ రాజ్యమున్
వికటించెన్ భువి భోగముల్ మనమునన్ ♦ వేసారితిన్ మోక్ష రూ
పక సామ్రాజ్య సుఖంబు గోరితిని త్రో ♦ వన్ దోడుగా వేఁడెదన్. ౬౪

చ॥ మును మనవారు సద్గతులు ♦ పొందు దశల్ చెడి బ్రుంగ వారికిన్
మనుమఁడు వంశదైవమగు ♦ మాధవు పజ్జలజంబు నుండి పు
ట్టిన యమరాపగన్ బలు క ♦ డింది తపంబునఁదెచ్చి యవ్వలన్
జననము లేని మోక్షమును ♦ జక్కనఁ గూర్పఁడె యాపితాళ్లకున్? ౬౫

ఉ॥ వారక పీడఁదగ్గ పెను ♦ వంతల పీడిన వారు రాజులా
కారు సుధాంశు భోజనులు ♦ కారు సురేంద్రుని పోలు వారలా
కారు తపోధనాఢ్యులును ♦ కారు వ్రతంబులు చేయువారలా
కా రెవరన్న మాట వినఁ ♦ గాంచిన పుత్త్రులఁ గన్నవారలే. ౬౭

తే॥ ఐన జనకుఁడు వంచించి ♦ యా ర్తిభరము, గూర్చె నాపయి ననికయి♦కొనఁగ వలదు
రత్న మకుటంబుఁ దాల్చి ధ♦ర్మమును కావు,తండ్రి నీయెడఁ బొందంగఁదగిన దిదియ

మ॥ జనకుం డివ్విధిఁ బల్కరాముఁడెదని ♦ ష్టం బింత లేకున్న మా
అని వాఁడై విధియంచుఁ దండ్రి మది నా ♦ రం జూచి బోధించు నా
పని యేదైనను మాఱువల్కకొనరిం ♦ పం బూనుటే నీతి పు
త్త్రిన కంచూహాముచేసి యొప్పికొన ♦ ను ద్యోగించె వల్లే యనెన్. ౬౮

ఉ॥ రాము తలం పెఱింగిన ధ ♦ రావరుఁ డాదట నావరంబు నీ
వోమి తె యంచుఁ బ్రాణముల ♦ నొంటఁగఁ జేరిచి వేదసన్నిభుల్
ప్రేముడి మంత్రిపుంగవులు ♦ వెంబడిరా విభవాను భావుఁడై
హేమ మహీధరోన్నత మ ♦ హీశ్వరసౌధముఁ జేరె వేడుకన్. ౬౯

ఉ॥ ఉత్తమ విప్రులున్ విభవ ♦ యుక్తులు రాజులు స్త్రీలు పూరుషుల్
చిత్తము రంజిలన్ వెనుకఁ ♦ జేరి ప్రమోద భరంబు తోడ రా
నొత్తి మెలుల్ వహించి పెను ♦ పొందిన సుందర దోర్యుగుండు తే
ర్మొత్తన నెక్కి యేగెఁ దన ♦ మేడకు భేరులు బోరు కొల్పఁగన్. ౭౦

సీ॥ జయ శీలురగు నృప ♦ జనముల రండని, బంగారు రేకుల ♦ పైనవ్రాసి
గరుడ ముద్రను వైచి♦ గరువంబుతోఁబంపు, కులగురు నీక్షించి ♦ కువలయేశుఁ
డానిక నను భగ ♦ వానుడా! మకుటాభి, షేక సామగ్రిని ♦ సేకరింపఁ
దగు నన నతఁడును ♦ తపసికూటముతోడ, వెడలుడు సామంత ♦ విభులఁగాంచి

తే॥ రాజ ధర్మాను సారంబు ♦ రామ విభున, కిమ్మహీతలమొసఁగంగ ♦ నియ్యకొంటి
ననిన యవ్వాక్య మైరేయ ♦మాని క్రమము, దప్పి మోదాబ్ధిమునిఁగిరా♦ధరణిపతులు.

చ॥ ఎడగల కౌతుకం బుబికి ♦ యేపున రోమ బిలంబులందు వె
ల్వడఁ దమిఁబొంది తోడుతనె ♦ స్వర్గముఁ జేరినవారిఁబోలి యొ
క్కెడఁద గలారలై తమకె ♦ యియ్యెల దక్కిన యట్టులుబ్బి య
ప్పుడమి వరేణ్యు భక్తిమెయి ♦ మ్రొక్కివచించిరి వార లివ్విధిన్. ౭౧

ఉ॥ ఇర్వదియొక్క మాఱు చరి ♦ యించి నృపాలుర యన్వవాయముల్
గుర్విగ గొడ్డట న్నఱకి ♦ కూల్చిన యొక్కటి జామదగ్న్యు దు

ర్గర్వమడంచి మాకులముఁ ♦ గాచిన యాజగదేక వీరుఁడీ
యుర్వర నేలఁగాఁ దగును ♦ యుక్తమ నీవొనరించినాఁడవున్ ౨౩

ఆ॥ మాఱువడక నృపకు♦మారులావిధిఁబల్క, వినిన విభుఁడు మదిని ♦ వేడ్కనడఁచి
కొనుచు మఱియు నొక్క♦గురుహేతు భూతమా, వాక్యమిట్లుపల్కె♦వారితోడ. ౨౪

ఆ॥ పుత్రమోహమునను ♦ బుద్ధి నశింప ని, వ్వార్త నుడువ మీరు ♦ పలికి నట్టి
పలుకు మనసునిండఁ ♦ బలికినదో? లేక నన్నెయనుసరింపఁ ♦ బన్నినదియొ? ౨౫

ఆ॥ అనుచుఁ బ్రశ్న సేయ ♦ నాసభ రాజులు, నిండు గుణముగలుగు ♦ నీదుతనయు
పైనిగలుగు ప్రేమ ♦ బహు దేశవాసుల, పలుకు లివ్వి యనుచుఁ ♦ బలికినారు. ౨౬

ఉ॥ దానము ధర్మముం దగవు ♦ తజ్ఞుల శీలము నభ్యసించు వి
జ్ఞానము లోకమందుగల ♦ సద్గుణ పుంజములెల్ల నిండె న
మ్మానితరీతి రాజ్యరమ ♦ మన్నన లొందఁగఁ జేరఁదగ్గ నీ
సూనుని ధైర్యశౌర్యములు ♦ చొప్పడఁబాయకయుండు నిచ్చలున్. ౨౭

క॥ ఉపయుక్త నరసి నాడఁగ, నుపయోగ కుజంబు పండ ♦ నొగి మొగిళుల వా
న పడంగ మళ్లవెల్లువ, లు పఱవ నడ్డుకొను వార ♦ లుం గలరొక్కో? ౨౮

క॥ భూమీశ! నిన్ను మిక్కిలి, ప్రేమించెదు ప్రజలపట్లఁ ♦ బ్రియ మెట్లుండున్
రామునకు నట్టిప్రేమయె, రామునియెడ నుండు నిజము ♦ ప్రజ కెల్లపుడున్. ౨౯

క॥ అని పలుకఁ గోసలేశుఁడు, మనమున నానందవార్ధి ♦ మగ్నుండగుచున్
దనిసెను చింతల నీఁగెను, కనుల ముదశ్రువులు రాల ♦ గడ కిట్లనియెన్. ౩౦

క॥ నడియునికి తగవు చెదుగుల, యెడఁ గఠినత గలుగు శీల ♦ నృపులారా! యీ
తఁడు నాకొడుకెట్లగు మీ, కొడుకగు నిల్లడగ వీనిఁ ♦ గొనుఁడం చవలన్ ౩౧

క॥ రాజసభనంపి కోసల, రాజన్యుఁడు శుభదినమున ♦ రాజిలు లగ్నం
బోజఁ గన జోస్యులంగొని, యోజింపఁగ నొక్కచవిక ♦ కొందగఁ జనియెన్. ౩౨

క॥ మడఁతులు నలువురుప్రేముడి, దొడఁకఁ బిగులు చన్నుకట్టు ♦ గలిగిన వారల్
పొడవు జడ గలిగి సన్నని, నడుములు గలవారు పరుగు ♦ నం జనువారల్. ౩౩

క॥ ఆడుచు నొడలి వివశతం, బాడుచుఁ జేడియల మీఁదఁ ♦ బడుచుఁ బ్రియమునం
గూడుచు వారలకుం గై, మోడుచుచుం బఱచి డాయఁ ♦ బోయిరి వడిగాన్. ౩౪

తే॥ కాలజీమూత దేహుని ♦ కన్నతల్లి, వారి చేష్టలఁ గని చంద్ర ♦ వదనలార!
పట్టరానట్టి సంతోష ♦ వార్తయొండు, గలిగినట్లు దోఁచెఁ గలదేని ♦ పలుకుఁడనఁగ

తే॥ ధరణిపులు వీరకటక పా♦దములుగొలువ, నింపుమైభూమిఁ జిరము పా♦లింపుమనుచు

నీదుజ్యేష్ఠపుత్త్రునకు భూ♦నేత ప్రాంత, మకుటమ్ముం గూర్పనున్నాడు♦మస్తకమున. ౧౬

తే॥ రామునకు రాజ్యసంపద ♦ గ్రాలె ననుచు, మునమునం దోచు నానంద ♦ వనధి గురుత
నవనిపుఁడు సన్న్యసించెడు ♦ ననెడి భయము, బాడబముఁ బోలె వట్టి పో♦వంగఁ జేసె

ఆ॥ అట్టిదయ్యు నామె ♦ యరుదైన మణిహార, వితతి ద్రవ్యరాశి ♦ వేడ్క నొసఁగి
మైత్రి పాత్రమగు సు ♦ మిత్రతో నేతెంచెఁ, జక్రపాణి యమరు ♦సదనమునకు. ౧౮

ఆ॥ చేరి భక్తి మ్రొక్కె ♦ శ్రీదేవి భూదేవి, తో సనాదియగుచుఁ ♦ దోఁచి యమర
వరులకెల్ల మేటి ♦ ప్రాణంబు జ్ఞానంబు, నగు ముకుందు శ్రీప ♦ దాబ్జములకు. ౧౯

తే॥ లోకముల గొప్పయుదరంబు♦లోనడంచు, కొన్న విశ్వేశ! వరద! నా♦కొడుకుఁ గాచు
టెల్ల నీయధీనంబని ♦ యుల్ల మంద, యడఁగు తపమొప్పు కౌసల్య ♦ యర్థిఁ బలికె. ౨౦

తే॥ షోడశోప చారంబుగ ♦ శ్రుతి హితముగ, నాదిదేవు నారాధన ♦ మాచరించి
యచటనున్న తపస్వుల ♦ నాదరించి, వత్సయుత ధేను వితతుల ♦ వారి కొసఁగె. ౨౧

ఆ॥ భూసురులకు మణులు ♦ భూములు కన్యకల్, చందనంబు పసిఁడి ♦ సన్న వలువ
లన్నమును విభూష ♦ లరుదైన గేహముల్, సిరివి గాఁగ నొసఁగె ♦ వేడ్క యొసఁగ

తే॥ ఒసఁగి శ్రీవరు పదముల ♦ కొనర నెఱఁగి, పొగడి సేవించి వలగొని ♦ నగరి కరిగి
ప్రాఁత వ్రతముల నన్నింటి ♦ నూఁత గొనియె, రామునకు మంగళంబులు ♦ రాజిలంగ

౨. మంథర బోధన పటలము. (౧౧౧)

క॥ భూమీశుఁడు జ్యోతిషికుల, మోములు వికసింపఁ గాంచి ♦ ముదితుండై శ్రీ
రామాభిషేక మతుల, కామెతగాఁ దగిన లగ్న ♦ మరయుఁడి యనినన్. ౨౪

తే॥ భవ్య లగ్నంబు రేపె రే♦పకడ నున్న, దనుచు మౌహూర్తికులు వల్క♦మనుజవిభుఁడు
విని యనింద్య తపోఽగ్రగణి♦విమల సుగుణ, గణ్యుఁడు వసిష్ఠుఁ డిటువచ్చుఁ♦గాక యనియె

తే॥ దేవపీయూష మట్లరు♦దెంచు మౌనిఁ, గాంచి శుభ ముహూర్తము రేపె♦గాన మీరు
శ్రేయములు గూర్చు విధు లాచ♦రించి రాఘు, వునకు వలయు నీతులను తె♦ల్పుఁడియనంగ

తే॥ తమియుఁదానుగా ముందేగి♦తపసి వరుఁడు, రాము సుందరోన్నతమంది♦రంబుఁ దఱియ
మౌని రాకయెఱింగి సం♦భ్రమము దొలఁక, నెదురు వచ్చి లోనికిఁగొని♦యేగె నతఁడు

క॥ నేరువఁ దగు శాస్త్రంబులఁ, గూరిని విని తనివినొందు ♦ కొమరుని గని యో
వీరాగ్రగణ్యా! రేపే, భూరమణుఁడు నీకుఁ బట్ట ♦ ముం గట్టుఁ జుమీ. ౨౮

క॥ ఉన్నవి నుడువఁగఁ దగినవి, మన్నినికి సావధాన ♦ మతివై విను మీ
విన్నవి మఱవక మనమున, నెన్నికఁ గొని యట్లు నడవు ♦ మిద్ధ చరిత్రా! ౨౯

క॥ హరి హరధాతల కంటెను, ధరాది భూతముల కంటెఁ ♦ దథ్యము కంటెన్
స్థిర విబుధు లున్నతులు త, త్పర మతివై సలుపు తత్స ♦ పర్యలు వత్సా! ౧౦౦

క॥ అలిగి చెఱుపఁ గరుణించియుఁ, గలిమి నిలుపఁ గందువంబు ♦ గల వారలు వే
ల్పులె నొచ్చి విచ్చిరన నా, ర్యుల మహిమం గొలుచు బద్ద ♦ యున్నదె? వత్సా!

క॥ క్రూర గుణములకు మిక్కిలి, దూరుల చరణములు శిరము ♦ తొట్టఁ దెలిచి యిం
పారఁగ మాటాడుము నుడి, వారల దూషణము సేత ♦ వదలుము వత్సా! ౧౦౨

క॥ పొదలను ప్రియములను వారల, ముదలఁ గొనియె విధియు నడచు ♦ మొగి నన నీఁక నె
య్యౌది గలదు పూజ్య పూజకు, సదృశం బిరు మొయికి సరయఁ ♦ జను నిడి వత్సా!

క॥ పలుకు సుడివాలు శూలము, గలిగి వలఁతులైన ముగురు ♦ కర్తలకును ని
శ్చలత దయ తగవు లేదే, నలవడునే మేల్మి యించు ♦ కంతయు వత్సా! ౧౦౪

క॥ వసుధఁ జెలి యూది సప్త, వ్యసనంబులు నీకు లేని ♦ వగునైన నవే
కసటుల కెల్లను కుచురులు, కసెము లనుచు హృదయమందు ♦ కాంచుము వత్సా!

క॥ సమరస భావము గలిగిన, సమరమ్ములు గలుగ వసము ♦ స్రగ్గదు సేనల్
సమయవు తత్సుకృతస్థితి, యమరినఁ జెడఁగోర వలెనె? యరులను వత్సా! ౧౦౬

క॥ తనియఁగ నింద్రియములు కలి, మిని నిత్యము పెనిచి పాడి ♦ మిగులంగ దిటం
బున నేలున దేల్పడి య, ప్పని యసిధారా వ్రతంబు ♦ పాటిది వత్సా! ౧౦౭

క॥ హరి హర హిరణ్య గర్భులు, పొరసిన భుజ బలము పెంపు ♦ పొందిన యేనిన్
నర వరులు సచివ బల మనః, సరించుట బలీయమైన ♦ చక్కటి వత్సా! ౧౦౮

క॥ నరుల కమరులకు బలితపు, టరులగు నశుముల నిగ్ర ♦ హము చేయుటచేఁ
బెరుఁగునె సంపద జగముల, నరుదగు ప్రేమంబు మిగుల ♦ నడరక వత్సా! ౧౦౯

క॥ జనములె జీవముగాఁ డాఁ, దనువుగ నొప్పారు ధరణి ♦ ధవునకుఁ దగవున్
నెనరును నిచ్చలముగ ని, ల్చినచో జన్నంబు లేల ♦ చేయఁగ? వత్సా! ౧౧౦

క॥ ప్రియ వాక్యజ్ఞత యీగియు, జయము విమల గుణము శుద్ధి ♦ జతనము తగవున్
దయయుఁ బరామర్శము గల, నయ విదులం జేటు లలమి ♦ నలఁచునె? వత్సా! ౧౧౧

క॥ సిలుఁగులఁ దొలఁచుచుఁ ద్రాసున, ములు పగిదిఁ దటస్థుఁడైన ♦ భూవరునకు మం
త్రుల లక్ష్య సమీక్ష యొనరఁ, గల కాలము గాక కనులు ♦ గలవే? వత్సా! ౧౧౨

క॥ ధర ధూమకేతు లనఁదగు, తరుణుల వలలోనఁ జిక్కి ♦ తపియింపఁడ యేన్
నెరగను పేరును గలుగదు, నరకంబును లేదతనికి ♦ నమ్ముము వత్సా!. ౧౧౩

తే॥ తగ విమర్శింప నెడలేని ♦ తగవు పనులు, గోటగాఁగల ప్రాజ్ఞ వా ♦ క్యులకు లొంగి
తెరువు దప్పని విధియు వ ♦ ర్తించు వారి, కరుణ పడయ నదియ మేటి ♦ తెరువు వత్స!

తే॥ తత్త్వవిదుఁ డిట్లు పెక్కు వి ♦ ధాల నయము, భువన గర్భున కుపదేశ ♦ ముం బొనర్చి
యరయుకను వెలిఁగించి స ♦ హస్ర శీర్షు, నాలయంబున కేతెంచె ♦ నతని తోడ. ౧౧౫

తే॥ శేష శయనుఁ డౌ లక్ష్మీశుఁ ♦ జేరి కొలిచి, వేద పూత జలంబుచే ♦ వేగ జలక
మార్చి సద్విధుల్ చక్కఁగాఁ ♦ దీర్చి తెల్ల, దర్భలఁ బఱపి రామునా ♦ స్థలిని నిలిపి.

ఆ॥ రామచంద్రుఁ డందు ♦ రంజిల్ల నుపవసిం, పఁగ వసిష్ఠుఁ డేగి ♦ ప్రభున కద్ది
తెలుప నతఁడు సేవ ♦ కులకు నాజ్ఞాపించె, లలిత రీతిఁ బురము ♦ లంకరింప. ౧౧౬

తే॥ రామచంద్రుండు రేపు భూ ♦ రమణుఁ డగుచుఁ, బట్టముం గట్టుకొన నుండెఁ ♦ బౌరులార!
పురముఁ గై సేయుఁడని తల ♦ వరులు పూన్కి, భేరులన్ మొరయించిరి ♦ వేల్పులలర.

ఆ॥ గేయమాన విమల ♦ కీర్తి రాముఁడు రేపె, ప్రాభవంబు తోడ ♦ రత్న ముకుట
మును ధరించు నన్న ♦ మోదవాక్యులు వారి, కమృత మబ్బినట్టు ♦ లయ్యె వినఁగ.

క॥ జనములు కోలాహలముగ, ధ్వని చేసిరి తనిసి రాడి ♦ పాడిరి పులకల్
తనరఁగఁ బూరించిరి త్రే, నిని పొగడిరి తలవరులకు ♦ నినిచి రుపదల్. ౧౨౦

ఆ॥ ప్రేమతోడఁ బ్రజయు ♦ వేవెలుంగును కౌస్తు, భమును సానపట్టు ♦ పగిది నొప్పి
మునుపె యందమగుచు ♦ మొనసిన నగరంబు, సంచుగా నలంక ♦ రించి నారు. ౧౨౧

క॥ పలు రంగుల వెలయు పతా, కలు చూడన్ రాము కలిమిఁ ♦ గాంచెడు వేడ్కన్
బలు వన్నెల పులుఁగులు వరు, సలుగా నప్పురము చేరు ♦ సరణిం దోఁచెన్. ౧౨౨

చ॥ వనితల నిద్దమౌ తొడల ♦ వంటి యనంటులు వారి గొంతులం
జెనసిన పోఁక ప్రమాఁకులును ♦ చెన్నగు వారి రదాళిఁ బోలు సం
తనగల తారహారములు ♦ తత్కుచ సామ్య మహిష్ఠ తప్త కాం
చన కలశంబులున్ నగరి ♦ జానుగఁ గానఁగ నయ్యె నెల్లెడన్. ౧౨౩

ఉ॥ అంబుధి సంభవుం దగులు ♦ నట్టి వినూతన తోరణంపుఁ గం
బంబులు వెల్గు గోపురపు ♦ ద్వారము లందలి ఢాలు సుప్రభా
తాంబుజ మిత్రు కాంతి వడ ♦ నగ్గలికంబుగఁ గ్రొత్త చంద మం
దంబుగ నొందియొప్పెఁ గను ♦ దమ్ములకున్ మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్.

తే॥ ధవళ కవచ రత్న స్తంభ ♦ తతులు భూతి, గలుగు నర్ధ నారీశ్వరు ♦ కైపు దోఁచె
విద్రుమ స్తంభములు మంచు ♦ విరియ మఱఁగి, యలరు మార్తాండు రూపంబు ♦ ననుకరించె.

ఉ॥ ముత్తియముల్ మనోహరతఁ ♦ బూర్ణ శశాంకుని కాంతి వీవ సం
పత్తమ పద్మరాగములు ♦ ప్రాగుదయార్క గభస్తి లీన న

త్యుత్తమ నీలరత్న తతు ♦ లుత్కట గాఢ తమంబు నింపఁగా
గ్రొత్తగు వీథు లొప్పె గణ ♦ కు ల్దెలిపించు దినంబులం బలెన్. ౧౨౩

ఉ॥ నృత్యము సేయు రథ్యములు ♦ నేరిచి కట్టిన తేరు లొప్పె సాం
గత్యము సేయ భూజగముఁ ♦ గాన నెరంగు విమాన పంక్తి నా
నిత్య లలాట పట్టములు ♦ నిచ్చలు శోభిలు దంతు లొప్పె నా
దిత్యునితోడ నాస నరు ♦ దెంచెదు పూర్వ దిగ్గ్రదులో యనన్. ౧౨౪

తే॥ పటిక గోడలఁ జేరిన ♦ వరుసలందు, నిండు కెంపులు చీఁకట్లు ♦ నీఁగఁ జేయ
నచట నేణాఁడు నెడఁబాటు ♦ నరయ కుండ, జక్కవలు మది నెమ్మది ♦ నంతసిల్లు. ౧౨౫

తే॥ పూలజడి నీటిజడి గంద ♦ పొడుల జడియు, నాణి ముత్యాల జడి యొర ♦ యంగ రాలు
నగల బంగరుజడి చేరి ♦ నెగడి జడిగఁ, దుఱఁగలించె మిక్కిలి యాత్ర ♦ తోళి కలను

తే॥ గంధగజములు కవచులు ♦ కటకపదులు, నైన వీరులకై వడి ♦ నరుగు చుండె
వ్రేలు రశనా నితంబముల్ ♦ వెలయు సకుల, క్రియను కరిణులు నడచెఁ గిం ♦ కిణులతోడ

ఉ॥ పైపయి వృద్ధినొందు విభ ♦ వంబు సుఖంబు మనోజ్ఞకత్వముల్
లోపము లేమిఁ గాంచి యిహ ♦ లోకముఁ జేరిన వేల్పు లేమియుం
దోఁప కయోధ్యఁ జేరియును ♦ దూరము వచ్చియుఁ స్వర్గలోక మం
దే పరిగొంచు నుంటి మని ♦ యెంతయుఁ జింతిలుచుండి రచ్చటన్.

మ॥ వడిఁ గ్రైసేసిన యప్పురోత్తమము భ ♦ వ్యంబై సురాకంబుకై
వడి నొప్పార దశాననుం బలె నొన ♦ ర్పంగా నసాధ్యంబుతో
కొడిమల్ పూని చరించు మంథర పురిన్ ♦ గోలాహల ధ్వానముల్
కడు వేధింపఁగ వీథిఁ జేరి కనియెన్ ♦ గార్యంబులున్ హేతువున్. ౧౩౦

సీ॥ కాంచి మంథర తగు ♦ కారణం బూహించి, తత్తఱమందు చి ♦ త్తంబు తోడ
వేదనతోఁ గోప ♦ వీక్షణంబుల తోడ, వడిచేతఁ దడఁబడు ♦ నడుములతోడ
త్రిజగంబులకు నస ♦ ధ్యశ పీడ యొనరించు, కడఁకతోఁ దొల్లి రా ♦ ఘవుని వలన
కార్ముక ముక్త మృ ♦ త్కణ బాధితాంగయా, కతము దలఁచి పెను ♦ కనలు తోడ

తే॥ మణులతోఁగూడి విరియు తా ♦ మరలు గల్గు, పాల కడలి వీచికలఁ బ్ర ♦ వాళ లతిక
నాఁ గటాక్షముల్ పరవ మం ♦ చమునఁ బండి, యున్న కైకేయి కడ కేగె ♦ నుగ్రగతిని

తే॥ మృదుల వికచపద్మములు నో ♦ మిన వ్రతముల, వలన నుపమానతం బొంది ♦ వెలయునట్టి
కైక బంగరు పదముల ♦ కడ వసించి, తడవె మెల్లనఁ గూరుకు ♦ తలఁగునట్లు. ౧౩౪

తే॥ తడవ నుత్తమ సతి కైక ♦ తన విశాల, నేత్రముల నుండి పూర్తిగా ♦ నిద్ర విడమిఁ
గాంచి కట్టాఱడిం బొందు ♦ కలుష రేఁచఁ, బలికె నిట్టులు నిర్బంధ ♦ ఘణితిఁ గుబ్జ. ౧౩౫

తే॥ చెడుగుసేయువాలునుబోలి ♦ చిలుముగలుగు, రాహుకబళించువఱకుమా ♦ ఱనిమృగాంక
బింబమునుంబలె వెల్గువ ♦ విధినిరెచ్చు, దుఃఖములు సమీపింప ని ♦ ద్ధర వహింతె?

ఆ॥ కొడిమ విసముఁ బోలు ♦ చెడుగరి గుజ్జట్లు, పలుకఁ గైక చాప ♦ పాణు లగుచు
నా కుమార వరులు ♦ నలి నున్న వారు ధ, ర్మంబు దలఁగ రెట్లు ♦ మలయుఁగీడు? ౧౩౭

ఆ॥ పొగడఁ దగిన సుతులఁ ♦ బొందిన జనములు, కీడు దొలఁగి పోను ♦ ఖంత్రు నిజము
శ్రుతులఁ బోలు రాము ♦ సొంపారఁగను నాకు, నాపదయును కలదె ♦ యవని యందు?

తే॥ గారమను నబ్ధి మునిఁగిన ♦ కైక యిట్లు, పలుక వంకరపాపంబు ♦ పగిది నొప్పు
కుబ్జయనుఁ, దూలె మేలిమి ♦ కూలె సిరియు, నేర్పు చేతఁ గౌసల్య య ♦ న్నియుఁ గడించె.

తే॥ అనుడుఁ గైకయిట్లనుభర్త ♦ యధిపుఁడగుడు, పొగడఁదగుగుణభరతుండు ♦ పుత్త్రుఁడగుడు
నింత కంటెను కౌసల్య ♦ కేమి కోరఁ, దగిన సుఖ జీవితం బింక ♦ ధరణిఁ గలదు? ౧౪౦

తే॥ వీరులు హసింప మగపాడి ♦ దూఱువడఁగఁ, దాటకంజంపురాముఁడు ♦ త్సాహియగుచు
నెల్లి రాజ్యాభిషేకంబు ♦ నెనయఁగలఁడు. కడకుఁ గౌసల్యగాంచు సు ♦ ఖంబు నిదియ.

తే॥ అనుచు మంథర యవ్వార్త ♦ వినుచు నంతఁ, గైక కౌసల్యల యెడంద ♦ లేక మగుచు
భేదముంబొందకుండె భూ ♦ విభుఁడు దశర,థుఁ డు కైకేయి మదిఁ జొచ్చి ♦ యుండఁ బోలు

చ॥ కలిగిన గొప్ప ప్రేమ యను ♦ కంధి విరావము తోడ నుబ్బఁగాఁ
గలఁగని నిండు చందురుని ♦ కైవడి నొప్పు మొగంబు తేటయై
వెలయఁగఁ గైక యుల్లమున ♦ వేడుక యెల్లను మీఱ మూఁడు వ
హ్నులకు శిరో విభూష యన ♦ నొప్పిన రత్న సరం బొసంగఁగన్. ౧౪౩

ఉ॥ వంచక దాసి నేత్రముల ♦ వహ్ని కణంబులు రాలఁ జూచె గాం
డ్రించె నదల్చెఁ దిట్టె బెద ♦ రించె రదంబులు గీఁటె భూషలం
ద్రెంచెను నెత్తి గొట్టు కొనెఁ ♦ ద్రెళ్లెను బోరున నేడ్చె వెక్కెఁ గో
పించెను రత్నహారమును ♦ వ్రేసెను మేదిని పల్లమేర్పడన్. ౧౪౪

ఉ॥ వేసటఁ జూచి చూచి యవి ♦ వేకిని వింత యెఱుంగలేవు పె
న్మోసము లేమి నింకఁ జెడి ♦ పోయెదు పుత్రుని తోడ నీవు, నా
కోసలరాజ పుత్త్రి తన ♦ కోరిక నొందెను నీ సపత్నికిన్
దాసుల కింక నేఁ జిరము ♦ దాస్యము సేయఁగఁ జాల నోర్పమై. ౧౪౫

తే॥ అవనిజయు రాఘవుఁడు నున్న ♦ తాసనములఁ, గ్రాల నీపట్టి యట నిల్చి ♦ కేలు మోడ్చి
పనుపు సేయ నీవొందు సం ♦ బర మదేది?. దీనఁ బొందిన నీమన ♦ స్థిరత యెద్ది? ౧౪౬

మ॥ తన మేలుల్ మది నెన్నఁడున్ మఱవ దా ♦ తంత్రజ్ఞ కౌసల్య, త
త్తనయుండో తన తండ్రి రాజ్య రమఁ దాఁ ♦ దక్కించు కొన్నాఁడు, నీ

తనయుం డెల్లను నీఁగెఁ జచ్చి నతఁడొఁ ♦ దక్కీమియుం గాఁడ, యే
మని నీదుఃఖము దీర్చి కొందు భరతుం ♦ హా! నీవు కన్నావొకో! ౧౪౮

చ॥ ధరణిని రాముఁడే యతని ♦ తమ్ముఁడు లక్ష్మణు తోడ నేలుచో
భరతుఁడు వాని తమ్ముఁడును ♦ భారపు జీవిత కాల మంతయుం
దొరలఁగ రాజ్యము న్విడిచి ♦ దుర్గమ కానన సీమలందు దు
ష్కర తపముల్ వ్రతంబులును ♦ చల్పఁగఁ బంపుట మేలు చూడఁగన్.

తే॥ రథ గజాదులఁ గల్గి భూ ♦ రమణి వలచు, నంత సుందరుఁడై రాజు ♦ లందు లెక్క
పెట్టఁ దగినట్లు భరతుండు ♦ పుట్ట లేదు, కాన గిట్టుటయే మేలు ♦ కాదె తలఁప. ౧౪౯

తే॥ పుణ్య హీనుని భరతుని ♦ మున్నె తండ్రి, యాజ్ఞ యొసఁగి కారడవి ద ♦ వ్వరుగు నట్లు
వడిగఁ బంపిన హేతు వి ♦ ప్పట్ల నాకుఁ, దెల్ల మయ్యెఁ; బట్ట పగట ♦ దీప మేల? ౧౫౦

తే॥ భేద బుద్ధి మనంబునఁ ♦ బెట్టి యిట్లు, రాజ్య మాతని కీచ్చు కా ♦ రణము వలన
తండ్రి క్రూరుండు తల్లియు ♦ దైత్యురాలు, చిన్ని భరత! నీవే మిఁకఁ ♦ జేయు దయ్య

ఉ॥ రాజ కులంబునం బొడమి ♦ రాజ గృహంబుననే పెరింగి పై
రాజ గృహంబు సొచ్చి మఱి ♦ రాజ కళత్రమ వైతి వయ్యు నీ
వోజను వేల గానని మ ♦ హోగ్ర విపజ్జల రాశిలోఁ బడం
గాఁ జనుచుంటి చెప్పినను ♦ కానవు నీకును లేదు బుద్ధియున్. ౧౫౨

ఉ॥ విద్యయు యౌవనంబు నల ♦ విం గనరాని బలంబు మేల్ ధను
ర్విద్యయుఁ బేర్మి యందమును ♦ వీర్యము శీలము సద్గుణంబులున్
హృద్యముగాఁగ నీసుతున ♦ కేర్పడి యుండుట శాడ్వలంబు పై
నుద్యమ మొప్ప దేవ సుధ ♦ నొల్కఁగఁ జేసిన చందమయ్యెఁగా!. ౧౫౩

తే॥ నాల్క చేదగు నట్లు మం ♦ థర వచించు, చెడుగు పలుకులు మండెడు ♦ చిచ్చునందు
ప్రాజ్యముం బోసినట్లు కో ♦ పంబుఁ బెంపఁ, గనులు కెంపుగదురఁ బల్కెఁ ♦ గైకయిట్లు

చ॥ దినమణి యాదిగాఁగఁ గుల ♦ ధీరులు ప్రాణ ధనంబు లూడినన్
దనరిన నీతి మార్గమును ♦ తప్పరు; కేకయ వంశ విశ్రుతుల్
మనుకుల మాఱు దూఱువడు ♦ మార్గము దెల్పెదె? క్రూరురాల! యే
మని వచియించి తిట్టు లిఁక ♦ నాడకు జీవము లింత తీపయేన్. ౧౫౫

చ॥ తనియఁగనాకు మేలల్లునపు ♦ దానవు కావిఁక నాదు పట్టికిం
జనవున శ్రేయముం బొనరఁ ♦ జల్పెదు దానవు కావు రాచ పా
డిని గమనింప నీకును ఘ ♦ టింపదు లగ్గు వివేకహీన! నిన్
గొని కలుషంబు దుర్విధియుఁ ♦ గోరిక నార్పఁగ నాడి తివ్విధిన్. ౧౫౬

ఉ॥ పుట్టిన గిట్టిన న్నరులు ♦ పొందుట వీడుట కీర్తియే యనన్
జుట్టలు వీడినన్ గుణము ♦ చూఁడిన నీతి విపర్యయ స్థితిం
బట్టిన వీఁక దప్పినను ♦ పాడి తపంబులు మాఱు పొందినం
బుట్టిన వంశ ధర్మమును ♦ పో విడువం దగునే సరాశినీ! ౧౫౭

చ॥ నిలువక పొమ్ము నాయెదుట♦నిల్చి దురాపము లల్పవాక్యముల్
పలికిన నీదు నాలుకను ♦ పచ్చడి సేయక యోర్చి మానితిన్
బలుకకు మిద్ది యొడ్లు వినఁ ♦ బాప ఫలంబును తప్ప కొందెదో
పలువ! దురాత్మురాల! యిట ♦ వాగకు మూయుము నోరి నింకనేన్. ౧౫౮

చ॥ విసమును తీసివైచినను ♦ వీడక ప్రాణిని కష్టపెట్టు స
ల్లసఁగి తదీయవాక్యముల ♦ కించుక జంకక కుబ్జ యోర్పుమై
గుసుమలతా! మదాశ్రయమ! కొంచక వెక్కసమైన నీకు మే
లొసఁగు హితోక్తులన్ విడువ ♦ నోప నటంచును పట్టెఁ బాదముల్. ౧౫౯

తే॥ జ్యేష్ఠునకె రాజ్యభారంబు ♦ చెల్లునన్నఁ, దండ్రి కంటె రాముఁడు పిన్న ♦తండె కాఁడె
తేఁడె దీనికి నంగీక ♦ రించె ననఁగ, భరతునకు నీయ సక్రమ ♦ భంగ మగునె?. ౧౬౦

ఉ॥ ధర్మము నిండు ప్రేమగల ♦ తాపస వర్యులకైన రాద్రమా
శర్మము నొందు నాపిదపఁ ♦ జయ్యన మాఱు స్వభావ ముల్లస
త్కర్ములె యయ్యు నింతవడి ♦ కష్టము గూర్పని వారు మీఁద దు
ష్కర్మపు లాచరింత్రు మదిఁ ♦ గాఱియ నెందుచుఁ గ్రుంగునట్లుగన్. ౧౬౧

తే॥ నూనుఁ డేలికయైన న ♦ నూయ యెడఁద, గలుగు కౌసల్య కత్యంత ♦ బలము గలుగు
నీకు నీకొడుకున కామె ♦ నెనరు చేసి, యిచ్చు నల్పంబు గాక వే♦ఱేమి గలదు? ౧౬౨

ఉ॥ ప్రేరణ సేయు కష్టమును ♦ బీదఱికంబును దొట్టి నిల్వ ని
న్గోరిన వారికిన్ సవతిఁ ♦ గోరి యొసంగెదొ? సిగ్గు నొందెదో?
మాఱని సంకటంబునను ♦ మాఁడెదొ? యూరక పొమ్మటందువో?
యేరహి జీవితంబు భరి ♦ యించెదొ? కుందెదొ? క్రుంగికూలెదో? ౧౬౩

ఉ॥ ఏమి యొనర్ప నీయెడఁద ♦ నెంచితి వింకను కొన్ని నాళ్లలో
లేమిని దీనతన్ మది చ ♦ లింపఁగ నిన్గను తల్లిదండ్రులో
ప్రేముడి చుట్ట పక్కములో ♦ వేఁడగ వచ్చినవారొ కాంచుటల్
నీమహిమమ్మొ? నీసవతి ♦ నిక్కపు సంపదయో వచింపుమా? ౧౬౪

చ॥ చనవును చూపు నీపతికి ♦ జంకియె నిక్కము సుమ్ము జానకీ
జనకుఁడు రాము మామ చని ♦ జక్కఁగఁ జేయఁగలేకపోయె నీ

జనకుని యింక నాతనికి ♦ సౌఖ్యమయంబగు జీవితంబు గ
ల్గునె? నినువోలె నాఁడిని ♦ కుందఁగఁబుట్టిరె యేరు వీఱిఁడి! ౧౬౫

తే॥ క్రూర శాత్రవుల్ తండ్రి మా♦ర్కొనిన వేళ, వీర లెంతమాత్రముతోడు ♦ గారుగాన
జయ మదెట్లబ్బు? నీవు నీ ♦ జనుల తోడఁ, జెడఁగ దుఃఖాబ్ధిఁబడ సాహ ♦ సించి తిట్లు

క॥ నీ ముద్దు కొమరుఁ జెఱచితి, వీ మహి తొలుదొల్త నబ్బు ♦ నెవని కతని గా
రాము సుతుల కయ్యెడు నా, పై మాఱిక యట్లె వారి -వారికి నబ్బున్. ౧౬౭

ఆ॥ పలువ దాసి యిట్లు ♦ పలుక దివ్యుల మాయ, వలన వారు పొందు♦ వరబలమున
ఘనులు చేయు తపము ♦ కతమునఁ గైకేయి, విమల మనము మాఱి ♦ వెడఁగునొందె

తే॥ సురవిరోధుల క్రౌర్యంబు ♦ సురల తపము, పండి ప్రేరేపఁగ మధుర♦వాణి కరుణ
వీడుటఁగదా రాముని ♦ వినుత కీర్తి, సుధను ద్రావుచున్నారలు ♦ సుజన వరులు

తే॥ అట్టి కైకేయి మంథర ♦ నలరఁ జూచి, నన్ను ప్రేమించి నా పుత్త్రు♦నకు నయంబు
సేయుదానవు ముకుటాభి♦షేకమతఁడు, పొందువిధమది పొసఁగఁ దె♦ల్పుమ యటన్న

తే॥ దాసి యిట్లను కైమోడ్చి ♦ దైన్యమింక, నీకుఁగల్గునె? నావాక్య ♦ నియతి విడక
జరుగుదే నయోధ్యయె కాదు ♦ జగములెల్ల, సంతరింతు నీసుతునకుఁ ♦ జదురు రాల!

తే॥ అరసి చెరిఁగి గాలించి వా ♦ క్యం బొకండు, పలికెదను విను మున్ను శం♦ బరుని కలన
గెలుచు నాఁడొసఁగిన వర ♦ ములను రెంటి, నిపుడు పడయుము విడక ప్రా♦ణేశునొద్ద

తే॥ ఒకట మేదినిఁగొని మఱి♦యొకట సవతి, కొడుకు రాష్ట్రంబు త్యజియించి♦ఘోర కాన
నముల నలయ నంపుము నమ♦స్తముఫలించు, నని యెనొడలియల్లెడవంక♦యమరకుబ్జ.

తే॥ దాసియారీతిఁబల్క సం♦తసమునొంది, యలమికొనుచుఁ గైకయమూల్య♦హారమమిత
ధనమొసంగి నాసుతునకు ♦ ధరణియెల్ల, నిచ్చితిఁక రాజమాతవు ♦నీవ సుమ్ము. ౧౭౪

తే॥ మంచి తెరవు బోధించితి ♦ వంచితముగఁ, బొట్టివారికిఁ బుట్టెఁడు ♦ బుద్ధులనుట
నిజము; నేఁడు నాకోరికల్ ♦ నెగ్గుటొ పతి, కడన జీవముల్ వదలుటొ♦గలుగుఁ బొమ్ము

మ॥ అనుచుం దాసిని సాగనంపి సుమశ♦య్యం డిగ్గి నీలంపుఁ గొ
ప్పును విప్పెన్ విరులన్ విదిర్చెను శిరో♦భూషల్ త్యజించెన్ మహా
ఘన జీమూతమునన్ మఱుంగిన సన ♦ క్షత్రున్ని శానాథు బై
లునకుం దీసిన లీలఁ దేనియ కళు♦ల్మ్రోఁగన్ రొదల్సేయుచున్. ౧౭౬

చ॥ పెరిఁగెడు కీర్తివల్లికను ♦ వేరులతోఁ దెగఁద్రుంచె నాఁగ బం
ధుర లసదంగవల్లరికనఁ♦ ద్రుంచి విదుర్చుచుఁ గాలి యందెలన్,
వర కటకంబులం దిగిచి ♦ వైచి శశాంకు కలంకు దుడ్చు వై
ఖరి నుదుటన్ రహించు తిల♦కంబును పోఁదుడిచెం దటుక్కునన్. ౧౭౭

చ॥ తొడవుల నొక్కొకం డుగను ♦ ద్రుంచి చెదర్చి ధరాతలంబుపైఁ
బొడవగు వెంద్రుకల్ వలపు ♦ పొంపిరి వోవఁగ విప్పి కన్నులం
దడవిన యంజనంబు వడి ♦ ధారలుగాఁ గరఁగంగ నేడ్చుచుం
బుడమిని పొర్లుచుండె నట ♦ బువ్వులు రాలిన తీఁగ పోలికన్ ౧౭౮

ఉ॥ పెచ్చగు తాపమొంది పృథి ♦ వింబడు జింకను పోలి నృత్యమున్
మచ్చికఁ జేయు నెమ్మి పురి ♦ మడ్చి యడంగిన భాతి సీత యన్
లచ్చి యయోధ్య వీడుటఁ ద ♦ లంచి ముదంబున నామె యక్కయం
దచ్చుగఁ జేరినట్లు పడి ♦ యాఱట నొందుచు నుండెఁ గైక దాన్. ౧౭౯

౩. కైకేయీ పటలము. (౧౧౦)

తే॥ అర్ధరాత్ర మరుగు నంత ♦ నవని విభుడు, కార్యనిర్వాహకులగు భూ ♦ కాంతు లెల్లఁ
గొలువ వీణాధ్వనియులోనఁ ♦ గుందఁదగిన, మధుర వాణి కైకేయి వే ♦ శ్మమునకరిగె. ౧౮౦

ఆ॥ వెంట వచ్చిన రాజులు ♦ వినతులగుచు, వాకిటను నిల్వ దశరథ ♦ పార్థివుండు
పరిజనంబులతోడ లో ♦ పలికి నేగి, పడక వీడిన కైకేయి ♦ కడకు నరిగి ౧౮౧

తే॥ కాంచి చలియించి కలఁగిన ♦ కత మదేది, యనుచుఁ జింతించి పిడియేచుఁ ♦ గునువహించు
వనగజంబట్లు కైకను ♦ తన కరములఁ, గ్రుచ్చి లేవంగ నెత్తె న ♦ కూర్కార్మి జేఁడు. ౧౮౨

తే॥ కాంతు ప్రాణములం బోలు - కైక తన్ను, తడవియెత్తిన దీర్ఘహ - స్తములఁద్రోచి
వైచి చలియించు మించు నా-వఱలి నేలఁ, బడి పలుకకుండ నూర్పులు-విడువసాగె. ౧౮౩

చ॥ అదిగని రాజు బిట్టులికి ♦ యంగద యెయ్యది సంఘటించె? నీ
యెదకుఁ గలంక గూర్చు జను ♦ లేడు జగంబుల నున్నఁ జావు నొం
దుదు రెటువంటి వారయినఁ-దోయలి! యొందిన దేదొ తెల్పి యా
పిదప గ్రహింతుగాక పృథి ♦ వీపతి కార్యము లంచుఁ బల్కఁగన్. ౧౮౪

తే॥ విభుఁడు పలికిన పలుకులు ♦ విన్న కైక, మొగులుఁ బోలు కనుల బాష్ప ♦ ములు తొనంకి
స్తన గిరులు నిండ నాయెడ ♦ నెనరు గలుగు, నేని నాఁడిచ్చు వాని నేఁ ♦ డిమ్మనంగ

తే॥ ఆమెయుద్దేశమెఱుఁగని ♦ యవనివిభుఁడు, మెఱుపు తెఁఱుగువ నవ్వి యో ♦ మెలఁతవినుము
నీ కుమారుఁడు శ్రీరాము ♦ ని పయి నాన, వరము లిత్తు నించుకయు లో ♦ పంబుసేయ.

తే॥ అని పలుకఁ గైక నామది ♦ సడరు చింత, దీర్తునని వేల్పులె సాక్షి ♦ తేట పడఁగ
నాఁడు రణ రంగమున మెచ్చి ♦ నాకొసంగు, రెండు వరములు నేఁడు గోఁరెద ఫలింప.

తే॥ వృథ మనస్కయా కైకేయి ♦ యెడఁదఁగనక, వరముగొన నింతతడఁ బోటు ♦ వనటవలదు
నా బరువు తగ్గనిత్తు నీ ♦ నాఁడె కొనుము, తెలుపుమది యేదొ యని రాజ ♦ తిలకుఁడనియె

ఉ॥ క్రూరుల లోనఁగ్రూర, తన ♦ కోరిన రెండిట నొక్కడానిచే
ధారుణి నాతనూజునకుఁ ♦ దప్పక పట్టము గట్ట నొక్కటన్
నారలు గట్టి దుర్గమ వ ♦ నంబులలోఁ బదు నాలు గేండ్లు సీ
తారమణుండు చేర; నని ♦ ధైర్యము మీఱ వచించె రాజుతోన్. ౧౯౯

తే॥ నాగముం బోలు కైకేయి ♦ నాల్కనుండి, తాప కర వాగ్విషంబు తన్ ♦ దాఁకునంత
వడఁకి యొడలెల్ల నుడుక భూ♦వరుఁడు సోలి, పొగ రడంగు నేనుఁగు వలె♦భూమిఁగూలె

తే॥ ఉర్విపైఁబడి పొరలిన ♦ సార్వభౌము, నధిక దుఃఖముఁ దెల్ప సమర్థు ♦ లెవరు?
ఉమ్మలిక వడి ముదురంగ♦ నుడికి యుడికి, కొలిమి నిప్పులఁ బోలె నూ♦ర్పులను విడిచె

ఉ॥ నాలుక వాడి యెండెను మ ♦ నంబు చలించెను కుంది ప్రాణము
య్యాలల నూఁగె నేత్రయుగ ♦ మచ్చుగ రక్తము లొల్క నఙ్గముల్
తూలెను చేయఁదగ్గదియె ♦ తోఁచక చంచలతన్ భజించె మూ
ర్ఛాలసతన్ సమస్తము ర♦యంబున లేనిద యయ్యె నంతలో. ౧౯౨

తే॥ పదరి జీవముల్ తపియింపఁ♦బార్థివుం డొ, కింత తెలివొందుఁ గుములఁగ♦నేడ్చు నిల్వ
యత్న మొనరించి మఱి కూలు♦నావి యడఁగఁజిత్రముం బోలెఁ జూచును♦చేష్టదక్కి

ఉ॥ పాపినిఁబట్టి కొట్ట మది - భావన సేయు మడంతి యంచు రా
నోపిన నిందకున్ బిడియ - మొందు వ్రణంబున బల్లెముం జొరం
జోపిన నొచ్చి కూలు కరి-చొప్పునఁ దల్లడ మందు లోని పెం
దాపముతోడ నూర్చు కను - దమ్ములు పోయిన యట్లు దూపిలున్. ౧౯౪

ఉ॥ స్తంభమునందు గట్టువడు - సామజముం బలె భూవరుండు సం
రంభము దక్కి దూపటిలి - ప్రజ్ఞదొలంగి యలంగుచుండఁగా
జంభవిరోధి ముఖ్యులును - జంకి వడంకిరి లోక విప్లవా
రంభము దోఁచె నైనను క - రంగదు కైక మనంబు నుంతయున్. ౧౯౫

తే॥ భర్తచింతను గని భయ-పడఁగ లేదు, మనసు కరఁగదు బిడియంబు - గొనదటంచుఁ
బలుక సిగ్గగుఁ బెద్దలు - వంచనంబె, యువిద జన్మమందురు దాని - కూఁత యనరు.

తే॥ అట్టిస్థితి నున్న కైకేయి - నట్టె చూచి, నీవు భ్రమసితివా? లేక - నేర్చినట్టి
వంచకుల బోధ కలదొ? నా-పైన నాన, నిజము వచియింపుమని పల్కె-నృపవరుండు.

క॥ నాథా! నే భ్రమియింపను, బోధించిన దింత లేదు ♦ మున్నొసఁగిన వే
సాధింతు నీయవేనిన్, వేధింపఁగ నింద నిన్ను♦ విడుతు నసువులన్.

తే॥ రాముఁడే ప్రాణమ్మగు దశ ♦ రథ విభుండు, వెలఁది పల్కుసగము విని ♦ వినక మున్నె
మూఁడు బొబ్బపై బల్లెంబు♦గాఁడి నట్టు, లైనఁ దపియించి యఱచచ్చి♦ యవని వ్రాలె

చ॥ త్రిజగము లందు గెల్పుగొని ♦ తేజీన ధీరుఁడు, కాలకూటమా!
భుజగమ! మృత్యువా! యనుచు ♦ మూలుగు మూలుగు విహ్వలించు మై
గజగజలాడ నేలఁబడుఁ ♦ గ్రమ్మఱ లేచును సత్యవాక్యమే
నిజముగ నన్ను చంపె నను ♦ నెంజిలి ధర్మమె చెడ్డదా సరుక్ ౨౦౦

తే॥ వీరవరుల వీర్యంబులు ♦ బీఱు వోవఁ, జెనకి నాతఁడు జగము న ♦ స్త్రీక్రమముగను
వాఁడి వాలున ఖండించి ♦ వైచియేను, వధము లొందు దుర్గతిఁ గొందు ♦ ననుచుఁ గనలు

తే॥ సత్యకీర్తియగా దశరథ ♦ చక్రవర్తి, కేలు మోఁదు నోడుగొలుకుఁ ♦ గీడెయయ్యె
సత్యమున నను గంపించు ♦ సంతపించు, నిప్పుపై ఘృతమట్లు గుం ♦ డెయుఁగరంగ ౨౦౨

సీ॥ సత్యవాక్యంబు ర ♦ క్షణము త్యజించి శీ, ఘ్రించినఁ జెడుగె యి ♦ చ్చినను చెడుగె
కలదని యొర్చుట ♦ కంతెను తన పట్టు, వదలని పాపినీ ♦ వధముకంటె
యాచిరచుటే కార్య ♦ మని లేచి కట్టుగం, బముల లాగెడు మద ♦ వారణముల
బలము గలట్టి రా ♦ జులు ముందు తొడరి పూ, జించెడు చరణ రా ♦ జీవ యుగళ
తే॥ మమరు ♦ దశరథుఁ డంత దో ♦ సములఁ ద్రోవ, దలఁచు వారలఁ బోలి రాఁ ♦ గలుగు మేలు
కలదమని శాంతము కావఁ ♦ గలదె యంచుఁ, దలఁచి భూపతి కైక పా ♦ దముల వ్రాలె.

క॥ నీకొడుకు రాజ్య సంపద, గైకొనఁ డటు కొనిన జగము ♦ కైకొనదెపుడున్
లోకమునఁ గీర్తినిలుపదు, నీకగునది నింద యొకటె ♦ నిక్కము పడఁతీ! ౨౦౪

సీ॥ త్రిదశులు నంగీక ♦ రింపరు మర్త్యులు, ప్రాణము ల్విడుతురు ♦ పంకజాక్షి!
తక్కువారల కథ ♦ తడవంగ నేల? నీ, వెవ్వరిఁ గొనిరాజ్య ♦ మేలు దాన
వేను పల్కుట వల్ల ♦ నే నమ్మతించిన, రాముండు నీదు పు ♦ త్రకున కటులె
తప్పక యొనఁగు; వ ♦ దాన్య కేకయుని పు, త్త్రీ! నాదు కన్నుల ♦ ర్థింతువేని
తే॥ యిపుడ యొసఁగెద జీవంబు ♦ లింతువేని, నీవశమ కావె వరము లే ♦ నియును ధరణి
మాత్రమునకొనుము వేఱొండు ♦ మఱవుమబలా!, నాపయిం దయయింతైనఁ ♦ జూపఁదగవె?

సీ॥ ఇచ్చితి నని పల్కి ♦ యిఁకఁ దప్పఁగాఁ జాలఁ, బెను వగముంచి త ♦ పింపఁజేసి
నొంచకు వేళ్లు మా ♦ చించినఁ గ్రూర పి, శాచ మేనియుఁ దల్లి ♦ చాయనిచ్చు
నిన్ను మిక్కిలి వేఁడు ♦ నీ మగనికి దీని, నొసఁగిన ♦ దొసఁగులు పొసఁగు నేమి?
యని భర్త తను వేఁడఁ ♦ దనసాటి తానెయై, పిడుగుల ముద్దయై ♦ చెడుగు కైక
తే॥ మున్న వరము లొసఁగి యిప్డు ♦ పొక్కియోట, గొసఁగ నేమఁటదు? నీకసత్య ♦ మునుభరింప
నెవరు గల వారలో భువి ♦ సెతఱఁగనైతి, ననుచు మది నుంత కరఁగని ♦ దై వచించె.

సీ॥ కల్లలాడుట యెఱుం ♦ గని నిత్యశీలిభూ, పాలుఁడా వాక్యంబు ♦ నాలకించి
జీవంబులొడుక మూర్ఛిల్లుచు నోర్పుమై, నీవనితా ఘ్రాణ ♦ ఘెుందిమూఁడ

జిలుమును చిచ్చును ♦ గలిపి చేసినయది, యనుచు లజ్జించుచు ♦ నావిలేని
మనుజు వైఖరి నుండి ♦ మరల నిట్టూర్పులు, విడిచి దీనత దోఁప ♦ వేఁడికొనుచు

తే॥ నీకొడుకె రాజ్యమేలును ♦ గాక నీవు, స్వేచ్ఛ నధికారమును జర ♦ పింతు గాక
యింత వశమగుఁగాక పా ♦ లింతుగాక, యొసఁగితిని తప్పి దానికై ♦ విసుగనేను. ౨౦౯

సీ॥ నాప్రాణములను నా ♦ నయనంబులంబోలి, భువిఁబ్రాణి తతికెల్లఁ ♦ బుత్త్రుఁ బోలి
నడఁచు నాకొమరుఁ డీ♦పుడమి వీడకయుండు, మాత్రంబు కరుణింపు♦మకురువిడుము
తెలియ సత్యమె వేరు♦ తెగఁగోయు కార్యపకా, టకు నిట్లు వందువాఁ♦డను మృగాక్షి
నాల్కపిడుచగట్టె ♦ నాకుమారుఁడు కన్ను, మఱుఁగగునేని నే ♦ మఱిఁగి చత్తు

తే॥ నాదు జీవముల్ నిను శర ♦ ణంబు వేఁడు,చున్న వని యామె పదముల♦నొఱఁగఁ గైక
యిచ్చి యడుగకు మనుట నీ♦కెట్లు పాడి, యనుచుఁ ద్రోపాడె నిందయు♦నగడు గొనక

తే॥ కఠిన పాషాణహృదయ యా ♦ కైకయట్లు, పలుకఁగొమరుండుకానకు♦వెలలుమున్నె
నేను జీవముల్ నీఁగుట ♦ నిజమటంచుఁ, బిడుగుపడు కొండవలెరాజు ♦ పృథివిఁద్రెళ్లె

తే॥ త్రెళ్లి క్రూర దుఃఖాంబుధి ♦ దిగి మునింగె, మునిఁగి దరి గానకావ్యాళ ♦ ముఖి కఠోర
వాక్కు గుండెల నగలింపఁ♦ బాపచరిత, నీచతకు సహింపక పడి ♦ నేలఁ బొరలె. ౨౧౦

చ॥ సతులిల జీవితేశ్వరులు ♦ చావక మున్నె సుఖంబు రోయుచున్
బ్రతుకు త్యజించి రా యశము♦ బ్రాఁతిగఁ గోరక యింతదాఁక ద
త్పతుల వధించు నారులను ♦ ధారిణిఁ గానము వంశ నాశినీ!
పతి నిటు నీకరంబులనె ♦ పాపపుఁ జిత్రవధం బొనర్తువే? ౨౧౧

ఉ॥ పాపము లెక్కలేదు కుల ♦ పద్ధతి మాడ్చితి ధర్మ మెంచవున్
దాపము నొందవున్ గరుణఁ ♦ దార్కొని చంపితి వాక్ఛరాగ్ని చే
వేఁపుచుఁ దీపి ప్రాణముల ♦ నెంపర లాడి వధించి తింక నే
పాప మెఱుంగ కుండు ప్రజ ♦ ప్రాణములం గొన నాస చేసితే? ౨౧౨

చ॥ ముగుదతనంబు జంకు బిడె ♦ ముల్ నెఱి భూషలుగాఁ గలారలే
మగువలు; కీర్తికై బిడెము ♦ మన్నన సేయుట లోక ధర్మమా
తగవు గణింపరేని వని ♦ తల్ మగవారల లోనఁ జేరఁగాఁ
దగుఁ జెలి రూపుఁబట్టి వని ♦ తాతతిఁ జేర్చుట యెట్లు పొందగున్?. ౨౧౩

క॥ బలమున బుద్ధిని రాజుల, గెలిచితి దేవతలవలకు ♦ గీముస నొక స్త్రీ
వలఁ దవిలి చెడితి నని యెడు, బలు నిందం బొంద నిపుడు ♦ పాలైతిఁ గదే! ౨౧౪

క॥ మేరుగిరి వేలు మేరువు, తొరాజిలు కరణి వెలయు ♦ దోర్యుగళుండా
భూరమణుఁ డగలుఁ బొగులున్, దూఱుఁ బొరలు లేచుఁ జూచు ♦ దూపిలు వెతన్.

ఆ॥ ఒఱలి యొఱలి ధూళి ♦ నెఱయఁ బొరలు రాజ, వరుని గాంచి కైక ♦ పదరి పలికె
వరము లిత్తువా? భ ♦ వత్సన్నిధినె యిప్డు, ప్రాణములఁ ద్యజింతు ♦నా? వచింపు

ఆ॥ విరిసి యెరిసి జీవ ♦ వితతిఁ ద్రావెడు వహ్ని, వంటి కైక మఱియుఁ ♦ బలుకు నిట్లు
ఒక్క రాజు సత్య ♦ మొగిఁ గావ నొడలిని, కోసియీఁడె? యిచ్చి♦కుంద ఫలమె? ౨౧౬

ఉ॥ చచ్చునదే యటంచు మఱి ♦ చచ్చియు స్త్రీ కొల చుట్టునంచు ఁజేఁ
డిచ్చితి నిచ్చితిం గొమకుఁ ♦ డేలఁగ దుర్గమ కాననంబు నేఁ
జచ్చి దివంబు నేలుదును ♦ చావక నెత్తిని గట్టుకొంచు నీ
విచ్చను రాజ్యమర్ణ జలధి ♦ నీఁది దరిం గనలేక క్రుంగుమా. ౨౧౭

చ॥ పలుకఁ దొడంగు మున్నెసగ ♦ పాలు కొలఁది ముగియించు కత్తి నాఁ
జెలఁగు మనోవ్యథం గుదురు ♦ చెందని వాఁడయి చేష్ట దక్కఁ జేఁ
డిలఁ బడి యట్లుపల్కె మది - నెంచిన దట్లు గడించి కైక పే
రలరున లోన నుబ్బుచు ర - యంబున సెజ్జకుఁ జేరె నెమ్మదిన్. ౨౧౮

చ॥ అతిశయమైన నాళ్ల నొక ♦ ప్రాణముఁ బోలిన మేటి కార్య సం
తతు లొనరించి వెండి పరి ♦ తాపమునొందిన భర్తఁ గాంచి యీ
యతివ రవంతయైన నడ ♦ లందదు నవ్వెడి దీనిఁ గాంచి యే
గతిఁ దలయెత్తనౌనని వ ♦ గన్ జనెఁ జల్లని రేఖలందియున్. ౨౨౦

తే॥ కైకవలనఁ దద్వరునకుఁ♦గలుగు చెడుగు, గని కలఁగి ఱెక్కలనియెడు♦కరములఁ గొని
కడుపు మోఁది కొనుచు నేడ్చు♦కరణిఁ దోఁచె, కొక్రొకోయనుకడజాము♦కోళ్లకూఁత.

తే॥ మదవతులకాలియందెల-రొదలఁబోలి,కొలఁకులందుఁబ్రమాఁకులయందుఁ-గూడికూయు
పక్షులరుతంబు కైకేయి ♦ పరుసుగాంచి,మండి లోలోనఁ దిట్టెడు ♦ మాడ్కినుండె.

తే॥ మఱవఁ జాలని భద్ర నా ♦ మంబు గలుగు, రాముఁ డడవికి జానకీ ♦ రమణి తోడఁ
బోవ నేము దేశము వీడి♦పోదు మనుచు, లేచు కరణి శాలలనుండి♦ లేచెఁ గరులు.

చ॥ ప్రభగల పద్మనేత్రుఁడగు ♦ రాము బలిష్ఠ మదేభహస్త స
న్నిభ కరమందు కంకణము ♦ నిండఁగఁ గట్టకమున్నె చల్లనా
నభమున రిక్కకూటువలు ♦ నాశిలి తెల్లన యయ్యె నీడగాఁ
గ భువికి వైచు పందిరి యు♦ గల్ప బటాబయలైన కైవడిన్. ౨౨౪

ఉ॥ పూవిలు పోరుగల్లు నిసి♦పోయెను వచ్చెను వచ్చె నేఁటికిన్
శ్రీవరుఁ గొల్చు పండువని ♦చెల్వుగ లేపుచు మ్రోఁగె భేరులా
రావము కొండపై జలధ ♦ రంబుల మ్రోఁతను పోలఁగా మయూ
రావలిఁబోలి లేచిరి ము ♦ ఖాంబుజముల్ వికసింప వందనుల్

ఉ॥ కొందఱు పెక్కులౌ విరుల ♦ గుత్తులపైఁబడి మందచారియౌ
గంధవహుండు మేఖలలఁ ♦ గాంచన వస్త్రములన్ జెదర్పఁగాఁ
గుందిరి; తాపముల్ సురుఁగ ♦ గొందఱు వల్లభులన్ ముదంబునన్
సందిటఁ గొన్న కైతవపు ♦ స్వప్నము లాఱ నలంగి రొక్కెడన్. ౨౨౬

చ॥ ఇలువడి సున్నచేసి కుల ♦ మెగ్గుల బొగ్గులుగా నొనర్చి ని
శ్చలమగు నింద చేకొని య ♦ శంబును మాఱలు వుచ్చి సిగ్గఱన్
నిలిచిన కైక చేష్టలను ♦ నివ్వెఱఁ గ్రొత్తడు తెల్లఁ గాంచి మో
ముల ముకుళించి రిట్లనఁగ ♦ మోడ్చెఁ గువాలయముల్ మొగంబులన్.

చ॥ కుతుకము నిండ నాలుకలు ♦ గ్రోసెడు మారుని వాఁడితూపులన్
మతకరి మందమారుతము ♦ మాడ్చెడు వెన్నెల మేనిఁ గోయ జీ
వితముల రోయుచున్న యు ♦ రుక్షితమృగాక్షుల కప్డు మేలు కో
ల్పు తెలుఁగు గ్రాఁచుఁ బాము చెవి ♦ లోఁ జొరఁబాఱిన చందమేర్పడెన్.

సీ॥ చక్రియౌ శ్రీరామ ♦ చంద్రుని పట్టాభి, షేకంబునకు నెడ ♦ సేయు చెడుగు
రాత్రి యుగాంత స ♦ రణిఁ బెద్దదె యుండు, కేలొకోయని పంక ♦ జాలయమును
భూతవితతితోడ ♦ మాతోడఁ దపము చే, సిన నయనంబులు ♦ చిత్తములును
సఫలత్వ మొందంగ ♦ సమయ మిదేయని, మేలుకనిరి యోగి ♦ మేలువారు

తే॥ కనులు తెఱచిపండువుగ రా♦ఘవుఁడుమకుట, ధారియగుచునూరేగఁగాం♦తమయటంచు
విరుల పాన్పుల నుసలి లే♦చిరి కడంక, నలరుఁదేటులు తోడ భ ♦మ్మనుచు లేవ. ౨౨౯

తే॥ కుసుమకోసములుల్ దిట్టంపుఁ♦గోప మొందె, యుదయదుందుభుల్ మ్రోఁగంగ♦నులికినగలు
చెదర నడుము లల్లల నాడఁ♦జింత గొన్న, చెలువు లింపొందఁగాఁ గటా♦క్షింపరైరి.

ఉ॥ క్రాలెను పీలి గుచ్ఛములు ♦ క్రాలె వికాసిత పుష్ప మాలికల్
క్రాలెను దుందుభుల్ నగలు ♦ గ్రాలెను పక్షులు క్రాలె వీణియల్
క్రాలె మదేభముల్ హారులు ♦ గ్రాలె రథంబులు క్రాలెఁ జిత్తముల్
క్రాలెను ముక్త మాలికలు ♦ క్రాలెను క్రాలె మదాళు లెల్లెడన్. ౨౩౧

ఉ॥ ఏడు జగాలతోడ మఱి ♦ యేడు జగంబులు జీవ పాళితోఁ
గూడ విహాయితంబు లోనఁ ♦ గూర్చిన భూవర మౌళి చింతచే
వేడుక దక్కి యంగములు ♦ వెల్వెల వోయి, కృశించి నట్టి మై
చాడుపునన్ వికాసములు ♦ స్రగ్గి మినుక్కనుచుండె దీపముల్. ౨౩౨

ఉ॥ మ్రోఁగెను కాహళాది రవ ♦ ముల్ మధుపాళి నినాద వైఖరిన్
మేఁగెను దీపనల్ మఱియు ♦ మిాఱెను మేలగు మేలుకొల్పులున్

వాఁగెను వాద్యరావములు ♦ ప్రబ్బె దర ప్రకరారవంబులున్
రేఁగెను క్రోవి నాదములు ♦ రెచ్చె హితంబుగ సామ గీతముల్. ౨౩౩

ఉ॥ ధూపముపోలికన్ ముదురు ♦ దొడ్డ తమంబను వైరి భీతిలన్
దీపము లెల్లఁ దేజములు ♦ దీలుపడం దన వంశజుండు సం
తాపము నొంది క్రుంగ దురి ♦ తం బొనరించిన క్రూర కైకపైఁ
గోపము నొందె నాఁగఁ దొలి ♦ కొండను భానుఁడు దోఁచె నెఱ్ఱనై. ౨౩౪

తే॥ మూఁడు మూర్తులై వారికి ♦ మొదలు నైన, విశ్వరూపుని విశ్వేశు ♦ విల్లు విఱుచు
వాని యభిషేకముం గను ♦ వాంఛ నున్న, మగువల మొగంబులట్లు ప♦ద్మములువిరిసె

ఉ॥ ఆ సమయంబునందు గల ♦ యంబుధు లొక్కట లేచె నాఁ బురీ
వాసులు నేఁడు రామునకుఁ ♦ బట్ట మహోత్సవ మంచుఁ గొంత మం
చాసను లేచు నా కలక ♦ లారవ వైఖరిఁ దెల్ప నేరి కూ
హా సముదీర్ణతల్ గలుగు?♦నంచుఁ దలంచి రొకొక్క రయ్యెడన్. ౨౩౫

తే॥ వీరుల మనస్సులను లాగు ♦ వెలఁదు, లెల్లఁ, బాదములకు లత్తుక యిడు ♦వారు సంకు
గాజు లిడువారు కన్నుల ♦ కాటు కిడెడు, వారు క్రొవ్విరుల్ తుఱిమెడు ♦ వారునైరి

తే॥ మోద బాష్ప ధారలు గల ♦ మోము లందు, కల్లుద్రావువాలుగఁబోలు♦కనులచెలుల
గంద పంకంబు బొమ్మలఁ ♦ గలుగువారు, పొదలు నుబ్బున లక్ష్మణుఁ ♦ బోలనైరి

తే॥ సతులు కౌసల్యఁ బోలిరి ♦ జన్ని గట్టు, లల వసిష్ఠుఁ బోలిరి తక్క ♦ లలన లెల్ల
సీతఁ బోలిరి జానకి ♦ సిరిని పోలెఁ, బ్రభుని దశరథుఁ బోలిరి ♦ పౌరు లెల్ల. ౨౩౬

ఉ॥ రాముఁడు గద్దె నెక్కనని ♦ రాజ సమూహము వచ్చి చేరె న
య్యామని గాంచు వేడ్క హృద ♦ యంబులఁ బ్రేరణ సేయ మున్నె యెం
తో మది నాసరేఁప విబు ♦ ధుల్ సుధకై గుమి గూడు లాగునన్
భూమి నయోధ్య తక్కఁ బెర ♦ భూములు శూన్యము లయ్యెనో యనన్.

సీ॥ చక్కెరఁ బోణులు ♦ సైకత శ్రోణులు, విద్రుమాధరలును ♦ పీన కుచలు
గుములయి పురుషుల ♦ గుంపులతోఁ గూడి, నడవుఁడు నడవుఁడు ♦ నడవుఁడనుచుఁ
బలుమరు పలుకుచుఁ ♦ దొలి నున్న చోటనె, నిలుతురు వెడలెడు ♦ తలఁపు విడరు
ప్రభువుల కూటమే ♦ ప్రబల మనెడు వారు, యౌవతంబే పెద్ద ♦ దనెడు వారు.

తే॥ యోధ వారమే గొప్పది ♦ యువక సమితి, దొడ్డదను వారు వచ్చిన ♦ స్తోమ మెక్క
డనెడువారు వచ్చెడుగుంపె♦యధిక మనెడు, వారు మొత్తము నెఱిఁగిన♦వార లెవరు?

తే॥ అనుచు నీలోత్పలంబుల ♦ యంద చంద, మీఁటెల దొసంగులం జేర్చి ♦ కాటుక యను
విసము చంద్రు నందుంచిన♦ట్లెసఁగు కనులు, గలుగు సుందరుల్ నెమళుల♦ కరణిఁజనిరి

తే॥ చాల వాసించు నవ వన ♦ మాలికాభి, రాముఁడగు రాముఁడటరాజ్య♦రమనుపొందు
భాగ్యమునుచూడరాకుండు♦వారులంకఁ,గలుగువారును గిరులు దిక్కు-రుతెయగును

తే॥ ఇంద్రుఁబోలిన రాజులు ♦ చంద్రులనఁగ, నొప్పు ముక్తాతపత్రము ♦ లుప్పరమును
కప్పు నంచల గమి యన ♦ విప్పు గలుగు, చామరల తోడ వచ్చిరి ♦ చవిక కడకు. ౨౭౭

తే॥ విమల తపమున ఫలమొందు - వేదవిదులు, తాము కని పెంచు ముద్దుల-తనయు పెండ్లి
నడపు లలి వచ్చిచేరి రా -నందమునను, రాౘమా రామ కల్యాణ-రంగమునకు. ౨౭౮

క॥ నించిరి సుర లంబరమును, నించిరి దిక్కులను మేది - నిం గల జనముల్
నించెఁ బసిఁడి జడి జలధుల - నించెఁ జెవుల బహుళ భద్ర - నినదారభటుల్. ౨౭౯

ఉ॥ దీపపుఁ గాంతి మించిన యు - దీర్ణ నృపాల కిరీట కాంతు లు
ద్దీపిత భాను మండలము - తేజముఁ గప్పె వరాంగనా విభూ
షాపృథుకాంతులొప్పె భువిఁ - జయ్యన గెల్చితి మింక నాకమి
ట్లొప్పున గెల్తుమన్ వహి సు - రేశులకున్ మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్. ౨౮౦

తే॥ వలయుపరికరములు వస్తు-వులునుగొనుచు, మునులుశ్రుతులుపఠించుచు-మొనసిరాగ
ద్వార్థి నతులు సంభ్రమంబున-దారి దొలఁగఁ, గులగురుండు వసిష్ఠుఁడా-స్థలికి వచ్చె.

తే॥ అమరవాహిని మొదలు క - న్యాకుమారి, వఱకుఁ గల తీర్థములు వా ర్ధి- వారియుంచి
వేల్మి వస్తువులును సింహ-పీఠితోడ, వలయు నన్నింటి నట సిద్ధ-పఱచియుంచె. ౨౮౧

తే॥ జ్యోతిషికులు లగ్నము డాసె - నని వచింప, జ్ఞాన దగ్ధకర్ముఁడు వసి - ష్ఠముని యాజ్ఞ
శిరమునం దాల్చి రాజేంద్రు-శీఘ్ర గతిని, తోడి తేర నెమ్మని సుమం-త్రుండు చనియె.

సీ॥ అభ్రంకషం బగు - నంతః పురీ సౌధ, మున సార్వభౌముని - గనక యచటి
వారి విచారించి - వడిఁ గైకమందిర, ద్వారంబు చేరి కాం - తా జనంబుఁ
గాంచి కార్యము దెల్పఁ - గా వడివడిఁ జని, చేటికల్ కైకకుఁ - జెప్పునంత
యముఁ బోలు నయ్యమ - యాతనిఁగని రాము, వడిఁదోడితెమ్మని - పనుచునంతఁ

తే॥ బొంగి బంగరు మండప - ములు చెలంగు, వీథులం జని తనలోన - వేడ్కతోడఁ
దన్నుదాఁ దలఁచుచునున్న-దనుజ రిపుని, మ్రొక్కి యిట్లను వదనంబు-మూసికొనుచు

చ॥ ధరణిపులున్ మునీంద్రులును - తక్కు జగంబున వారు తండ్రి తీ
రరితి వహించి నిల్చి రర - యం బినతల్లియు మిమ్ము దోడితే
నిరవుగ నన్ను పంపె వడి - నెక్కు శతాంగము బొమ్మిడీకముల్
శిరమునఁ దాల్తు గాక యనఁ - జెచ్చెర నప్పుడ లేచె నాతఁడున్. ౨౮౨

శా॥ ధీరోదాత్తుఁ డుదారుఁ డుత్తమ గుణ - స్థేముండు వారాశి గం
భీరుం డంత సహస్ర శీర్షునకుఁ గే - ల్వమోడ్చి సామంత భూ

దార శ్రేణులు చుట్టిరా విబుధ బృం - దంబుల్ సుగీతంబు లిం
పారం బాడ విలాసినుల్ గన శతాం - గా రూఢుఁ డయ్యెన్ లలిన్. ౨౯౩

చ॥ బొమిడికముల్ ధరించుటకుఁ - బోయెడి నం చుబలాట మొంది జీ
వము లటనెల్ల వారికొక - వైఖరినై రథమెక్కి యేగు రా
ము మొగము గన్న వారివలెఁ - బొందికఁ జూడనివారుగూడ మో
దము దయివారు గొప్ప నిన - దంబున మ్రాఁగిరి రెండు ప్రక్కలన్. ౨౯౪

చ॥ బెడిదపుఁ గైకవాక్యమున - వీరుఁడు పట్టము భూమి మాని కా
రడవుల కేగు మున్నె హరి - ణాక్షుల హస్తములన్ శరీరముల్
నిడుపగు వాలుచూపులను - నేజము లెల్లెడ నిండి యున్న పే
రడవిని చొచ్చె భాస్కర కు-లాంబుధి సోముఁడు రాముఁ డత్తఱిన్. ౨౯౫

సీ॥ గందంబు పుష్పముల్ - చందనం బవరంజి, తొడవులు చెదరంగఁ - దొందర వడి
గాజులు రాల మే - ఖలలు వ్రీలంగ నా, లీలను లజ్జను - కోలుపోయి
కందర్ప శరములు - గాఁడి గాయంబయి, యుబ్బిన పీన ప - యోధరములఁ
గామాగ్ని చే వెచ్చఁ - గ్రాఁగిన కన్నీటఁ, గలుకులు కొందఱు - కడుగువారు

తే॥ జాలి లేని యీతఁడు నేల-నేలఁ దగిన, యతఁడె? యనువారు పుండరీ-కాక్షములును
నల్లరెుడలును స్యందనం-బెల్ల యెడల, నరయఁ బడె రాము లెందఱో-యనెడు వారు

సీ॥ అంగన లెల్ల ని - ట్లాడుచుఁ గూటువ, లై నిండఁ బౌరులు - మాని వరులు
యువతులు రాముని -యొప్పుఁ గాంచుచుఁ బ్రేమ, కెల్లనుగానక - హృదయమందు
నీలోక మిఁక సుఖి - యించు ననెడు వారు, జన్మముల్ క్రమముగా - జరుగు ననెడి
వారు మా మాయువుఁ - బడసి చిరాయువు, గలిగి నెలయు మంచుఁ - బలుకువారు

తే॥ ఇంద్రియము లైదిటిని గృశి-యింపఁ జేసి, పొందిన తపః ఫలంబు ని-న్నొందుఁ గాక
యనెడు వారు మాపుణ్య ఫ-లాతిశయము, నీకె లభియించుఁ గాకని-నిలుచువారు.

సీ॥ కరుణ యేపారిన - కన్నులఁ బోలంగ, నబ్జంబు లేమి పు - ణ్యం బొనర్చె
మేని రంగును పోల - మేఘము ల్మున్నెట్టి, నోము నోచెనో యంచు-నుడువువారు
బహు తపంబులు సేసి - భాగ్య దేవతఁబోలు, రామునిచ్చిన దశ - రథున కరయ
నీడుగాఁ బ్రత్యుప - కృతి యేది చేయంగ, ననువగునని ప్రేమ - ననెడు వారు

తే॥ రాము ననుకంప వారణ - రాజుఁ గాచు, హరికరుణఁ బోలు నంచుఁబ-ల్కాడువారు
శ్రుత్యతీతు నుత్తము మేని- సొబగుఁ గాంచి, కారణములేక ముద్వారిఁ-గార్చు వారు

సీ॥ నీల మేఘశ్యాము -నిండు బుద్ధియు శీల, మొరుల కెవ్వరి కేని - యరయఁ గలదె?
ఘన తపంబులు పెద్ద - కాల మొనర్చియు, గణుతింప రానట్టి - ప్రణవమూర్తి

యమరులలో నొక్కఁ - డగునే?యట్లని యింత, వఱకుఁ జెడితి మని - పలుకువారు
జలధిఁ ద్రవ్విన సాగ - రులకు స్వర్గంగను, నేలకుఁ దెచ్చిన - నిపుణులకును

తే॥ సురల కొఱకు దైత్యులఁ ద్రుంచు-శూరులకును; పేరుగల వన్నెతోడి వి-స్తారకీర్తి
నిశ్చలం బౌట యీతని - నెత్తి భుజములు, కూర్చు కీర్తిచే ననుచు వ్యా-క్రుచ్చువారు.

సీ॥ ఇదె చందనపుగంద - మిదె చెందిరం బియ్య,దిదె మంచి యాణి ము - త్తెముల రాశి
ఇయ్యవె మణి భూష - లియ్యవె మదకరు, లియ్యవె హరులిద్వి - హేమ సమితి
ద్రవ్యంబు లేని పే - దల కొసంగుమ యని, చేతి కందిక గాఁగఁ - జేర్చు వారు
తన దూడ దుముకు చు ♦ త్సాహంబుతో రాఁగఁ, గూర్మిఁ గరఁగి కాంచు ♦ గోవు కరణి

తే॥ మెఱపుఁ బోలిన తేరిపై ♦ మెఱసి వచ్చు,రాము మనసారఁగని శరీ ♦ రంబు కరఁగి
మనసు నీరుగాఁ బ్రవహింప ♦ మచ్చిక మెయి, చిత్ర రూపంబు కైవడిఁ ♦ జెలఁగువారు

ఉ॥ ఛత్రము చల్లనీడ నిడ ♦ సైన్యము తో బహు శస్త్ర సంతతుల్
చిత్రముగా వెలుంగ నెదఁ ♦ జిందెడు నెమ్మిని ధాత్రి మేల్మికిం
బాత్రము గాఁగ నేలు నర ♦ పాలుదు రాఘవుఁగాంచి యర్మిలిన్
బుత్త్రులఁగాంచు టింక సరి ♦ పోలదు పో యని నిల్చు వారలున్. ౨౬౧

తే॥ కారుమొగులు సౌదామినిఁ ♦ జేరు నట్లు, రాముఁడీ త్రోవ వడి వడి ♦ రథము మీఁద
నేగునేమొ యీ వీథిని ♦ హేమ రత్న, సమితి ప్రోగు పోయుఁడి యని ♦ చల్లు వారు.

చ॥ పెరుఁగఁడు తల్లి చేతులను ♦ పెద్దగ రాముఁడు కైక చేతులం
బెరిఁగెఁ దపః ఫలాధికతఁ ♦ బెంచిన యయ్యమ మోద మంది యీ
ధరణి నొసంగ నెంచినది ♦ తానుగ నాతని కామె సంతసం
బిరవుగఁ జెప్ప శక్యమగు ♦ నే యని లోన నుతించు వారలున్. ౨౬౩

సీ॥ పాప సందోహము ♦ ల్బహు జన్మ దుఃఖముల్, మొదలంటఁ దెగునని ♦ మురియువారు
భూమండలము నేఁడు ♦ రామునకే కాద, యెల్లర కౌనని ♦ యెలయు వారు
భువనకంటకులైన ♦ దివిజవిరోధులఁ, బరిమార్చు నితఁడని ♦ పలుకు వారు
రాము నాజ్ఞలఁ దీర్చు ♦ రాజు లేతపమొన, రించిరో యని సంత ♦ సించు వారు

తే॥ పలు విధంబుల నీలీలఁ ♦ బలుకుచుండ, జవన తురగ ప్రకీర్ణక ♦ స్యందనమున
సౌధపాళులు విలసిల్లు ♦ వీథిఁగడచి, రాచ నగరు ప్రవేశించె ♦ రామవిభుఁడు. ౨౬౪

తే॥ మందయానలు చేరి చా♦మరలు వీవఁ, గ్రొత్త యానంద మంది ర ♦ ఘు ప్రవీరుఁ
డతిశయ ప్రేమ నచ్చట ♦ నరసి తండ్రి, గద్దెపైఁ గొలు వుండుట ♦ గాన లేమి. ౨౬౫

చ॥ శ్రుతులు సమస్త శాస్త్రములు ♦ చొప్పడ నారసి తేఱు ధీనిష్ఠా

ద్గత మయి పూచు * రూపములఁ ♦ గాంచిన రాముఁడు చకానులు న్మహీ
పతులును మోదమందఁ బోల ♦ పం బయి నిత్యయశో విశేష సం
గత మగు కూటముం గడచి ♦ కైక గృహంబును చొచ్చె నెమ్మిమై. ౨౬౬

చ॥ అటు చనుచుండు రాముఁగని ♦ యందఱు నీతఁడు యుక్తకార్యమే
పటుతర రీతిఁ జేసెఁ దగు ♦ పద్ధతితోఁ దన తండ్రి పాదముల్
నిటలము సోక మ్రొక్కి యవ ♦ నీపతి యీయ దినేశు నుండి వి
స్ఫుట గతి వచ్చు నీనకము ♦ పొందిక నొందఁ దలంచినాఁడహో. ౨౬౭

చ॥ అనుచు వచించుచుండ సుగు ♦ ణాలయుఁ డచ్చట సొమ్మసిల్లి తే
జని స్థితి నున్న తండ్రిఁ గన ♦ రాఁ బృథివీ పతి దీని నోటితో
వినుచుటకుం దెగింపఁ డిది ♦ విన్నది నేనని, కన్న తల్లిగా
మనమున నెంచు రాముఁ గనె ♦ మారణ దేవతఁ బోలు కైకయున్. ౨౬౮

తే॥ జేప కడఁ దల్లిఁ జేరిన ♦ క్రేపుఁబోలు, రాముఁ డామె పాదములకుఁ ♦ బ్రణతి సేసి
యొక్క చేఁ బ్రవాళాస్యంబు ♦ నొనర మూసి, యొక్క చే వల్వ సవరించు ♦ చొదిఁగి నిలిచె

చ॥ యముఁడను పేరులేక యమ ♦ యాతన గూర్చెడు లోహ మానసం
బమరిన కైక యట్లు విన ♦ యంబున నిల్చిన పుత్త్రుఁ గాంచి యు
త్తమ గుణరత్నమా! సువిశ ♦ దంబుగ నీ జనకుండు నీకు ని
క్కముగ వచింపఁ గోరినది ♦ కద్దది కోరెద వేని తెల్పెదన్. ౨౭౦

చ॥ అనవుడు రాముఁ డామెఁ గని ♦ యమ్మరో! తండ్రి విధింపఁ దల్లి నీ
వనఁగల దొండు గల్గినఁ గృ ♦ తార్థుఁడనైతిఁ దపంబు పండె నా
జననము ధన్యమయ్యెఁ గెల ♦ సంబు పవిత్రతఁ గాంచె నింత కం
టెను మఱి గల్గునే పలుకుఁ ♦ డీ తలమోచి యొనర్తు నేనన్. ౨౭౧

చ॥ భరతుఁడు రాజ్యమేలఁగఁ ద ♦ పస్వి వలెన్ జడలూని వల్కలాం
బరములు పూని పాలనము ♦ మాని భయంకర కాననంబులన్
బోరిఁ బదునాలుగేండ్లు చనఁ ♦ బుచ్చి పదంపడి రమ్ము నేఁడె యీ
పురమును వీడి పొమ్మనుచు ♦ భూపతి యాజ్ఞ యొసంగె నావుడున్. ౨౭౨

చ॥ వినుతి యొనర్ప నాలుకకు ♦ వీలుపొసంగని మేరలేని మే
ల్గొనముల ప్రోకయైన రఘు ♦ కుంజరు చెన్నగు మోము నన్ను పో

* ఆ రూపము లైదు.— పరత్వము, వ్యూహము, విభవము, అంతర్యామిత్వము, అర్చావతారము. పరత్వము = వైకుంఠ వాసుఁడై యుండుట. వ్యూహము = పాలకడలిని శేషశయనముపై యోగనిద్ర. విభవము = శ్రీరామాద్యవతారములు. అంతర్యామిత్వము = భక్తహృదయకమలములందుండుట. అర్చావతారము = దేవాలయములందు నెలకొనియుండుట.

లిన వెడఁగుల్ వచింప మొద ♦ లే యను వొందదు; మున్ను కంజముల్
జెనయు మొగంబు పూర్తి వికసించిన పద్మము గెల్చె నయ్యెడన్. ౨౭౩

చ॥ అమల మనస్కుఁడైన ప్రభు ♦ నాజ్ఞను మీఱఁగ జంకి యజ్ఞలో
కమును భరించి కావఁగొను ♦ కష్టము, యుగ్యము కాఁడిక్రిందికే
గు మెయిని సమ్మతించి యన ♦ ఘుండొకఁ డవ్వలఁ గాఁడి విప్ప మో
దమునఁ దొలంగిపోయిన వి ♦ ధంబున వీడెను రాఘుఁ డర్తిజిన్. ౨౭౪

ఉ॥ అమ్మరో! తండ్రియేల? భవ ♦ దాజ్ఞను నేనొనరింప నందునే?
తమ్ముఁడు పొందు భాగ్యమది ♦ తథ్యము నాయది కాదె? యింతకం
టెమ్మెఱి యేది నాకొనరు ♦ శేవ? భవద్వచనమ్ము నాదు శీ
ర్షమ్మునఁ దాల్చితిన్ సెలవె? ♦ చయ్యన వెళ్లెద నేఁడె కాననన్. ౨౭౫

౪. నగర విముక్తి పటలము. (౨౪౦)

తే॥ జానకీజాని యీరీతి ♦ చనవుతోడఁ, బలికి తల్లి పాదములకుఁ - బ్రణతి సేసి
తండ్రి యున్న దిక్కునకు వం ♦ దన మొనర్చి, సరగ వెడలెను కౌసల్య ♦ సదనమునకు

చ॥ మొగుళులు గప్పియున్న నగ ♦ మ్ముంబలె నొప్పిన రాఘవుండు మే
ల్జిగి గల బొమ్మిడీకమును ♦ శీర్షమునం ధరియించి రాచ శీ
వి గలిగి వచ్చు నంచు మది ♦ వేడ్కవహించిన తల్లియొద్దకున్
వగ విధి ముందు గాఁగఁ దన ♦ ధర్మము వెన్కఁగ వచ్చె నొంటిమై. ౨౭౭

చ॥ బొమిడికఁ దాల్పలేదు బహు ♦ పుణ్యజలంబుల చేత సార్ద్రశీ
ర్షము గనరాదు చిత్రమని ♦ శంక యొనర్చెడు తల్లికిం బ్రమో
దమున నమస్కరించు గుణ ♦ ధాముని దీవన చేసి యామె ప
ట్టమునకు నడ్డపాటెదియు ♦ డాయదుగా యని ప్రశ్న చేయఁగన్. ౨౭౮

క॥ మాతా! నీప్రియ తనయుఁడు, నాతమ్ముఁడు నిర్మలుండు ♦ నయగుణచరితుం
డాతతమతి భరతుండీ, భూతల మింకనేలు ననుచుఁ ♦ బుత్త్రిం డనుడున్. ౨౭౯

చ॥ నలువుర నిష్కలంకమగు ♦ నర్మిలిఁ జూచుటయందు భేదముం
దెలియని కోసలేంద్రసుత ♦ ధీరున కిట్లను రాజ నీతికిన్
వెలితి యొకండు గాక గుణ ♦ విశ్రుతుఁడౌ భరతుండు నీకు నే
వలనునఁ దీసిపోఁడు భువి ♦ భారము పూనఁగ నర్హుఁడే చుమీ. ౨౮౦

చ॥ మఱియొక టాలకింపుము కు ♦ మారక! భూవిభు నాజ్ఞ యియ్యెడన్
నెఱసెనొ లేదొ యంచు గమ ♦ నింపక యొప్పుట నీకు ధర్మమా?

బెరిమను నీదు తమ్మునకుఁ ♦ బృథ్వి నొసంగి పొసంగి వానితోఁ
జిరతర భోగ భాగ్యములఁ ♦ జెందుచునుండుము దీర్ఘకాలముక్. ౨౮౧

చ॥ అనుటయుఁ బూతమానసము ♦ నం దకలంక ముదంబు నొందు న
త్తనయుఁడు తల్లి కిట్టులనుఁ ♦ దండిరి సత్ప్రథితుండు నాకు ని
చ్చిన దొకయాజ్ఞయున్నదటు ♦ చెచ్చెర నేఁ బదునాలుగేండ్లు కా
ననముల సంచరించి తద ♦ నంతర మిచ్చటి కేగుదెంచెదక్. ౨౮౨

తే॥ అనుచు రాముఁడాడిన వార్త♦యనెడి చిచ్చు, చెవులఁబడియుఁబడకమున్నె♦చింతచేఁగృ
శించె భ్రమియించెఁ గుండె శో♦షిల్లెఁ బరితపించెఁ బలవించెఁ గౌసల్య♦పృథివిఁగూలె

సీ॥ తనయ నీవీ భూమి ♦ స్తంభము వలె నిల్చి, కాతుగా కను మాట ♦ కైతవంబొ?
అంత ర్విషమొ?నాదు♦ప్రాణముల్ చలియించె, బ్రదుకంగఁ జాల దు♦ ర్భరమటంచుఁ
జేతిని చేతితోఁ ♦ జేరిచి నలఁచును, వట కిసలయమన ♦ వఱలు తనయు
నుదరంబుఁ గరమున ♦ నూరక తడవుఁ బొ, గలు లేవ నూర్చు లోఁ♦గలఁత నొందు

తే॥ చక్రవర్తి కరుణ చాల♦సౌమ్య మయ్యె, ననుచు నవ్వ నాయన! యెప్పు ♦ డడవి కేగు
దనుచు లేచు నేనును వత్తుఁ♦జనుద మంచు, మించి పలవించు రోదించు♦మిగుల నొచ్చు.

క॥ మరణాంత వేళ యాతన, బెరసిన గతిఁ దల్లడిల్లు ♦ విడిముడి జాలక్
నిఱుపేద వంచి మొగమును, కరమునఁ గప్పికొని యేడ్చు ♦ కరణిని వగచుక్. ౨౮౫

ఉ॥ హాయను ధర్మమింకఁ గల ♦ దా యను దైవమ! యిట్టి పాటు తా
నే యను దప్పొకండు గల ♦ దే యను నెక్కరణిక్ భరింప నా
నో యను పూర్వ కర్మఫల ♦ మో యను నుత్తమ పుణ్యకర్మ శీ
లా! యను నక్కటా! యను న♦హా! యను లోకము లేనిదే యనుక్. ౨౮౬

శా॥ క్రేపుం బాసి తపించు ధేనువు క్రియక్ ♦ గీడ్పాటు మైఁ జింత త
న్నేఁపక్ మూర్ఛిలి నేల వ్రాలు జననిక్ ♦ హృద్యంబులుక్ ధర్మ్యముల్
చే పట్టందగు వాక్య సంతతులచే ♦ శ్రీరామ చంద్రుండు సం
తాపం బూడ్చి దిటంబు గొల్ప మదిఁ జిం ♦ తం జేసి తానిట్లనుక్. ౨౮౭

శా॥ తల్లీ! మేటి సతీమతల్లి వయి సా ♦ ధారణ్య కాంతం బలెక్
జెల్లం బోలునె? చిత్తమందు తగవుం ♦ జింతింపు మీయాజ్ఞ నే
నుల్లంఘింపఁగఁ బోలునమ్మ! విభు స ♦ త్యోద్ధారుఁగాఁ జేయఁగా
నొల్లంబాటు వహింతువే? యిదియు నీ ♦ యుల్లంబునం దోఁపదే? ౨౮౮

శా॥ నాకంటెం గడు నుత్తముండు సుగుణా ♦ నందుండు తమ్ముండు తా
నీకుం గాదిలి పట్టియా భరతుఁ డీ ♦ నేలం బ్రపాలింపఁగాఁ

గీ కారణ్యములన్ వసించి పితృవాక్ ♦ క్షేత్రంబుఁ బండించు నా
యీ కార్యంబునకంటెఁ బుత్త్రునకు మే ♦ లేదీ ప్రపంచంబునన్? ౭౯౧

తే॥ మిన్ను మన్ను సముద్రముల్ ♦ మిగులుపంచ, భూతములు సమస్తంబును ♦ పోలియుఁగాక
తండ్రియాజ్ఞను జవదాఁటఁ ♦ దగునె తల్లి! దీనికై నీవు చింతింపఁ ♦ దేఁకు వగునె?

తే॥ అనుదునా మెయిట్లనుఁగుమా ♦ రా! యటైన, జనకునాజ్ఞ దాఁటఁగఁ బల్కు ♦ సాహసింప
నిన్ను విడిచి యీ జీవముల్ ♦ నిలుపఁజాల, నన్ను నీతోడఁ గొనిపొమ్ము ♦ న్యాయ్యమనిన.

చ॥ తనయుఁడు రాజ్యము న్నడఁపఁ ♦ దండ్రి తపం బొనరింప నేగుచో
వనముల కేగి భర్త నెడఁ ♦ బాయక నోములు నోతుగాకిటన్
నను విడనాడి కుందు జన ♦ నాథున కూఱటఁ గూర్పకిట్లు నా
వెనుబడి రాఁదలంపఁ దగ ♦ వే? మది ధర్మపథంబు నెంచవే? ౭౯౨

ఆ॥ ఎద కలంగ హేతు ♦ వెయ్యది? సురలును, మహిత తపము వలన ♦ మహిమఁ గనిరి
వనులఁ దనయుఁ డుండ ♦ వలసిన దినములు, పదియు నాలుగంచుఁ ♦ బదిల పడుము.

ఆ॥ మునుపు గాధి తనయు ♦ కనికరమునఁ గొన్న, విద్య యవలఁ గల్గు ♦ విభవమెల్ల
వీడ నేమి? వారు ♦ విధియించు కార్యమ్ము, లొనరఁ జేత మేల్మి ♦ యొదవు కొఱకె. ౭౯౪

చ॥ మునులకు సేవ చేసి గురు ♦ బోధము గైకొని కీడు లేని వి
ద్యను గొని వారి దీవనల ♦ నంతము లేని బలంబు నొంది పెం
పెనయఁగ దేవతాహితము ♦ నిచ్చను చేయుచు వారి వీడుకోల్
గొని యిట కేగు దేరఁ బెను ♦ కూరిమిఁ గాంతువు గాక తల్లిరో! ౭౯౫

క॥ ధాత్రిం ద్రవ్విన సగరుని, పుత్త్రులు తమ తండ్రియాజ్ఞ ♦ పొసఁగించుటకై
గాత్రములు వీడు కతమునఁ, బాత్రములై యొప్పె నుతికి ♦ వారల కీర్తుల్. ౭౯౬

క॥ శివు గద ధరియించిన భా, ర్గవుఁడు జనకు నాజ్ఞ దాఁట ♦ కయ తన తల్లిన్
దివిరి తెగనేసె మనకున్, ధవు నాజ్ఞం దాఁటు టెన్నఁ ♦ దగునే? తల్లీ! ౭౯౭

క॥ అని యిట్లు పలు విధంబులఁ, దన తల్లిని యూఱడించు ♦ తనయుని పలుకుల్
విని యితఁ డెట్లును రాజ్యం, బును, విడుచున యనుచు నిట్లు ♦ మొగి నూహించెన్

తే॥ భరతునకె రాజ్యపాలన ♦ పరఁగుఁ గాక, రాష్ట్రమును వీడి దుర్గమా ♦ రణ్యములకుఁ
దపము సేయ రాముని పోక ♦ తడయొనర్ప, నవని విభు వేఁడియే తీర్తు ♦ ననుచు వెడలె.

తే॥ వెడలుచున్న కౌసల్యకు ♦ వినతి చేసి, తల్లి నూరార్చి వనరేడు ♦ తండ్రిఁ దేర్పఁ
దగినది సుమిత్రయే యని ♦ తలఁచి యామె, సౌధమునకు శ్రీరాముఁడు ♦ సరగ నడచె

తే॥ నడచి కౌసల్యకై కేయి ♦ నగరు సొచ్చి, వివశతం బడి యున్నట్టి ♦ విభుని గాంచి

దేహికిం బ్రాణములు బయ ♦ ల్వెడలువేళఁ, దనువు కరాలు నట్టులు తెల్వి ♦ దప్పిపడియె

సీ॥ చాలసేపటి కొక్క ♦ చందానఁ దెలివొంది, హానాథ! యనును హా ♦ యంగఁ దగని
వారల నెడఁబాయఁ ♦ గారణ మేమను, నిదినీతియే? యను ♦ హితమె? యనును
సేవకు రాజ్ఞ మా ♦ స్థితి దలంపవె యనుఁ, బాడియే యిది మహీ ♦ పాల! యనును
అనదల భాగధేయము! ♦ యనుఁ గంటివే, యను మదీయాశ్రయ ♦ హా! నృపాల

తే॥ నాథ నాథా! యనును లోక ♦ నయవిశాల!, కర్జమే యను లెమ్మనుఁ ♦ గష్టమనును
అవని నాజీవితం బిఁక ♦ వ్యర్థమనును, ఇట్టు లౌటకుఁ గారణ ♦ మేమొ యనును. ౩౦౨

చ॥ ఇరులను పోవఁ దోలెడు ది ♦ నేశునకున్ సమమైన యానతిన్
జరపుటచేత నెమ్మదిగ ♦ సాగుచునున్న జగంబు కీడు పా
టొరసి లయంబు నొందు నటు ♦ లుల్లమునం దలపోసియో యిటుల్
కరుణ తొలంగి యుండుటకుఁ ♦ గారణమయ్యె జగచ్ఛరణ్యమా! ౩౦౩

ఉ॥ వారిధి మేఖలా సుజన ♦ భవ్యతపః ఫల సంభవా! మహా
వీర! దయాసముద్ర! నయ ♦ విశ్రుత! వేద శిరోర్థ సన్నిభా!
శ్రీరమకున్ విశేషరమ ♦ చేర్చునుదార! మొదల్ ద్రవింప నీ
తీరునఁ గుందుచున్న మము ♦ దేర్పక యూరక యుంట పాడియే? ౩౦౪

చ॥ నిలుకడ చెందు మించువలె ♦ నీటగు దేహము దేహి లేఁ డనన్
దలఁపఁగ రాని దుఃఖమునఁ ♦ దద్దయు మున్గి నరేశ్వరుండు చే
ష్టలు విడి తెల్వి దప్పె నిది ♦ చక్కటి నాఁ డిదమిత్థమంచు నూ
హల కెఱుఁగంగరాదు తన ♦ యా! విభుదుస్థితిఁ జూడ రమ్మికన్. ౩౦౫

చ॥ ఇటు పలవించు రామ జన ♦ యిత్రి కలధ్వని విన్న రాజులున్
జటిలు లమంగళంబు వినఁ ♦ జాలము దీనికి హేతు వెద్దియో
లెటుకునఁ గాంచి రండనుచుఁ ♦ దత్తఱతోడ వసిష్ఠుఁడేగి సం
కటపడి తేని దుస్థితిని ♦ గాంచి సమాప్తియదంచుఁ జింతిలెన్. ౩౦౬

సీ॥ మనుజుల శీలంబు ♦ మార్పడు విధములు, పరులకు నెఱుఁగ సు ♦ కరముగాదు
నృప వరుఁడో మర ♦ ణించి నాతఁడు కాఁడు, కాఁడన్న బ్రతికెడు ♦ వాఁడుఁగాఁడు
కౌసల్యయో వగఁ ♦ గ్రాఁగి క్రుంగుచు నుండె, నడిగినఁ జూడదు ♦ నుడువఁబోదు
పతి వివశుండయి ♦ పడియుండ నించుక, యేని చింతింపద ♦ యెడఁద పదిల

తే॥ మూనె నియ్యమ దెల్పనం ♦ చూహసేసి, యెదుటఁ గేలు మోడుపుఘటి ♦ యించినిలుచు
కైకఁ గని యిది యేమనఁ ♦ గడచువృత్త, మెల్ల వివరించె సద్దేవి ♦ పల్లటిలక. ౩౦౭

సీ॥ పలికిన కైకేయి ♦ పలుకు చుండంగ వ, సిష్ఠుండు దశరథుఁ ♦ జేయి సాఁచి
లేవంగనెత్తియో ♦ భూవర నీ విట్టు, లజ్ఞాని కైవడి ♦ నడల నగునె?

కైకేయి గుణ మీవు ♦ కానని దొక్కొ? యా, యమయె రామునకు రా ♦ జ్యంబొసంగు
నిది యెట్టి కార్యంబు ♦ మది చింత వీడి లే, లెమ్మంచుఁ దాళ వృం ♦ తమ్ము తోడ

తే॥ విసరి పన్నీరు చల్లి దు ♦ ర్విషముఁ బోలు, వెలఁది వాక్యాల మించుక ♦ వెనుక సడల
రామ రామ యటంచు నా ♦ క్రందనంబు, సేయు ధరణీశు ప్రాణముల్ ♦ చెలఁగి కాంచె

సీ॥ కాంచి రాజేంద్ర! నీ ♦ కటు దుఃఖమును మాను, పురుషోత్తముండెయీ ♦ భూమిఁగాచు
దానికి విఘ్నముల్ ♦ తనరారు నేమి? స, మంజస మందని ♦ యట్టి పలుకు
లాడు కైకేయియే ♦ యవని నొసంగును, నీల దేహుఁడె నేల ♦ నేల కుండ
వనులఁ కేగెన యేని ♦ మన మిట నుందుమే, యను వసిష్ఠుని పల్కు ♦ లాలకించి

తే॥ గురు వరేణ్యా! యాస్థితి నేను ♦ కూలు మున్నె, పట్టముం గట్టి రాముఁడు ♦ వనుల కేగు
తలఁపు మాన్పి నావాక్యముల్ ♦ దబ్బుగాక, యుండరక్షింపవేయని ♦ యొడయఁడనుడు

చ॥ మొనసిన పాప రూపమగు ♦ మూర్ఖ మొగంబును గాంచి శ్రీరమన్
జెనసిన దానవమ్మ యిటఁ ♦ జెప్పఁగ నెయ్యది గల్గు నీకు? నీ
తనయున కీ ధరాస్థలి ము ♦ దంబున నిచ్చి భవ న్మనోహరుం
దనువుము ప్రాణమిచ్చి విశ ♦ దంబగు కీర్తి భరింపు మీవిధిన్. ౩౧౦

చ॥ పొలుపగు ద్వంద్వ కర్మముల ♦ మూలము ముట్ట నడంచి యున్నతుం
డలఘుఁడు నైన వంశ గురుఁ ♦ డవ్విధిఁ బల్కుచునుండఁ గైక భూ
తలపతి సత్య వాక్యమును ♦ తప్పిన నేనుసుఱుల్ దొలంతు నా
పలుకులు నేఁడె నిక్క పఱు ♦ పం గల నంచునె యేడ్చె మెక్కుచున్. ౩౧౧

చ॥ పతి గతియించు నంచు జన ♦ వారము సమ్మతి సేయ దంచు నిం
దిత మగునంచుఁ బాపమును ♦ దెప్పరముం గలదంచు డెంద మం
దతివ తలంపదున్ జల మొ ♦ కంతయు వీడదు నే వచింపఁగా
హిత మెది గల్గు నంచు మది ♦ నెంచి వసిష్ఠుఁడు పాడి గాదనెన్. ౩౧౨

మ॥ తగు మోమోటమి లేక కుంది పతి యం ♦ తం బొందు నంచెంచకే
తగులుం గానక పుంటిలోఁ జొనుపు దు ♦ ర్దాహాగ్నియో? నంజో? నాఁ
దగి వ్రాక్రుచ్చుచు నున్న నీవు చెలివో? దావాగ్నివో! భూతమో?
మగఁ డిం కేటికి నీకు? రట్టో? వలదో? ♦ మన్నించు నిన్నిందుపై.

చ॥ నరపతి నోటితో సుతు వ ♦ నంబుల కంపఁగఁ బల్కు మున్నె ని
బ్బరమునఁ బల్కితీవ రఘు ♦ వర్యుఁడొ దుర్గమ కాననంబులన్
దిరుగుటొ పొందుటో విడఁడు ♦ దీపిత కీర్త్యసువుల్ దహించు నో
శరనిధి బాడబంబ! మఱి ♦ సాటి యెసంగరు నీకు భూస్థలిన్. ౩౧౪

తే॥ నిక్కలంకుఁడమ్మునియిట్లు♦నియతినుడువ, నృపుఁడువినినాల్కవిసమున్న♦నెలఁతఁగాంచి
పాపినీ! వనములకు నా ♦ ప్రాణములను, నీవపంపితివే? యతఁ ♦ డేగినాఁడె? ౩౦౫

శా॥ నీ యుద్దేశము బాగుగా నెఱిఁగితిన్ ♦ నీజిహ్వకా దుర్విషం
బే యెంతో కుడిపించి తిప్పుడసువుల్ ♦ హేలం గొనం జూతు కై
కేయీ! శాకిని! నిన్ను నహ్నె యెదుటం ♦ గేల్వట్టఁగా లేదు నా
యాయుర్వ్యాప్తముఁదీయ మృత్యువనె యి ♦ ల్లాలంచుఁ జేపట్టితిన్

సీ॥ కొడుకు గాకొక దృష్టి ♦ పడయని నాకన్నుఁ, బూడిచెదవేల యో ♦ పొలసు దిండి!
అతఁడు గాకొక ప్రాణ ♦ మరయంగలేని నన్, జంపంగ నెంచితే ♦ యంపెలాడి!
సుతుఁడు గాకొక నాల్క♦హితపడకుండు నా, జిహ్వను కాల్చెదే ♦ చిచ్చుపిడుగ!
వంశాంకురంబును ♦ వనులలోఁ గ్రాఁగింప, నెంచితే రవివంశ ♦ మృత్యుమూర్తి!

తే॥ హృద్విదారిణీ! సిగ్గిఁడి! ♦ హెచ్చులేల?, నీమెడం గట్టు సూత్రంబు ♦ నీసుతునకు
భరతునకుఁ బట్టముం గట్టు ♦ పట్టునంపు, నను వు గాఁగ రక్షాబంధ ♦మగునుగాక.

చ॥ ముని కుల చంద్ర! యీచెడుగు ♦ భూతము నాసతిగాదు నేఁడె దీ
నిని మనసార వీడితిని ♦ నిక్క మయోధ్యకు భర్త దీని కిం
దనయుఁడు నాకు మారకుఁడె ♦ తక్కఁ గుమారకుఁడౌనె యాతఁడో
జను మఱి యర్ధ్వదె హింకము ♦ నల్వఁగ నర్హుఁడు కాఁడు సుమ్మిఁకన్.

చ॥ అని మఱి కోసలేంద్ర తన ♦యం గని ప్రాణపదంబు నన్నిటన్
గనని విధాన నిన్ను నటఁ ♦ గానక యే వనవాటి కేగనే?
యని పలవింప నయ్యమయు ♦ నచ్చటనైన విధం బెఱింగి వ
చ్చిన తలఁపున్ మనంబుననె♦ చెచ్చెర వీడుచు ప్రాలె నేలపై. ౩౦౬

మ॥ ఇది కైకేయి కుచేష్టితం బనియు భూ ♦ మీశుండు కైకేయికిన్
ముద మందన్ వరమిచ్చి తత్ఫలముగా ♦ మూర్ఛిల్లి సంతాపమున్
మదిఁ గొన్నాఁడని లోన నూఱడిలి రా ♦ మా! తండ్రి వాక్యంబు నె
ల్లి దముం జేయక కాన కేగుమని ప ♦ ల్కన్ లేచి కౌసల్య తాన్. ౩౦౭

సీ॥ పతి పలవింపంగఁ ♦ బలవించు నందింప, నందించు నద్దేవి ♦ నాథుఁగాంచి
యో మహనీయ! యి ♦ ట్లుడుకరఁగనేల? స, త్యంబునయందు సు♦స్థైర్యమతివి
అకలంకమైన నీ ♦ యౌదార్యమున కిప్పు, డించుక కలఁకఁ గ ♦ ల్పించెదేని
సుస్థిరగుణి యగు ♦ సుతునెడఁ గల్గు వ్యా, మోహంబుచే వగఁ ♦ బొగిలెదేని

తే॥ జగము వార లీపద్ధతి ♦ సమ్మతింప, రట్లు గావునఁ బుత్త్రుపై ♦ నడరు ప్రేమ
నడఁచి యడవుల కాసుతు♦నంపి సత్య, వాక్యుఁడవు గమ్ము యశముఁగా♦పాడుకొనుము.

ఉ॥ నందనుఁ డేగకుండఁ డిఁక ♦ నాథుఁడొ జీవము నిల్పఁడంచుఁ దా
డెందమునందు కుంది వగ ♦ డిందును భర్తృ యశంబుకై దపిం
చుం దనయుం గృపాళుతను ♦ జూడుమ యంచును వేఁడఁబోవఁ దా
చందనగంధి యెట్టి చెడు ♦ సంకటపాటునఁ జిక్కె దైవమా! ౩౨౨

చ॥ సతి యటులాడు వార్త విని ♦ సత్యయశస్కుఁడు భూమిభర్త నా
సుతుఁడిఁక మేదినిం గొనఁడు ♦ సూటిగ సింహ మదేభ భల్ల సం
తతులు చరించు కానలకె ♦ దప్పక యేఁగన యంచెఱింగి సం
తత పరితాప మంది వసు ♦ ధం బడె రాఘవ! యంచు బొలుచున్. ౩౨౩

మ॥ తనయా! కన్నులు నీరుగాఁగ నసువుల్ ♦ స్థానంబులం దప్పఁ జా
వనె యున్నాఁడను విప్రులగ్ని యెదుటన్ ♦ భవ్యాభిషేకంబు నీ
కొనరింపం గొని యుంచు తోయముల నా ♦ కూర్ధ్వక్రియ ల్సల్పి కా
ననముం జేరు మనంతరంబు నను గా ♦ నం జాల వా మీఁదటన్. ౩౨౪

ఉ॥ రాజులఁ బెక్కుమాఱులు ప ♦ రశ్వథముం గొని సంహరించు వి
భ్రాజిత సత్త్వశాలియగు ♦ భార్గవరాముని వింటి చేత ను
త్తేజ మడంచు ధీర! కుల ♦ దీపక! సంతతి వారికెల్లఁ బే
రోజను వచ్చు శీర్షకము ♦ నుంచెద నంచని యిచ్చితిన్ జటల్. ౩౨౫

ఉ॥ నీల వలాహకాభ శుభ - నిర్మలదేహ! మనోవచః క్రియా
శీల! కృపాల వాల! శశి ♦ శేఖర చాప విభంజనా! సుధీ
శాలి హృదబ్జరంజన! కృ ♦ శత్వము నొందెడు నొంటి వృద్ధు ని
ట్లేల పరిత్యజించి తిఁక ♦ నేనును నిల్వఁగ నోప భూమిపై. ౩౨౬

సీ॥ అపరంజి కపరంజి! ఖ్యాతికి విఖ్యాతి, నీ గుణంబులును నీ ♦ నియత చరిత
సత్యంబులకు నిత్య ♦ సత్యరూపంబ! నా, కంటెను ముందీవు ♦ కాన కేఁగ
నేఁ బసివాఁడనే? ♦ నీకంటె ముందుగాఁ, దేవలోకముఁ జేరఁ ♦ దివురువాఁడఁ
బ్రేమచేఁ గరఁగెడు ♦ పెనుపారు హృదయంబు, ప్రేమచేఁ బ్రాణము♦ల్విడుచు నోడలు

తే॥ పడసి యున్న నే నీ వంటి♦ వాఁడఁగాను, పరమ పావని సీతఁ జే - పట్టివచ్చు
నిన్నుఁ గాంచిన యీ కంట ♦ నీవు వనులఁ, జేర వీక్షింపఁజాల వీ ♦ క్షింపఁజాల. ౩౨౭

సీ॥ జగము నీ విరహంబు ♦ సహియించు నేనియు, దేవతావళియుఁ జిం ♦ తింప దేని
నా తండ్రి! నాయన్న! ♦ నా జీవితంపు స, ర్వ స్వమా! నిను గన్న ♦ వాఁడ నైన
యే నెఱుంగుదు నీ మ ♦ హిమ నాస్థితిం గూర్చి, యేమని వచియింతు♦నిహము నొల్ల
నాల్గు వారిధులకు ♦ నడిమి భూతలమును, తఱుఁగక ధ్యేలర్థార్థు ♦ ద్రవ్య సమితి

తే॥ రథగజాదికములు రత్న ♦ రాజితోడఁ, గీర్తికాముఁడ వగుచుఁ గై ♦ కేయి కొసఁగు
నీ యుదారతయే నిట్టి ♦ నిలువుగాఁగ, నాదు ప్రాణంబులం దీసె ♦ నయ గుణాఢ్య!

చ॥ నర సుర నాగ యక్ష కుల ♦ నాథుల యందును నిన్ను బోలు శ్రీ
కరగుణశాలి విశ్రుతుఁ డొ ♦ కండు గలాఁడొకో? ముద్దుకూన! యా
పరశువు చేతఁ బట్టు బల ♦ వంతుఁడు గర్వముచే నెదుర్ప నో
క్కరువుఁడ నిల్చి మార్కొను మ ♦ గండు జగంబునఁ గల్గ నేర్చునే?

చ॥ అడవుల కీవుపోవ విని ♦ ప్రాణము తోడుత నుండినం గదా
పుడమి జనంబు లెల్ల నను ♦ ప్రువ్వఁగఁ దిట్టెడువార లిట్లు నీ
వడవుల నుండఁగాఁ గోడిమె ♦ లాఁడి గృహంబునఁ దీపి దేహ మే
నెడపక యుంటినేని బ్రదు ♦ కెల్లి దమాఁ గద? సద్గుణాకరా! 330

చ॥ స్థిర తప మాచరించి భవ ♦ దీయ బలిష్ఠ విశాల వక్షము౯
మురువుగఁ గౌఁగిలించికొనఁ ♦ బూనిన లక్ష్మియు భూమి దేవియు౯
ధర మనఁజాల రంతియ క ♦ దా? మఱి యేనును నిన్ను బాసి యు
ర్వరఁ దగ నుండుచోఁ గయిక ♦ వంటి దురాత్ముఁడనే నిజంబుగ౯. 331

ఉ॥ కాంతులు గుల్కు భూషలు జ ♦ గా మకుటంబు పసిండి గద్దెము
క్కాంతరితాతపత్త్రి మురు ♦ మందున లక్ష్మి వెలుంగఁ జూడఁగాఁ
జింతిలుచుండు నే ముదుక ♦ చీర మృగాజినము౯ ధరించుటా
వంతయుఁ జూచు మున్నె మృతి ♦ నందుట యెన్న సుకర్మమే కదా? 332

ఉ॥ పుత్ర విమోహ మిట్లు మదిఁ ♦ బొంగఁగ జాలు కరంగ నేర్చు రా
ణ్మిత్రుఁడు ప్రాణము ల్తరల ♦ నీఁగు స్థితి౯ గృశత౯ భజింప లో
కత్రయ పూజ్యుఁడైన ముని ♦ కాంతుఁడు భూపతిఁగాంచి రాముఁడీ
ధాత్రిని వీడకే నిలిపె ♦ ద౯ ధృతిఁ బూనుమ యోర్చుమా యన౯. 333

ఉ॥ పావనుఁడైన మౌని యిటు ♦ వల్కఁగ వేదన నొందుచున్న పృ
థ్వీవరుఁ డీమహాత్మకుఁడు ♦ వెళ్ళి వచించిన రామచంద్రుఁడుం
బోవక నిల్చునంచుఁ దల ♦ పోసి యొకించుక తేఱి వెండి చిం
తావిల మానసుండగుచు ♦ నందఱు హాయనఁగూలె ధారణి౯. 334

చ॥ తలఁపును ప్రాణముల్ మఱచె ♦ ధారణి నాథుఁ డటంచు డెందముం
గలఁగఁగ రాముతల్లి, కొడు ♦ కా! యిట రాజ్యముతోడ మమ్మిట్టుల్
దొలఁచితె? యంచు, నాథ! పెను ♦ దుఃఖమున న్నను వీడి మీరలుం
ద్రోలఁగుట ధర్మమా? యనుచుఁ ♦ దూలుచు సోలుచుఁ గూలె వెక్కుచు౯,

తే॥ మనసు నిలుపక యీరీట్లు ♦ మలఁగుచుండ, లోక మెల్లను పెను చింత ♦ లో మునుంగ
వచ్చినను ముని తోడ రా♦ వచ్చుఁ గొడుకు, జేరలకుండని పతిసేద ♦ దీర్పఁ బూని.

తే॥ పతి మొగంబును మేనిని ♦ పాదయుగము, తన మృదుల హస్తయుగళానఁ ♦ దడవుచుండఁ
దెలివి దప్పిన నరపతి ♦ తేటి మెల్ల, వచ్చునే వచ్చునే యని ♦ వారకనియె. ౩౩౭

ఉ॥ కుటిల మనస్కకైక తన ♦ కుబ్జ కుబోధముచే వరంబులన్
దటుకున నాదు ప్రాణములఁ ♦ దప్పక దీయఁగ లోన నిశ్చయిం
చుటయును గాక యామె ప్రియ ♦ సూనుఁడు భూతల మెల్ల నేలఁగ
గ్గుటయును గాక రాము వని ♦ లోఁ జొరఁ బొమ్మని చెప్పెఁగా! కటా!

దశరథుఁడు కౌసల్యకుఁ దనపూర్వ శాపమ్ముం దెల్పుట.

మ॥ వనితా! రాముఁడుఁ గాన కేఁగుటలు ద ♦ ప్పం బోఁడు నాప్రాణముల్
మును మున్నే చను పెంతయు న్నిజము నేఁ ♦ బూర్వంబు నందొక్క స
న్మునిశాపంబును బొందినాఁడ నది యం ♦ భోజాక్షి! చూడంగ నేఁ
డనుభావ్యంబగు నట్టులుండె వినుమా ♦ యాద్యంత మాగాథయున్. ౩౩౯

మ॥ మృగయాకౌతుక మొక్కనాఁడు మదిలో ♦ మేంద్రింప సైన్యంబుతోఁ
దగురీతిన్ వన భూములం దిరిగి భూ ♦ దార ద్విప శ్రేణులన్
మృగరాజాదులఁ గూల్చుచుం గడచుచుం ♦ దృప్తిం గనం బోక యా
పగ తీరంబునఁ బొంచి యుంటి విధి నన్ ♦ బాధింపఁ బెన్జీఁకటిన్. ౩౪౦

మ॥ ఒక జాత్యంధుఁడు భార్యతోడ సుతుఁడే ♦ యొప్పారు పెన్మూఁతగా
నికటంబందు తపంబు సేయు నెడలన్ ♦ నీరంబు గొంపోవ దా
రకుఁ డాయేటికి వచ్చి కుండికను నీ ♦ రం బందు ముంపంగ నే
నిక రావంబని యేయఁగా శరము వా ♦ నిం గూల్చెఁ దీరంబునన్. ౩౪౧

మ॥ ఉదకం బాను మదేభ శబ్దమని యే ♦ నూహించి యాత్రోవనే
ప్రదరం బేసితి శబ్దవేధిఁగాని త ♦ ద్వాతం బ్రలాపింప న
య్యది మానుష్య రవంబ యం చులికి య ♦ త్యావేగమున్ దుఃఖమున్
గదురం బాఱితి విప్ర బాలు కడకున్ ♦ గాఢాంధకారంబునన్. ౩౪౨

ఉ॥ కుండికతోఁ గరంబు తెగి ♦ కూల ధరం బడి పొర్లుచున్న యా
కొండికఁ గాంచి లోకములె ♦ కూలిన యట్లు దలంచి చేతి కో
దండము జాఱ మైవివశ ♦ త న్మహిఁగూలి తపించి కుఱ్ఱ! యె
వ్వాండవు తెల్పుమా యన న ♦ బద్ధ మెఱుంగని యాతఁ డిట్లనెన్. ౩౪౩

తే॥ మత్స్యమూర్తి యా శ్రీరమా ♦ మహిళ భర్త, నాభిఁ బుట్టిన పరమేష్ఠి ♦ నాల్గువేద
ములను పల్కిన నాల్గు జా ♦ తులను మొదటి, జాతిలో మమ్ము పుట్టించె ♦ జగతియందు

తే॥ అజుని పుత్త్రుండు కశ్యపుఁ ♦ డతని సూనుఁ, డవని వృత్తేశుఁ డనఁజను ♦ నతనికొడుకు
వైదికుఁడు జలభోజి నాఁ ♦ బరఁగు మౌని, యతని పట్టి సురోచనుఁ ♦ డనెడు వాఁడ.

మత్త॥ తల్లిదండ్రులు పుట్టుగ్రుడ్డులు ♦ త్రావ నీరము దెమ్మనన్
వల్లె యంచిటు వచ్చియిచ్చట ♦ బాణ విద్ధుఁడనైతి నా
తొల్లి కర్మఫలాన దీనికి ♦ దుఃఖ మందకు మేనుఁగం
చుల్లమందు దలంచి యేసితి ♦ వొంద దియ్యెడ దోసమున్. ౩౪౬

మత్త॥ దప్పిచేఁ దపియించు నా తలి ♦ దండ్రు లాన జలంబులన్
గొప్ప బుద్ధి నొసంగి యవ్వలఁ ♦ గూర్మిపట్టి గతించుటల్
చెప్పి స్వర్గముఁ జేర నంజలి ♦ చేసె నంచు వచింపు మా
యప్ప! యంచు దివంబు చేరె సు ♦ రాళి వేడ్కఁ నెదుర్కొనన్. ౩౪౭

చ॥ తనయుని రాకకై యెదలఁ ♦ దత్తఱ మందెడు వారి చోటి కా
తనయుని తోడ నీరు గొని ♦ దాయఁగ వారు కుమార! యింత సే
పెనయమికిన్ విచారపడి ♦ యెయ్యదొ ముప్పునఁ గూడెనంచు మా
మనము తపించుచుండె నిఁక ♦ మమ్ము కవుంగిలి సేయ రమ్మనన్. ౩౪౮

చ॥ మునిజనవంద్య! కోసల వి ♦ భుండను వేఁటకు వచ్చి సామజం
బును వడి నేయ వ్రేటు గొని ♦ పోయిన దానికిఁబొంచి యేటిగ
ట్టున మొగి నుండి యీతఁడు బు ♦ డుంగునఁ గుండిక ముంచు చప్పుడున్
విని కరియంచు నేసితిని ♦ వీక్షణ సేయను దొడ్డ చీఁకటిన్. ౩౪౯

చ॥ శరమొగిఁ దాఁకఁ గూయిడిన ♦ శబ్దముచేఁ గరి కాదటంచు నేఁ
బరుగిడి కాంచి నీవెవరి ♦ బాలుఁడ వన్న నతండు సర్వమున్
దెఱఁగు పడంగఁ జెప్పి వెస ♦ దివ్యపదంబున కేగె నంత నే
నురవడి బాలకుం జలము ♦ నొయ్యనఁ దెచ్చితిఁ దాపసోత్తమా!. ౩౫౦

చ॥ కొడుకును చంపు క్రూరుఁడని ♦ కోపము సేయక చూడుఁడీ కృపన్
బుడ బుడ మన్న శబ్దమున ♦ బుద్ధి కలంగి యొనర్చి నాఁడ మీ
కొడుకు బలెన్ సమస్తమును ♦ కూర్చెద సేవ యొనర్చెదన్ సదా
విడువక యుండెదన్ వనట ♦ వీడుఁడి యంచు వచించు నంతటన్. ౩౫౧

సీ॥ పడిరి మూర్ఛిల్లిరి ♦ పనవిరి పొరలిరి, వగచిరి తపియించి ♦ వనరినారు
పల్లటిల్లిరి తల్ల ♦ డిల్లిరి కుమిలిరి, కుందిరి కృశియించి ♦ కూలినారు
నేఁడె మా కన్నులు ♦ నీఁగితి మనిరి మా, మనసుఁ బగిల్చితే ♦ యనిరి నీవు
స్వర్గమందుండ ని ♦ చ్చట మేము వసియింప, మిదె వత్తు మీమీఁద ♦ బ్రదుక[illegible]నిరి

తే॥ కంటి పాపను బోలు మా ♦ కందుఁగోలు, పోయి యైహిక సుఖములఁ ♦ బొందుచుంటి
మేని లోకు లాఱడి వెట్ట ♦ రే కుమార! నిన్ననుసరింతు మని వెం ♦ నన్నుఁగాంచి ౩౫౨

తే॥ అభయమంటిని క్షమియింపు ♦ మంటిగాన, బ్రాహ్మణకె నిన్ను పాసిన ♦ పుత్త్ర కొఱకు
నేడ్చి మావలె సురపురి ♦ కేగుదనుచుఁ, జెప్పి వారలు త్రిదివంబుఁ ♦ జేరినారు. ౩౫౩

ఉ॥ నెవ్వగ యించుకే మది గ ♦ ణింపక పుత్త్రులు లేని నాకు వీ
రి వ్వర మిచ్చి రంచు ముద ♦ మెత్తుఱ నొంది పురంబు చేరితిన్
గ్రొవ్విరిఁబోణి! యా పలుకు ♦ గూడెను రాముఁ డరణ్య మేగుటల్
నెవ్వడి నేను కుంది మర ♦ ణించుట యెట్టులుఁ దప్ప దిత్తఱిన్. ౩౫౪

తే॥ భూమి పతి యిట్లు పల్క స ♦ తీ మతల్లి, రాము తల్లి వినుచు నేల ♦ వ్రాలెఁ గలఁగి
అల వసిష్ఠుఁడు విధి బలీ ♦ యం బటంచు, నెడ తెగని దుఃఖములఁ గని ♦ యెడ తపింప

తే॥ భువన విశ్రుత కీర్తియా ♦ భూపు మేడ, ముందు మంగళ వాద్యముల్ ♦ బోరు కొనఁగ
రాము నభిషేకనుం జూడ ♦ రాజ చయము, మూఁగి యున్న సభం జేరె ♦ మునివరుండు

క॥ వచ్చిన ముని మొగముం గని, చెచ్చెరఁ బ్రత్యూహ మేమి ♦ చేకుఱె దుఃఖం
బచ్చటఁ బుట్టం గారణ, మచ్చుపడం దెలుపుఁ డనుచు ♦ నవనిపు లడుగన్. ౩౫౫

ఉ॥ శంబరు తోడ భూవరుఁడు ♦ సంగరముం బొనరించు నాఁడు నే
మంబునం గైక కైకొనియె ♦ మానుగ రెండు వరాలు, వానిని వే
షంబున రాముఁ డుగ్ర వన ♦ సంచరణం బొనరించు నట్టు లా
యంబసుతుండు రాజ్య భర ♦ ణార్హుఁడు గా వరియించె నిత్తఱిన్. ౩౫౬

తే॥ సత్యవాక్యుఁ డౌముని పల్కు ♦ శ్రవణములను, చేరి చేరక మున్నె య ♦ శేష జనము
స్త్రీలు పురుషులు హా! యని ♦ చెడితి మంచు, దశరథుం బోలె విలపించి ♦ ధరణిఁ బడిరి.

చ॥ వ్రణమున నిప్పు చొన్పు క్రియ ♦ వారని వేదన నొంది కుంది ధా
రణిఁబడి యెల్ల దేహములు ♦ రంజన దక్కుచుఁ బొర్లె నేత్రవాః
కణములు కాలి కాల్వలయి ♦ కంధిని పోలిన దట్టిచో నవా
రణమగు రోదన ధ్వని భ ♦ రంబయి నాకము నంటెఁ బెల్లుగన్. ౩౬౦

సీ॥ సుడి గాలి వడి వీవ ♦ సుడిసెడు సుమలతఁ, బోలిన కోమలుల్ ♦ బేల లగుచు
వెలలేని భూషణ ♦ వితతులు రాలంగ, మంగళ హారముల్ ♦ త్రుంగి పడఁగ
కొప్పులు వీడంగఁ ♦ గుచ కుట్మలములపై, వేఁడి బాష్పంబులు ♦ వెల్లి గొనఁగ
వెక్కుచుఁ బురపురఁ ♦ బొక్కుచు సురసుర, స్రుక్కుచు నేలపై ♦ సోలినారు.

తే॥ అక్కటా! వేఁడు కరుణ లేఁ ♦ డయ్యె నేమి?, ధర్మమిఁక వదలితి మని ♦ తలరి నృపులు
గాలిఁగూలిన తరువులఁ ♦ బోలి పడిరి, కడుపు చేవెట్టి కలఁచిన ♦ కరణి గాఁగ. ౩౬౧

ఉ॥ భూరి వదాన్యుఁడైన రఘు ♦ పుంగవుఁ డేగునె యంచు శారికా
కీరము లేడ్వసాగె నట ♦ గేములలో వసియించుచుండు మా
ర్జారము లేడ్చె రామ విభు ♦ చందమెఱుంగని కూనలేడ్చె సం
సారము లేడ్చె నేడ్చినవి ♦ సాధము లార్యులఁ జెప్ప నేలొకో? ౩౬౨

ఉ॥ బింబము వంటి నోట బలు ♦ వెల్లని మొల్లలఁ బోలు పండ్లు గా
నంబడఁ జన్నుదోయి పయి ♦ నాణెపు ముత్తెపు నాను ద్రెవ్వి చిం
దం బడు చందమొప్పఁ గను ♦ దమ్ముల నశ్రు కణంబు లుర్లగా
టంబుగఁ దొక్కు పల్కుల ప ♦ డంతులు రోదన సేసి రయ్యెడన్. ౩౬౩

ఉ॥ ఏడ్చెను తల్లిఁ బోలెఁ బశు ♦ బృందము క్రేపులు నేడ్చె వారణా
లేడ్చెను తేరులేడ్చె హయ ♦ లేడ్చెను గూఁడుల నున్న పక్షి గుం
పేడ్చెను నాఁడు పూచు పువు ♦ లేడ్చెను తేనియఁగార్చు నందనా
లేడ్చెను వీథులేడ్చె మఱి ♦ యేడ్వక యుండిన దెద్ది యప్పురిన్? ౩౬౪

చ॥ బ్రదుకఁడు నాథుఁడంచు మది ♦ భావన సేయక రాముఁ గాన కం
గద గొని పోవు నట్లడుగు ♦ కైకయిఁ గ్రూర చరిత్రయైన యా
ముదుసలి కుబ్జ దక్క మఱి ♦ ప్రోలున నేడ్వకయుండు వార లె
ప్పుదురున వారు? నీరె యయి ♦ పాఱఁ దొడంగిన వెల్ల దేహముల్. ౩౬౫

తే॥ తోరములగు తేరులు పాఱ ♦ ధూళిదుక్కు, లైన వీథు లశ్రు ప్రవా ♦ హంబులయ్యె
వారలుచ్చాపచంబుగ ♦ వనరు చున్న, వారి యెదలు భిన్నంబులై ♦ పరఁగ కుండె

సీ॥ భూదేవి చేసిన ♦ పూర్వ పాపపు రాశి, బలుదొడ్డదగునంచుఁ ♦ బలుకువారు
శ్రీదేవి యొనరించు ♦ చెడుగులంతకు మించి, పాడవైనవే యని ♦ నుడువువారు
జగము వారల కనుల్ ♦ సలిపిన పాపంబు, వనధి కంటెను గొప్ప ♦ దనెడువారు
దుర్విధి మన యెదల్ ♦ దొలిచి పుండుగఁ జేసె, గోడుగా ననుచు వా ♦ క్రుచ్చువారు

తే॥ భరతుఁడిల యేలునే యని ♦ వనరు వారు, మరలఁడో రాముఁడిఁక నని మ ♦ఱుఁగువారు
పట్టమే మన యముఁడని ♦ పనవువారు, విధి బలీయమనుచు నెంచి ♦ వెగచువారు. ౩౬౬

సీ॥ అతివపై మోహాన ♦ మతిచెడి వరముల, నిచ్చె రాజని లోన ♦ నొచ్చువారు
ఇంత వినియుఁ జావ ♦ కిల నున్న మనకంటెఁ, గఠిను లెవ్వారని ♦ కలఁగు వారు
మనము రాముని తోడ ♦ వనుల కేగుదము కా, దే నగ్గిఁ జొత్త మం ♦ చెన్నువారు
ధరణి హస్తంబులఁ ♦ దడవుచు వెల్లయా, కన్నీటి తోడను ♦ కలువువారు

తే॥ ఇంకఁ గౌసల్య బ్రదుకదం ♦ చేడ్చువారు, ఓర్వఁగలవె లక్ష్మణ! యని ♦ యుడుకువారు
తండ్రి మరణించునే యని ♦ తలరువారు, కైకయే సాఁకె గదెయని ♦ కసరువారు. ౩౬౭

చ॥ కొడుకునకున్ మహీతలము ♦ గోరె సరే రఘురాముఁ గానకుం
గడపఁగ హేతువెయ్యదియుఁ ♦ గానమ నిందను గొంట దక్క నా
గడుసరి వేశ్యగావలయుఁ ♦ గావుననే మదిఁ బ్రేమలేక యి
ట్లొడికముతో వలన్విసరి ♦ యుర్వర లాగె వరంబు సాకునన్. ౩౧౯

చ॥ స్థిర తపమాచరించి మృతిఁ ♦ జెందుటకో? జగమందు జీవులన్
దరమిడి చంపఁ జూచుటకొ? ♦ ధారణి నాథుఁడు పూని యిచ్చె నీ
వరముల మేలు మేలు ధర ♦ వారలె యేలఁగ నిమ్ము కాన కై
ల్లరమును పోద మయ్యె దక ♦ లంక పురంబగుఁ గొన్ని నాళ్లలో. ౩౨౦

చ॥ అసదృశుఁడైన జ్యేష్ఠ సుతు ♦ నందఱ ముందరఁ బిల్చి రాజవై
వసుమతి నేలుమా యనిస ♦ భాస్థలిలో వచియించి కైకకై
వసమయి యామెపుత్త్రునకుఁ ♦ బట్టము నిచ్చిన సత్యమెంతయున్
బొసఁగునె? యింతయేల? పతి ♦ బుద్ధి విపర్యయ మయ్యెఁ జెల్లరే! ౩౨౧

తే॥ రామునకు నొసంగిన ధరా ♦ రమణి నొకరు, వలవఁగా రాము సీత యా ♦ వసుధ వీడ
నామె తోడనె వెళ్లక ♦ బూమెలాఁడి, తనయు నంగీకరించి ని♦ల్చునొకొ లక్ష్మి? ౩౨౨

తే॥ నేయి పోయక యెగసన ♦ ద్రోయకుండ, గాలిచే నాడు దీపంబుఁ -'బోలి స్త్రీలు
పుండరీకాక్షు నందంపు♦ మురువు చూపు, పొలయ కున్న నేగతియసి♦యలయుచుండ

లక్ష్మణుని కోపము.

తే॥ ఔర! కైకేయి క్రౌర్య మ-త్యధికరింప, వసుధఁ గైకొనెఁ బతి నుండి-వర నిభమున
నన్న కడవుల నొసఁగె ని-ట్లగునె యనుచు, లక్ష్మణుఁడు లయ కాలాగ్ని-లలిని లేచె

చ॥ కడు బెడిదంపు టూరుపులు - గ్రాల నొడల్ చెమటన్ మునుంగఁగాఁ
గడ కనులన్ మిడుంగుఱులు - గ్రాయ బొమ ల్ముడివొందఁ జండ భా
నుఁడు నడలూన నొడదర - నూల్కొను కోపము తోడ లక్ష్మణుం
డడరె స్వకీయమైన తొలి - యాకృతి నప్పుడు గొన్నకై వడిన్. ౩౨౫

తే॥ హరి కిశోరంబునకు నిడు ♦ నామిషంబు, నొక్క ముక్కుడి కుక్కకు ♦ నొసఁగఁగోరె
మెలఁత తెలివిద్ది మేల్మేలు ♦ మెచ్చ వచ్చు, ననుచుఁ గేలదట్టి వికటాట్ట ♦ హాసమొదవ

సీ॥ మణులు చెక్కిన కత్తి ♦ మధ్యంబునన్ వ్రేలఁ, గరమునఁ బెను కార్ముకంబు గ్రాల
బొమ్మలఁ గల పాము ♦ పుట్టలఁ బోలిన, తూణీరములు వెన్కఁ ♦ దూఁగి యాడ
బంగారు కవచముల్ ♦ రంగారు భుజముల, నెఱవైన యురమును ♦ మఱుఁగు పఱుప
పాదంబులందలి ♦ పైఁడి యందుకములు, కడలి బిడియమందఁ ♦ గా ధ్వనింప

తే॥ నారి టంకృతి లోక వి ♦ నాశ కాల, మంద సప్త సముద్ర ఘో ♦ షములఁ ద్రావి
బెడిదపుం బిడుగుల ఘోష ♦ నడరు కాల, జడధ రావముకంటె ము ♦ మ్మడి చెలంగ

సీ॥ అంతంబు లేని భూ ♦ మ్యాకాశములు మొద, లగు భూతములు తమ ♦ యనువు దప్పి
త్రెళ్లె నేమో యని ♦ దిగు లూని తాను న, న్నడయుఁ దక్క సర్వ జ ♦ నంబు బెదర
నాయోధనమునకు ♦ నాయితం బగు వారి, జగతి భారము నీఁగఁ ♦ జంపు వాఁడఁ
జంపి వారల దేహ ♦ సమితి లోకము నిండ, గుట్టలుగాఁ గుప్ప ♦ గూర్చు వాఁడఁ

ఆ॥ బ్రకటితముగ నేఁడె ♦ మకుటాభిషేకంబు, చేయఁ బూని నాఁడ ♦ జ్యేష్ఠుఁడైన
రామవిభున కడ్డు ♦ రాఁదలంచిన వార, లున్న రండు వాంఛ ♦ లుబ్బు గొనఁగ

చ॥ నర సుర యక్ష కింపురుష ♦ నాగ నభశ్చర సిద్ధ సాధ్యులున్
హరి హర భర్మగర్భు లొక ♦ టై నను మార్కొని పోరి రేనియున్
ధర నిఁక స్త్రీ తలంపులకుఁ ♦ దావు నొసంగ నటంచు రేఁగి మం
దరము సుధాబ్ధిఁ జుట్టిన వి ♦ ధంబునఁ జుట్టె నయోధ్య మధ్యమున్. ౩౭౯

ఉ॥ పాపమునన్ విశేషవిధి ♦ భాసిలు కైక యొనర్చు కీడుచేఁ
దాపము నొంది కుందు పిన ♦ తల్లి సుమిత్ర గృహంబు చేరు సీ
తాపతి యాలకించెఁ దన ♦ తమ్ముని కార్ముక మేఘ మండముల్
ప్రేపున బీఁట వాఱుగుణ ♦ భీకర నిర్గత వజ్ర నాదమున్. ౩౮౦

ఉ॥ మేటి విభూషణా వళులు ♦ మిక్కిలి రాజిలఁ దారహారముల్
పాటిగ మించులీనఁ బెను ♦ వాయువుచే నెసరేఁగు పావకున్
సీటుగ నార్చ నొక్కకటి ♦ సీరదముం బలె రాఘవుండు శృం
గాటక మందు చేరెఁ గడుఁ ♦ దమ్ముని పల్కుల సోన చిందఁగన్. ౩౮౧

చ॥ మెఱపును బోలు కోపమున ♦ మించిన బంగరు మేను మేఘముం
దఱచుగ మీఱు కేలుగల ♦ తమ్ముని గాంచి యిదేమి నాయనా!
యొరయ వొకింత యల్క మును ♦ పొక్కపు డిప్పుడు విల్లుపూని పే
రఱపున సంగరంబునకు ♦ నాయితమైతి కతంబుఁ దెల్పుమా? ౩౮౨

చ॥ నావుడు సత్యనాశము నొ ♦ నర్చి భవత్పరిపాలనార్హమౌ
భూవిభుతం దొలంచిన స ♦ ముద్ధత కాటుక కంటి నల్లనా
కావలురాలి బ్రోల నొగిఁ ♦ గట్టెదఁ బట్టము నీకు నేఁడె ని
ఘ్నావలి సేయువారు సుర ♦ లైనను కాల్చెద దూది నగ్నినాన్.

చ॥ ఘనమగు విల్లుచేఁ గలుగఁ ♦ గా నృపు లేమి సురాళులైన నొ
ప్పనిదని సాహసింప రటు ♦ వచ్చిన మచ్చరదావవహ్ని కిం

ధనముగఁ జేసి నీకుఁ బదు ♦ నాల్గు జగంబుల రాజలోకముం
గొనకొని కాచుకార్యము న ♦ కుంఠిత రీతిని కొమ్మనంగెదన్. ౩౮౪

ఉ॥ తమ్ముఁడిటు ల్వచింప గుణ ♦ ధాముఁడు రాముఁడు మెల్లనిట్లనున్
సమ్మతి నీతి మార్గమున ♦ సాగుచు నుండును నీమనమ్ము నేఁ
డమ్మెయి దప్పి కోపమున ♦ కాకర మీాయని నీయెడంద ధ
ర్మమ్ముడుగంట మాడ్చెడు తె ♦ అంగునఁ గిన్కయదెట్లు పుట్టెనో? ౩౮౫

చ॥ లలిత మృదూక్తి నిట్టులన ♦ లక్ష్మణుఁడుం జిఱు నవ్వు నవ్వి రా
ట్తిలకుఁడు నీది రాజ్యమనఁ ♦ దేఁకువ దానికి సమ్మతించి శ
త్రుల వలనన్ సమస్తమును ♦ దోపిడి పోవఁగఁ గాన కేఁగచో
వలవని కోపమింక మఱి ♦ వచ్చుట యెప్పుడో చెప్పుమా యనన్. ౩౮౬

ఉ॥ నేఁ గను చుండఁగా నవని ♦ నీకు నొసంగిన తండ్రి యెండి స్త్రీ
లోఁ గొన లేదు లేదనెడు ♦ లోభిని పోలె; భవద్విమాత నీ
పెఁ గడు నీసు పూని పెను ♦ వంచనఁ గానకు నంపె నింకిటన్
వేఁగుచు నెట్టులుందు సడ ♦ పీనుఁగునై జగ మీాసడింపఁగన్. ౩౮౭

ఉ॥ తమ్ముఁడు కోపముం గొను క ♦ తమ్మిటు దెల్పుచు నుండఁ గ్రేపుఁ బ్రే
మమ్మునఁ గాంచు ధేనువు క్ర ♦ మమ్మునఁ గాంచుచు భూమిఁబుట్టు ప్రా
ణమ్ములఁ గాచు నాజ్ఞయు ఘ ♦ నమ్మగు కార్ముక మూను పుష్టి హ
స్తమ్ములు మేటిపూమనుయ ♦ శమ్మును గల్గిన రాముఁ డిట్లనున్. ౩౮౮

ఉ॥ చిచ్చును భాస్కరున్ మెదిపి ♦ చేసిన కై వడి దోఁచి మించుఁ బై
పెచ్చుగ గెల్చు వాలుగల ♦ వీర! నృపాలుఁడు కొమ్మనంగ మున్
వచ్చెడు కీడు గాన కొడఁ ♦ బడ్డ నెపం బది నాది గాక యిం
దచ్చుగఁ దండ్రికిం గలదె ♦ యీాఱడి? యింత యెఱుంగ వేలకో? ౩౮౯

తే॥ నీరు వట్టి పోక నదికి ♦ నిందకాదు, తల్లి దండ్రుల కిది యట్లె ♦ తప్పుగాదు
భరతు దోషమింతయులేదు ♦ వత్స! దైవ, కృతము దీనికై నీకింత ♦ కినుక యేల?

ఉ॥ ఊఁదిన కొల్మి మంటవలె ♦ నూర్చుచు మండెడు లక్ష్మణుం డనున్
భేదము గూర్చుకైక మతి ♦ కిన్ మతిఁగూర్చి త్రిమూర్తు లేనియున్
భేదిలి దాఁటలేని విధి ♦ పేర్మిని పై తమ్ము గెల్చు నాడు వి
ల్లాదటఁ జేయు కృత్యము ర ♦ వంత యెఱింగెదు గాక రాఘవా! ౩౯౦

ఉ॥ నావుడు రాముడిట్టులను ♦ నాయన! నీతులు నేర్చు నోటితో
నీవిటులాడఁగాఁ దగునె? ♦ యీా, పని యార్యుల సమ్ముఖంబునన్.

మేవడ నిల్వనేర్చునొకో? ♦ మేదురబుద్ధిఁ దలంచి చూడుమా?
దానము ఫోలె మండి తలి ♦ దండ్రుల నొంచుట యెట్టి కార్యమో? ౩౯౨

ఉ॥ వారక రుద్రమూర్తి క్రియ ♦ వర్ధిలు లక్ష్మణుఁ డంత నో మహో
దార! గురుండు నీవ మఱి ♦ తల్లియుఁ దండ్రియు నీవ దైవముౝ
ధీర గుణాఢ్య! నీవ తగు ♦ తెన్నును నీవ యితః పరంబు నే
నేరనటంచు నెత్తెఁ గర ♦ నీరజముల్ ముకుళించి భక్తిమై. ౩౯౩

ఉ॥ రాఘవుఁడంత నిట్లను వ ♦ రంబులు గైకొను తల్లి రాజ్యముౝ
దా ఘటియించుకొంట యది ♦ ధర్మమయా జనయిత్రి పల్కులౝ
మోఘము సేయకా భరత ♦ పుత్త్రుఁడు గొంట సమంజసంబ నా
కీ ఘనవృత్తికంబుఁ గన ♦ నెయ్యది మేలగు నీవ చెప్పుమా? ౩౯౪

చ॥ కనఁగ నొకింత కందు మదిఁ ♦ గానక సత్పథ మంద యెప్పుడుౝ
జనఁ గల తోడు నీడ నను ♦ జన్ముని చంపి జగంబు సన్నుతిం
చిన మహనీయుఁ దండ్రి నృప ♦ శేఖరుఁ జట్టలు చీఱి యవ్వలౝ
జననిని చంపియే కినుక ♦ శాంతి వహించునొ యేమొ? తమ్ముఁడా! ౩౯౫

చ॥ అనువగు పల్కులౝ వలఁతి ♦ యా తన యన్నను గాంచి తమ్ముఁ డి
ట్లనుఁ బగఱు న్నుతించు యశ ♦ మందిన యేను వినిష్ఫలంబుగా
ఘన గిరులంబలెౝ భుజయు ♦ గంబు ధరించి శరంబు విల్లు మో
చి నిలువఁ బుట్టితిౝ; బెదవి ♦ చేటుకదా భువిఁ బేద కోపముౝ? ౩౯౬

తే॥ ద్రవిడ సంస్కృత శరధి పా-రగుఁడు రాఘ, వుండు పల్కును మురిపంబు-పొదల నేఁటి
దనుకఁ గాచు తండ్రిని మీఱఁ - దగదు నాకు, నట్లె నామాట దాఁటనీ-కగునదేమి?

తే॥ వేదముల కడ్డుపల్కని - విధిని లక్ష్మ, ణుండు జ్యేష్ఠున కడ్డంబు - నుడువ జంకి
కడలి చెలియలి కట్టను - గడవకుండు, రహి నడంగి యూఱటఁ గాంచె - రామునాజ్ఞ

తే॥ పూని తుదిమొదల్ గనరాని - తానుశివుని, గౌఁగిలించిన కరణి ల-క్ష్మణుని చేర్చి
పిదప వాక్యజ్ఞ రాలగు - పిన్నతల్లి, గీము సొచ్చె రాముఁ డనుజు - కేలువట్టి. ౩౯౯

చ॥ వనముల కేగ సిద్ధపడు ♦ వారలు కన్నులఁ బోలు వారలుౝ
మునుకొని రాగఁ జూచి మది ♦ పుండయి దుఃఖ మహాబ్ధి తీరముౝ
గనక తపించు తల్లిపద ♦ కంజములౝ శిరమూన మ్రొక్కి నొ
వ్వనియెడు శల్యమూడ్చి యెద ♦ కాదట గొల్పఁగ రాముఁ డిట్లనున్. ౪౦౦

చ॥ జనకుని సత్యవాక్యునిగఁ ♦ జల్పుటకేఁ బదునాలుగేండ్లు కా
ననముల కేగి నెమ్మది న - నంతర మిచ్చటి కేగుదెంచెదౝ

వనముల కేగినన్ విపుల - వారిధిఁ జొచ్చిన స్వర్గమేగినన్
నను నొకఁ డేఁపఁగాఁ గలఁడె? - నాకు సమస్త మయోధ్యయే యగున్. ౪౦౧

చ॥ ఒడలు చలింపఁ బ్రాణములు నుల్లల నాడ వివేకముల్ జెడన్
ముడుఁగక మమ్మరో! యనుచు - ముచ్చిరు తల్లిని నిప్పు నార్చు న
వ్వడువునఁ దేర్చుచుండ నట - వచ్చిరి తెచ్చిరి చెల్వ లెప్పుడుం
జెడని కళంకు నొంది వగఁ - జెందని కైక యొసంగు నారలన్. ౪౦౨

శా॥ కాలాంభోదముఁ బోలు రాముఁ గనుచోఁ - గన్నీరు మున్నీరుగా
జాలుల్వాఱుట కంటె మున్ను వనముల్ - స్తంభించి తా మ్రాఁకులై
సోలంగాఁ బరదుఃఖముల్ గనియు న - శ్రుల్ రాని కైకేయి మా
కేలం బంపిన నారచీర లివిగో - క్షేమంకరా! కొమ్మనన్. ౪౦౩

ఉ॥ సుందరు లీయ లక్ష్మణుఁడు - చూచి వసుంధర కాఁడుగా నొన
ర్పం దలపోసి కైక పను - పం దగు;నన్నియుఁ గైకొనంగ లోఁ
గం దక యున్నవాఁ డితఁడు; - కార్ముక మూనియు వట్టి పందనై
పొందుగ వాని నెల్లఁ గనఁ - బుట్టిన యేనును జూతు; నిండనెన్. ౪౦౪

ఉ॥ చేడియ లీయ లక్ష్మణుఁడు - చేకొని యిందని దుఃఖ మీఁగఁగన్
దోడనె పోదుగాక యని - త్రోవక తల్లిరో! యాజ్ఞయిమ్మ నీ
వాడిన పల్కె యూఁతయగు - నంచు శిరంబునఁ దల్లిపాదముల్
గూడఁగ మ్రొక్కెనంతఁ దన - కుందును వీడుచుఁ దల్లి యిట్లనెన్. ౪౦౫

సీ॥ ఆవనభూమియు - నీవేగఁ దగనిది, కాదు నాయన! యొండు - కలదు వినుము
ఆకాననయె సుమ్మ - నీ కయోధ్యా పురి, నీమీఁద మాఱని - ప్రేమ గలుగు
రాఘవుండే దశ - రథుఁడు మా జానకి, యే రాజ్యమును వీడి - యేగు పిదప
మని యుండు సీతల్లి, యను బుద్ధితోఁ బొమ్ము, నీవిఁక నిట నిల్వ - నీతి గాదు

తే॥ తమ్ముఁడని కాక రాముని - దాసుఁడ నని, సేవసేయు మీతఁడు మము - చేరవచ్చె
నేని తోడనె రమ్ము కా - దేని మున్నె, ప్రాణములు వీడు మనుచు న-స్రములు రాల్చె

చ॥ ఇరువురు మ్రొక్కి నిల్వ జన - యిత్రియు దూడల వీడి గోవు వా
పఱచు విధమ్మునం గురరి - చందమునన్ విలపించె సామ్యముం
దొరయని యక్కుమారకులు - తోఁతపు దుస్తులఁ దీసి వైచి యా
దరమున నారచీరలను - దాల్చిరి వచ్చిరి రాజవీథికిన్. ౪౦౬

తే॥ తాను ధరియించు నారలు - తమ్ముఁడున్ దనర్పఁ గాంచి కాకుత్స్థవర్యుండు - కమ్రఫణితి
శ్రద్ధ నీ యుత్తమోపదే - శంబు వినుము, లక్ష్మణా! యంచు నిట్లు ప-ల్కఁ దొడఁగె,

ఉ॥ తల్లులు తండ్రియుం గన యశః ఘాస్థితి లేరు మనంబు లెంతయుం
దల్లడిలంగఁ గుంది కృశతన్ భజియించిరి నన్నుఁ బాసి వా
రొల్లక ప్రాణముల్ మఱియుఁ నుత్కట శోకమునొందుచుండ్రు నీ
వెల్ల విధాల నాకొఱకు నిచ్చట సేవ యొనర్చుచుండుమా. ౮౯

ఆ॥ అనఘుఁ డట్లు పలుక ననుజుండు భుజములు, వడఁక నులికి మరల వచ్చు నొక్క-
యసుఖ నడుమఁ గలఁగ నుమ్మలించుచు నను, దాసుఁ డేమి మీఁకు దప్పొనర్చె.

చ॥ భువనము లుండఁ దామరస ముల్ కువలంబులు చేప లుండెడున్
భువనము లుండఁ జీవతతి పొందిక నుండును తీక్ష్ణభానుఁ డీ
దివి వెలుగన్ సమస్తమును దీపితమౌ నటు లేను సీతయున్
భువి నెవరుండ నుండుదుమొ పొల్పుగఁ దెల్పఁగదయ్య రాఘవా! ౮౧౧

ఉ॥ రాజులు చేధరించు నొక కాంతకు లోఁగి జగంబు వాడి యు
త్తేజము వాసి ప్రాణములు తేఁకువ దప్పి చలింపఁ గానకుం
జాజరఁ ద్రోచియున్ బ్రదుకు సత్యధనుండగు చక్రవర్తికిన్
వాజ వహించు పుత్త్రుఁడని పల్కితివో యిటు జానకీపతీ! ౮౧౨

ఉ॥ దండక కీవు పోవుదని తాల్చిన కోపము నించుకైన లే
కుండ నశింపఁ జేసి తపు డొప్పక యిప్పుడు వెండి నన్ను నీ
వుండని యాజ్ఞసేయుచు ని టుల్ వచియించుట దానికంటెఁ బై
మెండగు తైక్ష్ణ్యముం గలది మేలిమిఁ జూడుము జానకీపతీ! ౮౧౩

తే॥ శాత్రవ ప్రేమ పాత్ర క శత్రనేత్ర, రంజ నాంజన భంజన వ్యంజనాసి
దక్షిణకర! నీ పొందంగఁ దగిన భాగ్య, మెల్ల విడిచి మమ్మును వీడి యేఁగఁదలఁతె?

తే॥ అనుజుఁ డీరీతి వచియింప నగ్రజుండు, బదులు వలుకంగ నేమియుఁ బాలు పోక
తమ్ము మొగము నీక్షించుచుఁ దమ్మిఁబోలు, చక్షువుల బాష్పకణములు జాఱనిలిచె

క॥ అంతట నృప సభ నుండి కొ, ఱంత గనని తపము ప్రేమ రాజిలు మునియున్
జెంతకు రాఁగా మ్రొక్కిరి, వంత నతఁడు చూచి శోక వార్ధి మునింగెన్. ౮౧౬

ఉ॥ అంచిత సత్యముం గనిన యమ్ముని వారల యాననంబులం
గాంచెను వారి డెందములఁ గాంచెను కట్టిన నార చీరలం
గాంచెను వారి యత్నమును గాంచెను చెప్పఁగనేమి లేమియుం
గాంచెను మించి నెంజిలియుఁ గ్రమ్మఁగఁ దా మఱచెన్ సమస్తమున్. ౮౧౭

మ॥ అభిషేకంబునకున్ సమగ్రముగఁ గా ర్యంబుల్ ప్రవర్తిల్ల నా
శుభ లగ్నంబుననే దురంత గతి న స్తోకార్త శోకంబులా

రభటిక్ లేవఁగ రాఘవుండు వడి నా ♦ రల్గట్టె నా బ్రహ్మనే
సభవున్నని నొగుల్చు మర్విధిని త్రో♦ యన్ శక్యమే యేరికిన్?.   ౪౧౭

సీ॥ కారాని యీపని ♦ కైకేయి యొక్కతె, వలనఁ గలిగెనంచుఁ ♦ దలఁప రాదు
చూడంగ రాని యీ ♦ గోడు యోచింపంగ, రాముని కొదవన ♦ ర్థము గాదు
దేనిచే నైనదో ♦ యీ నిర్ఘృణత్వ మిం, కెవ్వరి తలఁపో పై ♦ నెఱుఁగ నగును
అని మదిఁ దల పోసి ♦ యారాఘవుని గాంచి, వత్స! నీవీపుర ♦ వరము వదలి

తే॥ వనుల కేగిన నీతండ్రి ♦ బ్రదుకఁడనిన, శేష శయనంబు పై నిద్ర♦చేయు టుడిగి
భూమి నవతార మందు శ్రీ-రామ చంద్రుఁ, డిట్టులను గురువునకు స ♦ హేతుకముగ.

తే॥ చక్రవర్తి యాజ్ఞను శిర ♦ సా వహించి, నడచు టెన్న నావిధి ధరా ♦ నాథుఁజేరి
కుందు వాపి నెమ్మది నీవి ♦ కుల గురుండ, వైన నీ విధి యిదియె ధ ♦ ర్మంబు ననిన.

తే॥ అడవిఁ జేరఁగ నీతండ్రి ♦ యాజ్ఞ యిడఁడు, పగఱ బాణమువంటి య♦వార్త పలుకు
కైక కా వరముల ముందు♦గాన కొసఁగె, నను వసిష్ఠుని పలుకుల ♦ నాలకించి.   ౪౨౧

చ॥ తగవును నిల్పు కోస మవ ♦ తారము నొందిన రామచంద్రుఁ డిం
పుగ నను సన్మునీంద్ర! వర ♦ ముల్ ప్రియమందఁగ నిచ్చెఁ దండ్రి; నె
మ్మిగలుగు తల్లి కానల గ ♦ మింపఁగ నాజ్ఞ యొసంగె; నట్ల యేఁ
దగఁ జరియింపఁ బూనితిని ♦ దానిని మీరలె యడ్డగింతురే?   ౪౨౨

తే॥ అనుడు నవ్వసిష్ఠుం డేమి ♦ యనఁగ లేక, కంట నస్రముల్ ధారగాఁ ♦ గాఱ నిలిచె
నమ్మహా భుజుఁడగు రాముఁ ♦ డతని కెఱఁగి, నగరి వాకిటి యొద్దకు ♦ నడచె నంత.

పురజనుల దుఃఖము.

తే॥ తసర వల్కలములు దాల్చి ♦ తమ్ము తోడఁ, దమ్మి కంటెను తేటయై♦నెమ్మొగంబు
కౌతుకం బొందు రాముని ♦ కడఁక మెఱఁగి, పుర జనంబులు మిక్కిలి ♦ పొక్కినారు

తే॥ విప్రులును మునిపతులుఁ బ్ర ♦ థ్వీ వరులును, వనట యేనాఁడెఱుంగని ♦ పౌర జనము
దేశవాసులు గొనుచింతఁ♦దెలుపఁ దరమె?, కలఁగి కోరరు సురలు ధ♦గల శుభంబు

తే॥ దేవకన్యలఁబోలిన ♦ తీవఁబోండ్లు, రాముఁ జూచిన యంతనే ♦ తామర పయి
ప్రాలు తేఁటుల లేఁగొమ్మఁ ♦ బట్టి తోలు, పోల్కిఁ జేతులతోఁగనుల్ ♦మూసికొనిరి.

చ॥ కొఱవడ కెచ్చు ప్రేమమునఁ ♦ గొందఱు దేహము బెండగిల్ల ను
ర్వరఁ బడి నాకముం గొనిరి - రాముని తండిరి కంటె మున్నుగాఁ
దఱుచగు ద్వంద్వ కర్మములఁ ♦ దక్కక మూలము ద్రుంచు చేతని
యుఱవగు ప్రాణముల్ మరల ♦ కుండుట చేతనొ కానమేమిటన్.   ౪౨౭

ఉ॥ కొందఱు నేలపైఁ బడిరి ♦ కొందఱు క్రుంగిరి సొక్కి సోలుచున్
గొందఱు లోననే కుమిలి ♦ కుందిరి దయ్యము సోఁకు చందమున్
గొందఱు పొందినారు మతి ♦ కొందఱు మున్గిరి బాష్పవాహినిన్
గొందఱు విహ్వలించి రెల ♦ కుంజము మంటను గూలు కైవడిన్. ౪౨౦

తే॥ కురుల నిప్పంటుకొని నట్లు ♦ పరుగు వాఱి, తల్లడిల్లిరి కొందఱు ♦ ముల్లె కొల్ల
వోవు బీద విధమ్మునఁ♦బొగిలి నారు, తోఁచకేమియు ధరఁబడి♦దొరలినారు. ౪౨౧

సీ॥ కొందఱు కన్నీరు ♦ కురియక యినుప గుం, డియ నాఁగ ప్రాణ్నడి ♦ నిలిచినారు
కాయముల్ తడఁబడి ♦ కంపించె జీవముల్, చలియించె నిక్కంపు - నెలవుదప్పి
మతులు గలంగెను - మనసులు దిగఁ బాఱె, వ్రణముల నెత్తురు ♦ వచ్చునట్లు
కనుల నీర్వట్టర - క్తంబు స్రవించెను, గగ్గోలు పడిమెన ♦ క్కటిక మెల్ల

తే॥ రెండు తుండము లలుగు వే♦దండ లీలఁ, బొలుచు వారలు తెంపునఁ ♦ దలలు డొల్ల
నఱికి కొనినారు కొందఱు ♦ ఛురికలఁగొని, పొక్కు గనలేక కన్నులఁ ♦ బొడిచికొనిరి.

తే॥ చెదరెఁ దొడవులు మొల నూళ్లు♦చిందె రత్న,సమితిరాలెను తెగియెఁబూ♦సరములెల్ల
జెలుల నవ్వుల కాంతులు ♦ చెడియె వారి, సుందరాననములు చెంగెఁ ♦ జందురునకు.

తే॥ నిక్కలంక పతివ్రతల్♦నృపతిసతులు, రాణు లఱువది లేవురు ♦ రాము కడకు
వచ్చి పొంగు నుమ్మలిక ప్రమా ♦ పంగ లేక, వా విడిచి గోల పెట్టిరి ♦ వార్ధి వోలె.

ఉ॥ రాముఁడు తక్క వేఱొకతి ♦ రంబగు ప్రాణముఁబోలు పుత్త్రికున్
నోమని రామలా యడరు ♦ నొవ్వి సహింపక శేకి హంసికా
స్తోమము తెక్కలూడ నిల ♦ సోలుచు వ్రాలు విధంబునన్ మన
స్స్థేమము దక్కి నేలఁబడి ♦ చిక్కిరి స్రుక్కిరి పొక్కి రొక్కటన్. ౪౩౩

సీ॥ ఆ రాజ కాంతల ♦ యమృతంబు కంటె నిం, పైన వాక్కులు మితి ♦ లేని చింతఁ
గడలేని యూర్పులఁ ♦ గ్రాఁగి గద్గదికతఁ, దెరలి వావిడిచి రో ♦ దించు కతన
సుషిర వాద్యములగు ♦ సొంపైన పిల్లనఁ, గ్రోవి మున్నగు వాని ♦ రావములకుఁ
దంత్రీయుతంబులై ♦ తనరిన సారంగ, వీణాది నిస్వన ♦ వితతి కొగ్గ

తే॥ వనులఁ జేరుద మని తన ♦ యునకు వగచు, చెలుల ముఖములచేఁ బ్రహా♦రులు గలట్టి
నగరుంగొప్పెను చందొవల్ ♦పగటి ప్రూట,చెలఁగి వెలుఁగొందు నొక వన♦క్షేత్రమనఁగ

చ॥ కనులు కలంగి వెల్వడిన ♦ కాల్వలు కుంకుమ పంకమందు నం
దును మొగి వండ గాఁగ నిడి ♦ తోరపు హారములం బెనంగు చు
బ్బిన స్తనశైల శీర్షమున ♦ బిందు సరస్థితి జాతి మేఖలా
గుణ కటి తీర వారిధిని ♦ గూఢ గతిం జని చొచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౪౩౫

తే॥ దరశథేశ సతీముఖ ♦ తామరసము, లను దినేశుండు గాంచె నా ♦ దినము నందు
నమర పతికైనఁ జెడువేళ ♦ యమరెనేని, యెట్టి దుర్దశ రాకుండు ♦ నెంచి చూడ?

తే॥ తల్లులును ప్రేమబంధులు ♦ తదితరులును,చుట్ట ప్రక్కంబులును నిప్డు ♦ సోకఁ బరి త
పించు కరణిఁ దపించుచు ♦ నెలుకఁ బాఱి, ముంగిళుల సందు లేకుండ♦మూఁగినారు.

తే॥ గోల పెట్టుచు వారాశి ♦ కూడవచ్చు, పగిది నడవ రాముఁడు వారిఁ♦బనుచు తెరువు
నెఱుఁగ కూఱడించెడి త్రోవ♦ యరయలేక, వడిగఁ దన మేడ వంకకు ♦ నడవసాగె.

తే॥ ఉన్నతంపుఁ గిరీటంబు ♦ నొగి ధరింప, రత్న మయమైన కాంచన ♦ రథము నందు
వెడలి నట్టి శ్రీరాముఁ డా ♦ వీధి నిపుడు, నారలం జుట్టి కాల్నడ ♦ నడవ సాగె. ౪౩౯

ఉ॥ నల్లని మేను గల్గు రఘు ♦ నాథున కిట్టి కడింది పాటు పా
టిల్లఁగఁ గాంచియున్ సురిఁగి ♦ డింకని ప్రాణము గుండెకంటె మేల్
చెల్లరె! గట్టి దయ్యె నిఁకఁ ♦ జెప్పఁగ నేటికిఁ దొల్లి బామునన్
నల్లవొ! చేయు నోము లవి ♦ నంజునకంటెను బెట్టిదంబులో. ౪౪౦

ఉ॥ పట్టము మోమునన్ వెలయ ♦ వచ్చున యంచుఁ బ్రతీక్ష సేయు ని
ప్పట్టున నెండ లొక్క మిడి ♦ వాడఁగఁ జేయు వనంబు చేరు రా
పట్టెని చూచుటా? యొక య ♦ పాత్ర వినాశము సేయు దేశ మం
దిట్టులు కన్ను లొంది జని ♦ యించుట పైఁపము పైఁప మక్కటా!. ౪౪౧

ఉ॥ అందఱిలోనఁ బెద్దయయి ♦ యర్థ బలంబు గుణంబు గల్గు నీ
సుందర దేహుఁ డొప్పికొని ♦ చొచ్చుటయా బహు దుష్ట సత్త్వముల్
క్రందుగ నున్న కానలను? ♦ కానల కేగుటఁగాంచి మేనితో
నిందుల నిల్చుటో? నిలిచి ♦ యేడ్చుటయో? యిది మంచిప్రేమమే!. ౪౪౨

చ॥ బలము చెడంగ బుద్ధియును ♦ భ్రష్టత నొందిన రాజుకై మన
శ్చలనము నొంది ధర్మమును ♦ జాఱఁగ నిచ్చుట నిల్తుమేని రా
కొలము నశింపఁ జేయు పెను ♦ గొడ్డటి వాని నడంచు రాముఁ గా
నలకుఁ దొలంచి నట్టి కుల ♦ నాశిని కైకను పోలు వారమే. ౪౪౩

చ॥ మురువగు మేన వల్కలము ♦ పొందుగఁ దాల్చిన వాఁడు రాముకై
హారువుగఁ బంచ వాయువుల - నర్పణ సేయు ప్రతిజ్ఞ వాఁడు జో
డొరయని శోక దారుణత ♦ యుల్లమునం గలవాఁడు తమ్ముఁ డొ
క్కరుఁడె యొకో రఘు ప్రవరు ♦ గాదిలి చుట్టము పట్టణంబునన్. ౪౪౪

సీ॥ పెను బండకంటెఁ గ ♦ ఠిన మైన మనసును, గదలతోఁ బగుల మో ♦ దుదమయంచుఁ
బరుగులు వాఱి త్రో ♦ వను బాష్ప పంకంబు, లం జాఱి పడుచుఁ గ ♦ లంగు వారు

రంగారు బంగారు ♦ రత్నాల సొమ్ములు, చెడఁ ద్రెగి పడఁ దీసి - చెదర వైచి
ఖిన్నచును మించిన ♦ మేన వన్నెల నలు, వల నూడ్చి ప్రాఁతవి ♦ వలచు వారు

తే॥ తమకుఁబుత్త్రుల లోనఁ గ్రూరుండొకండు, చావఁబ్రాణముల్ విడుతురు ♦ జనకులెందు
వంశమండను వనికంపి ♦ పలుకుగావ, మనిన తండ్రి గుండియ యిను ♦ మనెడివారు.

ఉ॥ శ్రీకరుఁడున్ సుధీ జనవ ♦ శీకరుఁడున్ గరుణాకరుండు మే
ఘాకృతిగల్గు రాముఁడు మ ♦ హాటవిఁ జేరఁగ వానితోడనే
లోకులు పోవఁ బాడు పడి ♦ లోఁకువయైన ధరిత్రిఁ బుత్త్రుఁడున్
గైకయు నెత్తిఁగట్టుకొని ♦ కాతురు గావలయున్ ముదంబునన్. ౨౩౭

తే॥ క్రుంగు నడుములనొప్పించు ♦ కుచములొప్ప, సతులు మస్తములందు హ ♦ స్తములుచేర్చి
రోదన స్వరములఁ జాల ♦ ఖేద మంది, విరుల లతకూన లట్లు కం ♦ పించి నారు.

చ॥ సిగరములన్ నిశాకరుఁడు ♦ చిక్కులఁ బొందెడు పెద్ద మేడలన్
మగువలు పయ్యెదల్ దడియ ♦ మందిరి కొండ నెమిళ్లకై వడిన్
బొగిలిరి పంజరంబులను ♦ పొందిన చిల్కల పోల్కిఁ గల్కులొ
ప్పఁగఁ గిటికీలఁ గాంచి రల ♦ బాష్పము లంజన మిశ్రితంబుగాన్. ౨౩౮

ఉ॥ అందములైన నేత్ర వల ♦ యంబులనుండి స్రవించు నస్రముల్
బిందువులౌచు ధారలయి ♦ పెద్దప్రవాహములై కతంబునన్
సుందర సౌధముల్ మిగుల ♦ స్రుక్కుచుఁ గన్నులు గుంటవాఱ నా
క్రందనముం బొనర్చు క్రియఁ ♦ గ్రాలెను శ్రీరఘువర్యు పోకకై ౨౩౯

క॥ తల్లుల మఱచిరి తనయులు, తల్లులు తమ సుతుల మఱచి ♦ తలరి సురిగి కం
పిల్లిరి కుత్తుక లెండఁగఁ, దల్లడిల్లిరి తండ్రు లెదలఁ ♦ దత్ జ్ఞత కలఁగన్ ౨౪౦

క॥ ఇంపును మృదువును కాకలి, సొంపుగలుగు పలుకు లొప్ప ♦ సుదతులు వీథిన్
గుంపులు గూడఁగ మేడలు, కంపిల్లఁగ సిరి తొలంగు ♦ కమలముఁ బోలెన్ ౨౪౧

మ॥ తరణి వ్రాతము లీలఁ గుండలము లు - ద్యత్కాంతు లీనంగ ని
ర్ఝరిణీ వ్రాతము రీతి నశ్రువులు గా ♦ ఱన్ ద్రస్తకై శిక్యమై
తరు ణీవారము బాణ విద్ధమయి సం - తాప ప్రఘూర్ణంబులౌ
హరిణీవారము వోలె సంచలిత దే - హావస్థమై దూపిలెన్. ౨౪౨

మ॥ అడఁగెన్ గొండ్లఁ బోలు మేడలఁ బతా ♦ కాదుల్ మృదంగ స్వనం
బడఁగెన్ మంగళవాద్య ఘోషణము ల ♦ త్యంత ప్రమోదా రవం
బడఁగెన్ వీథుల ధూళి ధూసరము బా ♦ ష్పాంబు ప్రకీర్ణంబుగా
నడఁగెన్ భూసుర వేదఘోషములు స ♦ ద్వ్రాశీః ప్రఘోషంబుతోన్. ౨౪౩

ఉ॥ నీఁగెను వంటయిండ్లు పొగ ♦ నీఁగెను మేడలు ధూప ధూమముల్
నీఁగెను దేహళుల్ కళల ♦ నీఁగెను ఘాణములన్ హరుల్ కరుల్
నీఁగెను కీరపోతములు ♦ నీటగు బంగరు పాలగిన్నెలన్
నీఁగెను మోదముల్ జనము ♦ నీఁగిరి తల్లులు తొట్ల కూనలన్.　　౪౫౪

ఉ॥ వీడెను కాంతి ప్రాణముల ♦ వీడిన వానిని పోలి యాస్యముల్
వీడెను వర్షముం గురియు ♦ వేడ్క నినీల పయోద సంఘముల్
వీడెను వారువంబు లట ♦ విస్తృతమై తగు నశ్వశాలలన్
వీడెను దంతి రాజి తసి♦ విన్ మధువుం గొను తేంట్ల కైవడిన్.　　౪౫౫

క॥ విడిచెను సిడల గొడుగులు, విడిచెను క్రొవ్వెదలు క్రొత్త - విరుల సరములన్
విడిచె మరుశరము వేఁడిమి, విడిచెను కటకముల మేటి - వీరుల పసముల్　　౪౫౬

క॥ వదలెను ధ్వనులను భేరులు, వదలెను కింకిణుల రొదలు - వార్వముల గముల్
వదలెను గీఁకల గజములు, వదలెను నేమిస్వనంబు - బంగరు రథముల్.　　౪౫౭

చ॥ కలుగవు మంగళ ధ్వనులు - కల్గవు విప్రుల వేదనాదముల్
కలుగవు వీణారావములు - కల్గవు కాళుల నందుకధ్వనుల్
కలుగవు మేఖలాధ్వనులు - కల్గవు కోకిల శారికాధ్వనుల్
కలుగవు తేంట్ల శబ్దములు - గల్గవు పిట్టల శ్రావ్యగీతముల్.　　౪౫౮

క॥ మఱచెను నీటం బొలములు, మఱచెను లేబొట్టియలను ♦ మగువల కరముల్
మఱచెను నేతిని వహ్నులు, మఱచెను తత్త్వంబు జ్ఞాన - మాన్యుల మనముల్.

ఉ॥ కుందిరి గుంపు గుంపులుగఁ ♦ గూడుచు నాడుచు నుండు వారలున్
వందిరి శ్రావ్యగీతములఁ - బాడుచు నుండిన వార లట్టులే
పొందిరి కొందలంపు రొద - పొల్తుక లల్కలఁ గొన్న వారలున్
క్రందిరి ప్రాణనాథులను - మానుగఁ బొందిన సుందరాంగులున్.　　౪౬౦

ఉ॥ చాఁపవు తొండము ల్కరులు - చాఁపవు నోరులు మేఁతకున్ హరుల్
చూపవు పోతసంతతికి - సూటిగఁ బక్షులు తెచ్చు మేపులన్
దాపవు పాలు దూడలకు - దాయఁగ నీయవు ధేనుకాతతుల్
మేపవు గోవులం బిదుక - మేకొనవున్ దగ గోప వారముల్.　　౪౬౧

క॥ మగల వెడందయురమ్ములు, మగువల కుచమర్దనంబు - మఱచెను తోడ్తో
మగల సొగసైన సిగలును, మగువల నిడుపైన జడలు - మఱచెను విరులన్.　　౪౬౨

క॥ అందము నొల్లవు గజములు, పందెము నొల్లవును పరువు♦వలచిన మావుల్
గంధము నొల్లవు వీథులు, చందము నొల్లవు సువర్ణ♦ సౌధ పతాకల్,　　౪౬౩

చ॥ సమముగ సౌఖ్యదుఃఖముల ♦ సన్మతిఁ జూచెడు యోగులే మదిం
గుమిలిరి; తగ్గఁ జోటరసి ♦ కూడిన దుష్కృత భాగ్యమంచుఁ దో
యముగఁ దలంచువారు గన ♦ దంచిత కర్మఫలంబ యంచు డెం
దములఁ దలంచువారు నగు ♦ తక్కటి వారల చింత యెట్టిదో! ౪౬౪

ఉ॥ ఊహములెల్ల వేడియగు ♦ నూర్పులతో నుసుఱుల్ చలించి సం
దేహమునొంద నందమును ♦ దీప్తి చెడన్ మది స్రుక్క నక్ష సం
దోహము తాఱుమాఱగుచు ♦ దుఃఖము నొందఁగ మేనులెల్ల రా
ద్దేహము వోలెఁ బ్రాణములు ♦ తీఱుగతిన్ బురిఁ దోఁచె నెల్లెడన్. ౪౬౫

రాముఁడు సీతయున్న మందిరమున కరుగుట.

ఉ॥ పౌరులు విహ్వలించుచొక ♦ ప్రక్కకె డెందము లెల్ల వ్రాలఁగాఁ
గాఱియనొంది కుంది వెను ♦ కంబడి రా గణియింపరాని యా
కారములొప్పు దేహులకు ♦ గాదిలి ప్రాణమొకండ నాఁగ నొ
ప్పారిన రాఘవుం డరిగె ♦ నయ్యెడ జానకి యున్న చోటికిన్. ౪౬౬

ఉ॥ తల్లులు ధారణీసురులు - తాపస వర్యులు నంగకంబులన్
బెల్లుగ ధూళినిండ దుర ♦ పిల్లుచు వచ్చుచునుండ రాజసం
బొల్లని నారఁ గట్టికొని ♦ యొప్పని తీరున వచ్చు నాథుఁ దా
నల్లము వాడఁ గాంచి యొక ♦ యూఁకున లేచెను సీత కొంకుచున్. ౪౬౭

ఉ॥ ఆగతి లేచు ధారణిజ ♦ నత్తలు కాటుక కంటి నీటితోఁ
గౌఁగిలిఁ జేర్చి తడ్పుచును ♦ గద్గదికంబున నొక్కపెట్టఁ దా
మాఁగక యేడ్వఁ గాంచి జన ♦ కాత్మజ వారలు దుఃఖముం గొనం
గాఁ గతమేదియో మదిని ♦ కానఁగఁ జాలక కాంచె రాఘవున్. ౪౬౮

తే॥ కాంచి మించునంచునఁ జలి ♦ యించు మేను,గలుగు వైదేహి యిట్లనుఁ ♦ గాంతుతోడ
చక్రవర్తి కేదేనియు ♦ సంభవించె, నేమి పల్కఁడు జాగు స ♦ హింప ననుడు. ౪౬౯

చ॥ అనదృశుఁడైన నాయనుజుఁ ♦ డక్కటికంబున ధర్మపద్ధతిన్
వసుమతినేలు వృద్ధజన ♦ వాంఛిత మిద్ది జగంబు నెమ్మదిం
బనఁగొనఁ గారణంబయిన ♦ వారిదము ల్వసియించు కానకున్
వెనఁ జని వత్తు నీవు మది ♦ వేనట నొందక యుండు మిందనన్. ౪౭౦

ఉ॥ కాంతుఁడు క్రూరసత్త్వయుత ♦ కానన భూమికి నేగునంచు భూ
కాంతుఁడు గాక పోయెనని ♦ కష్టము నొందక యింటనుండుమా

వంతను వీడు వేగ చని ♦ వత్తు నటన్న సుతీక్ష్ణ వాక్కులా
కాంత మనంబు మిక్కిలిగఁ ♦ గాల్పఁదొడంగ వహించె వేదనన్. ౪౭౧

మ త్త॥ క్షీర సాగరమందు పేఁగు ♦ శేష తల్పముపై రహిన్
చేరికల్ విడి ధర్మ ముద్ధృతి - సేయ భూస్థలిఁ బుట్టఁగా
వారిజాక్షియుఁ బుట్టి వీడక - వచ్చు తన్ను దొలంచు నా
దారుణార్థము వీనుల న్వినఁ - దన్వి కూఁటట కూరునే? ౪౭౨

క॥ జననీ జనకుల యాజ్ఞం, దనయుఁడు తలఁదాల్చునేత ♦ తగవే యగు న
న్వనరఁగ నిచటనె యుండుమ, యనఁ గారణమేమి యనుచు ♦ నారట పడియెన్.

ఉ॥ రాముఁడు రామఁగాంచి యను ♦ రాక్షసరూపముఁబోలు కొండలున్
భీమములౌ విభావరుల ♦ వేఁడిమి తగ్గక యుండు ప్రస్తర
స్తోమము ముమ్మొనల్ గలిగి ♦ త్రోవల నిండుగనుండి కాళులన్
వేమఱు బాధపెట్టు నలి ♦ వేణి! మరల్పుము నీయభీష్టమున్.

చ॥ అని తను గూర్చి పల్కు తన ♦ యర్మిలి భర్తకు సీత యిట్లనున్
గనికర మింతలేక ♦ మది గాటపుఁ బ్రేమయు లేక వీడి పో
వనె తలపోసినాఁడ విది ♦ పద్ధతియే? లయకాల భానుఁడున్
ఘనమగు నీవియోగమున ♦ కంటెను కాల్చునె? ప్రాణ వల్లభా! ౪౭౫

చ॥ నలువుగ రాముఁ డామె వచ ♦ నంబులు వింటయెకాక తన్మతిన్
దలకొను చింతయుం దెలిసి ♦ తక్కక బాష్ప పయోధి పొంగ నా
జలజ సుగంధిఁ బాయుటకు ♦ సమ్మతి లేని సదంత రంగుఁడై
నిలిచెను కర్జమిద్ది యన ♦ నేరక నెవ్వగ నివ్వటిల్లఁగన్. ౪౭౬

ఉ॥ అత్తఱి సీత విస్తృత గృ ♦ హాంతర సీమకు నేగి డెంద మం
దత్తలపాటుతోడ మృదు ♦ లాంబరము ల్విడనాడి సాహసం
బొత్తఁగ నార చీర నను ♦ వొందఁగఁ దాలిచి వచ్చి రాము ను
ద్వృత్త భుజంబు వట్టికొని ♦ యిమ్ముగ నిల్చెఁ బ్రయాణపాటుకై. ౪౭౭

మ॥ అబలా రత్నము గోల కోమలి యనూ ♦ ర్యం పశ్య గావించు చె
ద్ది బహుక్లేశముఁ గూర్పఁ జావఁదగు పృ♦థ్విన్ వ్రాలియున్ గాలుఁడున్
గబళింపం డవు జీవితంపు దినముల్ ♦ గల్గన్ శిరోగ్రంబునన్
బ్రబలంబౌ నొక గుండు వైచినను చా ♦ వం బోవ దే ప్రాణియున్. ౪౭౮

తే॥ చెలులు దాదులు దాస దా♦సీ జనంబు, మంటలోఁ బడి తపియించు♦మాడ్కి నై రి
రామచంద్రుఁడు త్తమ సతి♦రాజ్ఞ వర్ధన, మైన జానకిఁ గని యిట్లు ♦ లనియె మరల,

మ॥ సుదతీ! రాఁగల కష్టము ల్దలఁప వో ♦ సుంతైన నాతోడ రా
ముద మొప్పారఁగ నుంటి హెచ్చుగ శ్రమం ♦ బుల్గూర్తు వచ్చినన్
ముదమే కల్గును నన్ను వీడి చనఁగా ♦ ముఖ్యంబుగా నేనె మీ
ముదముం బాపఁగ నుంటి నోటు! నిజమే ♦ పో! యంచుఁ గోపింపఁగన్.

తే॥ మనసు కలఁగి ప్రతి స్థల ♦ మునను జనులు, పడుచు లేచుచు దుర్దశఁ ♦ బడయుచుండ
రాచ వీథిని మెల్లఁగా ♦ రామ విభుఁడు, జానకిం దోడు కొనుచుఁ గ ♦ ష్టమున నేగె.

తే॥ ముదిత వల్కలములు దాల్చి ♦ ముందు వోవ, విల్లుచేఁ బూని యనుజుండు ♦ వెనుక నడవ
నడుమ రాముఁడేగుట గాంచు ♦ నాగరకుల, యడలు వర్ణింప నాబోటి ♦ కలవియగునె?

తే॥ అశుభముగ వెన్క నెవ్వరు ♦ నడల లేదు, తలరు మదితోడఁ జుట్టి సీ ♦ తా హృదీశు
కంటె మున్నుగఁ బోదము ♦ కాన కనుచు, నడచి రెల్లరు పెనుగోల ♦ యడరు నట్లు.

క॥ ఇనకుల జలనిధి సోముఁడు, జనకు నగరు డాసి యంత ♦ జననులఁ గని యిం
దునె యుండి తండ్రిఁ దేర్పుం, డన వారలు తల్లడిలిరి ♦ హాహా యనుచున్. ౪౮౪

క॥ సుడియుచు నాలుక తడఁబడ, వడఁకుచు నిలువేల్పులార! ప్రార్థింతుము కా
వుఁడు వీరల నని తనయులఁ, బుడుకుచు దీవించి సీతఁ ♦ బొగడిరి మిగులన్. ౪౮౫

తే॥ జనులను వీడి కులగురు ♦ చరణములకు, మ్రొక్కి రాముఁడు తన ప్రాణ ♦ ములను పోలు
తమ్మతోడను సీతతోఁ ♦ దప్తకనక, రథముపై నెక్కి వెడలెఁ బు ♦ రంబె కలఁగ.

౫. తైలగుప్తిపటలము. (౨౭)

చ॥ నిలిచిరి రాణులెల్ల ధర ♦ ణీవరు నెప్పుడు వీడియుండమిన్
నిలిచెను భిత్తి చిత్రములు ♦ నెక్కొను ప్రాణము లేకపోవుటన్
దలఁపఁగ నెవ్వరింక నయ ♦ ధాముని రాముని వెంటఁ బోక య
న్నెలవున నిల్చినారలు గ ♦ ణించినచోఁ గలికాని కేనియున్? ౪౮౭

తే॥ కాంచన స్యందనంబు మా ♦ ర్గమున యందు, వేఁడికన్నీటి కాల్వలు ♦ వెల్లి విరియ
మెల్లఁగా నేగుచుండ నా ♦ మేటి వీరుఁ, డబ్ధి విహరించు నాది మ ♦ త్స్యంబుఁ బోలె.

క॥ వనముల కరిగెడి రాముని, గనఁ జాల నటంచు నినుఁడు ♦ కనికరమునఁ దా
వనరాశి దూఁకెనో యనఁ, జని క్రుంకెం బసియు మరలి ♦ చన మందలకున్. ౪౮౯

క॥ నెలవంకఁ గొని యజుండే, కలిగించిన జిగి నొసల్లు ♦ గల కలుకుల మో
ముల వలె సరసిజములు మో, ములు మోడిచె నశ్రు లురలి ♦ ముఱువు చెడంగన్.

క॥ మునిమాపున వేఁడిమి చెడ, ఘనమతి కైకేయి మదిని ♦ కటు మంథర బో
ధనమను విస మలమిన రీ, తిని తేటదనంబు వీడి ♦ తిమిరము క్రమ్మెన్. ౪౯౧

క॥ ఉడుసమితి వెలుఁగు గగనము, కడఁకన్ గౌతముని శాప ♦ కారణమున గం
డ్లడరు వెయిగనుల వేలుపు, టొడయని దేహంబు వోలె♦నొప్పెసలారెన్. ౪౯౨

క॥ నగరి విడిచి రెండామడ, లొగిఁ జని కాకుత్థ్సవర్యుఁ ♦ డొక్క వనమునన్
దిగి యచటి ప్రియస్నేహితు, లగు తాపస వరులఁ గలిసి ♦ యలరి వసింపన్. ౪౯౩

చ॥ వినుత గుణాఢ్యు రామ విభు ♦ వీడఁగఁ జాలక వెంటనేగు నా
జన నికురుంబ మవ్వనము ♦ చక్కటి నామడ చుట్టి నూవు గిం
జను విడువం గలట్టి యెడ ♦ సైతము పొందని రీతి నిండ న
వ్వన మొక కంచెకోటగల ♦ వైఖరిఁ గానఁగనయ్యె నయ్యెడన్. ౪౯౪

క॥ ఎదియును నోటం బెట్టక, నిదురింపక పరితపించు ♦ నెంజిలిఁ దమసా
నది పులిన శాడ్వలంబుల, నొదిఁగి పడిరి జనములెల్ల ♦ నోర్వని చింతన్. ౪౯౫

క॥ క్రొవ్విరి తామరలసఁ జను, నువ్వాపు నయనములు గలుగు ♦ మడఁతులు పాలన్
నివ్వటిలు నురుగుఁ బోలిన, దువ్వలువలఁ బఱచికొని రొ ♦ దుంగఁగ నచటన్. ౪౯౬

తే॥ నిడుపు పగలెల్ల మిక్కిలి ♦ యడలి యడలి, పరితపించి మొగ్గచనులు ♦ కఱకుటలుఁగు
కనులు తీయని పలుకులు ♦ గలపడుచులు, పెంచుతల్లుల యొడుల ని ♦ ద్రించినారు.

ఉ॥ కాటుక మావిపిందెలకుఁ ♦ గల్గిన యట్లు రహించు కన్నులన్
మాటి మొగిడ్చి నిద్రిలిరి ♦ మానిను లందు కరేణులం బలెన్
మేటి కరాసిపీరులును ♦ మేదుర గంధగజంబులం బలెన్
బోటులకున్ సమీపమునఁ ♦ బొందిరి కూరుకులం గ్రమంబునన్. ౪౯౭

చ॥ అతిశయ ధర్మముం దపము ♦ నందుట నున్నతి నొంది వల్లభ
ప్రతత కృపానురాగ రస ♦ భారలు కొందఱు లే మయూర సం
తతులు ముడింగి వ్రాలు క్రియ ♦ ధారిణిపైఁ బడి తీవ్రతాప సం
గతలయి వ్రాలినారు కను ♦ గందులు స్తన్యముఁ ద్రావుచుండఁగన్. ౪౯౯

ఉ॥ కొందఱు మాధవీ కుసుమ ♦ కుంజములన్ హరినీలవేదులం
జెంది మయూరవారముల ♦ చెన్నునఁ బండిరి సోలి వ్రాలుచున్
గొందఱు బంధుర క్రముక ♦ కూటములన్ హ్రద తీర సైకతం
బందు పరుండి కూర్కెరెల ♦ యంచల పిండుల మించు సంచునన్. ౫౦౦

క॥ వనమఱి చంపక వనములఁ, గుసుమ లతలు వాడుక్రియను ♦ కొందఱు గుమ్మలై
యిసుక పఱపుపైఁ గొందఱు, మసచెడి నిద్రిలిరి విద్రు ♦ మ లతల పగిదిన్. ౫౦౧

ఉ॥ కొందఱు కుంకుమంబు నెఱి ♦ గూడిన కొండను మంచు వ్రాలు పొ
ల్పొందఁగ జొమ్ములందు దవ ♦ యొప్పుఁ బరుండిరి నేల సోలుచున్

గొందఱు దిండుగాఁగఁ దమ ♦ కోమల హస్తములం గదించి కూ
ర్కుందిరి మోము లంగు చెడి ♦ యంబుజము ల్ముకుళించు చాడ్పుగాన్. ౫౦౨

ఉ॥ కొందఱు బండలందు మఱి ♦ కొందఱు రాలిన యాకుకుప్పలన్
గొందఱు కొంగులం బఱచి ♦ కొందఱు పల్లవము ల్ఘటించుచున్
గొందఱు వట్టి నేలపయిఁ ♦ గొందఱు భర్తల పాదసన్నిధిన్
గొందల మంది డెందములు ♦ క్రుంగఁగ వ్రాలిరి సోలి నిద్రకున్. ౫౦౩

తే॥ ఇట్లు మైవ్రాల్చి నిదురింప ♦ నెల్లవారు, మైథిలీ భర్త యపుడు సు♦మంత్రుఁ బిలిచి
పావన **గుణ** వికాసి! నీ ♦ వలన మాకుఁ, గావలయు పని యొక్కటి ♦ కలదు **వినుము.**

మ॥ అధిక ప్రేమము గల్గు నీ **జను**లఁ బో ♦ నంపంగ లేనైతి ని
వ్విధి వీరిం గొని పోవఁ జాలనయితిన్ ♦ వే త్రిప్పి కొంపోవు నీ
రథ మార్గంబును కాంచి వీరు పురమున్ ♦ రాముండు చేరెన్ మనో
రథముల్ దీరెనటంచుఁ గ్రమ్మఱెదు వా ♦ రల్ దీనిఁ గావింపుమా. ౫౦౪

మ॥ రథిక శ్రేష్ఠుఁడు రాముఁడిట్లు పలుకం ♦ బ్రార్థించుచున్ మేటి సా
రథి వాక్రుచ్చును నిన్ను వీడియును నా ♦ ప్రాణంబులన్ వీడ కీ
రథముం గొంచుఁ బురంబు చేరి కన నే ♦ రన్ గోడు, కాంచంగ దు
ష్పథముం బొందిన కైకకున్ విధికి నేఁ ♦ బైచేయియే యౌదుగా! ౫౦౬

ఉ॥ తమ్ముఁడు దేవియుం గడు ము ♦ దమ్మునఁ దోనరుదేర రాము నం
దమ్ములు చిందు నందన వ ♦ నమ్మున వీడితి నంచుఁ జెప్పనా?
యిమ్మగఁ దోడి తెచ్చితి న ♦ హింపుఁడి చూడుఁడి యంచుఁ జెప్పనా?
యెమ్మెయి ఱాతిగుండె గొని ♦ యేమని చెప్పుదు వారి కచ్చటన్? ౫౦౭

తే॥ ప్రాఁత మిత్రుఁడ నొక మచ్చ ♦ పడని వాఁడ, మృదుల పుష్ప ప్రకీర్ణ మహా♦మేదినిపయిఁ
జెలఁగి నడవంగఁ దగిన యా ♦ సీత తోడఁ, దనయులం గాన నీఁగితి ♦ ననఁగఁగలనె?

తే॥ ప్రబలములగు నింద్రియములు ♦ రాతి గుండె, గలుగు నేను శరీరంబు ♦ కార్శ్యమొంద
మది కలఁగి పరిదేవించు ♦ మనుజ నాథు, కడకు యమ దూతవలెఁ బోవఁ♦గలనె చెపుమ

తే॥ నగరవాసులు నీపుత్త్రు ♦ నయముతోడఁ, బిలిచికొని వత్తురని శాంతి ♦ గొలుపుచుండ
నతని నిప్పుడు కట్టిఁడి ♦ యముని పోలి, కఠినవాక్కున గొలచేయఁ ♦ గలనె చెపుమ? ౫౧౦

తే॥ అరుదుగాఁ గన్న పుత్త్రిసిం ♦ హంబు లడవి, కేగెనని తెల్పఁ బోదునే? యా సునీతి
పలుకఁ బోలునే? యట్లైనఁ బార్థివునకుఁ, గైకయే మేలుచేయి నా ♦ కంటె నరయ

తే॥ వజ్రపాతంబునకు నుల్కు ♦ ఫణి విధమున, వెలవెలంబాఱె రామ భూ♦విభుని చరణ
సరసిజంబుల వ్రాలి యా ♦ సచివుఁ డిట్లు, పెక్కు విధములఁ బ్రార్థించె ♦ వీడ లేక.

క॥ జ్ఞానేంద్రియములకందక, జ్ఞానమునకు నెఱుఁగనైన ♦ శాశ్వతుఁడు రమా
జాని సుమంత్రుని కరముల, తో నెత్తుచుఁ దడసె పేరు ♦ తుదముదము ననియెన్. ౫౧౩

క॥ పుట్టిన పిమ్మట రాఁదగు, నట్టి సుప్రాణ్ణముగనె ♦ యరసిన నిప్పుడ్
గట్టిగ శ్రమ గలదనుమా, యిట్టుల ధర్మంబు నెపము ♦ ఇల నామంబే? ౫౧౪

తే॥ జగతి నుత్తమ ధర్మంబు ♦ జన నుతముగఁ, జలిపె మరణించినను నిచ్చి ♦ స్వర్గమొసఁగు
నింపు గలదే చేయు చ♦రిష్ట మొనవ, పీడ వాఁడెట్టి ఘేరుఁడో♦చూడు మీవ.

తే॥ వాఁడి కైదువు జొమ్మరఁ ♦ గాఁడ నోర్వఁ, గలుగు జెన్నంగ వీర♦లక్షణము గాదు
మరణమువ్విలసంపద♦బ్మ్రాపి పోవఁ, దగవు దప్పకుండుటె మగ♦తనము సువ్వె ౫౧౬

తే॥ శత్రు జీవాపహరణ వ♦క్షప్రభావ, ఖడ్గహస్త! వమల కేగఁ ♦ గష్టమనుచు
మరలితివ యేని దినియును♦చికయశంబు, గాంచు మూనానెకది కలం♦కంబు గాదె?

తే॥ సత్కులాపన్న పురుషుఁడు♦సత్యమునకుఁ, దనయు వమల కంపు టతని♦తపము మగుచు
అతని యాజ్ఞను తలఁదాల్చి ♦ యడవి కరుగు, టరయ నామేటికపము; నీ♦వడలు టేల?

తే॥ మొదటఁగులగురునకునామ♦మ్రొక్కుగాఁగ, వినయపూర్వకముగ♦మ్రొక్కి♦పిదపనతని
తోడ మాతండ్రిఁగాంచిపు♦త్త్రిండు జోత, సలిపె ననిచెప్పియావల నా♦తలఁపుదెలుపు.

చ॥ కులగురు నాజ్ఞ నౌదలను♦గూరిచి ధర్మపథాను వర్తివై
సలుపుచు నుండుమూ శుభమె♦సజ్జన పాళికి దేవతాళికిన్
వలవని నా వియోగమున ♦ వారురు తల్లులఁ దండ్రిఁ దేర్చుచో
తలఁగని సత్ప్రవృత్తినని ♦ తమ్ముని కుం దగ విన్నవింపుమా ౫౨౦

ఉ॥ క్రూరుఁడు తండ్రి యిట్లు చెడు ♦ గుల్ ఘటియించెన యంచు నీవు దు
ర్దారుణరీతి నెంచకము♦ దంబున నామొకఁ జూపు నుల్లస
త్కారుణికత్వము దగు ని ♦ ధంబున మూర్ధన ఫక్కినాతఁ డో
దారుపు చెందు నట్టులు ని ♦ దానముగా వినిపించ వేఁడెదన్. ౫౨౧

తే॥ గురు మహాదేవ్రకో నంతి ♦ పురికి నేగి, మొదటఁ దండ్రి దుఃఖము దీర్చి ♦ పిదప నతని
భరతుపై మీ మనసార కృ♦పన్ ఘటింప, వలయు వరము వేఁడితి యని♦పలుకు మయ్య!

తే॥ అడవులం బడు నాయును♦హాయనములు, కడపివచ్చి మీచరణ పం♦కజముల కడఁ
జేరు నడలుఁడమ వ♦సిష్ఠ హూం, వలనఁ జెప్పుంది సాంత్వన♦సము ప్రమతని. ౫౨౩

చ॥ ననుగని పెంచు తల్లులకు ♦ నానెఱి దప్పని వందనంబులన్
వినతి మొయిం గదెంచి♦యదు ♦ వెండియుఁ దండ్రి యులంత దీర్చి యా
తని మదె నా వియోగమునఁ ♦ దాఱక యుండఁగ నూఱడించుచున్
బనవక పీడనుండుఁడని ♦ ప్రార్థన చేసితి నంచుఁ దెల్పుమా. ౫౨౪

ఉ॥ సేవకు కింకరత్వ మది ♦ చెందదు మార్పు సతం బటంచు సం
భావన జేసి యంతట సు ♦ మంత్రుఁడు రాముని భద్రపాద రా
జీవములం భజించి భువి ♦ జీవికిఁ దప్పని సౌఖ్య దుఃఖముల్
దైవవశంబులంచు వని ♦ తా మణి సీతకు మ్రొక్కి నిల్చుడున్. ౧౨౫

ఆ॥ వందనముల్ వచించె నను ♦ వత్సలతం గను మామగారికిన్
జిందెడు ప్రేమతోడ ♦ నను చేరఁగఁ దీసెడు ముగ్గురత్తలన్
డెంద మెలర్ప మ్రొక్కెనను ♦ తేఁకువ ముద్దుల కీరి శారికన్
వందక పెంచఁ గోరెనని ♦ పల్కుము గాదిలి చెల్లియండ్రకున్ ౧౨౬

ఉ॥ సీత వచించు వార్తవిని ♦ చింతయె కానని యీమె కానలన్
జేతము స్రుక్క నెంత వగ ♦ చెందునొ యంచుఁ దపించు మంత్ర వి
ఖ్యాతుని గాంచి రాముఁడనుఁ ♦ గష్టము వచ్చినఁ దీర్చు నేర్పరుల్
భూతల మందు గల్గుదురె? ♦ పోవఁగఁ జూచినఁ బోనె ప్రాణముల్?

తే॥ సుస్థిర ప్రేమచే మది♦స్రుక్కు మంత్రి, రాము వాక్కులఁ గొంత యూ♦రటనుపొంది
ముదల గొని మ్రొక్కి లక్ష్మణు♦మోముగాంచి, యేమిపల్కెద వన వచి♦యించెనతఁడు

ఉ॥ నామననున్ సమస్త సుగు ♦ ణంబుల చేత జయించు రాఘవ
స్వామికి భూమి నిచ్చి యొక ♦ చాన కుబుద్ధికి లోఁగి పిమ్మటన్
రాముని కాన ♦ కంపి తన ♦ రాజ్యము స్త్రీకి నొసంగు సత్య వా
క్ధ్నముని రాజుగాఁ దలఁచి ♦ చెప్పఁగ నొక్కటి యేని యొప్పునే? ౧౨౯

ఉ॥ కానల జ్యేష్ఠ పుత్త్రికుఁడు ♦ కాయలు దుంపలు దిన్చు నుండఁగాఁ
దాను సురేంద్ర భోగములఁ ♦ దప్పక పొందెడు సత్యశీలికిన్
దానికి మానినీ జిత వి ♦ ధానికి జీవము తోడ నుండి యిం
కేని దివంబుఁజేరఁజలీ ♦ యింపని స్థైర్యముఁ జాటి పల్కుమా. ౧౩౦

చ॥ అవనికి రాజు కాఁదగిన ♦ యాతని తోడను పుట్టలేదు నే
నవనికి నిప్పు డేలి కగు ♦ నాతని తోడను పుట్టలేదు నా
కవరజుఁడున్ భువిం గలుగఁ ♦ డంబుజసంభవుచేత నాకు నేఁ
దవిలిన తోడుగాఁగ వసు ♦ ధన్ జనియించిన యే బలిష్ఠుఁడన్. ౧౩౧

తే॥ అనుచునిటు కోపమునఁబల్కు ♦ననుజుఁగాంచి, వత్స!యొప్పిదములుగాని ♦పలుకులనకు
మనుచు నాశ్వాస మొనరింప♦ మనసు కుమిలి, చాఁగి మ్రొక్కి తేరి కడకు♦సాగెమంత్రి

ఉ॥ తేరిక్కి బ్రూన్చె గుఱ్ఱములఁ ♦ దేఁకువఁ జేకొన్నెఁ గోలఁ గేల నా
దారి జనంబు లెల్ల నిశ ♦ దంబుగఁ గాంచెదు నట్లు చోద్యక

స్ఫార విచక్షణత్వమున ♦ సందడి యెక్కుడుగాక నిద్రపం
గూరిన వారు మేలుకొనఁ ♦ గూడని తీరునఁ దేరు తోలుదుర్. ౫౩౩

ఉ॥ సీత పతివ్రతాత్వమును ♦ స్వీయ విశేష గుణంబులుర్ లస
త్ఖ్యాత యశంబు సత్యమును ♦ ధర్మపు విజ్ఞత కార్ముకంబు సం
ప్రీతుఁడు తమ్ముఁడుర్ దనకు ♦ వీడని తోడుగ నా నిశీథినిర్
శ్రీతరుణీ మనోహరుఁడు ♦ చేరె వనంబులకుర్ మనో ధృతిర్.

చ॥ కుటిల మనస్కులౌ దనుజ ♦ కుంజరులం దగఁ గూడి లోక సం
కటమగు కృత్యము ల్సలుపు ♦ కష్టుల కార్యము లడ్డుకో విశం
కట గతి నొప్పి యెల్లెడలఁ ♦ గాటుక రంగు వెలార్చు చుండు చీఁ
కటిఁ దొలఁగించు వేలుపుల ♦ కాగడ నా నుదయించెఁ జంద్రుఁడుర్. ౫౩౪

ఉ॥ మర్మముఁ దాఁచు పాపముల ♦ మాయఁగఁ జేయ వలంతులైన స
ద్ధర్మములర్ వహించి మహి ♦ ధర్మము నిల్ప సహాయపడ్డ యా
కర్మ ఫలంబు నెంచి కుతు ♦ కంబునఁ గానఁగ వచ్చినట్టి యా
యర్మిలి ధర్మదేవత ము ♦ ఖాబ్జ మనర్ శశి తాల్చెఁ దేజముర్. ౫౩౫

మ॥ భయదారణ్యములం జరించు నసి తా ♦ బ్ద శ్యాము పే దర్మిఁగాం
చి యెదల్ నొవ్వ మొగంబు వాడ్చినటు దోఁ ♦ చెం గల్వ లంభోజ సం
చయముల్ గన్పడె జక్రిపోతుల శిర ♦ శ్ఛాయర్ మనో వేదనర్
లయమై నోరులు మూసి కొన్నవని యే ♦ లా చెప్ప నన్యంబులన్. ౫౩౬

ఉ॥ అంజన శైల సుందరుఁడు, ♦ నట్టెడ మేలి పసిండి చాయమై
రంజిలు వాఁడు వింటికొన ♦ రాణ నొసగ్గల భూమిజాత మె
ల్లంజన వేసటం గొనని ♦ లాగున నేగుట కాను కల్యమై
కంజ విరోధి వెన్నెలలు ♦ గాసెను మెత్తని దూది పై చెనార్. ౫౩౭

తే॥ మిగుల లేఁగొను స్తన లక్ష్మి ♦ మెఱయు సీత, మృదు మృణాల పదంబుల ♦ మెల్ల మెల్ల
వెంబడించె విమలమైన ♦ ప్రేమ కంటె, గురు తరంబగు వస్తువు ♦ ధరణిఁ గలదె? ౫౩౮

చ॥ ఇనుఁ డుదయాచలంబు శిర ♦ మెక్కెడు మున్నె రఘూ ద్వహుండు ద
క్కినముగ యోజన ద్వయము ♦ కిడ్పడ కేగెను; మీఱి బాష్పముల్
కను గవ పీడఁగా మనసు ♦ కాతఱ తాపము నొంది కుందఁగా
మనికిత పాటు తోఁ జని సు ♦ మంత్రుఁడు చేరెఁ బురంబు చేరువర్. ౫౪౦

ఉ॥ చేరి దినేంద్ర వంశగురు ♦ శిష్టు వసిష్ఠుని గాంచి మ్రొక్కి కాం
తారము రాముఁ బోకఁ బరి ♦ తాపముతో వివరింప మానిని

ట్టూరుపు పుచ్చి కాఁగలది ♦ యుల్లమునం బరికించి యక్కటా!
భూరమణుండు తీఱఁ బుర ♦ ముం గలగుండు వడెం గదా యనెన్. ౫౪౧

తే॥ రాజు నిందకు జంకి మ ♦ రల్పఁ డయ్యె, ధర్మమును నిల్ప నెంచిన ♦ దాశరథియు
వినఁడ యింతయు నామాట ♦ విధిని దాఁట, నగునె? యని యేగ నతనితో ♦నంతిపురికి

తే॥ దాశరథి వచ్చెననుచు ను ♦ త్కంఠ మంత్రు, లరిగి పరిధి చంద్రుంబోలె ♦ నధిపుఁ జేరి
రాముఁగానక బాష్పవ ♦ ర్షంబు గురియు, నాసుమంత్రుని గని చాల♦నడలినారు. ౫౪౩

తే॥ తేరుమరలినదని యెల్ల ♦ వారు పలుకొ, రాముఁ డేతెంచెనని దశ ♦ రథుఁడు కనులు
తెఱచి నా జీవ జీవ ఘే ♦ తెంచెనె? యని, యడిగెఁ దనయెద యుబలాట♦పడుచు లేవ.

తే॥ బదులు చెప్పఁ జాలక మాని♦పరితపించెఁ, దపసి మొగమె భూపతికి ను♦త్తర మొసంగె
నెడఁద పగిలి భూమీశ్వరుఁ ♦డిలకు వ్రాలె, గొవరు చూడఁ జాలక మాని♦యవలి కేగ.

ఉ॥ దగ్గఱ నుండెనే సుతుఁడు ♦ దవ్వుల నుండెనె యంచు మెల్లనన్
బ్రెగ్గడ నడ్గి యాతఁడు ద ♦ వీయ వనంబుల కేగెఁ దమ్మితో
సిగ్గరి సీతతో నని వ ♦ చించి వచింపక మున్నె భూవరుం
డగ్గలికంపుఁ జేర్మిఁదన ♦ యా! యని హా!యని వీడెఁ బ్రాణముల్. ౫౪౬

చ॥ అపుడు పురందరాది సురు ♦ లందఱు మా ప్రభుతండ్రి వచ్చె నం
చుపగత మోద భావమున ♦ నొక్కటియై శశిఁబోలె శీతలా
తపము వెలార్చు తేరిపయి ♦ దాకొని పుట్టెడి తంటలెల్ల లే
క పొదలు పై జగంబునకుఁ ♦ గై కొని పోయిరి సమ్మదంబునన్. ౫౪౭

మ॥ కని సందేహమునన్ సతీ తిలకమా ♦ కౌసల్య మైఁదాఁకి చ
ల్లనయై యూవియు నాడ కుండుటలు పో ♦ లం జూచి నాథుండు బ్రమం
డెనకా నిశ్చయమంది గ్రీష్మరవి నం ♦ దీప్త ప్రతాపంబుచే
దనుకం జొచ్చిన యెమ్మలేని జని చం ♦ దం బందుచుం దూపిలెన్. ౫౪౮

సీ॥ కమల గర్భుండాది ♦ గాఁగ సమస్త జ, గంబుల సృజియించి ♦ కాచు హారిని
తనయుఁగాఁ బడయు ను ♦ త్తమ తపం బొనరించి, నట్టియన్నులమిన్న ♦ యట్టికూలి
పీయూషమును జాఱ ♦ వీడి వందురు వాగి, వలె మది మిక్కిలి ♦ పరితపించి
మణిఁగోలు పోయిన ♦ ఫణి విధంబున నుల్ల, మల్లలాడఁగఁ బెల్లు ♦ తల్లడిల్లి

తే॥ మగపులుఁగుఁబాసి ♦ మనమున మఱుఁగునట్టి, కురరి భంగిని గద్గద ♦ స్వరముతోడ
నెన్నువలు పల్కి వినువారి♦యెదలు కరఁగి, ద్రవముగాఁ బ్రలాపించె రో♦దనముతోడ

చ॥ వినుత మహాశయుండు నృప ♦ వీరుఁడు ధన్వి యొకండు వ్యాధియున్
జైనకక తాన్నుగాఁగ మృతి ♦ జెంద్దెనె మమ్ము వియోగ దుఃఖ భా

జనముగఁ జేసి యంచు జల ♦ సద్మము నట్టఁ దపించు మత్స్యభా
తిని బలు తల్లడం గుడుచు ♦ దేహముతోఁ బృథివీస్థలిం బడెన్.

సీ॥ ఈ దేశమును గాచు ♦ నృపతులాకేరీతి, స్వర్గంబుఁ బాలించు ♦ వారె కాదె?
పొలుపుగా మనిన స ♦ త్పుత్త్రకులకు గతు, లొక్కడనేని లే ♦ కుంట గలదె?
మత్సుతుఁడే తెంచి ♦ మదికి నూఱట గొల్ప, కిటు తండ్రి మృతికిఁ దా ♦ హేతువయ్యె
నను చింత యొక్కటె ♦ నన్నాఱటం పెట్టెఁ, గై దువుపోటు రో ♦ గంబు లేక

తే॥ ప్రాణములు వీడుగతికిఁ బా - ల్పడితె నకట, కన్నకొడుకులచే నిట్టి-గతియుఁ దగునె?
వెదురు శక్తియరఁటి యెండ్రి-విధమె యయ్యె, నీమహీంద్రు బ్రదుకు భరి-యింపఁ దరమె?

తే॥ మతి బలిమిచేత విభుబుద్ధి - మాడ్చివైచి, బదులు పలుకనీయని రీతి - వరము గొంటి
మగనిఁ జంపుకొంటివి తృప్తి-నెగడుచుంటివె, కైక! మిగిలియున్న దె చేయఁ-గలదియింక?

ఉ॥ దుర్జయుఁడైన శంబరుని - దోర్బల శక్తి నడంచు వీర! నీ
యూర్జిత శౌర్యసంపదనె - యోడక నెమ్మది నందుచున్న యా
నిర్జరపాళికే యిపుడు - నెమ్మి గడించిన విందవైతివే
వర్జన సేయఁగాఁ దగునె - పార్థివ! నమ్మిన మమ్ము దీనలన్? ౫౫౩

చ॥ ననుగాని వేల్మి వేల్చిన మ ♦ నః ప్రియ! యిప్పుడు నన్ను వీడి క్ర
న్నన నొకరుండవే చనఁగ ♦ న్యాయమె తత్ఫలమున్ భుజింప? స
త్యనయ ఫలంబు నానుటయు ♦ ధర్మ ఫలానుభవంబ యేనియున్
జనునొకొ సామి దేహమునఁ ♦ జక్కనగా ననుభూతి నొందుటల్? ౫౫౪

చ॥ గజ విభుఁ బాసి తాపమునఁ ♦ గ్రాఁగు కరేణువు పోల్కి కోసలా
త్మజ విభు ఱొమ్ముపై శిరము ♦ దారిచి యిట్లు విలాప మొంది సో
లి జగతి వ్రాల నంతిపురి ♦ లేమ లురమ్ముల బాఁది కొంచు దుః
ఖ జనిత బాష్ప తోయములఁ ♦ గ్రాఁగుచుఁ దోఁగుచు స్రుక్కి వెక్కుచున్.

చ॥ విసము భయంబుచేఁగుడిచి ♦ విహ్వల మందుచు వ్రాలు కైవడిన్
దెసచెడి నేలఁగూలుచుఁ బ ♦ తిన్ దివమందు భజింపఁ గోరి ని
ర్వ్యసన మనస్కలౌచుఁ బ్రతి ♦ మాకృతిఁ దాల్చిరి ప్రేమకంటె ని
వ్వసుమతి వేఱొకండు చెడు ♦ వస్తువు గల్గునె పోలఁ జూచినన్?, ౫౫౬

సీ॥ ఉప్పళంబుల తీర - మొప్పారు కడలిచే, బలసిన యీధరా - తలము నందు
దివమున యందుఁ బై - భువనము లందును, కల కులసతుల వీ - రలను పోలు
నకలంక హృదయ లెం - దైనఁ గల్గుదురేమి?, యనఁగనొప్పి యడవి - నడరు వాఁక
గిరిఁ జుట్టి కవియ సు ♦ స్థిరముగా నిల్చిన, కొండపై నెమిళుల - కొమ్మరు దాల్చి

తే॥ కొడుకుఁ బాసి డెందము వ్రీలు ♦ నుడువు చేతఁ, జచ్చియును మరణాంతంబు ♦ సత్యమంద
నిలుచు ప్రభు నొడలిని వీడి-తొలఁగలేక, కిట్టి పలవించు చుండిరి-చుట్టు మూఁగి.

చ॥ మనుజుల బంధహేతువగు ♦ మాయ యనం జను చోఁ బిరాను చే
రిన జననాంబురాశిని త ♦ రింపఁగఁ దారకమంత్రరాజ నౌ
కను గొను వారి పోల్కిఁ బ్రభు ♦ కామిను లర్వదివేలమందియుఁ
మనమున దార్ఢ్యమూని యస ♦ మాన సునిశ్చలతన్ భజింపఁగన్. ౫౬౦

తే॥ రాము తల్లి లక్ష్మణు తల్లి ♦ వ్రాలి సోలి, మఱుఁగు చుండ నోరువని సు ♦ మంత్రుఁ డేగి
జరిగినది తెల్పఁగా రాజ ♦ గురుఁడు వచ్చి, ప్రభుని మరణంబునకుఁ జాలఁ-బరితపించె.

తే॥ వరము లొసఁగి కుమారుని-వనుల కంపి, యార్యుఁడు గతించెనని మది - నడలి యడలి
యబ్ధిలో నావ వ్రీల నా-యకుఁడు చావ, జచ్చువడు మాలిమిం బోలె- ఋషివరుండు

చ॥ జరుపఁగ దగ్గ సంస్క్రియలు - సల్పఁగఁ బుత్త్రులయందు చెంత నొ
క్కరుఁడును లేమికిం గురుఁ డొ - కానొక మార్గము నెంచి యంతటన్
భరతుఁడు వచ్చు పిమ్మటనె - పద్ధతిగా నొనరింప రాట్కళే
బరమును తైలరాశి నన ♦ పాయత గుప్తము చేసె నెవ్వడిన్. ౫౬౧

చ॥ పతి కిట సంస్కృతు ల్జరుపు ♦ పట్టున మీఁదలు ధీరచిత్తులై
చితిఁ జొరవచ్చుఁ బొండనుచుఁ ♦ జెచ్చెర రాణుల సాగనంపి సం
గతముగ లేఖ వ్రాసి యిది ♦ కైకొని కైకకుమారు రాజు నా
నతి యని వేగ తోడుకొని ♦ నైపుణి రండని పంపె దూతలన్. ౫౬౨

తే॥ సర్వసైన్యాధిపతియును ♦ సారథియును, మంత్రిముఖ్యుండు నైన సు-మంత్రుఁ బిలిచి
యవసరంబులో రాజ కా ♦ ర్యంబులెల్ల, జరుపుచుండుమ యనుచు నా ♦ జ్ఞప్తి యొసఁగె

చ॥ తన కుల దీపకుండయిన ♦ ధారణి నాథుఁడు స్వర్గమేగఁ ద
త్తనయులు చెంత లేరు నృప ♦ ధర్మము నాశిల కంతఁ దాఁకఁ బృ
థ్విని తగఁగాతు నంచుఁ జను ♦ దెంచిన కైవడి భాస్కరుండు తూ
ర్పున నుదయించె నిర్జరులు ♦ పుణ్యులు మ్రొగ్గఁ బయోధి మ్రోఁగఁగన్.

సీ॥ చింతింపఁ గూడని-చెన్నునఁ జీతించు, చుండిన వారలు - నొడలు మఱచి
కూర్కిన వారును - కోదండపాణియు, నిటనె యున్నాఁడని - యెంచినారు
నగు జనంబులు లేచి - యంబుద శ్యాముని, గానక మనమున - గాసిచెంది
మాయని కన్నులు - మూసి మనల నిట్లు, చెఱుప నెంచినవని - మఱిఁగినారు

తే॥ ధరణిఁ బొరలిరి దెసలకుఁ-బరుగు లిడిరి, పడిరి లేచిరి కుందిరి - వందినారు
మనల దుఃఖ సాగరమున - మునుఁగ విడిచి, జాఱి పోయెను రఘురామ-చంద్రుఁడనిరి,

సీ॥ చెడుపని చేసె రాముఁడు తగునే యిది? దండక భూమిలోనె యుండదేమి?
వెదకి చేరక యున్న - నెదలోన నూఱట, నందఁగాఁ గలమె ర - వంత యేని?
అరదంపుఁ గందువ - యరయుదమా యని, చని కొంత దూరంబు - గని జనములు
మరలె నయోధ్యకే - మన రాము తేరని, పోయిన ప్రాణముల్ - పొందినట్లు
తే॥ తలఁచి తలరిచి మేఘముల్ - జలధిఁ గలిసి, ఘోష మొనరించు తీరునఁ - గూడి యార్చి
త్రాఁచు కాటొంది పై నమ్మ - తంబు దొరకి, మరల జీవము గ్లాంచిన - కరణినొంది

ఉ॥ త్రోవ తొలంగ కుండఁ బురి - త్రోవనె స్యందన మేగుదెంచు నా
త్రావను గాంచి మించిన య ♦ పార ముదాన లయంబునాఁడు లో
కావలిఁ గప్పి ముంచికొని ♦ యవ్వలఁ జెల్లెలికట్ట లోనికిన్
లోవు పయోధిఁ బోలి జను ♦ లుం దగఁ జేరిరి పట్టణస్థలిన్   ౫౬౭

ఉ॥ చేరి ప్రభుండు నాకమును ♦ చేరెన యంచును రాఘవుండు కాం
తారమె చేరెనంచు విని ♦ తద్దయు డెందము కుంది క్రుళ్ల శా
రీరము కీఁచు వోవఁ దల ♦ రెన్ పొలసెన్ జనమెల్ల; గాలపుర్
మేర తొలంగదేని మర ♦ ణించును జీవి తపించుచుండినన్?   ౫౬౮

సీ॥ ఉసురు లీఁగిన పతి ♦ కొదవని వారును, వనుల కేగిన రాఘు ♦ వునకు నట్లె
దుఃఖమున్ జెఱియందు ♦ తూలి తపించెడి, వారలఁ గాంచి తా ♦ పసవరుండు
నేనును తలఁపంగ ♦ రాని వంతకుఁ జిక్కి, యే చావకే గోడు ♦ చూచుచుంటి
నని సమాశ్వాసింప ♦ నమ్ముని పల్కుల, నందఱు బడబాగ్ని ♦ కలికి వేల
తే॥ మీఱకుండు కడలివోలె ♦ నూఱడిల్లి, రట నుదారుఁడౌ భూదారు ♦ నాజ్ఞ యనెడి
నాకుల తపఃఫలంబున ♦ నట్టనడిమి, రేయి వెళ్లి నాతని విచా ♦ రింత మింక.   ౫౬౯

౯. గంగా పటలము. (౩౭)

ఉ॥ కాటుక కొండయో? మరత ♦ కస్థిరమో? జలపూర్ణ మేఘమో?
నీటి సమూహమో? యనఁగ ♦ నిర్మల సుందర విగ్రహుండు ఘో
రాటవి త్రోవ మేని జిగి ♦ యర్యమ కాంతిని గప్ప నేగె న
ప్పాటల గంధితో ననుజ ♦ వర్యునితోఁ జరితార్థభావుఁడై.   ౫౭౦

ఉ॥ లేదన నొప్పు కౌను లవ ♦ లీ లలితాంగము నీలవేణి క్షీ
రోదధి వెన్నెఁ బోలిన మృ ♦ దూక్తులు నింపుతపంబు వంటి శు
ద్ధోదము వంటి శీలమతి ♦ నొప్పు మనోరమతోడ రాఘవుం
డాదటఁ గాంచె మత్తకల ♦ హంసము హంసియుఁ గూడి యాడుటల్.   ౫౭౧

ఆ॥ కాము బాణములను ♦ రాము కోదండంబుఁ, గొలిచి గెలుచు కనులు ♦ గలుగు సీత
రాఘవేంద్రు చరణ ♦ రాజీవములు వాసి, యించు పంకజముల ♦ సంచుఁ గాంచె.   ౫౭౨

సీ॥ మకరందమును పరి ♦ మళము గుప్పెడు వేణి, నెలవంక బోల్నొసల్ ♦ గలుగుసుదతి
జానకితో రామ ♦ చంద్రుఁడు మేఘము, మెఱపుతో వచ్చెడు ♦ తెఱఁగు దాల్చి
నాగంబు పిడితోడ ♦ నడచు చందంబున, నడచుచు సుషిర ని ♦ నాద సరణి
తంత్రీ విరావామ్మ ♦ తంబు కరణిఁ దేనె, వలెను చక్కెరపాగు ♦ పగిదినమరి
తే॥ చెలువమైన పల్కులు గల ♦ చిలుకవంటి,సీత కన్నులఁబోలిన ♦ చెంగలువల
మళ్లలోఁ గల్వ తీసెడు ♦ మగువ మిన్న, లూడ్చి నప్పవై చుటగాంచె ♦ నొప్పమీఱ
ఆ॥ మద మరాళ యాన ♦ హృదయంబు నందించు, కేళి గ్లాని యనుట ♦ యెఱుఁగ కుండ
విభునితోడఁ జనియె ♦ విహరణ లీలల, నించు గానుగలను ♦ కంచుఁద్రోవ. ౫౭౪

సీ॥ చిందమ్మ్మ లెక్కుడు ♦ చిందించు నాణెము, త్యములు వెలుంగు ప ♦ ద్మాకరముల
హంసలు నిద్రింప ♦ ననువైన తోఁటల, సంకు పుర్వులుగల ♦ సైకతముల
సుమము లొత్తుగరాలు ♦ సుందర వనముల, వర హేమమును వెలి ♦ వఱచు నదుల
వరివెన్నులను మేయు ♦ వదనంబు లందుఱ్కి, రంబులు గార్చు హే♦రంబ సమితి
తే॥ తేనెఁ గ్రోలఁగ వ్రాలిన ♦ తేంట్లులేవ, వారి దుముకుచు లేచెడు♦వాలుగలను
హంస లట్లు చెలులు మున్గు♦హ్రద చయములఁ,గనుచుఁ గోసల దేశంబు♦గడచిచనిరి.

చ॥ పరిధి గలట్టి కాంతులను ♦ భాసిలు భూషణ భూష్యతోడ న ౫౭౫
ప్పురుషులు మేటి క్షేత్రముల ♦ పొల్పెస లారెడు కోసలంబు దాఁ
టి రయమెసంగ వేదము ప ♦ఠించి మహత్త్వము నొందు తాపసే
శ్వరులు వసించు తీరములు ♦ భాసిలు గంగను చేరి రంతటన్. ౫౭౬

తే॥ అచటవసియించుమునులుమా♦యఖిలవినుత, పాత్రమగుపరమార్థంబు♦వచ్చెననుచుఁ
గౌతుకంబున వచ్చి య ♦ క్కమల నేత్రుఁ, గాంచు వేడుక మూఁగిరి ♦ కడఁకతోడ.

చ॥ మతిఁ దలఁపంగఁ బల్కనణు ♦ మాత్ర మశంగని ప్రేమరూపముఙ్
శ్రుతులను దాఁటి వెల్గు పరి ♦ శుద్ధ సుధామయ మూర్తి నమ్మని
ప్రతతులు చర్మ చక్షువుల ♦ బంధుర మోదముతోడఁ గాంచి రం
దితర గృహస్థులెయ్యెడల ♦ నేని వరాంగులఁ గాంచుకై వడిఙ్. ౫౭౭

తే॥ వంశ ధరులగు ముని వరుల్ ♦ పద్మనేత్రుఁ, బాల కడలి వెన్నను పోలెఁ ♦ బరిగణించి
కనులఁ ద్రావుచు నెదుటను ♦ గంతు లిడుచు, నించు పాటలతోడ స్తు♦తించి నారు.

తే॥ ఇల్లు వీడిన కొడుకుల ♦ నెల్ల వేళఁ, దలఁచి తలరుచు వెదకుచోఁ♦దనయు లొకట
వచ్చిచేర నుత్కంఠమై ♦ వచ్చు తండ్రు, లం బలెఁ వచ్చి కనిరి ము ♦ దంబు గొనిరి.

తే॥ అతఁడు నడచు మార్గాయాన ♦ మఱి స్వనేత్ర, బాష్పశుద్ధ జలంబుతోఁ♦బరఁగనార్చి
మృదుమధుర వాక్య సుమములు♦నెద గదించి, చెడని ప్రేమామృతంబు భు♦జింపఁజేసి

తే॥ వనము లందుండి యేర్చి తె • చ్చిన విశుద్ధ, కంద మూల ఫలంబులఁ • గాన్కలిడుచు
విమలతేజ! కుఱుంగట • వెలయు గంగ, యందు నీరాడి వేల్చి ర • మ్మాదరింప. ౹౹౨౧

చ॥ తగ నిటు ప్రేమ పూర్ణులగు • తాపసు లాడఁగ రామ భద్రుఁడున్
మగువలలోన దీపమన • మాన్యత గన్న విదేహ కన్యతోఁ
బాగడఁగ దేవ సంఘములు • పూర్వము బ్రహ్మ కరంబుతోడ నిం
బుగఁ దన పాదముం గడుగు • పూత జలంబుల మున్గె నత్తఱిన్. ౹౹౨౩

ఉ॥ గంగయుఁ గేలు మోడ్చి కడుఁ • గ్రమ మ్మృదూక్తుల నిట్లు వల్కె- శ్రీ
రంగ దురస్థ్సలా! ఘన త • రంబగు పాపము గల్గువార లా
రంగ మునింగి పాప్మ నిక • రంబుల నాయెడ వీడువారు న
న్నుంగను తండ్రి! వీవిట ము • నుంగ భజించితి నేఁ బవిత్రతన్. ౹౹౨౪

ఉ॥ నాగ కులేశ కంకణుఁడు • నాక నదీ జటిలుండు శైల పు
న్నాగ తనూజయు న్నిలిచి • నందన మందుచుఁ గాంచుచుండ, నా
భోగ మనుష్యతం దెలుపఁ • బుట్టిన రాముఁడు మున్గి లేచు నా
బాగు రహించె గంగను క • పర్దమునన్ ధరియించు పోలికన్. ౹౹౨౫

చ॥ జనకజతోడ మున్గి నృప • చంద్రుఁడు లేచుట చూడఁ దొల్లి శ్రీ
వనిత కరంబు వట్టికొని • పన్నగ వెండిని పోలు పాల వె
ల్లిని ఫణి తల్పమందు పవ • ళింతను వీడి జగంబు గావ లే
చిన రహి దోఁచె బుణ్య జన • సేవిత శైవలినీ జలంబులన్. ౹౹౨౬

సీ॥ కానను గాంచి తీఁ • గలు పుయిలోడంగ, నడుఁగు నడక కోడి • హంసలోడుఁగఁ
బదముల కెదవడి • పద్మముల్ తేలంగఁ • గనుల కలికి వాలు • గలు తొలంగఁ
బాణిచే నీరు • వన్నియ మీఱంగ, మృదు పదయుగ యగు • మెలఁత మిన్న
పతి భుజంబును కర • పంకజమునఁ బట్టి, పూత తోయంబుల • మునిఁగి లేచె

తే॥ శూలి జటలోని జిల్లేడు • రేలపూల, గందముం బొంద నట్టి గం • గా జలంబు
కుసుమవేణి క్రొవ్విదలోనఁ•బొసఁగు పుష్ప,వాసనయుఁ గస్తురియుఁ గొని•పరిమళించె

చ॥ తరఁగలు పై నురుంగులఁ గ • దల్చుటచే నరవొందు వేణి కా
భరము గలట్టి పెద్ద మగు • వం బలెఁ గానఁగ వచ్చు గంగ సం
బరమున సీతఁ దృష్టి పఱు • పం గొని పెంపుడు తల్లి కై వడిన్
దరఁగ కరంబు చాఁచి ప్రమ • దంబునఁ దీర్థము లార్చె నొయ్యనన్. ౹౹౨౮

తే॥ సీత జడయను జీమూత • జాత మపుడు, విరిసి వ్రాలి నీటను మున్గు • విధము దోఁచె
గంగ నడుమను బ్రవహించు•కట్టియమున,యుదకమందున్న పెనుసుడుల్ •కదలెనఁగ

తే॥ సుడులు పడుచు శబ్దించెడు ♦ సుర సరిత్తు, కనులఁ బోలిన పెనువాలు ♦ గలు చలించి
దుముకు వెల్లువలో సీత ♦ దోఁగి లేవఁ, బాలకడలి లేచిన లక్ష్మి ♦ పగిదిఁ దోఁచె.

చ॥ తొలి నొక పాదమే కడిగి ♦ దోషము లెల్లఁ దొలంచి కొంచు ని
ర్మలినతఁ జెంది పూర్ణ మహి ♦ మంబు గడించిన గంగ యిప్పు డా
సలలిత దేహమెల్లఁ బెలు ♦ చఁగా స్పృశియింపఁగ నోచె నింక లో
కులు నరకంబుఁ బొందెదరొ ♦ కో! తనయందు మునుంగ భక్తిమె? ౫౯౧

తే॥ వార లీరీతి రేవున ♦ నీర మాడి, యాశ్రమము చేరి జ్ఞానగ ♦ మ్యంబు పరమ
వస్తువుఁదలంచిహుతవహు♦భక్తిఁ గొలిచి,మునులప్రేమంపుటాతిథ్య♦మునుగ్రహించి

ఉ॥ వేసట కోర్చి తానె యొద ♦ వించిన యయ్యమృతంబుఁ బ్రీతి స్వ
ర్వాసులకుఁ భుజింపుఁడని ♦ రాజిల నిచ్చిన మేటి యిప్పు సం
తోసము తోడ మానులిడు ♦ దుంపల నాకులఁ దృప్తిఁగాంచె; నౌ
పీసర వోవునే తనియు ♦ పెద్దల కొందఁగఁ జేయు కృత్యముల్? ౫౯౩

గుహుఁడు రాముని గాన చ్చుట

సీ॥ అంత వేనావల ♦ కధికారి దివ్యాప, గా తీరవాసి ని ♦ ల్యాఁ౦డ్ర మిన్న
కుధర భుజ యుగుండు ♦ కుక్కలు గలవాఁడు, తమ్మటమును జోళ్లు ♦ దాల్చువాఁడు
చీఁకట్లు గుంపులై ♦ చేరెననఁగ నొప్పు, మెఱుఁగారు నల్లని ♦ మేని వాఁడు
తనవెంట సేన రా ♦ దట్టంపుఁ గార్మొగు, ళ్లొగి లేచి వచ్చెనా ♦ నొప్పువాఁడు

తే॥ కొదువుఁ గట్టితో దుందుభిఁ♦గొట్టువాఁడు, పంబి పంబ వాయించు సై ♦న్యంబుగలఁడు
తలిరుఁ బోలిన కెంపు తూ ♦ పులుగలాఁడు, గజఘటలవఁటిచుట్టముల్ ♦ గలుగువాఁడు

తే॥ తొడల కందంపు టరలాగు ♦ దొడిఁగినాఁడు,చుట్టు పులితోఁకలను వ్రేలఁ♦జుట్టినాఁడు
తెల్ల నామంబు నుదుటను ♦ దిద్దినాఁడు, భల్లుకాజి నోష్ణీషంబు♦పరఁగువాఁడు. ౫౯౫

సీ॥ పండ్లు కూర్చిన లీలఁ ♦ బరిఢ విల్లెడు గవ్వ, లం గూర్చుహారము ♦ ల్దాల్చి నాఁడు
తాళ్లు కూర్చిన రీతి ♦ రవళించు నందియల్, పొలుపుగాఁ గాళ్లకుఁ ♦ బూనినాఁడు
చీఁకట్లఁ గట్టి చే ♦ ర్చినయట్లు చెన్నారు, సిగయందు వరివెన్ను ♦ చెక్కినాఁడు.
నూనియఁ ద్రావిన♦ జానుస నొప్పారు, నిరుల వన్నియ మేనఁ ♦ బొరసినాఁడు

తే॥ నిడుద కనుబొమల్ మిక్కిలి♦ వెడఁద బొమ్మ,గలుగువాఁడు కఱకు తాళ♦కంటకముల
బోలు రోమముల్ ముంజేతఁ♦బొందువాఁడు,వజ్రముం బోలు మధ్యంబు♦వఱలువాఁడు

తే॥ పలుకు పొందిక లేకుండఁ ♦ బలుకు వాఁడు,చిలువ కంటెను క్రూర దృ♦ష్టులు గలాఁడు
నల్ల చిన్నెల దునెగల♦నడుము వాఁడు,జముఁడు సైతము వడఁకెడు♦స్వరమువాఁడు.

తే॥ బల మతిశయింప నెఱచి చేఁ ♦ పలు భుజించు, కంపుగలిగి నవ్వని నోరు♦గలుగువాఁడు
కినుక లేకున్న నిప్పులు ♦ కెరలునట్టి, కఱకు జెడిదంపుఁ జూపులు ♦ గలుగువాఁడు

ఆ॥ గంగ దరిని గలుగు ♦ శృంగిబేరంబను, నగరమున వసించు ♦ నాయకుండు
గుహుఁడు రాముఁ జూడఁ ♦గొనకొని తేనియల్, మీలు కాన్కఁ గొనుచు♦లీలఁ జేరె.

క॥ ముదమున బంధులకడఁ దన ♦ ప్రదరంబులు, విల్లు వాలు ♦ వదలి విమలవరా
నెదయందు నెనరు నిండుగఁ ♦ బోదలు గుహుఁడు తపసి వాటి ♦ పొంతను నిలిచెన్.

తే॥ వేఁటరుల నాయకుండొదఁ ♦ బ్రేమనిండ, గుక్కఁ బోలిన నీసేవ ♦ కుండు వచ్చి
యాజ్ఞ నెఱవేర్ప నున్నవాఁ♦డనఘ చరిత!, కరుణ నేలు కొమ్మనుచు బి♦గ్గఱగఁ బిలిచె

తే॥ పిలువ విని లక్ష్మణుండట ♦ వేగ వచ్చి, యెవఁడ వీవు వచ్చిన పని ♦ యేమి యనఁగఁ
గుక్కరము వంటి మీసేవ ♦ కుండు గుహుఁడు, పాద సందర్శనము చేయ♦వచ్చెననిన

చ॥ ఇచటనె యుండు మంచు వచి ♦ యించి పదంపడి లోని కేగి య
న్న చరణ పంకజంబులకు ♦ నర్మిలి మ్రొక్కి విశుద్ధ మానసుం
డు చితుఁడు తల్లికం బెనెన ♦ రొప్పిన వాఁడు గుహుండు నావికా
నిచయము గల్గువాఁడు నిను ♦ నెమ్మిని చూడఁగ వచ్చినాఁడనన్. ౬౦౩

ఉ॥ రాముఁడు సంతసించి కొని ♦ రమ్మన రమ్మని లక్ష్మణుండు ప్రే
మామృత మొల్కఁ బిల్వఁగ గు ♦ హాఖ్యుఁడు లోనికి వచ్చి యాస నా
కోమలికంబు గాంచి తన ♦ కుంగల కన్నులు ధన్యతం గొనన్
నేమము తోడ మ్రొక్కియట ♦ నిల్చెఁ గరంబున నోరు మూయుచున్. ౬౦౪

మ॥ ఇటఁ గూర్చుండుమ డాసి యంచు రఘు వం ♦ శేశుండు వాత్సల్యము నం
తటఁ గూర్చుండక యెల్ల మీఱిన ప్రియాం ♦ త ర్భాత భావాఢ్యుఁడా
దట మీకోరెము దెచ్చినాఁడ మధు మ ♦ త్స్యంబుల్ గొనుండన్న మీఁ
దట రాముం డెల నవ్వుతో ననుఁ దపో♦ధన్యాత్ములం గాంచుమున్. ౬౦౫

ఉ॥ వీడని ప్రేమ పండి ప్రభ ♦ వించిన భక్తియె ముఖ్య హేతువై
సూడిదగాఁగఁ దెచ్చినవి ♦ చొప్పడు లెన్నఁగ దుర్లభంబులౌఁ
బోఁడిమి కూర్మిచేత నవి ♦ పూతములౌ సుధకంటె నింపులౌ
వేడుకతోఁ గొనం దగిన ♦ వే భుజియించినవార మే కదా! ౬౦౬

క॥ మాప్పిచట నుండి రేపట, రేపకడ సురాపగం ద ♦ రింపఁగ వలె నీ
వీపాట వెళ్లి నావం, జేపడఁ గొనితెమ్ము సాహ్య ♦ చిత్తమునఁ జెలీ! ౬౦౭

ఉ॥ శ్యామల దేహుఁ డిట్టులు ప్రి ♦ యంబునఁ బల్కఁ గుహాఖ్యుఁ డిట్లనున్
భూమిని సర్వసంపదలు ♦ పొల్పుగ నీయవి కావె? నీదు తీ

రీమెయిఁ గాంచు కన్నుల స • హించిన కృత్రిమ వేషి నేను నీ
బాములఁ జూచి నిన్ను విడు - వం గలనే? యిట సేవ చేసెదన్. ౯౦౮

చ॥ విలుగల వీరులందు ఘన - విశ్రుతుఁ డాతని పల్కు-విందుఁ దొ
య్యలి జనకాత్మజం గని గు • ణాకరు తమ్ముని మోముఁ గాంచి యీ
బలియుఁడు మేరదాఁటి చను • భక్తిగలాఁడని పల్కుచున్ దయా
విలసితనేత్రుఁ డాతనిని - పేరిమి మాకడ నుండుమా యనెన్. ౯౦౯

ఉ॥ నావుడు రామ చంద్రునకు - నర్మిలి మ్రొక్కి మునీంద్ర వాటికిన్
గావలియుంచి సైన్యమును - కార్ముకముం దగ నెక్కువెట్టి బా
ణావలి చేతఁబూని కటి - యం దడిదంబు ఘటించి యంబుదా
రావముఁ బోలు కంఠమున - రాఘవుఁ బ్రస్తుతిసేసి నిల్చుచున్. ౯౧౦

ఉ॥ రాజ్య సుఖంబు వీఁడి యిటు - రాఁ గతమేమన సర్వలోక సం
పూజ్యుని తమ్ముఁ డంతయును - పోలఁగఁ దెల్పఁగ నానిషాద సా
మ్రాజ్యవిభుండు చింతిలి ధ - రారమ పెద్ద తపించియున్ ఫల
ప్రాజ్యత నొందకుండెనని - వందురెఁ గన్నుల నీరు చిప్పిలన్. ౯౧౧

చ॥ పరవిన చీఁకులన్ పగఱఁ - బాఁఱఁగఁ దోలి దిశల్ జయించి యు
త్తరదిశ నిల్చి పాలన ము • దంచిత లీల నొనర్చి కీర్తి సం
భరితముచేసి సర్వజన • మాన్యత వెల్లుగడించి పెద్ద ని
ద్దురగొను నాజికై వడిని • తోయజ మిత్రుఁడు క్రుంకె వెన్దెనన్. ౯౧౨

చ॥ ఉరవడి సంజ కర్జముల • నొప్పుగఁ దీరిచి రాఘవేంద్రుఁడున్
సురసుధ వోలు సీతయు వ • సుంధర వర్ధిలు శాద్వలంబునం
బొరసిరి నిద్ర కార్ముకము • పూని సుమిత్ర సుతుండు తెల్లవా
ర్వఱకును కన్ను మూయక క•రంబు మెలంకువ నిల్చెఁ గాపుగన్. ౯౧౩

ఉ॥ ఎండలు కాయు హేమగిరి - యింబు చెలన్ విలసిల్లు ప్రాజ్యరుక్
మండము లీను వజ్ర మయ - కాంచన భూషణుఁ డర్కవంశ్య చం
ద్రుండు మృగేంద్ర సన్నిభ గ - తుండగు లక్ష్మణు నిద్రచేర నా
యండ కయోధ్యఁజేరు దిన - మందున రమ్మని పల్కనామెయున్. ౯౧౪

తే॥ వీరనిధి లక్ష్మణుని విధి - మీఱలేక, యతని పాదపద్మములకు - నతి యొనర్చి
యార్య! మీయాజ్ఞ తలఁ దాల్చి-యట్లెవత్తు, ననుచు వెడలె నిద్రాదేవి-యచటినుండి

గ॥ కమల నికేతనాంశయగు - కాంత విదేహ నృపాత్మజాతతో
నిష్కలుఁడు రామచంద్రుఁ డట - విం బవళింపుటఁ గాంచి యెట్ట గా

రములను పొందు నంచితుఁడు - రక్కస రీతి నిటం బరుండె హా!
యమవిధి యంచు లక్ష్మణుఁడు - నశ్రులురాల్చుచు నిల్చె బొమ్మనాన్.

మ॥ పరికానిం గిరియూథముల్ బలయు శే - వం జుట్టు చుట్టాలతో
శరముం గూర్చిన వింటితో గుహుఁడు ప-ఙ్క్తిన్ లక్ష్మణుం జూచి ని
ద్దుర గావించెదు రాముఁగాంచి మిగులన్ - దుఃఖించి కన్నీటితో
ఝురముల్ వల్వడు శైల లీల నిలిచెన్ - సంతప్త సర్వాంగుఁడై. ౬౧౮

చ॥ జననము లేని భాస్కరుఁడు - స్వర్గ సుఖంబులు చావుపుట్టుకల్
దినగతి బోధసేసి కడ - తేఱు పథంబును తెల్పఁబూని భూ
జనముల మేలు కోల్పుటకుఁ - జయ్యన వచ్చిన వానిఁ బోలి తా
మునుపటి నాఁడడంగి మఱి - పుట్టెను పిమ్మటి నాఁడు తూర్పునన్. ౬౧౯

తే॥ పంకజంబులు తేరిపైఁ - బరఁగు భాను, మండలముఁగాంచి వికసించె-మఱియునొక్క
నల్ల సూర్యుఁడనందగు - నాథుఁ గాంచి, సీత మోముఁ దమ్మియు విక - సించె నపుడు

చ॥ పగఱకు భీకరం బయిన - బాహులకుం దగు కార్ముకంబు నొ
ప్పుగ ధరియించు రాఘవుఁడు - పొల్పుగఁ దీరిచి కాల్యకృత్యముల్
మొగసలఁ జేరి నావికుల - ముఖ్యు గుహుంగని గంగ దాఁటఁగాఁ
దగు కలమొండు దెమ్మని ము - దంబున నానతి సేయ నంతటన్. ౬౨౦

చ॥ మనమున పీడలేని ప్రియ - మండనుఁడైన గుహుండు భక్తిమై
జనకజకుం దమాల సుమ - సాగర నీరద నీలరత్నవ
ర్ణునకుఁ బ్రణామముల్ సలిపి - నొచ్చి కనుల్ వెనఁ గ్రుమ్మరించు వాః
కణములు వెల్లువై పఱవఁ - గైముకుళించి కడంక నిట్లనున్. ౬౨౧

సీ॥ వనమాలి! విను మాని - వాస మనత్య ప, ద్ధతిలేని శుద్ధ కాం - తార భూమి
అక్షీణ బలమున - నలరారుదుము మేము, భవదాజ్ఞ మిగుల న - ల్పంబ యైన
శిరసా వహించి చే - సెదము మమ్మెల్లర, నీ బంధువులు గాఁగ - నెమ్మి నెంచి
నీ వనవాసంబు ♦ మా వనంబునఁ గడ, పంగ నర్థింతు మా ♦ ప్రభుఁడ వగుచుఁ

తే॥ దేనె కొట్టులు దివ్య ల♦ర్థించు నెఱచి, కలవు తోడుగాఁ గుక్కల ♦ కరణి నున్న
యల్పమైన మాప్రాణ చ♦యంబు గలదు, వనులు గలవు గంగయును దా♦పున నెగలదు

సీ॥ పట్టుఁ బోలిన చర్మ - పట్టముల్ గలవు భు, జింప నింపగు పండ్లు ♦ దుంపలుండు
నూఁగు లాడుటకు మే ♦ లుయ్యాలలంబోలు, కలముల పై భాగ ♦ ములును గలవు
పరుగెత్తఁదగు కాళ్లు ♦ బలువిండ్లు గలకేలు, గలవు దుస్స్వాదము♦ల్పులుపు సేసి
నంబర వీథి ను ♦ న్నట్టి వస్తువునైన, గడియలోఁ దెచ్చి యీఁ ♦ గల్గము మేము

తే॥ విల్లుకాండ్రాజ్ఞ నెఱవేర్చు ♦ వేటరులును, బలియు శేఁబది లక్షలు ♦ కలరుమీఱ
లొక్కదినమేని మాయాకు♦టెక్కయందు, నిలిచి మము ధన్యులం జేయుఁ♦డెలమితోడ

ఉ॥ ఆతని వేఁడికోలు విని ♦ హర్షముతోఁ జిఱునవ్వుతో హృద
బ్జాతము నిండు ప్రేమ రఘు ♦ వర్యుఁడు పల్కెను వీరశేఖరా!
పూతములైన యాపగల ♦ పుణ్యజలంబులఁ గ్రుంకి పెద్దలం
జేతము రంజిలన్ గొలువు ♦ చేసి యనంతర మిందు వచ్చెదన్. ౬౨౪

తే॥ అనుడు నింగితజ్ఞుండగు ♦ నాగుహుండు, వడివడిం జని యొకపెద్ద ♦ పడవఁ దెచ్చె
జలజనేత్రుండు మానుల♦సెలవుగొనుచుఁ, దమ్మితోఁ జంద్రభాలతోఁ దరణినెక్కె

ఉ॥ ప్రాణముఁ బోలు రాముఁడు త ♦ రంగిణిలో నడపింపు వే యనన్
నాణెముతో మరాళ మటు ♦ నావ తరంగములందు పోవ ని
స్త్రాణ వహించి తాపసులు ♦ సంకటమున్ భజియించి చింతమై
బాణలి వైచు మిర్యముల ♦ భాతిని వాడిరి రాము పోకకై. ౬౨౬

ఉ॥ పాలను గెల్చు పల్కుల నృ ♦ పాల తనూజయుఁ దమ్మి నెచ్చెలిం
బోలిన రాముఁడున్ నదిని ♦ పుణ్యజలంబుల మీలతోడుతన్
బోలఁగఁ గేల వారుకొని ♦ పొల్పుగఁ జల్లుచు నుండఁ దెడ్లతో
మాలిమి నడ్పు నావ పటి ♦ మం జనెఁ గర్కటమేగు కైవడిన్. ౬౨౭

ఉ॥ చందన సైకతస్తని ప్ర ♦ శస్త సురాపగ కాంతి పుంజముల్
చిందుమణుల్ తళత్తళలు ♦ చెంద సుగంధ జలేజ రోచులె
ట్టందన మొంది తేటగు త ♦ రంగముల్ కరముల్ ఘటించి తె
చ్చెం దన దక్షిణంపుఁ దట ♦ సీమకుఁ బ్రేమ పయోధిఁ జేరుచున్

శా॥ ఆర్యుం డావలి తీర మెక్కి ప్రమదం ♦ బారంగ నచ్చో సుహృ
ద్వర్యుం గాంచుచుఁ జిత్రకూటమునకున్ ♦ దారిన్ వెసం జూపి నీ
కార్యం బారయ నేగు మన్నఁ జెలిమిం ♦ గావంగఁ బ్రాణంబులున్
స్థైర్యం బొప్పఁగ నీయఁ దగ్గ గుహుఁడా ♦ సత్య స్థిరుం గాంచుచున్. ౬౨౯

ఉ॥ ఏనును వెంటవచ్చెదు న ♦ దృష్టము పొందుదునేని రాఘవా!
కాననమందు దారి నెఱుఁ ♦ గన్ వలఁతిన్ మఱి పండ్లు దుంపలున్
దేనెయు మీకు వేళకొగిఁ ♦ దెచ్చి యొసంగు పనిన్ సమర్థుఁడన్
జాను కుటీరముం జలుపఁ ♦ జాలిన ప్రోడను వెంట వచ్చెదన్. ౬౩౦

ఉ॥ దుష్ట మృగంబులన్ దిశలఁ ♦ దోలుదు శుద్ధ వనస్థలంబులన్
గష్టము లేక రోసి వెసఁ ♦ గాంతును కోరిన వస్తుజాలముల్

మృష్టము గాఁగఁ దెత్తుఁ బని ♦ మేకొని చేయుదు రేయి వేళ వి
స్పష్టముగాఁ జరింతు నెడఁ ♦ బాయక యుండెద వెంట వచ్చెదన్. ౬౩౧

చ॥ పలువగ దుంపలన్ శిఖరి ♦ పై లభియించినఁ గెల్లగించి తే
వలఁతిని చాలదవ్వు నడ ♦ వన్ జలమెచ్చట నున్నరోసి తేఁ
గలుగుదు విల్లుదాల్చి యిమ్ము ♦ గాతును కంటిని రెప్పవోలె నే
నలుకను దేనికిన్ శ్రమము ♦ నందను వీడక వెంట వచ్చెదన్. ౬౩౨

చ॥ మురువగు వక్షముం గలుగు ♦ మోహనరూప! యభీష్టమేని సం
బరమున నాబలంబుఁ గొని ♦ వచ్చెదఁ గాచెద నొక్కవేళ ము
ష్కరు లెవరేని శాత్రవము ♦ సల్పి పయింబడిరేని తోల్త నే
నిరవుగఁ దాఁకి ప్రాణముల ♦ నిచ్చెద వేఁడెద వెంటవచ్చెదన్. ౬౩౩

చ॥ అనుచు గుహుండు భక్తిమెయిఁ ♦ బ్రార్థన సేయఁగ రాముఁ డిట్లనున్
వినుము సుహృత్తమా! సుగుణ ♦ విశ్రుత! ప్రాణముఁబోలు వాఁడ వీ
యనుజుఁడు నీకుఁ దమ్ముఁడు ల ♦ తాంగి ధరాత్మజ నీకు మిత్రురా
లును భవదాజ్ఞఁ కేను మఱి ♦ లోఁగిన వాఁడ నొరుండ నాదునే? ౬౩౪

చ॥ శ్రమముల నొందు సంతఁ గద ♦ సౌఖ్యము గల్గును జీవకోటికిన్
వెనుక సుఖంబుకై నడుమ ♦ వేధ వియోగము గూర్చెనంచు నీ
మనమున నెంచి చింతిలకు ♦ మానుగ నల్వుర ముంటి మయ్య నె
క్కొను మన మొప్పు సోదరులు ♦ కూరిమి నైదుగు రైతి మియ్యెడన్.

ఉ॥ కాలవిపర్యయంబునను ♦ కల్గు సిలుంగు భరింపఁ దోడు కాఁ
జాలిన నీదు తమ్ముఁడు య ♦ శస్కరుఁ డొక్కరుఁ డున్నవాఁడు నా
కేలలి నేరితో నయిన ♦ నేల పగల్ జనియించు? నీవు నీ
ప్రోలికిఁ బొమ్ము నే మరలి ♦ పోయెడు నాఁటికి నిన్ను గాంచెదన్. ౬౩౬

ఉ॥ అచ్చటి బాంధవ ప్రతతి ♦ నారయ నీ యనుజుండు గల్గె న
ట్లిచ్చటి చుట్టలం గరుణ ♦ నేలఁగ నేరు గలారు పల్కుమా?
నచ్చిగ నీకు బంధువులు ♦ నాకును బంధులు గారొ? వారలున్
బెచ్చుగు దుఃఖ మొందఁ దగ ♦ వే? మదనుజ్ఞను వారిఁ గావుమా. ౬౩౭

ఉ॥ ఆనతి మీఱలేక మది ♦ నంగద వీడఁగలేక చూచు వా
రీ నరుఁడేవొ రోగపడె ♦ నేమొ యనం జను శృంగిబేర భూ
జానియు వీడుకోల్పడసె ♦ జానుగ భూషలు దాల్చు కేకిఁబోల్
జానకి లక్ష్మణుండు రఘు ♦ చంద్రుఁడు పట్టి రరణ్య మార్గమున్. ౬౩౮

౨. వనప్రవేశపటలము. (౪౭)

చ॥ వెడఁగులు పోఁడిమిన్ వలఁచు ♦ వేశ్యల డెందమువోలెఁ జెమ్మయొ
క్కెడయును కద్దొ లేదొ యని ♦ యేర్పడ శంక వహించు నట్టు ల
ప్పుడమియు నెండఁ బాఱి మిడి ♦ వొందుచు వేసఁగి వచ్చువేళ రా
ముఁడు చనుదేర మేఘములు ♦ మూఁగెడు జాడలు దోఁచె మింటిపై. ౬౩౯

చ॥ గ్రహపతి లేఁత వెన్నెలల ♦ కై వడిఁ గాయఁ దరూత్కరం బను
గ్రహమున నీడ లీన ఘన ♦ కాండము సోన వెలార్ప గంధ సం
గ్రహుఁ డనుకూలుఁడై వెలయఁ ♦ గై పున నెమ్మిళు లాడఁ జారు వి
గ్రహు లెదఁ దాపముం గొనక ♦ కాననవీథిఁ దరించి రిమ్మగన్. ౬౪౦

మ॥ ధరణీజాతను గాంచి రాముఁడను డెం ♦ దం బింపు సొంపార నో
హరిణాక్షీ! యిటు చూడు మింపయిన వ ♦ స్త్రాళుల్ ఘటింపించు మే
ల్వైరవుం జూపెడు నింద్రగోపములు ను ♦ ర్విన్ జేలపూరాసులున్
ధరణీ దేవికి రత్నహార విధి ను ♦ ద్యత్కాంతులం జిమ్మెడున్. ౬౪౧

శా॥ రోలంబంబులు పాడ మద్దెల మొగుల్ ♦ మ్రోఁగింపఁ బింఛంబులన్
లీలన్ విప్పి నటించు నెమ్మిళులు నీ ♦ నెమ్మేనసంఖ్యాక నే
త్రాలం జూచుచు నీదు వేనలి క్రియన్ ♦ రాజిల్లకుండంగఁ జే
రీలన్ బర్హము ముడ్చుకొన్న వయినం ♦ బింపారగాఁ జూచితే? ౬౪౨

చ॥ పరవిన కాంతు లుల్లసిలు ♦ పచ్చని మేనును రాగ వక్త్రముల్
బొరసిన కీర వారములు ♦ పోల శిరీష లతాంత రాజిపై
నిరవుగఁ గూరుచుంట గని ♦ యించిన నీదు ప్రకోష్ఠమందు వ్రా
లు రహిఁ జెలంగుఁ గాంచితె వి ♦ లోల విశాల మృగాక్షి! యియ్యెడన్.

తే॥ ఆమ్ర పల్లవ లలిత వ ♦ ర్ణాంగి! చూడు, నమలి పిల్లలు జింక కూ ♦ నలును నీదు
మేనివన్నియ చూపుల ♦ మేల్మిఁగాంచి, తమకుఁ జుట్టంబనియె యెంచి ♦ దాయుచుండె.

తే॥ ప్రసవ రాశిలో నిద్రించి ♦ వచ్చు కేకి, పింఛమునఁ దావి యుండుట ♦ పెట్ట గాంచి
ప్రణయ కోపాన దానిఁజే ♦ రంగ నీక, తిరుగుచుండుట చూచితే ♦ తెఱవ మిన్న!

తే॥ వికచ కంకేలి నెజ్జని ♦ విరుల యందు, గండుఁ దుమ్మెదల్ ప్రవాల బం ♦ గారునూఁదు
బొగ్గులందున లేచు ని ♦ ప్పులను పోలి, వెలయుచుంట వీక్షించితే ♦ విధు నిభాస్య!

తే॥ నాగలింగ కలిక నొక ♦ నమ్మిగాంచి, పాముని తలంచి నోటితోఁ ♦ బట్టి కొన్న
నరణిఁ గని విరి మొల్లలు ♦ నలుపు చుండు, మందహాసంబు గంటివే ♦ మధుర వాణి!

ఉ॥ కోనల సంచరించు పులి ♦ కూనలు చీఁకటి ముద్దలన్న చె
న్నూనిన హస్తి పోతములు ♦ నొద్దిక గొల్లల యింటి క్రేపులన్
బూనికఁ గూడి వైరమును ♦ పొందక వీడెడు నిచ్చలేక మే
లానిక సంచరించి చెర ♦ లాడుచునుండుట గాంచితే చెలీ! ౬౪౮

చ॥ ముడువఁగఁ దగ్గ పూలు పరి ♦ పూర్తిగఁ బూచిన గుత్స సంతతుల్
దొడిగిన పెక్కుకొమ్మలు మ ♦ ధు ప్రసవంబులఁ డాల్చు కొమ్మలో
క్కెడ దిగి నీరమాడు క్రియ ♦ నింపగు తెల్లని పట్టువల్వకై
వడిఁ దగి తావులం జిలుకు ♦ వారిని మున్గుట చూచితే సఖీ! ౬౪౯

ఉ॥ నీటగు వింటి కొప్పు లలి ♦ నెన్నుదు రొప్పు వరాలకుప్ప! యీ
పాటలి మొగ్గలందు చొరఁ ♦ బాఱఁగ లే కెలదేంట్లు మిక్కిలిన్
వాటము గాఁగ విచ్చు ప్రస ♦ వంబుల పైకెగఁ బ్రాఁకి యుండుటల్
హాటకమందు నీల మణు ♦ లంటెన చందము దోఁచుఁ గాంచితే. ౬౫౦

చ॥ పరిమితి మీఱి త్రాగు మధు ♦ పాయులు కన్నులు తెర్వలేక బ
మ్మెర గొని పొక్కి మార్గము గ ♦ మింపఁగఁ గానక తూల, నాఁడు బం
భరములు గాంచి ముందుగను ♦ పాటలు పాడుచుఁ బోవ వెన్కఁ జేఁ
కు రహిని నేగుచుండె నది ♦ గో కనుఁగొంటివె? యంబుజాననా!. ౬౫౧

చ॥ విరి కయిసేఁత కన్యకలు ♦ వే యలవాటొనరించు నట్లు బం
గరుపు హొరంగు రంగరుపు ♦ గల్గిన వేఁగిస కొమ్మ లిందు నీ
వరసితె? నీదు ముంగురుల ♦ యందపు ఫాలము నంట సూటిగా
బెరయు వినూత్న పుష్పముల ♦ వేడుకఁ జిందఁగఁ జేయుచుండుటల్. ౬౫౨

ఉ॥ సుందరి! తార హారమును ♦ సొంపుగఁ డాల్చు పయోధరంబుపై
నందు హరిద్ర లేపము క్రి ♦ యన్ సుర తావులు వీవఁ బుప్పొడుల్
క్రిందుగ రాలపైఁ బడుచుఁ ♦ గప్పుట చేత హిరణ్య ఖండముల్
పొందుగ వానగా విరిసి ♦ భూస్థలిఁ బడ్డ విధానఁ గన్పడున్. ౬౫౩

ఉ॥ నీ పదకంజముల్ కరఁగు ♦ నే యని హార్దునఁ ద్రోవ నెల్లెడన్
మోపఁగ మెత్తనౌ కరణిఁ ♦ బూవుల రాల్చిన చెట్లఁ జూడు మీ
దాపలి పూవుఁ గొమ్మలు సు ♦ ధామయదేహ! యుడుక్కఁ బోలి మో
పోపని నీదు కౌనునకు ♦ నొప్పగ లేక చలించె నెల్లనె. ౬౫౪

సీ॥ నీరజంబులఁ బోలు ♦ నీ పాదముల నీదు, పాదంబులం బోలు ♦ పల్లవముల
ముసరిన తేఁటి గుం ♦ పులను గాంచెదె? చీఁక, టిం బోలు నీవేణి ♦ కీవి యొప్పు

మొగుళులఁజూచెదే? భుజములఁ బోలిన, యెల వెదుళ్ల గుములఁ ♦ గలిని గంటె?
ఈకోకిలలపాట ♦ లాకేకి గమియాట, లీజింక చూపుల ♦ హేల కంటె?

తే॥ కలికలును సూనములు నిండఁ♦గలుగుకొమలఁ, బక్షులటనటఁగూర్చుంట♦వగ్ని వ్రాయు
పలుతెగల పూల పక్షుల ♦ విలసనంబు, వఱలు తెర చీరలం బోలు ♦ వానిఁ గంటె.

చ॥ అనుగల మొందు జానకికి ♦ నర్యమ వంశ్యుఁ డిటుల్ వచించుచున్
దనియు విహార పద్ధతిని ♦ దారిని చాల నతిక్రమించుచున్
దినమణి యస్తశైలమునఁ ♦ దేరును నిల్పుట గాంచి రాఘవుం
డెనసితి మంచుఁ బల్కెను ము ♦ నీశ్వర వాటముఁ జిత్రకూటమున్. ౬౫౬

రాముఁడు భరద్వాజు నాశ్రమము చేరుట

తే॥ మించు ప్రేమను మనసు పూ ♦ రించువాఁడు, చిరము తిరముగ సిద్ధికై ♦ చేయుతపము
ఫలము గనుటెంగిన భర ♦ ద్వాజ మౌని, పూని భవరోగ వైద్యుని ♦ గానవచ్చె.

క॥ గొడుగును దండము కుండిక, జడముడులును జింకతోలు ♦ సంధించి వెనన్
దడఁబడక త్రోవఁగాంచుచు, నడచి యెదురు వచ్చె యోగి ♦ నాథుం డటకున్. ౬౫౭

సీ॥ నాల్గు వేదములు ఘ ♦ న క్రమ పదరీతి, నటనంబు సలిపెడు ♦ నాల్కవాఁడు
సలున సృజించు ప్రా ♦ ణులు సమస్తం బొక, రూపునఁ గాంచు కా ♦ రుణ్యమూర్తి
యెల్ల లోకమ్ముల ♦ సృష్టించు నేర్పున, హరినాభిఁ బుట్టిని ♦ యపర ధాత
మునినాథ నికరంబు ♦ ఘన శిరోమణి యగ్ని, పూజ తప్పక చేయు ♦ పుణ్యమూర్తి

తే॥ రాఁగ రాఘవేంద్రుఁడు సుమా♦ర్చనము చేసి, మునిపదములకు ముమ్మాఱు♦ మ్రొక్కి లేవ
నతని గాఢ పరిష్వంగ ♦ మాచరించి, తపసి వేషంబుఁ గాంచి చిం ♦ తయు వహించె

క॥ చిరము ధరనేలఁదగు నీ, తరుణంబునఁ దపసి రూపు ♦ దాలిచి వనులన్
జరియింప వచ్చు కారణ, మరయఁ దగున యేని తెల్పు ♦ మా? యని యడుగన్

చ॥ జరిగిన వృత్త మాతనికి ♦ స్పష్టముగా వివరింప మౌని ని
ర్వైరగౌని యిట్టి చెద్ది ప్రభ ♦ వించునె యీ యుగమందు నక్కటా!
జరుగక తప్పునేమి విధి ♦ చక్కటి; గొప్ప తపంబు చేయదీ
ధరణి యటంచుఁ జాలఁ బరి ♦ తాపము నొందెను డెందమందునన్. ౬౬౧

ఉ॥ పేశల క్రమ వాక్య వర ♦ బింబ సమోష్ఠి విదేహ కన్యతో
శ్రీశనిభుండవౌ నిను మ ♦ హిం బరిపాలన సేయు మంచు భూ
మీశుఁడు నాహితుండు వచి ♦ యించి యనంతర మిట్లు పంపి జీ
వాశ గడించువాఁడు భువి ♦ నాఱడిఁ బొందక యుండుఁ జెల్లరే. ౬౬౨

చ॥ తొడరిక గాఁగ సౌఖ్యమును ♦ దుఃఖము వచ్చుట సాజమేకదా?
పుడమిని దేహి చేయు తన ♦ పుణ్యము పాపము చేత నవ్వియుం
బొడరును మిన్న కిక్కరణి ♦ దుఃఖము నొంది ఫలంబె? యంచుఁ దాఁ
దడవుచు రాముదేహము ము ♦ దంబునఁ దోకొని యేగె నింటికిన్.

ఉ॥ పూతగుణుండు యోగికుల ♦ పుంగవుఁడాదటఁ దోడి తెచ్చి ప్ర
స్ఫీత తలంబు చూపి గుణ ♦ పేశల వాక్కుల నాతిథేయముల్
బ్రీతిగఁ జల్పి కాయలను ♦ పండ్లునొసంగి తనూజులం బలెన్
బ్రీతిగఁ జూడ రాఘవులు ♦ వేడుక నిల్చిరి రేయి యచ్చటన్. ౬౬౪

తే॥ ఇతనితో మనమిట వసి ♦ యించు కతన, సుగతి గలదని తలపోసి ♦ సుజనహితుని
రాముఁగని భరద్వాజుండు ♦ ప్రేమతోడఁ, గలదు వచనీయమని యిట్లు ♦ పలుకఁదొడఁగె

చ॥ కలవిట నిండుగా జలము ♦ కాయలు పూవులు పండ్లు దుంపలున్
గలిగిన చింతలుం దొలఁగుఁ ♦ గ్రచ్చుటఁ బుణ్యము వృద్ధి నొందెడున్
గలుగద యింతకంటె మఱొ ♦ కండు ప్రశాంత సుఖస్థలంబు మీ
రలు మముగూడి యుండినఁ గ ♦ రంబు కృతార్థుల మౌదు మిమ్మహిన్.

శా॥ అంతర్వాహినియౌ సరస్వతియు సూ ♦ ర్యాత్మియసంజాత యీ
ప్రాంతంబందె సురాపగం గలియు ది ♦ వ్యక్షేత్ర మీతావు వా
క్కాంతుండిందు వసింపఁగా నెడఁద ను ♦ త్కర్షించు మా బోటికిన్
చెంతంజేరఁగ దుర్ఘటంబు లభియిం ♦ చెం బూర్వపుణ్యంబునన్. ౬౬౭

చ॥ అనియిటు పల్కు మౌనిఁగని ♦ యంజలితో రఘురాముఁ డిట్లనున్
మునివర! కోసలంబునకుఁ ♦ బుణ్యతలంబిది దవ్వుగాదు మా
జనములు గుంపు గుంపులుగఁ ♦ జక్కన వచ్చి వసింతు రిందు మా
యునికి నెఱింగిరేని యది ♦ యొప్పదు మీరు గ్రహింపఁ జాలరే? ౬౬౮

ఉ॥ నావుడుఁ దాపసేంద్రుఁడను ♦ నాయమ యిద్ది నిజంబ యొప్పితిన్
వావిరి నీవనంబుఁ గడ ♦ వన్ దశయోజన దూరమందునన్
దేవతలెల్ల బ్రాంజలి ను ♦ తింపఁగ నొప్పిన, చిత్రకూటమే
నీవు వసింపఁ దగ్గ దది ♦ నిక్కము నాకముకంటె నింపగున్. ౬౬౯

తే॥ మురిపమున నిట్టులను యతి ♦ వరున కెఱఁగి, మూవురును చని పిల్లన ♦ గ్రోవులూఁదు
గొల్లపల్లె లుపత్యక ♦ లెల్లఁగడచి, యమునఁ గాంచిరి కడఁక మ ♦ ధ్యందినమున. ౬౭౦

శా॥ సారంగంబులు నీరుద్రావుటలు భా ♦ స్వద్వంశ సింహంబు లో
ప్పారం గాంచి పవిత్ర వాహినికి హ ♦ స్తాబ్జంబుల నొమ్మొడ్చి వి

స్ఫారంబైన ధరా పరాగము విడక ♦ స్నానంబు గావించి కాం
తారాహారముఁ గొంచు నిల్చి రగ బృం♦దచ్ఛాయ విశ్రాంతికై. ౬౭౧

ఉ॥ అవ్వల వాహినిం గడుచు ♦ టారయుమా యన లక్ష్మణుండు తా
నవ్వనిఁ గల్గు వంశముల ♦ నంటఁగఁ గట్టి కలంబు చేసి పై
జవ్వనియుర్ రఘూత్తముఁడు ♦ చయ్యన నెక్కఁగ రెండు చేతులుర్
మవ్వపుఁ దెడ్లుగా ఝషము ♦మాకికొని త్రోచుచు దాఁటె నన్నదిర్ ౬౭౨

తే॥ రాము తమ్ముని భుజ మంద♦ రంబు తిరుగ, నొక్క ప్రక్క నీరంబు తూ♦ర్పుదధిఁజేరె
మిగులు జలములు పడమటి ♦ మేరఁజేరెఁ, దెప్ప వైశంబ యావలి ♦ దిక్కుఁజేరె. ౬౭౩

ఉ॥ నారలు దాల్చియుం ద్రిభువ ♦ న ప్రతిమారులు దంతివైరి గం
భీరులు తీరమెక్కియట ♦ విం బహుదూరము వోయి కొమ్మలుర్
వేరులు మాఁడి ధారణియు ♦ వేఁడిమి నొంది కసంగఁ జిత్తముర్
నీరుగఁ జేయునట్టి యొక ♦ నిర్జల భూమిని గాంచి రయ్యెడర్ ౬౭౪

ఉ॥ జానకి యీభువిం గడవఁ ♦ జాలదయంచు విభుండు చింతిలర్
భానుఁడు శీతభాను చెలు ♦ వంబునఁ జందన శీతలత్వముం
బూనెను మాఁడి నల్లనగు ♦ ప్రమోదులు వెంటనె పల్లవించె ఘో
రానల మంత నంబుజ వ♦ నాకృతి నొందె మనోహరంబుగర్. ౬౭౫

ఉ॥ వేఁచిన విత్తులట్టి కటి ♦ వేంద్రపు రాళులు కోసి మెత్తగా
వైచిన పూలఁ బోలినవి ♦ వేఁగిన తీఁగలు నన్చెఁ గోటలం
బూఁచిన చిల్కువోయి సుధ ♦ వొంది భుజంగము లుండెఁ దృప్తిమైఁ
దోఁచిన మేఘముల్ గురిసెఁ ♦ దుంపురులర్ భువనంబు చల్లఁగార్. ౬౭౬

తే॥ హింస్రకులగు వేటరులుం బు♦షీంద్రులైరి, యాఁకలియె లేక పగవీడి♦యలరి తడవు
పులుల కడఁ జేరి సారంగ ♦ పోతకములు, పాలు ద్రావ సాగిన యవి♦ భయములేక

తే॥ కొండ చిలువలు క్రూరంపుఁ ♦ గోపమీఁగి, నీటదిగినవి వోతె శాం ♦ తిని వహించె
వంశములుచిట పెటమండు♦వరుసహూని,కుందరదనలబాహులఁ♦కొమరుదాల్చె. ౬౭౭

చ॥ కసవు పెరింగి పచ్చనగు - కంబళముం బఱపించి నట్టి సొం
పెసఁగె మయూరముల్ పురుల - నింబుగ విప్పుచు వేశ్యలంబలెర్
బొసఁగఁగ లాస్యముల్ సలిపెఁ - బోయెదు త్రోవల గండుఁ దుమ్మెదల్
దెసలను వైణికాళి బలెఁ - దృప్తిగ గానముసేసె నయ్యెడర్. ౬౭౮

చ॥ ఫలము లకాలమయ్యుఁ బరి - పక్వములై యిల వ్రాలుచుండె దుం
పలు తమ వేళ్లతోడ వెలి - వాఱి కనంబడె భూమియెల్లఁ బూ

పులఁ దరుజాలముల్ సొగసు - పూనిన చానలఁ బోలెఁ; బేమ మ
గ్గలముగఁ గూర్చు శీలమున - కంటెఁ దపం బొకరుండు గల్గునే? ౬౮౦

తే॥ బోయ పల్లెయు మునిపల్లె - యాయెఁ గెంపు,వోలె నెడనెడ నారుద్ర-పురుగులొలసె
వృక్షములయందు చింతించు-పెంటులఁ గని, గండు కోయిలల్ ప్రియమున-గారవించె.

చ॥ వెనుకకు వచ్చువేళ విని ♦ పించిన నాథులఁగాంచి ప్రాణముల్
తనియఁగఁ గౌగిలించుకొని ♦ దాడికి నంపిన యావతంబు నె
మ్మనముల కై వడిం గుముల ♦ మాఁడిన యమ్మరు భూమి, గెల్చి వ
చ్చిన ప్రియులం గనం జెలఁగు ♦ చేతములం బలె నయ్యెఁ జల్లనై. ౬౮౨

మ॥ మరుభూమిస్థలి దాఁటి మువ్వు రెల రే ♦ మన్నీఁడు గర్భంబునన్
మఱుఁగన్ గర్జిలు మేఘపాళిఁ గని సం ♦ భ్రాంతాంతరంగంబుతోఁ
గరిణీవారముగాఁ దలంచి గజముల్ ♦ కై సాఁచు నెత్తైన భూ
ధరముం గాంచిరి చిత్రకూటము మునీం♦ద్ర ధ్యాన సంవాటమున్. ౬౮౩

ా చిత్ర కూట పటలము. (౫౮)

చ॥ వినుత సురాళికిన్ మనకు - వేఱిమి నొందక యొక్క-యాకృతిన్
మొనసి వినిశ్చలం బయిన - పుణ్య పథంబునఁ బోవు రాఘవుం
డనఘుఁడు సీతకా శిఖరి - యందలి సుందర దృశ్య వీక్షచేఁ
బొనరు పథిశ్రమంబు మఱు - వృచ్చుచు నిట్లను నిఁచుపల్కు-లన్. ౬౮౪

తే॥ అలరుఁబోఁడి!చూడుమ యుప-త్యకతలముల,నేలకులతీవియలును త-మాలములును
నీరదములు వారణములు - వేఱుపఱచి, కాంచరానట్టి కరణేని - కాననయ్యె. ౬౮౫

తే॥ కువలయాక్షిరో! కాంచుము-కొండమీఁది,యురణములుమరకతరత్న - కిరణసమితి
బలయ భానుని పచ్చని - వారువములఁ, బోలి విలసిల్లు చున్నవి-పూతచరిత!౬౮౬

తే॥ మదగజంబు లడఁగు పెద్ద-యుదరములను, దొరయు పాములపొరలు వె-దుళ్లయందు
దగులు కొని కదలుచు నయో - ధ్యాపురమున, సౌధశిఖర ధ్వజము లనఁ-జాలెఁగంటె!

తే॥ పగడపులు పొదిఁగినయట్లు-ప్రభలు వెడలు, శైల పార్శ్వంబు లందెల్లఁ-బాలఁబోలు
చమర వాలముల్ గదల వి - ద్రుమగిరీంద్ర, జనిత నిర్ఝరిణింబోలు - చాయ గంటె!

తే॥ కుపిత సింహా పాటిత గజ -కుంభములను, రాలుము త్తెముల్ మగువల-ప్రణయజనిత
కోపవేళను రాలు కుం ♦ కుమ విలిప్త, మౌ క్తికములన నొప్పారు ♦ మగువ కంటె!

తే॥ శశికి విడిదిగా నెత్తిన ♦ చందమొప్పు, గొనబు కెంపు సొంపులు నింపు♦కొండకొమ్మ
హార కపర్దము గాఁగ నం♦ దలతు ధ్బురము, లందు వసియించు గంగ నా♦నడరెఁగంటె

తే॥ తలల మానికములతోడఁ ♦ దరలు పన్న, గములు చూడఁగా మదకరీం ♦ ద్రములు కెంపు
ముఖ పటంబులతోఁ బోవు ♦ మురువు దోఁచెఁ, గంటివే సుధామయి! కంటి ♦ కఱవుదీఱ.

తే॥ రత్నఘటయుగళమును దా ♦ రంబు మోచు, ననువుఁ బోలు కౌనొప్పు ల ♦ తాంగి! కంటె
ననుచు చందన వనములు ♦ నభముఁ గప్ప, సందు చొచ్చి పోయెడు క్రియ ♦ నబ్జుఁ డొప్పు

తే॥ ఆకురెమ్మలఁ గొని మూఁగు - నళులఁ దోలి, తేనియం గొని కరిణికి - నానఁ గరము
చేత నందిచ్చు నెలవంకఁ ♦ జెనయు దంత, ములను గల హస్తిఁ గాంచితే - తలిరుబోణి!

చ॥ మనుపఁగఁ గర్తయైన హరి ♦ మాయ నడంగి కనంగ రాకయు
న్నను విజితాత్ములైన ముని ♦ నాథులకున్ బయలైన యట్టి భం
గిని తనయందు డాఁగి కొను ♦ కింపురుషావళిఁ గానిపించు పొం
తనము వహించెఁ గాంచుమివి ♦ తద్రికలో పటికంపు బండలన్. ౬౯౪

ఉ॥ ఆడెడు నెమ్మికంటెఁ గడు ♦ నందము నొందిన కోకిల స్వరా!
మోడి యెడదంతోఁ బతుల ♦ మోములఁ గాంచక యల్క నూను నా
చేడెలు తామె వల్లభులఁ ♦ జేరఁ దపించుచు రోయునట్లుగాఁ
బాడెడి కిన్నరాంగనల ♦ పాటల వైఖరి వింటె? యుగ్మలీ! ౬౯౫

ఉ॥ ఎక్కడు విల్లువంటి నుదు ♦ రించుక వంచి కనుంగొనన్ వెదు
ళ్లక్కడ నక్కడన్ దగుల ♦ నారఁగఁ గాఱు మరంద బిందువుల్
మిక్కిలి, యందు వేఁటరులు ♦ మేగలి దుంపలఁ ద్రవ్వటించు స
లిక్కల నిండెఁ జూచితె య ♦ హీన సతీత్వ మహిష్ఠ జీవమా! ౬౯౬

తే॥ ఎలమితోఁ గుతుకంబుతో - జలకమాడు, నాఁడు కోఁతి నిర్ఘర జలం - బలమి చల్ల
నెదుటి దరిఁ జేరి గడ్డయై - యెసఁగు మొగులుఁ, గలఁచి చల్లులాడెడు మగ-కపిని కంటె!

తే॥ వత్తిలేనట్టి యమృత దీ-పంబ! యెండ, వంటి పరిధి కాంతులు స్థిర - త్వంబునొందు
కెంపు గుండులు వెవ్వేలు-క్రిందికి దిగు, పెక్కురవి బింబములఁ బోలి - వెలిఁగెఁ గంటె!

తే॥ శీలమా యరుంధతికిని - చెప్పుజాణ! ఇమ్మహావని వేఁగిస - కొమ్మలెల్ల
స్వర్ణ పుష్పంబులం జల్లి - పాదములకు, నెఱఁగి లేచు వారిని పోలు - తెఱఁగు కంటె!

తే॥ తలిరుఁ బోణి! యుష్ణకరుఁడు- తడవు నట్టి, శిఖరిపైఁ గొట్టుచేల్గాచు - చెలువ లరసి
పిట్టలందోల నొడిసెల - విసరుమణులు, మింటఁ జుక్కల మాడ్కి-ని-మెఱయుఁ గంటె!

తే॥ ఎఱుకు లగురు కట్టెలఁ గాల్చ-నెగయు పొగయు, మునుల హోమకుండమ్ముల-మొనయు
గలిసి పెనుగిరి శిఖరంబు-కరణిఁ బర్వె, రాజవదన! కంటివె యంబ-రంబు దెసను. [పొగయుఁ

చ॥ గుమగుమ గుప్పు వాసనలఁ - గూడిన దీర్ఘ వినీల కేశ భా
రమునఁ జలించు కౌనుగల ♦ రామ! వియన్నదిలోన ఋక్ష సం ౬౯౭

ఘుము వలె మీఁదు గాన వగు ♦ కైవడి నట్టిన నిర్ఝరంబులన్
గొమరుగ రత్నపుల్ వెలసి ♦ కుప్పలుగాఁ గనిపించుఁ గాంచితే॥ ౨౦౨

తే॥ పలుపు కెంపు బండఁలలోన ♦ నిఱుము కొనుచుఁ, బచ్చబండలలోఁగానఁ♦బడుచునుండు
కినుక గొన్న విద్యాధరాం ♦ గనల యడుగు, లత్తుకల జాడఁగంటివే ♦ లలితవాక్య!

తే॥ జలకమాడు రంభాదుల ♦ జడలనుండి, విడిచివైచిన విన్నుమాని ♦ విరులతోడ
దొరలివచ్చు రత్నములతో♦మెఱపు వలపు,గలిగి పాఱుఝరులఁ గంటె? కలికిమిన్న!

తే॥ వేఁటరులు చేలఁగావంగఁ ♦ బెట్టినట్టి, పలకలెత్తి వాయించుకోఁ ♦ తులను గంటె!
అందికొని చేత నెలవంక♦కందుదుడుచు, గోలయగు కొఱవతఁ జూచి ♦ తే?లతాంగి!

తే॥ మాధవీ నికుంజములందు ♦ మగలఁబాసి, వేల్పు మగువలుండిన జాడఁ♦ దెల్పుచుండ
నల్లనై మాఁడినట్టి యీ ♦ ననలతోడి, తల్పములఁ గాంచితే? సహా♦ధర్మచరిత! ౨౦౬

చ॥ తలఁచిన యట్టి దేవసుధ ♦ తప్పక యానిన వారి మాడ్కిఁ బే
రెలమిని పొందు జానకి! ర ♦ హింపఁగ నీపెన్నుమ్రాఁకులందు దీ
వలిఁ దగిలించి యుయ్యెలల ♦ వారక యూఁగుచుఁ జెంచువాండ్ర చె
ల్వాలు రహిఁ బాడఁగా నశున ♦ పక్షులు వచ్చుచునుంట గాంచితే!. ౨౦౭

తే॥ మేనకాదులు క్రీడించి ♦ తానమాడఁ, గలపమును కుంకుమముఁ గల్ప ♦ కంబు లించు
మంగళ ద్రవ్యములు గలి ♦ యంగ నీటి, తుంపురులు పరిమళముఁ♦బొందుటను గంటె!

తే॥ అడ్డుకొని మాఁడు జాలకే ♦ యధికమైన, చల్లఁదనము పాం♦థులకు నొ♦సంగుచున్న
శిఖరరాజంబు సూర్యుండు ♦ చేరమేటి, ముకుటముం దాల్చు తీరునఁ♦బొలిచెఁగంటె

తే॥ మానికంపు బండల మీఁద♦మలసి వెదురు, పొదలు రాల్చిన ముత్తియ♦ములు వెలుంగ
సంజ మిన్నంటఁ బర్విన ♦ నక్షత్రసమితి, కరణిఁ గానంగ వచ్చుట♦గాంచుమబల! ౨౧౦

తే॥ విజిత వంశ వీణారావ ♦ విమల శుకమ! పూచు మోదుగు లెడనెడఁ ♦బొలుచుచుండ
వనము మండుచు నుండెడు ♦ పగిదిఁ దోచెఁ, గాంచితే దూరభాగంబు ♦ కన్నులలర

ఉ॥ చెందొవలందు గాజులను ♦ చేర్చిన చెన్నునఁ గానవచ్చు కే
లొందిన జానకీ! కలభ ♦ యూథము శుండము తోలుసంచి గాఁ
బొంది జలంబు నించికొని ♦ పోయి తపస్సుల కుండికావళిం
గ్రందుగ నింపుచుండుటలు ♦ గాంచితె యచ్చటి చిత్రలీలలన్ ౨౧౨

తే॥ వంపుతోఁకలు కూర్మికి ♦ వంగు మనసు, గలుగు కోఁతులు వృద్ధులఁ ♦ గనులులేని
తాపసులఁ గజ్జలంబట్టి ♦ దారిచూపు, చుండు వేడుక గాంచితే ♦ యుత్పలాక్షి!

తే॥ పురులు విప్పి మయూరముల్ ♦ మునుల హోమ,కుండములనగ్ని వడిరాఁజు♦కొనఁగ విసరు

చుండుటలు చూచుచుం బెక్కు ♦ శోదరీ! ప్ర, శ స్త్రయతుల మహిమ నెన్న ♦ శక్యమగునె?

తే॥ చెట్లఫలముల రాల్చెడు ♦ చెడుగుణంబు! చెలఁగు కోఁతులు ప్రత్తిని ♦ చిక్కుదీసి
పోగుచేసి జంధెములకై ♦ మునుల కొసఁగు, చుండుటలు కాంచుచుంటివే ♦ యువిదమిన్న!

తే॥ మావి పనస యరఁటిచెట్ల ♦ మంచిపండ్లఁ, దెచ్చి యిచ్చు కీశమ్ములఁ ♦ దెఱవ! కంటె
దుంపలం ద్రవ్వికొని భక్తి ♦ తోడఁ దెచ్చు, కిటుల నిటఁ గంటివే పైఁడి ♦ కీలుబొమ్మ!

తే॥ కొండవరి జొన్న రాగి కం ♦ కులును వెదురు, బియ్యమనుములు నీ నన ♦ చెయ్యివంటి
నోళ్లుగల కీరనికరమ్ము ♦ మళ్లనుండి, తెచ్చిమునుల కిచ్చుట గంటె ♦ మచ్చెకంటి!

తే॥ దంతములు తేజరిల్లు మ ♦ దావళముల, నెత్తుకొని మ్రింగు భుజగంబు ♦ లుత్తమజన
భాతి వినతిమై జటిలులు ♦ పదములూని, త్రొక్క మెట్లగు టరసితే ♦ నిక్కలాఁడి!

తే॥ చపలనేత్ర! యీకొండపైఁ ♦ దపముచేసి ♦ కన్నుల ముదశ్రువులు కుండ ♦ కరణిరాల్చు
వారలకు ముక్తినీయ దే ♦ వతలు వచ్చు, మింటి తేరు లెండలఁ బోలె ♦ మెఱసెఁజూడు

చ॥ తపనుని మ్రింగి యాజ్యమును ♦ త్రావిన కుంతముఁ బోలి కాలుఁడుక్
విపుల భయంబు నొందు కడు ♦ విప్పగు కాటుకకంటి! జానకీ!
ఉపగత సూతికాశ్రమము - నోర్వఁ గరేణువులన్ భరించి త
ద్విపములు నొవ్వనీకొదవి ♦ తేఱిచి పట్టుచునుంటఁ గాంచితే!. ౭౨౦

తే॥ నీదు మైకాంతి మెఱుపని ♦ నిశ్చయించి, ఫణులు పుట్టలఁ దూఱుట ♦ పడఁతి! కంటె
జలద నాదంబు సింహగ ♦ ర్జనమయంచుఁ, గలఁగిపాఱు వారణములఁ ♦ గలికి! కంటె.

చ॥ అఱని గృహస్థ ధర్మమున ♦ యుండె తపంబును సత్యముక్ దిటం
పఱచిన యాజి పుత్త్రికుఁడు ♦ పైదలి కిట్టి వినోదముల్ ముదా
కరముగఁ జూపుచుం జని సు ♦ కర్మలు తాపసు లందు కానరా
నెఱఁగి మునీంద్రవర్యులకు ♦ నెచ్చగు విందయి యుండె నచ్చటన్. ౭౨౧

క॥ వెనఁగాల నేమి నాఁజను, నసురుని యసుఱుల హరించి - యరుణంబయి యా
కసమున వెలసిన చక్రము, పసదోఁచెం బశ్చిమాద్రి ♦ భానునితీరుల్ ౭౨౩

తే॥ చక్రదారిత దనుజ వి ♦ స్తారదేహ, గళితర క్తంబు నా సంజ ♦ కావి పరవె
వానినోర విఱుగు కోఱ ♦ పల్లువోలె, నందమొందెను మింటలేఁ ♦ జందమామ. ౭౨౪

క॥ సుదతులకు ముఖ వికాసము ♦ పొదలించుచు నలిన పుష్ప ♦ ములు ముకుళించెన్
పదపడి గగనముఁ బోలిన, హ్రదముల రిక్కలను పోలి ♦ యలరెం గలువల్ ౭౨౫

తే॥ ఆఁడు మగ కోఁతులట ప్రాకు-లరయుచేగెఁ, బిడులుదంతులుసానువుల్ - వెదక వెడలెఁ
గాన పిట్టలు నీడముల్ - గానఁ బోయె, జ్ఞాన వేద్యుఁడు సంజ క - ర్జముల కరిగె ౭౨౬

తే॥ కొన్ని పువ్వులు ముడిఁగెను-గొన్ని విడిగె, రామునకు లక్ష్మణునకు సు - ధామయి యగు
జానకికి హస్తనేత్ర కం - జంబు లపుడు, నీరజంబులకై వడి - నేముఁడింగె　　౨౨౭

లక్ష్మణుఁడు పర్ణశాల నిర్మించుట.

క॥ ఉత్తముఁడు సుమిత్రాసుతుఁ, డత్తఱి తనుమధ్యతోడ ♦ ననఘుం డుండన్
జిత్తమున నెంచి యచ్చటఁ, దత్తఱమునఁ బర్ణశాల ♦ తగ నిర్మించెన్.　　౨౨౮

సీ॥ పంగ కఱ్ఱల నాటి ♦ పైన నడ్డంబుగాఁ, బొడవైన వెదురులఁ ♦ బొందు పఱచి
నడుమ నిట్రాడుల ♦ నాటి పై వాసంబు, లమరించి పెండియ ♦ లణఁగఁగట్టి
శాక పర్ణంబుల ♦ జానుగాఁ గప్పిపై, బోద కసవు వైచి ♦ బొద్దుగాఁగఁ
బ్రక్కల వెదురుల ♦ బ్రద్దల నల్లి మ, ట్టిని మెత్తి మణిగాస, ♦ మొనరఁజేసి

తే॥ జానకికి రామునకు వేఱు ♦ స్థలము లుంచి, వాస్తు శాస్త్రక్రమముగ నెల్ల ♦ పనులు తీర్చి
లోనఁ గుంకుమ పంకంబు ♦ తోన యలికి, గోడలకు నదీ రత్నముల్ ♦ కూర్చి యంత.

తే॥ బర్హి బర్హ వితానంబు ♦ పరఁగఁగట్టి, కత్తిఁ గొని వ్రేలు క్రచ్చులఁ ♦ గత్తిరించి
చుట్టు వెలుగు వెదుళ్లతోఁ ♦ గట్టి ననలఁ, బఱచి కొవ్విరుల్ చల్లి ♦ తల్పం బమర్చె.

ఉ॥ ఈవిధి లక్ష్మణుండు రచి ♦ యించిన యొప్పగు పర్ణశాలలో
దేవతలన్ భజించి జగ ♦ తీపతి యంబుజగర్భునందు న
జ్ఞావళి నన్ను బోఁటి జను ♦ లందుఁ జరాచర కోటియందు నో
క్కవిధి నొప్పు వాఁడు తన ♦ యింతినిగూడి వసించె నచ్చటన్.　　౨౩౦

ఉ॥ మాయను నీఁగినట్టివగు ♦ మానసముల్ శ్రుతులన్ సుధాబ్ధియుం
బాయని తొల్లి టెంకియు స ♦ మస్తము నియ్యదె యంచుఁ బల్కునా
చాయను లక్ష్మణుండు కడు ♦ చాతురిఁగట్టు కుటీరమందు సీ
తాయుతుఁడై రఘుప్రభుఁ డ ♦ ధం బరితృప్తి వసించె నత్తఱిన్.　　౨౩౨

తే॥ జానకీ సుమకోమల - చరణయుగళి, కటు శిలాతల మార్గంబు ♦ గడవ నడచెఁ
దమ్ము కరములు గుడిసె నొం - దంగఁ గట్టె, సాయమే లేని వారికీ ♦ జగతిగలదె?　　౨౩౩

క॥ అని చింతించుచుఁ దమ్ముని, గనుఁగొని యీపర్ణశాలఁ ♦ గట్టెడు పని యెం
దున నేర్చితి వని నిలువక, కను గొలుకుల నశ్రువులను ♦ కార్చెను తోడ్తోన్.　　౨౩౪

చ॥ పొలుపగు సంపదన్ భరత ♦ పుత్త్రున కిచ్చిన తండ్రి యానతిన్
వెలలి వనంబు చేరి బహు ♦ విశ్రుత ధర్మముఁ గాచి భాస్కరుం
బలె వెలిఁగించు సన్నుతి ను ♦ పార్జన చేసితి నంటకంటె నా
కులతను నీకు మిక్కిలిగఁ ♦ గూర్చితి నంటయె యుక్తమౌఁ గదా?.　　౨౩౫

చ॥ అని యిటు రాఘవుం డనఁగ ♦ నంతటఁ దమ్ముఁడెడందఁ గుంది యు
న్నను తగఁగాంచి యిట్టులను ♦ నాయక! యన్నకు సేవసేతకై
యనుజుఁడు గల్గు నిక్కమిది ♦ యారయఁ గష్ట ముఖాంకురంబు నా
టనె యుదయించి కాటనె రు ♦ టంబుగ నిల్చు కెలుంగవే యనన్. ౨౩౮

ఉ॥ ఐన నటుండ నిమ్ము పరి ♦ హారము దీనికి లేదు ధర్మమున్
మానుట కూడదంచుఁ దన ♦ మానస మందు తలంచి సేవపైఁ
బూనికయుం గుతూహలము ♦ పూర్తిగఁ గల్గిన తమ్ము చింతయున్
లోన నెఱింగి వాని యెడ ♦ లుం దొలఁగింపఁగ నెంచి యిట్లనున్. ౨౩౭

తే॥ ఉర్వి సంపదలకుఁ దుది ♦ యొండు గలదు, భావి సద్గతి యనెడి లా♦భంబుతోడి
అతుల సమ్మోద మరయ శా♦శ్వతముగాన,దీనఁగొఱఁతయేమున్నది♦తెలియుమయ్య

తే॥ తమ్ము రాఘవుఁ డిటు సమా ♦ ధానపఱచి, యమరులు నుతింప వ్రతముల♦నాచరించె
తబిసి యగు వసిష్ఠునియాజ్ఞ ♦ దరలిసట్టి, దూతలేమైరొ వారలఁ♦జూత మింక. ౨౩౯

౯. దహన పటలము. (౧౪౫)

తే॥ సత్య వాక్యులౌ దూతలు ♦ సరగ రేయిఁ, బవలు నిలువక నడచి యా♦భరతుఁడుండు
హర్మ్యముం గని తమరాక♦యతని కెఱుక,పఱపుఁడని ద్వార్థి స్తులతోడఁ♦బలికినారు.

తే॥ భరతు నానతిఁ గొనుచు లో♦పలికి వార,లరుగఁ గుతుకంబు మితిమీఱ♦సతఁడు కాంచి
రాజరత్న కిరీట నీ ♦ రాజితాంఘ్రి, యుగళుఁడగు తండ్రి సుఖుఁడయి♦యొప్పునె? యన

ఉ॥ రాజు సుఖుండనంగ యువ ♦ రాజును లక్ష్మణుఁడున్ సుఖా ప్తికిన్
భాజనులే కదా? కుశల ♦ వర్తినులే జనముల్? తపోధను
డోజకు భద్రమే? యనుడు ♦ నుత్తర మిచ్చుచు దూతలెల్ల వా
రోజఁ జెలంగు వారనుచు ♦ నుంచిరి భూపతి శ్రీముఖం బటన్. ౨౪౨

తే॥ మఱియుఁ గల బంధువుల యనా♦మయము లడిగి,తండ్రి పంపిన లేఖ మ♦స్తమున నునిచి
ముద్రగల దానిఁద్వరగ వి ♦ ప్పుచు నె వారి, కిచ్చె సధికంబు గాఁగ న ♦ భీష్ట ధనము.

తే॥ మొగమునందునఁ జిఱునవ్వు ♦ మొలకలెత్తఁ, బులకములకు శరీరంబు ♦ కులకములుగ
నుబ్బి యగ్రజుఁగాంచనౌ ♦ నుత్సుకతను, విరు లవారిగాఁజల్లెను♦భరతుఁడపుడు. ౨౪౪

తే॥ అరుగఁ బరివార వితతికి ♦ నాజ్ఞ యొసఁగి, పెద్దలకు మ్రొక్కి వారి దీ ♦ వెనలఁబొంది
యాయితంబైన తేరిపై ♦ ననుజుతోడ, నెగడి తిథివారముల గమ ♦ నింప కరిగె. ౨౪౫

సీ॥ ఏనుఁగుల్ ముందుగా ♦ నేగెను రాజ కు, మారులు బారులు ♦ తీరి చనిరి
సాయుధం బగు వీర - సైన్యము నాలుగు, ప్రక్కలఁగ్రమముగా - బలసి వెడలె

నొత్తిరి శంఖముల్ ♦ మొత్తిరి భేరులు, వెలసెను ధ్వజములు - బలిసె ధ్వనులు
మెఱసెను గొడుగులు - బెరసె భూషణ కాంతి, మొరసె నేమి రవంబు-విరిసె సురఁటి

క్రమ్మెఁగె బండ్లపై బహువాద్య ♦ ములరవంబు, మూఁగెఁ దేఁటులు క్రొవ్విరి ♦ మొగములందు
రేఁగె మిన్నుమన్నులము భూ ♦ రేణు చయము, సాగె భరతుండు మిక్కిలి ♦ సంబరమున

తే॥ మించి సకిలించి తలల నా ♦ డించునవియు, నింగి కెగురు మన్నను వేడ్క ♦ నెగయునవియు
పోవఁ దగు వేళకే చేరఁ ♦ బోవునవియు, మొగము వాంచిన వగు నశ్వ ♦ ములును గదలె.

తే॥ విల్లు కాండ్రును రేఁ బెలవారు ♦ మల్లవరులు, చక్రతోమరాసి గదాస్త్ర ♦ శస్త్ర హస్తు
లనుభవంబున్న మావటీం ♦ ద్రధిక విజయ, శీలురగు వీరులును చుట్టి ♦ చెంత నడవ.

తే॥ పోటులాడు మన్నలు కోడి ♦ పుంజులును పొ, ట్టేళ్లు కముఁజులు మఱియుఁ బూ ♦ రేళ్లు పెంచు
నట్టి వేఁటరుల్ మనముల ♦ నలరి వాని, వెంటఁగొని వేడుకగ ముందు ♦ వెడలి నారు.

తే॥ ఉత్తములు కొంద ఱురముల ♦ నొరసికొనుచు, జరగి చాల్చాలునని నిల్చి ♦ జన్మమెత్తి
సురలు జ్ఞానులై యైహిక ♦ సుఖము వీడి, పూర్వ నాకలోకముఁ ♦ గొన్న ♦ పోల్కి నుండ్రి.

తే॥ మధువు చెవులకుఁ గుడిపిన ♦ మాడ్కి వఱలు, మాగధుల కీర్తనధ్వనుల్ ♦ మలసె దివిని
ఒడలికిని ప్రాణముం బోలె ♦ నొప్పునట్టి, మద్దెల రవంబు లెల్లెడఁ ♦ దద్ద చెలసె. ౨౫౧

క॥ భేరి రుతి మించి విప్రా, శీరవము చెలంగె మేటి ♦ జెట్టుల పెను గ
ర్జారవము మించి వందులు, పేరుకొని వచించు వినుతి ♦ పెలుచం దాఁకెన్

భరతుఁడు కోసలముఁ జేరుట.

క॥ అడవుల నదులను గిరులను, కడచి చెఱకు రసము మడవ ♦ గనిమలఁ ద్రిప్పన్
వడియు వలుఁద పొలములు గల, పుడమిని కోసలము నేడు ♦ పూటఁ జేరెన్. ౨౫౩

క॥ పొలములు మడకల నీఁగెను, పొలముల పైరులను నీఁగి ♦ పోయె జలంబుల్
జలజాసన జలజంబున, నిలువక యేగుటయె గాక ♦ నీఁగె విషయముల్

క॥ పండిన ఫలముల వెలువడి, నిండి రసము దరులఁ బాఱి ♦ నిష్ఫల మయ్యెన్
మెండగు పువ్వులు విరిసియు, నెండి దిగువ రాలి వితగ ♦ నెఱసెను మంటన్. ౨౫౪

తే॥ పక్వ కాలంబు నెఱుఁగు కా ♦ పరులు లేక, పండి వరిపైరు తలవ్రాల్చి ♦ పాఱుచున్న
మావిపండ్లరసము గని ♦ మలను పొరల, మొదలు మురిసి ధాన్యంబులు ♦ మొలకలెత్తె

తే॥ పశువు లాడు పొలంబులఁ ♦ బనులు సేయు, తిల సుమంబులఁ దెగడు నా ♦ సలు గలారు
పనులు సేయరు మడఁతులు ♦ ప్రణయ కోప, మొంది నట్టులు కలుపుల ♦ నూడ్వకుండ్రి

క॥ చిలుకలు పలుకులు నిలిపెను, పొలఁతులకున్ దూతి పనులఁ ♦ బోవుట తొలఁగెన్
బలుకవు భేరులు పురవీ, థులలో నుత్సవము లెందుఁ ♦ దొడరక యుండెన్. ౨౫౮

క॥ వేఁడవు శిరసులు పూవుల, నాడవు చెలిగములు నీట ♦ నాట నెలవులన్
బాడవు పిల్లనఁ గ్రోవులు, కాఁడవు మాడువుల సువ్వి ♦ కర్ణ బిలములన్ ౨౦౯

తే॥ వెలయుమొగములుచిఱునవ్వు♦వీడియుండె, మాడుగులుతావిపోగలను♦మానియుండె
దీపములు ప్రకాశములేక ♦ త్రిక్కియుండె, మదవతుల జడల్ సుమములు♦వదలియుండె

క॥ పెరిఁగినపచ్చని పైరులు, చెఱువుల నుదకములు రామిఁ ♦ జెడు లోభుల మం
దిరముల వాకిండ్ల కడన్, దిరిగెడు యాచకుల మోము ♦ తీరున వాడెన్

క॥ వేలుపులు దూరమేగఁగ, నాలుకతోఁ బలుకరాని ♦ నయమున సుక్షే
త్రాళులు పంటల వీడఁగ, నేలపాలుపు దక్కె నసులు ♦ నీఁగు నోడలు నాన్. ౨౧౨

క॥ అటువంటి కోసలంబును, తటుకున భరతుండు చూచి ♦ తన మదిలోఁ బే
రటమట పడి చెడుగేదో, యిట విన నగు నంచు నూర్పు ♦ లెచ్చుగఁ బుచ్చెన్.

క॥ మఱి యేగి సత్య భూషుఁడు, తఱిమెడు నరదంబు కంటెఁ ♦ దద్దయు వడిగా
నెఱుకఁ బనిచి యాలో మెఱు, పొఱయని సాకేతమును స ♦ ముత్కతఁ గాంచెన్.

తే॥ వేవెలుఁగుఁగని యిబ్భూమి♦వేల యెల్లఁ ♦ దిరిగి యలసితి నిలువుము ♦ తిందు రమ్మ
వెనుకఁ బోవచ్చునని నిక్కి ♦ పిలుచునట్లు, గాన నగు ధ్వజ పటములఁ ♦ గానఁడయ్యె.

తే॥ ధర్మ పద్ధతి నార్జించు ♦ ధనము నెల్లఁ, గోరు వారలు వచ్చి కై ♦కొనుఁ డటంచుఁ
గీర్తికాములు పిలిచెడు ♦ కేకవంటి, మురజ నిస్వనములు మున్ను ♦ మొనయ వినఁడు

క॥ సధనుల నుండి యిభంబుల, నిధులను దొడ్డ గొనువారి ♦ నెఱిఁ గానుకలన్
బుధులును గాయకులును మా, గధులును కొనిపోవు టతఁడు ♦ గానఁడు నగరిన్.

క॥ ఆవుల మద వారణముల, మావులఁ బెన్నిధులఁ బడసి ♦ మన్ననతో భూ
దేవతలు నడచుచుండుట, భూవిభునందనుఁడు కనఁడు ♦ పుర వీథులలో.

క॥ పురమున గాయను లిండ్లన్, ద్విరేఫములు వీణియలును ♦ తీయని సప్త
స్వరములు వెలిపఱుపమి సుం, దరుల కురుల కరణి నొప్పెఁ ♦ దార రహితమై. ౨౧౯

క॥ కరులను పల్యంకి కలను, హరులను రథములను బండ్ల♦ నరిగెడు వారె
వ్వరు లేక నగరవీథులు, శర విరహిత సికత సహిత ♦ ఝరముం బోలెన్. ౨౨౦

క॥ ఉత్తమగుణియగు భరతుం, డత్తఱి నగరంబు కాంతి ♦ యందము చెడుటల్
చిత్తమునఁ దలఁచి యను జా!, యెత్తెఱఁగున నుండెఁ జూచి ♦ తే పురి? యనియెన్.

క॥ అరివీర భయద భుజబల!, పుర సంస్థితి చూడఁ జూడఁ ♦ బొలుపఱి దామో
దరు సతి వీడిన కలుశాం, బు రాశి గతి నొప్పుచుండె ♦ బుధ నుత! కంజే, ౨౨౧

తే॥ రత్న భూషుండు సింహాస ♦ నాక్రముండు, నైన శత్రుఘ్నుఁ డిరుగేల ♦ నంజలిగొని
యిప్పుడు గలిగిన దొక దొడ్డ ♦ యుడురు సతము, చెడని పురమును సిరిపీడు ♦ చెన్నుదోఁచె

భరతుఁడు కైకగృహంబున కేగుట.

తే॥ అట్లు పలుకుచున్నంతలో - స్యందనంబు, నగరుచేర వేగ భరతుండు ♦ దిగి బిరబిరఁ
దండ్రివసియించు నట్టి సౌ ♦ ధంబుచేరె, మనమునందున శంకలు - మల్లడిగొన. ౨౨౪

తే॥ ఉద్ధతభుజుఁ డుత్కంఠతో ♦ నుర్వినాథుఁ, డెలమివాడుకవసియించు ♦ గృహముసొచ్చి
యుచటఁ గానక యిది యల్ప ♦ హేతుకంబు, గాదటంచు శంకించె మి ♦ క్కుటముగాఁగ

తే॥ జనకు వెదకి విశుద్ధ హ ♦ స్తముల తోడ, వందనముసేయ నుంకించు ♦ భరతుఁగాంచి
యొక్కచేటిక మీతల్లి ♦ యుత్సుకతను, పిలుచు చుండెను రండని ♦ పిలుచునంత. ౨౨౬

తే॥ వచ్చి తల్లికి మ్రొక్కన ♦ వ్వనిత తనయు, మనసు తనివొందఁ దడవుచుఁ ♦ దనదుతల్లి
దండ్రి సేమంబులడుగ నా ♦ తండు వారు, భద్రయుతులని పలికి యా ♦ వలనుకాంచి

శా॥ తల్లీప్రేమము పెల్లగిల్లఁగను మా ♦ తండ్రిన్ వడిం గాంచ నా
యుల్లంబల్లల నాడుచున్నయది యెం ♦ దున్నాఁడొ నానేత్రముల్
చల్లంగాఁ గనువాఁడఁ జెప్పఁగదె ప్ర ♦ శ్నంబింకఁ జాలింపు మే
నొల్లం దండ్రిని గాంచు పిమ్మటనె నా ♦ కుత్సాహ మొప్పారెడున్. ౨౨౮

ఆ॥ అట్లు తనయుఁ డడుఁగ ♦ నావంత యుల్లమ్ము, నందు వంతలేని ♦ యతివ తెగువఁ
బలికె నసుర బలము ♦ నడఁచిన మీతండ్రి, సురలెలర్ప దివము చొచ్చె ♦ ననుచు. ౨౨౯

ఉ॥ భగ్గునఁ గాల్చునట్టి చెడు ♦ వార్త చెవింబడ నెత్తివెంద్రుకల్
దిగ్గన నగ్గిఁ గాలుగతి ♦ దిక్కఱి వజ్రముచేత రాపిడ్రమా
నెగ్గతిఁ గూలు నగ్గతిని ♦ పృథ్విని గూలి చిరంబు శ్వాసమున్
గ్రమ్మగక తెల్విదప్పి శవ ♦ ముం బలె నుండె జనంబు జంకఁగన్. ౨౩౦

చ॥ మొగమున కాంతి గ్రుగ్గ నర ♦ మోడ్చిన కన్నుల నశ్రుబిందువుల్
బుగులుకొనన్ వెసం గొఱవి ♦ పూర్తిగ వీనులఁ జొన్పు రీతి నీ
దగరవు లాడ నిన్ను బలెఁ ♦ దక్కొరు లెవ్వరు డెందమందు ప
ల్కఁగఁ దలకొందురే? యిటులు ♦ కర్కశ మానస వెట్టులైతివో!. ౨౩౧

తే॥ గుహుని కంటె సుందరుండు గ్రు ♦ క్కుచునులేచి, పరితపించుచు మఱినేల ♦ వ్రాలివగచి
వేఁడిగా నూర్చి వేదన ♦ వెక్కసముగ, నేడ్చి యేడ్చి తుదిం గాంచ ♦ కిట్టు లనియె. ౨౩౨

తే॥ ధర్మ నిర్మూలనము చేసి ♦ దయనుచంపి, శీతలోన్నత కరుణకుఁ ♦ జెలువు చెఱచి
మరణ మొందితి వన నీతి ♦ మఱచి నాఁడ, వింతకంటె హెచ్చగు దోష ♦ మెద్ది తండ్రి?

ఉ॥ కోపము ద్రోసి కామమును ♦ గోసి యెడందను లోభ సంహతిన్
లోపము చేసి యున్నతిని ♦ లోకము నేలు నుదార! నీప్రజన్
దాపము పాలుచేసి తగు ♦ దారిని నీకయి చూచుకొంటయున్
లోపము గాదె? యద్దియును ♦ లోభముగాక యుదారమార్గమే?. ౭౮౪

తే॥ ఇనుఁడు మొదలుగా నీకుల ♦ నృపుల చరిత, ములను క్రొత్తలు చేసిన ♦ పూతచరిత !
భర్గుమేర్వంశమగు విల్లు ♦ భంగపఱచు, ముద్దుకొడుకు నెల్లెడఁ♦బాసిపోయి తిట్లు.

తే॥ ఆర్య! ధర్మచరిత్ర! యీ ♦ యవసియందు, గ్రమందు వార లేవంశము ♦నందు లేమి
స్వర్గమున మైత్రిగలవారు ♦ చాలఁగలరు, పోదమని యెంచి యేగితే ♦ భువనవంద్య!

తే॥ తడవు చల్లనై యున్న నీ ♦ గొడుగు నీడ, వఱలు పలు జీవు లిప్పుడు ♦ వాడి నిలువఁ
గల్పశీతల చ్ఛాయ నా♦ కాంక్షచేసి, వెడలి నాఁడవె నీవార♦ లిడుమఁ గుడువ? ౭౮౭

క॥ శంబరుఁ బోలిన దనుజులు, వెంబడి మఱిముట్టిరేమి ♦ విబుధులు కడగం
డ్లంబడి పరుగిడి నీచర, ణాంబుజములఁ బడిరె? దాన ♦ నరిగితె చెపుమా? ౭౮౮

ఉ॥ శాత్రవు లిచ్చినట్టి ధన ♦ సంపద విప్రులకిచ్చి దివ్యులన్
బాత్రముగా భజింపఁ దగు ♦ పద్ధతిఁ జేసితి వశ్వమేధముల్
పుత్రులఁ గంటి భక్తి శుచి ♦ పూజ లొనర్చితి వట్టి పుణ్యచా
రిత్రక! యిట్టి వెవ్వియు భ ♦ రింపని నాకముఁ జేరఁ గోరితే? ౭౮౯

తే॥ తండ్రి ! రాముఁడు వట్టి హ ♦ స్తములతోడ, నున్న వాఁడని నీచేత ♦ నున్న ప్రభుత
నతని కీయఁగఁ దలఁచి యే ♦ బ్రతికియుండ, సమ్మతింపఁ డనుచు నిట్లు♦జరిగితేమి ?

చ॥ అరిది తపోబలంబు భువి ♦ నందమి రామున కీవు మోద సం
భరితముగాఁ గులక్రమ స ♦ మార్జిత శీర్షకమున్ ధరింపఁ జే
సి రహిమహోత్సవంబు విల ♦ సిల్లఁగ నీదు విశాలనేత్రముల్
గరువము నొందు భాగ్యమును ♦ కాంచవు గావలయున్ నృపోత్తమా!

క॥ భరియింపలేని చింతను, భరతుం డిటు పనవి పనవి ♦ బాష్పాకులిత
స్ఫురితేక్షణుఁడై యొకవై, ఖరిఁ దేఁకి వచించె నిట్లు ♦ కైకం గనుచున్. ౭౯౨

తే॥ తల్లియును తండ్రి గురువును ♦ దైవతంబు, జ్యేష్ఠుఁడును మేరమీఱిన ♦ శ్రేష్ఠగుణుఁడు
రాముఁడే కాన నతని పా ♦ దాంబుజాబ్జ, ములకు మ్రొక్కక నామది ♦ యలఁత వోదు.

క॥ అనిన న్విని పిడుగుం బో, లిన పలుకుల నారి తేఱు ♦ లేమ కయిక నా
తనయా! జానకితోఁ ద, మ్మునితో రాఘవుఁడు వనికిఁ ♦ బోయె ననంగన్. ౭౯౪

క॥ అడవుల నున్నాఁడని తలి, నుడువఁగ శుచి గ్రమ్మింగు కరణి ♦ నొగిలి మఱియు నే
చేడుగులు నే వినఁదగినవి, కడమపడియెనో యటంచుఁ ♦ గంపము నొందెన్. ౭౯౬

చ॥ ఉలికి పడంకి బ్రమాను పడి ♦ యూర్చి యలంపరి రాఘవుండు కా
నలకు గమింప దోసము లో ♦ నర్చెనొ? దైవము కోపగించెనో?
యల విధి దార్చె నేమి? మరి ♦ యూద తొలంగెనొ? దేని చేతనో?
కలఁక తొలంగఁ దెల్పుము క ♦ కావికలయ్యె మదంతరంగముక్. ౭౯౬

తే॥ చెడుగులే రాముఁ డొక్కఁడుఁ ♦ జేయునేని, తల్లి కార్యంబు పోలె భ ♦ ద్రదమయగును
తండ్రి మరణించు పిదపనే ♦ దాశరథియు, వనుల కేగెనో? తెలుపవే ♦ యనుడుఁ గైక

చ॥ గురువులఁ దిట్టి కాదు మఱి ♦ కోపము చేతను కాదు దైవమున్
దొరయదు భానుఁ బోలి తన ♦ దొడ్డ కులంబునఁ బుట్టినట్టి భూ
వరుఁడు సజీవుఁడై వెలయు ♦ పట్టుననే యతఁడేగెఁ గానలన్
ధరణి తనూజతోడఁ దన ♦ తమ్మునితోఁ జరియింపఁ బుత్త్రికా!

చ॥ అని తన తల్లి పల్కుటయు ♦ నాతఁడు దోసము లేద యేని యీ
సునఁ బగవారి కుట్రలును ♦ చోపవయేని విధి ప్రకారముక్
బొసరక తండ్రి యుండఁగనె ♦ పుత్త్రుఁ డరణ్యముఁ జేరుటేల? మా
జనకుఁడు పిమ్మటన్ విసివి ♦ చావఁగ నేల? వచింపవే వెసన్. ౭౯౯

చ॥ అనుటయుఁ గైక యిట్టులను ♦ నయ్య వరంబుల నీయఁ గాంచి నే
వనులకు రాము నంపితిని ♦ వారక రాజ్యము నీకుఁ గూర్చితిన్
దనయ వియోగముక్ మదిని ♦ తాళఁగలేక విభుండు స్వర్గముం
జెనసెను నీవు నా కనులు ♦ శీతల మంద భువిం భరింపుమా. ౮౦౦

భరతుఁడు కైకను దూషించుట

ఉ॥ కైక కటూక్తి కర్ణముల - గాఁడక మున్నె శ్రవంబు మూసె వి
భ్రూకుటి దాల్చె నగ్ని వెలి - వుచ్చెను కన్నులఁ జిందె నెత్తురుల్
వాకొన మానె రోమములు - వహ్ని కణంబులఁ గ్రక్కెఁ జెక్కులన్
సోఁకె వడంకు కాళ్ళుల వ - సుంధర వ్రయ్యఁగ మోఁదె నార్భటిన్.

ఉ॥ కాళ్ళుల నేల గ్రుద్దుటయుఁ - గంపము నొందె జగంబు మేరువున్
గాలికి వారిధిన్ సుడియు ౹ గంధ గజంబుల నావకై వడిన్
వేలుపులెల్ల భీతిలిరి - వెక్కస మందిరి దైత్యులయ్యెడన్
గాలుఁడు కన్నులన్ మొగిచెఁ - గల్వల సూడును క్రుంకె జంకునన్

చ॥ కలఁగిన క్రూరకోపమున - గ్రాఁగిన యా భరతుండు పాప పం
కిలయగు నామె తల్లియని - గీల్కొను గారవముం ద్యజించి ని
ర్మలుఁడగు రామచంద్రుఁ డెద - మన్నన సేయఁడ యంచుఁ జంపఁగాఁ
దలఁపక యీసడించుచుఁ బ - దంపడి యిట్లనియెం గటూక్తులన్. ౮౦౩

ఉ॥ రక్కసి వీవు నీ చెడు వ ♦ రంబునఁ దండ్రి గతించె నన్నయుఁ
దక్కక కాననంబులకుఁ ♦ దారెఁ దపం బొనరింప నిట్లు నీ
చిక్కులఁగూర్చు జిహ్వకను ♦ చీల్పక నెమ్మది విన్న యే నిటఁ
దక్కిన యంచు రాజ్యమును ♦ తాల్చిన వాఁడన కానె? పాపినీ!. ౧౦౪

ఉ॥ ఈవును సిగ్గు లేకెదుట ♦ నే నిలుచుంటివి క్రూరరాక్షసీ!
నీవిటులాడ వా తెఱవ ♦ నే ఛురికం గొని క్రుక్కకుండితిఁ
భూవలయంబుఁ గాచు పరి ♦ పూర్ణ గుణుండగు రాఘవుండు నన్
గావలుఁ డంచుఁ దిట్టునని ♦ కాక క్షమింతునె తల్లి యంచెదన్?. ౧౦౫

ఉ॥ క్రూర వచస్సుచేఁ బ్రభుని ♦ గూల్చితి వంపితి వన్నఁ గాననున్
గోరిక మీఱ రాజ్యమును ♦ కూర్చితి నాకయి మాయ లాఁడి! యీ
తీరొక ధర్మమార్గమని ♦ తేర్చెదొ? యిట్లగు నేని ధర్మమున్
గోరక యుండుఁ గాక! జన ♦ కూటము కోరఁగ నిచ్చగించునే? ౧౦౬

ఉ॥ వంచకురాలు తల్లి చెడు ♦ పద్ధతిచేత సనాతనంబుగాఁ
గాంచిన వంశగౌరవముఁ ♦ గాటికి మున్ భరతుండు పంపినాఁ
డంచు జగంబు దూఱ బిడి ♦ యంబున నా తలవంచి మానముం
ద్రెంచి చరించు పీనుఁగయి ♦ త్రిమ్మరు కంటె మఱేమి గాంతునో!. ౧౦౭

తే॥ తగు సతీత్వము ధర్మ ప ♦ ద్ధతిని వీడు, నిన్ను చేపట్టు పతిని ద్రుం ♦ చి వరము
గాంచు నీవొక పెనుభుజం♦గమవు కాక, కలికివే? మఱి యెవ్వరిఁ ♦ గఱవ నుంటి? ౧౦౮

చ॥ పతి యసువుల్ హరించితివి - వ్యాధివొ? కావు పిసాచివీవు; జీ
వితము వహించు కంటె వడి - బిద్దుట మేలటు దోఁరు; నన్ను గాం
చితి స్తన మిచ్చి పెంచితివి - నింద దృఢంబుగఁ గూర్చితింక నే
వితమున నేమి గూర్చెదవొ? - ప్రేముడి తల్లివి మిన్న కుండువే? ౧౦౯

ఉ॥ సత్యము మీఱలేని జన - సన్నుతు నీవిభు నావిఁద్రావి యీ
నిత్య విలక్షణంబయిన - నిందను గాంచి ధరన్ హరించి సం
స్తుత్యముగా సుఖింతు మని - సాక్కితి వాతఁడు వోవ ధేనుకా
పత్యము న్యాయముం జెనయు - పౌరులఁ గాంచియు బుద్ధిమాఱదో? ౧౧౦

ఉ॥ ఇచ్చిన మాటకుం గొఱఁత - యెంచక తండ్రి గతించె రాజ్యముం
జెచ్చెర వీడుటే తగవు - సేయుట యంచుఁ ద్యజించె రాఘవుం
డచ్చుగ వాని తమ్ముఁడగు - నాతఁడు తల్లి కుతంత్ర బుద్ధిచే
వచ్చిన రాజ్యమేలెనని - వాడెడు దూఱును నే భరింతునే? ౧౧౧

చ॥ జనకుఁడు తద్వియోగమునఁ - జచ్చుటెఱుంగక కైక డెందమి
యనువుగ మార్పు నొందఁగత ♦ మక్కట నేనని యెంచి నెమ్మదిన్
జన పరిపాలనంబు తగఁ ♦ జల్పఁ గలాఁడని నమ్మి కానకుం
జనియెను గాక యొండయినఁ ♦ జల్పునె రాఘవుఁడిట్టి పద్ధతిన్. ౮౧౨

చ॥ తరణికులాబ్ధిచంద్రుఁడగు ♦ తండ్రి తలంపది యేదియైన నా
గురుత మదీయ సేవనము ♦ కోరి యొసర్చుచు నుండినట్టి యీ
భరతుఁడె లోపలన్ గుటిల ♦ భావము నూనెన యంచు రాఘవుం
డురవుగ నూహసేయ భవ ♦ దుగ్రవరం బొకటైనఁ జాలదే?. ౮౧౩

చ॥ వనముల నగ్రజుండు కర ♦ భాజనుఁడై ఫలమూల సంతతుల్
దిన నిట నేను జీవములఁ ♦ దేఁకువ దాల్చి సువర్ణ పాత్ర మం
దున రుచులూఱు నోగిరము ♦ తుష్టిగ మెక్కుట గాంచి లోన నే
మని జన మీసడించు? నది ♦ యర్హమె రామపదానుజన్మికిన్? ౮౧౪

చ॥ అడవులఁ జేరె రాముఁడను ♦ నంతనె తండ్రి గతించెఁ గీర్తితోఁ
గడలి విసంబు నా నడరు ♦ కైక వచించిన యా క్షణంబె నే
విడువక ప్రాణముల్ చెడుగు ♦ ప్రేల్పక కన్నుల నీరు గార్తుఁ బ్రే
ముడి గలవారి పోల్కి నిది ♦ బూటక మంచు జగంబు పల్కదే? ౮౧౫

చ॥ జగములు నమ్మతింగొనునె? ♦ చావక యే నపనిందఁగాంతునే?
నగరము నందు లక్ష్మి చర ♦ ణం బిడి నిల్చునె? యేరి తోడ నీ
తగవు తలంచి చేసితివి? ♦ తప్పడు త్రోవల నేరుచూపి రి
ట్లగడు గడించి పాడి మొద ♦ లంటఁగఁ ద్రుంచి యదేమి గొంటివే? ౮౧౬

ఉ॥ నీ కొల నోటిచే జనకు ♦ నిల్వనఁ జంపితి నింత మాత్రమా?
లోకము నాడి పోయఁ బెను ♦ లుబ్ధత నన్నను పాటఁ దోలితిన్
లోకము లేల నిల్చితి వి ♦ లుంఠిత బుద్ధి రవంత దోసముల్
నీకడఁ గల్గునే? తెగడు ♦ నీఁగెడుమార్గము నాకుఁ గల్గునే?. ౮౧౭

ఉ॥ ఏనొనరించు కార్యముల ♦ నింకను కొందఱు కన్నులారఁగాఁ
గానఁగ నిమ్ము; నాయెడఁద ♦ గానక లోకము ఱట్టుసేయు; నే
జానున నన్నమోము గనఁ ♦ జాలుదు? వంశ వినాశినీ! గరం
బానని వానిఁ జంప దను ♦ న్యాయము చెల్లెను నాదు మన్కికిన్. ౮౧౮

ఉ॥ పాపిని వైన నీనరక ♦ భాజనమౌ నుదరంబుఁ జేరి నేఁ
దోఁపఁగ నైన పాతకముఁ ♦ ద్రోచి మనోవ్యథ లెల్లఁ దీఱ నం

స్థాపిత ధర్మదేవతయె ♦ సాక్షిగ లోకము చూచి మెచ్చ నేఁ
దాపసి వేష మూని బెడి ♦ దంబగు కానఁ దపంబు పూనెదన్. ౮౧౯

ఉ॥ జ్ఞానులు పల్కు నీతి వచ ♦ నంబులె యూడిటి నింతనైన నీ
ప్రాణము వీడితేని చెడు ♦ పద్ధతి యోచన సేయలేక యే
పూనిన దానవున్ వినుత ♦ పూత చరిత్రవు ధన్యురాలవున్
మానిని వౌదు దీని కిఁక ♦ మార్గము పాచిత మొండు గల్గునే? ౮౨౦

భరతుఁడు కౌసల్య గృహమున కేగుట.

చ॥ అని వచియించి యా భరతుఁ ♦ డంతట నీ చెడు క్రూర కర్మముల్
పనివడి పూని కాఁ జలుపు ♦ పాపిని యొద్ద వసింపఁ జాల నా
కొనరిన దుఃఖముల్ దొలఁగ ♦ నుత్తమ శీలయుఁ గోసలేశ నం
దనయగు తల్లి పాద నలి ♦ నంబుల వ్రాలెద నంచుఁ జయ్యనన్ ౮౨౧

ఆ॥ వెడలి యచట రెండు ♦ విధముల కౌసల్య, యడలుచుండ నామె ♦ యడుగుల కడ
పుడమి పగులు పగిదిఁ బడుచు నమ్మా! యని, యవలఁ బలుక లేక ♦ యడలెఁ బెలుచ.

ఉ॥ నాకులు సంతపింపఁ గరు ♦ ణంబుగ నేడ్చుచుఁ బల్కెఁ, దండ్రి యే
లోకముఁ జేరె? సద్గుణ వి ♦ లోలుభుఁ డగ్రజుఁ డెందు పోయె? నే
కాకినయైన యేను వడి ♦ గాఁ జను డెంచుట గోడు చూడనే?
వ్యాకులపాటు దీర్పఁ దగు ♦ వారలు మీరలు గాక యన్యులే? ౮౨౩

ఆ॥ ధూళి భుజములంట ♦ దొరలుచు మాయన్న, చరణ యుగళిఁ గాంచఁ ♦ జాలనైతి
రాఘవుండు రాజ్య ♦ రమ పీఠఁ దగువాఁడె, వలదు నారు తప్పు ♦ సలిపినారు. ౮౨౪

తే॥ పాపు లెల్లరు కులమును ♦ పాడుసేయ, రేను తద్వాక్యముల నిశ్చ ♦ యింపలేదు
చెడుగు కడుపునఁ బుట్టిన ♦ చెనఁటి నోట, మదిని తాపంబు దీఱంగ ♦ మ్రందువాఁడ.

తే॥ చీఁకటులఁగొంగ మొదలుగాఁ-జెలఁగు శీల, వంశమున నొక్క-భరతుఁడు-దృఢమునొంది
పూర్వగౌరవ మెల్లను - పొలియఁ జేసి, తార్చెనొక నింద నాచంద్ర - తారకముగ

ఆ॥ తండ్రి దివిని చేరఁ - దనయుండు వనిఁజొరఁ, గనులు లేని పగిదిఁ-గాంచి నాఁడు
ఘోర దుఃఖ జలధిఁ-గూలి తీరముగాన, కందె మునిఁగి మునిఁగి-యడలె ననుడు. ౮౨౫

తే॥ కులము నోర్పు సతీత్వంబు - కుదురుకొన్న, కరుణారూపిణి కౌసల్య - భరతుఁ గాంచి
రాజ్యముం గోరఁడితఁడు ని-ర్మలుఁడటంచు, నిశ్చయించి యిట్లనియెను. నెగులుతోడ

తే॥ కలుష మింతయు లేని ని-ష్కపటి వీవు, కైక వంచన మెఱుఁగవు - గాద! యన్నఁ
గట్టువడిన సింగము వోలె - గర్జ జేసి, భరతుఁడిట్లను ధర్మదే-వతయు నులుక. ౮౨౬

భరతుఁడు శపథములు సేయుట.

సీ॥ ధర్మంబు చెడఁ బ్రయ - త్నము సేయు వాఁడును, కరుణసుంతయులేని - కటికివాఁడు
పరుల వాకిటనిల్చి ♦ పరితపించెడు వాఁడు, పేదలపైనఁ గో ♦ పించు వాఁడు
ప్రాణిహింస యొనర్చి ♦ బ్రదుకు దుష్టాత్ముండు, చామలఁ గత్తితో ♦ జంపువాఁడు
సన్న్యాసులకుఁ గీడు ♦ సాధించు వాఁడును, బవరాన వెన్నిచ్చి ♦ పాఱువాఁడు

తే॥ యాచనాధనమును గొన ♦ నడరువాఁడు, హరిని పరమాత్మ కాఁడను ♦ నవగుణుండవి
పోవు గతులకు నేనును ♦ పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గుదలఁచు దు ♦ ర్మతిని యేని. ౧౩౦

సీ॥ తల్లి యాఁకలిగొని ♦ తపియింపఁ దన పాడు, కడుపు నించుకొనెడు ♦ కావరుండు
తన నాయకుఁడు రణ ♦ స్థలినుండఁ జేపీడి, వెనుకకుఁ బాఱిన ♦ పిఱికిపంద
చరణంబులంబడి ♦ శరణు వేఁడినవాని, శత్రులకొప్పించు ♦ స్వార్థపరుఁడు
యతి నిందకుండు ని ♦ యతి దూషకుండును, తలఁచుగా ధర్మంబు ♦ మఱచువాఁడు

తే॥ సభనుకూటసాక్ష్యమువల్కు ♦ సాహసికుఁడు, నొచ్చువానినిమఱియుఁను ♦ నొంచువాఁడు
పోవు దుర్గతులకు నేను ♦ పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గుఁదలచు దు ♦ ర్మతిన యేని. ౧౩౧

తే॥ కలన భీతిల్లి బ్రమాన్పడి - నిలుచువాఁడు, కొన్న శరణాంకమును లాగు- కొనెడువాఁడు
పోవు నరకంబులకు నేను - పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గు దలఁచు దు - ర్మతి నయేని.

సీ॥ అనఘుల యిండ్లకు ♦ నగ్గియిడెడు వాఁడు, నిసుఁగుల వధియించు ♦ నీచగుణుఁడు
ప్రాడ్వివాకుండయి ♦ పక్షపాతము పూను చెనఁటి, వేలుపు నింద ♦ సేయువాఁడు
క్రేపు కృశింపంగ ♦ క్షీరంబు గొనువాఁడు, నిల్లడ గొని హరి ♦ యించువాఁడు
తోడని వచ్చు పో ♦ లుకను దొంగలు బాధ, వెట్టఁగా పాడక ♦ పీడువాఁడు

తే॥ తోడివారలాఁకొనఁదినఁ ♦ దొడఁగువాఁడు, కృతముమఱచినిందించుదు ♦ ష్కృతిపరుండు
పొందు పాపంబులేనును ♦ పొందువాఁడ, రాఘవున కెగ్గుదలచు దు ♦ ర్మతినయేని. ౧౩౩

సీ॥ ధర్మమార్గము తప్పి ♦ ధనహర్తయగుతఁడు, నమ్మించి చెఱచు దు ♦ ర్ణయ పరుండు
తనకుల ధర్మంబు ♦ దప్పియేగెడు వాఁడు, చెల్లుననుచుఁ బీడ ♦ సేయువాఁడు
శరణు చొచ్చిన తన ♦ జనమును బాధించి, పాఱిపోవఁగఁ జేయు ♦ పాలసుండు
కన్యకం జెఱచిన ♦ కడు కావరుండును, గురుపత్ని మోహించు ♦ క్రూరకర్మి

తే॥ తగుమనని రణమాలను ♦ తాల్చి శక్తి, కొలఁది పోరక పాఱు భూ ♦ తలవిభుండు
పోవుదుర్గతులకు నేను ♦ పోవువాఁడ, రామునకు నెగ్గుదలఁచు దు ♦ ర్మతినయేని. ౧౩౪

సీ॥ మంచి వంటక మొంటి - మెఁ గుక్కవలెఁ దన, కడుపుచూచు కొనంగ ♦ గతుకువాఁడు
క్లీబుఁడా! యన సిగ్గు - కెరలించి తనభృత్య, ములను తొల్లిటి యట్ల - నలువువాఁడు

పెద్దల పలుకులఁ - బెడ చెవినిడువాఁడు, పరుల దోషమె వెలి - పఱచువాఁడు
నిర్దోషవంశంబు - దుర్దోషయుతమంచు, వ్యర్థకల్పన సేయ - నడరు వాఁడు

తే॥ కఱవునన్ బీదలన్నంబు - చెఱచువాఁడు, జనుల నోరూర భక్ష్యముల్ - దినెడువాఁడు
పొందు దుర్గతు లేనును - పొందువాఁడ, రామునకు నెగ్గుదలచు దు - ర్మతినయేని. ౨౩౭

తే॥ అస్త్రశస్త్ర కార్యంబుల - వ్యర్థపఱచి, క్షణ వినశ్య శరీర ర - క్షణము గోరి
దయ దలఁచి యరులిచ్చు భు - క్తంపుఁదిండి, తినెడు వాఁడొందు గతినాకు - నొనరుగాత

తే॥ ఈయనని పల్కి - తపియింపఁ - జేయకుండ, నున్నదని యిత్తునని చెప్పి - యురక యొకని
పలుమఱులు ద్రిప్పి యలయించు - పాపిగతికిఁ, బోవు వాఁడ రామునకెగ్గు - పూనియున్న.

తే॥ పగఱ గెలుచు ఖడ్గము కేలఁ - బట్టివెళ్లి, నిత్య రోగాస్పదంబయి - నీచులూరు
నొడలిపై నాస సుదతులు - తొడరి నవ్వఁ, బగఱ కడఁగు దుర్గతులు నా - కగునుగాక

తే॥ వనములును గుళ్లు వరిమళ్లు - పఱపియుండు, తన విలాతిని పరరాజు - లనుభవింప
నంకెలల పాదముల తోడ - శత్రునెదుట, నిలుచు హీనగతులు నాకుఁ - గలుగుఁగాక

తే॥ ఆపిశాచ కార్యంబులే - నరసియున్నఁ, గుక్కనై రోఁత కూడాని - కుష్ఠువొంది
చదిసి చత్తునుగాక స - జ్జనుల కడరు, గూర్చువాని గతులు నాకుఁ - గొఱలుగాక. ౨౪౦

చ॥ ఇటు లకలంక మానస మ - హీన గతిం దెలిపించు వాక్యముల్
పటుతర రీతిఁ బల్క దన - పట్టి సుఖంబుల నీఁగి యేగి పి
మ్మటఁ జనుదేరఁ గాంచు గతి - మానిని తృప్తి వహించి యాతనిన్
దటుకునఁ గౌఁగిలించెఁ బరి - తాపము గూర్చితి నంచుఁ బల్కుచున్

తే॥ పరమ పూత చేతస్కుఁడౌ - భరతుచెయిది, కైకక్రౌర్యంబు కౌసల్య - గనినయంత
స్తన యుగంబున దుగ్ధంబు - జాలువాఱ, శోక మోర్వక మోమూఁద - స్రుక్కియేడ్చె

తే॥ తలఁపఁ దలఁప మనసు క్రుంగి - తలరి కరఁగి, పనవు నాయమ యుత్తమ - పార్థివేంద్ర
కులంబున నినువంటి, మేటిగుణులు, పుట్టలేదని దీవించి - యక్కు తడవె. ౨౪౩

తే॥ చిన్నతమ్ముఁడు మఱిమఱి - చిఱిమి లేచు, శోకమున విక్లబుండయి - సురిఁగి తల్లి
చరణముల వ్రాలఁ గౌసల్య - సరగనెత్తి, వత్సలత మీఱ నూరార్చె - వానికుందు

క॥ అత్తఱి వసిష్ఠుఁడచటికిఁ, జొత్తెరఁగఁ గాంచి తండ్రిఁ - జూపంగదె యో
సత్తమ! యని పదములఁ బడఁ, జిత్తము తలరంగ భరతుఁ - జేర్చె నురమునన్. ౨౪౫

దశరథునకు శత్రుఘ్నుండు దహన సంస్కారాదులు సేయుట.

క॥ నాయన! మీనాయన - చని, యీయెడ కీరేడుదివము - లేగెను పుత్త్రుల్
చేయంగఁ దగిన విధులం, జేయుదు గాకనుడుఁ దల్లి - చేయుము యనియెన్. ౨౪౬

ఉ॥ ఆనతి యిచ్చు తల్లి చర - ణాబ్జములన్ శిరమందు చేర్చి య
మ్మౌని కులేంద్రు వెంటఁ జని - మానుగ ధర్మముఁగావ నెవ్వముల్
దానముసేయు క్షీర వను - తంబు సనాతన ధర్మమూర్తి నా
జానఁగు తండ్రి దేహమును ♦ జాలి దగుల్పడఁ గాంచె నొక్కచోన్. ౧౪౭

క॥ కని ధరఁబడి పొరలుచు రో, దన మొనరిచి యంతఁ జిన్ని ♦ దపుఁ జాయను పొం
దిన మేనిని కన్నిటన్, మును మును న్నాడించి పూత ♦ముగఁ గావించెన్. ౧౪౮

క॥ వేద విదులు పెను చింతను, భూదారు కళేబరంబు ♦ పొలుపగు రథముల్
మేదురముగ బ్రోఁగఁగఁగొని, యాదట బంగరు విమాన ♦ మందుంచి రొగిన్.

క॥ భూరమణ సమూహంబొక, తీరముపలెఁ దోఁచి కుమిలి ♦ తెరలుచు నుండన్
బౌరులు జలనిధి ఘోషము, తీరున రోదించిచుట్టు ♦ తీరిరి గుములై. ౧౫౦

క॥ సారథులు హితులు మంత్రులు, వీరులు సేనాధి పతులు ♦ విరివిగఁ గనులన్
నీరము గార్చ విమానము, వారణ పృష్ఠమున నుంచి ♦ పదిలించి రొగిన్. ౧౫౧

క॥ భేరీకాహళ మురజా, ద్యారవములు జాలి పుట్ట ♦ నడరుట చూడన్
బౌరాంగనాళి కన్నుల, వారిక మోదికొని యేడ్చు ♦ వైనము తోఁచెన్. ౧౫౨

క॥ హరులు కరులు తేరులు భూ, సురులు నృపులు నడవ రాజ ♦ సుదతులు వెనురా
నర విభుని ప్రేతముం గొని, సరయూ తీరంబు చేరె ♦ జన సంచయముల్. ౧౫౩

క॥ చేరి మహీసురులు తెలిపిన, తీరునఁ గార్యంబు లెల్లఁ ♦ దీరిచి భరతా!
రారమ్మ జనకునకు సం,స్కారము లొనరింపు మనుడు- సంయమి యనియెన్. ౧౫౪

క॥ నీతండ్రి కై కవలనన్, చేతము రోయంగఁ గలఁకఁ ♦ జెంది ప్రతిన మై
నీతోడి వావి త్రెంచెను, ప్రేతక్రియఁదీర్పఁ దగవు ♦ వీడుము వత్సా!. ౧౫౫

ఉ॥ నీవలనన్ గులానుగుణ - నీతి విపర్యయ మందె నన్న యా
భావము తెల్పునట్టి వహి - వావిని త్రెంచెన యన్న తోడనే
తా వికలత్వ మొంది ధరఁ - దా ఇెను; రాజటు వల్కెనప్పు డీ
పావన చిత్తముం దెలిసి - పాల్పడునే యిపు డట్టి బాసకున్? ౧౫౬

చ॥ ముని యటు పల్కు మాటవిని - మూర్ఛిలి కొండొక తేజి మేలు మే
లని కడు నూర్చి వెక్కి మది - నాఁపఁగఁబూనిన నాఁగకుండఁ బొం
గిన పెను వంతచేఁ గుమిలి - కీడ్పడి గద్గదిక స్వరంబుతోఁ
బనవుచు నెల్ల వారు వినఁ - బల్కెను రాలు కరంగు జాలితోన్. ౧౫౭

చ॥ తుదకిటఁ బ్రేత కృత్యములఁ - దూకొన నర్హుఁడఁగాని నీచుఁడన్
బదపడి రాజనై ధరణి - పాలన కర్హుఁడ నై తిఁ జెల్లరే!

పొదలిన సూర్యవంశ్యులగు - పూర్వులలో నొకరుండు నావలెన్
గొదరిన యిట్టి కీర్తిఁ గయి - కొన్న మహాత్ముఁడు కానవచ్చునే? ౮౫౮

ఆ॥ సొరిది వచ్చు మావ ♦ సుంధరాధ్యులు తమ, విమల ధర్మముననె ♦ వేల్పులైరి
ఎన్న నేను పుట్టి ♦ పిన్న నాఁడే నడ, పీన్గు నై తిఁ దనువుఁ ♦ బెంచి చెడితి. ౮౫౯

ఆ॥ కాంచి పెంచు తల్లి ♦ గాదిలిఁగూర్చిన, మేలు బళిరె! యెట్టి ♦ మేల్మి గలది?
డిందు లేక గాచు ♦ లెంకాయ గెల గూబ, ద్రొక్కు కాయ రీతిఁ ♦ ద్రోఁచినాఁడ.

తే॥ పలు విధంబుల నీరీతిఁ ♦ బలుకు చడలు, భరతు నూఱడఁ బల్కి త ♦ ద్వంశ గురుఁడు
తదను జన్మని గొని చేయఁ ♦ దగిన కృత్య, ములను క్రమముగా జరపించి♦ పూర్తిచేసె

చ॥ చలనము నొందు పూ లతల ♦ చందము నొందిన రాణులెల్ల భూ
షలును తదంగముల్ మెఱయ ♦ శైల మయూర చయంబు పత్త్రిముల్
వెలయ నికుంజముల్ తుఱఁగ ♦ లించు వనంబుఁ జొచ్చు కైవడిన్
జ్వలనము నందు చొచ్చిరి వె ♦ సన్ మనముల్ పరితృప్తిఁ జెందఁగన్

ఉ॥ తమ్ములవైఖరిన్ శశి వి♦ధమ్మున రాణుల మోము లంద చం
దమ్ములు దోఁప వహ్నియు ము♦దమ్మునఁ జందన శీలిగాఁగ డెం
దమ్ములఁ దృప్తిమోఁ బతి ప ♦ దమ్ములతోడ గమించు స్త్రీలు చే
తమ్ములు చల్లఁగాఁ గొను ప ♦ దమ్మును పొందిరి కాంతు తీరఁగన్. ౮౬౩

తే॥ వారలకుఁ జేయఁదగు క్రియల్-వరుసఁ జేసి, యరుగు దెంచెను శత్రుఘ్నుఁ-డన్న కడకు
నాఱుదూఱును నాకుజా-యూద ఱావ, భరతుఁ డింటికి నేఁగెఁ బె-న్వనట మునిఁగి.

తే॥ భరత శత్రుఘ్ను లంతటఁ-బది దినములు, యుగములం ద్రోచినట్టుల-నొగిలి త్రోచి
పైతృకంబుల విధ్యుక్త - భంగిఁ గొఱఁత, వడక పూర్తి గావించిరి - కడఁక చెడక

చ॥ నియమిత పైతృకం బెదుట - నిల్చి యొనర్చు వసిష్ఠ మౌని య
వ్యయ గుణశాలులైన ముని - వర్గముతో భరతుం గనం జనెన్
నయ విదులైన మంత్రులును - నాథుఁడు లేని విలాతి దుఃఖ సం
క్షయములఁ బొందు నంచతని - గానఁగ వచ్చిరి వృద్ధపాళితోన్. ౮౬౬

౧౦ ప్రయాణ పటలము (౫౯)

క॥ కరుణాసుస్థిర చిత్తులు, వరమంత్రులు మౌని జన వి ♦ భావసుఁడు సభన్
బరఁగునని సంతసంబునఁ, బుర వృద్ధులతోడ వచ్చి ♦ మ్రొక్కిరతనికిన్. ౮౬౭

క॥ సిద్ధులగు మునుల తోడఁ బ్ర, సిద్ధులు పండితులు నృపులు ♦ సేనాపతులున్
వృద్ధులు కవులును గాయకు, లిద్ధగుణుని భరతు బలసి ♦ యేర్పడ నుండన్, ౮౬౮

క॥ మతిమంతుఁడగు సుమంత్రుఁడు, తతమతి భరతునకుఁ దనదు ♦ తలఁపు విశదమౌ
వితమగు ముఖ చిహ్నంబులఁ, బ్రతిభా శాలియగు గురుని ♦ వదనముఁ గాంచెన్.

తే॥ మంత్రి సంజ్ఞలను వసిష్ఠ ♦ మౌని నోటఁ, గాక సంజ్ఞలతో బాగు ♦ గా నెఱింగి
ధరణిఁ బాలింపు మిదినీకు ♦ ధర్మమనుచుఁ, దెలియు నట్లుగ నిట్లని ♦ పలుకఁ దొడఁగె

చ॥ అరయుము నావచన్ముసుగు ♦ ణాకర! విప్రులు వృద్ధులున్ మునుల్
నరపతు లాదిగాఁగల జ ♦ నంబులు నీకడ కేగుదెంచుటల్
తిరముగ నీతియున్ దగవు ♦ త్రైవ్యక నెక్కొనఁ జేయుకోసమే
విరివిగఁ జెప్పనేల? యిది ♦ విశ్రుత పద్ధతి నీవెఱుంగవే?. ౮౨౧

చ॥ ధరణిని ధర్మమున్నెఱయఁ ♦ దాల్చుట క్షత్రియధర్మమంచు నీ
వరయవె నీమనంబున? స ♦ మంజస రీతిగ నిజగంబునం
బరమున సౌఖ్యమిచ్చు నిది ♦ పావన మానసులైన వారలే
జరపఁగఁ దగ్గ కార్యమగు ♦ సజ్జన సన్నుత సద్గుణాన్వితా!

తే॥ అరసి చూడంగ రాజు లే ♦ నట్టి భూమి, వలినమిత్రుండు లేని ది ♦ నంబు సరణి
కలువ చెలిలేని రాతిరి ♦ కరణి జీవ్రుఁ, డెడలు నొడలి వతువునగు ♦ నృపకుమార!. ౮౨౩

తే॥ నాకలోకంబునను దైత్య ♦ లోక మందు, నిఁకను గల లోకములయందు ♦ నెన్నఁడేని
జీవులను గావ నొకఁ డేఁడు ♦ చెలఁగఁడనుచు, వినఁగరాదింతఁదాఁకను ♦ విమలచరిత!

చ॥ క్రమముగ నిశ్చయించి మఱి ♦ కాంచిన బ్రహ్మ సృజించినట్టి స్వ
ర్గమునను భూమియందును సు ♦ ఖ స్థితిఁ బొందిన జీవరాశియున్
సమసెడు ప్రాణికోటి యగు ♦ సర్వచరాచరముల్ విభుండు లే
కమరిక నుంట యే జనులు ♦ నారయ రప్పుడు నిప్పు డెప్పుడున్. ౮౨౪

మ॥ హరినాభీ కమలోద్భవుండయిన బ్ర ♦ హ్మం దొట్టి పుణ్యాత్ములె
ల్లరు కీర్తించు యశంబుగాంచి సుజనో ♦ ల్లాసంబుగా నీ ధరా
తరుణిం జేకొని కాచిరింత దనుకన్ ♦ ధన్యాత్మ! యీ నాఁడు కా
పరుల న్నీఁగి పయోధిలోఁ బగులు నా ♦ వంబోలి యల్లాడెడిన్. ౮౨౬

మ॥ తనయా! తండ్రి గతించె నన్నయును కాం ♦ తారంబులం జేరె నీ
జనయిత్రీ వర సంగృహీత ధరణీ ♦ సామ్రాజ్య మిద్దాని నీ
వనుకంపన్ గుణసంపదన్ మనుపుమా ♦ యక్షీణ రక్షామతిన్
జనముల్ మంత్రులు మేము గోరిన యభీ ♦ ష్టం బిద్దియే నావుడున్

తే॥ కనులనిండ బాష్పమ్ములు ♦ గ్రమ్మనతఁడు, గరళముం దినుమంచు ని ♦ క్కచ్చిపఱుప
వడఁకు వాని కంఠెను గొప్ప ♦ యడలుపూని, గడగడ వడంకి పుడమిని ♦ పడియె సురిఁగి

ఆ॥ వడఁకి వడఁకి నాల్క ♦ తడఁబడ నయనముల్, ముడుఁగ నాఁడువారి ♦ మొగిని వగచి
ప్రాణములును వాడఁ ♦ బదపడి తెలివొంది, తన తలంపు దెలియ ♦ ననియె నిట్లు. ౮౭౯

ఆ॥ మూఁడు లోకములకు ♦ మూల కారణమగు, జ్యేష్ఠుఁడుండ నేను ♦ శీర్షకంబు
తొడువుటరయ గురులు ♦ నోడువు ధర్మంబయ్యెఁ, దల్లి కార్యమందు ♦ తప్పుగలదె?

ఆ॥ దుష్టురాలు కైక ♦ దోసఁగు సమర్థించి, యుత్తములగు మీరె ♦ యొదవి పలుక
నడుమ రెండు యుగము ♦ లెడలఁ చదనువచ్చు, కలియె డాసెననుచుఁ ♦ దలఁతునిపుడు

ఆ॥ రాజసభను నిలుచు ♦ రాజిత గుణులార!, నలువ మొదలు నేఁటి ♦ నరుల వఱకు
నన్నయుండఁ దమ్ముఁ ♦ డవని న్యాయంబున, నేలినాతఁ డుండె ♦ నేని చెపుఁడ. ౮౮౨

ఉ॥ నీతి తొలంగకుండు పెను ♦ నేమ మిదేయని మూదలించినన్
భూతలమున్ భరించుటకుఁ ♦ బూని యొడంబడు వాఁడనే? మహీ
నేతగ రామునే యిటకు ♦ నేఁ దోడి తెచ్చెద మత్కుల క్రమా
సీత కిరీట మాతనికె ♦ నెక్కొన నిచ్చెదఁ జూడుఁ డిందఱున్. ౮౮౩

శా॥ నాచే నయ్యది కాదయేని వని న ♦ న్నం గూడి పద్నాలు గేం
డ్లా చందంబున నారలున్ జడలు నొ ♦ య్యందాల్చి తృప్తిం దపః
శ్రీచెన్నారఁ జరింతు నద్దులు మఱే ♦ రీతిం బ్రశంసించినన్
మీచెంతం ద్యజియింతు జీవములఁ బ్రం ♦ డీ యంచు వాక్రువ్వఁగన్. ౮౮౪

చ॥ భరతుని పల్కులన్ విని స ♦ భాసదులెల్ల సెబాసు! మేదినీ
వరుఁ డట మున్నె రామునకుఁ ♦ బట్టముఁ గట్టఁగ సమ్మతించెఁ దం
డిరి సురభూమిఁ జేర వగ ♦ డింది ధరారమఁ ద్రోచివైచి తు
ర్వర నిను బోలె మీకుల యు ♦ వ ప్రవరుండొకరుండు గల్గెనే?. ౮౮౫

తే॥ పుడమిఁ బాలించి ధర్మంబుఁ ♦ బ్రోచి జన్న, ములను కావించి పెంచంగ ♦ వలయునేమి?
ఈచతుర్దశ భువనంబుఁ ♦ లెడలి చనిన, నీదుకీర్తి సుస్థిరమయి ♦ నెగడుఁ గాక. ౮౮౬

తే॥ అనుచు భరతుండు తనతమ్ము ♦ నపుడపిలిచి, రాజపదయోగ్యుఁడైన శ్రీ ♦ రాముఁదోడి
తేర నరిగెద మని చాటి ♦ భేరి మ్రోఁగఁ, జేసి సైన్యంబు పయనింపఁ ♦ జెప్పు మనియె.

క॥ శ్రీకరుఁడు భరతునాజ్ఞ గు, ణాకర శత్రుఘ్నుఁ డంత ♦ నరయ ంజేయన్
శోకమునఁ బడిన ప్రజకా- వా కమృతముఁ బోల లేచెఁ ♦ బటు ఘోషంబుల్ ౮౮౮

ఉ॥ ఇంద్రియ నిగ్రహాత్ములు ము ♦ నీశ్వరు లాదిగ భూమిఁ గల్గు రా
జేంద్రులు వీరులున్ జనులు ♦ నెల్లరు రాముఁడు రాజటంచు ని
స్తంద్ర విఘోషణంబు విని ♦ తద్దయు నార్చిరి మోద సంభృతిన్
సాంద్ర నినాద మద్ది శ్రవ ♦ ణంబుల జుట్టు సురామృతం బొకో! ౮౮౯

మ॥ భరతుం డన్నను కేతనాంచల పటు ♦ ప్రాంచన్మహాభోగ సుం
దరమౌ నీ పుటభేదనంబునకు మో ♦ దంబారఁ దోడ్తేరఁగాఁ
దురగ స్యందన దంతి వీర భట సం ♦ దోహంబు వే లెమ్మనన్
బుర పాథోనిధి కట్టి చాటు చెనసెం ♦ బూర్ణేందు జన్మంబు నాన్　　౧౯౦

ఉ॥ ఎన్న యుగాంత కాలమున ♦ నేత్తెఱ లేచు పయోధి సప్తకం
బన్న యటుల్ చమూ సమితి ♦ యానము సేయుచునుండఁ గాంచుడున్
మున్నుగఁ గైక మాన చెడి ♦ మూలము ముట్టఁగఁ బెల్లగిల్లె; నా
మన్నని యందు పౌరులకు ♦ మక్కువ పొంగఁ దొలంగె సంగదల్.　౧౯౧

తే॥ కరులు తేరులు తురగముల్ - ధరణిఁ గప్పె, ఘన పతాకలు గగనంబుఁ - గప్పివైచె
వాహినీ పాద ఘట్టనన్ - వడిగలేచు, రజము సరసిజాసనుని నే - త్రములఁగప్పె

తే॥ రుద్రుఁడీలోకములనెల్ల - రుత్త చేయు, దినమునం దోచుధ్వనికంటెఁ-దివిరె ప్రోఁత
రాముఁగాంచు నుత్సాహంబు- ప్రబలమైన, యానకంబెను సైన్యము - త్యధికమయ్యె

తే॥ రాజ్యమును వీడినట్లె పు - రంబు వీడి, వృక్ష సంకీర్ణమగు మహా - విపినమునకు
చామయనుమించుతోఁ జను-రామమేఘు,మిదియ యనఁ గరేణువులతో-నేగెఁగరులు

మ॥ అరవిందంబుల యందముం దెగడు స - మ్యక్పాదలై నట్టి సుం
దరులన్ మోచు కరేణు సంఘములు వే - దండంబులన్ వీడి యా
తరుణీ యాన విలాస సంపదలకుం - దథ్యంబుగా నోడి ముం
దరి పందెంబునకై వహించు కరణిన్ - దైవాఱె నప్పట్టునన్.　　౧౯౫

తే॥ వేదనం గూర్చు భాస్కరు - వేఁడినార్ప, జలద శీకరంబుల వడిఁ - జల్లుచుఁ జను
తఱచు ధ్వజ పటావళులు కో- దండ పాణిఁ, గనక చింతించు కాంతల-గతిఁ జలించె

ఉ॥ ఉన్నత మూర్తియైన రవి - యొక్కటఁ జొక్కగు రూపు పొంది పైఁ
దిన్నగఁ బూర్ణచంద్రు లరు - దేరఁగఁ గంధర సంఘ మిర్విపైఁ
బ్రన్ననఁ బర్వి యొక్కమొగి ♦ బంధుర రీతిఁ జరించె నన్న యా
చెన్నున వెళ్లినారు నృప ♦ శేఖరు లెల్ల మదేభపాళిపై　　౧౯౬

మ॥ ఒక పాథోనిధి తేర్లపై వెడలె వేఱొ ♦ క్కండిభశ్రేణిపై
నొక నీలాంబుధి వాజి సంచయముపై ♦ నొక్కబ్ధి యుద్ధాత్రిపై
నకలంక స్థితిఁ బోవఁ గాహళ మృదం ♦ గాది ప్రణాదంబు మూ
ర్ఖ కదంబంబునఁ బండితాళి కరణిన్ ♦ రాణించె మానంబునన్.　　౧౯౭

చ॥ సురుచిర లజ్జయున్ గుణము ♦ సొమ్ముగ సొమ్ములు దాల్చి పొంటె వే
సరి ధరియింపమిన్ సహజ ♦ చారుత వేలుపులున్ మరుల్గొనన్

బెరసిన మందయానలట ♦ నిం గొను రాముని చూడఁ బోవు సం
బరమున నేగినారు కుసు ♦ మంబులు రాలిన వల్లులో యనన్. ౮౯౯

మ॥ చతురంభోధి పరీత భూతల మహా ♦ చక్రంబుఁ బాలించు భూ
పతి వంశాను గతాతపత్త్రము సయిన్ ♦ భాసిల్లమిం జేసి యా
పృతనా వారమునందు పిన్న గొడుగుల్ ♦ వే పర్వ నక్షత్ర సం
తతు లొప్పార విధుండు లేని నిసి నాఁ ♦ డాల్చెం బ్రభాహీనతన్. ౯౦౦

చ॥ చను నడచేత దిక్కులును ♦ చాలిన విస్తృతి లేనివంచుఁ దె
ల్పిన గురు సేననే యచల ♦ లీల వహించిన దన్నచోఁ జతు
ర్వననిధి వేష్టితం బగుచు - వర్తిలు ధారణి నొక్క చానయుం
చు నబల యంచుఁ బల్కు మనుజుల్ నిజమారయ సత్యవంతులే? ౯౦౧

తే॥ గంద మగురువు కుంకుమ - కలపములును, తారహారములేక లేఁ - తయును వలుద
యైన కుచములు వేఱు భూ-పాలిలేమి, నప్పు డెలనీరుకాయల-యంద మొందె. ౯౦౨

తే॥ తరుణి కుచలేపమైన చం - దనము చేత, విరుల సరులచే మఱుఁగయి ♦ పరఁగకుంట
గుములు పొదలును లేనట్టి ♦ కొండలవలె, వీరుల బలిష్ఠ భుజములు- వెలసె నచట

ఉ॥ తావి పొగల్ గుబుల్కొనని ♦ తంబము నొంచెడు వేణులారు నే
ణ విమలాక్షు లయ్యెడ గ ♦ ణింప కలంక్రియలెల్ల మానఁగా
మేవిన యంజనం బధిగ ♦ మింపని కన్నులు, గెల్చి యావలన్
బోవిడఁ జాలిలం గడుగఁ ♦ బొల్చు కుఠారముఁ బోలి రాజిలెన్. ౯౦౪

తే॥ రణిత కింకిణీ విరహిత ♦ రథములట్లు, సఖుల పెఱుఁదుల మేఖలా ♦ స్వనములేదు
మధుప రుతిలేని వికచ ప ♦ ద్మములరీతి, చివురు టడుగుల నందెల ♦ రవములేదు.

తే॥ తాల్పఁదగిన హారాదులఁ ♦ దాల్పకుంటఁ, దలరు నడుము లూపిరి విడఁ ♦ దరుణమబ్బె
కైక పాడు వరంబు లీ ♦ కలువ కంట్ల, నడుములకు మాత్రమే మేలు ♦ తొడరఁబోలు

తే॥ రాఘవుఁడు వీడి చనుటచే ♦ రమణచెడిన, సిరియుఁ దప మొనర్పఁగ దవ్వు ♦ చెందెననఁగ
మరుఁడు దుస్తర దుఃఖాబ్ధి ♦ మఱేఁగె ననఁగ, లెక్క లేని సేన హూరంగు ♦ దక్కియుండె

క॥ దివి భువి దిశలను ముంపఁగ, దవిలి యుబుకు నుదధి యుపమ ♦ దగుసన నెల్లాఁ?
దివిరి నడచు చమువు స్వయం, భువు కనులను మనసు మించి ♦ పొలిచెన్ దారిన్.

క॥ కడలి జలముఁ ద్రావుటచేఁ, బుడమి తిరముగాఁగ నిలుపఁ ♦ బూనుటచే గ
ట్టడఁచుటచే సైన్యము ద్రా, విడ భాషా స్రష్టఁబోలి ♦ విలసిల్లెఁ గడున్. ౯౦౯

తే॥ నెడలు నా బాల గోపాల-మడరు జనము, సిరియు వీడుటచే సొంపు-చెడి యయోధ్య
అల యగస్త్యుఁడు జలమెల్ల - నాని విడువ, సురిఁగి చేష్టడి యుండిన - శరధిఁ బోలె

క॥ వనముల సుక్షేత్రంబులఁ, బెను గ్రామకుల నదుల గిరులఁ ♦ బృథివిం గనుచుం
జను సేన త్రోవ నెఱి సే, యని సాకేతంబు వీథి ♦ యనఁ దగి యుండెన్. ౯౧౧

క॥ ఘన గజముల మదజల వా, నఁ దక్కఁగ విరులొ సరులొ - చందనమొ మేల్
ఘనుఁగొ కస్తురియొ కూ, ర్చిన కలపమొ తావి విరియఁ - జెందదు సేనన్. ౯౧౨

క॥ మనుజులు కలమెక్కి చనెడి, వననిధికంటెను విశాల - వాహిని యందా
వనితల మధ్యము దక్కన్, ఘన తాటంకాది కాంతి - గప్పదు కనులన్. ౯౧౩

తే॥ మురజ కాహళాదికములు ♦ మ్రోఁగకునికి, నరుగుచున్న చమూసమూ ♦ హమ్ముచూడఁ
బృథుల కుడ్యంబుపై నఁజి ♦ త్రింపఁ బడిన, ప్రభు బలంబును బోలి య ♦ ప్పట్లనుండె.

చ॥ అడవుల రామచంద్రుఁడు దు - రంత మనఃక్లమ మొందె నంచుఁ బూల్
ముడువ కలంకృతుల్గానని - ముగ్ధల కన్నులనుండి వాఁడిమిన్
విడిచిన యమ్ములా యువక - విస్తృత వక్షములందు గాఁడి నె
వ్వడి నుసుఱాన లేదు మఱి - వజ్ర తనుత్రము లయ్యె వారికిన్. ౯౧౫

చ॥ మదనుని పంచ బాణముల - మానక మున్ను తపించు డెందముల్
సుదతుల చన్ను దోయి పయి - సూటిగ వ్రాలి రమింప వయ్యెడన్
హృదయములందు కైక యెడ - హెచ్చిరు కోప దవాగ్ని మండఁగా
మదమఱి యవ్వి మాఁడునని - మానెను కావలయున్ నిజంబుగన్. ౯౧౬

తే॥ ఇట్లు పెను సేన నడవఁగా - నిద్ధ గుణుఁడు, భరతుఁడును నారలు ధరించి - ప్రక్కవచ్చు
తమ్ము తోడ శతాంగంబుఁ - దఱిసి యెక్కి, పాదవు కొన్ని నెవ్వగ తోడఁ - బోవుచుండె

తే॥ తల్లులును తపోధనులును - తండ్రిఁబోలు, మంత్రులును బందుగులును సా - మంతవరులు
బ్రాహ్మణులు తోడరిక గాఁగ - బలసి రాఁగ, నగరి పెద్ద వాకిలి దాఁటి - నడచె నతఁడు

తే॥ మంథర యనుమృత్యువ్రజనుల్ - మలయుచుండఁ, గ్రోసికొనిపోవుచుంటశ ♦ త్రుఘ్నుఁడు
మండి పరుగిడి గర్జించి - మగువఁబట్టి, త్రొక్కి నింగికెగుర వేయఁ ♦ దొడఁగునంత [గని

చ॥ భరతుఁడు చేయి వట్టికొని - పావన! పూర్వ నృపాల పద్ధతుల్
వఱదను గల్పి యిట్టి చెడు - పాప మొనర్చిన కైక దేహమున్
నఱకియె యుందుఁ గిన్కయఱ - నజ్జుగ నజ్జుగఁ గాని, రాముఁడీ
కఱకుఁదనంబు సైఁపఁడని - కాక తలంతునె తల్లి యంచెదన్? ౯౨౦

తే॥ కాన సీతిజ్ఞ! యంతము - లేని చింత, మనకు నెల్ల రకును కూర్చు - మంథర పయి
నలుక పూనంగఁ దగదన్న! - యన్న కినియు, ననుచునూరార్చితోడ్కొని - యరిగెనవల

క॥ జనములు సేనయుఁ గ్రమముగఁ, జని చెంతనె చుట్టి నిలిచి - సంద్రము చంద
మ్మునననుండ, రాఘవుఁడు తొలి, దినమున దిగు వనము నందె - దిగియె నతండున్.

శా॥ ఆ రేయంతయు నిద్రలేక నయనా - నంతాశ్రుపూరంబు నం
దారం దోఁగి వనంబులం దొరకు కా - యల్ కూరలన్ మెక్కి యా
శ్రీరాముండు పరుండినట్టి పృథులో - ర్వీన్ బర్ణ తల్పంబుపైఁ
జేరెం దమ్ముఁడు చెంతనుండి తెరలన్ - జింతాకుల స్వాంతుఁడై

తే॥ రాముఁడట నుండి సన్న మా-ర్గమున నడచె, నని శతాంగ తురంగ సా-రంగములను
వెంట రాఁబంచి భరతుండు-విసుఁగు లేక, కాలి నడకతోఁ జనియె నా- కారు టడవి.

౧౧. గుహ పటలము. (౭౩)

క॥ కావేరీ తీరావని, కైవడిఁ గేదార ఫలము - ఘన కోసలమున్
వేవే కడచి చని చర, స్థావరములు నగవ గంగ - దరిఁ దారసిలెన్. ౯౨౫

తే॥ విరివియై జలపూర్ణమై - వెలయునదిని, కరి మదాంబుపూరంబులు - గలియు కతన
నళులకుందక్కఁ ద్రావను - జలక మాడ, నొదవదయ్యె నత్తటిని గం- గోదకంబు

తే॥ తురగ ఖుర ఘట్ట నోద్ధూత - ధూళి పరవి, దివిజ శీర్షము లలముట- దెలియరాదు
కాని, జలమాను టీఁదుట - కడఁకఁబొరలు, చెచటఁ గాంచినఁ గానగై - యేపుమీఱె

క॥ గంగా వాహిని యమృతపు, రంగునఁ దొలియట్లు తోయ - రాశిఁ గలియఁ జే
రం గాంచ దచట దగ యా, అంగం ద్రావినవి తత్త • అంబున సేనల్. ౯౨౭

క॥ కానల కేగిన రాముని, గాన భరతు వెంటఁ జనిన - క్రందగు జనముల్
సేనలు లెక్కించినచో, నానిక నార్బుదుల వేల • యక్షౌహిణులౌ. ౯౨౮

క॥ జనములు గంగాతీరము, ననువుగఁ జేరుటను కాంచి • యంబుధి జలముం
గొను మొగులుఁ బోలు శ్రీరా,ముని మీఁదికి వచ్చెననుచు• మొగిఁ గుపితుండై.

తే॥ కాలకల్పుండు ధీవర • పాలకుండు, గుహుఁడు కనులెఱ్ఱఁజేసి భ్రూ•కుటి ముడించి
నాసికారంధ్రముల పొగల్•ధూసరిల్ల, నట్టహాసమ్ముచేసి వి•ల్లమ్ములు గొని. ౯౩౦

సీ॥ కెరలిపాపులఁ జంపఁ•గేలఁ శూలము గొన్న, రుద్రమూర్తియై పెక్కు•రూపులొందె
ననఁ బ్రాణి భీకర • మైయొప్పు సైన్యంబు, గలవాఁడు బలువిల్లు•గలుగు వాఁడు
సురియఁ జెరివి యాడు-గఱచుచుఁ బరుసుతోఁ, గ్రుద్ధనేత్రముల మిడ్గుఁణులు రాల
నలుకతోఁ గాంచి నేఁ•డాలంబు గలిగెన, కాయని భుజముల•గ్గలికఁ బొంగ

తే॥ మొగిసి యరుదెంచు నీ చమూ•మూషికములఁ, గాలభుజగమనై యావి•గాలిమ్రింగి
కాడుగాఁ జేయు వాఁడ నీ• కదనతలము, ననుచుఁ గటు వీర వాక్యంబు•లాడికొనుచు

తే॥ పంచ నఖముల కైవడిఁ • బరఁగుసేన, విలయ కాలాబ్ద నిర్ఘాత • విధుల నార్చి
సప్త జలధులు పొంగిన • సరణిలేచి, తన్ను బలసి రా నదివల •దరినిచేరి ౯౩౩

క॥ సైన్యముఁగని భరతునితో, జన్యం బొనరించి సేనఁ ♦ జంపి శమన రా
జన్యు పురి కంపి రాజ్యము, మాన్యత రామునకు నొసగఁ ♦ మది గుఱిగొంటిన్. ౯౩౪

క॥ మీరలును సమ్మతింపుఁడు, ఘోరులు మొరయింపుఁ డరులు ♦ వెడలక యుండన్
దారులు రేవులు చెఱుపుఁడు, తీరపు నావలను నీట ♦ దింపకుఁ డెసఁగన్. ౯౩౫

ఉ॥ ప్రాణహితుండు రాఘవుఁడు ♦ ప్రాయిఁడిగా భువినేల నీక ని
స్త్రాణునిగా నొనర్చి మహి ♦ సంపద వంచనఁ గొన్న భూపుఁ డ
క్షీణ బలంబుతో వనులఁ ♦ జేరిన యన్నను నొంప వచ్చె మ
ద్బాణ పరంపరన్ రిపుల ♦ భగ్నము చేసెదఁ జింతనూడ్చెదన్. ౯౩౬

ఉ॥ వీరలఁ గూల్పనేని పృథి ♦ వీ తలమే నను గేలి చేయదే?
వీరలు గంగ దాఁటుదురె? ♦ ఘోరిఁ జలింతునె వీరి ధాటికిన్?
గూరిమి తమ్ముఁడంచు నను ♦ గొప్పఁగఁ జూచిన రాఘవేంద్రుకై
పోరిని జీవము ల్విడువఁ ♦ బోలదె? యింతకు నేను చాలనే? ౯౩౭

ఉ॥ అగ్రజుఁడంచు నంత హృద ♦ యంబున నెంచఁడు వేఁగివంటి స
త్యాగ్రహుఁడైన తమ్ముఁడొకఁ ♦ డందు గలాఁడని లెక్క సేయఁ డ
వ్యగ్ర హితాత్ముఁడై గుహుఁడ ♦ వక్ర పరాక్రమశాలి మల్ల భూ
పాగ్ర సరుండు గల్గునని ♦ యైన మదిం దలపోయఁ డేలొకో? ౯౩౮

ఉ॥ దోసము పాదుగా నడరు ♦ దూఱును మిత్రులు వీరు శత్రు లీ
వేసమువారలంచుఁ బృథి ♦ వీ పతులెందును చర్చ సేయరో?
చేసిననేమి? చేయమిని ♦ చేసెడిదేమి? గుహుండు జీవముల్
పాసిన పిమ్మటం గద నృ ♦ పాలుఁడు రామునిపైకిఁ బోవుటల్? ౯౩౯

ఉ॥ రాముఁడు నాడు పోవిడి య ♦ రణ్యములం దపియించుచుండ నీ
ప్రామిడి రాజ్యమేలుటయె? ♦ ప్రాణము నాకు సుధాసనుంబొకో?
నేమహిఁ గీర్తి నిల్పి మర ♦ ణింపఁగ లేనె? యనుంగుతో వనీ
భూమికి నేగకుండుటయుఁ ♦ బోలెను నానెఱి నేఁడె తీర్చెదన్ ౯౪౦

మ॥ మదమాతంగ తురంగ సద్భట కదం ♦ బంబుల్ నదిం దాఁటుచోఁ
బిదపం జూతము మీఁది కార్య మిపుడే ♦ వే పోయి నౌకాతతిన్
నదిలో నిల్పక తెండు పొండు సమరా ♦ నందంబు డెందంబులం
బొదలం జేయుఁడు మిత్రుకంటె ననువుల్ ♦ మున్నీడఁగా నొప్పదే? ౯౪౧

మ॥ మన వీరావలి కొక్కనాఁటి యనికై ♦ మాఱొడ్డఁగా లేని యీ
మొన మీరేల సురాలి తాఁకినను నా ♦ పొల్పారు ♦ కైనున్న యీ

ఘన కోదండ ఘనాఘన ప్రసృత ని ♦ ప్రాంత ప్రభా పూర్ణమా
ర్గణ వర్షంబునఁ బ్రేత భూమిగ నొన ♦ ర్పం జాలనే వ్రేల్మిడిన్? ౯౪౨

మ॥ పరమోదారుఁడు రామ భూవిభునకుం ♦ బట్టాభిషేకార్థ వే
ళ రహిన్ వల్కలముల్ ధరింప నిడు కా ♦ లవ్యాళ సంకాశకున్
వర పుత్త్రుండగు వీని సైన్యముల మ ♦ ద్బాణ ప్రఘాతంబులన్
మురియల్ సేయ శవంబులన్ జలనిధిన్ ♦ ముయ్యేలు చొప్పింపదే? ౯౪౩

చ॥ రణమున వీరులం దునిమి ♦ రాముఁడు ప్రాకట ధర్మమూర్తి ధా
రణిఁ దగ నేలనిచ్చి యమ ♦ రంబగు కీర్తి వహింపుఁ డీరు స
ద్గుణుఁడయి రాజ్యముం దనకుఁ ♦ గొంకక వీడిన యామహాత్ము దు
ర్గుణుఁడయి కాన నుండుటకుఁ ♦ గూడ సహింపక యెత్తెఁ జెల్లరే! ౯౪౪

చ॥ యతులకుఁ జుట్టమై యడవు ♦ లందు వసించు మదగ్రజుండు స
న్మతి మది నొచ్చునో యనుచు ♦ నాయెద జంకెడిఁ గాని లేని-చో
శిత విశిఖాగ్ని చే నివురఁ ♦ జేయనె సైన్యసముద్ర సప్తకం
బితవగు లేత పైరు పసి ♦ కిమ్ముగ నబ్బిన చంద మేర్పడన్? ౯౪౫

తే॥ జెట్టివిలుకాఁడు రాముని ♦ చెలిమికాఁడు, గుహుఁడు మూఁకతో నిట్లువా ♦ క్రుచ్చుచుండఁ
గని సుమంత్రుండు సింహాసనం ♦ హానను భరతుఁ, జేరి మెల్లన నిట్లని ♦ చెప్పఁదొడఁగె.

సీ॥ ఈగంగ యిరుదరు ♦ లెలమి నేలెడివాఁడు, మగ యేనుఁగుం బోలు ♦ మాబలుండు
లెక్కయిడఁగ రాని ♦ పెక్కునావలవాఁడు, రామ చంద్రున కతి ♦ ప్రాణ హితుఁడు
సాయుధ వాహినీ ♦ జలరాశి గలవాఁడు, గుహుఁడను విఖ్యాతి ♦ కుదురు వాఁడు
శైలబలుఁడు కరు ♦ ణాళుండు చీఁకటి, ముద్దఁ బోలిన మేని ♦ మురువువాఁడు

తే॥ నీవు చనుదారి కెదురయి ♦ నిలిచి నాఁడు, నిన్ను చూడఁ దలఁచినాఁడు ♦ నిర్మలాత్మ!
బలము నందెల్లఁ గాంచిన ♦ బాహువులును, నీలనీరద తనుకాంతి ♦ నెగడు సుభగ!

తే॥ పితృసముని సుమంత్రుని పల్కు ♦ విన్న యంత, నలరి యనఘుండు రాముని ♦ యంతరంగ
హితుఁడ యగునేని ననుచూడ ♦ నేగుదెంచు, మునుపె నేఁబోయి కాంచెద ♦ ననుచు లేచి

తే॥ తమ్ముతో మది నుబుకు ప్రే ♦ మమ్ముతోడ, వెలలి సురనది దరిఁ జేరి ♦ నిలుచు భరతు
గుహుఁడు గని వాని వేషంబు ♦ గూడఁ గాంచి, చెన్ను చెడిన మోము మరసి ని ♦ శ్చేష్టుఁడయ్యె

ఉ॥ నారలఁ గాంచి మేనిపయి ♦ నం గడు నిండిన ధూళిఁ గాంచి పైఁ
జారు తరాస్య బింబము కృ ♦ శత్వమునన్ జిగి పోక గాంచి యా
తీరు నిజంబుగాఁ గరుణ ♦ దేవత రూపును పోలఁ గాంచి పెం
పారిన విల్లు జాఱి పడ ♦ నట్టులె నిల్చెను ఱాతి బొమ్మనాన్. ౯౫౦

చ॥ పురుష వరేణ్యుఁడౌ భరత ♦ భూవిభుఁడున్ రఘురాము పోలికన్
బరఁగుచు నున్న వాఁడతని ♦ ప్రక్కనె నిల్చెను తమ్ము లక్ష్మణుం
డొరసిన వాఁడు వెక్కసపు ♦ దుఃఖ భరంబున కంతులేదు శ్రీ
ధరణిజభర్త తమ్ములును ♦ తప్పు లొనర్పఁ దలంపఁ బోదు రే?

ఉ॥ తాపము నొందువాఁడు మదిఁ ♦ దాఱని ప్రేమగలాఁడు రాముఁ బో
ల్తాపసి వేషముం దనరఁ ♦ దాల్చిన వాఁడగు కైక పుత్త్రి ను
ద్దీపిత భావమెల్ల మఱి ♦ తేట పడం గని వత్తు నుండుఁడీ
యోపికఁ ద్రోవఁ గాచి యని ♦ యోధుల కాజ్ఞయొసంగి యంతటన్.

చ॥ కల మొకఁ డెక్కి వచ్చి రఘు ♦ కాంతుని దిక్కు నమస్కరించు నా
యలఘుని చేరి మ్రొక్క నన ♦ ఘాత్ముల శీర్షహృదంతరంబులం
జెలఁగు యశస్కుఁడున్ విధియుఁ ♦ జేతులు మోడ్పఁగఁ దగ్గ మాతఁడున్
దలిరిచి కౌఁగిలించికొనెఁ ♦ దండ్రికి మించిన కూర్మితోడుతన్. ౫౩

తే॥ భరతుఁ గాంచి గుహుండు నీ ♦ వచ్చు హేతు, వేమి? యన నతండను మామ ♦ హీశధర్మ
మందు నుండి తొలంగె మా ♦ యయ్య దానిఁ, బాప రాముఁ దోడ్కొనిపోవ ♦ వత్తుననుడు

తే॥ ఒనరు నవ్వార్త విని గుహుం ♦ డూర్పు పుచ్చి, యుత్సుకత హెంగఁ బూరించి ♦ యుర్విఁ వ్రాలి
మరల భరతుని యడుగు డా ♦ మరలఁ దనదు, హస్తములఁ బట్టి యిట్లని ♦ ప్రస్తుతించె.

చ॥ విమల యశో విశాల! తలి ♦ వేఁడఁగఁ దండ్రి యొసంగఁ బాపకా
ర్యము వలె రాజ్యమున్ విడిచి ♦ యానన మందున దైన్యమంది యీ
క్రమమున రాముఁ దోడుకొని ♦ క్రమ్మఱ నేగఁగ వచ్చు నీదు శీ
లము గన వేయి రాములు తొ ♦ లంకిన నీ సము లౌదురే మహిన్? ౫౬

ఉ॥ ఉత్తమశీలమే భుజ బ ♦ లోన్నతి గాఁగల ధీర! నీ మహా
చిత్తవిశుద్ధి బోయ తెగఁ ♦ జెందిన నే వినుతింప నౌనె? రా
ట్సత్తమ సంస్తుతంబగు ప్ర ♦ శస్త దినేశ కులేశ కీర్తు లొ
క్కెత్తున మ్రింగి నాఁడవు ప్ర ♦ హేశుఁడు తక్కటి కాంతులం బలెన్. ౫౭

మ॥ అని పల్కాడి గుహుండు కైకసుతుపై ♦ నత్యంత సౌహార్దముం
గొని యున్ ధారణి నెవ్వరాతని యెడం ♦ గూర్మిం బ్రమోదించి యుం
చని వారల్? మది నూహ కే యరిది యా ♦ సచ్ఛీలమే హేతువై
చనుఁగాదా? యట రాముపై గుహునకున్ ♦ సంగాతమున్ వర్ధిలెన్. ౫౮

మ॥ కరుణాశీలుఁడు కైకపట్టి యతనిన్ ♦ గౌరవ్య భావంబుతో
నిరవారం గని యన్న యీస్థలము నం ♦ దెచ్చోట నాఁడుండె నే

కరణిఁ నిల్చి వచింపుమా? యనుడు నో ♦ కాకుత్థ్స వర్యా! యిదే
యరయఁ రమ్మని తోడి తెచ్చె గుహుఁడ ♦త్యంత ప్రమోదంబునన్. ౯౫౯

మ॥ భరతుం డయ్యెడఁ బండపైనఁ దృణత ♦ ల్పంబంది యారేయి భా
స్కరవంశాంబుధి చంద్రముండు నిదురం ♦ గావించుటం గాంచి దు
ర్భర దుఃఖంబునఁ దత్తళించి ధరపై ♦ వ్రాలెన్ మహా భూజ ము
ద్ధర వాతాహతిఁ గూలు చందమునఁ దా♦దోదూయ మానాంగుఁడై. ౯౬౦

శా॥ ఈపాపాత్ముఁడు పుట్టు హేతువున నీ ♦ కీపాటు కై కేయిచే
నాపాదిల్లిన దంచు విన్నపుడు కా ♦ యల్ మూలముల్ మెక్కిని
శ్చాపల్యంబున నిందు కూరుకుట లేఁ ♦ చం గాంచు-చో నిప్పుడున్
దీపా ప్రాణము వీడకుంటి నిఁకఁ బృ ♦ థ్వీ భారముం దాల్పనో? ౯౬౧

తే॥ తమ్ముఁడా! అన్న నిద్రించు ♦ తలమిదైనఁ, గూర్మిచే భోగ భాగ్యము♦ల్గూలఁ ద్రోచి
వెంట వచ్చిన యూర్మిళా♦విభుఁడు రాత్రి,గడపె నెచ్చటఁ గాన్పింపఁ♦గద వెయనుడు.

తే॥ సీతయును రాముఁడిచట వ ♦ సించి నిద్ర, సేయ నచ్చట విలు దాల్చి ♦చేతితోడ
వేఁడినిట్టూర్పుతో జెప్ప ♦ వేయకుండ, నిలిచి తెలవాఱు దాఁకఁ దా♦నలఁగుచుండె

చ॥ అన విని మాండవీ పతి గు ♦ హాఖ్యున కిట్లను తమ్ములంచుఁ బు
ట్టిన ముగురందు నొక్కఁడ ఘ ♦ టించితి నంతము లేని సేగి నా
యనుజుఁడు దానిఁ దీర్ప స్వసు ♦ ఖావలి వీడుచు వెంటనేగె భూ
మిని కడుఁ బ్రేమకుం గలదె ♦ మేరయు? నా బ్రదు కేల కాల్పనే? ౯౬౪

చ॥ అని యట నాఁడు ధూళిపయి ♦ సంగముఁ జేర్చి పుళిందరాజ! ది
వ్యనదిని దాఁటఁ జేసిన స ♦ నంత నిరంతర చింత దీర్చి రా
ముని కడఁ జేర్చి యాపదను ♦ పూర్తిగఁ బాపిన పుణ్యమూర్తివా
దని భరతుండు కోరుటయు ♦ నాతఁడు సమ్మతిఁ జూపి యంతటన్. ౯౬౫

చ॥ సరియని బోయఱేఁడు తన ♦ సంగడికాండ్రను చేరఁ జీరి మీ
రురవడి నేగి యోడల మ ♦ హోన్నతి నాయిత పర్చి తెండనన్
హరు రజతాద్రి రామ విభు ♦ హస్త విభంజిత మేరు శైలముల్
నర తురగేంద్రు పుష్పకము ♦ నాఁ బలు రూపుల నొప్పు నావలున్. ౯౬౬

చ॥ ఆవలి వారి నీవలికి ♦ నావలి కీవలి వారిఁ జేర్చుటన్
దేవ మహీతలంబులకుఁ ♦ దేఁకువ జీవులఁ జేర్చు పుణ్యపా
పావలి నాఁగఁ జెల్వల రెయి ♦ ఘోరపు యానముఁ బోలి యొత్తుగా
నావలు చేరె నందముగ ♦ నాకనదీ జలమెల్ల నాడుచున్. ౯౬౭

క॥ భరతుని గని గుహుఁడిట్లను, నరవర! లెక్కకును మీఱు ♦ నౌకలు వచ్చెన్
బరికింపుఁడన్న నతఁడును, త్వర నెక్కింపుఁడని తన ప్ర ♦ ధానికిఁ దెలుపన్. ౯౬౮

ఉ॥ ఏపగు నాజ్ఞ నౌదల వ ♦ హించి సుమంత్రుఁడు గుంపు గుంపుగా
నోపిన పద్ధతిం జలిపి ♦ యోడలఁ జేర్ప రథాశ్వ దంతి సే
నా పరివారముల్ మనుజ ♦ నాథులు బంధులు నెల్లవారు వీ
చీ పరిపాటి రత్నములు ♦ చిందు సురాపగ దాఁటి రయ్యెడన్. ౯౬౯

మ॥ విల యాంతంబున మేఘముల్ గదియఁగా ♦ వేళెచి గర్జాళితో
జలముల్ పూర్తిగఁ ద్రావఁ దోయధిని ద్రా ♦ ల్చుందనంబునం బొందికన్
గలముల్ పెందెర కంబము ల్పొనర శ్రీ ♦ ఘుంబేగు నంగంబునన్
గలభంబుల్ పయికెత్తి హస్తముల గం ♦ గా వారి నీఁదె న్వడిన్. ౯౭౦

ఉ॥ సామజముల్ జలంబులను ♦ చప్పుడెసంగఁగ నీఁదు చుండ, ము
క్తామణులున్ దరంబులు ను ♦ దగ్ర ఝషంబులు లేవఁ ద్రోవఁ బ్రో
ద్భ్రమ మహాబ్ధి తోయమును ♦ దివ్య నదింజొర, దేవ గంగయున్
రాముని చూచు కౌతుక భ ♦ రంబుననో వడి దాఁటెఁ గూలమున్. ౯౭౧

చ॥ ఘనమగు తేరులందలి యు - గంధర చక్ర యుగానుకర్షముల్
పనివడి యక్ష మాదిగ న - వస్కరముల్ విడఁదీసి వానికిం
బనుపడఁ బూన్చు గుజ్జములఁ - బట్టుగ నావలఁ బంపినారు చ
చ్చిన పిదపన్ శరీరములఁ ♦ జేర్చెడు కర్మములం బలె న్వడిన్. ౯౭౨

తే॥ పాలముద్ద శరీరముల్, భయము ముద్ద, మనసు, కరువలి ముద్ద కా ♦ ళ్లును గలట్టి
పవన జవన తురంగముల్ - బయలు దేఱె, నడకఁ జొఱ ముద్ద నాఁదగు ♦ నావలందు

తే॥ కలుకు లెదురెదు రయి యొత్తు - గాఁగఁజేరి, కానవచ్చుటచే భద్ర ♦ గజ చయంబు
లొండొకటిఁగ్రుమ్మనిలువఁగా♦నొప్పుమీఱు, దంతములభంగినుబ్బైన ♦ స్తనములొప్ప

తే॥ ఉత్తరీయములం బోలి ♦ యొత్తుగాఁగ, నలలు లేవ దిగిన మద ♦ హస్తి నికర
శిరములం గుంభ వరములు ♦ చెలఁగెఁ జూడ, జాహ్నవీ స్తనములఁబోలి♦జానుమీఱి

చ॥ ఉరవడి నావలేగు నెడ ♦ నొక్కటి నొక్కటి దాఁకఁ గోమలుల్
కరము మనః కలంకమునఁ ♦ గాతరలై యిరువంకఁజూడ, దు
ర్భరమగు విభ్రమంబున, శ ♦ రంబులు త్రోవఁ జలించి భీతిమై
నులుకుచుఁద్రుళ్లు వాలుగల - యొప్పు వహించెను వారి చూడుకుల్

చ॥ చెరచెర రెండు ప్రక్కలను ♦ చేరికఁ దెడ్లఁ గదల్చ లేచు తుం
పరలు వరాంగనా మృదుల ♦ వస్త్రములం దడుపంగఁ దోరపుం

బిఱుఁదుల కాంతు లుట్టి పడి ♦ వెల్వడ, డెందములందు కుంది ము
చ్చిరి తల వ్రాల్చు వీరులకుఁ - జింత రవంత తొలంగె నత్తఱిన్

శా॥ ఈ తీరంబునఁగల్గు వాహినులఁ బై ♦ నెక్కించి కొంపోయి వే
యా తీరంబున డించి క్రమ్మఱిలు శూ ♦ న్యంబైన నౌకావళుల్
దాతృత్వం బఱవోక యిచ్చి మఱియున్ ♦ దానంబు సేయంగ సం
ప్రీతిన్ రత్న నివాసుఁ జేరెడి ఘన ♦ శ్రేణిన్ విడంబించెడిన్.

ఉ॥ నమ్మెలి యీఁకలందనరి ♦ నల్లని ధూపము వోలె నాడు పొం
కమ్మగు కాఁడ లయ్యెడలఁ ♦ గంబములం బలె నిల్వ నాణి ము
త్యమ్ముల జంపు లుల్లసిల ♦ నల్లల నాడెడి నల్ల లెక్కముల్
క్రమ్మిన చాపలంబలె వి ♦ రాజిల నావలు వోయె నల్లనన్. ౯౭౯

సీ॥ గంగ యాకాశంబు♦గాఁగఁ జిందిన ముత్తె, ములు విరాజిలు బుడు ♦ ములుగ నొప్ప
జెందమ్ములం బోలు ♦ నందంపు మోముల, మించుఁబోఁడులు పయ ♦నించునావ
లెలమి జలము లాడి ♦ బృందారకాంగనల్, గమనించు సుర విమా♦నములఁ బోలె
తుంపురుల్ లేవఁగాఁ - ద్రోచు తెడ్డడుగుల, వలెఁ గానరాఁ జెల్వ♦లలరు నొక

తే॥ వారిపాదంబులును వెలి♦ వచ్చితోఁప, ప్రాణములు పొంది నడచెడు ♦ పగిది నొప్ప
సేనలును పౌరవరులును ♦ చేడియలును, గంగ వెనుకఁ బడఁగ నట్లు♦కడచినారు. ౯౮౦

ఉ॥ తక్కువ జాతిచేత ఘటి ♦ తంబయి త్రోవఁగఁ బూను నావపై
నెక్కక కామ వేగమున ♦ నేపున మిన్నున సూనివర్గముల్
చక్కన నేగె,నిక్కముగ ♦ సత్ఫల మిచ్చెడు కృత్యమొక్కఁడే
నెక్కడ నేనియుం గలదె ♦ యిద్ధ తపంబున కంటె నిద్ధరన్?. ౯౮౧

చ॥ సుడులు గలట్టి వెల్లువలఁ ♦ జొప్పిలు గంగను దాఁటి యెల్లరున్
దొడరికఁ దీరముం గదియ ♦ దుర్ధన వాంఛలు నంచనంబులున్
విడిచి ప్రభుత్వముం జరపు ♦ వీరుల కీర్తులఁ గ్రింద చేసి యీ
పుడమి మహోన్నత స్థితిని ♦ పొందిన యా భరతుండు చెచ్చెరన్.

తే॥ అనుపమగుణిశత్రుఘ్నుఁడు♦జననులునుసు, మంత్రుఁడనుగుహుఁడెక్కఁగా♦మాన్యుఁ
భరతుఁడెక్కిన యంతనా♦ పడప నడవ, సాగెఁదెడ్లను కాళ్లతో ♦ సత్వరమున. [ద్రైన

సీ॥ బాంధవుల్ దేవతల్ ♦ ప్రణతులై సేవించు ♦ కోసలేంద్రాత్మజన్ ♦ గుహుఁడు గాంచి
యీమె యెవ్వరి తల్లి ♦ యెఱిఁగింపఁ దగునన, భరతుఁడిట్లను వేని ♦ వాకిలికడ
రాజులు మనవికై ♦ రహిఁగాచి యుందురా, దశరథేశ్వరు జ్యేష్ఠ ♦ దార యీమె
కమలజు నాభిని ♦ గన్న మహాత్ముని, ఘన తనుఁ,గడుపారఁ ♦ గన్నతల్లి

తే॥ భువన తారకమగు రామ ♦ భూరిఫలము, కడఁక జగముల కొసఁగిన ♦ కల్పతరువు
అతనిఁ గనుటచే నొందు భా♦గ్యంబ దెల్ల, నేను జనియించుకతమున♦నీఁగికొనియె. ౯౮౪

తే॥ అనుడు గుహుఁడామె యడుగుల♦నడలిపడఁగ, వత్సముం బాయు గోవునా♦వనరుదేవి
యాతఁడెవఁడనమాయన్న♦హితుఁడు మాకు, నన్న గుహుఁడని భరతుఁడా♦యమకుఁ దెలుప

ఉ॥ నాయనలార! దుఃఖమున ♦ నింపుడు సత్య పరాక్రముండు భో ౯౮౫
గాయతనంబు రాజ్యరమ ♦ నందక కానకు నేగు పెన్న మే
లే యొనరం గతంబయిన ♦ దింక మహామతిఁ గూడి యెవ్వర
త్యాయత భూమి నేలు కొనుఁ ♦ డర్మిలి నొద్దికఁ జాలకాలముల్. ౯౮౬

చ॥ అనుడు సుమిత్రఁగాంచి గుహుఁ ♦ డల్లన నిట్లనుఁ బ్రేమపూర్ణ యీ
జనని సిగూర్చి పల్కుమనఁ ♦ జక్కటి వీడని చక్రవర్తి కొ
ప్పిన కడగొట్టు భార్య రఘు ♦ వీరుని సన్నిధి పాయకుండు నా
యనుజుని కన్నతల్లి సుగు ♦ ణాలయ యంచు నతండు దెల్పఁగన్. ౯౮౭

చ॥ తనపతిఁ గాటికంపి కుప ♦ థంబునఁ బుత్త్రుఁడు దుఃఖ వార్ధిలో
మునుఁగఁగ రాఘవుండు వన ♦ ముం జొర విష్ణువు గొల్చు లోకముల్
తనమది నున్న క్రౌర్యమునఁ ♦ దక్కఁగ గొల్చిన కైకఁ జూపి యీ
జననిని గూర్చి పల్కుమనఁ ♦ జయ్యన నా భరత ప్రభుం డనున్. ౯౮౮

ఉ॥ దొడ్డగు నెంజిలిన్ భువికిఁ ♦ దుందుడు కొప్పఁగ గూర్చి నిందయున్
బిడ్డను పెంచుతల్లి పృథ ♦ వీస్థలి ప్రాణములేని పోల్కిఁ జే
రెడ్డఁ దపించుచుండ లవ ♦ మేని యలందురు చిన్నె లేని యీ
వెడ్డరి యెవ్వరో యెఱుఁగ ♦ వే? ననుగన్న మహాత్మురాలగున్. ౯౮౯

చ॥ అనియతఁడాడు పల్కు విని ♦ యగ్గుహుఁడంతట వారికిం గ్రమం
బునఁ దనమేల్మి కేల్మొగిచి ♦ మ్రొక్కెను హంసి యొకండు జక్కులన్
గొనక జలంబు నీఁది దరి ♦ గొన్న వితంబున ద్రోణియుం దరిన్
గొనకొని చేరె జాహ్నవికిఁ ♦ గూరిమిఁ జేతులు మోడ్చి రందఱున్ ౯౯౦

తే॥ దిగిన జననులు మువ్వురు ♦ తీరమందు, పల్లకీ లెక్కి చనఁగ నా ♦ భరతుఁడపుడు
క్రొత్త కన్నీటివెల్వలఁ ♦ జిత్తభార, మడఁగఁ గాల్నడ గుహునితో ♦ నడచి నడచి

తే॥ కర్మ భరము జ్ఞానాగ్నిచేఁ ♦ గాల్చివైచు, వరబలుండగు మునిభర ♦ ద్వాజువనము
చేరె నమ్మౌని వారల ♦ తీరుగాంచి, వృద్ధయతులతో నక్కడ ♦ కెదురు వచ్చె. ౯౯౨

౧౨ పాదుకా పటలము. (౧౪౧)

క॥ అరుదెంచిన యతివరుఁగని, భరతుఁడు తండ్రివలె నెంచి ♦ ప్రణతియొనర్పన్
హరుఁ బోలిన యమ్మునియును, భరతుని దీవించెఁ బుత్త్రి ♦ వాత్సల్యమునన్. ౯౯౩

క॥ భరతా! నీకుం జేరిన, ధరణీc గిరీటము ధరించి ♦ తాత్పర్యమునకా
భరియింపక నారలు జడ, లిరవుగ ధరియించి రాcగ ♦ నేమి కతంబొ?. ౯౯౪

క॥ అనుడు మన మెరియcగనుకను, మునివరుcగని ప్రాజ్ఞతిలక! మొట్టమొదట ని .
ట్లనువగు పనియొనరుపలే, దనుటయు మిము బోcటివారి ♦ కర్హమె చెప్పుcడీ!. ౯౯౫

మ॥ శ్రుతి శీర్షప్రతిపాదితాంఘ్రి యుగుcడై ♦ శోభిల్లు శ్రీరామ భూ
పతికిం దమ్ముcడనై నెటులా విడిచి భూ ♦ భారంబుc గై కొందునే?
యతcడే వెన్కకు వచ్చి రాజ్యము ప్రియం ♦ బారం గొనండేని ని
శ్చిత బుద్ధిన్ వనులంద యున్నకడ ని ♦ శ్చింతం ప్రవర్తించెదన్. ౯౯౬

క॥ ఆపలుకు భరతుc డాడcగc, దాపస వరతనువు లుబ్బc ♦ దన్మానసముల్
ప్రాపిత హరిచందన కృత, లేపమ్మునcబోలె మోద ♦ లీలలc దేలెన్. ౯౯౭

క॥ మునుకొను నెనరున భరతుని, తన శుద్ధ కుటీరమునకుc ♦ దతమతిc గొని యు
మ్మని సేనకు విందులు పం, బిన వేడ్కా నొనరు ననుచు ♦ వేలిమి చేసెన్. ౯౯౮

క॥ తలcచిన యంతన దివియును, లలిత గతి న్నిలిచె జనము ♦ లకు వేల్పొక పు
ట్టాలసిన గతి తమ ముందటి, నెలవు మఱవ సుఖ జలధి ము ♦ నింగిరి వారల్. ౯౯౯

తే॥ చెడని ధర్మ ఫలంబులc ♦ బడయువార, లంచు రంభాదు లెదు రేగు♦ దెంచి పొగడి
యిందు మండలములc బోలి♦యెసక మెసcగు, సౌధములకుc గొంపోయిరి♦సకలజనుల

తే॥ గందవొడి మేనcగూర్మి న ♦ లందినారు, విన్ను వాcకలో ముక్కగా ♦ వించినారు
శిరములం గల్ప సుమములc ♦ జెరివినారు, సుమములంబోలు వల్వలc ♦ జుట్టినారు

తే॥ కుసుమ లత కూనలం బలెc♦గునిసి నిలిచి, సుందరాంగులు నగలిచ్చి ♦ సొగసుచేసి
యొనర దేవ రాజాను పీ♦ యూష కల్ప, మైన యోగిరములు వెట్టి ♦ యలరcజేసి

తే॥ హంస కేకి తూలిక లెజ్జ ♦ నైన పత్తి, తెల్లదూది బూరుగదూది ♦ తీర్చిచేయు
పట్టుసెజ్జల హరిణుల ♦ పగిది దేవ, వనితలు పరుండ నెల్లరు ♦ కునికినారు. ౧౦౦౩

తే॥ ఏలికలు మొదలుగc బల్ల ♦ కీలు మోచు, వారివఱకుc గ్రమంబుగా ♦ గారవమున
మహిమ నొందిన విబుధుల ♦ మాడ్కినుపచ, రించి వారి యెడcద లల ♦రించినారు

తే॥ అటులు రంభాదులైన బిం ♦ బాధరలును, వారియాజ్ఞల దాసుల ♦ వలె నొనర్ప
భరతుతో వచ్చు కాంతలు♦ భవ్యమైన, దివ్య భోగంబులంది సం♦తృప్తిc గొనిరి.౧౦౦౫

తే॥ నందనవన నవ ప్రసూ ♦ నములతావి, గొనుచు నంధులు కేళిcగ ♦ గొని చరించు
కరణి నచ్చటి పిల్లతె ♦ మ్మెరలు పొలసె, సకలజనముల మనములు ♦ సంతసింప.

తే॥ క్షౌద్రమెక్కువ కలిపిన ♦ కబళములను, లేత వరియాకురాసి గ ♦ ల్పించి కల్ప
కంబు ఖొనcగ భుజించెను♦గజచయంబు,మదజలముద్రావిమధుపము♦ల్మదముగొనcగ

తే॥ నరక బాధలఁ దొలఁగించు ♦ గురుతగలుగు, నీరముల వారణంబు లిం♦పారఁ ద్రావె
పచ్చఱా లేత కాంతులు - పరిఢవిల్లఁ, బెరుఁగు కసవుఁ దురంగముల్ ♦ వేడ్క మేసె.

క॥ అందఱు నారీతిగ బలు, విందుల సురభోగ మనుభ ♦ వించిరి భరతుం
డందలి కాయల పంపలఁ, బొందె యొడలు ధూళి నునిచి ♦ పోఁగడపె నిసిన్

తే॥ తెలివిగలుగుచొ పీడెడు♦కలయుఁ బోలె, నమ్మహాభోగములు పూర్తి♦యగుడుఁ బుణ్య
ఫలము పొందిన జీవి క♦ వ్వలి విధాప్తి, కరణి నిరులు తొలంగఁగఁ ♦ దరణి పుట్టె

తే॥ త్రికరణైక్యంబుగాఁ బాడి ♦ తిరిరి చేయ, కుంభ జీవికి వలె భోగ ♦ యుక్తిమాత్ర
సురపదచ్యుతులై భువిఁ♦ జొచ్చువారి, వలెనె వారలు పూర్వభా♦వములఁగనిరి ౧౦౧౧

తే॥ నాఁటి యుదయానఁ బెనుత్రోవ♦నడచు సేనఁ, గాంచి దివ్యులు వననిధి ♦ గాదు భరతు
సైన్యమని యెన్నదయ్యాది ♦ శైలవనము, లెల్ల దుక్కగా మరుభూమి♦యెల్లఁ జేరె

క॥ పెరిఁగిన రజమున మఱిఁగిన, తరణియు శీతకరుఁడగుచుఁ ♦ దాపము వీడెన్
కరుల మదజలము నడవం, బొరయని రొంపియయి యెడరు ♦ పొలముగమాఱెన్.

క॥ రాజుల తెల్లని గొడుగులు, రాజిలె గురుతరుల నీడ - ప్రాపిన కరణిన్
రాఁజుకొను గులక రాల్లల, యా జగ మరు భూమి పంది♦రై యొప్పెసఁగెన్. ౧౦౧౨

తే॥ అధికరాజ్య సంపద గొను - మంచుజనని, పలుక నొందిన కినుక య ♦ గ్గలముగాఁగ
మొగమెఱుపు మేనునల్లనౌ - పుణ్యుఁ గాంచి, ప్రేమఁ గరఁగి యెండిన తరు - వితతి నవిచె

తే॥ జీవముల కంటె గొప్పది ♦ శీలమనుచు, సత్యవాక్యుకై మరణించు ♦ జన వరేణ్యు
దడము క్రూర మానెడరుఁ గే ♦ దారమట్లు, దాఁటి చిత్రకూట శిఖరిఁ♦దఱిసె నంత.

భరతుని సైన్యమును కని లక్ష్మణుఁడు కోపించుట

సీ॥ అధిక భూరజము న♦శ్వాదులు రథములు, కోపానఁ జెలరేఁగు - కుంభిచయము
కలిగించు రవమును ♦ కాల్బలంబుల కల, కలమును విని గొప్ప - బలమె యనుచు
నేల యుబికి లేచు - పోలికఁ జనునొక్క, శైలాగ్ర మెక్కి ల♦ క్ష్మణుఁడు చూచి
యిల శాశ్వతంబుగా - నేల నిచ్చించి దు, రాశచే దుర్బుద్ధి - యడర నిట్లు

తే॥ భరతుఁడే కూర్చుకొని సేన - పరశురాము, గెలుచు జోదుపై దాడి సా-గించెననుచుఁ
గ్రుద్ధుఁడై శిఖరంబు ను♦గ్గుగను ద్రొక్కి, దుమికి పడి నన్న యొద్దకుఁ♦దొడరి వచ్చి

చ॥ భరతుఁడు తోడఁబుట్టువను ♦ పాటియు నెంచక గొప్పసేనతో
నురవడి దాఁక వచ్చెనని ♦ యొత్తిన కిన్కఁ గటారి చెక్కి తోం
దొరగ ధనుస్సు నెత్తికొని ♦ తూణముఁ దాలిచి యన్న పాద పం
కరుహములన్ భజించి పలు ♦ కం దొడఁగెన్ మది తత్తఱింపఁగన్. ౧౦౧౩

చ॥ ఇహపర సౌఖ్యముల్ విడిన ♦ యీ భరతోద్ధుర బాహుశక్తి యుక్
సహచర సైన్య సత్త్వమును ♦ సత్యపరాక్రమ! నీదు తమ్ముని
న్సహన మహా సహాయు బల ♦ సంపదయుక్ ముదమారఁ జూడు దు
స్సహతర కష్టము ల్దొలఁగి ♦ సంతస మందెదు నేఁడు రాఘవా! ౧౧౯

ఉ॥ పీనుఁగు పెంట చేసి యిటఁ ♦ బేర్చిన తుంగ మతంగజంబులన్
జాను తొలంగి పడ్డ రథ ♦ సంఘముఁ బ్రేవులు చింద కూలు నీ
సేనల నుడ్డుగుడ్చి తెగి ♦ చిందఱ వందఱ యైన తేజులన్
మానగు రక్త వాహినుల ♦ మానక చూచెదు గాక రాఘవా! ౧౨౦

చ॥ తళతళ లొప్పు తూపు లడి ♦ దంబుల చేతుల బొందడంబులం
దళమగు బొమ్మలం దొలిచి ♦ దద్దఱ ప్రాణము తోడ వీఁపునం
గళచెడ డుస్సి రక్తము ము ♦ ఖంబుల నొప్పక వెల్ల దిక్కరుల్
కళవళ మంద నేచుటలు ♦ గాంచెదు గాక ప్రసన్నరాఘవా! ౧౨౧

చ॥ జవన తురంగముల్ కెరల - స్యందన హాటక శృంగ పంక్తులం
దవిరళమై పిశాచము ల - హంకృతి నార్చుచు వ్రీలు కేడెముల్
దవిలి ధరించి హస్తములు ♦ దట్టుచుఁ బాటలు పాడు చాడుచున్
జవి గొన నల్లఁ ద్రావి కడు - జంపునఁ ద్రేన్చుట చూడు రాఘవా! ౧౨౨

తే॥ భరతు సేనా మహీజంబు - సాదుతోడఁ, ద్రుటిని పేరు లేకుండఁగఁ - ద్రుంచి వైవ
స్వర్గ పృష్ఠంబు విఱుగ స్వ-ర్భార మీఁగ, ధాత్రి యూఱట గొనుటయుఁ-దవిలి కనుము

చ॥ ఎనసిన రక్త వాహినుల - నీఁదుటచే నొడలెట్టనైన శా
కినులును ప్రేత భూత తతి ♦ గిట్టి కబంధములున్ సమస్త ప
ట్టనములు నీ కరంబుల స ♦ శంగిన వంచు సురావళిం బలెన్
గని మనమందు నంతసిలి ♦ గంతుట గాంచెదు గాక రాఘవా!, ౧౨౪

క॥ కరులు హరులు బలియురు తెగ, నురవడిఁ బ్రవహించు రక్త ♦ ముదధిం గలియన్
శరధులు రక్త శరధులై, మొరయుటగని మనమునందు♦మోదింతు నృపా. ౧౨౫

చ॥ విఱుగ శతాంగముల్ రథిక ♦ వీరులు చావఁగఁ గైదువుల్ చెడన్
దఱఁగిన దంతి వాజి భట ♦ తండ శిరమ్ములు నంఘ్రు లూరువుల్
బరులు కరంబు లొండొకటిఁ ♦ బాసి రణస్థలి ఘోరభూమిగాఁ
బఱపు మదీయ బాణముల ♦ పద్ధతి గాంచెదుగాక రాఘవా!, ౧౨౬

చ॥ మురువగు ఱెక్కలున్ గనక ♦ పుంఖములుం గల మచ్ఛరంబుల
య్యురవుర బొమ్మలం దొలిచి ♦ యిచ్ఛమెయిన్ గగన స్థలంబునన్

దిరిగెడు కంక గృధ్రములఁ ♦ దీయని పిండ సొరింపఁ బిల్వఁగాఁ
బోరతోరఁ బృష్ఠభాగమున్ ♦ దుయ్యుట గాంచెదు గాక రాఘవా! ౧౦౨౮

చ॥ ఒక సకియందు మోహమున ♦ నుర్వర నొంచిన రాజు నాజ్ఞచే
వికలుఁడు పొందినట్టి పృథి ♦ విస్థలి నేలుట విడి యిష్టార్థిన్
బ్రకటిత రీతి నన్నపయి ♦ వైరముతో నిట వచ్చినాఁడు నా
రకమున కేగు వాఁడిపుడు ♦ క్రన్నన నాపటన్ రఘూత్తమా! ౧౦౨౯

తే॥ పుడమివీడి కాననములఁ ♦ బొందునీకుఁ, గలుగు నాపదఁగని నిన్ను ♦ కన్నతల్లి
యడలుటం గాంచి మోదించి ♦ నట్టికైక, నేఁబడి పోర్లి యేడ్చుట ♦ నేఁడుగనుము.

తే॥ ఒక్కత్రుటిలోనె యీ బల ♦ ముక్కడంచి, త్రిపురముల దహియించిన ♦ మృడుని భంగి
గ్రాలువాఁడ నటంచు లక్ష్మణుఁడు పలుక, నల్ల నిట్లను జానకీ ♦ వల్లభుండు. ౧౦౩౦

ఉ॥ తమ్ముఁడ! నీ తలంపులకుఁ ♦ దగ్గ విధంబున సర్వలోక జా
లమ్ముఁ గలంగఁ జేయఁగఁ ద ♦ లంచితి విప్పుడు దానినాఁప శ
క్యమ్మొకో? దానిఁగూర్చి యిఁక ♦ నాడుట కేమియు లేదు సావధా
నమ్మున విందుగాక యొక ♦ జ్ఞాన వికాస విధాన కార్యమున్. ౧౦౩౧

చ॥ జగముబలంబు మెచ్చిన భు - జంబులు గల్గిన వీర! సుస్థిరం
బుగ మనవంశ జాతులగు ♦ పుణ్యుల లెక్కిడ శక్యమౌనె? యా
సుగుణుల నొక్కరేని తమ ♦ సూనృత ధర్మములం ద్యజించిరే?
నిగమ హిత ప్రకారములు - నేర్చిన యాభరతుండు దుష్టుఁడే? ౧౦౩౨

చ॥ హితమతి సత్యవాక్యుఁడగు ♦ నీతఁడొనర్చు సమస్త కార్యముల్
శ్రుతి హితముల్; విరుద్ధములు ♦ చొచ్చుటఁ గానము; నీవు నాయెడన్
మితి చెడనుంచు ప్రేమమున ♦ మించి పరామరిసింపకుంటి వె
వ్వితమునఁ జర్చసేయఁ గ్రుధ ♦ నెంచిన డెందము సత్కృతమ్ములన్?

ఉ॥ అడికవోవ నన్నయను ♦ నర్మిలి నాయెడ కేగుదెంచుచు
న్నాఁడు సమస్తభూతలము ♦ నాకొసఁగన్ మది నిశ్చయించి యు
న్నాఁడిది నీ వెఱుంగక ఘ ♦ నంబుగఁ బోరఁగ నెత్తివచ్చుచు
న్నాఁడని యెంచుటల్ మతి కొ ♦ నందగు పద్ధతి యౌనె? తమ్ముఁడా!

క॥ భరతుఁడు నేలను సేనల, సిరి నొసఁగి క్షమాపణంబు ♦ సేయఁగఁగోరన్
బరిణతి వచ్చె ననుట విడి, యిరవుగఁ బోరంగ ననుచు - నెంచుట తగునే? ౧౦౩౫

తే॥ తెలియుమా సద్గుణంబను ♦ తేరి చీల, ధర్మమూర్తి భరతు నిట్లు ♦ తలఁపఁదగునె?
యిచ్చటికి నన్నుఁ జూడనే ♦ వచ్చువాఁడు, పిదపఁ దెలియంగఁ గలవిది ♦ వినుతసుగుణ!

భరతుఁడు రాముని డాయ వచ్చుట.

తే॥ రాముఁడిట్టులు తమ్మునూ ♦ రార్చుచుండ, భరతుఁడచ్చట సేనన ♦ వ్వలనె నిలిపి
తన్ను వీడని యనుజుతో ♦ దగ్గఱించి, యన్నస్థితిఁ గాంచె నుమ్మల♦మధికరింప. ౧౦౩౭

ఉ॥ దోయిలి గూర్చు హస్తముల ♦ తో వసివాడి కృశించు మేనితోఁ
బాయని దుఃఖవేధ జిగి ♦ వాసిన కన్నులతో జటాలితో
వ్రాయఁగ రాని దుఃఖమయ ♦ భావముతో నొక నారచీరతో
దాయఁగ వచ్చు నా భరతుఁ ♦ దప్పక రాముఁడు కాంచెఁ బూర్తిగన్. ౧౦౩౮

తే॥ లక్ష్మణా! యిటు రమ్ము బ♦లంబు గలుగు, భరతు సంగర యోగ్య రూ♦పంబుఁ గంటె!
యనుడుఁ దమ్ముఁడు నాతని ♦ నట్టె చూచి, మ్రానుపడి నిల్చెఁ గన్నీటి ♦ వానతోడ.

తే॥ తాను నిందించు పలుకులు♦తనదు కినుక, నెంచి సిగ్గిలి డెందంబు ♦ సంచలింప
వింటితో వేఁడి బాష్పముల్ ♦ పృథివిఁ దొరఁగ, వాడిన మొగంబుతో జిచ్చు♦వడుచు నిలిచె

ఉ॥ న్యూనత లేకయుండఁ దప ♦ మున్నతిఁ జేసి ఫలంబు పొందుచో
భాను కులేశుఁడో మగనిఁ ♦ బాసి శుభంబులఁ బాసి శోకముం
బూని కృశించు రాజ్యరమ ♦ పూనిక నంపిన దూతవోలె మో
డ్పూనిన కేలుతో భరతుఁ ♦ డుత్కట దుఃఖము తోడ డగ్గఱెన్. ౧౦౪౧

తే॥ తలిసి మరణించు తండ్రిని ♦ నరసినట్లు, కాంచి తగవు దలంపక ♦ కరుణ వీడి
నీతి మానితి వనుచు మై ♦ నెలవు తప్పి, పాదములఁ బడె హా! యను♦రోదనముస. ౧౦౪౨

తే॥ ఉసురు లున్నవో లేవో యం♦చూహసేయఁ, దగినతీరునఁ గృశియించు♦తమ్ముఁ గాంచి
నేత్ర కంజముల్ విడుచు క ♦ న్నీరు భరతు, జడల నించి పొరలి కాఱ ♦ జడిమ నిలిచె

తే॥ ఆదిదేవుఁడు ధర్మంబు ♦ నలము పగిది, నెల్ల నీతుల కిల్లయి ♦ యెసఁగు రామ
వరుఁడు నిట్టూర్పుపుచ్చి బా♦ష్పములు వీఁపు, నం బడఁగఁ దమ్ము నాలింగ♦నంబొనర్చె

క॥ అలమికొని యతని వేషము, పలుమఱు గమనించి యరసి ♦ వత్సా! జనకుం
డెలమిని సుఖముం బొందునె? యిల నేలునె? దుఃఖ మొంద ♦ నేలా? యనుడున్.

తే॥ అన్న! నీవియోగ వ్యాధి ♦ యలము కొనఁగఁ, గన్నకైక వరంబను ♦ కాలువలనఁ
దనకుఁ దగిన సత్యంబును ♦ ధరణి నిలిపి, స్వర్గలోకంబు చేరెను ♦ జనకుఁ డనఁగ. ౧౦౪౬

మ॥ పరలోకంబునఁ జేరె నన్న పలుకుల్ ♦ బల్లెంబుఁ గాయంబులో
జొర దూటించిన యట్టులై చెవులలోఁ ♦ జొత్తెంచు మున్నె వెసన్
సురలోకోపరిలోక మేలఁదగు సు ♦ శ్లోకుండు హృన్నేత్రముల్
సురుఁగం గాలిపటంబు చుట్టు కరణిం ♦ జుట్టెన్ ధరన్ వ్రాలుచున్. ౧౦౪౭

తే॥ మొదలు నఱకిన భూజంబు ♦ పుడమి వ్రాలు, సరణిఁ బడి పిడుగున కల్కు ♦ సర్వమువలె
తెలివి దప్పి యొకింతకుఁ ♦ దేఱి యూర్పు, పుచ్చి తపియించి యాఁటక ♦ పొగిలెనొగిలె

సీ॥ ఆఱని భాను కు ♦ లాలయ దీపమా! సిర్వ్యాజ గురు ధర్మ ♦ నిలయ! తండ్రి!
అరిమద గజసింహ ♦ మా! దయాలోల! యిం, కెవ్వరు సత్యంబు ♦ నేలు వారు?
మాకు దిక్కెవ్వరు? ♦ మఱి తేర్చువారెరు? మరణించితే యిట్లు ♦ మమ్ముఁబాసి
యెవ్వరి నింకఁ దం ♦ డ్రీ! యని పిల్తుము, తగునె యిందఱ వీడి ♦ తరల నీకు

తే॥ మేటి ఋశ్యశృంగునిచేత ♦ మేల్మి వేల్మి, యొనరఁ గావించి ననుగాంచి ♦ యుర్వియందు
కన్న గొప్ప ఫలంబేది? కడకుమమ్ము, వీడి యింపైన ప్రాణముల్ ♦ వీడుటొక్కొ?

తే॥ ప్రాణులకుమేలుసేయు దా ♦ ర్థ్యంబు గలుగు, భూమి భారము నేఁదాల్పఁ ♦ బాడమువిఘ్న
హేతు విదియొకో? నీయాని ♦ యెగురఁగొట్టు, కాలుఁడై పుట్టితినె జగ ♦ మేలుకొఱకు?

తే॥ శంబరుం జంపి వజ్రికి ♦ స్వర్గమిచ్చు, పార్థివేంద్ర! పాలనము మా ♦ వశము చేసి
యింద్రియములు స్వవశముగా ♦ నెసఁగఁజేసి, తపము చేసిన విధమిదే ♦ తండ్రినీవు?.

ఉ॥ కోరఁగఁ దగ్గ పాలనము ♦ కోరిక నెల్లను వేఁడఁ బూని యీ
ధారణి కెల్ల దుఃఖమును ♦ దార్చిన యల్పుఁడ నైతి మృత్యువుం
గోరుట దక్కఁ బ్రాణములఁ ♦ గూరిమి వీడని మేను వెంచి యే
నేరి మొగంబు గాంచుటకు ♦ నింకను మేదిని నుండఁ గోరుటల్?

తే॥ కోసలము వీడి యడవి నీ ♦ కొడుకు చేరె, ననుచు విన్నంతనే దివి ♦ కరిగితి వఁట
తండ్రి!. నీమృతి వినియును ♦ తలరి తలరి, బ్రతికియే యున్న వాఁడను ♦ బ్రదుకుగోరి

ఉ॥ జానుగఁ బూర్ణ చంద్రునకుఁ ♦ జల్లఁదనంబు నొసంగు లోకస
మ్మాన సితాతపత్త్రినృప! మానము దివ్యుల కేని మాన్పఁగా
రాని బలం బుదారత తి ♦ రంబగు సత్యము నీతి ధర్మముల్
దోన యడంచు కొంచు నిటు ♦ తూఱితె యెల్లర వీడి స్వర్గముల్?. ౧౦౫౮

తే॥ ఇట్లు పలువిధముల నెలు ♦ గెత్తి యేడ్చు, రామచంద్రుని తమ్ములు ♦ రాజ వరులు
చేరి లేపి పట్టుకొన వ ♦ సిష్ఠుఁడంత, హిత మితోక్తుల నోదార్చ ♦ నెంచుటయును.

తే॥ తాపస శ్రేష్ఠులగు భర ♦ ద్వాజుఁడాది, మునులు నేడు దీవుల లోని ♦ మనుజవరులు
మంత్రులును సైన్యపతులు రా ♦ మ విభుఁజేర, వచ్చిరి మనంబులారట ♦ పడుచునుండ

తే॥ మఱియు రాఁదగు నెల్లరు ♦ మలసి వచ్చి, నిలువఁ బరితపించుచునున్న ♦ నృపకుమారు
మోముఁగని బ్రహ్మసముఁడగు ♦ మునివరుండు, వాక్యకోవిదుఁడీరీతి ♦ పలుకఁదొడఁగె.

చ॥ తతమతి సన్న్యసించుటయు ♦ ధర్మమొనర్చుట దక్క నెమ్మదిన్
బ్రతుకఁగ గోరు పుణ్యులకుఁ ♦ బ్రాపగు సాయమొకండు గల్గునే?

మృతియును పుట్టువుఁ సహ♦జమే కద! ప్రాణుల కెల్ల భూమిపై
శ్రుతి హితపారగుండవు వి♦శుద్ధ చరిత్రుఁడవుఁ స్మరింపవే?. ౧౦౫౮

తే॥ స్థిరములేని జన్మంబులు - దెలుపనేల? కోట్లకొలఁదియగానవి కామ - కోపమోహ
దుఃఖసౌఖ్యములొందునీ-లోకయమెఱిఁగి,యముఁడుదాక్షిణ్యయుతుఁడని-యనఁగదగునె

ఉ॥ పుట్టక మున్నె జీవములు ♦ పోవ జనించుట చూచుచుండమే?
పట్టగు విద్యకల్మి భువి ♦ భారము సర్వదివేల యేఁడు లి
ట్టట్టు చలింప కోర్చి నెల ♦ వారిన ధర్మము కీర్తి నించి యే
లిట్ట గతింప నిట్లు వగఁ♦దీర్పడఁ బాడియె? రాజనందనా! ౧౦౬౦

తే॥ శీలమును ధర్మమును భువిఁ ♦ జెడక నిలిపి, శూలమును చక్రమును వాణి♦ లీలఁ దాల్చి
మూల పురుషులై వెలయుము♦మ్మూర్తులకును,కాలమను వలఁబడకుండఁ♦గావశంబె?

తే॥ ఇంద్రియంబుల కెఱుకయై♦యిలను వెలయు, నన్నిటికిని మూలంబులై ♦యమరుపంచ
భూతములు నొక్కయప్పుడు♦పొలియు నవియె,యనఁగదీనికిఁ జింతింప♦నగునెచెపుమ?

తే॥ పూజ్యమగు పుణ్యమను నేయి ♦ పోసి కాల, మనెడి వత్తిడి నిధియను ♦ నగ్గిచేత
జీవితమను దీపము నుద్దె♦సించి నిలుపఁ, గారణములు రెండును తీఱ ♦ నాఱు టరుదె?

తే॥ ఈజగంబున దుఃఖమం ♦ దేమునింగి, యాజగంబున నరకంబు ♦ నందె మునిఁగి
మరల జన్మించి చిక్కుల ♦ మలఁగుచుండు, పెక్కు వగల జీవుల లెక్క ♦ పెట్టనగునె?

తే॥ వినుత సద్గుణాకర! తండ్రి ♦ యనెడు కతన, సృష్టికర్తయా బ్రహ్మకుం ♦ జెందరాని
విష్ణులోకంబు నందున ♦ వెలుఁగుచుండె, నతనికీవు గానించు సా♦యంబిఁ కేది?౧౦౬౫

ఉ॥ ఆతని పోకకై మదిర ♦ వంతయుఁ జింత యొనర్పరాదు పై
నాతని కింతకంటె నర ♦ యం గడ తేఱు పథంబు లేదు నీ
వాతని కింకఁ జేయఁదగు ♦ నయ్యవి యున్నవి శ్రద్ధతోడ నీ
చేతులతో నొనర్పు మది ♦ చిత్తము శాంతిలఁ గారణంబగుఁ. ౧౦౬౬

ఉ॥ వాన పడంగ నీటివడి ♦ భాసిలు బుద్బుద పంక్తిబోలు నీ
మేనులఁ గూర్చిచింత మది ♦ మీఱుట వేఱెఁడి లక్షణంబగుఁ
మానక బాష్పముల్విడిచి ♦ మానిసి గాంచు ఫలంబు గానముఁ
గాన జలాంజలి న్విడుము ♦ గాదిలి తండ్రికి జానకీశ్వరా!. ౧౦౬౭

తే॥ అనుడు శ్రీరాముఁడును చింత ♦ నవలఁద్రోచి, యాచతుర్వేద వేది మ ♦ హాతపస్వి
యగు వసిష్ఠుతో గంగకు నరుగు దెంచి, చేయఁదగు కృత్యముల భక్తిఁ♦ జేయఁబూనె

తే॥ సకల జీవాత్మలకు నొకే♦చంద మొప్పి, యెఱుక నొసఁగు మహాత్ముఁడ♦య్యేటమునిఁగి
గురుఁడు తెలిపిన విధులెల్లఁ♦గొఱతలేక,సలిపి మమ్మాఱు తర్పణ ♦ జలము వదలె.

తే॥ చేయఁదగుక్రియలనుప్రా ప్తి-చేసియవల, మాన్యులగుమంత్రులునునృపుల్-మానివరులు
తక్కువారలు తను చుట్టి - తరలిరాఁగ, జానకి వసించు నప్పర్ణ - శాలఁజేరె. ౧౦౨౦

తే॥ చేరునంతలో భరతుండు ♦ సీతయున్న, పర్ణశాలను గని యొంటిఁ ♦ బరఁగుచుంట
గని కరంబులతో మోఁది♦కొనుచుఁగనుల, రోదనముతోడఁ బడె నామె♦పాదములను

తే॥ ఇంద్రియములలో జలసిధు ♦ లేదునున్న, వనఁగ నెజ్జనా కన్నులఁ ♦ బనవి పనవి
వెక్కి వెక్కి బాష్పంబువుల్ ♦ వెల్లువలుగ, విడుచుచుండెను భరతభూ♦విభుఁడు వెలికి

క॥ పెను దుఃఖంబున మునిఁగిన, యనుజుని తన పాదవుచేతు ♦ లమరిచి రాముం
డనువుగ నెత్తుచు సీతను, గని జనకుఁడు మనలపీడి ♦ కడచనె ననుచున్. ౧౦౨౩

క॥ వడఁకూను నెడఁదతోడన్, బుడమింబడి యడలి యడలి ♦ పొక్కుచుఁ బెలుచన్
గడలికవ యనఁగఁ గనుఁగవ, యెడపక బాష్పములు విడిచె ♦ నెన్నువతోడన్. ౧౦౨౪

క॥ కలకంఠంబున వసరెదు, జలజాక్షికి భర్తవెంటఁ ♦ జనిన యడవియున్
విలసిల్లెఁ బ్రోలుగా నిపు, డలరాణ్మృతి దుఃఖ జలధి ♦ నదుగుల నిలిపెన్. ౧౦౨౫

క॥ ముని పత్నులు తల్లుల వలె, జనక సుతను డాసి హస్త - సరసిజములతోఁ
గొని విమల జలములందున, మునిచి యడలు పోవఁ బలికి - మోదించి రొగిన్. ౧౦౨౬

క॥ నలువురు రాజ కుమారులఁ, బొలుపుగఁ. గను పూజ్యరాండ్రు ♦ ముప్పురతో వృ
ద్ధుల తోడ సుమంత్రుం డిన, కుల జలనిధి విధుని కడకుఁ ♦ గుములుచు వచ్చెన్. ౧౦౨౭

తే॥ మొదటి వాఁడగు నలువకు ♦ మొదటివాఁడు, తండ్రి వీడి వచ్చితిరె యో ♦ తల్లులార!
యనుచుఁ దచ్చరణాబ్జ చ ♦ యంబు లందు, వ్రాలి కన్నీటి కాల్వలోఁ ♦ బరితపించె.

క॥ వారలు నొక్కట రాముని, వారక కౌఁగిలిని చేర్చి ♦ వనట యుబుకఁగా
బోరున రోదించిరి యం, గారమ్మున నేయి కరఁగు ♦ కరణిఁ గరఁగుచున్. ౧౦౨౯

తే॥ అవల నవ్వీరులంగన్న ♦ యవ్వలచటి, తీయని యెడంద గలుగు వై ♦ దేహిఁ జేరి
చెలువకబ్బిన యప్పటి ♦ స్థితిని గాంచి, కడుపు మండి కట్టుకొని పెల్లడలినారు. ౧౦౩౦

తే॥ యోధవరు లయోధ్యంగల - యోగ్యజనము, రాజబంధువుల్ తక్కిన-ప్రజయువచ్చి
క్లిశిత మానసములతోడఁ♦గిట్టిరాము, వేషమును స్థితిగని చాల♦వెగచినారు. ౧౦౩౧

చ॥ పడగల నీడఁబాఁప దణి - పాన్పునఁ బండుట మాని ధాత్రిపైఁ
బొడమిన లోక నాయకుఁడు - పొందిన తత్కుల నాథుఁ డౌటచే
నడరిన యంటు వోమునిఁగి - యర్హ విధు ల్నొనరింప నేగె నాఁ
బడమటి వార్ధిలోమునిఁగె - భాస్కరుఁ డంతట లోక శాంతికై. ౧౦౩౨

భరతుఁడు రాముం బ్రార్థించుట

సీ॥ **ఆనాఁడు** కడవఁగా - నవనీపతులు రాజ, బాంధవుల్ మునులును - బలసియుండ
శ్రీరామ చంద్రుండు-చెంత నెయున్న భ,రతుఁ గాంచి వత్స! యీ- హితమునీనుము
జనకుఁ డవ్యయ పదం - బున కేగె నతని యా, జ్ఞానుసారముగ రా-జ్యంబు నీదె
మకుటంబు ధరియించి - మహి నేల కేలిఁ, దపసి వేసము నూనఁ - దగునె? యనుడు

తే॥ నీవు కాఱడవులఁ జేరి ♦ యిట్టులుండ, ధర్మమూర్తు లెవ్వరు? పురి ♦ ధర్మమేది?
పాడి నీకంటె మున్నె యీ ♦ వనము చేరె, దానిఁ బడసి కొంపోవంగఁ ♦ బూనినాఁడ.

తే॥ మనసు సమ్మతింపని వర ♦ మునఁ నెనిన్ను, తగని స్థితి నిల్పియంతట ♦ మగనిఁ జంపి
నట్టి కైకేయి కన్నట్టి ♦ పట్టిగాన, నాకు నీ వేషముచిత మ ♦ న్యంబు తగునె?. ౧౦౮౪

చ॥ జగములు సంతపింప బలు ♦ జాలిని గూర్చిన దుష్టురాలి కిం
బుగ జనియించు పాపగుణ ♦ పూర్ణుఁడఁ గావున నాకుఁ జావఁగాఁ
దెగువయుఁ గల్గ లే దొడలి ♦ తీపియుఁ బోదు తపంబు సేయఁగన్
దెగడిక నుండి తప్పి కడ ♦ తేఱెద నింత యనుగ్రహింపవే. ౧౦౮౫

తే॥ కోలముపాడి వీడిన సతి ♦ గుణము, నోర్పు, పరఁగకుండు తపంబును, కరుణవిడిన
ధర్మమును, పూర్వ వంశ ప ♦ ద్ధతులు నీఁగు, పాలనము కంటె మేలయి ♦ క్రాలునేమి?

చ॥ జననము తోడ నీకుఁగల ♦ స్వామ్యము, వీడఁగ రానిదా సనా
తన కులధర్మమా పదవిఁ ♦ దప్పఁగఁ ద్రోసి తపంబు పూనె దీ
వనునెడఁ బట్టుపట్టి నయ ♦ మాఱిచు ధర్మముఁ ద్రెంచి మ్రింగువా
రిని బలె రాజ్యపాలన వ ♦ రించి చరింతునె నీకుఁ దమ్ముఁడన్? ౧౦౮౭

ఉ॥ మేర యిడంగరాని పెను ♦ మేలిమి కూరిమి తండ్రి ఛావఁగాఁ
గారడవిం జరించుచును ♦ కాయలు మెక్కుచు నీవు పోవఁగా
వేఱిమి తోడ వంచనము ♦ వెంచి ధరాస్థలిఁ గవ్వికొంటకున్
జేరిమి క్రుంగి యున్న తఱిఁ ♦ బేరిచి నాఁచుకొనంగ వైరినే? ౧౦౮౮

మ॥ భువనాధీశ్వర! తండ్రి చేయు పొరపున్ ♦ బోరామి లోకాలకున్
దవులం జేసిన కైక కీడు భువిఁ జెం ♦ దన్ రాక రక్షింపఁ బ్రా
భవ సామ్రాజ్యము నేల రమ్ము జగముల్ ♦ భవ్యంబులం బొంద మా
భవ బంధంబులు డింద నంచు నిటు వి ♦ స్పష్టంబుగా నాడఁగన్. ౧౦౮౯

తే॥ భరతు పల్కులు విని వాని - భావమెఱిఁగి, చింతనము చేసి యతని నీ - క్షించి వత్స!
నాదు పలుకొండు కల్లదు వి-నంగఁ దగును, చాల యోచింప ధర్మసూ-క్ష్మంబు దెలియు

ఉ|| శీలము సత్యముం దగవు ♦ చెల్మియు నీతియు వాంఛనీయమౌ
మేలిమి మున్నుగాఁగలుగు ♦ మెచ్చగు సత్పథవృత్తులెల్ల భూ
పాలుర శాసనంబులకు ♦ బద్ధములై భువి నిల్చుచుండు నే
లీల మనంబు నందు పది ♦ లించి తలంపుము సద్గుణాకరా! ౧౦౯౧

ఉ|| ఉత్తమ శాస్త్రముల్ వినుట ♦ యుత్తమ బుద్ధి గడించుచుండుటల్
ఉత్తమశీలముం గొనుట ♦ యుత్తమవృత్తుల నభ్యసించుటల్
చిత్తము దేవుపై నిడుట ♦ చింతన సేయఁగఁ బెద్దవారె కా
సత్తమ మార్గదర్శకులు ♦ సత్యము నీవుఁ దలంచి చూడుమా. ౧౦౯౨

తే|| ఆమహాత్ము లెవ్వారని ♦ యడుగ వలతె?, యెల్లవిధముల మనసున ♦ నెంచిచూడ
తల్లిదండ్రులు దక్కఁ నీ ♦ ధరణియందు, వేఱెవరు లేరు నిక్కంబు ♦ విమలచరిత!

మ|| జను లభ్యాసము సేయు శాస్త్రముల వై ♦ శారద్యముం గొన్న పా
వన చారిత్రక! తండ్రి యాజ్ఞ గొని సం ♦ భావ్యాన్వయాచిత్యభా
వనతో దానిని సమ్మతించితివి నీ ♦ ప్రార్థించుటం జేసి వీ
డినచో సయ్యది సద్గుణం బగునె? పా ♦ టింపంగ లేవే మదిన్?. ౧౦౯౪

క|| తనయులు తలిదండ్రులకున్, ఘన కీర్తిని కూర్చుటకో? య ♦ ఘంబగు నిందం
బెనుచుటకో నీవచెపుమా? జనియించిన ఫలము సుజన ♦ సన్నుత చరితా! ౧౦౯౫

ఉ|| ఏను దురాశచే జనకు ♦ నీభవమందునఁ గల్ల రీనిగాఁ
బూనిచి ఘోరవంబున గు ♦ భుల్లునఁ ద్రోచి వినోదసౌఖ్యసం
ధానక రాజ్య భోగములఁ ♦ దాల్మిని పొంది రహింపనేరునే?
మానవుఁడైన వాని కిహ – మాత్ర సుఖంబులు సుస్థిరంబులే?

చ|| ధరణి నొసంగి సత్యమునఁ – దప్పక నిల్చిన తండ్రి పల్కుచే
భరత! ధరిత్రి నీదెయగు – ♦ బాలన సేయఁగఁ దగ్గ సత్త్వముం
బొరసిన నీదెయౌ మహిఁ బ్ర ♦ భుత్వపు టర్హత నీకెయున్న దిం
కరమర లేల? యేలుకొను ♦ మయ్య జనంబులు సంతసిల్లఁగన్. ౧౦౯౭

తే|| అనుడు భరతుఁడిట్లను జ్యేష్ఠుఁ ♦ డగుచుఁ బుట్టి, మూఁడులోకంబులను సాటి ♦ మొనయకుండు
నీవ నాదిరాజ్యంబని ♦ యెంచితేని, నీక యొసఁగితి రమ్ము మ ♦ న్నించి మమ్ము. ౧౦౯౮

ఉ|| భూమి సమస్తముం గలఁగి ♦ ముచ్చిరుచుండఁగఁ జూచి చూచి పై
నీమనమందు దోఁచు లలి ♦ నే యొనరింతె? కలంక దేఱఁగాఁ
బ్రేముడి వచ్చి మమ్ము కయి ♦ వీడక ప్రోవుమ యంచు దీనతన్
రామ పదాంబుజంబులు క ♦ రంబులఁ బాయక పట్టెఁ బట్టుదన్. ౧౦౯౯

తే॥ నెనరు మనసున నీ♦యిచ్చ ♦ నేర్చినట్లు, నేల యిచ్చుట కొనుటలు ♦ నీతియగునె?
నిందకై జంకి జనకుండు ♦ నీకునొసఁగ, నాఁడు సమ్మతించిన యేండ్లు♦నేఁడె చనెనె?

తే॥ సత్యమొక్కటి దక్క యీ♦జగము వేఱు, పూతగుణమున్న దని చెప్పఁ♦బూనునేమి?
సత్యమున నుండి జాఱ దు♦ష్కృత్యమయగుఁ,గాని వేఱొండగునె నీవ♦కాంచుమయ్య

క॥ ముదమున జనకుని యానతిఁ, బదునాల్గేండ్లేను వనుల ♦ వసియింపంగా
సదమలమతివై యంతకు, వదలక నాయాజ్ఞ నీవు ♦ వసుధం గొనుమా. ౧౧౦౦

తే॥ తండ్రి యపుడె కిరీటంబుఁ♦దాల్పు మనఁగ, నతని యాజ్ఞ మీఱఁగ జంకి♦యనుమతించి
నాఁడ నదియెంచి నావచ♦నంబు దాఁటఁ, దగునె? పని వినుమింకఁ జిం♦తనమువలదు.

వసిష్ఠుఁడు రాము నయోధ్యకు రమ్మని కోరుట

ఉ॥ తేజిత సత్త్వశాలియగు ♦ ధీరుఁడు రాఘవుఁ డిట్లు వల్క వి
భ్రాజిత కీర్తిశాలి ప్రతి ♦ భన్ భరతుండు వచింపఁ బూన నం
భోజభవాత్మజుం డనియెఁ ♦ బూర్వ నిరూఢ పరాక్రమాఢ్యులౌ
రాజుల సచ్చరిత్రములు ♦ శ్రద్ధను విన్మరియాట దీఱఁగన్. ౧౧౦౪

ఉ॥ తొల్లి వరాహమూర్తియయి ♦ తోయజ నేత్రుఁడు కోఱ పంట జా
బిల్లి కలంక మట్లు కన - పింప ధరన్ జలరాశి నుండి యు
త్ఫుల్ల మనంబుతోడ జన ♦ ముల్ పరితోషమునొంద నెత్తి నాఁ
డుల్లసిత ప్రకాశమున ♦ నొప్పుచు నెప్పటియట్ల యుండఁగన్. ౧౧౦౫

మ॥ విల యాంతంబునఁ బంచ భూతములు ని - ర్వీర్యంబులై తేజముల్
వొలియన్ దత్త్వము లెల్ల లీనమగుడున్ ♦భూతేశుఁడౌ విష్ణు వీ
జలరాశిన్ సృజియించి యందు బహు వి ♦ శ్రాంతిం గనంగోరి ని
ర్మలమహా మేటి వెలుంగు రూపమున ని ♦ ద్రం జెందె మఱ్ఱాకుపై. ౧౧౦౬

తే॥ ఉన్నతులగు వేల్పులకుఁ బ్రీ ♦ యూష మొసఁగు, కడలి వంటి నల్లని మేను♦గలుగువాని
నాభియందు పుట్టిన నలి ♦ నంబు నుండి, యఖిల జగముల సృజియింప ♦ నజుఁడుపుట్టె

తే॥ అవ్విరించి జగంబుల ♦ నివ్విధిల్లఁ, జేయుచోఁ గల్గెఁ దొలుత వి - శిష్టమైన
మీ మహాన్వయ మండలి ♦ మేదినీశ, వరులు నెఱి దప్పు వారలీ ♦ వఱకు లేరు

తే॥ శ్రుతులుశాస్త్రములిహపర ♦సుఖములొందఁగఁబ్రగురుఁడైపోషునుఁడుజ♦గంబులందు
తండ్రు లై దుగురం దని ♦ తదజ్ఞు లండ్రు, నిక్క మిదియుఁ గుమారక! నీవెఱుఁగవె?

తే॥ సదమ లాత్మక! యేను శా - స్త్రములు పెక్కు, లెలమి నేర్చిన ఫలము నా♦ కెనయునట్లు
నాదు పనుపు గాదనక వె ♦ న్కకును వచ్చి, రాజ్య భారంబు పూనుము ♦ రామభద్ర!

తే॥ అట్లు పలికిన కులగురు ♦ నరసి రాము, చంద్రుఁడీరీతిఁ బల్కె నం ♦ జలి ఘటించి
సర్వశాస్త్రార్థవేత్తలు ♦ సద్గుణులరు, కలవె మీరెఱుంగని ధర్మ ♦ గతులు ధరణి?

చ॥ అగుదురు గాక సద్గురువు ♦ లౌదురు గాక విధాత సూనులే
యగుదురుగాక దైవతము ♦ లౌదురు గాక యుం దల్లి దండ్రులే
యగుదురు గాక సత్యసుతు ♦ లాడి తొలంగిన కద్దు లాడుటల్
తగునొకొ? మిమ్ముబోఁటి గుణ ♦ ధన్యులకుం దలపోసి చూచినన్?

ఉ॥ తల్లి విధించెఁ జేయుమని ♦ తండ్రియు నుత్తరు విచ్చియయ్యెఁ బైఁ
జెల్లుదునంచు నియ్యకొని ♦ శీఘ్రమునన్ వహియింప కేగు నా
ప్రల్లదు పుట్టుకంటెఁ బడు ♦ పాటుల మంచియుఁ జెడ్డ గాన కే
పొల్లగు లంపటన్ దిరుగు ♦ ముక్కిడి కుక్క భవంబు మేలెకా?. ౧౧౧౩

చ॥ ఎదుట విధించు పెద్దల య ♦ భీప్సితముల్ నెఱవేర్తు నంచు బెం
పొదవఁగ సమ్మతించితి స ♦ మున్నత మానస మందు మీరలా
పదపడి యిట్టు లాజ్ఞ యిడు ♦ వారలు! నేనది చేయు టొప్పగున్
ద్రిదశ మునీంద్రవంద్య! యుప ♦ దేశము సేయుఁడి ధర్మ సమ్మతిన్. ౧౧౧౪

చ॥ అనుడు వసిష్ఠమౌని యిఁక ♦ నాడఁగ నెయ్యది లేదయంచు శం
కను గొని యూరకుండె నటఁ ♦ గైక సుతుండను సట్టులైన మే
దిని పరిపాలనం బలుపు ♦ దిష్టము చిత్తము గల్గు వారలే
గొనకొని యేలనీ; యితనిఁ ♦ గూడి వనంబులనే చరించెదన్. ౧౧౧౫

తే॥ అనఁగ నత్తఱి వేలుపు ♦ లది యెఱింగి, గుంపులై తమ్ముఁడన్నను ♦ కొంచుఁ బోవ
మన తలంపులు సఫలమ్ము ♦ నెనయఁజాల, వనుచుఁ జింతించి యిట్లని ♦ రందఱు విన.

చ॥ వినుత గుణాఢ్యుఁడైన రఘు ♦ వీరుఁడు క్షీరతఁ దండ్రి యాజ్ఞమై
వనులఁ జతుర్దశాబ్దము ల ♦ వారణ రీతిగ నుండువాఁడు స
న్మనమునఁ గైక పుత్త్రుఁడు జ ♦ నంబులఁ బ్రోచుచు రాజ్యమేలువాఁ
డినకుల వార్ధి సోములకు ♦ నియ్యది యుత్తమ ధర్మమై తగున్. ౧౧౧౬

ఉ॥ దేవత లిట్లు పల్క జగ ♦ తీ తనయా వరుఁ డంత నానుడుల్
ద్రోవఁగ రాని వయ్య మది ♦ దొడ్డగ యోచన సేయ వయ్య నే
నీవని నుండు కాల మది ♦ యెంత? పదంపడి వత్తు నయ్య ని
న్నీవిధి వేడికొందు నని ♦ యిచ్చ గ్రహించెను తమ్ము హస్తముల్. ౧౧౧౭

చ॥ ఇటులను నన్నకయ్యనుజుఁ ♦ డిట్లను నేమనువాఁడ నిందుపై
నటులె చతుర్దశాబ్దముల ♦ యమ్మెఱునాఁడె పురంబు చేరఁగాఁ
దటుకున రమ్ము రాకయటు ♦ తప్పిన నీపదమాన సుమ్ము ప్రో
త్కటతర వహ్నిఁ జొచ్చి కడ ♦ గాంచెద నాఁడె సురల్ నుతింపఁగన్

తే॥ అట్లు శపథంబు చేసి హ్రా ♦ దజ్జుఁ డపుడు, నెగులు విడిచెను భరతుండు ♦ పొగడుగుడిచె
నడరు సత్కీర్తి తనకంబెఁ ♦ బొడవుగాఁగఁ, గాంచు రామచంద్రుఁడు సమ్మతించెనంత

చ॥ భరతుఁడు వేఱొకండరుదు ♦ భావన చేసి మహాత్మ! పాదుకల్
స్థిరమతినిమ్ము తత్ప్రతిని ♦ ధిత్వము పూని ధరిత్రిఁ గాచి నీ
కరుణ గడింతు నన్నుఁ బద ♦ కంజములం ధరియించు వాని ని
ర్జరులకు నొందరాని స్థిర ♦ సౌఖ్యము లిచ్చెడు వాని నిచ్చినన్. ౧౧౨౧

ఉ॥ వారక బాష్పధార లొద ♦ వంగల కన్నులతోడ ధూళి యొ
ప్పారిన మేనితోడ నమ ♦ రాది సమస్త జనాళి దుఃఖ ని
స్తారక రామ పాదుకల ♦ సమ్మతి రత్న కిరీట లీలఁ జ
క్కారముగా ధరించి రఘు ♦ కాంతుని వీడ్కొని యంతఁ గ్రమ్మఱన్.

క॥ జనములు బంధులు పెద్దలు, మునులును సచివులును పౌర ♦ ముఖ్యులు తక్కం
జనములు భరతుని వెంటనె, చనియెం జని లేక రామ ♦ చంద్రు నెడయుచున్.

తే॥ ధర్మశాస్త్ర వీరుఁడు భర ♦ ద్వాజుఁ డేగె, మరలె నింగిని కూడిన ♦ సురగణంబు
కూర్మి మిత్రుండుగుహుఁడు వీ ♦ డ్కోలువడసి, భరతు వెంటనెచనె దుఃఖ ♦ భరితుఁడగుచు

సీ॥ ఈపాదములె కదా ♦ యింద్రాది సురల కా, పదవేళ నొదవెడు ♦ పట్టుగొమ్మలు
ఈ యంఘ్రులే కదా ♦ శ్రేయంబు లొసఁగ గూర్చు, పావనగంగకుఁ ♦ బ్రభవ గృహము
ఈచరణములెకా ♦ యింద్రియ జేతలౌ, యతివర హృదయ గే ♦ హముల దివెలు
ఈపదములె కదా ♦ యింతి యహల్య పా, పంబుల మాన్చిన ♦ పరుసవేది

తే॥ అనుచు భరతుండు తననింద ♦ కామకొనిన, పాదుకల మస్తకంబున ♦ భక్తిఁ దాల్చి
గంగదాఁటి పాడై చెడు ♦ కాడుఁబోలు, పురము సాకేతమును చొర ♦ బుద్ధిగొనక.

శా॥ నందిగ్రామమునందు పాదుకల నం - దం బొప్పఁ దాపించె తా
ముందుం బోలెనె రామసన్నిభ సుఖం ♦ బుంబొంది రాజ్యంబు రా
జేందుల్ భక్తిని గొల్వ మోదమున లో ♦ కేశుల్ ప్రశంసింప స
ద్బృందంబుల్ సుఖయింప నేలె భువన ♦ శ్రేయంబు గేయంబుగాన్. ౧౧౨౯

ఉ॥ రాముఁడు చిత్రకూట శిఖ ♦ రంబున నుండెడిఁ జూత మం చయో
ధ్యామనుజుల్ ప్రియంబు మెయిఁ ♦ దప్పక వచ్చుచు నెమ్మనంబు డో
లామతి సేయువారని త ♦ లంచుచు నచ్చటు వీడి దక్షిణా
శాముఖుఁడై యతండు చనె - జానకితో ననుజన్ముతోడుతన్. ౧౧౩౦

అయోధ్యా కాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రామచంద్రార్పణ మస్తు.

ఓమ్. తత్. సత్.

శ్రీ

కంబరామాయణము - ఆరణ్యకాండము

౧. విరాధ వధ పటలము. (౭౨)

చ॥ మనుజవిభుండు సత్త్వగుణ ♦ మాన్యుఁడు జీవహృదంతరాత్మయై
మననము సేయఁ జేయ మహి ♦ మం బొనఁగూర్చెడు వేదముల్ విరిం
చనుఁడుఁ దపంబుసేసి కనఁ ♦ జాలని సర్వజగత్ప్రభుండు మా
మనమున కందువాఁడె? పలు ♦ మార్గములన్ గమనించి చూచినన్.

ఉ॥ ముత్తియముల్ కుదించి నటు ♦ ముచ్చటఁ గూర్చు స్మితంబు మోమునన్
హత్తిన సీతతో యువకు ♦ లాదటఁ జిత్ర శరాసనంబులన్
జొత్తిలఁ దాల్చి పత్రఫల ♦ శోభితవాటి భవాబ్ధి పారగుం
డుత్తముఁ డైనయత్రి వన ♦ మొప్పుగఁ గాంచిరి వారుముందటన్. ౨

చ॥ గొనకొని భూమి భారము క ♦ కుప్పల నిల్చి వహించు మత్తవా
రణములఁ బోలె వారు ముని ♦ రాజు వనంబునఁ జొచ్చి ముప్పగన్
దునిమి ప్రశాంతిమైఁ దపము ♦ తొట్టఁ గఁ జేయు మునీంద్రుఁ గాంచి వం
దన మొనరించి నిల్వఁ బ్రమ ♦ దంబును పొందె నతండు పొంగుచున్. ౩

ఉ॥ బందుగులెల్ల గీమునకు ♦ వచ్చినచో గృహమేధి సంతసం
బందు విధాన సత్రి ముద ♦ మంది కుమారకులార! మీర లి
ట్లొందఁగ దర్శనం బొనఁగ ♦ నొక్కట దేవతలున్ జగంబులున్
బొందుగ వచ్చి నట్లడరెఁ ♦ బుణ్యుఁడనైతి నటంచు మోదిలెన్. ౪

ఉ॥ ఆతనితోడ నాఁడచట ♦ నర్మిలిమై వసియించి సాధ్వియున్
బూత చరిత్ర యత్రిముని ♦ పుంగవు దేవ్యనసూయ సీతకుం
బ్రీతి నొసంగు గంధ ఫల ♦ వస్త్ర సుభూషణరాజిఁ గొంచు రా
మాతిలకంబు రా విబుధ ♦ మాన్యులు దండకఁ జేరి రంతటన్. ౫

సీ॥ మదవారణంబులు - పదునాఱు నంత రెం, డంతల సంఖ్య పం - చాననములు
పదునాఱు శరభముల్ - గుదిగాఁగఁ గూర్చిన, ముమ్మొన వాలు చేఁ ♦, బూన్చి పట్టి
జుంజుఱు జేగుఱు - జొంపంపుఁ దలవాఁడు, విషగిరి నడచె నా - వెలయువాఁడు
క్రొమ్మొగుల్ వసియించు♦కొండలు కాలఁద్రొ,క్కుడు దూదివలె లేవ-నడచువాఁడు

తే॥ వ్రణము లట్లు ప్రకాశించు-కనుల నుండి,మిడుఁగుఱులురాల రవిశ్రుంగ-మిన్ను వడఁక
నవనియును దద్దఱిల్ల మహాబలిష్ఠుఁ, డైన యముని చేవయును కా -ర్యంబు నొంద.

సీ॥ సింహాసంఘము ప్రవే - శించి గర్జించెడు, శ్రవణ కందరముల - ప్రక్కలందు
నెల్లదిశల విల - సిల్లెడు మేరు శి, ఖరములు పోఁగుల - నొరయు చుండ
మొగుళులసందునఁ - బొడసూపు నెత్తుని, యాకసమోయన - నతిశయిల్లి
నల్లచేఁ దడిసిన - నల్లని కాయంబు, చందన సిక్తస్తనా - చందమొప్ప

తే॥ వీరులను తురంగమముల - వారణముల, నరదములను సింగంబుల - వ్యాఘ్రములను
చిక్కవాని నెల్లను కొండ - చిలువలందు, గూర్చు దండలు కుత్తుకఁ-గొమరుమిగుల

ఉ॥ కొండలఁ బోలె శూలమునఁ - గ్రుచ్చిన యేనుఁగులం గరంబు లొం
డొండుగ నంది యీయఁగ మ - హోన్నత పర్వత కందరంబు నా
నుండెడి బాకినోట నొక - యొరను ముడ్చి మెదించి మ్రింగుచుఁ
మెండగు నాఁకటం దనిసి - మేకొనకుండెడు బొట్టపొట్టతో. ౮

ఉ॥ పన్నగరాజ రత్నముల - బంధురలీలఁ బొదింగి వానితోఁ
బ్రన్నన రాహు పాశమునఁ - బట్టి దిగీశ విమాన పంక్తులఁ
గ్రన్ననఁ గూర్చి ఋక్షములఁ - గట్టిన మాలికలోన గాములఁ
మన్ననఁ జేర్చితాల్చు జయ - మాలిక వక్షమునఁ రహింపఁగఁ, ౯

ఉ॥ సంజను వహ్నిఁ బోలి పరు - సం బయి యెఱ్ఱఁ దనంబు మీఱు నా
జుంజులు వెంద్రుకల్ విరియ - శోభన వారణ కుంభమట్టు లు
బ్బంజను ఫాలభాగమున - వాసవ సామజ ఫాల పట్టముఁ
రంజిలు పొన్ను పొన్ను రద - నంబులు చొక్కముగా వెలుంగఁగన్. ౧౦

తే॥ నలుపు మీఱంగఁ గ్రూర గు-ణంబుపొంగ, నలుకఁ దగియున్న కొఁడిమెవి-పొగ్నులట్లు
పొలయఁ దామసమను నిరుల్-పూఁతగాఁగఁ, బూసికొనివచ్చుకలికాల-మోయనంగ.

ఉ॥ చంపిన వేఁగిచర్మములె - సన్నని వల్వగ దంతి చర్మముల్
జంపగు నుత్తరీయముగఁ - జాలగు దిగ్గజ మస్త ముక్తముల్
పెంపగు నందుకంబులుగఁ - బెన్చిన లావగు కొండ చిల్వలే
సొంపగు కాసెగాఁ గయిఁద్రి - శూలము దాల్చి హరుండు నాఁడగన్. ౧౨

తే॥ ఫణి ఫణామణి ఖచిత కం - కణము లొప్ప. చేతులందున వలమురి - చింద మమరఁ
జేయు కడియంబులును దాల్చి - జీబులైన, మీసములఁ గిల్లువాసన-మిగులఁ గొలుప.

శా॥ కైలాసంబును మేరు భూధరము ను - గ్రస్ఫూర్తిఁ జెండ్లంబలెఁ
దూలందన్ను బలిష్ఠ పాదములతో - దుర్వార వేగంబుతో
వేలావేష్టిత భూతలంబు తనతో - వెన్నంటి రా నాదితే
యాలోకంబుల నంతరంగముల న - ల్లాడించు రౌద్రంబుతో. ౧౪

ఉ॥ స్థూలములైన భూతములు - చొక్కముగా నొకరూపమందెసన్
పోలిక వాఁడు మేఘరవ - మ్ముం దలపించు నెలుంగువాఁడు గి
న్లాలసుఁ జిచ్చునిచ్చు నొక - లక్షయు నిర్వదియైదువేల నా
గాలి బలంబు గల్గిన య - జాండ భయంకర దుష్ట కర్ముఁడున్. ౧౫

చ॥ పెసిదములైన గుంపు మగ - పిడ్గులఁ బోలిన క్రూరకృత్యముల్
నడపెడువాఁడు కూళుఁడు చె - నంటి విరాధుఁడు డాసి వృక్షముల్
పెఱయుచుఁ జెల్ల గిల్లఁ బృథి ♦ వీ ధరముల్ వడి వ్రీల రేఁగి మం
దుడుకున దొడ్డ పిండ్లు గల - దోర్బలవీరులఁ గాంచి కేరుచున్. ౧౬

ఉ॥ కోఱలఁ జూపుచున్ బలుపు ♦ కొండ గుహాంబలె నోరువిప్పుచున్
మీఱి యదల్చి నిల్మనుచు ♦ భ్రమింగెడు పోలిక వచ్చి తెప్ప ల
ల్లాఱుచు నంతలోన నిక ♦ చాంబుజ మందు వసించు హంసి నా
సౌరు వహించు సీతఁగొని ♦ చయ్యన వ్యోమ పదంబు ముట్టఁగన్. ౧౭

మ॥ పురుషశ్రేష్ఠులు వానిఁ గాంచి మిగులం ♦ బొల్పారు కోపంబుతో
శరముల్ పింజ్లను గూర్చి వెంటఁ జనుచున్ ♦ జా వేఁడి యుల్లల రా
జరుగంజూచెదు రాక్షసాధమ! యికే ♦ చందాన నీవేగినన్
బరియల్ సేయక వీడఁ బోము నిలుమా ♦ పందా! యనన్ దైత్యుఁడున్.

మ॥ తొలి వేల్పిచ్చు వరంబుచేత నసువుల్ ♦ ద్రుంగింపలేరెవ్వరున్
బలిమిన్ ముజ్జగ మొక్కటై యెదిరి నన్ ♦ భంగింపఁగా లేదు నే
'నిల నేకైదువు లేకయే యెసఁగి మా ♦ యింతున్ సమస్తంబు మీ
కెలమిం బెట్టితిఁ బ్రాణ భిక్ష చనుఁడెం ♦ దే నీ చెలిన్వీడుచున్. ౧౯

మ॥ అన శ్రీరాముఁడు దంత కాంతు లొలయన్ ♦ హాసంబు గావించి యా
దనుజుం డెన్నఁడు పోరెఱుంగఁడు భుజో ♦ త్సాహంబు దర్పంబు నొ
క్క నిమేషంబున నూఱడిల్లి సమయుం ♦ గాకంచు లోనెంచి ని
స్వన పూర్ణంబుగ నారి లాగుచు ధను ♦ ష్టంకారముం జేయఁగన్. ౨౦

విరాధయుద్ధము

తే॥ విరిసి యూర్ధ్వని సాగర ♦ వేష్టితంబు, కుధర భరితంబునైన యీ ♦ కువలయంబు
నమర నాగాది లోకంబు ♦ లధిగమించి, యశనిపాతంబు చందాన ♦ నతిశయిల్లె. ౨౧

తే॥ వంచక బిడాల వదన గ ♦ హ్వరము నందు, చిక్కి తపియించు చిల్కనాఁ ♦ జెలఁగుసీత
నిలను వదలి దైత్యుఁడు నంత ♦ చలితుఁ డగుచు, నంజనాద్రిఁ బోలినరాము ♦ నడరి[illegible]

శా॥ బేతాళాదుల యాఁకలిం దనుప వి ♦ ద్విడ్బృంద కీలాలముల్
జేతః ప్రీతి నొసంగి వారి వినుతుల్ ♦ చేకొంచు నాదిత్య హృ
ద్భీతిం గూర్చుచు బాడబానల శిఖా ♦ దీవ్యత్ప్రభాయుక్తమై
చేతం దాల్చిన శూలముల్ విసరె నా ♦ శ్రీరాముపై నుద్ధతిన్. ౨౩

ఉ॥ దిక్కులు దిక్పతుల్ సురలు ♦ దిక్కరులున్ భువనంబు సర్వమున్
దిక్కటి వెక్కసంపడ ను ♦ దీర్ణ హాలాహల మట్టురాగ, స
మ్యక్కులశైలమట్లు కన ♦ కాచల మట్లు వెలుంగు చాప మం
దొక్క యలుంగు గూర్చి చెవి ♦ యొందఁగ లాగుచు రాముఁ డేయఁగన్.

తే॥ అసుర కుల మెల్ల నేఁడె పొం ♦ గారె ననఁగఁ, బట్ట పగలు నక్షత్రముల్ ♦ పడియె ననఁగఁ
దుండ్లు తుండ్లయి శూలంపుఁ ♦ దుంట లెల్లఁ, జువ్వలట్టులఁ బఱచుచుఁ ♦ జొచ్చె దిశల.

చ॥ సురలకు మృత్యు హేతువగు ♦ శూలము త్రుంగుటఁ జూచి రక్కసుం
డురవడిఁ జేతులన్ మలల ♦ నూడ్చి రఘూత్తము పైనవైవ న
గ్గిరులను వజ్ర సన్నిభ ని ♦ కృంతన భల్లము లేసి త్రుంప నా
పరియలు వానిపై మరలఁ ♦ బాఱి శరీరము నొవ్వఁ జేయఁగన్. ౨౬

తే॥ దైత్యుఁ డంతట నొక మహా ♦ తరువు వెఱికి, విజ్ఞు లెవ్వని తత్త్వంబు ♦ వేడ్కఁ గాంత్రు
ధర్మ ముద్ధరింపఁగ నేఁడు ♦ ధరకు దిగియె, ప్రణవ మంత్రార్థ మెవ్వఁడా ♦ రామునేసె.

క॥ వీరుఁడు రాముఁడు నాలుగు, నారసముల దానిఁ ద్రుంచి ♦ నాటించెను నా
ఱాఱు శిత శరము లసురుని, పేరురమున బాహువులను ♦ భీకర లీలన్.

తే॥ కంటకములు వేధింప ముం ♦ గాళ్ల తోడఁ, దీయనెంచి సంకటపడి ♦ దేహమును వి
దిర్చికొను నేదువలెఁ దన్ను ♦ దివిరి నొంచు, ములుకులూడ మేనిని వాఁడు ♦ ముడిచి విడ్చె.

ఉ॥ నిప్పుల వంటి ముల్కు లవ ♦ నీవిభుఁ డేయఁగ నవ్వి మేనిపైఁ
గప్పక దూఱి దూయుటయుఁ ♦ గష్ట విచేష్టితుఁడైన కూళయున్
గుప్పున మేనినుండి వడి ♦ గ్రొచ్చిన గంటుల రక్త ధారలన్
దొప్పఁగఁ దోఁగి సత్త్వమును ♦ త్రుంగఁగఁ దెల్వి నశించి నిల్వఁగన్. ౩౦

చ॥ పిడికిటి పోరునందు బహు ♦ విశ్రుతవీరులు రామలక్ష్మణుల్
చెడని వరంబు గొన్న బల - శీలి యితండు శరాళిచేతఁ జా
వఁడు మరలన్ రణంబునకు ♦ వచ్చు నటంచు నరాసి దూసి కే
లెడయఁగఁ ద్రుంతమంచు ♦ ననురేశు భుజంబుల నెక్క నాతఁడున్. ౩౧

తే॥ పొంగిపాఱెడు శోణిత ♦ పూర మొప్ప, నంత దెలిసి భుజంబుల ♦ శూరవరుల
నొక్క నడక పదింతలు ♦ ఖిక్కటముగ, గగన వీథిని పఱచెన ♦ గ్గలిక మొఱయ. ౩౨

తే॥ కనక గిరిఁ జుట్టు చంద్ర భా ♦ స్కరులఁబోలి, యిరువురొప్పారనసురయుం ♦ బరమునందు
ర క్తకాయంబు తోడను ♦ ర్విక గదించి, దిరిగె గిరగిర శరధి మం ♦ దరము మాడ్కి.

ఉ॥ బంగరు చాయ వాఁడసిత ♦ వారిద వర్ణము వాఁడు బాహులన్
రంగరుచుండ మింటికిఁ ద్వి ♦ రక్ నెగయంజను సోఁకు చూడఁగా
సంగడి నన్నలం గొనుచుఁ ♦ జయ్యన మింటికి నేగు పాడి రూ
పుంగొని యొప్పు పక్షికుల ♦ పుంగవుఁ దార్క్ష్యుని బోలె నత్తఱిన్. ౩౪

క॥ కరుణాకరుఁడగు తనపతి సురరిపుచేఁ బడఁగ సీత ♦ ♦ సుకి వడి హాంసన్
దొరఁగిన హాంసిం బలె వా, డొరసిన సుమవల్లి వోలె ♦ నుర్వర వ్రాలెన్. ౩౫

తే॥ పదముపడి లేచి వేపోండు ♦ పలుకఁ దోఁప, కునికి నడు మసియాడ నా ♦ దనుజునంటి
చనుచుఁ దల్లి బోలిన దయా ♦ గుణుల పేడి, తన్ను భక్షింపుమని సీత ♦ ధరణిఁగూలె.

తే॥ పనవి పలుకులు తడఁబడఁ - బ్రాణములును, వాడఁ జేష్ట దక్కిన సీత - పగిది యెఱిఁగి
యన్నఁ గనుఁగొని లక్ష్మణుఁ - డార్య! దేవి, పరితపింప నిట్లుండుట - పాడియె? యన.

చ॥ జరుగఁగఁ దగ్గ త్రోవ యిటు - సాగుట మేలె యటంచు నెంచితిన్
దొరకొని వీనిఁ జంపుటది - దొడ్డయె? యంచు హసించి రాఘవుం
డురుతర పాదఘాతమున - నుర్విఁ గూలఁగఁ దాఁప వాఁడు పెం
దరువు ప్రభంజనాహతికి - ధారిణిఁ గూలిన పోల్కిఁ గూలుచున్. ౩౬

చ॥ ధరఁబడి రోఁజుచుండఁ గని - దైత్యుని రాజకుమారు లిద్ద ఱు
ద్ధురతర బాహుమూలములఁ - ద్రుంచుచుఁ దూఁక విరాధుఁ డుగ్రుఁడై
యురవడి సూర్యచంద్రుల స - ముద్ధతి మ్రింగఁగ వచ్చు రాహు వ
ట్లిరవుగ రామలక్ష్మణుల - నెత్తుగడం గబళింప వచ్చుడున్ ౩౭

చ॥ వ్రణముల నుండి యోడిగిలు - రక్తము పైపయి వృద్ధినొంద దు
ర్గుణుఁడగు దైత్యు ప్రాణములు - గ్రుంగమి రాముఁ డెడంద నెంచి ల
క్ష్మణుఁగని గుంట ద్రవ్వుము ని - శాచరుఁ బూడ్చుట యుక్తమన్న స
ద్గుణయుతుఁ డొక్క పల్లమును - ద్రొచ్చెను బాణబలంబునన్ వడిన్

చ॥ నదుల జలంబునందు జత - నంబున దోపిని పాచితంబుకై
వదలక ముంచునట్లు రఘు - వర్యుఁడు త్రోవఁగరాని దొడ్డ యం
గదలఁ దొలంచు భక్త జన - కామదమైన పదంబు తోడ నా
మదయుతుఁడైన రక్కసుఁడు - మ్రంగఁగ బల్లమునందు త్రోవఁగన్

చ॥ తొలుతను బ్రహ్మయై నెగడి ♦ దొడ్డ యజాండము సృష్టిచేసి యం
దుల వడిఁ దానొకఁడుంగను ♦ తోఁచిన రాముని కాలి తాఁకుచే

నలఘుఁడు సోఁకు పూర్వ మల ♦ కాధిపుఁ డిచ్చిన శాపశక్తిచేఁ
గలిగిన ఘోరరూపమును ♦ గ్రక్కున వీడి గమించె మింటికిన్. ౪౨

తే॥ ఎగిరి గంధర్వుఁడై నిల్చి ♦ యింద్రియముల, విషయములకు వశంబయి ♦ వీఁగుబుద్ధి
మాఱు సుజ్ఞానియై భక్తి ♦ మనసు నందు, గలుగ రాఘవు వినుతించె♦గౌరవమున. ౪౩

విరాధుఁడు రాముని వినుతించుట.

చ॥ శ్రుతులు నుతించు నీదగు వి ♦ శుద్ధ పదంబులు సర్వలోక సం
గతములు గాఁగ వ్యాప్తిగొనఁ ♦ గాఁ గడ మంగము లెట్టి వ్యాప్తివో?
రతనపుఁ డెంకి యందునఁ ది ♦ రంబుగఁ గాక యొకండొకంటితో
నతుకని పంచ భూతముల ♦ యందును నిల్చిన నిన్ భరించునే? ౪౪

మ॥ గజనాథుండు జలగ్రహ గ్రహణ దుః ♦ ఖంబంది కేలెత్తి యో
త్రిజగద్వంద్య! ముకుంద! దేవ! శరణా ♦ ర్థింజూడవే ప్రోవవే
భుజగాధీశ్వర తల్ప! యంచుఁ బిలువం ♦ బూర్ణాను కంపామతిన్
నిజ సంశీలత దంతిఁ గాచితివి ని ♦ ర్ణిద్రాప్ర మేయాకృతీ! ౪౫

తే॥ ఇహపరంబులు గన నడు ♦ నెడను నిలిచి, స్థిర కృపాకటాక్షంపు వీ ♦ చికలఁబరపు
దేవ! నీవొకో! ధర్మము ♦ స్థితిని మనుప, నొంటరిగ గాలిపడగ నా♦నొలయుచుంటి. ౪౬

ఉ॥ పుట్టుట గిట్టు టాటలుగఁ ♦ బూన్చిన దేవ! విరాగ పూరుషుల్
పుట్టిన వారి పూర్వగతి ♦ పోవునె? తక్కినవారి కై వడిన్
బుట్టుదు రేమి? తొల్లి తమ ♦ పొందిన సంస్థితిఁ బొందు టబ్రమే?
యిట్టుల మైన సద్యశము ♦ నెల్లెడ నించిన రాఘవేశ్వరా! ౪౭

చ॥ భయమును కూర్చునట్టి భవ ♦ వారిధి దాఁటఁగ నాశ్రయంబుగా
నయగతిఁ బూను సర్వమత ♦ నాయకులట్టి మతాధిదేవతల్
నియమిత తత్త్వరూపివయి ♦ నీవు జగంబుల నుల్ల సిల్లనే
జయ మహిమంబు లొందుదురు? ♦ సల్పున దెయ్యది? రాఘవేశ్వరా! ౪౮

తే॥ బ్రహ్మ మొదలుగ నెల్ల ని ♦ ర్జర వరులకుఁ, దక్క ప్రాణులకు మొదలి ♦ తండ్రివీవ
యైనచో లోక ధర్మంబు ♦ ననుసరించి, కాంచి పెంచెడు తల్లిగాఁ♦గాలు లెవరొ? ౪౯

ఉ॥ నీవె పరాపరంబు, గతి ♦ నీవె, సమస్త మహాండ జాలముల్
నీవె, చరాచరంబులును ♦ నీవె, విచారణ చేయఁ దేఱుటల్
నీవె, మతంబు లన్నియును ♦ నీచరణావధులే, యిటేల మా
మావిధిఁ గ్రీడసేయ వల ♦ పా? మఱి ద్రొంగ విధంబు లేల్లొకో! ౫౦

ఉ॥ రాసరుదైన వాని క్రియఁ ♦ గ్రాలుచు వచ్చు మహేశ! ధేనువుం
గానని దూడ వత్సమును ♦ కానని గోవును లేవు; లోకజా
లానకుఁ దల్లి నీవయిన ♦ లాలిత రీతి నెఱుంగు దెల్లయుక్
గానఁగఁ జాల దీ జగము ♦ గాంచిన తల్లి నిదేమి మాయయో?   ౫౧

చ॥ జనములు పెక్కు దైవముల - సన్నుతి సేయఁగ నిచ్చగింతురై
నను నినుగాక యన్యమగు - నాయకదైవము గల్గునంట స
జ్జనుల కనర్హమా; కమల - జ త్రిపురాంతక నిర్జరావళుల్
వినుతి యొనర్చ్రి నిన్నెయని - విజ్ఞ సమూహ మెఱుంగ కున్నదే?   ౫౨

తే॥ శ్రీనివాస! రమేశ! నిద్ర! జగతిఁ, బలుమతముల దైవములు ద్వంద్వములఁదగులు
వారివలెఁ దపించు; ని - ర్ద్వంద్వుఁడైన, యీవు నిద్రింప కేవేమ - మేలకొంటి?.   ౫౩

తే॥ మోయుచున్నాఁడ వహివయి, భూవరాంగి, నెత్తుచుంటివి పోత్రివై - యెలమితోడ
గ్రుక్కగొందు వొక్కొకపరి-కొలుచుచుందు, విద్ది శ్రీదేవి యెఱిఁగిన-నెరియకున్నె?.

తే॥ నీవు పుట్టించు జీవులు - నిజము నెఱిఁగి, కొలల దానిచే నికింత - కొదువ పడునె?
శర్వునకు నిచ్చు భిక్షచే - శంకపడిన, వారు మర్త్యు లమర్త్యులి - ప్పటికిఁ గలరు.   ౫౪

మ॥ భువనోద్ధారణ! హంసవై నిగమముల్ - బోధించి తా బ్రహ్మకే
య్యవి నీకెవ్వరు మున్ను నేర్పి? రలవా - రంతంబు పాటించిరే?
భువి జీవాత్మల వేఱయి యొకటియై-పొంకంబుగానుండు నం
భవ మవ్వానిని వీడియో? విడకయో? - భావింప నేమాయయో?.   ౫౬

చ॥ అసదృశమూర్తి! నీవు తొలి - నాదటఁ బండిన పాలవెల్లిఁ బా
ప సకిన మంచము స్వీకరించి - పాపుని దాసుని గాచుకై కృపా
రసము వహించి వచ్చి తమ - రక్ష భవసాగర మీఁదఁగంటి నిం
పొసఁగు భవత్పదాబ్జ మహి - మోన్నతి నేమని సంస్తుతింతునో?   ౫౭

తే॥ ఇట్లు వినుతించు నతని సీ-తేశుఁడరసి, యిట్టిజన్మంబు రాఁగత - మేమి తెలుపు
మనుడు నాతఁడసత్య జీ - వనము తొలఁగ, జ్ఞానమొసఁగు పదాంక! నా-చరిత వినుదె?

తే॥ అలకవాసిని తుంబురుఁ - డనెడు వాఁడ, రంభ నాట్యగానంబు లా - రంగఁ గాంచి
వలచి కలియుటచే శ్రీద-వలన నాకు, నిట్టిజన్మంబు సిద్ధించె - నేమి సెప్ప?   ౫౯

తే॥ తొడఁగి జ్ఞానంబు మొదలంటఁ-ముడిచివైచు, కామరుజనన్ను వెన్నంటఁ-గలుగుకతన
కరుణ మాని కుబేరుండు - కఠిన దైత్య, రూపి వగుమని తిట్టనీ - రూపువచ్చె   ౬౦

క॥ ఈశాప ముక్తి తెలుపఁగ, దే శంకరమిత్ర! యంచునే - వేఁడ భవత్
పేశల పద తాడనమున, నీశాపము దీఱునంచు - నెఱిఁగించె దయన్.   ౬౧

క॥ స్వర్గపదం బెల్లెడల స, నర్గళ గతిఁ దిరిగి వేఁచు - నరహంతకుఁడై
దుర్గముఁడై దానవకుల, మార్గుఁడగు కిలింజునకుఁ గు - మారుఁడనై తిఁక. ౬౨

క॥ మంచియుఁ జెడుగు నెఱింగెడు, నంచిత మతిలేక చెడుగె - యార్జించితిఁ గా
న్పిం చిన ప్రాణుల పీడక, వంచి విఱిచి పొట్టఁబెట్టు - వంచనకతనన్. ౬

తే॥ నన్ను సద్గతికిం ద్రిప్పు - నున్ననాము, పూర్వకృతపుణ్యమున నిట్లు - పొగడఁదగిన
నిగమ నిశ్శ్రేణిగల పద - నీరజములఁ, బొంది తేఱితి నెప్పటి - పొలుపు గొంటి. ౬౪

తే॥ నన్ను భ్రంశించు పాప గ - ణంబులడఁచు, నిన్ను వెడఁగనై నేఁచేయు - నేరములను
మన్నన యొనర్చి ప్రోవు స-న్మాన్య! యనుచుఁ, గ్రన్న సెలవంది దివ్యువెు-గంబునొందె.

తే॥ సాధువుల బాధ సేయు వి ♦ రాధుఁ డీగ్గె, ననుచు నలరిన విమలాంగి ♦ జనకజాతఁ
గూడి వేడుక వనములఁ ♦ బాడుచుండు, పక్షి రుతముల వినుచు న ♦ వ్వారుచనిరి. ౬౬

తే॥ కాలుఁ బోలు శరంబులు ♦ కరములందు, గలుగు రామ లక్ష్మణులు నాఁ ♦ డెలమి మిగుల
వేదములె రూపునొందిన ♦ విధిని వెలయు, మునుల వనముల మసలిరి ♦ ముదితతోడ.

౨. శరభంగ ముక్తి పటలము. (౪౪)

క॥ ఆరాత్రి వికచ సుమలత, సొగసుగల మహీజ తోడ - సౌఖ్యంబుగ న
య్యారామమందు కడపి శు, భారంభకులు శరభంగు - నరయఁగఁ జనుదున్. ౬౭

క॥ సునిశిత శరసంపన్నులు, ఘను లచటికిఁ జేరునంతఁ - గలునల దొర పు
ట్టిన ముదుఁగని తమ్ములఁ బో, ల్కను లోకవెయి గలుగు ప్రోడ - గానఁగనయ్యెన్.

క॥ తెలిపిట్ట నడకగల వే, ల్పుల చెలువలు దాల్చినట్టి ♦ భూషణకాంతుల్
మిలమిల మని మిన్నున మెఱు, పులు మెఱయఁగ వాని నడుమఁ ♦ బొలుపుగొలుపుచున్

చ॥ పెలుచగు నీలదేహమున ♦ వేల్పు పడంతుల యాస్య పద్మ కో
మల వన చారులోనయన ♦ మంజుల భృంగ సహస్రకంబుతో
గలహ సుఖాశిచే మహతి ♦ క్రమ నినాద మధుద్రవంబు ని
మ్ములఁ జవిచూచుచుండు శ్రుతి ♦ పుష్పలిహంబులతో ముదంబుతో.

తే॥ శాస్త్ర సమ్మతముగఁ గ్రతు - శత మొనర్చి, నట్టి మేటరి; మూర్త్రిత - యంబుదక్క-
దక్కు వేల్పుల మకుటము.ల్దాఁకు నట్టి, గండ పెండరములు కాళ్లఁ - గలుగు వాఁడు.

తే॥ జలజవాసినిఁ బోలిన - శచిని గూడి, ముమ్మదంబుల చౌదంతి - నెమ్మినెక్కి-
వెండికొండపై నగజతో - వేడ్కనుండు, లోకనాథుని శంభుని - జోక నెనసి. 23

తే॥ ఏను కలిగి వ్యర్థంబని - యెంచి విధుఁడు, బిడియ పడి కాంతి హీనుఁడై - వెల్లఁ బాఱ
స్వర్గమే గొడుగయి తన - పైన నిలుచు, డంబు పంబు శ్వేతాతప - త్రింబుతోడ. 24

తే॥ దిక్కరుల మదమును బట్టి - దిక్కుఁ జుట్టి, యవరముల యందు ధృతిచెడి - యడలి పాఱు
సురవరుల కీర్తులఁ బట్టి - యంటఁగట్టె, నట్టులున్న వింజామర - లండ బెరయ. ౭౫

తే॥ అరుణ కిరణంపు నిల్చిన - యట్టులున్న, మేటి బొమ్మి డికెము తల - మెఱయువాఁడు
కౌస్తుభంబు కైవడిని ప్ర - కాశ మమరు, రత్న హారంబు లొమ్మునఁ - గ్రాలువాఁడు

తే॥ భాను సంకాశ రంజిత ♦ వజ్రఖచిత, కవచ మవయవంబుల మీఁద ♦ గలుగువాఁడు
విజయలక్ష్మి మందస్మిత ♦ విధము దోఁచు, హార కేయూర భుజములొ♦ప్పారువాఁడు

తే॥ లెక్కలేక రత్నంబులు ♦ చెక్కినట్టి, నగల జిగియెల్ల నొక్కటై ♦ నెగడి చిత్ర
ఫక్కి వెలుఁగంగ నింద్రచా♦పంబుతోడి, మొగులుకుప్పనాఁ దగి జాలు♦మునుముువాఁడు.

తే॥ సకలజగములఁ బరవు వా ♦ ననలు గలుగు, మధువు చిందెడు క్రొవ్విరి♦మాలవాఁడు
మీాల గెలిచిన వేలుపు మెఱుఁగుఁ బోండ్ల, కనులఁ బోలిన ఖడ్గంబు♦గలుగువాఁడు. ౭౭

తే॥ భువన కంటకుఁడగు పది ♦ మోము లతని, మీఁద వైవఁగ వరిముక్కు ♦ మేరయేని
మొక్క వోవక కాంతియుఁ ♦ బొలియకుండు, పవిని చేపట్టు నింద్రుండు ♦ పజ్జనిలిచె.

తే॥ ఉరు తపోధనుఁ డెదురేగి ♦ యుపచరించి, వచ్చుపనియేమి యన వజ్రి ♦ పలికెనిట్లు
నీతపంబును మెచ్చి య ♦ బ్జాతభవుఁడు, తోడి తెమ్మన వచ్చితిఁ ♦ దోడరమ్ము. ౮౧

తే॥ ప్రస్తు మీకిచ్చె నాతని ♦ సత్యలోక, మీారు వేంచేయ ధాతయు ♦ నెదురువచ్చు
శ్రేష్ఠ లోకంబనుచు దానిఁ జెప్పవలెనె?, యీార లెఱుఁగరే యన నాతఁ ♦డిట్టులనియె.

తే॥ కదలఁజాలని బొమ్మల ♦ కరణినుండి, చెడెడు సత్యలోకంబు నేఁ ♦ జేరఁగలనె?
బాధ తపమూని పెక్కు క ♦ ల్పములు గడచె, నీవెఱుంగవె? యల్పంబు ♦ నిచ్చగింప.

తే॥ ఇట్టివార్త సీవును వచి ♦ యింపఁ దగునె?, బ్రహ్మలోకంబు పడసియు ♦ ఫలముగలదె
బహుళ భావలఁ కేల? త♦పః ఫలమ్ము, వొందు కాలంబు డగ్గఱె ♦ భువనవంద్య! ౮౪

తే॥ సుస్థిరంబయి నిలుకడ ♦ చొప్పు చెడక, పెరుఁగక నశింపక గుణము ♦ వేఱుపడక
సకల భూతముల్ నశియింప ♦ సమయకుండు, మోక్ష పదవిని నేనిప్డు ♦ పొందువాఁడ.

రామలక్ష్మణులు శరభంగుని చూడవచ్చుట

తే॥ ఇట్లు శరభంగ ముని వచి ♦ యించు నెడను, దృఢధనుర్ధరులటువచ్చి♦యెదుటఁగలుగు
కలకలంబును విని యేమి ♦ కత మొయనుచుఁ, దమ మనంబుల యోచించి♦దాసి కొంచి

తే॥ బలితమై వజ్ర ఖచిత సం♦బములు వెలయు, నాల్గు రదనముల్ గల సిత♦నాగముఁగని
యింద్రుఁ డిమ్మునీంద్రుని గన ♦ నేగుదెంచి, యుండునని మదిఁదలపోసి♦యుత్సహించి

క॥ హరిణాక్షిని తమ్ముని ముని, వరు నాశ్రమ వనముబయట ♦ వదలి యొకండే
హరివలె వృషభమువలె రఘు, వరుఁ డట కరుదెంచె వర త ♦ పస్విం గాంచెన్

క॥ సురలోక నాయకుండీ, ధరనాలుగు వేదములకుఁ - దథ్య ఫలంబౌ
వరమూర్తి రామభాస్కరుఁ, బరుఁగాంచె సహస్రనయన-పద్మము లలరన్. ౮౯

తే॥ కాంచి మదినొచ్చుకొని తన్ను ♦ గాచుఁ దెలిసి, బ్రహ్మవిద్వరులకు నధి ♦ పతియునైన
రాము సలితంబు మ్రొక్కి శిరంబుతోడ, భుజములను వంచి సాష్టాంగ♦ముగ నెఱంగె.

సీ॥ జయకేతనం బెత్తి ♦ శత్రులఁ బరిమార్చి, వేదార్థముల నేర్పి ♦ విశద ఫణితి
సద్ధర్మమును సదా ♦ సన్మార్గముఁ ద్రిప్పి, సంపదనొసఁగి మో ♦ క్షంబు నిచ్చి
శరణాగతులకు వ ♦ జ్ర కవచ మయ్యును, ప్రాణంబులయ్యుఁ ♦ దపంబు నయ్యు
నయనంబులయ్యు సు ♦ జ్ఞానంబు నయ్యు వే, ల్పడక రక్షించు శ్రీ♦రాముఁ జూచి

తే॥ యధిక సమ్మోద భరమున♦సవశుఁడగుచు, మనసుకరఁగిఁ బజ్జనునిల్చి ♦మఘవుఁ డంత
నేమి తెలియని కరణిఁ దా♦నెఱిఁగి నంత, తెలియఁ బలుకుచు నిట్లు స్తు♦తింపఁదొడఁగె

ఇంద్రుఁడు శ్రీరాముని స్తుతించుట.

సీ॥ ఎల్ల వస్తువులందు ♦ నేకరూపం బంది, యంటి యంటకయుండు ♦ నాత్మరూప!
నిన్నంగ నియత ము ♦ ని ప్రవరాధార! వేదాంత విద్యావి ♦ వేక వేద్య!
కరుణాసముద్ర! ర ♦ క్షణకార్య నిర్నిద్ర!, తల్లియు నీవ మా ♦ తండ్రి నీవ
దాసులమగు మేము ♦ దైత్యులచేఁ బడ, రాని పాటులు పడి ♦ దీనులమయి

తే॥ త్వత్పదంబులఁజేరి కా ♦ పాడవేఁడ, నాఁడొసంగిన యభయంబు ♦ నేఁడుపూర్తి
సేయ నిట్టులే తెంచిన ♦ చిన్మయుఁడవు, నీపదాబ్జాతముల భువి ♦ నీతినొందె. ౯౨

సీ॥ క్షీరసాగర శయ ♦ నా! రమాలోల! నీ, కెవరు మిత్రులు? శత్రు ♦ వెవరు? రేయి
యెయ్యది? పగలెది? ♦ యెందు గలవు బాల్య, తారుణ్యవార్ధక్య ♦ దశలు నీకు
నెదియాది? యెదిమధ్య? ♦ మెదియంత, మగుఁగాంచ? లింగవచన నామ ♦ లీలగలదె?
ముందేది? వెనుకేది? ♦ సందేది? యెడమేది? ♦ పొందేది? యెడయేది? చందమేది?

తే॥ అట్టి నీవిట్లు పురుషమై ♦ మానుఁడవగుచుఁ, జేతఁ గోదండమూని మా♦చేతములును
నొవ్వ నడవకుండిన నీకు ♦ నెవ్వగలదె?, చిత్తరంజన! మఱుమేలు ♦ చెందఁగలదె? ౯౩

సీ॥ నీనాభిఁబొడమిన ♦ నీరజోద్భవుఁడు వి, లయ కాలముల నెల్ల ♦ లలితరీతిఁ
గొలత కట్టఁగఁజేసి ♦ పలుకల్పకాలముల్, గొలిచినఁదఱుఁగని ♦ గుణగణాఢ్య!
మున్ను మేదినికుంభ ♦ ముగ నీరుపెరుఁగుగా, మందరగిరి తరి ♦ భ్రమానుగాఁగ
నీహస్త పద్మంబు ♦ లోహటింపక నొవ్వఁ, జిలికి పీయూషంబు ♦ చిక్కఁదనుకఁ

తే॥ దాని మాకు మాత్ర మొసంగి ♦ దైత్యవరుల, మోసగించితి వలపక్ష ♦ మూసఁజేసి
దాసులము మేము వారు శా ♦ త్రవులె నీకు?, ధర్మవైరంబు నడఁగించు♦తలఁపుగాక

చ॥ ఎదుట నొకండవై కిసల ♦ యోత్తమువై తుది నొక్క చా లన
త్పర! గుణాతిత్త్వ భూజ నవ ♦ పల్లవ! మాకు వెత దీర్చునాయకా!
కదియుచు సజ్జనావళులఁ ♦ గాచెదు దుష్టులఁగోపగింతు; దు
ర్మద మొనరించు దుష్కృతియు ♦ వహాయురె! నీవగు సృష్టియే కదా! ౯౫

శా॥ మాయాబా వేష్టిత చిత్స్వరూప! జనము నీ ♦ మాయచేఁ బ్రభిన్నింప నీ
వే యధ్యాత్మ్య వటంచుఁ గాదనుచు ను ♦ ద్యోలాడు డెందంబులన్
నీయాధిక్యము సన్ముమల్ భృగునిచే ♦ నిక్కంబుగాఁ జూచు నో
నీయొయ్యారిత్వ మెలర్పఁ జేసితి జగ ♦ న్నిర్మాత వంచేర్పడన్. ౯౬

తే॥ ఇట్లు మహాభాగులను నుతి ♦ యించి యింద్రుఁ, డచటిమునికగు భాగ్యంబు ♦ నరసియంత
వర మునీంద్రుని యానతి ♦ వడసితాను, వచ్చుదారిని మరలి ది ♦ వంబుచేరె. ౯౭

సీ॥ తరలిన యింద్రుని మది బుషి, వరుఁడు జెలిసిరాముకడకు ♦ వచ్చిన నతఁడ
ప్పరమ మునీంద్రుని పదముల, కెరఁగి ముదశ్రువులు పులక ♦ లెగయఁగ నతఁడున్. ౯౮

క॥ సుకముగ వర్ధిలుమని జా, నకితో లక్ష్మణుని రమ్ము ♦ నన్ వారలు కౌ
తుకముస వచ్చిరి రాముఁడు, స్వకీయ పూర్వ సుఖ నిభ శు ♦ భంబులఁ దేలన్. ౯౯

క॥ రాముఁడు సీతయు లక్ష్మణుఁ, డామాపమ్మని వచించు ♦ న్యాయము లెల్లన్
బ్రేమమున వినుచుఁ గడపిరి, భాముం డుదయించు దనుకఁ ♦ బ్రమదాలసులై. ౧౦౦

తే॥ పరవి యుఅనగు కాంతులఁ ♦ బరఁగు భానుఁ, డొక్కటిగ నల్లుకొని యున్న ♦ దిక్కుడుంగ
మందు కరముల నాతప ♦ మను నరాసిఁ, గొని తమంబను తీఁగలఁ ♦ గోసివైచె. ౧౦౧

శరభంగుఁ డగ్నిం బ్రవేశించి శాశ్వతపదంబు నొందుట.

తే॥ తత్త్వవిజ్ఞాని! శరభంగ ♦ తాపసేంద్రుఁ, డతని యెదుట నగ్నిని చేర ♦ నాత్మ నిశ్చ
యించి విధ్యుక్తముగ వహ్ని ♦ యేర్పఁడించి, నాకు సెలవిండనుచుఁ దన్మ ♦ నంబునిల్పె

ఉ॥ చాప విశారదుం డపుడు ♦ శాస్త్రవిశారదుఁగాంచి పల్కెనో
తాపసచంద్ర! మీరిట ను ♦ దంబునఁ జేసెడు కార్యమేది? మా
కోపికఁ దెల్పుఁడన్న నతఁ ♦ డొయ్యన నిట్లను రామచంద్ర! నే
దీపిత వహ్నిఁజొచ్చి ముగి ♦ తిం గొననెంచితి నాఁ గృపాళుఁడున్. ౧౦౩

తే॥ తాపసేంద్ర! నేవచ్చిన ♦ తరుణ మండె, చేయుటేల? యను క్షమార ♦ సింహుఁగాంచి
మారజితుఁడైన తపసి రో ♦ మములు నిక్క, నిట్టలంపు మోదంబున ♦ నిట్టులనియె.

తే॥ విజయ శీల! నేనిచ్చట ♦ వేవిధములఁ, దపము సేయుచున్గంటి నీ ♦ దర్శనంబు
గలుగునను నమ్మకంబుతోఁ ♦ గలిగె నేఁడు, ద్వంద్వములునశియించెనేఁ ♦ దలఁతుము క్తి.

తే॥ నిన్న మాపున వేల్పు మ ♦ స్నీఁడు వచ్చి, బ్రహ్మమీాకిచ్చెఁ దన సత్య♦పదము రండ
నంగఁ బరమపదంబు నొం♦దంగఁ గోరి, యచటి కేగక నిలిచితి♦నయ్య! యనుచు.

చ॥ మనసునకున్ వచస్సులకు ♦ మానిత నైగమ శాస్త్రపాళికిన్
దనరఁగ నందకుండు పర ♦ తత్త్వముఁ గాంచిన మానిచంద్రుఁ డిం
పునఁ గరుణింపుమంచుఁ దన ♦ పొల్తుకతో ననలంబుఁ జొచ్చి తా
ననుపమ మోక్షభాగ్యరమ ♦ నందె జనంబు వెఱంగు పొందఁగన్. ౧౦౭

ఉ॥ భావియెఱుంగు పంకజ భ ♦ వ ప్రభృతి త్రిదశాలిచేత వి
జ్ఞావలిచే మమత్వము న ♦ హంకృతి పూర్తిగ నుజ్జగించి ద్వం
ద్వావధి వీడి చేరఁదగు ♦ నట్టి మహాపదమున్ భజించె న
ప్పావని తత్త్వవేత్త శర ♦ భంగుఁడు పెన్నిధి రాము సన్నిధిన్. ౧౦౮

మ॥ ఒకచో నాడిన యాటవస్తువులఁ దా ♦ నుత్సంగ మందుంచు బా
లికపోల్కిన్ సకలాండ జాలముల నో ♦ లిం గర్భముం జేర్చు న
య్యకలంకేశుని నామ సంస్మరణ పు ♦ ణ్యంబెన్నఁగాదన్న, నా
యక శ్రీరాముని గాంచువారు కను భా ♦ గ్యంబద్ది సామాన్యమే? ౧౦౯

3. అగస్త్య పటలము. (౩౯)

తే॥ అట్లు శరభంగుఁడంతంబు ♦ నందఁగాంచు, కతన వ్యాకులతఁ బొంది ♦ ఘనగభీరు
లతని యాశ్రమస్థలి వీడి ♦ యవలి కేగి, రవనిజం గూడి విసుఁగుతో ♦ నాదతోడ. ౧౧౦

క॥ వనములు వృక్షంబులు నదు, లును గిరులును కొండచఱియ ♦ లును మనమలరన్
గనుచుఁ గుసిగుంపు వడయక, చని రమ్మువ్వురును దాఁటి ♦ సమ్మదలీలన్. ౧౧౧

తే॥ వలువమనువులు వాలఖి♦ల్యులునుమాన,యఁతులు బోడలుజటిలులు♦యతివరులును
దండకారణ్య వాసు లౌ ♦ తపసులెల్ల, ముదమునంది రాముని గన♦నెదురుకొనిరి.

క॥ క్రూరగుణుల రాకాసుల, పోరుపడఁగ లేక క్రుంగి ♦ పొనుఁగు పడిన య
వ్వారలు రాముఁగనిరి జల, ధారలఁ గనినట్టి మ్లాన ♦ తరువులఁ బోలెన్. ౧౧౩

క॥ పెలుకుఱి రాకాసుల పే, రులు తడఁబడఁ బలికి దుఃఖ ♦ రోగులయిన మా
నులు మ్రందు నడవి వెలువడి, తలఁ గను క్రేపుల విధానఁ ♦ దనిసి రెడఁదలన్. ౧౧౪

క॥ రాక్షసులు సేయు బాధల, మోక్షము గనలేక కుందు ♦ మునివరు లబ్ధిన్
రక్షింప నౌక రా నుప, లక్షించిన పగిదిఁ గని తొ♦లంచిరి కలఁకన్. ౧౧౫

క॥ తమ తపమే పండయి గా, రమున నెదురు వచ్చు పగిది ♦ రాముఁడు రా మో
దమున మునులు భవ కారా, విముక్తి గను యోగులట్లు ♦ విలసిల్లి రటన్. ౧౧౬

క॥ కోరిన వారికిం గోరిక, కోరిక లిడు తపము నూని ♦ గురుశాంతులునౌ
కారణమున రాకాసుల, పోరుపడగ లేక కష్ట ♦ ములం బడి రోర్మిక్. ౧౧౭

క॥ లేచిరి వచ్చిరి మేఘము, పూచిన ఘనంబోలు రాఘ ♦ వుని డాసి రతం
డేచిన భక్తిని మ్రొక్కిన, నోచిన ఫలమొందు వరుస ♦ నొసఁగిరి జయముల్

తే॥ వారిఁ గొనిపోయి చక్కని ♦ పర్ణశాల, నొసఁగి యాతిథ్య మిడి తమ ♦ యునికి కేగి
యవల సోఁకులవలన సంభవములైన, తొందరల నంతరలఁ దెల్పఁ ♦ దొడఁగి చనిరి

ఆ॥ వచ్చు మునులఁ గాంచి ♦ చెచ్చెరఁ గూర్చుండఁ, జనిచి యాజ్ఞయడుగ ♦ వారు తనిసి
చక్రవర్తి తనయ! సమకుజేనట్టి మా, నొగులు వినుమ యనుచు ♦ నుడివిరిట్లు. ౧౨౦

చ॥ కనికర మింతలేని మది గల్గిన రక్కసిమూఁక పాప వ
ర్తనమునఁ గష్టపెట్టి చెడు ♦ దారులఁ దీసి తపంబు పాడుగా
నొనరిచి చేయరాని కడు ♦ నొప్పములం బొనరింప మాతపో
ఘనపథ ముజ్జగించి కడ ♦ గండ్లను పొందుచు నుంటి మిచ్చట్. ౧౨౧

తే॥ పులులవనమున జింకల ♦ పోల్కి మేము, రేయిఁబవలు గగ్గోలొంది ♦ కృశతనంది
చితికి ధర్మపథంబు వీ ♦ డితిమి మాకుఁ, దలఁప ముక్తి యుఁగలదె కో ♦ దండపాణి!

ఉ॥ కాము తపోనియుక్తులము ♦ కాము శ్రుతుల్ చదివించు వారముం
గాము పఠించువారమును ♦ కాము మఖంబులు వేల్చువారముం
గాము పరార్థ చింతకులు ♦ కాము నియామక కార్యనిష్ఠులుం
గాము గురుత్వవర్తనులు ♦ కామికి బ్రాహ్మణులున్ రఘూత్తమా! ౧౨౩

తే॥ ఇంద్రుఁడో దానవుల యాజ్ఞ ♦ యొడఁదయందు, శిరమునందును తాలిచి ♦ చెలఁగువాఁడు
కాన మాతండ్రి! మాకడ ♦ గండ్లఁ దీర్చు, వారులేరు మాభాగ్యాన ♦ వచ్చితీవు.

తే॥ రాజరాజ సుతుండవు ♦ రాత్రివంటి, దుఃఖమున నేమి యెఱుఁగక ♦ దొరలుచుండఁ
దివిరి రవివోలె నీవరు ♦ దెంచి తయ్య, అభయమంటిమి కరుణామ ♦ యాత్మ! కావు.

శ్రీరాముఁడు మునుల కభయ మిచ్చుట.

తే॥ జనకజాజాని యిట్లను ♦ దను జవరులు, నన్ను శరణొందలేని యెం ♦ దున్న నేమి?
మచ్ఛరాసన నిర్ముక్త ♦ మార్గణముల, నేలఁ గూలు వారలు దుఃఖ ♦ మేలమీకు?

ఉ॥ తండిరినాకమేగఁ, బిన ♦ తల్లి వరంబులు గోర, నాదు త
మ్ముండును నిందకై యడల ♦ భూరిగుణాఢ్యులు పౌరులేడ్వఁ, గో
దండము నూని సీతయును ♦ తమ్ముడుఁ దోనరుదేర, నిట్లు నే
దండకఁ జేరుకొన్న మదు ♦ దాత్త చిరంతన దిష్టమే సుమీ. ౧౨౭

ఉ॥ ధర్మపథానువర్తుల యు ♦ దార మహాత్ము మెఱుంగలేని యా
దుర్మతులన్ వధించి మహిఁ ♦ దోరపు ధర్మము నిల్పనేని నేఁ
గార్ముకమున్ ధరించి వృథ ♦ గాదె జగంబున సంచరించుటల్?
నిర్మల భాగ్యమన్న మాకు ♦ నెక్కానునే యితరంబు నాకికిన్? ౧౨౮

తే॥ ఘన తపస్వులరగు మీరుఁ - గష్టులైన, రక్కసుల సంబంధములు నశ ♦ రనము సేయ
ధనువుమోసిన నాశాహు - దండములును, దగిన విశ్రాంతి నొందుత - ధరణియందు.

తే॥ గోవులను విప్రులను దీన-కోటి శరణు, చొచ్చువారి రక్షణముకై - చచ్చువారె
వేలుపులు గూడ గనుతింప-జాలినట్టి, దేవతా శ్రేష్ఠులగుదురు - దివమునందు. ౧౩౦

తే॥ తారకారి త్రిపురవైరి - దనుజవైరి, వచ్చికాచిన, నెవరు దు-ష్టుపథులు వారి
వారివారిని తుదముట్ట - వచ్చువాఁడ, శంకమాని సుఖంబుండుఁ-డింకమీరు. ౧౩౧

క॥ అనిన విని మదిని ముదమం, దినవారు త్రిదండములను - త్రిప్పుచుఁ బన్నా
లను పఠియించుచు నర్తన, మొనరించుచు నిట్టులనిరి - ప్రోత్సాహమునన్. ౧౩౨

క॥ లోకేశ! నీవు కినియఁద్రి, లోకంబులఁ బోలు కోటి - లోకము లెదురై
తాఁకిన నేమగు? నిక్కపు, సాకిరు లీ శ్రుతులు తపము - జ్ఞానము తగవున్. ౧౩౩

క॥ కావున నీగడువగు నేం, డీవనమున నిలిచి మాయ - భీష్టార్థంబుల్
కావింపు మనఁగ రాఘవ, భూవిభుఁ డందుండ మోద - మున నీకొనియెన్. ౧౩౪

ఆ॥ వారలటఁ బదేండ్లు ♦ వసియించి యుండిరి, మునులు పిదప దీర్ఘ ♦ ముగఁ దలంచి
యుద్ధగుణుఁ డగస్త్యుఁ ♦ డెలమి వసించు న, వ్వనముఁ జేరఁడన్న ♦ వారలేగి. ౧౩౫

సీతారామలక్ష్మణులు సుతీక్ష్ణుం గాంచుట

ఆ॥ భీటలైన చోట్లు ♦ వెదురులు గలచోట్లు, పొదలు దట్టమైన ♦ పదములందు
చనుచు వడి సుతీక్ష్ణుఁ ♦ డను బ్రహ్మతేజస్వి, తపమొనర్చుచున్న ♦ తలము గనిరి. ౧౩౬

ఆ॥ గర్వ రహితులైన ♦ కాకుత్స్థ వర్యుల, మ్మునికి మ్రొక్క నతఁడు ♦ ముదముతోడ
నిట వసింపుఁ డనుచు ♦ హితమతిఁ బల్క వా, సిత సుగంధ వని వసించినారు. ౧౩౭

క॥ శ్రీరామునకుం దగు నుప, చారమ్ములు చేసి వత్స! సమ్మద మారన్
మీరిట కరుదేరఁగ నే, సారిన నాతప మదెంత ♦ యతిశాయి యొకో!. ౧౩౮

క॥ అనవుడు రాఘవుఁ డిట్లను, మునివర! బ్రహ్మన్వయమునఁ ♦ బొడమిన ఋషులన్
మునుకొని మీవలె ఘనతప, మొనరించిన వార లెవ్వ ♦ రుత్తమ చరితా!. ౧౩౯

క॥ సాధుజన దర్శనంబున, నేధన్యుఁడనైతి నని ము ♦ ని ప్రవరుఁడు ప్రే
మాధికత విందగు నొసఁగె ద, పోధన మఖిలంబు గొనుమం ♦ పూత చరిత్రా!. ౧౪౦

క॥ అను మునికి రాముఁ డిట్లను, ఘనతపమునఁ గల్గె నిమ్మహాత్ముని యనఁ గని వనమున నగస్త్యుఁ డుప్పొంగి యాదరించె దయన్. ౧౮౦

క॥ రామా నీ తెలంచితి, యేమును నిను గాంచి ధన్యులము నెమ్మదితో వా మహాశయుం గాంచుము, క్షేమంబులు గలుగునన్ని చేసెదఁ దలఁచన్. ౧౮౧

క॥ అతఁడు మునివరాశ్రమ మున కతుల ప్రతిష్టతోఁ జను మార్గమును గనె తాఁ జేరి తీవేగ జనియె, మునులకు శ్రేయంబులగు నుపాయంబు లనుచున్.

క॥ ఆదారి చూపి యాశీ, ర్వాదమ్ములు సేసి యనుప ♦ రఘురాముఁడు స మ్మోదమునఁ దేనె వాఁకల, పొదలుగల యయ్యగస్త్యు ♦ వనముం జేరెన్. ౧౮౩

శ్రీరాముఁ డగస్త్యుని చెంత కేగి వచ్చుట.

చ॥ ధరణిఁ ద్రివిక్రముం బలెను ♦ బ్రాఁకి భాషను గొల్చినట్టి స ద్గురు వరుఁడౌ నగస్త్యుఁ డిఁక ♦ సత్త్వకళాలేశులు రామలక్ష్మణుల్ హారువుగఁ గాంచవచ్చె నడి ♦ యారసి పైపయి నుబ్బు మోద సా గరము జగంబునిండఁ బడ ♦ కంజము లాతఁడు గొల్వఁగాఁ జనెన్

ఉ॥ మున్నొకవేళ రక్కసులు ♦ మున్గిన వారిధిఁ జూసి వీరలన్ మన్నిగొనంగ వేఱొకఁడు ♦ మార్గము లేదు కృపన్ వహింపవే యన్న సురాళి కూరిమిని ♦ యంబుధి తోయములెల్ల నొక్కచే తన్నటినుంచి త్రాగి విశ ♦ దంబుగ నుమ్మినవాఁడు పిమ్మటన్ ౧౮౪

తే॥ వంచకుండగు వాతాపి ♦ సంచితముగ, మెసవి జీర్ణించికొని వాని ♦ యసువు దీసి వానియనుజు నిర్వృతుఁ జేసి ♦ ప్రాణికోటి, నెటిని గాచిన ధీరుండు ♦ కలుచవాఁడు

ఉ॥ యోగులు విభ్రమం బొరసి ♦ యుత్కట సంకట మొంది వేఁడను ద్యోగిత సూర్య చంద్రులను ♦ వ్యోమము నంటి పెరింగి యడ్డు విం ధ్యాగముఁ గాలనూని భుజ ♦ గాధిపలోకము దాఁకఁద్రొక్కి వు న్నాగము నెక్కుపొల్కి జత ♦ సంబున నెక్కిన యట్టి జాణఁడున్. ౧౮౬

ఉ॥ పార్వతి పెండ్లి వేళఁ ద్రిభు ♦ వంబుల ప్రాణులు చేరు హేతువై యుర్వర క్రుంగి యోరగిల ♦ నొయ్యన దక్షిణ మేరు మంచు నా శర్వుఁడు కోర దక్షిణ ది ♦ శంగల శైలము నెక్కి ధారిణిన్ సర్వసమంబుగా నిలుపఁ ♦ జాలిన తత్త్వ మహాత్త్వ సత్త్వుఁడున్. ౧౮౭

తే॥ తనియ ముక్కంటి యొసఁగిన ♦ ద్రవిడ భాష, వినిమె నేర్పైన శ్రుతికం బై ♦ వేం[illegible] ఘనుల వాడుకఁ బట్టియుఁ ♦ గవితఁ బట్టి, చింతనము చేసి వెల్లడిం ♦ చిన [illegible]

తే॥ స్వర్గ మర్త్య నాగములందు ♦ సకల జీవ, రాశి నెడఁదల బుద్ధులఁ ♦ గ్రాలు నాతఁ
డితఁడ యని యెల్లరు తలంచు ♦ ధ్యేయవస్తు,తత్త్వమగు రాముఁగాంచును ♦ త్కంఠ వాఁడు

చ॥ వినుతగుణంబుల న్నెగడు - వేదములం బఠియించి పెంచు జ్ఞా
న నికషమందు రాచి జత - నంబునఁ దోయజగర్భుఁడుం మదిం
గనుఁగొనలేని తత్త్వమని - గారము రామునిపైనఁ జేర్చి యా
తనిఁగని పల్కు భాగ్య మది - దక్కుటకున్ ముదమందు నాతఁడున్.

తే॥ అసమదైత్య బలంబను ♦ విసము పేరు, తొట్టి మాయించు మంచి వై ♦ ద్యుండువచ్చె
బ్రదికి రమరులు మునులు జీ ♦ వములఁ గనిరి, ధర్మవర్తనులైనారు ♦ తక్క జనులు

తే॥ ఇతర జీవులఁదిన హరియిం - చు దైత్య, భయద నిర్ఘాత సంఘాత - పాత సదృశ
కోపవహ్నిఁ జల్లార్ప ర - ఘు ప్రవీరుఁ, డంచి తాంబుదమూర్తి యే - తెంచెననుచు.

ఉ॥ తీరుగ సర్వలోకములు - దిక్కులు దుర్గతి నీఁగి సద్గతిం
జేర నుదారతన్ బహు వి - శిష్ట తపఃఫల జాతమైన కా
వేరిని కుండికం గొనుచు - వేడుకఁదెచ్చు నగస్త్యమౌని యా
శ్రీరఘు వీరుఁగాంచి నిల - సిల్లి ముదశ్రులు రాల్చినిల్చినన్. ౧౫౫

తే॥ మస్కరీంద్రుని గనుచు న-మస్కరించి, సీతయును రామలక్ష్మణుల్ - చెలఁగినిలువ
ద్రవిడ భాషాప్రసిద్ధుండు - తనిసి యలమి, స్వాగతము వచియించె స-ద్భాషణముల.

తే॥ యతివరులు పనసలు వల్కయతనిఁ జుట్టి, తమకమండలు జలము మ - స్తమునఁ జిలికి
విరులు సల్ల నగస్త్యుండు - విశదమైన, తన ప్రశాంత వనమునకుఁగొనుచు నేగె. ౧౫౭

తే॥ వీరుఁడాతని పర్ణకు - టీరమందు, నిందు ప్రేమతోఁగొని హార్ఘ - మందియుండ
ఘనతపము సేయు మా తపో - వనముచేరె, తపము పూర్తిగావించి తు - దాత్తచరిత!.

చ॥ అని వచియించు మౌనిఁ గని ♦ యాతఁడు పల్కు సమస్తదేవతల్
మునులును వృద్ధులున్ నృపతి ♦ ముఖ్యులు నావలె మీకృపన్ భరిం
చిన ఘనులేరు లేరు పలు ♦ శ్రేయము లొందితి సప్తలోకముల్
మునుమిడి గెల్చినాఁడఁ బోలు ♦ పున్ గడియించితి జన్మధన్యతన్. ౧౫౯

చ॥ శశిధరసన్నిభుండయిన ♦ సన్ముని రాముని గాంచి యిట్లనున్
వశమయి *యష్టమంగళ గు ♦ ణంబు లెసంగిన రామభద్ర! స
ద్వశము గడించి తండ్రిని య ♦ థార్థ వచస్కు నొనర్చి దండకా
దిశ కరుదెంచు నాఁడె యరు ♦ దేరుదు విచ్చేడ కంచు నెంచితిన్. ౧౬౦

---

*అపహత పాప్మత్వము. విజరత్వము, విమృత్యుత్వము, విశోకత్వము, విజగత్సత్త్వము, అభి
ఘాసత్వము, సత్యకామత్వము, సత్యసంకల్పత్వము, అనునవి అష్టమంగళములు.

తే॥ ఇంద నీవుండు మిట వసి ♦ యించియున్న, మాతపంబు లభీష్టముల్ ♦ పూంతపూచు
క్రూరులగు రక్కసులు వచ్చి ♦ కొడిమెసేయ, వారి వధియించి మాయెద ♦ వసటదీర్తు.

ఉ॥ పాలనమున్ హాలంబు గొని ♦ పాడియె పంటయొనర్చు రాట్సుతా!
శీలము నీతియున్ శ్రుతులు ♦ చెల్వగు ధర్మము వృద్ధి నొందెడున్
మేలు గడింత్రు వేలుపులు ♦ మృత్యువు గొంద్రు నిశాచరుల్ సదా
యోలల నాడు సమ్మద ప ♦ యోధి జగంబు నిజంబు నిల్వమా. ౧౬౨

ఉ॥ అమ్మని యట్లు పల్కి నిని ♦ యాయతబాహుఁడు రాముఁ డిట్లనున్
సమ్మతి మీయనుజ్ఞఁ గొని ♦ చంపెద పోఁకుల దిమ్మనూల్చెదన్
నెమ్మది గూర్తు మీకు నిది ♦ నిక్కము నమ్ముఁడు యాతుధాన సం
ఘమ్ము చరించు దిక్కు కెడఁ ♦ గన్ మునుపేగుట యుత్తమానసన్. ౧౬౩

అగస్త్యుఁడు రామునకు వైష్ణవ ధనువు నొసఁగుట.

ఉ॥ మంచిది పోయిరమ్మనుచు ♦ మౌనివరుండు రమా హృదీశ్వరుం
డంచిత రీతిఁదాల్చు జగ ♦ దప్రతిమాన శరాసనంబు పూ
జించుచు నుంటి సత్కృయ వి ♦ శిష్ట నిషంగము తోడ నిత్తు దు
ర్వంచకులైన వారి సమ ♦ రంబునఁ ద్రుంపుమ యంచు నిచ్చుచున్. ౧౬౪

తే॥ ఈజగములెల్ల నొకతల ♦ యిద్ది యొక్క, తల యనఁగ నొప్పు కత్తియు ♦ దర్పకారి
నగ ధనువుగొని పుర దహ ♦ నంబు సేయు, నసదృశంబగు విశిఖంబు ♦ నమరనిచ్చి.

చ॥ కుజములు సైకతంబులును ♦ కొండలు నెత్తుగఁగల్గి ప్రక్కలన్
సజలములైన వాహినులు ♦ చల్లగనొప్పి ప్రశాంతభూమియై
సుజన మనోభిరామమయి ♦ సూన గుళుచ్ఛ వికాస భాగ్యమై
యజిర వినోదమై పరఁగు ♦ నట్టిది పంచవటీ స్థలంబగున్.

తే॥ అచటఁ దోఁక వడ్లును తేనె ♦ యరఁటి పండ్లు, గలవు కావేరివంటి యే ♦ ళులునుకలవు
జానకిం గూడి యూడ వాం ♦ సలును కలవు, అందు వసియింపఁ దగుదు వీ ♦ వార్యవినుత!

తే॥ అనుడు నీలమేఘ శ్యాముఁ ♦ డతని కెఱఁగి, యాజ్ఞ గైకొని పికవాణి ♦ యైన సీత
యనుజుఁడగు లక్ష్మణుండు వె ♦ న్నంటి రాఁగ, నమ్మునీంద్రు మనస్సుతో ♦ నచటికరిగె.

౪. జటాయు దర్శన పటలము. (౪౮)

ఉ॥ చేరికఁ గల్గి నట్టివియుఁ ♦ జేరక వేఱుగనుండు భూమిభృ
ద్వారము గాంచి యెక్కుచును ♦ దాఁటుచు వేగయుతంబులైన వాః
పూరము లందు తెప్పవయిఁ ♦ బోవుచు దవ్వు తరించి కాంచి ర
వ్వారలు ప్రేమ వేగ పరి ♦ భావితవాయువు నజ్జటాయువున్. ౧౬౫

తే॥ కరఁచినట్టి బంగారంబు♦కరణి నుదయ, గిరిశిఖరముపైఁ జేరు భా♦స్కరుఁడు దిశలు
వెలయఁ గిరణపక్షంబుల ♦ విరియఁజేసి, యున్న మాడ్కి ను తేజుఁడై ♦యున్నవాని.

తే॥ నీలగిరిఁ బోలు కచ్ఛప ♦ నేత పైని, క్షీరవార్ధిలో శశికాంతి ♦ చేరియుండ
నిర్జరులు మథియింపంగ ♦ నిలిపినట్టి, మందరాగంబు కైవడి ♦మలయు వాని. ౧౭౧

క॥ నీలాకాశ వికాసము, మూలంబడ రక్తకాంతి ♦ మొనయు పదములన్
నీలగిరి మీఁదఁ బొడవు ప్రవాళ లతలు పరవు వెరవు ♦ పరవిన వానిన్. ౧౭౨

ఉ॥ లోపము లేనివాఁడు గుణ ♦ లోలుఁడు సత్యయుతుండు శీలి సం
తాపము లేనివాఁడు నెఱి ♦ ధర్మపథంబు లెఱుంగు ధీరుఁడున్
గోపము లేనివాఁడు పెను ♦ కూరిమివాఁడు కుశాగ్రబుద్ధి దు
ర్లాపము లేనివాఁడు సుక ♦ లావిదుఁ డార్యుఁడు దూరదర్శియున్. ౧౭౩

తే॥ అనిశ మింద్రుఁ డంకుశధార♦నెనయుచంచు, పుటముతోఁ గ్రూరరాక్షస♦ఘటములను వి
దారణముచేసి యమునకుఁ ♦ బారణమ్ము, చేసి పిదప గాత్రముల భు ♦ జించు వాని.

తే॥ గ్రహచయము నేలు ధ్రువచక్ర♦గతిఁదనర్చు, రత్నఖచితహారము మెడఁ♦ గ్రాలువాని
మేరు గిరి మీఁద వెలుఁగొందు ♦ మిహిరుఁబోలు,ఘనకిరీటంబుశిరమునఁ♦గలుగువాని

తే॥ వర్ణనాతీతమగు కీర్తి ♦ వఱలువాని, నిరులు నశియింప నుదయించు ♦ నరుణు తనయుఁ
గల్పకాలముల్ త్వరలోనఁ ♦ గడపునట్టి, దినము లట్టులఁ జూచిన ♦ తెఱఁగు వాని.

తే॥ శైలమున నిల్చి యది మోవఁ ♦ జాల కిలకుఁ, గ్రుంగి నట్లుండు తోఁచిక♦కొఱలువానిఁ
గాంచి రామలక్ష్మణులు శం ♦ కాపిలగ్న, హృదయు లగుచు నాతని దరి ♦ కేగి నారు.

క॥ తన ముగియిక తాన వెదకి, కొని వచ్చిన రక్కసేని ♦ కుహనారూపం
బనియును బలియుఁడు గరుడుం, డనియును తెలపోసి చూచి ♦ రలుకన్వానిన్. ౧౭౪

తే॥ దృఢ ధనుష్మంతులును వీర ♦ తేజులైన, రాకుమారులఁగని జటా ♦ రాజియున్నఁ
దాపసులు గారు వేష్కులై ♦ ధరకు దిగిన,సురలొయని జటాయువువారి♦నరసిచూచె

ఉ॥ కాంచితి వాసవున్ సురలఁ ♦ గాంచుచునుందు నలింబు భక్తిమెఁ
గాంచితి మాధవున్ గనక ♦ గర్భుని శంకరు నిట్టివారలం
గాంచను మారుఁడేనియును ♦ కాంచిన సిగ్గిలి మూలదాఁగువాఁ
డంచితులైన వీరి చర ♦ ణాబ్జ పరాగము నేని పోలునే?. ౧౭౫

చ॥ గొనకొని మూఁడులోకములు ♦ కూడ ♦ భరింపఁగఁ జాలు భద్ర ల
క్షణముల దేహముల్వెలయు ♦ కార్ముకవీరులు లక్ష్మిఁబోలు ని
వ్వనజదళాక్షితో హరుల ♦ వైనమునం జరియింపనేల? నా
మనమును మోఱగొన్నగుణ ♦ మాన్యు లదెవ్వరి పుత్త్రులొ కదే? ౧౭౬

ఉ॥ ఒక్కఁడు చూడ నీలగిరి ♦ యొక్కరుఁడో యరుణాచలంబు వే
రొక్కఁడు లక్ష్మికన్నులప్ర ♦ లందపుఁ గన్నులో పద్మపత్త్రముల్
చెక్కిన లద్దముల్ మఱియుఁ ♦ జెన్నగు మొక్కటులెల్లఁ జూడ నా
మక్కువకాఁడు కోసలర ♦ మాపతి పోలికలే కనంబడున్. ౧౫౨

తే॥ ఇట్లు యోచించుచున్నంత ♦ నీరుకులేశు, లతని డాసి రంత జటాయు ♦ వాదరమున
ధనువులం దాల్చి మునులచం♦దమునవచ్చు, వీరులార! మీరెవ్వారు♦వినుచుఁడనుడు.

తే॥ సత్యమే తక్కవేఱు కాఁ ♦ చని కుమార, వరులు ధారణి నేకాత ♦ పత్త్రముగను
దినిజవెరుల గుండియల్ ♦ విస్తరనఁగ, బాలనము సేయు దశరథ♦ప్రజలమనిరి. ౧౫౪

జటాయువు దశరథు మరణము విని శోకించుట.

తే॥ అనుడు నానంద వననిధి ♦ మునిఁగి లేచి, ప్రీతి వారలఁజేర్చి ప ♦ రిష్వజించి
జనకు దీర్ఘ బాహువులు బలి ♦ ష్ఠ ముతె చెప్పు, డింపుమై నన నవ్వార ♦ లిట్టు లనిరి.

క॥ అనుమాటను మఱి తప్పుట, యనుచితమని జనకుఁ డేగె ♦ నమరపురికి నం
చను నంత నాజటాయువు, వనటఁ భరియింపలేక ♦ వ్రాలెఁ ధరణిఁ. ౧౫౬

క॥ ఇరువురు కరములఁ బట్టీ, శ్వారు లేవఁగనెత్తి బాష్ప ♦ జలముల మొగముఁ
బరిమార్జన మొనరింపఁగ, మరలఁ దెలివి నొంది యతఁడు ♦ మఱుఁగుచు వంతఁ

ఉ॥ త్యాగము ఛత్రముఁ శమము ♦ దాల్చిన నిఁగని సిగ్గునొందు క
ల్పాగము చంద్రుఁడుఁ భువియు ♦ నందఁగరాని ప్రమోదమంద, యా
ద్యాగుణపాళి ధర్మమును ♦ నన్నును దుఃఖపయోధి ముంచి మా
కేగతి చూపి పోయితి? నృ ♦ పేంద్ర! యశస్కర! సత్యభూషణా! ౧౫౮

చ॥ జగముల కెల్ల నీడనిడు ♦ ఛత్రము దాల్చిన చక్రవర్తి! యీ
జగములఁ గాచు కార్యమొక ♦ చక్కని వీడి మదీయ మైత్రి నీ
వగఁ బరికింప నేగితివా? పాపపుఁ బుంజమనైన యేను గ్ర
ద్దగ జనియించి ధర్మములఁ ♦ దప్పి యడంగక యుంటి నిచ్చటఁ ౧౫౯

ఉ॥ శంబరుఁద్రుంచు కాలమున ♦ సర్వజగంబు లెఱుంగ నీవు ప్రా
ణంబులు నేను దేహమని ♦ నమ్మఁగఁబల్కుట తప్పవే కదా?
వెంబరయా కృతాంతుఁ డవి ♦ వేకముచేత ననూత్కరంబు భూ
మింబడ దేహముంగొని భ ♦ మించి దివమ్మున కేగ నేమొకో? ౧౬౦

తే॥ కీర్తి వ్యాపింపఁగా నగ్ని ♦ కీలలఁబడి, మాఁడవలయునుగాక యి ♦ ట్లా మ్లేచ్ఛనుల
యట్లు దుఃఖింపఁ దగునె? యం♦చతఁడులేచి, వత్సలార! వినుండని♦పల్కె నిట్లు. ౧౬౧

సీ॥ దక్ష ప్రజాపతి ♦ తనయులఁ గాంచె నేఁ, బండ్ర వారల నొక్క ♦ పగిదినున్న
పదుమువ్వురను కశ్య ♦ పప్రజాపతికిచ్చె, వారిలోఁ దిలకమై ♦ వఱలు నదితి
ముప్పదిమూఁడుకో ♦ ట్లొప్పు సురలఁగాంచె, దితియను సతి పూర్వ ♦ దేవతాళి
నఱువది యాఱుకో ♦ ట్లడరంగఁ గనియెను, దనువను చెలిగనె ♦ దానవులను

తే॥ మనుజతతిఁ గాంచె మతియను ♦ మడఁతె, సురభి, కాంత కామధేనువుతురం ♦ గంబులాది
మృగములం గాంచె, సింహక్ర ♦ మేల గార్ద్ధభాదులను క్రోధవశయను ♦ నతివపడసె.

సీ॥ వినతా వనితగాంచెఁ ♦ బిడుగుల మెఱపుల, నరుణుని గరుడు ది ♦ వాంధములను
కంకంబు లాదిగాఁ గల పెనుపక్షులఁ, దామ్రయన్ పడఁతి యొం ♦ దంగఁ గనియెఁ
బిచ్చుకల్ పూరేళ్లు ♦ బెళవలు కౌఁజులు, మున్నగు పినపిన్న ♦ పులుఁగు తెగలఁ,
గళయను నామె తీఁ ♦ గలు చెట్లుగుల్మముల్, మొదలగు నుద్భిజ్జ ♦ ములను పడసె

తే॥ భయద ఫణములుగల యహి ♦ ప్రతతిఁ గాంచెఁ, గద్రువయను వెలందినా ♦ గములు తక్కు
వానిఁ గనె సుతయనునది ♦ తానరిష్ట, యుడుము లుడుతలు తొండలు ♦ పడసెఁ బుడమి

సీ॥ జలచరంబులఁ గాంచె ♦ నిఱయను నెలనాఁగ, యట్టులా చెలులు చ ♦ రాచరముల
విరివిగాఁ బడసిరి ♦ వినతా సుతులలోన, నరుణుండు రంభ యం ♦ దమరఁ గాంచె
మమ్ము, మాయన్న సం ♦ పాతి నన్ను జటాయు, వంద్రు దివౌకసు ♦ లందు నుండి
తక్కుజాతుల వేఱు ♦ లెక్కించు కాలాన, జనియించి నాఁడ మీ ♦ జనకుహితుఁడ

తే॥ నరుణుఁ డెందెందు వర్తించు ♦ నందు నందుఁ, దిరుగనేర్తు నెదురులేక ♦ దివ్యతేజు
లార! మిము గంటి మీతండ్రి ♦ నారఁ గాంచి, నట్టులయ్యె మనంబున ♦ నలరు మిగిలె

తే॥ అతఁడిటు వల్క రాఘవు ♦ లంజలి గొని, యుబుకు వంతచే బాష్పంబు ♦ లురలఁ గీర్తి
నిచటనిల్పి నాకంబున ♦ కేగుతండ్రి, మరలి రాఁ జూచు కైవడి ♦ మసలినారు. ౧౯౫

ఉ॥ అత్తఱి రామలక్ష్మణుల ♦ నర్మిలిఁ బక్షములందు చేర్చి రా
జోత్తములార! నాకుఁదగ ♦ నుత్తరకార్యములెల్ల మీరలే
యిత్తఱిఁ జేయఁగావలయు ♦ నిద్దఱు మూర్తులకొక్క జీవమై
హత్తిన మిత్రుఁడేగ భర ♦ మైకను దేహము నగ్ని నీఁగెదన్. ౧౯౬

క॥ అను పక్షిరాజు పలుకుల, ఘనులగు రాఘవులు వినుచుఁ ♦ గైమోడ్చి వెనన్
గనులను ముత్తెంబుల యను, పున బాష్పము లురల ననిరి ♦ పొక్కుచు వనటన్.

తే॥ కడఁక మాజీవిత సహాయ ♦ కారివైన, తండ్రి సత్యవాక్యంబుకై ♦ తరలె దివికి
నిప్పుడీవును మము డించి ♦ యేగు నెడల, మాకు దిక్కెవ్వరింక నీ ♦ లోకమందు?

ఉ॥ వీడఁగరాని ప్రేమపద ♦ విశ్రుత రూపులఁ దల్లిదండ్రులన్
వీడితి మాప్తబంధువుల ♦ వీడితి ముద్ధతమా నయోధ్యయున్

పీడితి మెల్లసంపదలు ♦ పీడని కానలలోని కష్టముల్
పీడితి మేను మీవలన ♦ పీడుట పాడియె మీరు సెచ్చటన్?. ౧౯౯

తే॥ అని తపించుచు నిల్చిన ♦ యనఘులఁ గని, యిపుడు నేను దేహము పీడు ♦ టింపు గాక
యున్న మీరయోధ్యకుఁ జేరు ♦ క్రన్న విడిచి, దశరథుం జేరు వాఁడనో ♦ తనయులార!

మ॥ జనకుండుం గాదె దేశికేగఁ బూజ్యమగు రా ♦ జ్యంబీరు పాలింపక
వ్వనికిన్ రాఁగతిమేమి? యేమి జరిగెన్ ♦ జల్కుండు దూపిల్లు నా
మనమున్ నిర్జరదైత్య సన్నగ రిపు ♦ త్ప్రానాథు లేరేని నే
గిరి గాపెంచిరిఁ దీర్చి మీకు నభిషే ♦ కింతున్ మహీంగ్రమ్మలన్. ౨౦౦

తే॥ జనకుఁడైన జటాయువి ♦ సరణిఁ బలుక, నన్న తమ్ముని గ్రేఁగింట ♦ నరయునంత
నతఁడు పినతల్లియగు కైక ♦ కతన జరగు, వృత్తమెల్ల స్పష్టంబుగా ♦ విన్నవించె.

తే॥ తండ్రి సత్యవంతుం జేసి ♦ తల్లి పలుక, తలను దాల్చి రాజ్యమ్మును ♦ తమ్మునకు నొ
సంగు త్యాగమూర్తీ! తండ్రి! సంతసగను, నీ పనుల్ మతి యేరిచే ♦ నెగడు? ననుచు.

తే॥ కమలనేత్రుని చేగియారఁ ♦ గౌఁగిలించి, శిరము మూర్కొని యశ్రువు ♦ లురలఁగాంచి
యోసమర్థ కుమార! నీ ♦ పీసరణిని, పితరునకు నాకు యశము ♦ గాపెంచి తనుచు.

తే॥ గాజులం దాల్చు నొక హంసి ♦ కరణి నున్న, జనకజం గాంచి యీతన్వి ♦ చందమేమి?
కుసుమకోమలి మీతోడఁ ♦ గూడి రాఁగఁ, గారణం బేమి? యనుడు ల ♦ క్ష్మణుఁడు పలికె

చ॥ తమిగమిఁ బోలి ఫక్కొలుపు - తాటకఁ జంపుట గోలె శంభు ధ
ర్మముగొని తుండ్లు సేయుటయు - మైథిలి పెండ్లియుఁ బట్ట భంగమున్
తమ పెపినాగమంబు పితృ - తర్పణముం బొనరించు దాఁక స్ప
ష్టముగ వచించెఁ బక్షికుల - చంద్రముఁ డెల్ల నెఱుంగునట్లుగన్. ౨౦౧

క॥ భోగకర రాజ్యమెల్లను, భోగి కుబుసమూడ్చు పోల్కిఁ - బోవిడిచిన వై
రాగులు మీరీవనమున, నాఁగుఁడు రక్షించుచుండు - నసవరతంబున్

చ॥ అని విహగేంద్రుఁడాడ విని - యార్యుఁడు రాముఁ డగస్త్యమౌని చె
ప్పిన దగు గౌతమీ తట వి - విక్త తలంబున నుందుమన్న న
య్యనఘుఁడు లెస్సయయ్యెఁ దగ ♦ నాస్థలమందె తపంబుసేయుఁ డ
వ్వానిఁ గనిపింతు రండనుచుఁ - బక్షము నీడనె కొంచుఁ బోవుచున్. ౨౦౨

తే॥ అమలహృదయుండు గుణనిధి ♦ యగు జటాయు, వెదుట నున్న పంచవటి న ♦ య్యుద్ధగుణుల
కెఱుక పఱచి చనిన యంత ♦ నినకులేశు, లవ్వనంబున్నఁ జేరి ర ♦ త్యాదరమున. ౨౦౩

ఉ॥ అచ్చటనున్న రాక్షసుల ♦ యాశ్రయ సత్త్వములెల్లఁ జక్కఁగా
నిచ్చ నెఱింగినట్టి విహ ♦ గేంద్రుఁడు క్రొత్తడియైన జానకిన్

మచ్చిక నక్కుమారులను ♦ మాటికి మాటికి వచ్చి పిల్లలన్
ముచ్చటఁ గాంచు నండజము ♦ వోలెఁ గనుంగొనుచుండె నంతటన్. ౨౦౦

౩. ఋష్యాశ్రమ ఘాపటలము. (౧౪౩)

ఉ॥ వీరులు రాఘవుల్ గనిరి ♦ పృథ్వి కలంకృతియై సమస్త సం
భారము లిచ్చి పార్శ్వములఁ♦*పంచ విధంబుల పంట భూములన్
దారిత పాతకంబులగు ♦ దారుల రంజిలి యా తలక్షణో
దార కపిల్వ పద్ధతిని ♦ హారి విశిర్మలయైన గౌతమిన్. ౨౦౧

చ॥ కమల ముఖంబులన్ గలువ ♦ కన్నులఁ గాంచి తరంగహస్తముల్
క్రమముగఁ జాఁచి పుష్పములు ♦ క్రమముగ వారలపై విడుర్చుచున్
భ్రమద విహంగ రావముల ♦ స్వాగతపద్యము లల్లుచుండె గా
లిమి యతిథుల్ రఘూత్తములు ♦ తిన్న రయంబునఁ జేరఁ గాంచుచోన్

ఉ॥ మిక్కిలి ప్రేమ సువ్రతులు ♦ మేదిని నాయక పుత్రరత్నముల్
చక్కటికై వనంబులకు ♦ సాగిన కష్టముఁగాంచి యోర్వలే
కక్కటికంబుచేఁ దరఁగ ♦ లన్ కరముల్ గొని మోఁదుకొంచుఁ జే
రక్కిలినొంది యుత్పల క ♦ టాక్షములన్ వడిఁగార్చె బాష్పముల్. ౨౦౩

సీతా రాముల గౌతమీ తీర విహారము

ఉ॥ నాళయుతంబులైన నలి ♦ నంబులపై వెసఁ జక్రవాకముల్
వ్రాలుట గాంచి రాఘవుఁడు ♦ వారక సీత కుచంబులం గనున్
ఆ లలితాంగియున్ విభుని ♦ యంగద బాహుల సౌరు గాంచి ర
త్నాల మెఱుంగు లీను గిరి ♦ నాయకముం గనుచుండు లీలమై. ౨౦౪

తే॥ హంస యాటఁదొలఁగుట గని ♦ హంసకులుఁడు, సీత నడకను గాంచి హా♦సింప నామె
నీరు ద్రావి నివర్తిలు ♦ గౌరు నడక, గాంచి రాము నడక చూచి ♦ కడఁక నవ్వె. ౨౦౫

తే॥ తీవియలు కదలుట గని ♦ తీవఁబోఁడి, నడుము గాంచె రాముఁడు, సీత ♦ నాథుతనువు
నల్ల కలువల నడిమి యుత్పల్ల వనజ, యుగము నెగడిగ నిట్టట్టు♦లారసి చూచె. ౨౦౬

ఉ॥ అట్టి వినోద దాయక మ ♦ హానది గౌతమి చెంతఁ గొండలం
బుట్టిన నిర్ఝరంబులును ♦ ముచ్చట గూర్చు శకుంత రావముల్
పట్టుగ మ్రోఁగు పంచవటి ♦ బంధుర లీలల లక్ష్మణుఁ డెడం
గట్టిన గట్టి పర్ణకుటిఁ ♦ గాంచి వసించిరి వారలంతటన్. ౨౦౭

* (1) కుఱింజి = కొండయు, కొండక్రింది నేలయు. (2) ముల్లై = అడవియు, అడవి ప్రక్క నేలయు (3) నెయ్దల్ = కడలియు, తీరభూమియు. (4) మరుదం = పంట గాని. (5) పాలై = మరుభూమి.

శూర్పణఖ రాఘవునిం గాంచుట

ఉ॥ జీవముతోడ దేహమునఁ ♦ జేరి క్రమంబున వృద్ధిఁ బొంది యా
జీవముతోడ దేహమును ♦ జీల్పఁ దలంచి గమించు వ్యాధి రో
గావృతిఁ బోలునట్టిదియు ♦ నచ్చపుఁ బచ్చలకొండవంటి యా
రావణు మూలనష్టుగఁ గ ♦ రంబు వినాశము సేయు జాణయున్. ౨౧౯

తే॥ జేసుకైన వెన్నెలకలును ♦ చిచ్చుగొల్పు, రాహువును బోలు దేహంబు ♦ గ్రాలునదియు
విబుధవరులకు మునులకు ♦ విద్విజులకు, శోక ముగింపు నన్వేషింప ♦ నూను నదియు

తే॥ భావి కలుషంబులకు నొక ♦ పట్టుగొమ్మ, అడవి నెప్పు డొంటరిగఁ జ ♦ ట్టాడుకొమ్మ
వడిగ లోకమెల్లఁ దిరిగి ♦ వచ్చు బోటి, శూర్పణఖ యను బోటి య ♦ చ్చోటికేగె. ౨౨౦

తే॥ చెట్ట తన బంధుగులకు నూ ♦ చించు గోతి, చుప్పనాతి నాకులు నేఁడ ♦ పోఁడుమూకఁ
జంపఁ బాఁప సెజ్జను వీడి ♦ జగతి యందు, నవతరించిన శ్రీరాము ♦ నరసి కాంచె.

చ॥ మదనుఁడె యందమూ రెలుకలు ♦ మాఁడిన దెన్నఁడో! యింద్రుఁడందమా
పొదలవు వేయి కన్నులు! భ ♦ వుండని యందము ఫాలమందు క
న్నొదవదు! నాభి పంకజము ♦ నుండి జగంబుల సృష్టిసేయు ల
చ్చి దయితుఁ డందమా యలరు ♦ చేతులు నాలుగు లేవు కాంచఁగన్.

క॥ భవు కంటి మంటచే నివ్వు, అవు మారుఁడు నాఁటఁ గోలె ♦ న కుదగు తపమున్
దవిలి యొనరించి యిట్టి వ, పువుఁ బొందం బోలుఁ గాక ♦ పొలుపుగ నిలపై. ౨౨౩

మ॥ అసమానంబగు లీల జానువుల నొ ♦ య్యంబాఁకి సొంపైన యి
య్యసమేషు ప్రతిమాన బాహులకుఁ గ ♦ ల్పాగంబు హేమాద్రి యొ
ప్పెసలారన్ సరిగావు బల్లిదములై ♦ యేపారు దిక్కుంభి హ
స్త సమంబుల్ సుకుమార సుందరములై ♦ దర్పించు దోర్దండముల్. ౨౨౪

తే॥ పురుష వర్య బాహువులకు ♦ ముదిరియుష్ణ, నీలగిరిసాటియగుఁ దక్క ♦ శైలములును
రాలుగలయని మేరువు ♦ రసమయంబు, గానిసుమంతయును సాటి ♦ కావు కావు.

తే॥ కమల దళములఁ బోలిన ♦ కన్నులొప్పు, కొండవంటి యీపురుషుని ♦ గురు భుజములఁ
గాంచ నా కనుల్ దీర్ఘముల్ ♦ గాకపోయె, నంతకంటెను వెడంద య్యో - మ్మమరుఁగ దవె!

చ॥ అలవికి మించి కాంతు లల ♦ రారు మనోహరు శౌర్య తేజముల్
తొలఁకెడు నెమ్మొగంబునకుఁ ♦ దోయజముల్ సరి తూఁచరాదు లే
జలజ విరోధి మోమునకు ♦ సాటియె యన్నఁ గలాక్షయం బటన్
గలుగును నిండుచందురుఁడొ ♦ కందొకఁ బొందినవాఁడు చూడఁగన్.

ఉ॥ ఏమి యొనర్ప నెంచి యితఁ ♦ డిట్టి మనోహర రూపమొందె? నీ
కోమలికంబు పాడుగ నొ ♦ కొండు తపంబిటు లేల సేయు? దై
త్యామర సిద్ధసాధ్య మను ♦ జావళి లోఁగొనఁ జాలు ధీరుఁ డి
ట్లీ మహిలోఁ దపింపఁ దప ♦ మే తపముం బొనరించెనేమొకో!. ౨౨౮

తే॥ ఏణలోచన గిరికుచ ♦ యిభ్యయాన, సైకతశ్రోణి ఘనవేణి ♦ జలజపాణి
వనధిచేల భూదేవి యీ ♦ వరుని పదము,లంటి శాడ్వల రోమాంచ ♦ యగుచునుండె

తే॥ ఈ సుభగు కాంతి దినకరుఁ ♦ డెఱుఁగఁడేమొ?భువనమందుస్వల్పంబగు♦పొల్పునించి
బిడియ మొందక నభమున♦ నడచువాఁడు, తానె యసమ తేజస్విగాఁ♦దలఁచినాఁడు?

తే॥ దాఁట సరుదైన గిరులను ♦ సాటి గొనని, యున్నత భుజంబు లొప్పునీ ♦ వన్నె కాని
యధరమునకుఁ బ్రవాళ సా ♦ మ్యంబు పలుక,జను లిపీయసమటియేది♦సవతుగలదు?

క॥ చక్కని నిండు కళలతో, నిక్కు నిశానాథుఁ డెగడు ♦ నీటరి కటిపైఁ
జెక్కిన వల్కలముం బలెఁ, బెక్కువ తపియింప వేమొ ♦ పీతాంబరముల్?. ౨౩౨

తే॥ మొగులు దొంతుల కరణిని ♦ మొనలు దిరిగి, దట్టమై నల్లనై యున్న ♦ జుట్టు విడిచి
జడలఁ బూనఁడయేని చం ♦ చలములగుచుఁ, జెలుల మాన ధనంబులు♦చెడకయున్నె?

తే॥ తారహారముల్ మల్లికా ♦ దాము వితతి, నితఁడు దాల్చిన జిగియున్నె ♦ యింతకంటె
ఘనతరోజ్వల మాణిక్య గౌరవంబు, వేఱు రత్నంబుచే నభి ♦ వృద్ధియగునె? ౨౩౪

ఉ॥ భద్రగుణాలి యెల్ల బహు ♦భంగుల నేర్చి విరించనుండు సా
ముద్రిక లక్షణంబుల స ♦ మున్నతిఁ జూపు నిమిత్త మిట్లు ని
ర్నిద్రత వీనిఁజేసియును ♦ నిందను పొందె సమస్తలోక సం
పద్రతి వజ్రి యొందెఁ దన ♦ పాద రజంబును పోలకుండియుఁ. ౨౩౫

ఉ॥ వెల్లువలుఁ సముద్రములుఁ ♦ బిన్నవిగాఁ గనుపట్ట డెందమం
దల్లిన మోహముఁ జలధి ♦ యామెను ముంప, దరిద్ర దూషణల్
పెల్లుగ నోర్చి యెంత విల ♦ పించిన నొక్క తృణంబయేని యీ
నొల్లని లోభికీర్తివలె ♦ నుండెడు శీలము గల్గు దైత్యయుఁ. ౨౩౬

చ॥ వడలి తపించి కుంది రఘు ♦ వర్యుని యున్నత దోర్యుగంబుపైఁ
బడఁ దన చూపుల న్నిలిపి ♦ వాని మరల్పఁగ లేక శిల్పి నే
ర్పడర లిఖించు బొమ్మయన ♦ నట్టె చలింపక నిల్చి యేదియుఁ
దోఁడఁగఁగఁ బాలుపోక మది ♦ తుంపెసలాడఁగ దైత్యయవ్వలఁ. ౨౩౭

ఉ॥ వీని విశాలవక్షమును ♦బిగ్గ గవుంగిలిఁజిక్కఁగొందుఁ గా
దే నమృతంబు నిచ్చిన క్షు ♦ యించుట నిక్కము మిన్న కేఁగఁగా

లేను మదీయ దిష్టము ఫ ♦ లింపఁగ నీ నవమూరు సన్నిధిన్
మానుగఁ జేరు బెట్లనుచు ♦ మంతన మొందఁగఁ జేసి యంతటన్ ౨౩౭

చ॥ కుటిల కరాళ దంత, బహు ♦ కోటుల జీవుల నైచికొన్న యు
త్కట కుహరోప మోదర, య ♦ తర్కణ మిట్లు దలంచి యాతఁడీ
కటుతర రూపమున్ మదిని ♦ కైకొనఁ డంచు నెమిల్లి కోకిలల్
పటుమతి వెంటనంటఁ దగు ♦ భవ్య తరాకృతి గాంచ నెంచుచున్. ౨౩౮

శూర్పణఖ కామరూపిణియై రాముకడ కరుగుట

తే॥ నీరజాలయ నెడఁద ధ్యా - నించి తనకు, సిద్ధియై యున్న మంత్ర మా-చెలి జపింప
నబ్జుఁ దెగడు మొగము తోడ - నంగకాంతి, దెసలఁ బర్వ సుందరియయి-తేజరిల్లె

తే॥ ఎఱ్ఱ ప్రత్తియుఁ జిగురాకు-నీల గొనఁగఁ, దగ్గ చరణాబ్జములు గల్గి - తనివి నవఁగ
మాటలాడు మయూరి నా - మానసౌక, మనఁగ లేదిఁగ యన విస-మనఁగ వచ్చె

తే॥ లక్ష్మియందంబునీలోత్ప-లములసొబగు,గలుగునయనకుంతంబులు-వెలుఁగు మొగము
నళిలయువతీరూపముఁగొన్న-వాత్ర్ర మొందు, మెఱపుతోఁగాకమింటితో-నెఱఁ గెననఁగ

తే॥ కల్పకముగన్న యెలదీవ ♦ కై పుగలిగి, కామదంబగు మధుర వా ♦ క్యములుగలిగి
యందగత్తెయై భీత ♦ మృగాక్షి యగుచు, నమిలి నడచిన కయివడి ♦ నడచివచ్చె. ౨౪౩

తే॥ రశనయును నూపురములు వ♦ స్త్రమ్ముఁ ను కురుల, విరుల బంభరముల రొద♦వి స్తరింప
నింతి యొకతె వచ్చెడు నని ♦ యెంచి రాముఁ,డా దెసను దృష్టిసారించి♦యరయసాగె.

తే॥ ఒక్క యమృతంబు నాకస♦ మొసఁగె ననఁగఁ,గుచభరంబున మధ్యంబు♦కునియఁకాఁగఁ
దలఁపు నిచ్చియజ్ఞానంబు ♦ తలఁగఁద్రోచి,జ్ఞానదృష్టి నిచ్చెడువాఁడు♦నకియఁగనియె.

మ॥ సురలోకంబున నాగలోకమున నీ ♦ క్షోణిన్ గనన్ రాని యా
వరరూపంబును కాంచి రాఘవుఁడు భా ♦ వంబంద యూహించె నె
ల్లర సౌష్ఠవ్యము లీమె యంద యడఁగెన్ ♦ లక్షించి వీక్షించినన్
సరిపోల్పందగు చామలుంగలరె యీ ♦ సౌందర్యవారాశికిన్?

చ॥ తనమది రాఘవున్ వలచు ♦ దైత్యయు నాతని సుందరంపు మో
మును తలపోయుచుం జరణ ♦ ముల్ తన హస్తములన్ మొగిడ్చి మ్రొ
క్కినిడుపు ద్రేవ చూడ్కిఁ దిల ♦ కించియుఁ జూడని యట్లు సుంత ల
జ్జను గొని యేణి యట్టులొక ♦ చక్కఁ దొలంగి మలంగి నిల్వఁగన్. ౨౪౭

ఉ॥ ఆగతయైన శూర్పణఖ ♦ నాగమవేద్యుఁడు కాంచి పల్కు దూ
రాగత పద్మగంధిరో! శు ♦ భావహ మయ్యెడు నీదు రాక నీ

కీగతి నిందు రాఁ గత మ ♦ దెయ్యది? యెయ్యది వాసభూమి? నీ
బాగు వచింపు నామమెది? బంధువులేరు? వినంగఁ గోరెదన్. ౨౮౮

తే॥ అనుడు నయ్యది యిట్లను♦ నబ్జగర్భు, పౌత్త్రి పుత్త్రిని త్రిపురారి♦మిత్రుఁడగుచు
దిక్కరులగెల్చి తారాద్రిఁ ♦ దివిరి యెత్తు, ఘనుని చెల్లెల నాపేరు ♦ కామవల్లి

తే॥ అనిన రాముఁడు సందేహ♦మంది దీని, నడత చెడ్డది యగునైన ♦ నరయుదమని
రావణుని చెల్లెలైన నా ♦ రజపు రూపు,గలిగె నవ్విధిఁ దెలియంగఁ♦బలుకు మనఁగ

చ॥ తడఁబడకుండు వాక్యముల ♦ దానవి యిట్లను రామచంద్ర! క్రము
క్కడులును మోసగాండ్రు నగు ♦ కర్బుర సంఘము తోడి జీవితం
బెడయఁగ రోసి నా యెడఁద ♦ నింతవివేకము గల్గ ధర్మము
న్నడపుచుఁ బాపమూడ్చి సుమ ♦ నస్కులచేఁ దగఁ గొంటి నీయెడన్. ౨౯౧

ఉ॥ ఆ పలు కాలకించి సుగు ♦ ణాఢ్యుఁడు రాముఁ డనుఁ మహేంద్రుఁడుఁ
బ్రేఁపఱ లొంగి సేవలొద ♦ వింపఁ ద్రిలోకము లేలు వానికిఁ
జాపలనేత్ర! చెల్లెలయి ♦ సంగడు లెవ్వరు లేక యొంటివై
నీవగిదిఁ వనంబులకు ♦ నీ వరుదేరఁ గతంబు తెల్పుమా. ౨౯౨

తే॥ అనిన రాముని ప్రశ్నకు ♦ నన్నృతవాది, నియగు నాపె యిట్లను రాజ! నీచదైత్య
సంగతిని మాని దేవప ♦ క్షంబు నూని, వచ్చితిని కార్యమొండు నీ♦వలనఁ గలుగ

తే॥ అనుడు స్త్రీలమానసములు♦గనఁగఁదివుట, యోగ్యములుకావనుచు నెంచి♦యువతి! యే
పని గలదు తెల్పు మయ్యది♦భావ్యమేని, తప్పకయొనర్తు నని పల్కఁ♦జూప్పనాతి. [మి

తే॥ తాముపొందిన వలవంత ♦ తామె తెలుప, మానినులకుఁ దగనిదైన ♦ మాఱు దిక్కు
లేకయుంటి మన్మథుఁ డద♦లించి సేయు, సిలుగులం ద్రోచి నన్ను ర♦క్షింపు మనిన.

క॥ వాలికలై కన్నులు పెను, పోలికలై తిరుగుచున్న ♦ పొలఁతి తలంపుల్
చీలికలై సిగ్గతి వల, పేలికలై చెడిన వనుచు ♦ నెంచుచు నుండన్. ౨౯౬

తే॥ తేంట్లు పోరాడు వేణి నో ♦ దిన వెలంది, మానసమున నున్న రాముని♦మనము నెఱుఁగ
లేక ప్రేమించి నన్ను పా♦లించు నో కొ, కాదనునో యంచుఁగలఁగియా♦కరణిఁ బలికె.

ఉ॥ రామ! యలేఖ్య సుందర! స ♦ రాగముతో నిట కీవు వచ్చుటల్
నే మును కానకే మునుల ♦ నేమకముల్ పొసరించుచుంటి నా
కామవకామినీత్వమును ♦ గారపు యౌవన మింత కాలముఁ
గౌముది కానఁ గాయు క్రియఁ ♦ గాసట బీసట యయ్యెఁ గాంచితే? ౨౯౮

ఉ॥ నిందితురాలు దైత్యసతి ♦ నీతిని మాలి యిటుల్ వచింప రా
జేంద్రుఁడు వేఱుకార్యమున ♦ కిట్టులు వచ్చిన దంచు నెంచి యో

సుందరి! బ్రహ్మవంశమున ♦ జోటివి నీవు నరేంద్రవంశ్యుఁడన్
బొందిన వర్ణధర్మములు ♦ బూదిని గల్పుట యుక్తమా? యనన్. ౨౭౯

ఉ॥ తండ్రిరి బ్రహ్మవంశజుఁడు ♦ తల్లి యరుంధతిఁ బోలు నామె దై
త్యుండు సుమాలి కూఁతురగు ♦ దోషము లేదు వృథా వివాదముల్
మెండుగఁ బల్కి యిట్లు కడ ♦ మీఁటుదు వేని భరింపఁ జాల నీ
దండనె ప్రాణము ల్విడుతుఁ ♦ దప్పదు పాపము నీకు సుందరా! ౨౮౦

చ॥ వలపెద నగ్గలం బగుడు ♦ వారక రావణు చెల్లె లీగతిం
బలుకఁగ సుస్మితంబను ప్ర ♦ భా తరళంబగు మించుతోడిదా
జలదము భాతి శోభిలు ప్ర ♦ జాహిత చిత్తుఁడు ఖేలనారతిన్
జెలువ సురారి కన్యకను ♦ చేకొన మర్త్యున కొప్పునే? యనన్. ౨౮౧

చ॥ తలఁపఁగఁదగ్గ శ్రద్ధ ప్రమ ♦ దం బగు భక్తి ఫలంబు పెద్దగాఁ
దలఁపక తొందరం దవిలి ♦ దైత్య వరాంగిని పంక్తికంఠు చె
ల్లెల నని పల్కుచే తెలివి ♦ లేమగ నెడ్డఁ దలంచి గొప్ప వే
ల్పుల వరశక్తి దైత్యతను ♦ పూర్తిగ నీఁగితి నంచుఁ బల్కఁగాన్. ౨౮౨

చ॥ ఇనకుల చంద్రుఁ డిట్లు వచి - యించు సుభాసిని! నీదు సోదరుల్
ఘను లొకరుండు వీరత జ - గంబుల నేలెడి ధీరుఁ డొక్కఁడో
ధనదుఁడు వారు నిన్ను ప్రమ - దంబున నిచ్చినఁ గేలు పట్టుటల్
పనియగుఁ గాక యన్యమగు - పద్ధతి యుక్తము కాదుచుమ్మనన్. ౨౮౩

తే॥ మరునిచే నైక్యమెయున్న - మనసులొప్పు, స్త్రీలకును మగలకు శాస్త్ర-సిద్ధమగుచు
వఱలు గాంధర్వవిధి యట్లు - జరుగు పిదప, నన్నలును సమ్మతింతురు - వన్నె కాఁడ!

చ॥ ఋషులపయిన్ విరోధము వ - హించు సురారులు నిన్నుగాంచి వి
ద్వేషుఁడని నైరమూనరు మ - దిం దలపోయ నొకండ వుంటి వీ
విషయమె వంశమైత్రికొక - వేడుక వారధి గాఁగనొప్పు న్వ
ర్వివషయము నీయధీన మొన - రింతురు మిక్కిలి మేలు గూర్తురున్. ౨౮౫

చ॥ అనవుడు రామచంద్రుఁడను - నంగన! నీ సుఖమందితిన్ బలా
శనుల కృపం గడించితిని - సంపద నొందితి మేలుపొందితిన్
జనపదముం ద్యజించి విపి - నంబునఁ జేయు మహాతపంబు గాం
చిన ఫలమొక్కఁడా? యనుచుఁ - జిర్ణగవుం బొనరించు నంతలో ౨౮౬

శూర్పణఖ సీతను కాంచుట.

సీ॥ త్రిభువనవాసుల - దృష్టిభూషలచేత, వెలయుచు వానసల్ - వీచుచుండు
నాకు గీమున నుండి - యున్నుల మిన్న ని, ర్జరుల్లు పొందిన మహా - పర్వతము వలన

భూమిలో రత్నంబు - పోలిక నుద్భవిం, చిన సీత యచటికిఁ - జేరరాఁగఁ
గాలెడు మానంబు - గతికి పొక్కిన యాస్య, మొప్పిన మతిహీన - చుప్పనాక

తే॥ కాయమున వెల్వడిన సూర్య-కాంతివంటి, కాంతి యొక్కండు ప్రక్కనఁ- గ్రాలనరసి
ధరను నింగిని నిండిన- క్రౌంచరాట, వులను కాల్చు పతివ్రతా - నలముఁగాంచె. ౨౬౭

ఉ॥ తావి కురుల్ గలట్టి వని ♦ తామణి సీతఁడు తోఁడఁగొంచు ని
ట్లీ వని కేగుదేరఁడు మ ♦ హీతలమం దిటువంటి సుందర
శ్రీ విలసిల్లు కామినులు ♦ చెందరు లక్ష్మియె పద్మమైన రా
జీవము వీడి భూస్థలిని ♦ చెన్నగు కాళులు తేయ వచ్చెనో? ౨౬౮

చ॥ అని భ్రమియించి చూచి కమ ♦ లాసను సృష్టి మతింపు మీఱు సం
చున నొక హద్దులేని బలు ♦ సోయగముం గలదంచు నెంచి క్ర
న్నన నొక యాఁడుదాన నగు ♦ నాకె కనుల్ మనమ్మున్ మరల్పఁగాఁ
బనుపడకుండె నింక మగ ♦ వారలు గాంచిన నేమి యౌదురో?. ౨౬౯

ఉ॥ రాముని చూచి చూచి మఱి ♦ రామను తప్పక చూచి చూచి యా
తామరసాసనుండె యొక ♦ తావునఁ గాంచఁగఁ దగ్గ యట్లు చే
తో ముద మొందఁగాఁ దలఁచి ♦ తోఁన యజాండమునందు గల్గు న
క్కోమలికంబు లొక్కయెడఁ ♦ గూరిచి చేసెను వీరి నిద్దఱన్. ౨౭౦

ఉ॥ కుందనముం బలెం బురుడు ♦ గూడని నీలపయోద గాత్రుఁ డీ
సుందరమూర్తి యీతనికి ♦ జోడగు నేమిది నన్నువోలె? నీ
చందనగంధి నావలెనె ♦ చయ్యన మధ్యనె వచ్చెఁగాదె? దీ
నిం దొలఁగించి త్రోవ నిత ♦ నిం బురికొల్పెద నంచు రాముతో ౨౭౧

చ॥ సుగుణగణాఢ్య! యీచెలువ ♦ చూడఁగ రక్కసి మాయలాఁడి దీ
ని గుణ మెఱుంగరానిది గ ♦ ణింపఁగనేల? పలాశి దీని సో
యగమును నమ్మఁ బోకు నిజ ♦ మైనది కాదిది నీకు హాని గూ
ర్పఁగఁ దఱి వేచియున్నది త్వ ♦ రన్ దొలఁగింపుము మేలు కోరినన్. ౨౭౨

చ॥ అనవుడు రాముఁ డిట్టులను ♦ నాసురికిన్ దరలాక్షి! మేలు! నీ
సునిశిత బుద్ధి మెచ్చితిని ♦ సూక్ష్మమతి న్నిను గెల్చువారు భూ
మిని కలరేమి? నీ పలుకు ♦ మేలున నీ హృదయం బెఱింగితిన్
గనుపడ దీనిదైత్యయని ♦ కాంచెదు గాకని నవ్వె నల్లనన్. ౨౭౩

చ॥ పుష్పయము వసిష్ఠు చానయును ♦ జోడనఁదగ్గ వరాంగి సీత రా
మ ధరణినాథు డగ్గఱఁగ ♦ మండెడు నిప్పులఁ బోలు కన్నులన్

గ్రంథ గొనఁ జుప్పనాతి కని ♦ కుచ్చితురాలు! విలాసవేళలోఁ
బ్రథనము సేయ వచ్చితివె ♦ పానక మందలి పుల్ల కైవడిన్. ౨౭౮

ఉ॥ చంపెదఁ జూడుమంచుఁ బరు - షంబునఁ జూడ భయంబునంది యా
చంపకగంధి సీత కడు - సన్నని కౌను వడంక దూది చం
దంపుఁ బదంబు నొవ్వ జల - దంబున మించును బోలె రాము నా
డెంపు భుజాంతరంబునఁ బ - డెం జెదుగా జడుపూని యత్తఱిన్. ౨౭౯

ఉ॥ దుష్ట గుణంబులే యడరు - ధూర్తులతోడిది ఖేలయయ్యెఁ బైఁ
గష్టములే వెలార్చు నని - కార్ముకవీరుఁ డెదం దలంచి నీ
యిష్టము గానవయ్యె సుద - తీ! యిట నిల్వకు లక్ష్మణుండు నీ
చేష్ట లెఱింగెనేని తగు - శిక్ష యొనర్చును పొమ్ము వే యనన్. ౨౮౦

చ॥ జలగిరి పద్మసద్మలును - శంబరవైరియుఁ దక్కు వేలుపుల్
జలగిరి పద్మ సంస్థితులఁ - జాలఁ దపింతురు నన్ను బొంద, నీ
చెలువ రచించు మాయ వలఁ - జిక్కితి మోసము వచ్చు నీకు నా
పలుకులు నమ్ముమం చసుర - పల్కుచునుండఁగ రాఘవేంద్రుఁడున్.

తే॥ తగులు సీతోడ వలదను - సగిదిఁ దెలుప, మెఱుపు వెన్నంటు మేఘంబు - కరణి సీత
వెంట శ్రీరామచంద్రుండు - వెడలి పర్ణ, శాల లోనికిఁ జనియె ని - శ్చింత మెయిని.

తే॥ తెలివి నశియించి నిశ్చేష్ట - యొలయు దైత్య, యంత శ్వాసంబువిడువక-యంతరంగ
మవశ మగుడుఁ గోపించి యా - యతివయందు,గాఢమగుప్రేమగలదని- కలఁకనొంది

మ॥ ఉరుసౌందర్య పయోధియైన రఘు వ - ర్యుం బొందు మార్గంబు లో
నరయుం జూచుచు నేగు శూర్పణఖ య - వ్యాపన్నతన్ వీని వే
రురముం గౌఁగిటఁ గూర్పనేని తను వు - ద్యోగింతు పీడంగ నం
చిరవౌ స్ఫాటిక కందరంబునకుఁ దా - నేగెన్ విచారంబుతోన్. ౨౮౦

శూర్పణఖ సంతాపము

ఆ॥ జలజ హితుఁడు గ్రుంకె - సాంధ్యరాగము గ్రమ్మె, శూర్పణఖకుఁ గ్రూర-సర్పవిషము
వోలె దేహమెల్ల - దూల వ్యాపించె న, మ్మరుని వలని బాధ-మరులు వోల్కి. ౨౮౧

క॥ తాటక వక్షంబున మును, నాటిన శ్రీరాము మార్గ - ణము వలె మరుఁడున్
గాటముగ నేయు బాణము, నాటుటచే సంకటంబు - నం దూపిల్లెన్. ౨౮౨

క॥ మలయూ నిలమును నస్త్రము, విలయూవేదనము గూర్చ ♦ వెలవెల గొనుచున్
నెలతేని వ్యంజనంబుగ, వలతేనిం దినఁదలంచె ♦ వడి నాతురయై. ౨౮౩

తే॥ సంకటము గొల్పు వార్ధి ఘో ♦ షంబడంగఁ,గొండలంద్రోచిపూడ్చంగఁ ♦ గోరియంతఁ

గువలయాప్తుండు తన్ను సం♦ కోచ పఱుప, మాని తాపంబుచే జాల♦మాఁడుచుండె

తే॥ విరులు పొడియగు నట్టు లీ ♦ పృథివి గలుగు, వనములనుధ్వంసమొనరింప♦వాంఛచేసి
జక్కవలు కవగూడిన ♦ చంద మరసి, వాని ధ్వని విని మది గ్రుంగ ♦ వడఁకుచుండె

తే॥ కడఁగి శశిగ్రమింగ నొక భుజం ♦ గంబుఁ దెత్తు, ననుచుఁ గోపించి చను దోయి♦నంటిచల్ల
గాలి సోఁక సంకటపడి ♦ కడఁకమాను, రామునిపైఁ గల వలపున ♦నంపె లాఁడి. ౨౮౬

తే॥ ఉడుకు చనుదోయిపై మంచు♦నుంచు కొనియెఁ, గామశరవహ్ని మేన మి ♦క్కుటము
వేఁడి బండపై నుంచిన♦వెన్న ముద్ద,మాడ్కిఁ గరఁగి నీరయ్యె న♦మ్మగువకదియు. [గాఁగ

చ॥ జలనిధిఁ గ్రూరుఁడౌ కుసుమ ♦ సాయకు దాఁచి యడంప యోగ్యమౌ
స్థలమిది యంచు నెంచి యసు ♦ నంచయ మూఁగుచునుండు దుస్థితిన్
గలిగి స్మరాగ్నికిన్ జడిసి ♦ కంధిని మున్గి మునింగి నట్టి యా
జలమును వేఁడియౌటఁగని ♦ చామ బిడెంబును పొందె నత్తఱిన్. ౨౮౭

తే॥ చెమ్మగల నెలతాలు ను ♦ ష్ణమ్ము నొంద, మదిఁ దపించు దైత్యాంగన ♦మరులుసోఁకి
కారు మొగుళులు నీలంపుఁ ♦గంబములును, కానవచ్చినఁ గేల్మోడ్చుఁ ♦గళవళించు.

తే॥ మారుతమ్ము దోషాకర ♦ మన్మథులును, తన్ను చూడకుండఁగ భయ♦ దంపుదంష్ట్ర
లుండు సర్పముల్ వసియించు♦చుండునట్టి, కొండ గుహలోనఁ జేరె ర ♦క్షో మృగాక్షి

క॥ అట వీచు మారుతము మును, పటికంటెన్ మించి వేఁడి ♦ పాటి చనులు గా
లుటచేతఁ గర్జ మెఱుఁగక, తటమట పడి చిగురుటాకు ♦ తల్పమునఁ బడెన్. ౨౯౧

క॥ రాముని రూపము గనఁబడఁ, జామయు నుత్కంఠనొందు ♦ సంకోచించున్
సోము గొని సోలు సిగ్గిలు, రాముఁడు మఱుగైన మరుని ♦ రాయిడి మఱుఁగున్.

ఆ॥ కారుమొగులుఁ గాంచి♦కాకుత్స్థుఁడని యెంచి, చనుల నాన నలమి ♦నంతసించు
వేఁడిచేత నదియు ♦ విరియంగఁ జాఱిన, నడలు, దానియలఁత ♦ కంతు గలదె? ౨౯౩

క॥ విలయాగ్నిం బోలు స్మరా, నలమునఁ గ్రాఁగియును శూర్ప ♦ణఖ రాముని మే
నలమి మనునాస జీవం, బుల విడువఁగ లేదు వలపు ♦ పోలుపెట్టిదియో? ౨౯౪

క॥ అంజన గిరిసన్నిభ! యిటు, నెంజిలిగొను నా యెడంద ♦ నిలిచి కరుణతో
రంజిలు మంజిలి యిదెయని, నంజు గొనినదాని పోల్కి ♦ నడుఁకు నడలునన్. ౨౯౫

ఉ॥ ప్రాణము పోయినన్ మరులు ♦ పాయని మాయిని చప్పనాతి సం
త్రాణము లేదటంచుఁ గోల ♦ దాఁకిన కైవడి సంతపించు న
య్యేణ విలోలనేత్ర భువి ♦ నిందిర కంటెను సుందరాంగి నీ
ర్వాణ నుతుండు దాని విడి ♦ పాపిని నన్ను పరిగ్రహించునే?, ౨౯౬

ఉ॥ ఇచ్చటనున్న సుందరియు ♦ నిందిర యేయగు; నాకుఁగల్గు నీ
మచ్చిక వానికింగలదె? ♦ మారుఁడు చూపెను పక్షపాత మం
చెచ్చిన బాళిఁగుందు నెడ ♦ సీతఁడు రాక్షసలోక తామసా
గ్రచ్ఛఅమింగు భాస్కరుఁడె♦కా! యని చూపఁగఁ బుట్టెభానుఁడున్. ౨౯౬

శూర్పణఖ సీతను పట్టఁబోవ లక్ష్మణుఁడు దాని ముక్కు చెవులు గోయుట

మ॥ ఉదయం బందుట గాంచి శూర్పణఖ లో ♦ నుత్సాహముం బొంది యి
మ్ముదితారత్నము చెంతనుండు వఱకు ♦ నోర్మిదింపఁ డీతండు నా
చదురుల్, దీనిని దాఁచియుంచి యితనిన్ ♦ సంతృప్తిమైఁ బొందినన్
బ్రదుకంగల్గుదునంచుఁ బొంచి చనియెన్ ♦ రామామణింబట్టఁగన్. ౨౯౭

ఉ॥ అంగన, రాముఁడొక్కసర - మం దుదయాదిక కృత్యముల్ పొన
ర్పంగను పోయియుండుటలు - బాగుగఁ జూచెను పర్ణశాలచెం
తం గనిపెట్టి లక్ష్మణుఁ డ - తంద్రతఁ జీఁకటియైన తోఁట నుం
టంగనలేక సీతను క - డంక గ్రహింపఁగఁ బోయె నవ్విడిన్. ౨౯౮

ఉ॥ ఒంటరియై లతాంగి యిట - నున్నది నాతలఁపుల్ ఫలించె నీ
దంటను పట్టి దాఁచెద న - తండు నిజంబుగ నాకు లొంగు నా
కంటను పడ్డ యిక్కలువ - కంటియుఁ జిక్కక పోనె? యంచు వె
న్నంటెను లక్ష్మణుండు నను - రాంగన వచ్చుట గాంచి యుగ్రుఁడై. 300

శా॥ ఓసీ! యెచ్చటికేగె దింక నిలు నీ - యుద్యోగముల్ చాలు రా
కాసీ! యంచుఁ దురీలునం బఱచి త - త్కాంతాత్వముం గాంచి బా
ణాసం బూనక కీలఁబోలు కురులన్ - హస్తంబునం బట్టి బ
ల్గోసం బారఁగ వస్త్రిఁదన్ని కరవా - లుం బూని యుగ్రాక్షుఁడై. 30౧

శా॥ ఉత్సాహంబునఁ దన్ను మోచి కొనుచున్ ♦ వ్యోమంబునం జేర ను
ద్యత్సంరంభము నొందు దానివడిఁ గ్రిం♦దం ద్రోచి కోపాన దు
ర్మాత్సర్యంబులు మానుమంచుఁ జెవులున్ ♦ రంగారు ముక్కుం జనుల్
తత్సౌందర్యము పోవఁగోసి విడిచెన్ ♦ దైత్యాంగనం దిట్టుచున్ 30౨

తే॥ అప్పుడా దైత్య వాయెత్తి -యఱచు నఱపు, దిశలనిండి దివ్యుల చెవిఁ - దివిరిసొచ్చెఁ
గాఱునెత్తుట భువి నాని- కరఁగఁజొచ్చె, ననఁగ దాని పడిన పాటు -నరయవశమె?.303

తే॥ చంపఁ బుయిలోడి రక్కసి- చనులు ముక్కు, నాన గోసిన కార్యమె-న్నఁగ దశాస్య
రత్నముకుటము స్తకభూధ-రములఁ ద్రెంప,వరముహూర్తంబుగుఱుతించు-కరణినొప్పె.

తే॥ పృథివి యదరఁగఁబడి కాళ్లు - విదిరిచికొని, యఱచురక్కసి ఖరవధ - కొఱకు లేచి
రక్తవర్షము గురియు నీ - రదము పోలెఁ, బెరిఁగి రోసంబు నవమతి- పెనఁగొనంగ.30౫

ఉ॥ ఎన్నఁడు జంకు కొంకు వెత - లించుక యొందని పూర్వదేవ సం
పన్నఁ కులంబునం బొడము - పైదలి మింటికి లేచు ధారణిం
దన్నఁదపించుఁ జూకురు న-ధైర్యమునందుఁ జలించు వందుఁ గే
ల న్నలఁచున్ విదుర్చు వెత- లం బడు నుత్తలమందు సిగ్గిలున్. ౩౦౬

ఉ॥ ముక్కును చేతనద్ది తడు♦ముం గొలిమిం గల మంట కై వడిన్
మిక్కిలి యూర్పుఁ గేలఁ బుడ♦ మిం గడు నొందుఁ గుచంబు లంటుచున్
దిక్కట మక్కటంపడుచు ♦ దిక్కులు సూచుఁ జెమర్చు వెక్క వే
చొక్కును పండ్లు గీఁటు నఱ ♦ చున్ బఱచున్ వెఱచున్ దలారుచున్

చ॥ జొట జొటఁ గొండ యూటవలె ♦ జొబ్బిలు రక్తము చేతనైన యు
త్కటతర పంకమందు తడ ♦ కట్టుగఁ జుట్టుచుఁ జుప్పనాతి సం
కటపడి వేల్పులున్ జముఁడుఁ ♦ గాతర సెందఁగఁ దగ్గ రాక్షసో
ద్భటులను పేరుకొంచుఁ బలు ♦ వార్తలఁ బల్కుచుఁ బిల్వ మేకొనెన్.

చ॥ అనలము చేతఁబట్టు నిట ♦ లాక్షుని శైలము నెత్తిపట్టి యో
దనుజవరేణ్యా! నీవు ప్రమ ♦ దంబున మేదిని నుండ మానులున్
ధనువులఁ దాల్చి క్రుమ్మరుట ♦ తక్కువకాదె? విరోధి వర్గముల్
మునుకొని నవ్వ నీకు మొగ ♦ ముం గనిపించుట యెట్లు? కాసవో? ౩౦౯

చ॥ విలయము వేళనైనఁ దగ ♦ వేసట నొందని బ్రహ్మ విష్ణు శం
భులకును నిర్జరాళికిని ♦ భోగుల దైత్యుల కంటె మేటి దో
ర్బల! పులి యుండఁగా నిసుఁగుఁ ♦ బట్టఁగ నౌనె? యటంచు లోకులన్
పలుకులు నేఁడు నాయెడ న ♦ బద్ధమయయ్యె నిఁకేమి చెప్పుదున్? ౩౧౦

మ॥ అమరానీకము చుట్టిరా ముదముతో ♦ నైరావతం బెక్కి యు
ద్ధము గావించిన యింద్రు నోర్చిప బలో ♦ ద్యద్దంబరున్ శంబరున్
సమయం జేసిన యాజినాజిఁ బఱవం - జాఁగించు నో రావణా!
యమరెన్ నీకపకీర్తి దొడ్డదిగ ర - మ్మా కాంతు గా కిచ్చుటన్. ౩౧౧

మ॥ భవుచే ఖడ్గము గాంచు వీర! వరుణున్ - వైవస్వతున్ బావకున్
దివిజౌఘంబు నవగ్రహంబుల జగ - ద్విఖ్యాతిగా సేవకుం
దవులం జేసిన విక్రమం బిపుడు చెం - దం గల్గెఁ బెన్నింద మా
నవులన్ వీరి నెదుర్పఁ జాలమిని స - న్న్యాసుల్ పిసాళింపఁగన్ ౩౧౨

మ॥ మద దిగ్వారణ దంతరాజి విఱుగన్ - మాఱాటముం జేసి దు
ర్మదులన్ కొండలు పిండిసేయు బలవీ - రా! రూప సౌందర్య సం

నవలన్ మన్మథు మీఱు వారయిన సం - యమిద్వయమ్ము నీ కాలి చె
ప్పువవం బోలని యీ నరాధములపైఁ - బూనింపవో కోపమున్. ౩౧౩

తే॥ సురల దెసలకుఁ దోలిన-యసదిది బలము, వఱలు రావణునకును సో - దరుల కిపుడు
చేగ సమసెనా? దనుజుల . కోరిరంబ, మైన యిమ్మానవుల కడ - నడఁగెనేమి?

మ॥ భవుఁడో ధాతయొ వెన్నుఁడో యని తలం ♦ పం దగ్గ తేజమ్ము సం
స్తవ రీతిం బొలుపారుచుండు ఖర! కాం - తారమ్ములం దాఁగుచున్
యువలన్ మెక్కెడు వగ్గు తాపసుల వీ - ర్యంబో? మనుష్యాద దా
నవ హంపీరుల మోటమో? యెఱుఁగవే - నన్నిట్లు వీరేఁచుటల్?

మ॥ దివిషన్నాథుఁడు బ్రహ్మయున్ విబుధు ల - ర్థిం గొల్వ నింద్రాణి గా
రవ చిహ్నంబులఁ గూడ సప్తజగముల్ - ప్రాగల్భ్య మగ్గింపఁ బ్రా
భవ మొప్పన్ ధవళాతపత్త్రము పయిన్ - భాసిల్లఁ గొల్వున్న నీ
కవురా చూపఁగఁ గూడునేమి? వికృతా - స్యంబున్ జను ల్నవ్వఁగన్

చ॥ ఇది ఖరుఁడున్న కాన మఱి - యిచ్చట నిట్టి పరాభవంబు నా
కొదవఁగ మీకుఁగాదొ? బల - మొగ్గఁగ నన్ను ధరాస్థలిం బడన్
జదుపుచు ముక్కు గోసిన భు - జంబుల నిక్కునఁ జూచికొంచు దు
ర్మదుఁడయి మానవాధముఁడు - రాజిల మీ భుజశక్తి గాల్పనే? ౩౧౪

ఉ॥ దిగ్గజ వేగముల్ తఱుఁగ - దీకొని పోరి తదీయ దంతముల్
నుగ్గుగఁ జేసి సద్యశము - నూల్కొన నుప్పిన బాహుసత్త్వ! నే
డ్డుమొగ్గిన యొక్క యాసగొని - ముక్కును నీఁగితి రట్టు నొందితిన్
సిగ్గిఁడి నైతి దీనగతి - చిన్నతనంబును నీది కాదొకో? ౩౧౫

చ॥ త్రిదశుల గెల్చి దేవవిభు ♦ శృంఖలలన్ దగిలించి నొంచి యొ
ప్పిదముగ సేవలం గొనిన ♦ విశ్రుత మల్లుఁడ! యల్లుఁడా! వనిన్
మదమున నిక్కి గ్రుమ్మఱుచు ♦ మానవు లిద్దఱు నన్ను ద్రోచి సి
గ్గొదవఁగఁ జేయ నేఁ గుమిలి ♦ యూరక చచ్చుట నీకుఁ దృప్తియే? ౩౧౬

తే॥ అఖిల భువనముల్ గడగడ♦లాడ నన్ని, దిశల నోర్చి యింద్రుని గెల్చి♦తివురు మేఘ
నాద! యీమానవుల చేవ♦నఱుమ రమ్ము, వీరిఁ గూల్పక నీకీర్తి♦వృథయె చుమ్ము.

ఉ॥ కొండలు పిండిసేయు రణ ♦ కోవిదులార! ఖరా! త్రిశీర్ష! దో
ర్దండ పరాక్రమాఢ్యులయి ♦ రాజిలు నేసలఁ గూడి కుంభక
ర్ణుండును బోలె నిద్రగొని ♦ బ్రుంగుచు నుంటిరొ? నేను బోలుటల్
కొండొకయేని మీచెవుల ♦ కున్ వినరాదొకో? యింత జాలమే? ౩౧౭

తే॥ ఇట్లు పలువిధంబులఁ బల్కి యీసుగొన్న, చుప్పనాతి భూమింబడి ◆ సుక్కుచుండ
నరవరేణ్యుండు గౌతమీ ◆ నదిని నియత, కృత్యములఁ దీర్చికొని యట ◆ కేగుదెంచె

చుప్పనాతి మరల రాముని బతిమాలుట

ఉ॥ వచ్చిన రాముఁ గాంచి దశ ◆ వక్త్రుని చెల్లెలు కడుపు నల్పుచున్
బెచ్చుగ బాష్పధారలను ◆ భీకర శోణిత ధారతో భువిన్
రొచ్చుగఁ జేయుచున్ నృపశి ◆ రోగ్రణి నీసొగసైన రూపమున్
మచ్చిగఁ గోరి యీగతిని ◆ గ్రుందితిఁ జూడుమ యంచుఁ జూపఁగన్.

ఉ॥ వ్రీలఁగ వ్రేలు వెంట్రుకల ◆ వెక్కురు రక్కసి క్రూరచేష్ట యే
దో లలిఁ జేసి యుండు నని ◆ యున్ దన తమ్ముఁడె చేసియుండు నం
చోలిఁ దలంచి నీవెవతె ◆ వొయ్యన నియ్యెడ కేల వచ్చి తీ
లీల నొనర్చి రెవ్వరు చె ◆ లీ! వివరింపుమ యంచు తేఁడనన్. ౩౨౮

ఉ॥ రక్కసి పల్కు నన్నెఱుఁగ ◆ రా! పగవారను పేరె యెక్కుడన్
నెక్కొనసికొనర్చు రజ ◆ నీచరనాథుని చెల్లెలన్న, నీ
యిక్కల రక్కసు ల్వదల ◆ నిచ్చట మేము తపించుచున్న యీ
చక్కటి కేల వచ్చితివి? ◆ సంఘటనం బిది యేలొకో యనన్. ౩౨౯

చ॥ కుమిలెదు వేఁడి కామ రుజ ◆ కుం దగు మందగు రామ! నిన్ననే
సుమశరు బారి గ్రుగ్గి వడ ◆ సుక్కుచు వచ్చుట విస్మరించితే
కమలదళాక్ష! యన్న రఘు ◆ కాంతుఁడు జేగుఱు రేఖలొప్ప మీ
నముల క్రియం జలించు నయ ◆ నంబులతో నరుదెంచు టేరికో? ౩౩౦

తే॥ అనుడుఁ జెవులుముక్కునుపోవ ◆ నంగు చెడదె? యనుచు రక్కసి పల్కు, నోయ రఘు! యాత్ర
పడి యిటుల చేసితి వని ◆ పలుకు నన్నుఁ, గాంచి కేల్మోడ్చి నుడివె ల ◆ క్ష్మణుఁడు మెల్ల

చ॥ పలుచవు లూరఁగా నమలి ◆ పారణ సేయుటకో? మతేమొ? కా
వలి గల రక్కసుల్ కలిపి ◆ పంపిరొ? కానఁగరాదు గాని ని
ప్పులు గురియంగ మావదినెఁ ◆ బొంచుచుఁ బట్టఁగఁ బోయె నన్న ప
ల్కులు విని యంతకున్ మరులు ◆ క్రుంగక రక్కసి పల్కు నీగతిన్. ౩౩౧

తే॥ ఆఁడునత్త మండూకము ◆ నండ నుండఁ, గాంచి చూడైన మండూకి ◆ కలఁతపఱచు
పుష్కరిణి గల కోనల ◆ భూప! సవతిఁ, గన్నపుడు మదిలో నల్క ◆ గలుగకున్నె?

చ॥ పొలఁతికి రాముఁడిట్లను న ◆ ఫుంసకు లట్లు మఱుంగు నుండి పో
రులు పొనరించు రాక్షసుల ◆ రూపడఁగింపఁ బ్రతిజ్ఞపూని యి

వ్వాలనికి వచ్చినార మిటు ♦ వ్యర్థ వచస్సులు వల్కి యూరకే
పాలియక వేగ పొమ్మనుడు ♦ పోవక మూర్ఖతఁ బల్కునిర్వ్యథిన్. ౩౩౦

చ॥ ముదిమియుఁ జావులేని యజ ♦ ముఖ్య సురాళి దశాస్యుఁ గాంచఁగాఁ
గొదుకుచుఁ గాన్కలిచ్చి పడి ♦ కొల్తురు వాని యనుగ్రహంబుకై
మదిగొన కిట్లు మీరు మతి ♦ మాలి యొనర్చితి రిట్టి చేఁతలన్
బ్రదుకఁ దలంతురేని యొక ♦ పల్కు వినుండది మీకు లగ్గగున్. 33౧

చ॥ చెలియలి ముక్కుపోయెనని ♦ చెప్పెడి వారల నాల్కఁ గోయు దో
ర్బలునకు మేరలేని తల ♦ వంపుగ నాదగు ముక్కుగోసి నా
చెలువము గడ్డిఁ జిందఁగను ♦ చేసి భవత్కుల రూప సంపదల్
పాలియఁగఁ గోసికొంటి రిఁకఁ ♦ బోవునె యెట్టులుఁ దప్పి దాఁగఁగన్. 33౨

ఉ॥ నాకముఁ గాచువారలును ♦ నాగముఁ గాచెడు వారు భూమి న
స్తోకమతిన్ భరించు బల ♦ శూరులునేని త్వదీయ శీర్షముల్
కాకులు గ్రువ్వకుండ నిటఁ ♦ గాచు సమర్థులు కారు మీరు న
న్నీకొని కాతురేని మిము ♦ నేనును కాచెదఁ బ్రాణమిచ్చియేన్. 333

మ॥ తమ మానంబును తామె గాచికొను కాం♦తల్ పల్కఁగా నేర్తురే
తమయుత్కర్షము? నైన నేనె దెలుపన్ ♦ దక్కొంటి మీమీఁది ప్రే
మముచే నియ్యది నిర్జరీగళ చల ♦ న్మాంగల్యవిచ్ఛేది దై
త్యమహీశాసుని చెల్లెలంచుఁ దెలుపం ♦ దార్కొమ్ము సీతమ్ముతో. 33౪

సీ॥ పెనుపోరులందు కా ♦ తును మోచికొని మింటఁ, జనుదు నెచ్చటికేని ♦ క్షణములోన
మాంసమ్మువంటి క♦మ్మని ఫలములఁ దెచ్చి, యిత్తును కోరిన ♦ దీయఁగలను
రక్షించువారిఁ ది♦రస్కరించుట మేలె? కోమలి సీతచేఁ ♦ గూడునేమి?
వలఁతుల రైనచోఁ ♦ బలుకుఁడీ జగమున, స్వర్గంబునందున్న ♦ సతులలోన

తే॥ జాతియందుఁ గోరిన దిచ్చు ♦ సీతియందు, నేర్పునందును గుణముల ♦ పేర్పునందుఁ
బలుకులందు సుఖమునందుఁ♦గులుకులందు, యౌవనమునందు నాసాటి♦యరయఁగలరె?

ఉ॥ ముక్కును కోసినై చితిరి ♦ మూర్ఖత నైనను లోపమేమి? నన్
ముక్కవఁ గొందురేని క్షణ ♦ మాత్రములో మఱుముక్కు గొందు మే
ల్చక్కఁదనంబునొందుదును ♦ సత్కృప గల్గినఁ జాలుఁ దక్కువే
ముక్కిఁడి స్త్రీత్వసంపదకు? ♦ మూరెఁడు ముక్కు వికారమేకదా? 33౬

చ॥ మనసు కవింపకున్నఁ గద ♦ మానినిఁ గోరఁగ రాదటంద్రు మీ
మనమున నేను కోరఁబడ ♦ మానము ప్రాణము మీఁదికాదె? కా[illegible]

చిన జనులెల్లఁ గోరఁదగు ♦ చెల్వము కూడ విషంబయౌఁగదా?
కొనియెద నీవు సమ్మతిలు ♦ కోమలి కిం బవలం గ్రహింపవో? ౩౩౮

చ॥ మృడుఁడును పద్మగర్భుఁడు ర ♦ మేశుఁడు వజ్రియు ధాత్రినొక్కటై
పొడమిన యట్టులున్న రొఱ ♦ పున్ మెఱపున్ గల వన్నెకాఁడ! దీ
టడరని పుష్పబాణమున ♦ నందఱ జంపెడు మన్మథుండు త
మ్ముఁడె యగునేమి? లక్ష్మణుని ♦ పోలిక నిర్దయుఁ డయ్యె నాయెడన్. ౩౩౯

సీ॥ ఈరూపమున నిడి ♦ యిచ్చట నేయుండు, నెచటికి నెడలఁ బో ♦ దెవరుఁ గోరు
అనియెంచియే యిట్టు ♦ లొనరించి నారలు, కాకదీనికి వేఱు ♦ కతము కలదె?
యీకు తప్పొనరింప ♦ రేనది యెఱిఁగియే; రెట్టింపు ప్రీతిఁ జే ♦ రితిని తెలివి
లేనిదానన? యుగ్రు ♦ లౌ నరాదు లెఱింగి, కోపింప జగమెల్లఁ ♦ గూలిపోవుఁ

తే॥ దగు కులీనులు ధర్మంబుఁ ♦ దలఁచువారు, లోకనాశకార్యములకు ♦ లోనుగారు
అరసి నన్నేలి మీకగు ♦ నగడు ద్రోచి, కూడి సుఖియింపుఁడని వేఁడి ♦ కొనుచు నిలిచె.

ఉ॥ ప్రల్లద మిట్లు పల్కెడు ♦ రక్కసిఁ గన్గొని రాఘవుండు నీ
తల్లికిఁ దల్లి వంటిదగు ♦ తాటకఁ గూల్చిన బాణముస్ప దే
నుల్లమునం దపంబె కడు ♦ నూఁకువఁగాఁ గొని రాక్షసావళిన్
ద్రెళ్లఁగఁ జేయవచ్చితిని ♦ దెప్పరమౌఁ జుమి చేష్టచేసినన్. ౩౪౦

చ॥ అసదృశుఁడైన కోసల ధ ♦ రాధిపు పుత్త్రులమేము తల్లియా
జ్ఞ సకల సంపద ల్విడిచి ♦ చయ్యనఁ గానకు వచ్చి చేరి తా
పసు లిట నర్థిమెఁ గొనర ♦ వాసము చేయుచునుండి క్రూర రా
క్షస కులమెల్లఁ జక్కడఁచు ♦ క్రమ్మఱు వారము మా పురానకున్. ౩౪౧

చ॥ చెఱవడినారు దేవతలు ♦ చిక్కి సురారుల కోడి వీర లి
ద్దఱు నరులంచు లెక్కడక ♦ దంటవయేని క్రుధాసమేతులుం
గఱకరులున్ బలాఢ్యులగు ♦ కర్బుర సంఘము యక్షకోటి స
క్కఱగొని తోడితెమ్ము వెనఁ ♦ గ్రచ్చఱఁ జంపెద నీదు ముందఱన్. ౩౪౨

సీ॥ అని రాఘవుఁడు పల్క ♦ నాసురి యనుఁ బైపై, దని ప్రీలిపండ్లెల్ల ♦ దంతురముగఁ
గనఁబడు వా గల ♦ కామిని యని తలం, పక నన్ను నెమ్మిని ♦ వలఁతు వేని
సోఁకులఁ జంప వ ♦ చ్చును వారి మాయల, నెఱుఁగంగ వచ్చు జ ♦ యింపవచ్చు
నన్నియు సాధ్యంబు ♦ లౌ సీత వదలవ, యేని నేనుంటయు ♦ నెక్కువగునె?

మాయలుగు రక్కసులు మీకు ♦ మఱుఁగు నుండి, పఱపుమాయలఁ ద్రోలఁగింతుఁ ♦ బాము
పామె యెఱుఁగు నన్ సామెత ♦ ప్రభుఁడ వినవొ, నన్ను చేకొను నీకిది నయము సుమ్ము [కాళ్లు

ఉ॥ నెమ్మది నాపయిం జొరఁగ ♦ నీయకె జానకి యున్న దన్న చో
మున్మరమైన యుద్ధమున ♦ మువ్వురముం దలపడ్డ దైత్య శీ
ర్షమ్ములఁ ద్రుంపవచ్చు నిది ♦ చక్కటియంచు నెఱుంగ లేని మీ
తమ్మునికిం దగం బలికి ♦ తార్పుము రావణు లెక్కకుం గొనన్. ౩౪౪

ఉ॥ మీరలు కోసలంబునకు ♦ మేలుగ నేగెడువేళ నేను మీ
కోరిన రూపు గై కొనెదఁ ♦ గోపి సుమిత్ర సుతుండు మక్కడిన్
జేరఁగఁ దీయఁ జాలనని ♦ చెప్పిన మధ్యములేని సీతతో
నారకయుండఁగాదె? యని ♦ పల్కుము నీ వనుచుండు సంతలో. ౩౪౫

ఉ॥ రక్కసఁ జంపఁగా నొకశ ♦ రంబును లక్ష్మణుఁ డొరకంటితోఁ
గ్రక్కునఁగాంచి యార్య! యడఁ ♦ గించెద దీనిని చంపకున్న చో
మిక్కిలి పీడసేయు నన ♦ మేచకదేహుఁడు పోవకుండుచోఁ
ద్రెక్కొన వచ్చు నన్నుఁ గను ♦ ద్రిప్పుచు దాని లేని యుగ్రయై.

ఉ॥ చక్కని ముక్కు వీనులును ♦ చన్నులు వోయియు మిమ్ము గూడి నే
నిక్కడ నుండ నొక్క క్షణ ♦ మేని సహింతునె? మీగుణంబు ల
మ్మక్క! గ్రహింపఁగోరి యిటు ♦ లాడితి వాయువు నగ్ని మీఱు నా
మొక్కలి మీ యమున్ ఖరుని ♦ పోఁడిమిఁ దెచ్చెద నంచు వేచనన్. ౩౪౬

౬. ఖరవధ పటలము (౧౯–౨)

ఉ॥ పూని చలంబు శూర్పణఖ ♦ భూరి జవంబునఁ బాఱి యా జన
స్థానమునన్ వసించు ఖర ♦ దానవు పాదములందు వ్రాలె జా
లూనిన నెత్రుతో ముఱికి ♦ యూడ్చెడు కాలువఁ బోలు ముక్కుతో
వేసలి వీడ సంజ జిగి ♦ పేర్చిన విప్పగు మబ్బు కైవడిన్. ౩౪౭

తే॥ విలయ మిదియని జముని సం ♦ ప్రేరణమున, మ్రోఁగు భేరినాఁ రోదన ♦ ముంబొనర్చి
పిడుగుచేఁ గాలి సంకట ♦ పడెడు త్రాఁచు, పోల్కి నేలపైఁబడి వడిఁ ♦ బొరలి యేడ్చె.

తే॥ మాటతోఁ గూడఁ బొగలేవ ♦ మండి ఖరుఁడు, నిన్ను చూచి భీతిల్లక ♦ నిబ్బరమున
నిట్లు చేసిన దెవఁడో వాఁ ♦ డెఱుఁగఁ బలుకు, యమునితలఁ దన్ని శివునెత్తి ♦ నుమియువాఁడు

చ॥ అనవుడు దైత్య యిట్టులను ♦ నన్న! మనుష్యులు మౌనివేషులై
ధనువులఁ దాల్చి క్రాలుదురు ♦ దర్పక సుందరు లాజి పుత్త్రికుల్
ఘనభుజు లున్నతాంగులును ♦ కయ్యము సేయఁగ దానవావళిన్
వనముల రోయుచున్ దిరుగు ♦ వారలు సింహపరాక్రముల్ బలుల్.

ఉ॥ ధర్మమునం జరింతురఁట! ♦ దానిని నెక్కొనఁ గూర్తురంట! వే
దుర్మదులైన రక్కసుల ♦ దోర్బలయుక్తిని ద్రుంతురంట! మీ

వర్మకృపాణ బాణ ఘన ♦ బాహు బలోద్ధతిఁ గీటు పుచ్చు స
త్కర్మఠులంట! వారి బల ♦ గర్వములన్ వివరింప శక్యమే? ౩౪౨

చ॥ ఇరువురతోడ నొక్క చెలి ♦ యిందును వేల్పుల నెందు నేరికిన్
దొరకని నూత్న సుందరత ♦ తో విలసిల్లు మదీయ చక్షువుల్
పొరసి తరింప లేక యటఁ ♦ బొర్లుచు నుండె వచింప శక్యమే
తరుణి విలాస సంపదలు ♦ ధాతకు నాతని తాతకేనియున్? ౩౪౩

తే॥ ఇంతిఁగాంచి లంకాపతి ♦ కిత్తుదీని, నని చలించిన బుద్ధితో ♦ నచటి కేగఁ
గోపమున వారు నాముక్కు ♦ గోసినారు, చూడుమా యన ఖరుఁడుచి ♦ చ్చువలెమండి

చ॥ ఎదురుగఁ జూచు వారల ద ♦ హించెడు తీరున గ్రుడ్లు నార్చుచుం
బదరుచు ముంజెలూడ్చు పిద ♦ పం గల తాళఫలంబు లొత్తి ల
ట్లదరక ముక్కు గోసిన దు ♦ రాత్ములఁ జూపుము చీల్తుఁగూల్తుఁ జం
పుదు నుఱుమాడుదుం బొడుతుఁ ♦ బుల్లని పచ్చడిచేసి మ్రింగుదున్. ౩౪౪

చ॥ నిలిచి సమస్త లోకముల ♦ నీరుగఁ జేయఁగఁ జాలు కంటి ని
ప్పులు చెదరంగ మండిపడి ♦ ముద్దుల సోదరిఁ గాంచి యా దురా
త్ములు మనుజాధముల్ మతి వి ♦ దూరులు నావలన న్నశించినన్
జెలియరో! యీకలంకము న ♦ శించునె మేదిని యున్న యంతకున్? ౩౪౫

ఖర సేనాపతులు పదునల్వురు రాముచే మడియుట

సీ॥ రథముఁ దెమ్మనిన మా ♦ త్రన హస్తముల తోడి, నీలాద్రులం బోలి ♦ నిలుచువారు
పృథివి నొక్కొక చేతఁ ♦ బెకలింపఁగలవారు, మమ్మంపుఁడని చుట్టుఁ ♦ గ్రమ్మువారు
పరశు పట్టిస శూల ♦ పాశ గదా తోమ, రాది సాధనముల ♦ నలరువారు
చతురబ్ధి వేష్టిత ♦ జగతీతలంబెల్ల, వడఁకించు హుంకృతి ♦ వఱలువారు
తే॥ హాలహాలమె రూపొందిన ♦ యట్టివారు, చెలఁగి సేవ ధన్యముగ నీ ♦ క్షింపు మధిప!
యనుచుఁ బదునాల్గు వెల్వాల ♦ కధిపులైన, వారు ఖరు నధిక్షేపించి ♦ పలుకుటయును.

ఉ॥ లెస్స వచించినారు కడు ♦ లేబర మాఁగద స్వచ్ఛకీర్తి యా
తుస్సులతోడ నే రణము ♦ తూకొనుచో విబుధుల్ హసింత్రు రం
హాస్సున మీరలేగి మను ♦ జాధములన్ వధియించి వారి యం
హాస్సమయంబు లాఱిచి త ♦ దంగనతోఁ జనుదెండు పొండనన్. ౩౪౬

తే॥ ఖరుని యాజ్ఞ సేనాపతుల్ ♦ కడఁక మ్రొక్కి, సిగ్గుఁడియుజము దూతనాఁ ♦ జెలఁగుచుప్ప
నాతి ముందేగ శుభ శూచ ♦ నముగ వార, లినకులేశ్వరులున్న తా ♦ వునకుఁ జనిరి,

తే॥ విమల శశ్వత్సహస్ర నా ♦ మములు గలిగి, క్షీరసాగర శాయియా ♦ శ్రీముకుంద
పాదపద్మముల్ స్మరియించు ♦ పద్మనేత్రుఁ, జూపెఁ జేసన్న వారికిఁ ♦ జుప్పనాక.

తే॥ వీనిఁబట్టి నింగికెగుర ♦ వేయవలయుఁ, జేతనందు కోవలయును ♦ చీల్పవలయుఁ
గట్టవలెఁ గొందవలెఁ గడి ♦ కండలుగను, రండు రండని రక్కసుల్ ♦ రాముఁగదియ.

తే॥ లక్ష్మణుని గాంచి యార్యుఁడీ ♦ లలనఁ గాచి, యుండుమనికల్పకము పూచి ♦ యున్నపగిది
నొప్పుకరమున గొనయమె ♦ క్కుంచినట్టి, కార్ముకంబందికొనె నిషం ♦ గములతోడ. ౩౧౭

తే॥ తోయజాక్షుఁడా వింటినం ♦ దుకొని తూణ, ములను తాల్చి పర్ణకుటి య ♦ వ్వలకునేగి
యిచ్చటికి రండనును వారి ♦ నెల్లఁ బిలిచి, తొడఁగె యాతుధానులతోడ ♦ దురమునేయ

తే॥ ప్రళయ కాలాగ్నిఁ బోలిన ♦ వారిపాశ, బాణ శూలాదికములఁ గం ♦ బములవంటి
యిరువదెనిమిది భుజముల ♦ నఱికి వైవ, ప్రోడులం బోలువారలు ♦ మోహరించి.

తే॥ వారిశస్త్రాస్త్రములతోడ ♦ బాహువులును, తునుఁగనురములబలిమిచే ♦ దురమునేయు
రక్కసులతలల్ సునిశితా ♦ స్త్రములఁద్రుంచి, పాఱఁజూడ ముక్కిఁడియును ♦ పాటిపోయె

తే॥ కనలు సింహంబుచేఁ గరి ♦ ఘటలుగూల, హస్తమును నెత్తిపై కెత్తి ♦ యఱలిపఱచు
కరిణిఁ బోలి శూర్పణఖ యా ♦ ఖరునికడకుఁ, బోయి జరిగిన వృత్తాంత ♦ మునువచించె.

క॥ వృషవాహనునకు నరుదగు, విషమనఁదగు ఖరుఁడు దనుజ ♦ వితతి మడిసెనే?
విషధరుఁడు గరుడు ద్రింగెనే?, విషమించెనే? యనుచుఁ గనుల ♦ విషముంగ్రక్కెన్.

తే॥ సింగములును భీతిల్లగ ♦ ర్జించి ఖరుఁడు, రథముఁ దెండుసైన్యంబుల ♦ రండనుండు
త్వరగ వాయింపరేమి ప్ర ♦ స్థానభేరి, తెండుతెండని వడిఁ గద ♦ లించె సేన. ౩౧౮

తే॥ స్వర్గపాతాళములు వడ ♦ వడ వడంక, భేరిమ్రోఁగ లెక్కిఁడరాని ♦ వారిదములు
కెరలు కరణి యుయుత్సుజి ♦ గీషువులగు, రథికులెల్లరు గుంపులై ♦ ప్రబ్బినారు. ౩౧౯

తే॥ గురుతరాభీల భాంకృతుల్ ♦ ఘోషములుగ, వీఁగు భుజములె యలలుగా ♦ విలయవేళ
పెద్దకడలి ప్రభంజన ♦ ప్రేరణమున, రేఁగినట్లు విజృంభించెఁ ♦ బృథులసేన. ౩౨౦

ఉ॥ ఆఁకలి యింకదీఱునని ♦ హర్షముతోఁ దిరుగాడు శాకినీ
డాకినులట్లు దట్టమయి ♦ డంబుగ మిన్ను మఱుంగుచేసి య
స్తోకగతిన్ వెలుంగు కడుఁ ♦ దోరపుఁ డెక్కెము లోలిఁ బర్వఁగా
నాకులు భీతినొందఁ గద ♦ నంబునకుం జనె సైన్యసంఘముల్. ౩౨౧

తే॥ బంధములఁద్రెంచికొని స్వేచ్ఛ ♦ బరుగు వాఱు, రెండుతొండముల్ గలుగు వే ♦ దండములనఁ
గ్రాలు దానవకరముల ♦ ఖడ్గనికర, ఘర్షణమున నగ్నులు పుట్టి ♦ కాన యెరియ. ౩౨౨

క॥ పంబల రోదతో నేమీ, శంబరవము గలియ నిరుల ♦ సంఘాతంబుల్
పంబి కమలాప్తుతో సమ, రం బానరుప వచ్చునటుఁగఁ ♦ గ్రాలెన్ సేనల్ ౩౨౩

క॥ అహిరాజు మేను గుదివడ, మహి నిలుకడ దప్పి క్రుంగ మార్మోడ్డి మహా
మహి ధరము లొక్క వరుస ని, వహముగ రఘురాముపైకి వచ్చినవనఁగన్. ౩౭౪

తే॥ పులుల గుంపులో? వారిద పుంజ మొక్కొ?, వారణాళియొ? పర్వత పంక్తి యేమొ?
కాదు కాదు హర్యక్ష ని కాయమనఁగ, సాయుధీయ బహుళసైన్య చయములరిగె.

సీ॥ అరికట్టరానట్టి యమునిపోలిన యనే, క సహస్ర నితతులే కాల్బలములు
శరనిధియో యనఁ బారలి వచ్చునపుడు, శరభ సింహ గజ భీ కర లులాయ
శార్దూల జంబుక శ్వాన భూత పిశాచ, గంధర్వ కిటి వృష గార్దభములు
కట్టంగఁ బడినని కంటికందిన యంత, దప్పగాంచెదు గృధ్ర తండయుతము

తే॥ లగుచు జయశంఖ నినదంబు లడరుచుండు, రథచయంబులు సూక్ష్మనేత్రములు రక్త
వదనములు గల వారణ వ్రజము వాయు, గమన మొప్పు తురంగముల్ గములు గట్టె.

సీ॥ పరశువుల్ శక్తులు వజ్రఖడ్గంబులు, ముసల తోమర శూల ముద్గరములు
దండముల్ వంకర దండముల్ పాశముల్, వక్రకుంతంబులు వజ్రములును
చక్రముల్ కుంతముల్ శంఖముల్ బాణ బా, ణాస నాంకుశ గదాద్యాయుధములు
భానుఁడగ్నియు సిగ్గు పడనొప్పు కాంతులు, రక్తమాంసములతోఁ గ్రాలునవియు

తే॥ వేలుపుల కెల్ల బాధ గ ల్పించినవియు, విజయ చిహ్నంబులంగూడి వెలయునవియు
నైన హేతి సందోహంబు లన్ని యెడలఁ, గెలుకఁ దళతళమనుచుఁ గ్రిక్కిఱిసి మెఱసె.

సీ॥ బయలు దేఱినసైన్య పతులనొక్కొక్కరు, వేయి గౌరుల చేవ నెలయువారు
భూమండలము నొక ముద్దగాఁ గొనువారు, క్రూరాగ్ని వంటి క న్గ్రొల్లవారు
పదునలువురు వారి బలమొక్క రొకరికి, నలువది లక్షలు పఱఁగుచుండు
పలువురు చతురంగ బలమెనిమిది కోట్లు, నలువది లక్షలు గలుగుననియు

తే॥ ఒక్కొకని దళమొక కోటి లెక్కయనియు, పదునలువురు నాయకులకుఁ బదియునాల్గు
కోట్లసైన్యంబులనియుఁ జెక్కురువచింతు, రమితమై లెక్కయిడరాని దదినిజంబు.

సీ॥ బలయుతుల్ పిడుగుల వలె బొబ్బలిడువారు, విసరు కైదువు కేల వెలయువారు
బ్రహ్మచే వరములఁ బడసిన వారలు, మొగుళులు గిరులనఁ దగినవారు
దురహంకృతులు తమ దోర్బలశక్తికిఁ, దగువారు లేరని నెగయువారు
ఆకాశమును కొల్వ నగు నొడల్గలవారు, కఠిన విశాల వ క్షములవారు

తే॥ ధరణిఁ గొల్వంగఁ దగిన పాదముల వారు, విబుధులుమతింపు సేయఁ గావించు సమర
మిదియటంచు వీరావేశ మెనయు వారు, మొగి సహంపూర్వికగ నని మొనయువారు

సీ॥ అమరులు వైచిన యాయుధముల నుగ్గు, గావించు దృఢ దోర్గ్యమముల వారు
యముఁడును సేవించి యడఁగి యుండఁగఁ జేయు, చండశాసనములఁ జెలఁగువారు

హాలాహలంబగ్ని ♦ యడరి రూ పొందిన, గతి నున్న కాయముల్ ♦ గలుగువారు
రక్తకేశములు క్రూ ♦ రత్వంబు వక్త్రదం, తమ్ములు మిడిగ్రుడ్లు ♦ తనరువారు
తే॥ కాటుకయుఁ దెల్పయనఁదగు ♦ కత్తివారు, బలిమి బెడిదంబుగని పిత్రు ♦ పతియుఁదనకు
మిత్తులనుచు భీతింజెంద ♦ మిడుకువారు, జడుపు దయయింతయును లేని ♦ యెడఁదవారు.

సీ॥ గండపెండెరములు ♦ కాళులఁ గలవారు, పుష్పహారములచేఁ ♦ బొలుచువారు
కవచులు రత్నకం ♦ కణు లురుదంష్ట్రిలు, జ్వాలలవంటి కే ♦ శములవారు
సంగరోత్సుకులు తు ♦ రంగముల్ సింగముల్, క్రోఁతులు భూతముల్ ♦ ప్రేతములును
శరభ భల్లూకముల్ ♦ శార్దూలములు సార, మేయంబులను శంక ♦ మీఱువారు
తే॥ నిప్పులం బోలు మొగముల ♦ నెగడువారు, కాలకూటంబుఁ బోలిన ♦ కనులవారు
కాలుసేతులు మొగములు ♦ గణనసే యు, మూఁడు నాల్గైదు లేదులై ♦ పొసరువారు. ౩౮౧

తే॥ వజ్రియును కోపఘూర్ణితో ♦ వదనమరసి, పొడిసి వెన్నుచూపఁగఁదగు ♦ బెట్టిదులును
బవరమే లేమిఁ గండూతిఁ ♦ బడసియున్న, భుజగిరులు గలవారలు ♦ భూరిబలులు.

సీ॥ యక్షులనుండి కొ ♦ న్నవి రాక్షసేశు లి, చ్చినవి దేవతల వం ♦ చించి లాగి
కొన్నవి గంధర్వ ♦ గుహ్యక సిద్ధుల, బాధించి కైకొన్న ♦ ధ్వజచయంబు
జాలరు గొడుగులు ♦ చామరంబులు స్యంద, న వితానములు నిండి ♦ కవియుకతన
మార్తండు కిరణముల్ ♦ మఱుఁగు పడంగఁ జ, తుర్దశ లోకముల్ ♦ తొడరిగెలుచు
తే॥ దణులు పదుసల్వురను వారి ♦ దళపతులును, ఖడ్గ ఖేటక శూలాది ♦ కములుదాల్చి
పులులవలె సింహముల్వలెఁ ♦ జలము మెఱసి, దాడి వెడలిరి జగములు ♦ తల్లడిల్ల. ౩౮౩

తే॥ విండ్లు కత్తులు గలవారు ♦ పెసవ్రులపయిఁ, బండ్లు కనఁబడు వారలు ♦ పైఁడికొండఁ
బెల్లగించు వారలు దైత్య ♦ మల్లు నాజ్ఞఁ, దీర్చుటయె ముఖ్యమైయుండు ♦ దీక్షవారు.

చ॥ త్రిశిరుఁడు దూషణుండు పెను ♦ తేరుల నెక్కి జయేందిరన్ వెసన్
వశ మొనరించినట్టి ఘన ♦ పాశ గదాదులఁ దాల్చి యుద్ధక
ర్కశులగు వీరవర్యులు స ♦ కాశమునన్ విజయాంక గీతముల్
విశదముగాఁ బఠింపఁ గడు ♦ వీఁకను వచ్చిరి సంగరార్భటిన్. ౨౮౫

ఉ॥ మిక్కుటమైన మల్లభట ♦ మేఘకదంబము భేరి మ్రోఁతతో
జక్కరతేఁడు మిన్నొరయు ♦ స్వర్ణగిరిం దగఁజుట్టినట్టు లై
మొక్కలులైన రక్కసులు ♦ ముంగల వెన్కల నన్ని ప్రక్కలన్
నిక్కుచు రా ఖరుండు పయ ♦ నించె జగంబులు బెగ్గడిల్లఁగన్ ౩౮౬

మ॥ మదమాతంగ ఘటల్ తురంగ చయముల్ ♦ మాల్యంబులున్ దేరులున్
మదఫేనార్ద్రి మహీతలంబునఁ జరిం ♦ పం ద్రొక్కుడై యెండిపె

ల్లిదమై ధూళి వియత్తలంబు పరవన్ ♦ లీలన్ జగద్బంధు ప
చ్ఛాదనంబందిన గుబ్బములన్ రథము న ♦ చ్చంబయ్యె వీక్షింపఁగన్.   ३८८

ఉ॥ సాగర ముల్బణంబయిన ♦ చందమునన్ మితిమీఱి కాల్బలం
బాగతి సాగఁ బాఱఁగ వ ♦ నాంతరమెల్లను ముక్కియయ్యె శై
లాగములందు మింటఁగల ♦ నబ్బములన్నియు నెండెఁ; బూఁడెఁబో
సాగరమన్న రాత్రిచర ♦ సైన్యరజంబు వచింప నెట్లగున్?.   ३८९

ఉ॥ కొండలమీఁద వేఱుపెను ♦ కొండలు వింతగ నెక్కురీతి వే
దండ శిరంబులందు సెగ ♦ దాఁకు వినంబును బోలి హింస లు
ద్దండతఁ జేయు రక్కసులు ♦ దాఁటుచు మీటుచు హుంకరించుచున్
దండితనంబుఁ జూపుచు ము ♦ దంబున నేగిరి కొంద ఱుద్ధతిన్.   ३९०

శా॥ మాయాబంధము పూరిగాఁ దొలఁచు స - న్మాన్యాళికిం ద్రోవ నే
చాయన్ శక్యముగాక తోడనె నివా - సంబంది ప్రాణంబులం
బై యామ్యేశున కందియిచ్చు రుజశే - వన్ సైనికాగ్రంబునం
దాయుర్వర్ధన సూచకంబుగఁ జనెం - బ్రావేశమై విగ్రయున్.   ३९०

ఉ॥ భేరి రవంబుచే గగన-వీథిఁ బయోదము లోట నొందఁగా
జ్యారుతికిం గడుంజడిసి - ప్రహోదినులుం బయిలోడి పాఱఁగాఁ
బేరులివుల్ వినంబడఁగ - వెన్నుని బెంకియు లజ్జనూనఁగా
వీరవరేణ్యులున్న యట - వీస్థలిఁ జేరె సురారిసైన్యముల్.   ३९१

చ॥ పరవిన సేనఁగాంచి మృగ - పక్షులు చూపులు దిగ్భ్రమింపఁ, ద
త్తఱపడి నోరులెండఁగ, రు - తంబులు గీడ్పడ, మేలుసోల, దె
వ్వరిలుచు రోఁజుచుం బఱచెఁ - బార్థివ పుంగవు తోడ శత్రు భీ
కర ఖరసేనరాక వడి - గా మును దెల్పెడు వేగులో యనన్.   ३९२

శ్రీరాముఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁ డగుట.

చ॥ ఘనులగు రామలక్ష్మణులు - క్రన్నన ధూళిదివంబు గప్పుటల్
దనుజుల పాదఘట్టనఁ బొ - దల్లు మహీంజము లుక్కికూలు ని
స్వనములు భీతిఁబాఱు మృగ - పక్షుల గందరగోళ పాటు చూ
చి తతి దైత్యసైన్యములు - చెచ్చెర వచ్చెనకాఁ దలంచుచున్.   ३९३

శా॥ తూణీరంబులు పూని ఖడ్గకవచా ♦ దుల్దాల్చి హస్తంబునన్
బాణాసంబు ధరించి లక్ష్మణుఁడు కో ♦ పస్వాంతుఁడై రాము గీ
ర్వాణ ప్రార్థిత జన్ముఁగాంచి నను సం ♦ గ్రామార్థి నంపుండి యీ
యేణీలోచన తోడ నిందలరి నా ♦ యేపుం బరీక్షింపుఁడీ.   ३९४

మ॥ అనుడుఁ రాముఁడు తమ్ముఁగాంచి వినుమ ♦ న్నా! మున్ను నన్నర్థిమై
మునిసంతానము ఘోర రాక్షస బలం ♦ బు న్నేనె మాయింతుఁగా
కని పంతంబును బూనియుంటిని మదీ ♦ యంబైన పల్కుల్ వృథా
చన కుండం బరిమార్తుఁ గావు మిట భూ ♦ జాతన్ మది న్నమ్మదిన్. ౩౯౫

మ॥ అని తమ్ముం గడు బుజ్జగించుచు నర ♦ ణ్యంబెల్ల నాశంబుగా
నని సేయం జనుదెంచు నద్ది ఖర సై ♦ న్యంబంచు నూహించి క్ర
న్ననఁ గోదండ తనుత్ర తూణములు పొం ♦ దం దాల్చి సన్నద్ధుఁడై
యనుజుం గ్రమ్మఱఁ గాంచి యిట్లను ఘన ♦ శ్యాముండు రాముం డొగిన్.

శా॥ అన్నా! క్రమ్మఱు టక్కజంబయిన యీ ♦ యాయోధనం బందు వన్
గ్రన్నం దాఁకిన దైత్యమర్త్య సుర సం ♦ ఘంబుల్ బలంబేది యా
పన్నత్వంబునఁ గ్రుంగి క్రుందునని చె ♦ ప్పన్ లేదు దోస్సత్త్వ సం
పన్నత్వంబున వ్రాలుమాలికఁ దోలం ♦ పం బంపుమా వేఁడెదన్. ౩౯౭

ఉ॥ నావుడు లక్ష్మణుండు రఘు ♦ నాథు పరాక్రమ సత్త్వసంపదల్
వావిరిఁ గాంచు వాఁడగుట ♦ భ్రాతృ నిదేశము మీఱకుండ సం
భావనసేయు వాఁడగుట ♦ మాఱు వచింపఁగ లేక మ్రొక్కి బా
ష్పావిల నేత్రుఁడైన జన ♦ కాత్మజ చెంగట నిల్చె భక్తిమై. ౩౯౮

శా॥ తాటంకంబులఁ దాల్చు పూర్ణశశి నొం ♦ దం బూను వ్రాఁ గొమ్మకున్
సాటింజెందిన సీత సోలిపడ ని ♦ ష్పాసంబు తోడ న్నిరా
ఘాటం బొప్ప మహా గుహన్ వెడలు సిం ♦ గం బట్లు రాముండు దో
స్పాటుల్ గర్జిల వీడెఁ బర్ణకుటి నిం ♦ ద్రాదుల్ ప్రహర్షింపఁగన్. ౩౯౯

చ॥ నిడుపు వెదుళ్లఁ బుట్టు చెడు ♦ నిప్పడవిం దమ వంశ సంతతిన్
బొడవఱఁ జేసి తీలుపడు ♦ పోలిక నొప్పిన చుప్పనాతి త
ల్లడపడి రాముఁగాంచి మన ♦ లం బరిమార్పఁ బ్రతిజ్ఞఁ గొన్నయా
దుడుకఁ డితండె యంచుఁ దన ♦ తోయము వారికిఁ జూపె నాతనిన్. ౪౦౦

ఉ॥ నింగిని రశ్మిఁ గ్రుంచి రవి ♦ నిల్వ విమానములన్ జరించు వే
ల్పుం గమినోర్చి కీర్తి పొలు ♦ పుం గడియించు ఖరుండు భూమిభృ
త్పుంగవుఁ గాంచి రాక్షసుల ♦ తోడ వచించు మనుష్యు నీతనిన్
భ్రంగఁగఁ జేసి నే విజయ ♦ మాల ధరించెదఁ జూచుచుండుఁడీ. ౪౦౧

చ॥ దుడుకఁ డొకండు వీఁడు! మన ♦ దుర్దమ సైన్యములెల్ల నిల్వ నీఁ
డ్యుడవియె చాలకున్నది! న ♦ యంబున నేఁ గొనుగెల్పు గొప్పదె

యడరునె? యల్పకార్యమిది ♦ యందఱుఁ జూచుచు నుండఁడేనె యొ
క్కఁడుపున వీనిఁబట్టికొని ♦ ప్రాణము తోడుత మ్రింగి వైచెదన్. ౪౦౨

చ॥ ఖరుఁడిటు పల్కుచుండఁగ న ♦ కంపనుఁడన్ బుధ తల్లజుండు సం
బరమున నడ్డువచ్చి విను ♦ మా యొకవాక్యము దైత్యనాథ! సం
గరమున మిక్కిలింగినుక ♦ గాంచుట మంచిదె కాని నేఁడు దు
స్తరతర దుర్నిమిత్తములు ♦ తారొకనెఁ గాంచుమ యంచు నిట్లనున్. ౪౦౩.

అకంపనుఁడు ఖరునకు దుర్నిమిత్తములఁ దెలుపుట.

తే॥ తోయదములు గర్జించి నె ♦ త్తురులు గురిసె, నర్కబింబంబు పరివేష ♦ మున రెఁజూడు
నీధ్వజము మీఁదఁ గాకముల్ ♦ నిగిడిపోరి, పడుచుఁ బనవ్రుచుఁ బొరలాడు ♦ పగిదిఁగనుము

తే॥ ఖడ్గధారలపై మక్షి ♦ కములు ముసరె, నెడమ కనులు బాహులు వీఁగె ♦ నెక్కటులకుఁ
గుదిరలెల్ల నిల్వనె తూఁ ♦ గుచును పడియె, నూళవెట్టెఁ గుక్కలు నక్క ♦ లొక్కటగుచు

తే॥ మదజలముగార్చెఁగరిణులు ♦ మదకరులకు, విఱిగెఁగొమ్ములుమహితూలఁ ♦ బిడుగులురలె
దెసలు మండె శిరంబులఁ ♦ గుసుమచయము, పొలసువాసన వీచె నీ ♦ పొలముగనుము.

తే॥ ఇట్లగుట వీని నరుఁడని ♦ యెన్నఁ దగదు, వీనిఁ జూడఁ దోఁచునవి యె ♦ న్నేని గలవు
పన్ను మన మాయ లిచ్చటఁ ♦ బనికిరావు, మీఁదు కినియక నన్నుక్ష ♦ మింపవయ్య.

చ॥ అనుడు జగంబు లొక్కపరి ♦ యల్లల నాడఁగ నవ్వి యా ఖరుం
డను విబుధావళుల్ మెదుగ ♦ నాజిని నూఱఁగ నన్నెపాత్రముం
జెనసిన మద్భుజాగ్రములు ♦ చెచ్చెర మిక్కిలి బూరటిల్లె నా
వినుత పరాక్రమ స్ఫురిత ♦ వృత్తి మనుష్యుల కంత చుల్కనే? ౪౦౮

క॥ అనుచుండ సింహమును గవి, సిన సామజములను పోలి ♦ శ్రీరాముని దై
త్యునిసైన్యము దట్టముగాఁ, జెనసె నుడిసె నార్చెఁ బేర్చెఁ ♦ జిడిముడి పడుచున్.

ఉ॥ విండులు వంచినా రసుర ♦ వీరులు పిమ్మట రాఘవుండు కో
దండము వంచి బాణములు ♦ దట్టముగాఁ బఱపంగ ధారలై
దుండిగ వారువంబులకుఁ ♦ దున్గెఁ బదంబులు పిడుగుపాటుచేఁ
గొండలఁ బోలెఁ దొండములు ♦ కోల్పడి కూలె మతంగజంబులున్. ౪౧౦

తే॥ విఱిగె శూలముల్ ఖడ్గముల్ ♦ మురిసెగదలు, తెగియె భిందిపాలంబులు ♦ ద్రెవ్వె విండ్లు
తునిగెఁజక్రముల్ దండముల్ ♦ తుంగెఁదోమ, రములునుగ్గయ్యెఁ గేడెముల్ ♦ వ్రయ్యెఁ

క॥ చెడియెం గరుల పదంబులు, పడియెం గంకణము లొరయ ♦ భల్లకరంబుల్ [బడియె
మిడిసెం దళ్ళళ మళ్ళలు మఱి, బెడిసె శతాంగములు భిన్న ♦ భిన్నాంగములై. ౪౧౨

చ॥ ఖరువుల డుస్సి యుండఁగల ♦ గంధగజంబుల డుస్సి వేదిగం
తరములఁ జొచ్చు రాఘవుని ♦ దారుణ శాత శరాళిచేత ని
బ్బరముగ వీరలక్ష్మికి ని ♦ వాసముతో దనుజాళి వక్షముల్
విరిసెను శీర్షముల్ తెగియె ♦ వెల్లువలై ప్రవహించె రక్తముల్. ౪౧౩

తే॥ కంజనేత్రుని యస్త్రమొ ♦ క్కఁడు నూర్లు, వేలు లక్షలు కోటులై ♦ పెరిఁగి గిరులొ
గిరుల శిఖరములో యనఁ ♦ బరఁగు సోఁకు, మూఁకలం గూల్చి పీనుల ♦ ప్రోగుచేసె.

ఉ॥ మ్రాఁకులు కారుటగ్గిఁ బడి ♦ మ్రాలుచునున్న తెఱంగునం దలల్
వ్రేఁకన త్రుంగ మొండెములు ♦ ద్రెళ్లెను రక్తమయంబు లౌచుఁ బై
నాకసమందు పాఱు కమ ♦ లాక్షు శరావళి వారి ప్రాణముల్
పీకుచు మ్రింగ వెంటఁబడి ♦ పీడక యేగిన చందమై తగెన్. ౪౧౫

ఉ॥ స్త్రీల కనుంగవం బలెనె ♦ దీర్ఘములై బెడిదంబులైన శ్రీ
లోలుని వాఁడి తూపులరి ♦ లోకము ఖడ్గ కరంబు లుర్లఁ గం
ఠాలి తెగన్ శిరాలు విరి ♦ యంగఁ బదంబులు త్రెవ్వఁ జూపఱుల్
సోలఁ జెదర్చె దిక్కులకు ♦ సోఁకుల వింతగు శీర్షరాసులన్. ౪౧౬

మ॥ క్షితిభృద్వీర మహేంద్ర చాప శరవృ ♦ ష్టిన్ జాఱు కీలాల సం
హతిదై తేయ కబంధబంధవృతి యై ♦ పారన్ మహౌఘంబులై
తత విస్ఫార వనాశయాళిగ వనాం ♦ తం బెల్లఁ దత్పూర్వ సం
స్థితి మార్పం బడి యెప్పటట్ల వెలసెన్ ♦ జిత్రంబుగాఁ జూచుచోన్. ౪౧౭

క॥ ఆ రక్త సాగరంబున, శూర శిరో బాహుదండ ♦ శూల పతాకా
వారణ రథగజ ఘోటక, వారంబులు దేలియాడెఁ ♦ బరిపరి విధులన్. ౪౧౮

క॥ అప్పుడు బలియురు కొందఱు, నిప్పులు గ్రక్కుచును చూచి ♦ నిగుడుచుఁ గొండం
గప్పిన జీమూతము లనఁ, గప్పిరి శరవృష్టి తోడఁ ♦ గాకుత్స్థవరున్. ౪౧౯

క॥ వారల బాణాసారము, వారక యాఁతఁడు హరించి ♦ పఱపి దెసలకున్
ధారణి నడుము విటుగఁ గాం, తారము నిండంగ నఱకె ♦ దైత్యుల శిరముల్.

తే॥ అట్టులాడెఁ గ్రొన్నెత్తుట హరులు కరులు, మునిఁగె దైత్యవరుల క్రొవ్వు ♦ ముక్కు వఱకు
మెసవి క్రక్కుచు భూతముల్ ♦ మేలుమోవ, లేక మెలమెల్లఁ గాల్గద ♦ లింపసాగె.

తే॥ కల్లు మత్తు వంచనమును ♦ గలుగు నసుర, వరుల నేత్రరత్నంబులఁ ♦ గిరట చయము
కొల్లగొనె; ధర్మ సత్త్వ మ ♦ కుంఠితంబు; దుష్టులకుఁ జేటుమూఁడుట ♦ కష్ట తరమె?

చ॥ ఇరులఁ దొలంచు భాను క్రియ ♦ నేచిన రాఘవు మీఁద నీల్గెలం
దొరసిన రోష దృక్కులను ♦ దొందడి నేసి యుగాంత కాల భీ

కర జలదంబు లొగ్గి వడ ♦ గండ్లు వెలార్చిన లీల యామినీ
చర నికరంబు లొక్కుమొగిఁ ♦ జల్లె వెసన్ సకలాయుధంబులన్. ౪౨౩

సీ॥ వీరువైచినవారు ♦ వీరు వీచినవారు, వీరు వేయఁ దలంచు ♦ వారలనియు
వీరు నేర్చినవారు ♦ వీరునేరనివారు, వీర లెక్కటి పోరు ♦ వారలనక
నిలిచిన వారల ♦ నలిగిన వారలఁ, గాందిశీకులఁ దిట్టి ♦ కలుపువారి
రేఁగెడు వారల ♦ రేఁపు వారల నెది, రించు వారల హుంక ♦ రించు వారిఁ

తే॥ గసి మసఁగి త్రుంపఁగా మ స్త ♦ కములుకొన్ని, మేఘమండలమునఁగొన్ని ♦ మిథునరాశి
గొన్ని ఋక్ష మండల మునఁ ♦ గొన్ని గిరులఁ, గానలోఁ గొన్ని కొన్ని ది ♦ క్కరులఁజేరె

చ॥ తరఁగల తోడి శోణిత న ♦ దంబులఁగూర్చ సురారి శైల కం
దరములఁ దొల్చు రామవిభు ♦ దారుణ శాత శరాళి భూమిపై
గిరుల పయిం బయోదములఁ ♦ గీల్కొనెఁ గొన్ని పయోధిఁగొన్ని క
ర్బురుల తను వ్రణంబులను ♦ గ్రుచ్చుచుఁ గొన్ని యెలర్చె నెల్లెడన్. ౪౨౪

ఉ॥ హారయుతుల్ మహోజ్జ్వల దృ ♦ గంచితు లాయుధ హస్తు లుత్కట
స్ఫార శరీరులౌ మగలు ♦ భానుకులేశు శితాస్త్ర పాళిచే
నురలి తునింగి నుగ్గయి శ ♦ రోద్ధత ఘోర సమీరణంబునన్
శరధిని చేర నిర్జరులు ♦ సంతస మందిరి నింగి నార్చుచున్ ౪౨౬

చ॥ ప్రబల తురంగ సంహతి త ♦ రంగ వితానము గాఁగ రక్తమున్
కబరజలాన గుండెలను ♦ కంజ వనంబు రహింప వారణా
లుబికిన నక్ర బృందముగ ♦ నూడిన వ్రేవ్రులు శైవలంబుగా
గబగబ భూతరాజి దుము ♦ కన్ విలసిల్లె రణోర్వి సంభ్రమై. ౪౨౭

ఉ॥ కొందఱు కుయ్యివెట్టి రొక ♦ కొందఱు సోలిరి కొందఱేల్గఁగాఁ
గొందఱు పొట్ట ప్రీల మఱి ♦ కొందఱు కాళులు చీల లోలుచుం
గొందఱు దొర్ల నెత్తురునఁ ♦ గొందఱు మున్గుచుఁ జచ్చి తేలఁగాఁ
గొందఱు పాఱఁ గొందఱటఁ ♦ గుందిరి రాముని బాణవృష్టిచే. ౪౨౮

ఉ॥ వ్రంతల భీతిఁ బాఱు సుర ♦ వైరులఁ గాంచుచుఁ దిట్టి నవ్వి కా
లాంతకుఁ బోలు రాక్షస గ ♦ ణాధిపతుల్ పదునల్వు రొక్కటన్
ద్రుంతము క్రుంతమంచు ఘన ♦ దోర్బల గర్వమునన్ మహేశ దు
ర్దాంత విమంబు నా నడరి ♦ దండడిఁ జుట్టిరి రామచంద్రమున్. ౪౨౯

తే॥ శివుని కవిసిన త్రిపుర దా ♦ నవుల కరణి, రాముఁ గవిసి మతింపక ♦ రాఁజు కనలుఁ
గనుల జూపుచు మేఘంబు ♦ నెనయు ధనువు, కేలఁ గొన్న యాతనిఁగొట్టఁ ♦ గిట్టినారు

చ॥ ఒకరుఁడు ఖడ్గముం గవయిచె ♦ నొక్కఁడు చక్రముఁ ద్రిప్పి వీడ వే
యొకరుఁడు పాశముం విసరె ♦ నొక్కఁడు తోమరమేసెఁ జేన నిం
కొకరుఁడు కొండలం బఱపె ♦ నొక్కఁడు దండము వీచె నుగ్రుఁడై
యొకరుఁడు కేరి తిట్టె మఱి ♦ యొక్కఁ డదల్చె నొకండు హుమ్మనెన్.

చ॥ వెలువడు రామ శాత శర ♦ బృందముచే రథ రథ్య వర్గముల్
పొలిసె మతంగజంబులును ♦ భూమికి వ్రొగ్గెఁ దురంగ సంఘముల్
తలలను గోలుపోయె నవి ♦ తామరసాప్తుని చుట్టె గుళ్లు నాఁ
దొలఁగిన సోఁకుమూఁకయును ♦ దోరె రణస్థలి పీన్గు కుప్పగాన్. ౪౩౨

ఉ॥ సోలిన దైత్య దేహముల ♦ శోణితముల్ వ్రణరంధ్రముల్ విడన్
జాలుగఁ జిట్టున న్నెగసి ♦ తూప్మతలమెల్లను కప్పివైవ దే
వాలియుఁ గేల మూసికొనె ♦ నక్షియుగంబుఁ గృతాంత దూతలుం
గాళులు నొవ్వఁ గాఁపడము ♦ కాఁచుచు మోచిరి ప్రాణబృందముల్. ౪౩౩

ఉ॥ ఓలి పిశాచము ల్దిరుగు ♦ యుద్ధము నుస్మద వృత్తిఁ గోరు దై
త్యాళుల వక్త్రగహ్వరము ♦ లందు శునీతతిచొచ్చెఁ దచ్ఛిరః
పాళుల నక్కలెక్కెఁ దమ ♦ వాత శరంబులు గ్రువ్వ వారి ము
గ్జలముఁ జేరు కర్బురని ♦ కాయము ప్రోదినులట్లు గ్రమ్మఱన్. ౪౩౪

చ॥ తలలురలెన్ గనుల్చెదరెఁ ♦ దన్నయనంబుల నిప్పుకల్ వడెన్
మలలుగ నేల దొర్లినవి ♦ మత్త గజంబులు దిక్సమూహమ
ల్లుల పడెఁ గొల్మినట్లు మిడుఁ ♦ గుర్లెగసెన్ సమసెన్ వరూథినుల్
లలిత నృపావతంసు కర ♦ లాఘవ మెట్లు వచింప శక్యమా? ౪౩౫

తే॥ స్యందనములతో నాయుధ ♦ చయముతోడ, దళపతులు పదునల్వురు ♦ తక్కవారి
సైనికనికాయమెల్లను ♦ సమసి పొలసు,కంపుగలరక్త జలధిలోఁ ♦ గలిసిపోయె.౪౩౬

ఉ॥ వారలు సంగరాంగణము ♦ వారకచూచి శిరంబుతోడి వా
కేరును లేమి రాముపయి ♦ నేపునమందుచుఁ బండ్లు గీఁటుచున్
మోరలు నిక్కఁగా నరద ♦ ముల్ రఘువర్యుని క్రేవఁద్రోలుచున్
ధీరత హుంకరించుచు మ ♦ దించుచు గర్వపు మాటలాడుచున్.

ఉ॥ వచ్చినఁగాంచి రాఘవుఁడు - వాఁడిశరంబులు నాఁటనేసె యొ
క్కచ్చునఁ దచ్ఛతాంగముల - నర్వాడుసేయ గుఱాలు సారథుల్
విచ్చిన నేమి లచ్చులును - వ్రీలిన టెక్కములున్ యుగాంత మం
దెచ్చిరు గాలిచే నెగసి - యేగెడు పోలిక దోఁచె మింటిపై. ౪౩౭

తే॥ స్యందనము లట్లు నమయఁ బ్ర - చండ భంగి, నవ్వుచుఁగ నచుచు భూమిస్థు-సగలునట్లు
క్రిందికిం దూఁకి ధనువులు ♦ కేలఁదాల్చి, పిడుగులం బోలు శరములు ♦ విడిచినారు.

తే॥ దిశల భేదింపఁ జాలిన ♦ నిశిత విశిఖ, తతుల నడుమన ఖండించి ♦ దాశరథియు
వారి బాణాసనంబుల - వరుస పెట్టి, విఱిచి మానిచె వారల - వింటిపోరు.   ౭౭౦

క॥ కోపమున వారు కొండల, నేపున బెకలించి కొని ది - నేశుని తేరుం
ద్రోపు చెడ ♦ నెత్తి పయికా, టోపంబున వైచి రుగ్రుఁ ♦ డుక దిగులూనన్.   ౭౭౧

క॥ గానయముతోఁగను బొమ్మలు, నినకులునకు వంగె వాహి ♦ నీశుల తలలుక్
ఘన గిరులతోడఁ బడె మే, దినిపయిఁ గరలాఘవంబు ♦ దివ్యులు పొగడన్.   ౭౭౨

క॥ ఈలాగు వారు గూలఁగ, మూలబలము గడిసి రాము ♦ ముట్టం బెలుచక్
బోలఁగ దివి భువి దెసలని, తేలికఁ దెలుపంగరాక ♦ తికమక పడఁగక్.   ౭౭౩

తే॥ దుందుభులతోడ నేనుఁగుల్ - క్రందుసలిపెఁ, గటుగుణధ్వనితోడ శంఖములు మొరసె
తురగ హేషలతో రణ - దోహలులగు, రక్కసుల పేరెలుంగులు - పిక్కటిల్లె.   ౭౭౪

ఉ॥ అంబర వీథి నిండె నసు - రావలి కైదువు లెల్ల వాని మ
ధ్యంబునఁదూఱి రామవిభు - దారుణ మార్గణరాజి నుగ్గునూ
చంబుగఁ ద్రుంపఁగాఁ బెటిలి - చయ్యనమింటికి నేగ నిర్జరౌ
ఘంబులు పాఱె దిక్కు-రులు - కన్నులనార్చె జగంబు బెగ్గిలెన్.   ౭౭౫

త్రిశిరుని సంగరము.

మ॥ బలవంతుండు పసిండి బొమ్మికము లు ♦ ద్బ్రాజిల్లు వాఁడుం గడుక్
దళము ల్గలవాఁడు మూఁడు తల లు ♦ ద్యద్దీతి రాజిల్లు సోఁ
కులమన్నిఁడు ఖరానుజుండు గిరిశ ♦ క్రూర త్రిశూలంబు నాఁ
జెలఁగెక్ రాక్షససేనమధ్య శరవృ ♦ ష్టింగూర్చు చాపంబుతో.   ౭౭౬

మ॥ లయకాలాంబుధిరీతి యనంగ జగముల్ ♦ మార్మ్రోఁగ శబ్దించుచుక్
భయద ప్రోద్ధతిఁ దన్ను చుట్టికొనఁ జా ♦ ప ప్రేక్ష మాత్రంబు తో
డయి యొక్కండుగ నిల్చు రాఘవ విభుం ♦ డవ్వేళ నొప్పెం దమో
మయ రంగస్థలి వెల్గు దీపమన స ♦ మ్యగ్రీతి యుద్ధావనిన్.   ౭౭౭

మ॥ శరఖడ్గాదులతోడ భీకర ధను ♦ ష్టంకార హుంకార ని
ష్ఠుర రావంబులతోడఁ గ్రూర నయన ♦ వ్యాపారుడై ఁ రాముఁడా
ఖరుతమ్ముంగని వానిసేనను ప్రుష ♦ త్క క్రూర కాఠిన్యముక్
వరదోస్సారముఁ గానిపించె నమరుల్ ♦ ప్రాగల్భ్య మేపారఁగక్.   ౭౭౮

తే॥ తెగెను కాళులు తలలును ♦ తెగెను కేలు, తెగెను తొడలును నడుములు ♦ తెగెను వ్రేళ్లు
తెగెను మోకాళ్లు పాదముల్ ♦ తెగె గొడుగులు, తెగెనుపాశాదికంబులు ♦ తెగెరణోర్వి.

తే॥ అరదములు పతాకలును ర ♦ థ్యములతోడఁ, ద్రుంగిపుడమినిపడియెదుం ♦ దుభులతోడఁ
దుండములు తెగి మత్త వే ♦ దండచయము, పిడుగుచేఁ గూలుగిరులట్లు ♦ బెడిసిపడియె.

క॥ తలలు తెగువారు తెగుటల్లు, తెలియక శరవృష్టి గురిసి ♦ తీఱుదు రిలపైఁ
దలదెగని వారు రేఁగుచు, జలదము క్రియఁగురియుచుంద్రు ♦ శరవర్షంబున్.   ౪౫౧

చ॥ కరములఁ గేడెము ల్దనరఁ ♦ గాటుకకొండలవంటి కర్బురో
త్కరము కబంధముల్, కనక ♦ కంకణ నూపురముల్ ధ్వనింపఁగా
మురియుచు నాడు వేలుపుల ♦ బోటులు జన్నపు రోవెలందులున్
వెఱఁగు పడంగ నాట్యములు ♦ పెక్కువిధంబులఁ జల్పె నయ్యెడన్.   ౪౫౨

చ॥ గొడుగులు చామరాలు నురు ♦ గుల్ కరులున్ దెగు బాహువర్గముల్
సుడులుగఁ డెక్కెముల్ పడవ ♦ సోలుపులై తగ రక్తవాహినుల్
కడలిని చేర నుప్పనయి ♦ క్రందుగనున్న సముద్రశీలమున్
విడువఁగఁజేసి నూత్నమగు ♦ పేరిమి గూర్చె రణప్రకారముల్.   ౪౫౩

తే॥ రామశరములచే శరీ ♦ రములు విడిచి, వక్రదంతులు రక్కసుల్ ♦ స్వర్గవాటి
నమరనారులతోఁ గూడి ♦ తమ కబంధ, ములు నటించు నాటకము లి ♦ మ్ముగను గనిరి.

ఉ॥ వేలుపు టింతులం గలిసి ♦ వేడుకఁగా ననిఁ జూచు పూర్వదే
వాలి ధరన్ రఘూత్తము శ ♦ రావలిఁ ద్రెవ్విన స్వీయ బాహులన్
వాలి పిశాచపాళి యొక ♦ వంకకు శ్వానము లొక్కవంకకున్
గ్రోలుచుఁ బోరి లాగుటలు ♦ గోరికఁ గాంచుచు నవ్వి రయ్యెడన్.   ౪౫౫

శా॥ జ్ఞానాస్త్రంబులు సోకఁ జీలిన హృద ♦ జ్జాతంబులన్ దైత్యుల
జ్ఞానావస్థఁ దరించి పాపముల నో ♦ జం గోసి దివ్యాత్ములై
ధ్యానాసక్తత సద్వితీయుఁడయి యు ♦ ద్ధంబాడు శ్రీజానకీ
ప్రాణేశుంగని రద్వితీయ పరత ♦ త్త్వంబంచుఁ జిత్తంబులన్.   ౪౫౬

ఉ॥ తుండ యుగంబుతోడి కరి ♦ తోయము నొందిన రామచంద్రు కో
దండ ధనుర్విముక్త నిశి ♦ త ప్రదరంబులు మూల ముట్టుగాఁ
ధుండము లొనర్చి నొంచినవి ♦ దుష్టులఁ గాంచిన వారి నెల్లరన్
జండి యశాంతిమై నస్మృత ♦ సాక్ష్యము వల్కిన వాక్కులంబలెన్.   ౪౫౭

ఉ॥ రాజిలు తెక్కెంపొప్పు భ్రమ ♦ రంబు లభించిన కీటకంబు ను
ద్వేజిత రీతిఁ గాంచి తన ♦ తీరు నొసంగిన ఖ్యాతి పూత ఘా

త్రిజ మనోహరుండు తన ♦ తీవ్ర శిలీముఖ రాజిచేత ర
క్షోజన కీటకంబులను ♦ శోభిలఁ జేసెను ఖేచరాళిగన్. ౪౪౮

చ॥ కడు బెడిదంపు టామున నొ ♦ కానొక మానిసి సాహసించి యు
క్కడముగ దైత్య సంఘములఁ ♦ గాడుగ బీడుగఁ జేసె నంచు ను
గ్గడువునఁ బంక్తి కంఠునకుఁ ♦ గార్యము దెల్ప ననంగ నచ్చటం
దుడిచిన దానవాంగముల ♦ తోఁ జనె లంకకు రక్తవాహినుల్. ౪౪౯

చ॥ బలసిన మోహారంబుగల ♦ వాహిని రాఘవు నస్త్రరాజిఁ బో
ర్కలనునఁ ద్రుంగఁ గాంచి త్రిశి ♦ రస్కుఁడు మీఱిన కోప మానిమై
కలసిన రక్తమందు మునుఁ ♦ గం బడు తేరును త్రోలు మంచు ని
ట్టలముగ నార్చి యాజికిఁ గ ♦ డంగెను దుస్సహ తేజుఁడై వెసన్. ౪౫౦

తే॥ సత్యమునకు నెల్లరకును ♦ సాక్షియైన, రామచంద్రునిపై ముఖ ♦ రంబులైన
శాత సాయక ములు గుప్పి ♦ చంద్రసూర్యు, లకును రాఘవుఁ గనరాని ♦ లలినొనర్చె

తే॥ త్రిశిరుఁ జేసిన తూపులఁ ♦ ద్రెంచివైచి, మరలరాముఁడుపదునాల్గు ♦ మార్గణములఁ
గనక రథము ధ్వంసము చేసి ♦ కడఁగి యొక్క, భల్లమున సారథి శిరంబు♦డుల్ల నేసె.

తే॥ మఱియు దేవత లార్వంగ ♦ మనుజవిభుఁడు, స్వర్ణపుంఖ బాణమునరా♦క్షసునిమూఁడు
తలల నొక్కటి ఖండించి ♦ ధరణిఁ బడక, మును పె రెండవ తలగూడఁ♦దునియనేసె.

తే॥ రథము నిరుదల వోఁ ద్రిశి ♦ రస్కుఁడనెడు, పేరు చెడినను బలిమియు ♦ బిగువు చెడక
గగనమున నిల్చి తన కార్ము ♦ కంబు వంచి, విశిఖ వర్షంబు గురిసె భూ ♦విభునిమీఁద

తే॥ భ్రుకుటి వికటంబుగాఁ జూచి♦భూవరుఁడు, కారుమేఘంబు మెఱుపుతోఁ ♦గానఁబడఁగ
గాలిఁ జెల్లా చెదరులైన ♦ కరణి వాని, యంప వానను తూలించె ♦ నాశుగముల.

చ॥ మఱియును దొడ్డ సాయకము ♦ మాటి త్రిశీర్షుని విల్లుద్రుంపఁగా
వెఱవఁడు మోము కాంతియును ♦ వీడఁడు బాహుల సత్త్వ సంపదం
దొఱఁగఁడు కోప దృష్టులను ♦ దోర్పఁడు కొండలువైచు పోఁడిమిన్
దఱలఁడు వీరవాక్కుల వ ♦ దల్పఁడు వాని కడంక యెట్టిదో? ౪౫౧

ఉ॥ మాయలు వన్ని యొక్కఁడె సు ♦ మాళమునన్ బలుమంది పోలికన్
జేయుచు సింహగర్జనలఁ ♦ జేయుచుఁ గ్రూరతఁ బోరుచుండు దై
తేయుని రెండు పాదములఁ ♦ ద్రెంచుచు రెంటను రెంటఁ జేతులన్
మాయఁగఁ జేయ నంతటను ♦ ద్రమాలక రాముని బిట్టదల్చుచున్. ౪౫౨

ఉ॥ కాళ్లును గేలు వోయినను ♦ కర్బుర వీరుఁడు విక్రమంబునన్
ద్రుళ్లుచు శీతభానుపయి ♦ దూఁకెడు రాహువు పోల్కి నత్తిపై

సుళ్లను కోఱలుండు గుహ • చొప్పునఁ గన్పడు బోకి నోటితో
మళ్లక వచ్చువాని దయ • మాలి వధించెను రాముఁ డత్తఱిన్. ౪౧౮

చ॥ త్రిశిరసుఁడన్ మహీధరము - దివ్య రఘుప్రవరాఖ్యగోత్ర భి
న్నిశిత శరాశనిం దెగుడు - నిల్వక దూషణుఁ డగ్గలించినన్
వశమఱి రక్తవాహినుల - వారక తూఱుచుఁ గాలి పండెముల్
పిశితము ప్రేవులుం దనిలి - వెక్కస పెట్టఁగఁ బాఱె పింపలున్. ౪౧౯

ఉ॥ కొందఱు దేవతా వితతి - గొల్లున నవ్వఁగ భూమి పల్లటుం
బొందఁగ దూఁకి పాఱె యటఁ - బూఁడిన క్రొవ్వునఁ గాళ్లు జాఱఁగా
నందె మునింగినారు చది - యంబడు పీన్గుల నెక్కి జాఱఁగా
సందుల క్రుందుచుం దొరలి - చావక కొందఱు తప్పి రయ్యెడన్. ౪౨౦

ఉ॥ కొందఱు మధ్యబాణములు - గ్రుచ్చి పదంబులఁ ద్రెంచి క్రుంచఁగాఁ
గుందుచుఁ గూలినారు మఱి - కొందఱు నెత్తురు టేళ్ల ముగ్గి క్రొ
వ్వొందిన పంకమందు దిగి - యోపిక లేవఁగలేక కొందఱున్
దందడి రక్త పూరముల - దాఁటఁగలేకయె యీల్గి రందఱో ౪౨౧

చ॥ నఘములనుండి జాఱి చర - ణంబుల పైఁబడి ద్రెంచుచున్న పే
రడిదములం గణింపక భ - యం బురు వానిన రీతి బుద్ధియుం
జెడి పరుగెత్తు రక్కసులు - చెచ్చెర రాఘవుఁడేయు నంపఱుల్
విడువక వక్షము ల్దొలువ - వీఁకను రాక తొలంగి రా పథిన్. ౪౨౨

చ॥ పరువిడుచున్న రక్కసులు - ప్రస్ని గుహాంతర సీమకై వడిం
బరఁగిన వారణోదర ని - వాసములం భజియించి సన్నిధిన్
దొరసిన మొండియమ్ముల నొ - దుంగుచుఁ గాంచి వయస్య! వీరలన్
దురమునఁ జూడలేదను మి - దో కయివారము లందు రొంటునన్. ౪౨౩

దూషణుఁడు దురమునఁ బాఱు సేనలఁ బ్రేరేఁచుట.

ఉ॥ దూషణుఁడందు నిల్చి తమ - దోర్బల శక్తులు గ్రుంగఁ బాఱుచున్
రోషము దక్కు రాక్షసుల • రూక్ష దృశం బరికించి తాపస
ప్రేషిత మానవాధముని - బీరము నోపఁగ లేక పాఱెనో
యోషితలార! నావచన - మొందు వినుం డిది వీరధర్మమే? ౪౨౪

చ॥ పిఱికి మనుష్యులం గనుచు - భీతిలి పాఱుచు నిందమోచు న
మ్మొఱకులఁ గాంచి గాజులను - మోదముతో ధరియించు కాంతలున్
వెఱవరు నిబ్బరంబనెడి - పేరణయే పదిలంబు గాంచు పె
న్నుఱువు; భయంబు ప్రాణముల - కొప్పిన తోడగునే? వచింపుఁడీ. ౪౨౫

తే॥ జిష్ణులో౯ ద్రిమూర్తులతోడఁ - జెనకి చేయు,యుద్ధమున నిశాచరు లెవ్వ - రోడినారు?
పిఱికి తనమును మీఱోడి - వెఱచిపాఱు, వేలుపులయొద్దఁ గొంటిరే - నెడఁగులార!.

చ॥ సుకమునె గాంచి యెల్లపుడుఁ ♦ జొక్కిన రక్కసులార! యిందు మీ
రొక నరుచేత నోటువడి ♦ యొక్కరి నొక్కరు ద్రోచి కొంచుఁ బాం
దికగఁ బురంబు చేరఁగ మ ♦ దిం దలపెట్టితి రేమి? యందు మీ
సకుల పయోధరంబులను ♦ చయ్యనఁ గౌఁగిలిఁ గాంచఁ గందురే? ౪౭౭

ఉ॥ జేగుఱు చూపు వెల్లనఁగఁ ♦ జేకొని పాఱెదు పందలార!మీ
రాగిణులైన కాంతల క ♦ రణ్యములం జనువేళ వీఁపులం
దోఁగిన కత్తిగీట్లు రణ ♦ ధోహాలతం గను పోటు లందురో?
మేఁగిన వక్షముల్ తొడరి ♦ ద్రింగిన తూపులఁ జూపికొందురో? ౪౭౮

చ॥ జగములు కూడి మార్కొనఁగ ♦ సాధ్యముకాని భవత్కులోత్తముం
డగు దశకంఠు చెల్లెలికి ♦ నంగము వోయిన నింద చాలకీ
వగ ననిఁ బాఱి మోములను ♦ వంతురె పెద్దల ద్రోల? మర్త్యుఁడే
మగఁడయి పోరునల్పె నవ ♦ మానము వేఱొకఁ డింతకుఁడు నే? ౪౭౯

శా॥ వీరావేశము తోడ యుద్ధముల వి ♦ ద్విడ్వ్రాతముం గూల్చి త
త్కారాస్త్రింబులఁ బుచ్చికొన్న విలస ♦ ద్దోర్వీర్యు లారా! యిఁకన్
మీరల్ ముత్తెము లమ్మువర్తకముకై ♦ మీకొందురో? లేక భూ
దారప్రక్రియ కాయుధంబుల నొగిం ♦ దట్టింతురో కత్తుగన్? ౪౮౦

ఉ॥ మీరలు నా ధనుర్బలము ♦ మిన్నక చూచుచునుండుఁ డాతనిన్
మాఱుతు నేన యంచు జన ♦ మాన్యుని మార్కొనియెన్ భయంకరా
కారుని దూషణున్ సురలు ♦ గాంచి యెడందలయందు దిగ్భ్రమం
దారిరి కాచుకొమ్మని యు ♦ దగ్రుఁడు రాముఁడు నిల్చె ముంగలన్.

రాముఁడు దూషణుని వధించుట

చ॥ దురమున నాయుధంబులును ♦ తుండములున్ రదనంబులున్ గరుల్
బఱియలుగాఁగఁ ద్రుంచె రథ ♦ వర్గము కేతనముల్ శిరోగ్రముల్
పరిపరి త్రోవలయ్యె వరి ♦ పైరుల కోఁతలఁ బోలెఁ గుత్తుకల్
దఱుగఁ దురంగ సంఘములు ♦ దట్టముగాఁ బఱపైఁ ధరం బడెన్. ౪౮౧

సీ॥ రామధనుర్ముక్త ♦ భీమ సాయకములు, ప్రాణంబు లున్నట్టి ♦ పట్లువెదకి
వారి యాయుధములు ♦ బంధుర కవచముల్, చెండుచుఁ గొండల ♦ నుండి పాఱు
నదులకై వడి రక్త ♦ నదులుబ్బి పాఱంగ, డాలుల యందు మై ♦ చాలులందు
తూఱుచు ప్రవహించుచుఁ ♦ ద్రుంచుచుఁ దజ్జీవ, ములతోడ నచ్చెరువుఁ ♦ గలిసెఁ గొన్ని

తే॥ యట్లు కలిసి పోనొల్లని ♦ యర్ధచంద్ర, కాండములు గొన్ని కత్తిరించెఁ ♦ గంఠవితతిఁ
గొన్ని వంచకహృదయముల్ ♦ గ్రొచ్చివైచె, దాని బొమ్మల వీఁపుల ♦ దూసెఁ గొన్ని

తే॥ దూషణుఁడు వేయు శరములు ♦ తునుఁగునట్లు, వానిసేనల కైదువుల్ ♦ వ్రయ్యునట్లు
యుద్ధ ఖేలఁ గావించి స ♦ మిద్ధ తేజుఁ, డా చమూ సాగరము పట్టి ♦ యడఁగఁ జేసె

తే॥ కాంచి వేలుపు లార్చి మో ♦ దించినారు, రుధిర పూరముల్ చెట్లతోఁ ♦ గుధరములను
గూడఁ బెకలించికొని పాఱెఁ ♦ గ్రూరశరము, లన్ని దెసల సోఁకుల ధర-నడఁచి వైచె

తే॥ మరము గోరి నిల్చిన వారు-కెరలు చుండ, నారి జీవము ల్గొనిపోవు-పనిని దవిలి
విసిఁగి వేసరి శోషిల్లెఁ - బ్రేతరాజు, చెలఁగి పీనుఁగుఁదిండ్లాట - చెప్పవలెనె? ౪౮౬

చ॥ కరులు గుఱాలు తేరులును - కార్ముకముల్ తలలుఁ గబంధముల్
గురువులు దేఱు నెత్తురులు - క్రొవ్వు మెదళ్లును కాలుఁగేలు నొ
డ్డొలుకముగాఁగ నిండిన ర - ణోర్విని దాఁటి రథంబు రాము ద
గ్గఱఁ గదలించి తోలుమని - కర్బురవర్యుఁ డదల్చె సారథిన్. ౪౮౭

చ॥ తగవునఁ జంపఁగాఁ దిరుగు - దానవదేహ పరంపరాద్రు లె
త్తుగఁ బడియుండియుం రథముఁ - దోలఁగఁ గల్గిన గాలిచేతఁ బె
ల్లెగసెను గాలిగుమ్మటము - లేగినకైవడి నట్టి దారిలో
దిగిన రథంబు వొంపుగతి - దీరుగ నెట్టులు పల్క-శక్యమా?

చ॥ తమముఁ దొలంచినట్టి హిమ-ధాముని పోలిక వెల్గు రామచం
ద్రముని నిశాత బాణమను - ధర్మని సన్నిధికిం స్వయంబుగాఁ
దమిఁగొని పోవు జీవువలె - దర్పముతోడుత నిర్వదె దు గు
ఱ్ఱములను పూన్చుతేరిపయి - రాసెను దూషణుఁ డాజి రాఘవున్.

తే॥ దాయు నరదంబుఁ జాపంబు-దాల్చు శైల, సరణిఁ దేరిపైఁ బోలుచు దూ-షణునిఁగాంచి
నీదునిలుకడ మేలు!ని - న్మెచ్చవచ్చు, ననెడునంతలో సోఁకు మూఁ - డమ్ములేసె.

చ॥ మురువుగ దిక్కుల న్నిలిచి - మోయు గజేంద్రుల తోడ సాయమై
బరువు వహించు కచ్ఛపము - పన్నగరాజులలోన నొక్కరిం
ధరణిని మోవ నిల్పి మఱి - తక్కరుఁ దోడుగఁ గొన్న జానకీ
వరు నుదుటన్ ధరించు జయ - పట్టముఁ దాఁకె శరత్రయం బటన్

తే॥ దూషణుఁడు వైచు సమయంబు-దొడ్డకడిమి, లెన్నయని రామభద్రుండు-లేఁతనగవు
తోడ వాఁడి యలుఁగుగొని ♦ తొడరి యేసి, తునియలుగ వానియరదంబు ♦ ధనువు దునిమి

తే॥ తపసు లాశీర్వదింప వే ♦ లుపులు పొంగ, వలఁతి వైతేని గుఱి దప్పి ♦ బ్రదుకుమనుచు
వాఁడి యమ్మేయ వాఁడును ♦ పండ్లు గీఁటు, క్రూరదృష్టులతోఁ దలఁ ♦ గొల్లు పోయె

తే॥ అనుజుతలతెగుటయురాము♦నంపవాన,మునుఁగుసైన్యంబు గని కడుఁ♦గినిసి ఖరుఁడు
కొమ్ములం గల్గు దిక్కరి ♦ కొమరువిల్లు, నాయుధమ్ములు దాల్చిన ♦ హస్తమెత్తి.

ఖరునియుద్ధము.

క॥ యముఁడును భీతిల్ల దనుజ, చమూ జలధి తోడ రేఁగి ♦ చందురుని మొగుల్
గము లలము లలిని కోదం, డముఁ దాల్చిన రాముపైన ♦ డరి వేష్టించెన్. ౪౯౫

క॥ అక్షీణ పాప కర్ములు, రాక్షస వరు లొక్కపెట్ట ♦ రథ గజ హరులన్
దక్షత ఫణిరాజ ఫణము, లక్షమమున నణియ నడపి ♦ రతి రభసమునన్. ౪౯౬

శా॥ శ్రీరామ ప్రభు శాత సాయక హతిం ♦ జీకాకులై యేనుఁగుల్
తీఱన్ నేలకు వ్రాలె వారువములున్ ♦ దేరుల్ రజంబయ్యెఁ గే
యూరాంచద్భుజముల్ తునింగె మకుట ♦ ప్రోద్యత్స్ఫురచ్ఛీర్షముల్
చేరెం ధారిణిఁ గాళ్లు త్రుంగె గుదులై ♦ జీరాడె నాంత్ర చ్ఛటల్ ౪౯౭

క॥ మీటిన ఖడ్గాటవి శూ, లాటవి ధనురటవి తోమ ♦ రాటవి గురుబా
హాటవి మున్నగు దనువం, శాటవి శ్రీరామ శర ద ♦ వాటవి నడఁగెన్. ౪౯౮

క॥ తగవే రూపొందిన గతిఁ, దగు రామ శరౌఘ మపుడు ♦ తారాపథమున్
దగ దూసి చనియె నన మృదు, వగు తనువులఁజొచ్చి దుస్సి ♦ యరుగుటయరుదే?

క॥ చుట్టును ముట్టిన మూఁకలు, తెట్టెలుగాఁ గూల నేగు ♦ దివ్యాస్త్రంబుల్
నెట్టన న్యాయసభను కడు, దిట్టలు కపటమునఁ బకులఁ ♦ దిగుచుటఁ బోలెన్

క॥ ఖరుఁడను క్రూరాభిఖ్యుఁడు, ఖర గుణులగు నసురలెల్లఁ ♦ గడతేఱుటచే
గురు కోపి యగుచు శోణిత, శరధిని మందరము వోలెఁ ♦ జక్కన నిలిచెన్

తే॥ నల్ల కడలిని చనునొక ♦ నావయనఁగ, నొప్పు నరదంబుపై నెక్కి ♦ యుగ్రదృష్టి
మిడుఁగుఱులు రాలఁజూచుచు ♦ మింటసూర్యు,కరణివెలుఁగుచురాముని♦కడకువచ్చె

చ॥ భువనము లెల్ల నొక్కపరి ♦ బూది యొనర్పఁగ లేచు నగ్నినా
నెవడి సుతీక్ష్ణుఁడై ఖరుఁడు ♦ నిల్చిన యంత నుమేశు చాపమున్
దివిరి భువింబడంగ వడిఁ ♦ ద్రెంచిన దోర్బల వీర్యశాలి రా
ఘవుఁడు నిశాత మార్గణ ని♦ కాయము లేర్చి ధరించి నిల్చినన్. ౫౦౩

క॥ అనల జ్వాలలఁ గురిసెడు, ననిల జవము గలుగు వాఁడి ♦ యమ్ములు వేయున్
జనవరుపైఁ బఱపఁగ నా, ఘనుఁడును నట్టివియు విడిచి ♦ ఖండించి వెసన్. ౫౦౪

క॥ లోకైక నాయకుండగు, కాకుత్స్థుఁడు తొమ్మిదింట ♦ గర్బురు నేయున్
వీకున వాఁడును నధుమనె, తేఁకువ ఖండించి నవ్వె ♦ దిక్కులు వడఁకన్ ౫౦౫

శా॥ దుష్టుండంతటఁ బోక మానవుఁ డసా ♦ ధ్యుం డంచు మాయా విధా
వష్టంభుండయి మీఱి దానవుఁడు స ♦ త్త్వ స్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
శ్చేష్టన్ మేఘమనన్ శరంబులను వ ♦ ర్షింపంగ నిర్నిద్రతా
ధృష్టుం డాద్యుఁడు కిన్కఁ బూని ధనురా ♦ కృష్టిం బ్రకృష్టంబుగన్. ౫౦౬

మ॥ ఒక బాణమ్మున వీని యాలము మగిం - పొందింతు నంచున్ వెసన్
బ్రకచస్ఫూర్తి శరంబు దొడ్గి గుణ మా - కర్ణంబుగా లాగఁ గా
ర్ముకమున్ ఫెళ్లున ద్రిఁలె నిర్జరులు మా - పూర్ణాశలున్ గర్వమున్
వికటంబయ్యెనె యంచుఁ జింతిలిరి వి - ల్వేఁబోండటన్ లేమికిన్. ౫౦౭

తే॥ ధనువు విఱుఁగుట కొంటిమైఁ -దనరుటకును, కలఁత నొందక రాముఁడు - క్షత్త్రధర్మ
విధిని తన దీర్ఘ బాహుల - వెనుక వంకఁ, జాఁచి నిల్చిన వరుణుఁ డా - సడి యెఱింగి

ఆ॥ చెంత కేగుదెంచి - చింత వలవదంచుఁ, దొలుత జామదగ్న్యు-గెలిచినపుడు
కొనుచు నిల్లడగను - తనయొద్ద నునిచిన, వింటి నంది యిచ్చె - విబుధు లలర. ౫౦౯

ఆ॥ విల్లు నందికొనుచు ♦ వినతిమైఁ గేల్మోడ్చి, వంచి యెడమ చేతఁ ♦ బట్టి నంత
ధర్మదూరులైన ♦ దానవావళికెల్ల, నెడమ కనులు భుజము - లెగయ నదరె

ఆ॥ త్రుటిని నారిఁగూర్చి - దురమున యమువంటి, వారు మెచ్చ నొడ్డి - పోరు సలిపి
ఖరుని రథము నూఱు - కఱకుటమ్ములచేతఁ, దుత్తునియలు గాఁగఁ - ద్రుంచివైచె

తే॥ అరద మట్టులు చెడ ఖరుఁ - డార్భటించి, చలము వీడక యంబర - స్థలికి నెగసి
రాము భుజగిరుల్ మునుఁగనా-రాచవృష్టి, మొగులుకై వడిఁగురియించె-ద్రోఁతలోడ.

తే॥ తగ్గుచున్న తూణము నుండి - యగ్గివంటి, శరములం గురియించెడు - ఖరుని చేయి
యక్షయ నిషంగమందుండి-యందుకొనిన, యొక్క-యిషువునరాఘవుఁ-డుర్విఁగూల్చె.

తే॥ కుడికరము పడిపోవఁగ - నెడమ చేత, నొక్క యినుప రోఁకలి గొని - యుక్కుమీఱ
వైచినంతనె జానకీ - వరుఁడు దాని, నడుమఁ దుండ్లుగా నొక కోల - నఱకివైచె. ౫౧౪

తే॥ తాఁకరాని విసముగల ♦ దంష్ట్రిలూడు, పాము బుసపెట్టి నట్టులా ♦ బలియుఁడూర్చి
వృక్షమొక్కండు గొనిరాము♦ వేయునంత, మొగి నొకేశరమున దాని ♦ నెగురఁగొట్టె.

మ॥ వరగర్వంబున మాయలం బలిసి స ♦ ప్తద్వీపముల్ సప్త బం
ధురలోకంబుల బాధసేసిన మహా ♦ దోషంబులం బొందఁగా
ఖరుహాస్తంబును పోలె వాని తలయున్ ♦ ఖండించి శ్రీరామ భూ
వరుఁ డొప్పారెను మంచువో నలరు భా ♦ స్వన్మండలంబో యనన్. ౫౧౬

తే॥ ఖరుఁడు పడుటను గని సుర ♦ వరులుగూడి, యాడిపాడి యానందించి♦యదరిపొగడి
పారిజాత సుమంబులా ♦ పంకజాక్షు, మీఁద నొత్తుగఁగురియించు ♦ మిడిసినారు. ౫౧౭

తే॥ ఋషులుచేరరా లక్ష్మణా♦గ్రిముడుముదము,నందిఘోరయుద్ధమునకుఁ♦బ్రాణమొండె
వెడల నొంటిమై నున్నట్టి ♦ యొడలి వంటి, క్షోణిజాత యెదురుచూచు ♦ చోటికరిగె
ఉ॥ మింటికినేగి డాఁగు మిడి ♦ మేలపు సోఁకుల మేని నెత్తు దు
మ్మంటిన యంఘ్రియుగ్మము ము ♦ దశ్రుల ధావనచేసెఁ దమ్ముఁ డా
యొంటికి నంటు ధూళియు వ ♦ ణోత్థిత వేదనవోవ నిమ్మళం
బొంటఁ గవుంగిలించె నను ♦ వొంకఁగ జక్కవచంటి సీతయున్. ౫౧౯
తే॥ ఒక ముహూర్తమాత్రంబున♦నుక్కడఁగిన, యసుర రక్తవాహినులు ది♦గంతములకు
నడరెఁ గడలి ఘోషంబు నా♦నమరులార్చి, పొగడరాముఁడు సంతోష♦మునుభజించె
తే॥ రావణుని చెల్లెలైన శూ ♦ ర్పణఖచూచి, చేతఁగడుపు మోఁదికొని ని♦శ్చేష్టఁగుడిచి
ఖరునిపైఁబడి నెత్తురు ♦ వఱదఁబొరలి, రోదనముచేసెఁగనుల న ♦ శ్రువులుదొఱఁగ
చ॥ మనసున నాస నుంచితిని ♦ మానవుపై నది ముక్కుదీసె సి
గ్గున మదిలోఁ దపించి మృతిఁ ♦ గోరస కోరక మిమ్ము రేఁపి మీ
తనువుల మంటఁ గల్పితిని ♦ దారుణ కర్మము నాచరించితిన్
బనుకుచు నింక నేపనికిఁ ♦ బాల్పడుదాననొ యంచు నేడ్చుచున్. ౫౨౨
మ॥ జయమాలల్గొను నాయుధంబులను హ ♦ స్తంబందు సంధించు దు
ర్జయులౌరక్కసులుం దదీయ కులముల్ ♦ అంపిల్లు పాపంబులున్
క్షయముం జేయఁగఁబూని శూర్పణఖ ఝం ♦ ఝామారుతంబట్లు వా
త్యయుఁ బోలెన్ మది తత్తఱింపఁ జనియెన్ ♦ ద్రాఁచుంబలెన్ లంకకున్.

౭ మారీచ వధపటలము. (౨౫౨)

మ॥ బలవంతుల్ చనిపోక శూర్పణఖ భా ♦ వంబందు చింతింపకే
జలదశ్యాముని మేనిసౌరు మదిలోఁ ♦ సంధించి లంకేశుఁడా
కలికిన్ రాఘవుదేవిఁ గైకొను వహిం ♦ గావింతునేనిన్ మను
ష్యులలామున్ దగఁ బొందవచ్చు నను నూ♦హంజేరెఁ దాలంకకున్. ౫౨౪
సీ॥ నశ్వరంబగు భువ ♦ నంబును సచరాచ,రముగ సృష్టించిన ♦ బ్రహ్మకైన
నరుదయి విజ్ఞాన ♦ వరమార్గమునను శ్రే, యంబొంది చేయుధ ♦ ర్మంబుపగిది
మయుని నైపుణ్యైక ♦ ర్మంబు పూర్తిగఁ దెల్పు, రత్నఖచిత సభా ♦ రంగమందు
దిగ్దంతిదంత వి ♦ దీర్ణభుజాంతర,సీమ పూర్వాద్రినాఁ ♦ జెలఁగుచుండ
తే॥ ద్వాదశార్క బింబమ్ము లి♦ర్వదిగ నగుచు, వెలయుకరణిని కర్ణకుం♦డలము లలర
బాహుపురి మణుల్ వింశతి♦బాహులందు, పహిన్ను పర్వత శిఖరాల♦పగిది వెలుఁగ. ౫౨౫
సీ॥ వ్యాఘ్రాజినుండు పీ ♦ తాంబరుఁడును పంక, జాసనుండేనొక♦వీసమేని
త్రుంగింపఁ జాల ర ♦ నంగఁ జప్పిడివేల్పు, లోకలొక్కయోజుని ♦ యొదిఁగి విల్లువ

సన్నని నడుములు ♦ స్తనహేమకుంభమ్ము, లెజ్జనిరేఖల ♦ నెసఁగు కనులు
చెలువారు చెలువలు ♦ చెనయు నల్కకును వం, గని కిరీటాంచిత ♦ మణులు వెలుఁగ

తే॥ శేషమణి ఫణావళి యట్లు♦చెలఁగుభుజము, లడరఁ జుక్కలన్నియుఁజుట్టి♦యలరుచుండ
గ్రహములను పట్టియుంచిన ♦ కారవోలె, నిండురత్నహారంబులు♦నీటుగులుక. ౫౨౬

తే॥ సాటిలేని పరాక్రమ ♦ శాలులైన, రాక్షసుల రత్నమకుటముల్ ♦ రాయు కతన
నఱిగి యఱిగి మహిమనొంది♦యడుగులందు, రత్నకటకముల్ మిక్కిలి♦రవమొనర్ప

తే॥ మూఁడులోకంబులందును ♦ ముఖ్యులైన, పెద్దలొసఁగు నుపాయన ♦ బృందమనఁగ
దేవతలు రాక్షసులు భక్తి ♦ దిక్కులందు, చల్లిన సుగంధ పుష్పసం♦ చయము వెలయ

తే॥ ఇచట సీతఱెఁ గనునని ♦ యెఱిఁగి శిరము, లందు చేతులు జోడించి ♦ వందనములు
చేసి వరుసలు వరుసలై ♦ చేరి నిలిచి, కొలుచు విద్యాధరులు చుట్టి ♦ నిలిచియుండ

తే॥ చెప్పినదిస్త్రీలవిషయమై♦చెలఁగుచున్నఁ, దమ్ముగూర్చియే యనియెంచి♦తలరిమ్రొక్కు
వారు భయభక్తులును కల ♦ వారునైన, సిద్ధవరులు సింహము లట్లు ♦ చేరినిలువ.

చ॥ సచివులఁగాంచి పల్కిన వ ♦ చస్సులు తమ్ముగుఱించి యంచు న
డ్కుచు ముదలన్ గ్రహింప మదిఁ ♦ గొంకుచు నిల్చి భజించు కిన్నరుల్
విచలితులై పరేతవిభు ♦ వీక్షణ గాంచిన జీవులం బలెన్
బ్రచుర వికంపన స్థితికిఁ ♦ బాల్పడు నాగులు చుట్టి నిల్వఁగన్ ౫౩౧

తే॥ దిక్కరుల గెల్చి భవుఁడును♦ తెగడునొందఁ, వెండిమలనెత్తి స్వర్గంబు ♦బెండువడఁగ
నింద్రుని జయించు భుజముల♦రుంద్రకీర్తి, తుంబురుఁడు పాడి ప్రభుని సం♦తుష్టిపఱుప.

తే॥ వినెడి వారల కరములు ♦ వివశతమెయి, తాళములు వేయ నారద ♦ తాపసేంద్రుఁ
డొప్పు మీఱఁగ మహతి చే ♦ నూని వాణి, విధిని వాయించి చెవులకు ♦ విందుచేయ.

ఉ॥ వారిధి నేత కల్పవిట ♦ పంబులఁ బూచిన క్రొత్తపూవులన్
దీరగు పొన్నపూలఁ గల ♦ తేనియతోడఁ బరీమళించు ప
న్నీరుగ్రహించి సుందరుల ♦ నెమ్మెయి సోఁకునోయన్న భీతితో
వారిధరాఖ్యుఁ జెన్నెసఁగు ♦ భస్త్రికలం జిలికించుచుండఁగన్. ౫౩౪

చ॥ రకముగ బొమ్మిడీకములు ♦ రాచుకొనం బడు మౌక్తికావళుల్
వికసిత సూన మాలికల ♦ ప్రీలు లతాంత నికాయముల్ భువిన్
చకచక రాలు మున్నె భయ ♦ సంభ్రమముల్ మది నూల్కొనంగ జా
రుకొని సభాంతరంబును మ ♦ రుత్తుఁడు శుభ్ర మొనర్చుచుండఁగన్. ౫౩౫

తే॥ కంచుకులు పైఁడి బెత్తముల్ ♦ గలుగువారు, పల్లువు రందందు నిల్చిన ♦ పార్థివులకు
క్రమముగా వెండి బంగారు ♦ గద్దెలిచ్చి, శీఘ్రగతి గౌరవంబులు ♦ సేయుచుండ ౫౩౬

తే॥ రోమయుత చర్మ దుందుభి ♦ మ్రోఁగునపుడు, యముఁడు శూలదండాదుల ♦ నవలవీడి
కేల నోరుమూసికొనుచుఁ ♦ గేవనొదిఁగి, నిలిచి ప్రశ్నించు కాలంబు ♦ దెలుపుచుండ.

తే॥ తావినేయి కప్పురము మ ♦ ర్దన మొనర్చి, సన్న ప్రత్తితో ముట్టించి ♦ సరసులందుఁ
దామరలు పూచినట్టి ప ♦ ద్ధతిగఁ జెలులు, మించి దీపపంక్తులను వె ♦ ల్గించుచుండ. ౫౩౭

తే॥ కల్పతరులు చింతామణి ♦ కామగవియు, నవనిధులు కోరినవి యెల్ల ♦ నవ్యములుగ
నిచ్చుచుండఁగఁ బ్రభునకు ♦ నీయఁదగిన, వేళ యెఱిఁగి సురారు ల ♦ ర్పించుచుండ.

తే॥ కుండలములు మున్నగు మేటి ♦ మండనములు, దట్టమగు కాంతు లొలయఁగాఁ ♦ బట్టపగలె
కాక రేయియుఁ గలదె యీ ♦ లోకమందు, చూడఁడనుచు సభ్యులువార్త ♦ లాడుచుండ

తే॥ గంగ కావేరి మున్నగు ♦ నంగనాళి, స్తన భరంబునఁ గౌనులు ♦ సంచలింప
నడచి కెంగేల బుఱుగ ♦ ణంబుఁ బోలు, కుసుమ లాజాక్షతంబులు ♦ కోరిచల్ల.

తే॥ భావరాగ తాళంబులు ♦ పరిఢవిల్లఁ, జూపరుల హృదయంబులు ♦ చూఱఁ గొనుచుఁ.
గారు మొగుళులఁ గన్నమ ♦ యూరమట్లు, మించి యూర్వశి సభను న ♦ టించుచుండ

తే॥ దుర్భర తపంబుచేతను ♦ దోర్బలమునఁ, ద్రిజగముల జయించిన దశ ♦ గ్రీవుఁడొప్పెఁ
గలువకనుఁబొ ధనువువంటి ♦ కన్నుబొమలు, గలుగు చెలువల చూపుల ♦ గములయందు.

శూర్పణఖంగాంచి రక్కసులు వాపోవుట.

తే॥ తలను కేలుంచుకొని రక్త ♦ ధార వలన, నిండు చనులతో ముక్కుతోఁ ♦ గుండలములు
లేని చెవులతోఁ గార్మొగు ♦ ల్నెగడియుఱుము, చొప్పునక్ఱోలు నోటితోఁ ♦ జుప్పనాక

ఉ॥ డాలులు చుట్టఁ బర్వ మకు ♦ టంబులు మిక్కిలి రాయ రాజు లు
ద్వేలముగాఁగఁ గ్రిక్కిఱియు ♦ దీపిత సన్ముఖశాలఁ జేరి క
ల్లోల పయోధికై వడి వి ♦ లూన కుచశ్రవనాస యుగ్రతన్
ఱోలుచుఁ జేరవచ్చెను పి ♦ ఱుందన దైత్యులుగాంచి దూపిలన్. ౫౪౪

తే॥ లంకయందలి రాక్షస ♦ లలనలెల్లఁ, ముజ్జగంబుల జేనికి ♦ ముద్దు చెలెలు
ముక్కు వోఁగొట్టుకొనఁ దాల్మి ♦ మొనయఁగలరె?, యెదురఁగడుపు మోఁదికొనుచు ♦ నేడ్చె

ఉ॥ అక్కజమంది కాంచి యసు ♦ రావళి యాయమతోడఁ బల్కఁగా [నార్థు.
ముక్కయుఁ దోఁపకుండుటను ♦ మూతులు జేగుఱువాఱ నూర్చుచున్
గక్కస మందుచున్ మెఱయు ♦ కన్నుల నిప్పులు గ్రక్కుచీగతిన్
ఱక్కిన వాఁడెవండొ గద ♦ రా? యని చేతులు నల్పుచుండఁగన్. ౫౪౬

ఉ॥ ఈగతిఁ జేసి యీల్గుటకు ♦ నెంచినవాఁడు సురేంద్రుఁడో మహా
భాగుఁడు బ్రహ్మయో హరియొ ♦ భర్గుఁడొ యెవ్వఁడొ యంచుఁ గొందఱున్

బాగుపడన్ మదిందలఁచు ♦ వారలొనర్చరు శాత్రవుల్ జగ
త్త్యాగము నందు లేర యిది ♦ పోలునె యేరికి? నంచుఁ గొందఱున్. ౫౪౮

ఉ॥ రావణు చెల్లెలంచు విప ♦ రంబుగఁ దెల్పినఁ దల్లి! యోర్పుమైఁ
బ్రోవుమ యంచుఁ బాదముల ♦ ముట్టుట మాని యిటుల్ ఖనర్తురే?
యేవగ నెవ్వఁడేని యిల ♦ నిట్టులొనర్పఁగ సాహసించునే?
కావరమంది చేసికొనెఁ ♦ గావలెఁ దానె యటంచుఁ గొందఱున్. ౫౪౯

ఉ॥ పాక విరోధి పేరుచెడఁ ♦ బాదము లొత్తుచు నున్నవాఁడు ల
క్ష్మీకలితుండు చేవచెడి ♦ క్షీరపయోధిని పవ్వళించె గా
రీకమునుండు తారక గి ♦ రిం భజియించె నిటుల్ ఖనర్చు వాఁ
డే కలుషాత్ముఁడో? తనకు ♦ నెంత దిటంబొకొ? యంచుఁ గొందఱుక్. ౫౫౦

ఉ॥ ఊరును పేరులేని యొక ♦ యుక్కువుఁ డిట్టులు చేసెఁ దెంపుమైఁ
బేరుగలట్టి వారు పిఱు ♦ వీఁగకొనర్తురె? ఱంపులాఁడి యీ
స్వైరిణి వంశకీర్తి చెడఁ ♦ బాపిన దంచు ఖరుండె యల్కతో
సౌరు చెడంగఁ గోసి యిటు♦సాగఁగ నంపెనొ? యంచుఁ గొందఱుక్. ౫౫౧

తే॥ తాపమునఁ గ్రుంగి సోలు త్రి ♦ దశుల పోల్కి, దెబ్బ దినని వారలు మతి♦ తెరలువారు
మూఁడు జగములు నశియించు ♦ ముప్పొనర్పఁ, దలఁచినారనికొందఱు♦తలఁచినారు

ఉ॥ నూతన కల్పమింక భువి ♦ నూల్కొను నంచుఁ దలంచికాక యీ
పాతకముం బొనర్ప మగ ♦ వారలు పాల్పడ శక్తిమంతులే?
యాతత నిష్ఠమె వనుల ♦ యందు తపంబొనరించు తాపస
వ్రాతము పొందు కోప దవ ♦ భారతరస్థితి యంచుఁ గొందఱుక్. ౫౫౩

పౌరస్త్రీలు చుప్పనాకంగాంచి పలవించుట

చ॥ పలుకుచు నుండ లంకఁగల ♦ భామలు గాజులు మ్రోయఁ బల్లవం
బులఁ దలపించు హస్తములు ♦ పొక్కఁగ నల్పుచుఁ జేమిరిడ్డ పా
ల లలిని నిల్పు లేమిని ప్ర ♦ లాపము లాడుచుఁ బాఱు తెంచుచుక్
బెలుకుఱఁ గాంచి రే మనుభ ♦ వించితె? యంచుఁ గవుంగిలించుచుక్. ౫౫౪

తే॥ పటహ వీణా మృదంగాది ♦ బహుళ రవము, తక్క వేఱు నినాదమె♦ త్తఱిని లేక
విభవముల నొప్పు లంకలో ♦ వెక్కగోల, నాఁడు మొదలయ్యె నాచుప్ప♦నాతి కతన.

ఉ॥ మద్యము లొప్పు గిన్నియల ♦ మధ్యమునం దిరుగాడు తుమ్మెదల్
మద్యముమీఁది డెంద మొక ♦ మార్గము పట్టఁగ దైత్యనారులా

యుద్యమముల్ త్యజించి నెఱ ♦ యోడికలంబలె నీరుగార్చి వి
ద్యుద్యుత వారిదప్రతతి ♦ యోజ నలందురి రొక్క పెట్టునన్. ౫౫౬

తే॥ విభులపైఁ బొలయుల్కలు ♦ వీడ కుండు, కఠిన నెట్టిఁ బాఱిన కసల్ ♦ కలఁకఁజెంది
మఱియు నెట్టనై కన్నీటి ♦ వఱద లొప్ప, శూర్పణఖ పాదములఁ బడి ♦ మ్రొక్కినారు

తే॥ తమ శిఖల యందు పచ్చలు♦దాల్చుకరణిఁ,బోఁకమ్రాఁకులశిఖరముల్ ♦పొలుచుచుండ
మణుల గొలుసుల యుయ్యెలల్ ♦ మలయనూఁగు, చెలులు విసిగి వీథికివచ్చి ♦ చేరినారు

తే॥ ఒలయఁ బెనఁచిన విభుల బా ♦ హువుల వీఁడి, మీఁసములఁ బోలుతన్నుల♦మిట్టిపడెడి
ముత్తెములఁబోలు బాష్పము♦ల్పొరలుచుండఁ,గొందఱాయమఁగనిలోనఁ♦గుమిలినారు

తే॥ వైరిభీకరాయుధముల ♦ వఱలువాఁడు, భువన విజయుండు దైత్య వి ♦ భుండు దీని
నెఱిఁగెనేని జగములెల్ల ♦ నేమి యగునొ?, యనుచు నేల దొరలి చాలఁ ♦ బనవినారు.

తే॥ మధు మదంబునఁ సోలిన ♦ మగువలెల్ల, మగల వలని సౌఖ్యంబులు ♦ మఱచి కేశ
బంధములు వ్రీల నీవులు♦వదల జనులు, త్రుళ్ల నడచుచు నేడ్చిరి♦దొరలిరచట. ౫౬౦

తే॥ తారగిరి లీలనెత్తిన ♦ దైత్యు చెల్లె, లిట్టి గతి నొందెనే యని ♦ యేడ్చి కేశ
పాశములు వీడఁ గెంగేల ♦వలుఁద చనుల, మీఁద మోఁది కొనిరి వంత♦మీఁటుచుండ.

ఉ॥ రావణ పాలితం బయిన ♦ రాజ్యమునందు మృగంబులేని ము
న్నేవగఁ జింత నొంద విటు ♦ లేర్పడె నేఁడిఁక నేమి యబ్బునో?
పై వ్రివడి పోయెఁ గీరుతులు ♦ బాధలు నొందఁగ నుంటి మంచు నే
త్రావిల బాష్ప పూర్ణలయి ♦ యంగదలం బడి నొచ్చుచుండఁగన్. ౫౬౩

శూర్పణఖ రావణుతో మొఱయిడుట

తే॥ పలువిధంబుల లంకలోఁ ♦ బౌరు లడల, సభను నిల్చిన వారును♦జాఱఁ దలఁపఁ
గొండక్రిందఁ జేరిన కార్మొ ♦ గులు విధమున, నంగనాచి రావణు చర♦ ణముల వ్రాలె.

క॥ కులగిరులు గదలె శేషుఁడు, తలలను వంచెను తమంబు ♦ దశదిశ లలమెన్
దలఁకుచు రవియుం బఱచెను, తలరెన్ దిక్కరులు తలలు♦దాఁచి రమరులున్. ౫౬౫

ఉ॥ అంగదముల్ చెలఁగెడి భు ♦ జార్గళముల్ వడిబూరటిల్లఁ బె
నంగడి జ్వాలలం గురియు ♦ చక్షుల చెంగట వక్రదంతముల్
వంగి రహింపఁగా భ్రుకుటి ♦ ఫాలము దాఁకఁగఁ జూచు రావణున్
ముంగలఁ గాంచి సేవల న ♦ మున్నతిఁ జేయఁగ జంకిరెల్లరున్. ౫౬౬

చ॥ పితృపతితోడ వేలుపులు ♦ భీకరవృత్తిని గాంచి నేఁడు దు
ర్గతి మసలో మహేరికో తో ♦ అంగద యంచుఁ దపించి జీవనం

తతులును దేహముల్ నిలుక ♦ దప్పివడంకుచునుండ భూజనుల్
మతిచెడి యేమియన్నఁ బరి♦మార్చునొకో యని తూలుచుండఁగన్. ౫౬౭

ఉ॥ మూసిన యాస్యకందరల ♦ ముమ్మరమై పొగగ్రమ్మ రోమముల్
మీసములుం గగుర్పొడువ ♦ మిక్కిలి యార్చుచు నౌడునొక్కి పెం
రోసముతోడ దంతములు ♦ రోచులు దిక్కులఁదూఱ మేఘగ
ర్జాసమ వాక్కులంగినిసి ♦ రావణుఁడెవ్వరి చేష్టయిద్దినాన్. ౫౬౮

చ॥ అవనిని గాచువారు కను ♦ మాస్త్రిని బోలినవారు భూమిపై
దివమున నాగలోకమున ♦ దేహముగల్గిన వారిలోన నీ
డెవరును లేనివారలు న ♦ రేంద్రులు కానకు వచ్చి కత్తితోఁ
దివ్రుచుచు నన్నెకాదు భవ ♦ దీయ యశంబును గోసి రుద్ధతిన్. ౫౬౯

చ॥ మనుజులొనర్చిరంచసుర ♦ మానిని పల్కఁగ బిట్టునవ్వి యే
మని వచియించితే యని ద ♦ శాస్యుఁడు కన్నుల నిప్పులుర్లఁ గా
మినిఁగనుఁగొంచు నల్పులగు ♦ మేదినివారలఁగూర్చి నీవు ప
ల్కనదిటులా? యసంగతము ♦ గ్రొచ్చక సత్యమునే వచింపుమా! ౫౭౦

చ॥ అని దనుజేంద్రుఁడాడఁ జెలి ♦ యల్ల వచియించును మారుఁబోలువా
రును దృఢబాహుసత్త్వమునఁ ♦ గ్రుంగఁగ మేరువు నూడ్వఁజాలువా
రని పలుకంగనేల? విలు ♦ నమ్ములచే క్షణమాత్రలోన నీ
వనజభవాండమెల్ల నుల ♦ భంబున బూదియొనర్ప నేర్పరుల్ ౫౭౧

చ॥ మునుల యెడన్ విధేయులు ప్ర ♦ పూర్ణ నిశాకరు వంటి కాంతి మం
డన ముఖు లుల్లసిల్లు నలి ♦ నంబులఁబోలిన నేత్రయుగ్మముం
దనరినవారు కోమల ప ♦ దంబులు చేతులు గల్గువారు న
న్మని జనులందు వారికి స ♦ ముల్ గలరే త్రిజగంబు లారయన్? ౫౭౨

ఉ॥ నారలు దాల్చినారు చర ♦ ణంబులఁ బెండరముల్గలారు వి
ల్వీరులు జన్నిదంబు దగి ♦ లించినవారలు సత్యవాక్యులున్
శూరులు నీకు లోఁబడరు ♦ చూడ నినుం దృణలీలనెంచు వా
ర్ధిరులు శాస్త్రమట్లు తుది ♦ తేలని యక్షయ తూణధారులున్. ౫౭౩

ఉ॥ వారలఁ జేరి మాని జన ♦ వర్యులు రాక్షసబాధముల్గని యు
న్నారము ధీంద్రియ ప్రకట ♦ నంబగు జ్ఞానము లేనివారమై
నారము కావరే యనుడు ♦ నాకవిరోధులఁద్రుంచి భూమిను
ద్ధారణ సేయువారమని ♦ దారుణమైన ప్రతిజ్ఞ చేసిరిన్. ౫౭౪

మ॥ ఒకచో నిద్దఱు మారులీ భువనమం ♦ దున్నారు సత్యంబు వా
రికి విల్విద్దెను మించు వారలు గలా ♦ రే యన్నిలోకాల? వా
రికి నీడై తగు వారలుం గలుగరీ ♦ పృథ్వీతలంబందు వా
రొకరొక్కండె త్రిమూర్తి సన్నిభు లహో ♦ యుద్ధక్రియా పారగుల్.

తే॥ ధరణి యెల్ల నేకచ్ఛత్ర ♦ సరణినేలు, ధర్మపరతంత్రు దశరథు ♦ తనయులైన
వారు నిర్లోపులగు వారు ♦ ప్రభునియాజ్ఞ, గాన నున్నారు రామ ల ♦ క్ష్మణులనంగ.

చ॥ చెలియలి నాసికన్ దునియఁ ♦ జేసిన వారు నరుల్ సజీవులై
వెలయుచు నున్న వార లట ♦ విన్ మఱియేటికి నేను గల్గియా
తులువలు తెంపుమై వనులఁ ♦ దోఁచుచునుండఁగ సిగ్గువీడి యి
య్యెల మనినాఁడ నంచు దను ♦ జేంద్రుఁడు మండె మనంబులోపలన్. ౫౮౮

చ॥ వెలుకుఱ లోకముల్ గెలిచి ♦ భీకర తేజుఁడనై సమస్తమున్
బొలుపుగ నేలు నాకుఁ దుదిఁ ♦ బొందిక నబ్బె నపాఖ్య కీర్తికిం
జెలువగు స్తోత్రపాఠములు ♦ చిచ్చున మాడ్చితి లోకమంతటన్
గలిగినవీరులం దునిమి ♦ కాల్చిన నీ యపకీర్తి మాయునే? ౫౮౯

ఉ॥ శాశ్వతనింద నా కునుపఁ జాలిన మానవు లుండిరంట! నా
కీశ్వరుఁడిచ్చు కైదు వొక ♦ టెచ్చినదంట! నరుల్ సజీవులై
నశ్వరమొంద కుండిరఁట! ♦ నాకును వింశతిబాహులుండె నీ
విశ్వమునందు నేను నసు ♦ బృందముతోడుత నుంటిఁ జెల్లరే!

మ॥ మనసా! మాయని క్రొత్తనింద మన వం ♦ శంబందుఁ బ్రాప్తించెనే
యని లజ్జంబడి కుందుటేల? యవదూ ♦ ఱత్యంతమున్ మోవఁజా
లిన కేలుం దల లిర్వదిం బదియు నో ♦ లిం దార్ఢ్యసత్త్వంబుతో
డనె యొప్పారెడిఁ గ్లేశమందకుము హృ ♦ ష్టస్థైర్యముల్ పొందుమా. ౫౯౦

చ॥ అని వికటంబుగా నగి స ♦ హాయబలంబులు లేని యిద్దఱ
ల్లనువుగఁ గానయందె నడ ♦ యాడ ఖరాదులు శౌర్యమానవ
ద్దనుజులు వారిఁ బట్టికొని ♦ దారుణభంగిని చీల్చి మ్రింగ కి
ట్లనువు పడంగ వీడిరొకో? ♦ యన్నఁ దదగ్రజుఁ గాంచి ఖిన్నయై. ౫౯౧

తే॥ కనుల బాష్పప్రవాహము ♦ ల్గార్చునదియు, వక్షముం బాఁదుకొనునది ♦ వసుధఁ బొరలు
నదియు నగు శూర్పణఖ నెత్తి ♦ యందుచేతు, లుఁగుచుకొని వారలేడ్వ వ ♦ చించెనిట్లు.

ఉ॥ నాయవమానమున్ దనుజ ♦ నాయకు లెల్లరుఁ గాంచి క్రుద్ధులై
యాయమనీతులం దునుమ ♦ నప్పుడ సాయుధులై ఖరాది సం

స్థేయులు వచ్చిచుట్టి సర ♦ సీజదళాక్షుని రొయింటి వింటిచే
నాయమరావతిం గదిసి ♦ రక్కట! యొక్కముహూర్తవేళలోన్. ౫౬౩

ఉ॥ వ్యూహబలంబుచే నడరి ♦ యుర్విరగెల్చిన దైత్యసైన్యసం
దోహముతోడ నాఖరుఁడు ♦ దూషణుఁడుం ద్రిశిరుండు దోస్సమి
ద్ద్రోహులు లొక్కమానవుని ♦ దోర్మలసంపదచే నశించి ర
య్యూహవమంద యన్న విష ♦ యంబునకై యొడలుం జెమర్పఁగన్. ౫౬౪

చ॥ కలిగిన కోపచింతలు వి ♦ కావిక సేయుచు వహ్నివర్ధిలన్
జిలికిననేయివోలెఁగడుఁ ♦ జేఁదఱ వృద్ధియొనర్ప వార లి
ట్లులుకను నీదు ముక్కుమొద ♦ లంటఁగఁ గోయఁగ నీవు వారికిన్
జలిపిన నేరమేమి? యది ♦ చయ్యనఁ దెల్పుమ యన్న నామెయున్. ౫౬౫

శూర్పణఖ సీత చెలువమును ప్రశంసించుట.

మత్త॥ వేరిచేతను వ్రాసి చూపఁగ ♦ వీలుకాని వరాంగుతో
సారసంబును వీడి వచ్చుచు ♦ శంపనుండియొ కౌను బం
గారు నుండి శరీరముం బడ ♦ కంబుగా గ్రహియించి యా
కారు కానను చేరు కామిని ♦ కై జనించెను నావుడున్. ౫౬౬

మత్త॥ రామ యెవ్వరి కాంత యంచును ♦ రావణుం డను నంతలో
నామె యిట్లనుఁ బల్కుమాటల ♦ నార నారసి చూచు కొ
మ్మామనోహరి గబ్బిగుబ్బలు ♦ హాటకోఖలు పాదముల్
భూమి నోచిన భాగధేయము ♦ ముగ్ధనామము సీతయా ౫౬౭

చ॥ భ్రమరుల గీతముల్ తెలివ ♦ రందముఁ బోలిన తీయనైన వా
క్యములు సుగంధకేశములు ♦ గల్గి సురాదులు సంస్తుతించు చం
దముగల లక్ష్మియుం దన యు ♦ దాత్తతకుం దగు చేటి కాదనన్
బ్రమదమనోజ్ఞకత్వములు ♦ పల్కెడ నంటయు మాధ్యమే యగున్. ౫౬౮

సీ॥ వ్రాలిన కేశముల్ ♦ వర్షధారలఁబోలు, మృదు పదంబులు ప్రత్తి ♦ క్రియనుపోలు
వ్రేళులు మేలైన ♦ విద్రుమంబులఁబోలు, సొగసైన వాక్కులు ♦ సుధనుపోలు
వదనం బలోపమా ♦ పద్మంబుఁ బోలును, కడలికంజెను మించి ♦ కనులు వెలయు
కందర్పుఁ డామెను ♦ కాంచి తపించి ని, క్కచ్చిగా మాటాడఁ ♦ గడఁగియె చుమి

తే॥ దీర్ఘరోగవ్యథను పొంది ♦ దినదినమ్ముఁ, గార్శ్యముంబొంది సఫలతఁ ♦ గాంచకునికి
మాఁడి మసియయి తుది రూపు ♦ మాసెఁగాక, హరునికంటిమంటనశించె ♦ నమటకల్ల.

చ॥ పగలు వసించు స్వర్గమును ♦ బాగుగాఁ జూడు ఫణామణిచ్ఛటల్
జిగిగల నాగలోకమును ♦ చేరికఁ గాంచుము కంధి మేఖలా
జగముఁ బరీక్ష సేయు మెటఁ ♦ జక్కనఁ గన్నను కాంచలేవ యు
మ్మగువ ధరిత్రిలోనిదె సు ♦ మా విలిఖింప నశక్యమే యగుఁ. ౫౯౦

చ॥ భుజములఁ గూర్చి పల్కెదున? ♦ మోమును కన్నులఁ బల్కరింతునా?
నిజముగ సారె గుబ్బలన ♦ నీటగు చన్నులనే వచింతునా?
గుజగుజ నాడు కొట్టుకొని ♦ కొంకుచు నూరక యుంటగాక ప
ల్కఁ జనదు రేపె కాంచెదవు ♦ గాని మఱొక్కటి విన్ము పల్కెదన్. ౫౯౧

సీ॥ బొమలు శరాసన ♦ మ్మును బోలు నన్నను, కనులు కుంతంబుల ♦ నెనయు ననిన
దంతముల్ ముత్యాల ♦ బంతిఁ జెనయు నన్న, విద్రుమంబుల నేలుఁ ♦ బెదవులనినఁ
దొడ లంటి కంబాల ♦ దొరయున వన్నను, కమఠంబువంటి మీఁ ♦ గాళ్లనిన
ముక్కు చందము నువ్వుఁ ♦ బువ్వు సరి యౌననఁ, గంఠంబు పొగసైన ♦ కంబువన్న

తే॥ పలుకు సరిపోలుఁగాని త ♦ ద్వస్తు తత్త్వ, మెన్న సరిపోవునే? వరి ♦ తృణముఁ బోలు
ననుట పొసఁగునె? యుపమ♦లయ్యనుపమాంగి, కెచటదొరకును దైత్య♦లేశ చెపుమ

తే॥ ఇంద్రుఁ డింద్రాణిఁ బడసె మ♦హేశుఁ డుమను,పడసెహరియు రమాసతిఁ♦బడసె సీత
నీవుఁబడసితి వారికి - నేడ సుఖము,నీకసుఖము నిజంబుగ♦ నిర్జరారి! ౫౯౩

తే॥ ఒకఁడుసామేననుంచెవే♦ఱొకఁడురమున, నుంచె మఱొకఁడాస్యంబున♦నుంచుకొనియె
నీవు సౌందర్య♦సదనయా♦నెలఁతఁగొన్న, నెచట నుంచి సుఖింతువో♦యెఱుఁగరాదు.

చ॥ తరుణిని నీవు గాంచిన ప ♦ దంపడి నేలను నిల్వఁబోవు నీ
యురవగు నెల్లసంపదల ♦ నుగ్మలికై విడువంగలాఁడ వె
ల్లరకగు మేలు నీకమర ♦ లాభము నేఁగలిగింతుఁగాని నీ
గరితలకున్ సుదుఃఖ తతి ♦ గల్గఁగఁజేయుదుఁగాదె చూడఁగన్. ౫౯౫

ఉ॥ వేల్పు లోకమందు పృథి ♦ వీ తలమందును కల్గుస్త్రీల గ
ర్భాల జనించినట్టి జవ ♦ రాలదిగాదు సురాసురుల్ మహా
భీలముగాఁగఁ జిల్కుతఱి - ద్వీపవతీపతి పంకజాసనన్
బోలఁగఁ జక్రికిచ్చెనని ♦ భూమియు దీని నొసంగె స్వర్ధమై. ౫౯౬

ఉ॥ అంబుధి మేఖలా జనము ♦ లొననఁ దుమ్మెదలాడు క్రొమ్ముడిం
డంబుగఁ గల్గు రాఘవు ప ♦ డంతుక యక్ష హారిణంబుతోడ నీ
వింబుగ నాడు మేను కసి ♦ యేదగ నాడఁగ నీదు ఖడ్గ స
త్వంబు జగంబెఱుంగ నిన ♦ సంశ్యని నాకు నొసంగుమా రహిన్. ౫౯౭

చ॥ తపసులు నేనియున్ విధిని ♦ దాఁటఁగ లేరు లభించు వేళ ల
భ్యపడు సమస్తమున్ దొరకు ♦ నవ్వి లభింపని వేళలందు ల
భ్యపడవు చేతులిర్వదియు ♦ నాస్యములున్ బది పీనమౌ నురం
బు పడసినట్టి భాగ్యమును ♦ పొందుట నీ వికమీఁదనే సుమీ. ౫౯౮

ఉ॥ సీతను గొంచు నీకడను ♦ చేర్పఁ దలంచియె పట్టఁబోవ దు
ర్జాతుఁడు లక్ష్మణుం డకట! సంభ్రమ మందుచు నడ్డువచ్చి వే
వే తొలి ముక్కుఁ గోసె మను ♦ వే చెడిపోయెను నీకుఁ దెల్పి త
ర్వాతనె ప్రాణము ల్వదల ♦ భావన చేసితి నన్న! నావుడున్. ౫౯౯

రావణుఁడు సీతచందము విని విరాళిచేఁ బరితపించుట.

సీ॥ కోపంబు వీర్యంబు ♦ గురుతరమానంబు, బలిసిన నెంజిలి - బలమువలనఁ
బాపంబు పండు తా ♦ వలమున సంపదల్, తొలఁగిన కరణిని ♦ తొలఁగిపోయె
దీపంబు మఱియొక ♦ దీపంబుతోఁ జేరు, నపుడుండు రీతిగా ♦ నాదలోని
తాపంబు కామంబు ♦ తనరనొక్కటియయి, ప్రాణంబునంద యై ♦ ప్పారఁ గలిసె

తే॥ ధరణిజాతను మఱవని దైత్యరాజు, ఖరుని మఱచెఁ జెల్లెలి ముక్కు ♦ తఱిఁగినట్టి
నృపుల బలమును మఱచెను♦నిందమఱచెఁ, బ్రసవశరునిచేఁ పూర్వశా♦పమునుమఱచె

చ॥ జనకజ నామమున్ మనముఁ ♦ జక్కన నొక్కటియై లయించు నా
వెనుక నొకం డొకళ్లు విడి ♦ వేఱొక దానిఁ దలంప వేఱుగా
మన మొకఁడుండునే? మఱచు ♦ మార్గమిఁ కెయ్యది? పండితాళికిన్
మనము నడంచు జ్ఞానమది ♦ మూఁడగఁ గాము జయింప శక్యమే? ౬౦౧

క॥ లంకాధిపతి మయూర వి, శంకట గమనన్ మహీజ ♦ సాధింపక పు
న్నంకిలి పడు నెడఁదఁ గడున్, సంకట పడి యెండ వెన్న ♦ చందంబందెన్. ౬౦౨

చ॥ తనవిధి బల్మిచే జరుగఁ ♦ దగ్గ పరిస్థితిచేత లంకకుం
బనుపడు చేటుచే మతి య ♦ వారణ సంభ్రమ మొందుచుంటచేఁ
జెనకిన దొడ్డ కామ రుజ ♦ చెల్లఁబఱింపని మూర్ఖుఁ డజ్ఞతం
బొనరుచు చెట్టుకై వడినె ♦ పూవులు పండులు గాఁగ వర్ధిలెన్. ౬౦౩

ఉ॥ బంగరుబొమ్మ సీతఁ దన ♦ భావమునం జొరనిచ్చు త్రోవచే
బంగిని ద్రావు వానిక్రియ ♦ భ్రాంతిని మై వివశత్వ మొందుటన్
రంగుగఁ గాంచి మారుఁడు శ ♦ రంబుల నొంప సమర్థుఁడయ్యె వా
నిం గొను కామభావనవె ♦ నిల్చె బలంబు కుదించు శక్తియున్. ౬౦౪

చ॥ కొలువును వీడె రావణుఁడు ♦ కూరిమి దీవనలిచ్చినారు పె
ద్దలు చెలువల్ సుమంబులను ♦ దండడిఁ జల్లిరి శంఖ దుందుభుల్

చెలఁగె సభాసదుల్ చనిరి ♦ చెడ్డ మనంబు తపించి తొందరం
జలుపఁగ హేమరత్నమయ ♦ సౌధముఁ జేరె సురారి చింతమై. ౬౦౫

మ॥ సుమతల్పంబులఁ జేరకే సతులపైఁ ♦ జూడ్కిం బ్రసారింపకే
ప్రమదారత్నము లుల్లసిల్లి పలుకం - బల్కింపకే యొంటిమైఁ
దమి నొండొక్కట నిల్చి సీతపయిఁ జి ♦ త్తంబుంచి తా విన్నత
ద్రమణీయాంగముల్ స్మరించె మది సం ♦ తాపంబు పెంపొందఁగన్.

మ॥ తొలఁగింపంగ నశక్యమౌ తమి మదిం ♦ ద్రొక్కాడి యుద్భూతగాఁ
గలఁగింపంగఁ బరీమళ ప్రసవ సం ♦ ఘాత ప్రకీర్ణస్ఫుర
త్తలిమం బందలి పూలువాడి యొడలుం ♦ దప్తంబుగాఁ జిత్తముల్
మలఁగం బ్రాణము తల్లడిల్ల మఱిఁగెన్ ♦ మారప్రహారంబులన్. ౬౦౭

ఉ॥ చల్లని గందముం గిసల ♦ సౌరభ పుష్పములన్ వెలందుకల్
మెల్లనఁ గొంచుఁదేర నవి ♦ మించిన నిప్పగు మందుచే నొడల్
తల్లడ మందు రీతిఁ గడుఁ ♦ దాపముఁ గూర్పఁగఁ గొల్మిగుంట రా
జిల్లెడు నగ్నినా మిడుఁగు ♦ చిందఁగ నూర్చుచు నుమ్మలించుచున్. ౬౦౮

చ॥ మునుపు మనంబు నెమ్మదిని ♦ పొందిన రావణుఁడిప్డు పాపమున్
దనికెడు నిందయుం బగయుఁ ♦ దా మది నెంచక యబ్ధి కుంత మా
ర్గణ హరిణోత్పలంబుల హసో ♦ రంగు జయించిన కన్నులొప్పు నా
జనకజఁ గాంచఁ గోరి తమిఁ ♦ జాలఁ దపించె మనోజవేదనన్. ౬౦౯

తే॥ దిగ్గజంబుల నొంచిన ♦ ధీరుఁడపుడు, తరువులం దొలిచెడు బెండు ♦ పురువులీలఁ
గంతు తూఁపులు తనదు వ ♦ క్షంబుఁ దొలువఁ, గుంది సోలి కుమారిలి ♦ క్రుంగి కూలె.

తే॥ ప్రసవముల తోడి లేఁగొమ్మ ♦ వంటిదొకతె, వచ్చిమదిఁ జేరెనని భ్రమ ♦ పడెడియసుర
వరుఁడు మరు నమ్ముమవలె నెద ♦ వ్రయ్యసోఁకు,మలయ పవనునిపైఁ జాల ♦ మండిపడును.

తే॥ పొక్కిపొరలి కర్తవ్యతా ♦ మూఢుఁడైన, రావణుఁడు లేచి వడిఁ బలు ♦ రకములైన
వీణలను కేరు పలుకుల ♦ వెలఁదులెదుర, దీపికలు గొని రా నొక ♦ తోఁపుఁ జేరె. ౬౧౨

సీ॥ మావిచెట్లకు హీర ♦ మణులు పనసలకు, మాణిక్యములు పోఁక ♦ ప్రమాఁకులకును
నీలముల్ కురువింద ♦ మోలి సాలములకు, గోఁగుల కరవింద ♦ రాగమణులు
నరఁటి కంబములకు ♦ మరకత రత్నంబు, లేపి భూజములకు ♦ హేమరాశి
పాటల తరులకుఁ ♦ బగడముల్ పున్నాగ, ములకును శశికాంత ♦ ములును నారి

గీ॥ కేళములకు వైండిని పోల్పఁ ♦ దేలుఫలము,గల దెశిమిన్నంటఁ బెరిఁగి పూ ♦ వులకుఁ బ్రక్క
రికెమ్ములకు వేల్మి గనరాశ ♦ నిక్కియున్న, వనమునం దొక శయ్యపై ♦ వడిఁ జేరె. ౬౧౩

రావణుని విరహతాపము.

మ॥ ఫల పుష్పంబులనుండి వచ్చు మధువుల్ ♦ వాటంబుగాఁ ద్రావు చె
ల్వాలు పైకంబులు బంభరంబులును చి ♦ ల్కల్ పిచ్చుకల్ శారికల్
పలుకుల్ రజ్జులు మాని దానవ జగ ♦ త్ప్రఖ్యాత వీరప్రభుం
డలుకం బూనునొ యంచు మూఁగల క్రియల్ ♦ వ్యాహారముల్ సేయఁగల్.

చ॥ శిశిరముచేత గాలియును ♦ జిల్లను మంచును గూడి మెల్లఁ బం
చశరుని తూపులుచ్చి యెడ ♦ సందులఁదూఱఁగఁ గాలుసేతులుం
బ్రశమన మింతలేక సభ ♦ పం దొడఁగల్ 'ఋతువెద్దిరా' యనల్
శిశిరము వోయె భీతిమెయిఁ ♦ జెచ్చెర వేసవి వచ్చెఁ జిచ్చునాల్.　　　౬౧౫

ఉ॥ లావగు పెద్ద మ్రాఁకులు శి ♦ లాతలముల్ గిరులుల్ హిమస్థలుల్
ప్రోవుగ మండిపోయెననఁ ♦ బోడిమి వేసఁగి వేఁడి యిట్టిదం
చేవిధిఁ బల్క శక్యమగు? ♦ నిట్టలపు న్వలపన్విషంబునే
త్రావిన మందులుం గలవె? ♦ తాఁకె నెడంద సుఖంబు దుఃఖముల్. ౬౧౬

చ॥ అతని మదిం జనించిన స్మ ♦ రాగ్ని దిగంతము దాఁకఁ గాల్పఁగా
వెతల భజించి యెండయును ♦ వేదన గూర్చెను దీనిఁ దోలి ముల్
ఋతువునె దెండియన్న నది ♦ యే డ్తెఱ రానోడలుం దపింప నీ
ఋతువును కాల్చుచున్నదిది ♦ యెప్పటిదే యని చీఁదఱంగొనల్.　　　౬౧౭

తే॥ దైత్యచంద్ర! మీయాజ్ఞను ♦ తప్పినడవ, ఋతువులెల్లను భయపడి ♦ కొతుకుననుడు
ఋతువులెవ్వియుఁ బనికిరా ♦ విచటనాకుఁ, దఱిమి వేయుఁడీభటులార! త్వరగననియె.

చ॥ వలదను నంతలోనె ఋతు ♦ వర్గము ధర్మములెల్లఁ దప్పి యో
గులవలె సర్వసంగములు ♦ గొబ్బున వీడెను దేశమంతయుల్
బలుపగు రోగముల్ జనన ♦ బంధము వీడి తపస్వులొందునాఁ
కలియును దప్పిలేని దివి ♦ కై వడి దోఁచె మనంబులోపలల్.　　　౬౧౯

చ॥ ధరణిని వేఁడియుం జలియుఁ ♦ దగ్గ దశాస్యు శరీరమెల్ల దు
ర్భరముగ నేయిలేక ప్రఖ ♦ రంబుగ మండెడు వహ్నిభంగి నో
తరముగ మండెఁ గాలమది ♦ తార్చునదొక్కటియా? స్మరాగ్ని ము
మ్మరముగ మంట జ్ఞానమున ♦ మాయును గాకొక దానసోనా కో?

ఉ॥ ప్రబ్బిన మబ్బు నాఁ దనరు ♦ రావణుఁ డప్డు బిసంబులల్ రసం
బబ్బిన పూలమాలల హి ♦ మాంబువు చల్లిన లేజివ్వుళ్లతో
జొబ్బిలు చందనంబు నిడి ♦ చూచియు నోర్వక మేలు గోరువా
రుబ్బున గొబ్బునం బఱచి ♦ యోషధినాథుని పట్టితెండనల్.　　　౬౨౧

చ॥ అలుకయొ శీలమై తగు ద ♦ శాస్యు పురంబు పయిన్ భయంబునం
బొలయక యవ్వలం దొలఁగి ♦ పోవు నిశాకరుఁ గాంచి రక్కసుల్
పిలుచుచు నున్నవాఁ డసుర ♦ వీర వరేణ్యుఁడు రావణుండు నీ
వలుకక రమ్మురెమ్మన హ్మ ♦ దబ్జము ఝల్లన లేచె మెల్లనన్. ౬౨౨

శా॥ శంకం బొందుచు వెన్నెలల్ పరవు నా ♦ సంద్రంబుపై నిల్చి తా
సంకోచించుచు గుంద్రడనన్ వదలి ముట్ ♦ శాత్రవ్యుచే నొచ్చువాఁ
డంకాపాంకముతోడఁ దగ్గ యదనఁ ♦ దంకించు చందాన నే
ణాంకుం డప్పుడు దోఁచె రావణునకున్ ♦ యామ్యేశు తోయంబునన్. ౬౨౩

ఉ॥ అంబరవీథి వచ్చి కిర ♦ ణావళి పర్వఁగఁ జంద్రుఁడొప్పె మో
హాంబుధి మున్గు నాతఁడు శ ♦ శాంకుని దూషణసేయుచుండ శ్రీ
రాంబుధిఁ బవ్వళించిన ము ♦ రారి తటిం బరికించి దైత్యరా
డ్డంబర జీవము ల్గొనఁ గ ♦ డంగి విధించు సుదర్శనం బనన్. ౬౨౪

మ॥ తన పుట్టింటనె చెంతనుండు సుధ మో ♦ దం బారఁగాఁ ద్రావి చ
ల్లన వ్యాపించిన చంద్రువెన్నెలలు, క ♦ ల్కం బాతి రక్తాక్షుఁడై
జనిత భ్రూకుటి ఫాలభాగుఁడగు దో ♦ షాచార భూజానికిన్
దనరెన్ వహ్నిఁ గరంగు వెండిఁబయిఁ జిం ♦ దం బోయు చందంబునన్.

శా॥ భూరిప్రాభవమై రమాలలితమై ♦ పుణ్యంబు నిండారు కే
దార శ్రీమిథిలేశు నల్లుఁడగు సీ ♦ తానాథు సౌందర్య పా
థోరాశిన్ వినినంతనే కడచె సం ♦ తోషంబు మాఁడించె ర
క్షోరాట్చంద్రము నద్ది మానితు రిపు ♦ శ్లోకంబు చందంబునన్. ౬౨౬

ఉ॥ శూరులు ధర్మరాజు మది ♦ స్రుక్కఁ దపింపఁగఁజేయు రావణుం
డారభటించి నా తలఁపు ♦ నారసి చల్లని చంద్రుఁడెమ్మనన్
గ్రూరవిషంబు గ్రక్కె పెను ♦ కోఱలఁ గల్గిన త్రాఁచువంటి యా
సూరుని దోడితెచ్చిన ప ♦ సుల్ బలుశుంఠలు వారలేరనన్. ౬౨౭

ఉ॥ సేవకు లంగముల్ ప్రిదిలి ♦ శీర్ణతనొంద వడంకుచుం ప్రభూ!
దేవరయాజ్ఞ లేని యెుకుఁ ♦ దెచ్చుట పల్కఁగఁ బోలునేమి? రా
జీవ హితుండు తేరిపయిఁ ♦ జెందక రాఁడిటు క్రూరచేష్టలన్
మైవడి నేఁచు నాతఁడు వి ♦ మానయుతుండగు చంద్రుఁడే యనన్. ౬౨౮

చ॥ పరిణతి నీరసంబయిన - భామలపొందున కిచ్చగించి నం
బరపడు కోడెకాండ్రు వల ♦ వంతల నొందు మనోగదంబు నె

ప్పరుసునఁ గాననట్టి సుర ♦ వైరి కులేశుఁడు కాల్చుచుండు వై
ఖరిని గ్రహించి శీతకరుఁ ♦ గాంచి దయామతి తోఁప నిట్లనున్. ౬౨౯

శా॥ నక్షత్రేశ! కృశించితేమి? కడు వి ♦ న్నంబోయి యున్నాఁడ వీ
వక్షీణవ్యథ నొందెదే? మఱిఁగదే? ♦ యంగంబు కందయ్యె మీ
నాక్షిన్ సీతను నన్నుఁబోలె విని యి ♦ ట్లార్తిన్ మదిం బొందితే?
యాక్షేపింపక నన్నుఁగావ నెవర ♦ య్యా! యున్నవారీయిలన్?. ౬౩౦

మ॥ విరహం బేఁచఁగ బుద్ధిచే నణఁచు స ♦ ద్విద్వాంసులుంగల్గరే?
దొరయ న్నాఁడగు జీవపాళికిని మృ ♦ త్యుప్రాయమై యున్న యా
తరుణీకైరవయుక్త పద్మమునకుం ♦ దథ్యంబుగా నోడి యి
ట్లెరుసుం బొంది కృశింప గెల్పు గొనెదే ♦ యీమీఁద? జైవాతృకా! ౬౩౧

తే॥ అనుచు నలఁతనుపొంది రే♦యినిశశాంకుఁ, దొలఁచి పగలును ప్రొద్దును♦కలుగుఁగాక యనినయంతనె రేయియు♦హరియెఁదొలఁగె, పగలుసూర్యుండుఁదోఁచిర♦ప్పట్టునందు

మ॥ క్రతుకుండంబునఁ బోయు నేయివలె బం ♦ గారంపుఁదీవల్వలెన్
తత ఖద్యోత మయూఖము ల్పరవఁ బ ♦ ద్మంబుల్ ప్రకాశించెఁ ద
త్క్రతుకుండాగ్నిని పోలి కల్వలు మహా ♦ ద్రవ్యంబులంబొంది యు
ద్ధతిఁ గొన్నాళ్లకె రిక్తుఁడై వెడఁగు చం ♦ దంబందె నప్పట్టునన్. ౬౩౩

చ॥ ప్రతత మయూఖ భూషణుఁడు ♦ పద్మహితుండొక ప్రక్క లేవఁగా
మతి బిడియంబు నూని జిగి ♦ మాసి వడంకుచుఁ గ్రుంకె యామినీ
పతి యొకవంక యామినియుఁ ♦ బజ్జనె యేగెను సార్వభౌము నా
నతిఁ జరియించు చిన్న నర ♦ నాథుని చందము నొంది యయ్యెడన్. ౬౩౪

తే॥ రాక్షస స్త్రీలు రేయి భ ♦ ర్తలను చేరి, పొలయలుక వీడి పుష్పశ♦య్యలఁ బరుండి కలల యందును కౌఁగిలి ♦ కడపకుండి, త్వరితగతి రేయి పోవుట ♦ యెఱుఁగరైరి.

తే॥ తెల్లవాఱిన నడురేయి ♦ వల్లభులును, తొలఁగిచనఁ దృప్తినొందని ♦ చెలువలపుడు విరియు కలువలు తేనెను ♦ వెలుచు రీతి, బాష్పములు గార్చిరా రేయి♦పగలెయగుట.

క॥ కొందఱు శయ్యలపైఁ దరు, బృందముఁ జుట్టిన ప్రవాళ ♦ వీరుధములన్
గ్రొందలిరు చేతులన్ మగ, లం దగిలిచికొంచు నిద్ర ♦ లం బడి రచటన్। ౬౩౭

తే॥ కల్లు కడవల మూఁగిన♦గండుఁదేంట్లు,నడికి రేయి వింతగఁ బ్రొద్దు♦ పొడుచు టెఱుఁగకుండ నిద్రించె మత్తవే♦దండ చయము, త్రాగుఁబోతుల కరణి ని♦ద్రాళులయ్యె.

తే॥ కలఁగుచుండు ప్రోషిత భర్తృ♦కల మొగంబు, పోలె దీపంబు లన్నియు♦నోలిమండు చుండి తైలంబు కొఱఁతలే♦కుండియు జిగి, తగ్గి వెలవెల వాఱుచుఁ ♦ గగ్గుచుండె.

తే॥ వేకువను వికసించెడు ♦ విరిదళములు, ప్రొద్దు పుట్టియు విప్పును - పొందకుండె
సెజ్జలందు నిద్రించెడు - చెలుల నేత్ర, పద్మములు వికాసములేక - పరఁగు పగిది. ౯౮౦

తే॥ పవటియందును నిద్రింపఁ - దివురువారు, కనులఁ దెఱవరు గావునఁ - గళుకుఁగనులు
బిచ్చమిడని లోభుల యింటి_వీదితలుపు, లెపుడుమూయఁ బడెడు తీరు_నెనసియుండె

తే॥ ఒక్క రేయి యెల్ల వియోగ-మోర్వరాక, వంత గుందు జక్కవలు రా-వణుని కరుణ
నంతరమున సుఖించు భా-గ్యంబు నొంది, చెఱను విడివడు నరులట్లు - చెలఁగుచుండె

తే॥ నడుమనేర్పడు నాజ్ఞచే - నాఁడు విధుఁడు, తొలఁగ వికసింప కుండెడు-తొగలఁజేరి
యళులు గౌరవకార్యముల్-సలుపకుండు, ధనులఁ జేరు గాయకు లట్లు-దైన్యమొందె

తే॥ అర్క కిరణముల్ రత్న గ♦వాక్షములను,తూఱి మేల్కొల్ప నిద్రచేఁ ♦దూఁగి లేచు
చెలులు జ్ఞానంబుచే నిజ ♦ స్థితి నెఱుఁగక, కఱచు నజ్ఞులవలె మూర్ఖ♦గరిమ నుంద్రి

తే॥ అసురనేతృ నాజ్ఞాబల ♦ మరయలేక, దినఫలంబులఁ దెలుపు జ్యో ♦ తిష్కసమితి
జాములం దెల్పుకొల్లు న♦ జ్ఞానదశను,మలఁగి తమకార్యములఁ దాఱు♦మాఱుగుడిచె.

తే॥ ఇట్లులోక విపర్యయ ♦ మెనయుచుండ, దైత్యవిభుఁడు రవింగని ♦ తనమనంబు
నిప్పుచేఁ గాల్చుచున్న యీ♦నిష్కరుణుఁడు, చంద్రుఁడే యగునని పల్క♦సరసవారు.

తే॥ చంద్రుఁడీతండు గాఁడు ప ♦ చ్చని గుఱాల, తేరుగల వేఁడివెలుఁగగుఁ♦దివిరియితఁడు
కాల్చునేగాని చల్లని ♦ కైరవాప్తు, కరణిఁ జల్లదనంబును ♦ కాంచఁడనిరి. ౯౮౭

తే॥ కొమ్ములంగల్గు కాటుక♦కొండఁబోలు,దైత్యవిభుఁడు క్రూరుని సూరుఁ♦దఱిమివైచి
సాగరధ్వనిఁ దొలఁగించి ♦ సంజవేళ, వెలయుతేఁజందురుని వేగ ♦ పిలువుఁ డనియె.

తే॥ అశనివంటి పల్కువిని యో ♦ డశకళాప్ర, పూర్ణుఁడగు చంద్రుఁడప్పుడే ♦ శీర్ణుఁడగుచు
విదియ జాబిల్లియై మింట ♦ వెలసె; దుష్ట, శాసనంబన నిట్టిదే ♦ జగతియందు. ౯౮౯

తే॥ అసురపతి కాంచియిదిబడ♦బాగ్నియేమొ?,ధరణిమోచు శేషుని విష♦దంష్ట్రియేమొ?
కాక నాపైన దొడ్డయ ♦ ల్కను వహించి, సంజయే కత్తిగొని యిట్టు♦ జరుగఁబోలు.

తే॥ పాలకడలి మధ్యమున నీ ♦ పద్మవైరి, మొలచినట్టి వేళనె హాలా ♦ హలము కంఠ
మందుధరియించుహరుఁడువీఁ♦డంతకంటెఁ,గ్రూరవిషమనియేయుంచు♦కొనియెఁదలను

తే॥ అతికరాళ విషంబున్న♦ యహులయందు, పెద్దదని పిన్నదని రూప ♦ భేదమేల?
పెద్దచంద్రుఁడేపిన్నయై♦పిడుగువోలె,మిడుకు మ్రింగునప్పటికంటెఁ♦జెడఁగలేదు. ౯౯౨

తే॥ చాలుమానిసి నన్నిట్లు ♦చంపువాఁడు, లోకములఁ గాల్పఁడంచుఁ బ♦ల్కుటలుతగునె?
ద్యుమణియేమేలు వీనిని ♦ ద్రోవుఁడింక, గుబులుకొను నిరులిప్డు క ♦ న్గొంద మనియె.

తే॥ అపుడు సర్వంకషంబయి ♦యంధతమము, సురదులను గొనివస్తువుల్ ♦చూడ నగుచు

హా ర్యములననంఖ్యాక దీపాళులొప్ప, గాఢముగఁ గ్రమ్మె దెసలెల్లఁ గానఁబడక.

ఉ॥ అక్షయవస్తుతత్త్వమది ♦ యార్యులచేఁ దగనాలకించి య
జ్ఞక్షయమొంది జ్ఞానమను ♦ చక్షువువిప్పని గ్రుడ్డివాని దు
ర్లక్షణ నిష్కృపా హృదయ ♦ రంగముకంటె మహాంధకారమే
పక్షమునందు తక్కువని ♦ పల్కఁగఁ గ్రమ్మె ధరాతలంబునన్.		౬౫౫

ఉ॥ చీఁకటియన్ జముండదటు ♦ చెంది జగంబులు నిండి యందుపై
నాకస మంటఁగాఁ బెరిఁగి ♦ యంతట సత్కృపవీడి మ్రింగ నీ
లోకములెల్ల వ్యర్థముగ ♦ లొగ్గడియై నశియించునంచు లోఁ
గై కొనకిట్లులోఁడుగొనఁ - గంఠ విషంబు హరుండు క్రక్కెనో?		౬౫౬

చ॥ హరుఁడు గ్రసించినట్టి హాల - హాలము నందిది గొంగియుండునే?
ధరణిని స్వర్గమున్ రసనఁ - దాఁకుచు లేహనముం బొనర్చు భీ
కర విలయాగ్ని మెండుకొని - కర్కశ రీతి నెదుర్చు చండ దు
ర్గరళము మ్రింగి నల్లనయి - గ్రాలినదీ తిమిరంబు చెల్లరే!.		౬౫౭

చ॥ శరములు నగ్నియుంజొరఁగఁ - జాలని సాంద్రతమంబు లోన నొం
టరినయి కుందు నా కుఱఁగ - టన్ బయిమేఘముఁ బొప్ప సాటికం
బారయని విద్రుమంపు లత - పొందిక లే మొడనీరుకాయలం
దిరముగఁ దాల్చి చంద్రుఁగొని - దీపము నా వెలుఁగొందెఁ జూచితే.		౬౫౮

చ॥ చతురతఁ బూని చూపుఁ జొరఁ - జాలని చీఁకటిలోనఁ గుండలాల్
వితముగఁదాల్చి నల్లనగు - వేణికతో నొక చంద్రబింబ మీ
తతిఁ గనవచ్చుచున్నదిది - తన్మయరీతిని గల్గుభ్రాంతియో?
నుతనుఁడు క్రొత్తచందురుఁడో? - సుందరమీ నవ దృశ్యమేదియో? ౬౫౯

చ॥ ఉరమును పూర్తిగా నలమి - యుబ్బు పయోధరముల్ పిఱుందులున్
మురువగు బంధురంబు నడు - ముం గనరావు నిజంబు తక్కనుం
దర తరుణాంగముల్ గని ము - దంబు గడించితి నిద్దిమెల్లఁగా
గరగరికైన కాంతయయి - గట్టిగ నామది నున్నదే చుమీ.		౬౬౦

చ॥ మునుపె సమస్తలోకముల ♦ ముగ్ధలఁ గాంచితి నిట్టి రూపముం
గనివిని యుండలేదు మఱి ♦ గల్గునె యిట్టిది వేఱొకండు? క
ల్గిన దని చూపువారెవరు ♦ లేరిట నాచెలియల్ వచించు మా
రుని తురగం ఖపుష్పమగు ♦ రోపము నిక్కవ మామె యామెయే. ౬౬౧

ఉ॥ ఏఁ గొను కామవేదన స ♦ హింపదు దీనిని రోసి తెచ్చె న
న్నిఁగని చెల్లె శూర్పణఖ ♦ యిందొక భేదము సేయఁ బూనునే?

వేఁగుచు నున్న నాకడకు ♦ వే చనుదెంచిన సుందరాంగి మున్
దాఁ గనినట్టిదేమొ? వివ ♦ రంబుగఁ దెల్పున కాఁ దలంచుచున్. ౬౬౨

తే॥ పిలుచుకొని రండనుచుఁ ద్వార ♦ విభుఁడు పలుక, నసుర లేగిపిల్చిన యంత ♦ నతనికులము
దుంపతోఁ ద్రెంపఁ బుట్టిన ♦ ధూర్తురాలు, మరునికాఁకతో నచటికిఁ ♦ దెరలి వచ్చె.

ఉ॥ కల్లలు నిండు మానసము ♦ కంటె భయంకర రీతిఁ గ్రాలు నా
చెల్లెలిఁ గాంచి దైత్యకుల ♦ శేఖరుఁ డీఁటెలఁ బోలి కాటుకన్
సల్లలితంబుగా నిడిన ♦ చక్షులతోడ మయూరి పోల్కి స్త్రీ
తల్లజ కానవచ్చునది ♦ ధారణి జాతయె? యన్న దైత్యయున్. ౬౬౪

శా॥ చెందమ్మిన్ హసియించు నేత్రములతోఁ ♦ జెల్వంపుఁ గెమ్మోవితో
నందంబై తగు దీర్ఘబాహువులతో ♦ హసాస్యైన కంఠంబుతోఁ
బొందంగోరు విశాలమా నురముతోఁ ♦ బొల్చైన నీలాద్రి యన్
చందం బొందిన ధన్వి యాతఁడె ఘన ♦ శ్యాముండు రాముండనన్. ౬౬౫

మ॥ తరుణీ రూపము నాకుఁ గానఁబడఁగాఁ ♦ దన్వంగి! నీకేదియో
పురుషాకారము గానవచ్చె ననుచుం ♦ బొంకాడుచున్నావె? య
చ్చెరువయ్యెన్ మనయొద్దనే మనుజు లీ ♦ జిత్తుల్ ప్రసారింతురే?
యురగశ్రేష్ఠుని యొద్దనే యెలుక మా ♦ యోపాయముల్ సాగునే? ౬౬౬

చ॥ అనవుడు నుల్కి యామెయను ♦ నన్న! మహీజ పయిం హృదబ్జముం
జొనిపితి వంత మోహమతిఁ ♦ జొక్కితి కావున నెద్ది గాంచినన్
వనితగ నీకుఁ గానఁబడు ♦ వైఖరినైజము నీమనంబునం
బనుపడు కాంతయే యిపుడు ♦ భ్రాంతిని యెల్లెడఁ దోఁచు నావుడున్.

చ॥ చెలియలు! మున్మరంపు వల ♦ చే నని పల్కితి వొప్పుకొంటి నీ
వల రఘువల్లభున్ గనెదు ♦ నగ్గలపుం బనియేమి? యన్న నా
పొలఁతియు వాఁడు నాకు నుడి ♦ వోవని దుఃఖము గల్గఁ జేయుటన్
మలఁగుదు నాఁటనుండి యవ ♦ మానము నోర్వమిచేఁ గదా యనెన్.

చ॥ నిజమెకదా! యటంచు రజ ♦ నీచర నాథుఁడు చూచి నామనో
రుజ కిఁక నేదిమందు? నను ♦ క్రూరుఁడు మారుఁడు వేఁచుచున్నవాఁ
డజితుఁడె యన్న శూర్పణఖ ♦ యన్న! కుమారిలనేల? పోయి భూ
మిజఁ గొని తెచ్చుకొమ్మిటు ప్రభ ♦ మింపఁగ నేటికి నంచుఁ బల్కుచున్.

తే॥ వెడల రావణుఁ డొడలెల్ల ♦ నుడికి తెలివి, నందకుండ మూర్ఛను పొంద ♦ నచటివారు
వడఁకి రింకను మనుగడ ♦ వఱలుకతన, మరణముండఁడు నిర్జర ♦ మర్దనుండు. ౬౭౦

రావణుఁడు శశికాంత శిలామంటపంబు చేరుట.

తే॥ చచ్చివాతఁడు బ్రదికిన ♦ చందమొంది, తెలివినంది యందున్నదై ♦ తేయులఁ గని
పితుకు పాలట్లు నీరు ద్ర ♦ వించునట్టి, చంద్రకాంతమండప మొండు ♦ సలుపుఁ డనియె.

తే॥ మయుఁడునను దెంచి యాపితా ♦ మహుఁడు సిగ్గు, పడఁగ నూహించి శిల్పంబు ♦ పరిఢవిల్ల
వేయి కంబముల్ నడుమను ♦ వెలయునట్లు, మేటి రత్నమండపము ని ♦ ర్మించె నపుడు.

తే॥ కాలమున కనువయి చంద్ర ♦ కాంతి లేక, చెమ్మ గ్రమ్మెడు నెలజాల ♦ చేత మీఁదఁ
గ్రిందఁ గప్పి తెమ్మెర కిటి ♦ కీల నుంచి, యీని ద్రాఁకుల యుద్యాన ♦ మేర్పఱించె. ౬౨౩

తే॥ స్వర్ణమణిమయ కాంతుల ♦ జాలువాఱు, దీపములు చీఁకటులఁ దోల ♦ దేవసతుల
నగల కాంతులు ప్రక్కల ♦ సొగసునింప, వచ్చె నసురేంద్రుఁ డమ్మండ ♦ పంబుచూడ.

తే॥ పెక్కు కోట్ల చీఁకట్లొగిఁ ♦ బేర్చినట్లు, గలిగియున్నను చెలువల ♦ చలువ గలుగు
బహు తరాస్యసుధాంశు బిం ♦ బంబు లచట, వెలయు కతన నా చీఁకట్లు ♦ విరిసిపోయె.

తే॥ క్షోణి నిల్చిన కల్పక ♦ జ్యోతి రంగ, తరుమహోద్యుతిఁ గేరు ర ♦ త్నముల శోభ
వలనఁ జీఁకటి మాసె ది ♦ వాకరుండు, పోయియును రేయి కాదయ్యె ♦ భూరికాంతి.

తే॥ అవయవంబులు వివశత్వ ♦ మంది తన్నె, యటకుఁ గొనివచ్చు చేష్టల ♦ నరయ లేక
పూర్వభవ వాంఛ తజ్జన్మ ♦ మునను పడయు, రహిని నూత్నస్థితిం బొందె ♦ రావణుండు.

తే॥ జగముఁ జల్లఁ జేయఁగఁ గోరి ♦ జలధికిదిగు, మొగులు గములపోల్కిఁ దెంట్లు ♦ ముసరుచున్న
పసిఁడి తరువుల చివుళులఁ ♦ బ్రసవములను, పఱచు పానుపుపైఁ జేరెఁ ♦ బంక్తిముఖుఁడు

తే॥ అందు మదనుండు తనకు ద ♦ శాస్యుఁ బట్టి, విందుగాఁ బెట్ట నమృతంబు ♦ విధిని వెడలి
యనువు లొసఁగు నేరుపరి మం ♦ దానిలుండు, కోమల కొప్పుల విరితావిఁ ♦ గూడివచ్చె

ఆ॥ కాపురించు నింటఁ ♦ గాల సర్పము చేరు, పగిది వచ్చు మంద ♦ పవనుఁ గాంచి
కోప చండరక్త ♦ ఘూర్ణ నేత్రుండయి, సేవకులను పిలిచి ♦ చీఁదఱిగొని. ౬౩౦

ఆ॥ పొంగి కూప జలము ♦ భువనంబులను ముంచి, నట్లు నన్ను పవనుఁ ♦ డలఁచె నిటకు
నేలవచ్చె నాజ్ఞ ♦ నెనయక? వానిని, పట్టి తెండటంచుఁ ♦ బదరి పలికె. ౬౩౧

తే॥ వారు వాయుదేవుని గొని ♦ వచ్చునంతఁ, బండ్లు గొఱుకు చుఱిమి మంద ♦ పవనమునకు
మేలి గుణమేల యీావన ♦ మీారలిట్టె, తగవు నొంది దానిని తిట్టఁ ♦ దగవె? యనుడు.

తే॥ వాయుదేవుని కోపించి ♦ ఫలము లేదు, సీతకృప నొందనేని ప ♦ రేతరాజు
చేరుఁ గానఁ గష్టవిముక్తి ♦ చెప్పఁ గలుగు, ననుఁగు మంత్రులఁ బిలుఁడని ♦ యాజ్ఞ చేసె.

క॥ వారలు పిలిచిన వెంటనె, వారణములఁ బల్లకీల ♦ వాజివములఁ బెఁ
దేరుల నెక్కి భువిం దివి, వారలు శంకింప వచ్చి ♦ ప్రాలిరి పెలుచన్. ౬౩౪

రావణుఁడు మారీచుఁ గాన నేగుట

క॥ వచ్చిన మంత్రులతోఁ దగఁ, జెచ్చెర యోచించి తెలివి ♦ చెడి మారీచుం
డచ్చుగఁ దప మొనరించెడు, నచ్చటికి దశాస్యుఁ డరిగి ♦ యతనిం గాంచెన్. ౬౮౫

తే॥ పంక్తి వదనుఁడు రాఁగాంచి ♦ భయము వలన, వడఁకి కొంకుచు నెదు రేగి ♦ వానిఁదోడి
తెచ్చి మర్యాద గావించి ♦ తెలచి యతని, వదనమునఁ జూడ్కి నిల్పి తాఁ ♦ బలికె నిట్లు

తే॥ కల్ప వృక్షంబు నీడను ♦ కాంక్షఁ దిరుగు, నింద్రునకు యమునకు నోట ♦ యెదుగునట్లు
పాలనము సేయు దేవ! యీ ♦ వనికిఁ జేద, కిరణి నరుదుగ వచ్చిన ♦ కార్య మేది? ౬౮౬

చ॥ అనవ్రుడు రాగఁ దగ్గ యవి ♦ మైనవి ప్రాణముతోడ నుండియుం
బనవెడఁ గీర్తితోఁ బరువు ♦ మాసెను వేల్పులఁగాంచి యింక సి
గ్గునఁ దల వంపఁగా వలసె ♦ ఘోరతరంబగు నింద నేఁటికిన్
మనుజులవల్ల వచ్చె నికఁ ♦ మానము పోనది యెట్లు చెప్పెదున్? ౬౮౭

చ॥ బలయుతులైన మానవులు ♦ బాహుమదంబున ఖడ్గమూని యు
మ్ముల్మలుచలు నీదు తోడలికి ♦ ముక్కు సెవుల్ మొదలంటఁ గోసి రి
ట్లలమిన నిందకంటె ఘన ♦ మా నపరూజు మఱొండు గల్గునే?
యిలను ప్రసిద్ధమైన మన ♦ యిద్దఱ యన్వయ శీలముల్ చెడెన్. ౬౮౮

చ॥ ఒక మనుజుండు చేత ధను ♦ వూని రుషా విపరీత చిత్తుఁడై
యకట! నిశాచరావళుల ♦ యాయువు ద్రింగి ఖరాదులన్ సుర
ప్రకర జయేందిరా కచభ ♦ రంబు గ్రహించిన యూసరాదులన్
గకవిక చేసి చంపె ననఁ ♦ గా మన జన్మము లేల కాల్పనే?

ఉ॥ కాఁక యడంప లేక మది ♦ గాసిలి దూపిలుచున్న నేను నా
కాఁక యడంగ నీచులను ♦ గ్రచ్చఱఁ జంపఁగ సాటికామి య
ట్లూఁకువ సేయకుంటిఁ దమ ♦ రెుద్ద వసించు మడంతి మిన్నఁ గొం
చాఁక నడంచి నిందను న ♦ యంబునఁ ద్రోవఁ దలంచి వచ్చితిన్. ౬౯౦

చ॥ అని దనుజేంద్రుఁ డాడఁ గొడు ♦ వగ్గిని గాల్చి దిటన్ శ్రవంబులం
జొనిపిన యట్లుగాఁగ మది ♦ గ్రుక్కి యిసీ యని యాశ దొడ్డదే
యని విలయంబు తప్పదని ♦ హావడిరా యని యూట లేక యి
ట్లని వచియించె నాతఁడు న ♦ యంబున మేను మనంబు కంపిలన్. ౬౯౨

ఉ॥ ఆయువు నొల్ల వేమి? మతి ♦ సక్కట పంకము నందు ద్రొక్కితే?
యీ యపమార్గ మిట్లు వడి ♦ నెవ్వరు నీకనుకూలశత్రులై
తీయని పల్కులం గఱపి ♦ తీర్చిరి? నీ తలవ్రాఁత యే చుమీ
వేయన నేల? యేను బలు ♦ వీఱిఁడి నై నను మేలు సెప్పెదన్. ౬౯౩

ఉ॥ త్రెంచిన చేతులం దలలఁ ♦ ద్రిక్కటి చేతుల నందికొంచు హో
మాంచిత కుండమందిడి యు ♦ మాధిపుఁగూర్చి యనేకవత్సరాల్
కొంచక నిద్ర యోగిరము ♦ గోరక చేసి తపంబు సంపదం
గాంచితి లోకనింద గాని ♦ కాంచఁగ శక్యమె యిట్టి సంపదల్?   ౯౪

ఉ॥ పాపగుణంబుచేన? మఱి ♦ పావనమైన గుణంబుచేతనా?
యీపగిదిం దపంబు ఫలి ♦ యింప సు సంపద నీవు పొందుటల్?
కోపము మాని పల్కు మిది ♦ క్రూరగుణంబున నొంది తేమి? యి
ట్లోపునఁ గీడు చేసికొని ♦ యెల్ల నశింపఁ దలంపు గొంటివే?.   ౯౫

చ॥ దుడుకున మిత్రరాజ్యమును ♦ దొడ్డ యెసర్చిన, ధర్మ మార్గముల్
చెడ వలపక్షమూని సభ ♦ చేసిన, మోసముతో గృహస్థులన్
గొడవల నొంచి తత్కుసుమ ♦ కోమలులం జెఱ గొన్న, ధర్మమే
మడియఁగఁ జేయు; నెవ్వరిల ♦ మాఁడక నిల్చిరి దుష్ట వర్తనుల్?   ౯౬

ఉ॥ నాక విభుం డహల్య వల ♦ నం బడరాని యసహ్య దేహముం
జేకొనె నింద్రుఁ బోలిన ప్ర ♦ సిద్ధు లిఁకెందఱొ కామపీడచేఁ
గైకొనినారు చేటులు ని ♦ కంబుగ లక్ష్మిని పోలి యెందఱో
నీకు సతుల్ గలారు వగ ♦ నెక్కొన నీ మతి మాసె నేమనన్?.   ౯౭

ఉ॥ కాదని పూనితేని చెడు ♦ కావలమున్ గడు దూఱు గాక వే
ఱేదియుఁ గాంచలేవ యెల ♦ యించి ఫలంబును పొందితేనియున్
సోదుల శాప సన్నిభ పృ ♦ షత్కములన్ రఘురామ భూవరుం
డే దమియించు నీదయిన ♦ యుద్ధ బలంబు కులంబు సర్వమున్.   ౯౮

ఉ॥ నీదగు సేనకంటెఁ గడు ♦ నేర్పున లావున మేటి యంచు సం
పాదితకీర్తి మోచిన య ♦ వారణ సైన్యము తోడ నా ఖరున్
మేదినిఁగూల్చె నొక్కఁడె ని ♦ మేషము లోన, సమస్త దైత్యులన్
మోదముతో వధింప మదిఁ ♦ బూనిన వాఁ డది నీ వెఱుంగవో?.   ౯౯

ఉ॥ రావణ! నీయనుంగుల వి ♦ రాధునకంటెను శూరుఁడున్నె? వాఁ
డేవగ రామ బాణ హతి ♦ నీల్గె నెఱుంగవె? యింక నే విధిం
బోవఁగ వచ్చు నంచు మదిఁ ♦ బ్రుంగుచు నుండుఁ జెడంగనేల? నే
నే విధముల్ వచించినను ♦ వీనుల కెక్క దిదేమి తెల్వియో?   ౨౦౦

చ॥ మడిసిరి నిన్ను మించిన స ♦ మానులు దైత్యులు చావఁగోరి చే
సెడి పనిచేయఁ బూనకుము ♦ చేసిన నాయువు మాయు టబ్రమే?

పుడమి మఱెందఱెందఱో ప్ర ♦ పూర్ణ బలంబున నేలినారు పెఁ
దుడుకులు చేసి భూస్థలిని ♦ త్రుంగని వారలఁ బల్కు మొక్కలీఁ. ౨౦౧

శా॥ తమ్ముండైన సుబాహువుఁ జనని దో ♦ర్దండ ప్రభావుండు నా
కమ్ముం గూర్చినదాది దైత్యబలముల్ ♦ గగ్గోలుగా వారి నా
మమ్ముల్ వ్రీస్సపుడెల్ల నామనము కం ♦ పంబొందుఁ గాఁబట్టి యే
నిమ్మార్గంబునఁ గుందుచుందు దనుజా ♦ధీశా! పరీక్షించితే? ౨౦౨

తే॥ భువిఁ జరాచరములు నిల్క ♦ పొందవనుచు, నిజము దెలిసితి మనురేంద్ర! నీవు దుష్ట
చేష్టలను మాని యున్నట్టి ♦ శ్రేష్ఠమైన, సంపదలఁ బొందు నామాట ♦ చక్కవినుము

మ॥ అన దైత్యేంద్రుఁడు శంభుఁ దారగిరి లీ ♦లాంకంబుగా నొక్కచే
మొనయం దాల్చిన నాబలంబు చులుకం ♦ బోనాడుచుఁ మర్త్యు నొ
క్కని నాముందఱ నొప్పవాఁడనుచు నీఁ ♦కం బల్కుచున్నాఁడవా?
యనుచుఁ భ్రూకుటి భీకరంబుగను మా ♦ యావిఁ విలోకించుచుఁ.

చ॥ నడచిన కార్యమింతయు మ ♦ నంబున నెంచవు నామనస్థితిఁ
బెడిసి పడంగఁ దిట్టితివి ♦ పీకునఁ జెల్లెలి ముక్కుగోయు నా
దుడుకరుల న్నుతించితివి ♦ దోసము నొందని వారలంచు నీ
బుడి బుడి మాటలఁ సయింపఁ ♦ బోలునొకో మఱినీవ చెప్పుమా?

మారీచుఁడు రావణునకు నీతి కఱపుట

ఉ॥ అని లంకేశుఁడు కోపియై పలుకు ప ♦ ల్కాలించి మారీచుఁ డిం
కను తాఁబల్కిన మండి దూఁకునని య ♦ ల్కంబోక తానిట్లనుఁ
నను కోపింపఁగ లేదు నిన్నును భవ ♦ న్నందఁ భవద్వంశముఁ
ఘన కోపంబునఁ బ్రుంగఁ జూచితి వపా ♦ ఖ్యం దాల్తువే నీతలఁ?. ౨౦౬

ఉ॥ ఎక్కడుమన్న భార్గవుని ♦ యెత్తెఱఁ గ్రుంగఁగఁ వంచు శైలముం
బెక్కువ రాట్నభఁ విఱిచి ♦ పేర్చిన శైలము నెంచి చూడ నీ
వెక్కటి నెత్తినట్టి పర ♦ మేశ్వరు శైలమొ? మేరు శైలమే?
మిక్కిలి యాకసం బొరయ ♦ మీటిన వింధ్యమొ? నీవ చెప్పుమా?. ౨౦౭

ఉ॥ కానవు రాముసత్త్వమును ♦ కాంచి వచించిన నా నయోక్తులఁ
వీనులఁ జొన్పవుఁ జెడెదు ♦ వీరవరేణ్యుఁడు కేలఁ జాపముఁ
బూనక మున్నె ప్రాణములు ♦ పోవుట నిక్కము మూర్ఖబుద్ధిచే
జానకిఁ గాంతఁగాఁ దలఁతు ♦ జానుగ రాక్షస పాప రూపమా. ౨౦౮

ఉ॥ చుట్టలతోడ సంయమనిఁ ♦ జొచ్చుట నిక్కవమంచుఁ దప్పెటం
గొట్టిన రీతి గుండియలు ♦ గోడుగఁ బాధుగఁ గొట్టుకొంట నీ

పట్టునఁ గానవేమి? విష ♦ పానముచేసెడు వారిఁ గాంచి య
ప్పట్టున నున్న వారడియు ♦ భావ్యమెయంచు వచింపఁ బోలునే? ౨౦౯

ఉ॥ భూపకుమారకుం బ్రియము ♦ పొందుసఁ గౌశిక మౌని మెచ్చి నా
గోపమమైన దివ్య విశి ♦ ఖోత్కర మిచ్చెఁ దదస్త్రజాలముల్
లోపము లేని కోపమున ♦ లోఁగొనఁ జాలు క్షణంబులోన స
ప్తోపరిలోకముల్ మహిమ ♦ నున్నతి నొందిన యా త్రిమూర్తులన్. ౨౧౦

చ॥ అమిత బలంబునం జయము ♦ నందిన యర్జును వేయి చేతులన్
సమితిని ద్రుంచి కూల్చిన ♦ క్షత్రియ భీకరు జామదగ్న్య చా
పమును జగంబు జేయఁగ ♦ వంచిన రాము నమోఘబాహు స
త్త్వము మన చేతులం గలదె? ♦ తత్త్వమెఱుంగక మాటలాడెదే? ౨౧౧

ఉ॥ కామవిషంబు దేహమును - గాసిలఁజేయఁగ బుద్ధిమాలి నీ
వీమెయి దుష్టవాక్యవచి - యించితి చేటును దెచ్చు నాయనా!
మామను నీకులంబునకు - మాన్యతఁ గూర్చెడువాఁడ నీతలం
పోమక యడ్డు పల్కెనని - యుగ్రత నొందక వీడు మీ పనిన్. ౨౧౨

ఉ॥ నీచపథంబు మాను రఘు - నేతృబలంబు దలంపుమన్న మా
రీచుఁ దిరస్కరించి వల - రేకొను రావణుఁ డిట్లు పల్కె నో
యీ! చతురాగ్రగణ్య! జన ♦ యిత్రి వధించిన మానిసీనికిన్
శోచితరీతి జంకి నిను - శూరుఁడవంచుఁ దలంపఁ జెల్లునే? ౨౧౩

ఉ॥ దిక్కరు లొగ్గి డాఁగికొన - దివ్యులు నిల్కడఁ దక్కి పాఱి లో
స్రుక్కఁగ ధూమధామముగఁ - జుమ్మలు చుట్ట దివంబుఁ గాల్చి పే
రుక్కున ముజ్జగంబుల మ - హోన్నతి నాజ్ఞలఁ జెల్లనిచ్చు నే
నెక్కడ? తుచ్ఛులౌ మనుజు - లెక్కడ? నన్ను జయించుటెడనో? ౨౧౪

చ॥ త్రిజగము లందు నన్నెదురు - ధీరులు లేరటు గల్గిరేని నా
భుజముల తీఁటవో నడుతు - మోదము దీనికి మించి కల్గునే?
గుజగుజ పోక నాముదలఁ - గూర్చెడు మంత్రుల ధర్మపద్ధతుల్
నిజముగ దాఁటిపోవుటయు - నీతియె? చెప్పిన యట్లు చేయవో? ౨౧౫

ఉ॥ త్రోసి తొలంగి పోయినను ♦ ద్రోవక నీశిర ముత్తరించి నా
యాసను నేనె పూర్తిగ ర ♦ యంబునఁ గాంచెదఁ గాక మాన మ
న్నాన వహించితేని బదు ♦ లాడక ప్రాణము గోలుపోక యు
ల్లాసముతోడ నాదగు త ♦ లంపు ఫలింపఁగ నిల్వుమా యనన్! ౨౧౬

చ॥ కరఁగిన రాగిపైఁ జిలుకు ♦ కంబుకణంబన స్రుక్కి-క్రుంగి ట
క్కరియగు తాటకేయుఁ డెద ♦ గర్వము నిండిన వారు నాశముం
బొరయుట నిక్కవంబు తమ ♦ పొందఁగఁ గోరిన కార్యమెల్ల నా
గరువము చేతనే ఫలము ♦ గాంచెద మంచుఁ దలంతు రిమ్ముగన్. ౨౧౭

ఉ॥ నీపని చూచి యే నిచట - నిక్కపు సంస్థితి చెప్పఁ బూనితిన్
నాపని గాంచి యే భయము - నం బడి పల్కఁగ లేదు నాశమే
చేపడువేళ మంచియును - చెడ్డఁగఁ దోఁచుట నిక్కమల్ప బు
ద్ధీ! పనియేమి సత్వరమ - తెల్పుమ యంచు వచింప నుబ్బునన్. ౨౧౮

చ॥ కవుఁగిలి గాంచు రావణుఁడు - కాఁక తొలంగఁగ నోయి మామ! నేఁ
డివిరి యనంగు నస్త్రముసఁ - ద్రెళ్లుటకంతెను రాము తూపుచే
భువిఁ బడుటెన్న భావ్యమని - పూనితి మందసమీర వైరముక్
దవిలిచి నట్టి సీతను ము - దంబుగ నాకు నొసంగుమా యనన్. ౨౧౯

తే॥ సిగ్గు చెడఁగఁ దపోవనిఁ - జేరి మున్ను, రామ దివ్యాస్త్రవితతిచే - రాక్షసులును
సోదరుఁడు చావ భయమున-సురిఁగి పాఱి, వచ్చినట్టి నేనిప్పుడే-పని యొనర్తు? ౨౨౦

చ॥ అని మరణంబు నోటమియు ♦ నప్పుడ పొందిన యట్లు తాటకా
తనయుఁడు పల్క రావణుఁడు ♦ తత్తఱ నిట్లనుఁ జింతయేల? నీ
జననిని చంపు దుర్జనుని ♦ చంపఁగ నాయితమైతి మేటి వం
చనమున సీతఁగైకొనుటె ♦ సమ్మత మిప్పటి కార్యమౌ ననన్. ౨౨౧

చ॥ వెనుకను పోవుటేమి? బల ♦ వీరుని రాముని సుందరిం దురం
బున విజయంబు నంది కొను ♦ పోఁడిమి మెచ్చుగుఁ గాక వంచనన్
గొనుటది యెల్లిదంబుగద ♦ ఘోరరణంబున నీ పరాక్రమం
బును వెలయింపుమా యశము ♦ భూమిని నింపుమ యన్న నవ్వుచున్.

తే॥ వారల జయింప సేనలు - వలయునేమి?, ప్రళయచంద్రదహాసముచాలు-వారుమడియఁ
దెలివయునుచచ్చుఁగాన నా- తెఱఁగువీడి, మాయఁగైకొందమని దైత్య-మల్లుఁడనుడు

మ॥ ఇనవంశోత్తము దారఁ దాఁకుటకు ము - న్నే వీని మూర్ధంబు లా
తని బాణంబులఁ ద్రెవ్వకున్నె? యనునా - తత్త్వంబు యోచింప నా
కును తద్భూమికి నేగి క్రమ్మఱడు ల - గ్నం గల్గునో? కల్గదో?
ఘనమౌ నావిధి యెట్టిదో? యనుచుఁదాఁ - గర్తవ్య మూహించుచున్.

మారీచుండు మాయా కురంగమై చనుట

తే॥ ఆజ్ఞ యేమని మారీచుఁ - డడుగ దైత్య, విభుఁడు బంగారు జింకవై - వెడలి సీత
మోస పడఁ జేయుమని పల్క - నతఁడు వోయె,వింశతిభుజుండును వెడలెను-వేఱుత్రోవ.

తే॥ మునుపు రామబాణబలంబు-గనుటవలనఁ, దానుగాఁగాక ప్రభునిప్రో♦త్సాహమునను
జింకరూపొంది పోవఁ ద-చ్చిత్తవృత్తి, యెట్టులున్నొ? యూహించియు-నెఱుఁగుటరిది.

క॥ కల బంధువులను చావం, గల పీరులఁ దలఁచి కొంకి ♦ కళవళపడుచున్
మిలు విషజలములఁ దెరలెడు, లలిఁ దెరలుచు మేనువడఁక ♦ లావతి క్రుంగున్. 226

తే॥ మునిమఖంబును చెఱుపంగఁ-బోవునాఁటి, నుండిశోకించి నిలుకడ-నొందలేక
మూఁడవ తడవ మరణింపఁ-బూనిరాముఁ, జేరె సింగంపుగుహ దంతి-చేరునట్లు. 227

క॥ మెఱపులు భువిదివిఁ దోఁపఁగఁ, బొరి నభిమానంబులేని-భూరిమయంబౌ
హరిణాకృతిఁ గొనిసీతా, హరిణాక్షి చరించుతావు-నరయుచుఁబోయెన్. 228

తే॥ జింకలను గన్నవారలు-జింకకంటె, నరయుబంగరు జింకపౌ-రరసి యెడఁద
లంటులేని వేళ్యల చూపు-లనెడివలలఁ, బడినవడువునఁబడ జింక-వచ్చెనటకు. 230

తే॥ అసదు లే నడు మల్లల-నాడుచుండ, శ్రమను నడచుచు మృదులహ-స్తంబులనెడు
కోయఁబడనిపుష్పములతోఁ-గుసుమచయము, గోయుచుండెజానకియటఁ-గూర్మితోడ

తే॥ తలఁపఁ దరమయ్యుఁగాని చం-దంపురూపు, చెన్నఁటులునిద్రలోఁగాంచి-రన్నపగిదిఁ
నెన్నరాని దుఃఖములొంద-నున్న సీత, గాంచె నచ్చెరువందిబం-గారు జింక.

మ॥ దశకంఠుండును వాని జీవితము ను-ద్యద్భోగ భాగ్యంబులున్
నశియింపం దఱియౌట ధర్మము ప్రస-న్నత్వంబు కా నుండుటన్
విశదప్రేక్షణ సీత మున్నెపుడుఁ బృ-థ్వింగాన కున్నట్టి రూ
పశరీరంబుల నొప్పు జింకను మదిన్-వాంఛించెఁ దా బేలయై.

క॥ తరళాక్షి ముదురు టాసను, హరిణంబును పట్టి యీయ-నడిగెద ననుచుం
ద్వరపడి పూవులు చిందఁగఁ, బరువున రాఘవుని కడకు-వచ్చి నయముమై. 234

తే॥ కాళ్లు చెవులును మాణిక్య-కాంతి గలిగి, మేను బంగరు చాయయై-మెఱుఁగుచేత
గగనము వెలుంగఁ జేసెడి-సొగసు గులుకు, లేడిగలదు కాంతురు రండు-లీలననఁగ.

క॥ సీత యిటుపలుక నది యే, జాతిది యటువంటిలేడి-జగమునఁ గలదే?
భ్రాంతి యని తలఁపకెంతయు, నేతేరఁ దలంచె రాముఁ-డింతి పిఱుందన్ 236

ఆ॥ సీతమూస గొనిన-చేష్టచే నాజింక, యెల్లబోఁటి గామి-యెఱుఁగకుండ
వెడలఁ దలఁచుచున్న-విమలాత్ము రాముని, లక్షణంబుగాంచి-లక్ష్మణుండు. 237

లక్ష్మణుఁడది రాక్షస మాయ యనుట

క॥ కరచరణంబులు వాలము, నరుదగు రత్నములఁబోలి-హైమాంగంబౌ
హరిణంబు గలదె ధరణిని, సురవైరుల మాయయనుచుఁ-జూచెద ననుచున్. 238

క॥ రాముండిట్లను లక్ష్మణ!, భూమిని పలుకోట్లు రూప - ములు పలుతీరుల్
నేమమున సకలమెఱుఁగఁగ, లేమిటు లననేల? వింత ♦ లేదనఁదగునే?. ౨౩౯

తే॥ ఏమితలఁచి తోఁకేరీతి ♦ నెనయుచుండు, నవయవంబుల సూటిగా♦నరయుదేని
సూక్ష్మభేదముల్ దెలియుట♦చూడలేవె?, యేడు పైఁడిహంసలుపుట్టు♦ తెలుఁగవేమి?

తే॥ లెక్కలేని ప్రాణులలోన ♦ నొక్కతీరు, నొక్క యంతంబు లేదను ♦ చుండు నంత
మీరు మాటాడుచుండ బం♦గారు జింక, దూరమేగునో యని సీత ♦ తొట్రుపడియె.

చ॥ అటువలెఁ ద త్తఱిల్లు జన ♦ కాత్మజ చిత్తమెఱింగి రాముఁ డం
తటఁ గుటిలాలకా! పడము ♦ తక్కక కాంతము యంచు నేగ సం
కటమున లక్ష్మణుండు వెను ♦ కం జన దాఁటఁగ రాని దయ్యమై
తటుకున వచ్చి యొట్టెదుట ♦ దంభముతోఁ గనుపట్టె లేటియున్. ౨౪౨

ఉ॥ తమ్ముని కాంచు జింకఁ గని ♦ తామరసాక్షిరో! దీనిఁ జూడఁ జి
త్తమ్మున నేమియుం బలుక ♦ దాకొన దియ్యది మంచిదే యనెన్
వమ్మగు నేమి? దేవతల ♦ ప్రార్థనముల్ సుకృతమ్ము శేషత
ల్పమ్మును వీడి యీధరణి ♦ భారము దీర్పఁ దలంచి వచ్చుటల్. ౨౪౩

ఉ॥ దీనిని చూడు వత్స! యిది ♦ దేనిని పోలును? ధాత్రి సాటియే
గానము ముత్తెమట్లు రద ♦ కాంతులు గ్రమ్మును శాడ్వలంబుపై
నానెడు నాల్క మించు దొర ♦ యం దగు దేహము మేలి హేమముం
బోనిది మచ్చలెన్నఁ గవి ♦ పుత్త్రిని జోతి నధఃకరించెడిన్. ౨౪౪

ఉ॥ ఈ హరిణంబుఁ దేఱి కను ♦ నింతులకున్ మగవారి కింత సం
దేహము లేక డెందములు ♦ దీనిపయిం జొరఁ బాఱకుండు నే?
యీహాలు లేచుచున్ మిడుత ♦ లేపున దీపముఁ జేరు పోలికన్
దోహాలమందుచున్ వడిగ ♦ దొర్లుచుఁ బోవుచునుంటఁ జూచితే? ౨౪౫

ఆ॥ అన్న యట్లు పలుక ♦ నాజింకఁ గని యిది, మంచి గాదటంచు ♦ మది నెఱింగి
తమ్ముడఁనియె దీనఁ ♦ దనరు ఫలంబేమి?, మరలి చనుట యింక ♦ మంచిదనుచు.

ఉ॥ లక్ష్మణుఁ డిట్లు పల్క శుభ ♦ లక్షణ లక్షిత సీత, యీ లస
ల్లక్ష్మము లొప్పు లేడిఁ బది ♦ లంబుగఁ బట్టి యొసంగఁ జూప జి
త్పక్ష్మలులైన సోదరుల ♦ భావము లూర నయోధ్య కేగి యో
సూక్ష్మమతీ! విరామముల ♦ సొంపుగ నాడుకొనంగ నిమ్మగున్. ౨౪౬

చ॥ అనవుడు నల్లె తెత్తు నను ♦ నంత విచక్షణ దక్షుఁడైన ల
క్ష్మణుఁడు వచించు నార్య! యది ♦ కర్బుర మాయ దురాత్ములైన యా

దనుజులు ధర్మపద్ధతిని ♦ తప్పి చరింతురు వారి మాయలం
దన నిదియొక్కటా ననుచుఁ ♦ దుట్టతుదం దెలియం గలారనన్. ౨౪౮

ఉ॥ తమ్మున కన్న యిట్టులను ♦ దైత్యుల మాయయె యైన మేలె యొ
క్కమ్మునఁ గూల్చి వచ్చెద ర ♦ యమ్మునఁ బట్టిన ధర్మముల్ ఫలం
బిమ్ముగఁ గాంచు నిక్కమగు ♦ నేణమయౌని గ్రహించి తెత్తు రెం
టమ్మున కేమియుం జెడుగు ♦ డాయదు నీవ తలంపుమా యనన్. ౨౪౯

ఉ॥ దీనిని మున్నుగాఁ బనిచి ♦ దీని పిఱుందన నిల్చువారలే
వైనము వారలో? మఱియు ♦ వారల మోసములెట్టివో? యిటుల్
దీనిని పంప నేలొకో? మ ♦ దిం దలపోయ నశక్యమయ్యె దు
ర్మానులు రోయు వేట కోల ♦ మాత్రమ కా దగచాట్ల నిచ్చునన్. ౨౫౦

చ॥ దనుజులు వైరులంచు బహు ♦ ధర్మవిదూరులటంచు మాయలం
బనుపడు వారలంచుఁ దగఁ ♦ బల్కుచుఁ బూను వ్రతంబు వీడఁగా
జనములు నవ్వరేమి? యిటు ♦ జంకుట త్వాదృశుల ధర్మమేమి? యె
ట్లును బలు మంచిదే యగు వి ♦ లోలత యేలని రాముఁ డాడఁగన్. ౨౫౧

ఉ॥ డాసిన కార్యముల్ తగ నె ♦ డంద విచారణచేసి చేత యు
ద్భాసిత రీతిఁ గ్రాలు రఘు ♦ వర్య! మృగంబు పిఱుంద నెట్టి రా
కాసులు నున్న మచ్చర వి ♦ ఘూర్ణ వారల యుక్కడంతు నా
శ్వాసము చెందుఁ డీ రది ని ♦ జంబగు లేడియయేని తెచ్చెదన్. ౨౫౨

మ॥ అని సౌమిత్రి వచించుచుండ నమృతం ♦ బంగారఁగా నొల్కు ప
ల్కున ముద్దై తగు చిల్కవోలె వదరెం ♦ గొంచించుచున్ సీత యి
ట్లనుమానించుచుఁ బట్టి యీయరు గదా ♦ యంచున్ విమోదంబుతోఁ
గనులన్ ముత్తెము లట్లు బాష్పకణముల్ ♦ గ్రమ్మన్ వెసన్ గ్రమ్మఱన్.

రాముఁడు మాయా హరిణము వెంట నంటుట.

చ॥ చనవు మెయిం గనర్గొనుచు ♦ సాగిన జానకిఁ గాంచి రాఘవుం
డను ననుజా! కురంగమిపు ♦ డయ్యలివేణికి నేన నెవ్వడిం
గొని చనుదెంతు నిచ్చటనె ♦ కూరిమితో సతిఁ గాచియుండు మం
చు నిశిత బాణముల్ ధనువు ♦ సొంపుగఁ దాల్చిచనెన్ వడిన్ వడిన్. ౨౫౪

తే॥ మున్ను వేల్మిఁ జెఱుపవచ్చు ♦ మువ్వురందు, తప్పిపోయిన ♦ వాఁడని తలఁతు వీని
మొగిని గమనింపు మని కేలు ♦ మోడ్చి పలికి, లక్ష్మణుఁడు పర్ణశాల వెల్పలనె నిల్చె.

తే॥ అరసి లక్ష్మణుఁ డనుమాట ♦ నాదరమునఁ, గొనక జానకి కై కొన్న ♦ కోపమునకు
మందహాసంబు గొని మఱు ♦ మాయజింక, వెంబడించెను సుందర ♦ వీరవరుఁడు.

ఉ॥ నేలను నిల్చుఁ జింక మెడ ♦ నిక్కఁ జివుక్కున దాఁటు నింగికిన్
లీలను నేలఁ ద్రవ్వు ఖుర ♦ ళించిన తీరున దూఁకు డాయుఁ బెన్
గాలి మనంబు వేగిరము ♦ గాఁ జను రీతికిఁ గ్రొత్తమార్గ మ
వ్వేళను నేర్పుఁ బాదములు ♦ పేరురముం దగులంగఁ బర్విడున్. ౭౫౮

ఉ॥ చాఁచుచు నెత్తి యీభువన ♦ జాలముఁ గొల్చిన పాదసత్త్వముం
బూఁచి వచింప వేఱొక య - పూర్వ భగోళము గల్గునేమి? తా
నేఁచఁగ నేగినంత వడి - నేగెను జింకయు నింతమాత్రమే
తోఁచును నాఁటి వేగమున - తోరము దెల్ప నశక్యమేరికిన్. ౭౫౯

తే॥ కొండలెక్కు మేఘంబులఁ - గ్రుంకు వెంటఁ, జేర దూరమేగును తాను - సింప డాయు
నిలిచి యున్నట్లు కనఁబడి - తొలఁగిపోవు, పైఁడి యాన వేశ్యల మది - పోలు నట్లు.

చ॥ తొడఁగిన దొక్కటై తుదిని - దోఁచిన దొక్కటి యయ్యె మున్నె త
మ్ముఁడు తలపోసినట్టి తలఁ-పుల్ తగ నామదిఁ దోఁచియున్న ని
క్కడ కిటురాను వట్టిశ్రమఁ - గర్బుర మాయలఁ జిక్కిపొందితిన్
దడయఁగ నేలొకో సదమ - దం బొనరించుట మేలు చూడఁగన్. ౭౬౦

తే॥ వీఁడు మాయావి చేపడు ♦ వాఁడు కాఁడు, చెండుటే కార్యమనుచు సం♦సిద్ధుఁడై స
రాము మది నెఱిఁగిన వాఁడు♦ రయము మీఱ, మాయ నెగిరెను నింగిసి♦ మఱుఁగుపడఁగ

తే॥ రాముఁడాక్షణమందె చ ♦క్రంబు రహిన, మోఘశర మొండు సంధించి♦ మోసగాఁడు
పోవుచోటికి వెంటాడి ♦ పొరిగొనుమని, నారి తెగ దీసి పఱపె స ♦ న్నారసంబు. ౭౬౧

తే॥ ఆ శరంబు మాయావి ఱొ ♦ మ్మంటఁ దాఁకెఁ, దాఁకినంత నోరు దెఱచి♦ దశదశలను
దాఁటిచన లక్ష్మణా! యంచుఁ♦ దద్ద యఱచి, ప్రాణములువీడి మారీచుఁ♦ డవనిఁగూలె

తే॥ నిక్కువపు రూపమునసోఁకు♦ నీల్గఁగాంచి, తమ్ముఁదలఁచియాతఁడు జాణ♦ తారకముగ
వెంట వచ్చునతఁడు ప్రోడ♦ వేయునేల, ప్రాణసముఁడు నేర్పరి యని♦ హర్ష మొందె.

తే॥ దిక్కులదరంగ నఱచుచుఁ ♦ దీటి కూలు, నీచు దేహంబు నచ్చట ♦ నిలిచిచూచి
మున్ను కౌశిక యాగంబు ♦ పూని చెఱుప, నరుగుదెంచు మారీచుఁడే♦ యని వెఱింగె

తే॥ శరముఱొమ్మున నాటఁగ ♦ శ్రమము నొందు, మఱియుఁ దోదైత్యుఁడొనరించు ♦మాయ
నాదు కంఠంబుతో లక్ష్మ♦ణాయటంచుఁ, బిలిచె నదివిని మైథిలి♦ కలఁగునేమొ?. [యందు

చ॥ పిలుపు నిజంబు కాదనుచు ♦ వీఁడె డైత్యుఁడు పల్కునంచు మున్
దెలిసిని నాకు హెచ్చరిక ♦ దెల్పిన తమ్ముఁడెఱింగి తెల్పఁగా

నలమట వీడి సీత హృద ♦ యంబున నూఱట చెందు నంచుఁ దాఁ
దెలిసి యొకింత నెమ్మదిగ ♦ దించె మదిన్ రఘురాముఁ డయ్యెడన్. ౨౧౨

ఉ॥ చావఁదలంచి వచ్చిన ని ♦ శాచరుఁ డీతఁడు గాఁడు మద్గళా
రావము వోలెఁ గూసిన ని ♦ రావము నందు తలంచిచూడ న
ర్థావహ మొండుఁ గల్గు నది ♦ యారటపెట్టక మున్నె వెన్కకుం
బోవుట మంచిదంచుఁ దల ♦ పోసి బిరానఁ జనంగఁ గ్రమ్మఱెన్. ౨౧౩

౮. జటాయు మోక్షణ పటలము. (౨౨౪)

తే॥ రాముఁడట్లు మారీచుని ♦ నాము మడఁచి, వడిగ వచ్చుచు నుండంగఁ ♦ బర్ణశాల
నున్న సీత యా దీనంపు ♦ టులివు విన్న, యంత దిగులునఁ గళవళ ♦ మందె మదిని.

తే॥ పరభృతంబు వృక్షము నుండి ♦ పదరి జాఱి, పడిన వడువునఁ బుడమిని ♦ పడుచు లేచి
కడుపు చెయివెట్టి కలఁచిన ♦ కరణిగాఁగ, విభ్రమము నొంది విలపించె ♦ వివిధగతుల

తే॥ ఏల యజ్ఞానమునఁ బట్టి ♦ యిమ్మటంచుఁ, గోరి యీజీవితము చెడఁ ♦ గొట్టికొంటి
నేదిగతి? ముందు వెన్కల ♦ నెఱుఁగనైతి, యేమి చెడుగుల దుర్విధి ♦ యోచఁగలదొ?

లక్ష్మణుఁడు సీతకు ధైర్యవాక్కులాడుట.

తే॥ వత్స! లక్ష్మణా! సద్గుణ ♦ వార్ధియైన, యన్న రాక్షసమాయచే ♦ నలుగుల పడి
పృథివిఁ దూలె ననుచు నీవు ♦ వినియు నింక, నిచటనే నిలుచుంటివా ♦ యెడఁదఁగొనక

తే॥ అనుడు లక్ష్మణుఁ డిట్లను ♦ నమ్మ! యీ జ, గమున రాముని కంటెను ♦ కడిమియందు
మించు శూరు లున్నారని ♦ యెంచఁదగునె?, ఆఁడుఁదనమున నరయ కి ♦ ట్లంటి గాక.

క॥ జలధులు నిఖిల జగంబులు, కులశైలము లొక్కటగుచు ♦ ఘోరరణంబున్
జలిపిన రాఘవు బలముం, జలియింపం జేయఁ గలవె? చింతింపు మెదన్. ౨౧౯

క॥ పుడమియు జలమును వహ్నియుఁ, గడలును రాఘవుఁడు కినిసి ♦ కాంచినయేనిన్
పొడియై నీఱై పోవవె? తడఁబడి యెవ్వనిగ నతనిఁ ♦ దలఁచితొ తెలియన్. ౨౨౦

తే॥ రక్కసున కోడి కష్టించి ♦ రామదేవుఁ, డిట్లు పిలుచునె? పిలిచెనే ♦ నెల్ల జగము
లట్టె నిలువునఁ గూలవె? యఖిల జీవు, లింతకే మండి మాఁడి ల ♦ యింప కున్నె?

క॥ పలుమాట లేల? దివి భువిఁ, గలవారు నుతించు గరళ ♦ కంఠు ధనువు ము
క్కలుగా విఱిచిన శ్యామల, జలద నిభు నెదుర్చువారు ♦ జగములఁ గలరే? ౨౨౨

క॥ పతియే నొవ్వియుఁ బొరయఁడు, హతుఁడగుటా? త్రిభువనంబు ♦ లడఁగవు రవియున్
గతిదప్పఁ డుదధి యింకదు, మతిమాలిన చింత నొంది ♦ మఱుఁగం దగునే? ౨౨౩

తే॥ ధర్మమున్నది దివ్యులు ♦ తనియఁగలరు, వచ్చు రాముఁడు వైళంబ ♦ వంత వలదు
చచ్చునపుడు రక్కసుఁడట్లు ♦ చావు కేఁక, వైచె నదివిని విభ్రాంతి ♦ పడకు తల్లి!

తే॥ అనుడు మిక్కిలి కోపంబు ♦ నడలు మనము, చంపి నంతటి వేదన ♦ చండ దృష్టి
గలుగు సీత నీ విచ్చట ♦ నిలిచి యుంట, నీతిమంతము గాదని ♦ నెట్టనాడి. ౭౬౦

చ॥ ఒకపరి మైత్రి గూర్చికొను ♦ నుత్తము లక్కట ప్రాణమైన దాఁ
పక యిడువారు చేవచెడి ♦ ప్రార్థన చేసిన యన్న కోరికం
గకవిక చేయు తమ్ముఁడికఁ ♦ గల్గునె నీవలె? దిక్కు లేదు నా
యకుని తలంచుచుం విడుతు ♦ నగ్నిని జీవము లిప్పుడే వడిన్. ౭౬౧

మ॥ అని చెందమ్మి వనమ్ముకై వెదకు చ ♦ క్రాంగిం బలెం గిక్కమై
ఘన ధూమావృత దావ వహ్ని వెదకం ♦ గాంతారముం గూర్చి యే
గిన వైదేహికి నడ్డు వచ్చి వినతిం ♦ గేల్మోడ్చి యో తల్లిరో!
నను మన్నింపు చలంబు వీడుమని దై ♦ న్యం బంది తా నిట్లనున్ ౭౬౨

లక్ష్మణుఁడు రాముని కడ కేగుట

చ॥ మరణము నొందనేల? యను ♦ మానసము మానుము నీ ప్రతిజ్ఞ కున్
వెఱతు మఱేమియుం బలుక ♦ వెక్కసముం ద్యజియించి యుండె యే
మఱక వసింపుమమ్మ బలు ♦ మాయవిధిం గెలువం గలారమే?
యిరవున నిల్మ సేవకుఁడ ♦ నేగుచు నుంటిఁ గలంక వీడుమా. ౭౬౩

తే॥ అదను గని మూపదలు వచ్చు ♦ నమ్మ! మీరు, ప్రభుని యాజ్ఞ నాక్షేపించి ♦ పలుకుచుండ
వెనుక నూయి ముందుగ గోయి ♦ విధము నొంది, మదిఁ దపించెదనని యేగె ♦ ముదల నొంది.

చ॥ నిలిచితి నేని యీయమయు ♦ నిప్పున దూఁకక మానదంచు నే
వెలలితి నేని రక్షణము ♦ వీడ మహాపద చెందునంచుఁ జం
చలుఁ డయి కార్యమేది యని ♦ చానల పల్కుల కుల్కి యిట్లు రాఁ
దలఁచుట పాడియే యనఁ బ ♦ దంపడి యేమని యందు నన్న కున్. ౭౬౪

ఉ॥ పాడి దలంతు నేని యది ♦ భావ్యము భవ్యము గాని, యీమె యె
గ్గాడి మరించు దీనిఁ గను ♦ లారఁగఁ గాంచుట కంటెఁ గర్మచే
నాడికఁ బుట్టి కొందలము ♦ నందెడు వెంగలి యే మఱేమియుం
జూడక యిచ్చటుం వదలి ♦ నూటిగ నేగుటె చాల యుక్తమా

ఉ॥ పనిదె పోవుచుంటి నెది ♦ యేని యవాంత్రము వచ్చునేని స
మ్మానిత రీతి నెల్లపుడు ♦ మమ్ము భరించు జటాయు వున్న వాఁ
డానిక వచ్చి త్రోవఁగలఁ ♦ డంచును పల్మఱు వెన్కఁ జూచుచున్
బానలు వొందుచుం జనె ను ♦ పర్వుల పుణ్యము పండు పండఁగన్, ౭౬౬

రావణుఁడు తాపసియై సీత కడకు వచ్చుట

తే॥ అదను గనిపెట్టుచున్న ద ♦ శాస్యుఁడంత, వంచనముసేయమదినెంచి♦వాటమగు త్రి
డండమును నారలును జడల్ ♦ దాల్చి జనము, గౌరవించు తాపసి రూపు♦కడఁకనందె.

తే॥ కార్శ్యమును మేని బడలిక ♦ గానఁబడఁగఁ, బాట గతిదప్పక నటించు ♦ వాని మాడ్కి
వీణవంటి కంఠంబున ♦ వేదములను, స్వరము చెడక పల్కుచు ఘన ♦ సరణి తోడ.

చ॥ మెలఁకువఁ బూలు విచ్చుగతి ♦ మెల్లన నేగెడు వాఁడు భూమిఁ జి
చ్చులమిన చోటఁ గాలిడిన ♦ యంగముతో నడతెంచు వాఁడు న
గ్గలమగు వేపనం బలము ♦ కాళ్లు కరంబులుఁ గల్గువాఁడు ని
య్యెల జరయుక్ వరించుటకు ♦ నేవపడం దగునట్టి వృద్ధతన్. ౭౯౦

చ॥ నలినముఁ బోలు తేట నయ ♦ నమ్ములు కచ్ఛపలీల నింద్రియ
మ్ముల యడకమ్ము గూనియును ♦ పొల్పగు జన్నిదమొప్ప నొక్క ని
శ్చల ముని వోలె దైత్యకుల ♦ జాల్ముఁ డరుంధతిఁ బోలు జానకీ
నిలయము చేరె దిక్కులను ♦ నిక్కి కనుంగొని మాటి మాటికిన్. ౭౯౧

క॥ త్రిదశులును భ్రమయునట్లుగఁ, ద్రిదండి యయి రావణుఁడు వి ♦ దేహాతనయ యు
న్న దెసంగని వా తడఁబడఁ, గదిసి యెవరు మీరలనుచుఁ ♦ గడఁకం బలుకన్ ౭౯౨

క॥ సాదగు యోగి యితండని, మోదంబున జనకరాజ♦ పుత్త్రి యతని న
త్యాదరమునఁ గాంచుచు నుమ్ము, దూదార వచోభిరామ ♦ యెద్దకు వచ్చెన్. ౭౯౩

తే॥మదజలముగాఱునట్లుచె♦మ్మటలుగ్రమ్మఁ,దొలఁకువలపునదైత్యుండు♦తొడవుతొడవు
ప్రణుతి పాత్ర పతివ్రతా ♦ రత్నమైన, సీత సుషిమ సుషమ కనుల్ ♦ చెలఁగఁగాంచె.

తే॥వ్యసనమునవాడియున్నయా♦వామ ముఖము,సురసతీ ముఖంబులకం టె♦సొబగుమెఱసె
తన్ముఖమ్మును చూచి నం ♦ తనె సురారి, రెట్టలుప్పొంగి కృశియించె ♦ హృదికలంగె

ఉ॥ వాని కనుంగవల్ విరిసి ♦ పార్థివ పుత్త్రి మనోజ్ఞకంబునం
దాని ప్రసూన మాక్షికము ♦ నాని మదంబునఁ గ్రాలుపుష్పలి
ట్ఛ్రేణివలెన్ బ్రమోదమును ♦ చెందిన వంచు వచింపనేల? య
వ్వాని మనంబువోలె ముద ♦ సాన్నిధి మున్గి తరింప వక్షముల్. ౭౯౪

మ॥ వనజావాసము వీడి భూస్థలికి దీ ♦ వ్యద్రత్న సంకాశమా
తను వల్లిం గొని వచ్చినట్టి చెలి సౌం ♦ దర్యంబు వీక్షింప నా
కను లొక్కిర్వది చాలునే? తలఁపఁ బ్రా ♦ క ద్వేషి చందాన నా
కనిమేషస్థితి నొందు నేత్రములు వే ♦ యైనం గవంజాలునే? ౭౯౫

క॥ ఈరమణి తోడి సుఖ మను, వారిధి దాఁటంగఁ దపము - ఫలముగ నజుచేఁ
గూరిన యాయువు చాలునె, సొరగు మూఁడు నఱ కోటి - సంవత్సరముల్? ౭౯౮

చ॥ దివిజులు దిక్మహీశులు త - దీయసతుల్ రజనీ చరావళుల్
తవిలి భయంబునం గొలువఁ - దక్క-క యీ భువన త్రయంబు ని
య్యువతియె యేల నేనును న-యోక్తుల నీయమ కాలఁ చూప గౌ
రవమునఁ జేయఁ బూనుదు శి - రంబున జీవితమే తరింపఁగన్. ౭౯౯

ఉ॥ వేదన తోడి క్లేశమున ♦ నెల్వెఁ డైన ముఖస్థ శోభయే
యీదివి భూమి గెల్చునన - నించు స్మితంబునఁ గూడియున్నచోఁ
బైదలి మోము గోము గరు - వం బది యెంతగ నొప్పునోకదా?
సోదెగ నీచెలిం దెలుపు - సోదరి కిత్తు సమస్త రాజ్యమున్. ౮౦౦

తే॥ ఇట్టు లవినీతుఁడై మది ♦ నెంచుచున్న, కపటమునిఁగాంచినంతనే ♦ కనులవారిఁ
జేతఁదుడిచికొనుచు దయ ♦ సేయుఁడనుచు, సీత యుపచారవాక్కు-వ ♦ చించియంత.

తే॥ డాసిసం గని యామె వే ♦ త్రాసనంబు, చూపికూర్చుండుఁడన మాయ ♦ తాపసుండు
జింకతోలు త్రిదండంబు ♦ చెంతనునిచి, కొంచుఁ గేశవాయంచును ♦ గూరుచుండె. ౮౦౨

క॥ వృక్షములు గిరులు మృగములు, పక్షులు భయమంది వడఁకి ♦ పాఱె దెసల కా
రాక్షస వరుఁగాంచి హరిణు, లక్షమమునఁ జెదరి కొదరి ♦ యదరుచుఁ దొలఁగెన్. ౮౦౩

తే॥ ఎవరిదీపర్ణశాల? మీ ♦ రెవ్వ? రిందు, గలుగు మునియెవ్వఁడనిదశ ♦ కంఠుఁ డడుగ
నితఁడు వెరవిఁడి యని సీత ♦ యెదఁదలంచి, పలుకఁదొడఁగె మహోదర ♦ భావమెసఁగ.

తే॥ ఓమహాత్మక! కోసల ♦ భూమిపాలు, దశరథేశసుతుఁడు పిన ♦ తల్లికోర్కి-
వెలయఁదమ్ముతో సీయట ♦ వీస్థలమునఁ, గొలుచున్నాఁడతని నెఱుం ♦ గుదురె? యనిన.

తే॥ ఔనవును వినియున్నాఁడ ♦ నరయలేదు, గంగప్రవహించు కోసలఁ ♦ గంటి నొకట
నరిదియగు కాల మడవిలో ♦ జరపుచున్న, వారు మీరేరి తనయలో ♦ పలుక వలతు ౮౦౬

చ॥ అనుకపటంపు మానికి ధ ♦ రాత్మజ యిట్లను మానిచంద్రమా!
అనఘులు సచ్చరిత్రులు మ ♦ హాత్ములు మీవలెనున్న పుణ్యులౌ
మునులయెడన్ మహోదరము ♦ పూను విదేహ ధరాతలేంద్రుఁడౌ
జనకుని ప్రేమపుత్త్రి నను ♦ జానకియందురు రాముగేహినిన్ ౮౦౭

తే॥ కఠినపథముల నడచి వి ♦ క్లమమునొంది, నారు వృద్ధులు ద్వంద్వముల్ ♦ పాఱఁదోలఁ
దలఁచినారలు మీరలే ♦ స్థలమునుండి, వచ్చినారన నిట్లురా ♦ వణుఁడుపలికె ౮౦౮

సీ॥ ప్రాయనలవికాని ♦ వరతనుభాసితుఁ, డింద్రునకింద్రుండు ♦ సాంద్రయశుఁడు
బ్రహ్మవంశజుఁడను ♦ స్వర్గమ్ముతోడ న, మస్తలోకములేలు ♦ మహితగుణుఁడు

వేదవేది రజత ♦ పృథ్వీధరము లీలఁ, బెల్లగించిన భుజ ♦ భీమ బలుఁడు
చౌదంతి కొమ్ము వ ♦ క్షమునకుఁ దొడవుగాఁ, బొసఁగఁ దాల్చిన లోక ♦ వీరవరుఁడు
తే॥ అతనివీథి వాకిట నిల్చు ♦ నట్టివారు, వేలుపులెనుమ్మి యారామ♦వీథులందు
తరువులెల్లను కల్పక ♦ తరువులెయగుఁ, గాపురంబా ప్రభునిది లం ♦ కాపురంబు. ౮౯
సీ॥ పాదంబులొత్తుట ♦ పాదరక్షలుమోచు, పనులు రంభాదుల ♦ పనులె ముగుద!
అడపకత్తెలు పాఁప ♦ పడఁతుకల్ కాళంజి, గొనువారు గంధర్వ ♦ వనజముఖులు
తన చండశాసన ♦ మున భానుచంద్రముల్, శీలముల్ మార్పడఁ ♦ జెలఁగువారు
ఇంద్రాది దేవత ♦ లెల్లరు తనయింటి, కావలివాండ్రయి ♦ క్రాలువారు
తే॥ నాకమునయందు భూమిని ♦ నాగమందు,గల యపూర్వ వస్తువులెల్లఁ♦గడమలేక
యుండునాతని నగరాన♦యువతి! యేమి,చెప్పనేర్తును? విభవ మొ♦చ్చెంబులేదు.౯౦
తే॥ అజుఁడొసంగిన యమితాయు♦వందువాఁడు,భవునిచేఁ జంద్రహాసంబు♦ పడసినాఁడు
గ్రహములంబట్టి చెఱలోనఁ♦గట్టినాఁడు,సకలసద్గుణవంతుండు♦సన్నుతాంగి!. ౯౧
తే॥ మంచినడవడి గలవాఁడు - మహితధర్మ, శాస్త్రవేత్త కందర్పుఁడా - శ్చర్యపడఁగఁ
దగిన పరువంబుగలవాఁడు - తప్పులెన్ని, యజహరాదుల గౌరవ - మడఁచువాఁడు.
తే॥ సకలలోకంబు లందున్న - సన్నుతాంగు, లెందఱోవాని దయగోరి - యెలయువారు
వారికోర్కులఁదాఁ ద్రోచి-వైచి యొక్క-, కాంతఁ బ్రేమించి యామెకై -కాచినాఁడు.
తే॥ అతఁడు పాలించు లంకయం - దాసమెయిని, కొంతకాలంబు వసియింపఁ-గోరి చాల
కాలముండి క్రమ్మఱినాఁడ-లోలనేత్ర!,యనుచుఁ బల్కి యాయమ తలం-పరయఁదలఁచె
తే॥ తనువె భారమంచుఁదలంచు - తాపసేంద్ర!, తపసు లార్యులు కోరంగఁ -దగనిహింస
సేయు నసురల నగర వ- సించుచుండ, వలసినంత కారణమేమి - వచ్చెమీకు?. ౯౫
చ॥ వనముల నిష్ఠమైఁదపము - వారకచేసెడివారి చెంతలన్
మొనసి వసింప కార్యజన - పూజ్యులు రాజులు గల్గు చోటులన్
దనివి వహించియుండకిటు - దర్పితులై బహు దుష్టకార్యముల్
పొనరుచు క్రూరదానవ స - సమూహములోఁ బనియేమినిల్వఁగన్?, ౯౬
చ॥ అనివచియించు సీతఁగని - యంతటఁగ్రై తవమౌని యిట్లు ప
ల్కును.మృగనేత్ర! యీరసము - క్రూరపథంబునఁ బోక హింసయున్
మనుజుల యొద్దనుండునని - తప్పుగ నెంచితి నిర్జరాళికం
టెను దనుజుల్ దురాత్ములెకి-డిందిగ యోగ్యులు మమ్ముబోంట్లకున్.౯౭
ఉ॥ రావణుఁడిట్లు పల్కి- రఘు ♦ రాముని దేవి తపోఽధికుల్ సదా
పావనులైన వారు చెడు ♦ పాపులఁ జేరఁగ రాదయరచు మా

యావులు రక్కసుల్ తలఁచి ♦ నట్టి స్వరూపము దాల్చువారలన్
భావన లేని దాట నటు ♦ పల్కఁగ వించుక వాఁడు కొంకుచున్. ౧౧౮

ఉ॥ ఈయమ శంకనొందెనని ♦ యెంచుచు దానిని కప్పి పుచ్చఁగాఁ
దోయము మార్చి యిట్టులనుఁ ♦ దోయజనేత్రి! బలిష్ఠులైన దై
తేయులు వారికిం బరులు ♦ దెప్పరముల్ ఘొనరింపనున్నచో
న్యాయము దప్పి లోకముల ♦ కాపద గూర్చరు వారలెన్నఁడున్. ౧౧౯

ఉ॥ ఆమె మనస్థిరత్వము ను ♦ రారి యెఱుంగఁగఁ గోరి యిట్లనన్
భూమిజ యిట్లు పల్కు రఘు ♦ ముఖ్యుఁడు కానల నున్న యప్పుడే
యా మనుజాశనావళుల ♦ నందఱఁబట్టి వధించుఁ బిమ్మటన్
క్షేమము చిత్తశాంతి ముని ♦ సింహులు చెందెద రెల్లకాలమున్. ౧౨౦

ఉ॥ నావుడు రావణుండు సుమ ♦ నస్విని! మర్త్యులు రాక్షసాళికిన్
హావడి గూర్చి కూల్తురన ♦ నౌర! శశంబు గజంబుఁ జంపదే?
వావిరి జింక చంపదె య ♦ వారణ ధీరత వారణ ద్విషున్
జేవచెడన్ ఖగాధిపుని ♦ జిహ్మగముల్ వధియింపవే యనన్. ౧౨౧

తే॥ క్రూర ఖర దూషణాదుల♦బారి సమరు, టీరు వినియుండ లేదొ ముని♦సేంద్ర! యనియె
నాఁడు రాముని కైన బ♦న్నంబు దలఁచి, వెడలు దుఃఖాశ్రుకణములఁ♦దుడిచికొనుచు.

ఉ॥ పుణ్యచరిత్ర! శూరులయి ♦ పొల్చు దినేశకులేశ ధర్మ నై
పుణ్యముచేత లంకఁగల ♦ పుణ్యజనుల్ నశియింప నక్షజి
ద్గణ్యులు సజ్జనుల్ క్రమలు ♦ దక్కి సుఖించుట నేఁట రేపటన్
నాణ్యము గాఁగ జూచెదరు ♦ న్యాయ మధర్మ తతిన్ జయింపదే?. ౧౨౩

తే॥ చక్కెరయుఁ దేనె యమృతంబు-చిక్కఁగలిపి, నట్లు సీత పల్కఁగ ముద-మందుచున్న
యసుర మనుజులు గెలిచెద - రన్నమాట, విన సహింపక గరువంపుఁ- గినుకఁ దాల్చి.

చ॥ కినియుచు నొక్కమానవుని - కిన్ సరిగాక సమర్థులైన య
ద్దనుజులు గూలిరందువు గ - దా? దశకంధరు బాహు మారుతం
బున నరుఁడొక్క యూఁపుననె - బూరుగ దూదియుఁ బోలెఁ దూలి యే
వననిధిఁ గూలువాఁడొ కన - వచ్చును రేపె వరాంగనామణీ! ౧౨౪

చ॥ చదురులు పల్కుచున్న వన - జాత ముఖీ! దశకంఠు వేనిగా
నెదఁ దలపోసి యిట్లు వచి - యించితి మేరువు నెత్తఁ గోరినన్
త్రిదివము గూలఁద్రోయఁగ న - రిత్పతి నంక్షుభితంబుసేయ నో
ర్వదహాను నార్పివేయఁగ ధ - రం దలక్రిందుగఁ జేయ నర్హుఁడా. ౧౨౫

ఉ॥ ఈ కరణిన్ వచించు దను ♦ జేశ్వరుతో నృపపుత్త్రి పల్కెనా
నాకవిరోధిఁ బట్టి చర ♦ ణంబులఁ గట్టి యడంచి బందిలో
నూకిన కార్తవీర్యుని య ♦ నూన భుజంబులు వేయి, నొక్క రెం
డే కరముల్ గలట్టి మను ♦ జేంద్ర విరోధియె త్రుంచివేయఁడే?

రావణుఁడు కోపముతో నిజరూపము చూపుట.

ఉ॥ జానకి యిట్లు పల్కఁగ ని ♦ శాచరు కన్నుల విస్ఫులింగముల్
వానగఁ జిందె దిక్కులకుఁ ♦ బర్వె భుజంబు లొకళ్లొకళ్లతో
నూనిక మోఁదె బొమ్మికము ♦ లుప్పరమంటెఁ బయోధిరావ మ
ట్లానికఁ బండ్లుగీఁటె ముని ♦ యాకృతిపోయెఁ జలంబు పెంపుచన్. ౨౨౮

చ॥ ఇతఁడు తపస్వి గాఁడనుచు ♦ నెంచి కలంక వహించి యెవ్వఁడీ
మతకరియంచు లోన లవ ♦ మాత్రమెఱుంగ నశక్యమైన దు
స్థితి గొనునట్లు క్రూర విష - జిహ్మగ మల్క ఫణంబు విప్పి వి
ద్రుతగతిఁ బైఁబడం దొడరు - తోపిక నొప్పెద శాస్యుఁడయ్యెడన్. ౨౨౯

మ॥ అనిరోధుండు యముండుపట్టుకొన స - హ్యాంబెంతయున్ లేని జీ
వునిచందంబునఁ గంపమొంది సురిఁగెన్ - భూపుత్త్రియచ్ఛోభయం
బును పోకార్పఁగ నేరఁ బిల్చు? నుడువం - బోనేమి గల్గున్? వెసం
బొనరింపంగ మఱేమియుండును? తలం - పుంబోవ దేత్రోవకున్ ౨౩౦

మ॥ అమరేంద్రాదులు సేవలంజలుపు బా - హాశక్తిసామర్థ్యముల్
తమినీక్షింపుమ యంచు రావణుఁడు దై - త్యశ్రేణి నిందించెదే
ప్రమదారత్నము గాన మానితిఁగృపా- భావంబునం గానిచో
దెమలంబట్టి కఱుకుక్కనం గొఱికి యేఁ - దిందున్ రుషాశాంతికిన్. ౨౩౧

మ॥ జలజాతేక్షణ! వంగ కెచ్చిరిలు శీ - ర్షశ్రేణిపై శీర్షకం
బుల చందంబున భక్తిపూర్వకముగాఁ - బొంకంబుగాఁ దాల్తు వే
ల్పుల చెల్వాల్ భవదీయ పాదరజముల్ - పోకార్చి సేవింప రం
జిలి పద్నాలుగు లోకముల్ సుఖముమైఁ - జెన్నారఁ బాలింపుమా!. ౨౩౨

సీత రావణుం బదరుట.

శా॥ ఆమాట ల్విని శ్రోత్రయుగ్మకముఁ దా - హస్తంబులన్ మూసి కాం
తామతల్లిక సీత, కుర్కురము పూ - తంబౌ హవిర్భాగముం
బ్రేమం గోరిన రీతిఁ బుణ్యచరితన్ - శ్రీరాము సత్పత్ని న
న్నేమన్నావుర దుష్ట! బాలిశ! నరా - శీ! ద్రోహి! పోఁగాల్పమే?. ౨౩౩

చ॥ తృణమున నిల్చు కంకణము - తీరగు ప్రాణము గోస మానసమై
గుణవతులైన వారు కుల - కోమల ధర్మములం దృజింతురే?
ఫణులను బోలు రాఘవుని - బాణకదంబము నీ శిరంబులం
గణఁకను ద్రుంచుమున్నె పడు - కం దలఁతేని తొలంగి పాఱుమా?. ౮౩౪

తే॥ అనుడు రావణుఁడనుఁ గను బ్బ త్తిరదన,కిణము లొప్పు వక్షమున నీ-యినుఁడు వైచు
విశిఖములు కొండపైఁ బడు ♦ విరుల కరణి, వ్యర్థములు గాక యేమేని♦ఫలముగనునె?

ఉ॥ ఓ వరవర్ణినీ! మదనుఁ ♦ డుత్కట బాధలఁ బెట్టుచుండె నా
యావి కృశింపసాగె నిఁకఁ ♦ బ్రాణము నీయడచేత నిల్చె న
న్నేవిధినైనఁ గావు మమ ♦ రేశ్వర కాంతలకున్ దురాసదం
బై విలసిల్లు భోగముల ♦ నందుమ యంచుఁ బదంబులం బడెన్. ౮౩౬

తే॥ కత్తిపోటుచేఁ బ్రాణము ♦ గ్గలఁగినట్లు, తనువునుండి జీవంబులు ♦ తరలినట్లు
లార్తినొంది జానకి లక్ష్మ♦ణా! యటంచు, నార్య! యంచు నాక్రందింప♦నయ్యదనుస

రావణుఁడు సీతం గొనిపోవుట.

తే॥ తొంటి శాపంబుఁ దలఁచి యా♦ దుష్టదైత్యుఁ, డురుభుజంబుల నానేల♦నొక్కపెట్టఁ
బెల్లగించి సీతను దాఁటి ♦ వెడల నీక, చేతులంజుట్టి రథమునఁ ♦ జేర్చిపెట్టె

తే॥ఉరముపై భయమునఁజేతు♦లుంచుకొనిన, చెలువతనప్రాణములఁగూడఁ♦దెలియదయ్యె
మట్టితో నామె మెఱుపులో ♦ మఱఁగిపోయె, రావణుం డాకసంబున ♦ రథముఁదోలె.

తే॥ అనలమునఁబడ్డపూఁగొమ్మ♦యట్లుసీత, వాడుఁదపియించుదొరలును ♦ వసలఁగుందుఁ
ద్రుళ్లిపడి లేచుఁగాలుసే♦తులు విదుర్చు, దిక్కులం జూచు వెఱగొందు♦దిక్కుమాలి

సీ॥ ధర్మమా! యీ యాప ♦ దను తొలఁగింపవే, యిదిగదా రక్షింప ♦ నదను నీకుఁ
బావనివమ్మ గో ♦ దావరీ దేవి! నీ, వేని దెల్పఁగదె యి ♦ య్యెడరు పతికి
వనదైవతములార! వందనములు మీకు, నాస్థితిఁదెల్పరే ♦ నావిభునకు
శైలంబులార! వృ ♦ క్షములార! పిక మయూ, రములార! మృగ నిక ♦ రంబులార!

తే॥ మొగుళులార! మీకును దయ ♦ పుట్టదేమి?, ఓదినేశ! భవత్కులా♦మోదకరుఁడు
రామునకు నీవు చెప్పఁగా ♦ రాదె? నీకు, లమున కియ్యది యొక్క క♦లంకు కాదె?

శా॥ అన్నా! లక్ష్మణ! యాపదల్ తలఁగ రా ♦ వన్నా! గురు జ్ఞాన సం
పన్నా! నిన్నవినీతినైఁ బనిపితిన్ ♦ మన్నించి వేరమ్ము యా
పన్నన్ రక్షణ సేయుభారమది నీ ♦ పై నుండెఁగాదే? దురా
త్మున్నిచ్చుం బరిమార్పరే భరత శ ♦ త్రుఘ్నుల్ కృపాపూర్ణులై. ౮౪౨

మ॥ భ్రమ గొన్నావు కలంగినావు సుడియన్ ♦ వత్సంబు గోల్పోయి దుః
ఖమునం గుందెడు ధేనువట్లు మిగులం ♦ గ్రందిల్లుచున్నావు గౌ
తమి! నీనెంజిలి చూడఁగా నెఱుఁగుమ ♦ త్ప్రాణేశుతో నీదు పు
ణ్యము పెంపారఁగ గొబ్బునం దెలుపవే ♦ నాదుష్ట కర్మస్థితిన్. ౨౪౩

తే॥ ఎదురుపడు దొనలార! మృ ♦ గేంద్రులార!, పక్షులార! యీభూమితో ♦ వ్రచ్చినన్ను
పట్టు నిరువది చేతులు ♦ పది శిరములు, బ్రుంగి ధరఁబడఁ గాంచిన ♦ వ్వాదురు గాక.

మ॥ ఉరుదుఃఖంబున సీత యిట్టులన నా ♦ యుష్కాలముం గోలుపో
వు రహిం బూనిన రావణుండు తరుణీ! పూఁబోణి! సింగారి! చ
క్కెర బొమ్మా! నను మానవుల్ గదిసి యా ♦ క్షేపించి గెల్పొంది నిన్
వెరవారన్ విడిపించు వారె? యని న ♦ వ్వెం జేతులం దట్టుచున్. ౨౪౪

ఉ॥ రావణు పల్కులన్ వినిన ♦ రాముని దేవి దురాత్మ! నీచ! మా
యావి మృగంబుఁ బంపి భవ ♦ దంతకు రాఘవు దవ్వుచేసి యే
యావల నన్ను బట్టితి కు ♦ లాపశదా! యనిసేయు తెంపు నీ
కావిధినున్నఁదో లకు శ ♦ తాంగము నిల్పుము మాటలేటికిన్?. ౨౪౫

ఉ॥ వీరుఁడవై తివేని పెను ♦ భీతిని దొంగిలనేల? పంద! నీ
వారలు రోషమూనఁగ భ ♦ వత్సహజాతకు ముక్కుగోసి యా
తీరున వారిఁజంపు రణ ♦ ధీరులు కానన వీథియందె యు
న్నారని గాక కుర్కుర గు ♦ ణంబున వచ్చితివేల? బాలిశా! ౨౪౬

చ॥ అనుటయు దైత్యుఁడిట్టులను ♦ నబ్జముఖీ! విను నన్ను బోటికిన్
మనుజులతోడ నాహవము ♦ మానక చేసిన నిందరాదె? రు
ద్రుని ఘనశైలమెత్తిన యు ♦ దూఢ భుజంబులు దొడ్డ న్యూనతం
జెనయవె? వంచనమ్మె తగు ♦ చెద్దుము మానవపాళి పట్టునన్. ౨౪౭

చ॥ అది విని సీత నిర్దయత ♦ నావడి చేసెడి క్రూరదైత్య దు
ర్మదులకు శత్రుసమ్ముఖము ♦ క్రాలుట లోపము వారితోడ బె
ట్టిదపు దురంబు సేఁతయు బి ♦ డెంబగు సాధ్వుల మోసగించు టొ
ప్పిద మగు నిట్టిపాపులకు ♦ వీర్యము మాన మనంగ నున్నదే? ౨౪౮

జటాయువు రావణు నడ్డగించుట.

సీ॥ అనునంత దుష్టాత్మ! యరిగెద వెచటికి?, నిలుమంచుఁ గాలాబ్ద - నినద లీల
గర్జించి నిప్పులు - గ్రక్కు కన్నులతోడఁ, బిడుగులఁ బోలిన - నుడులతోడ
మేరుగిరియె లేచి - మింటఁదిరుగుచున్న, దాయనన్నొప్పు కా - యంబుతోడ
శంపాభమౌ బలి - ష్ఠంపుఁ జంచువుతోడఁ, గొండకొండయు ధాఁకి - పిండిగా

తే॥ జలధి చెలరేఁగి భూమితోఁ - గలసిపోవ, నిలయవాయువ్వుకై వడి - వీచుచున్న
పక్షమారుతమునఁదరు-వ్రజము విఱుగ, గరుడుఁడని పుట్టలనుభుజం-గములుచొరఁగ

క॥ ఱెక్కలఁ బుట్టిన కరువలి, నక్కజముగఁ బైకి నెగసి ♦ యాకసమందుం
గ్రిక్కిఱిసి తూలు మృగములు, మక్కెక్కఁగ మిన్ను మిగుల ♦ మాఱుపు చెందన్

క॥ అరదమున ధరణిజం గొని, యురవడి నెటకేగు వాఁడ ♦ వుండు నిలుము నీ
గరువం బడఁచెద నీచా!, తెరువు గలదె నీకుఁ బోవఁ ♦ దేఁకువ? ననుచున్. ౫౬

తే॥ ద్రోహిరావణుఁ దలలతోఁ ♦ ద్రుంపనెంచి, యొజ్జకాళ్లులు మస్తక ♦ మెజ్జకుతిక
తోడఁగైలాసగిరి వోలె ♦ దొడ్డ తెల్ల, తనువుతోడ జటాయువ ♦ త్తఱిని వచ్చె.

క॥ బిడ్డా! భయపడకు మనుచు, నడ్డముగా నిలిచి యసుర ♦ నదలించుచు వీఁ
డెడ్డెతనమూని తాఁకం, డొడ్డాడెన యనుచు నుంత ♦ యూఱట పడుచున్. ౫౭

చ॥ చెడితివి నీవు బంధులకుఁ ♦ జేటొనరించితి దైత్యనాథ! యీ
పుడమి కుమారి సీత నిటు ♦ మోఱకు బుద్ధిని పట్టి తెచ్చితే?
విడువుము వీడవే ననువు ♦ వీడుట నిక్కము జీవితంబు గో
రెడు జనులెవ్వరేనియుఁ జ ♦ రింతురె యిట్టికుమార్గ వర్తనన్?. ౫౮

క॥ ఖరదూషణాది వీరుల, దురమునఁ బొలియించి పితర ♦ దొరకుఁ దనియ నిం
దురవుగఁ బెట్టఁగ నాతఁడు, నరుసముతోఁ గొనుట యెఱుఁగ ♦ వా? యవివేకీ!

తే॥ కోప ఘూర్ణిత మదకరి ♦ కొప్పరింప, శిలలు వైవఁ దలంచితే? చెనఁటి! పక్షి
యేడ? నను చంపుటేడని ♦ యెంచితేమి? విసము మ్రింగియు బ్రదుకును ♦ విశ్వసింతె?

క॥ హరిణములు పులులఁ గాంచిన, కరణిని దిక్పతులు జనులు ♦ కాలుండును దా
శరథులఁ జూచుచు నుందురు, వెరవేఁకివి నీవు బ్రతుకు ♦ వెంటయుఁ గలదే?

క॥ సుతసోదర సహితముగా, హతమాటకు నింతకంటె ♦ నధికమగు దురా
గతమును కలదే? కుగతికిఁ, గతమిది, యే జన్మమునకుఁ ♦ గలుగవు శుభముల్. ౫౯

క॥ ఈ నరవరులు త్రిమూర్తుల, లో నగ్రియు లాత్మలగుట ♦ లోకములో నె
వ్వానికిఁ బోల్పఁగ నగు? నిది, మానుగఁ దెలియంగలేక ♦ మత్తుఁడవై తే? ౬౦

క॥ అమరులఁ గాచిన నరవరు, కొమరుఁడు కోదండ ధరుఁడు ♦ కోత్తల నడరన్
సమయించుఁ దప్పదీ వీ, యమ విడి పరుగిడుము నేనె ♦ యతనిం జేర్తున్. ౬౧

తే॥ బ్రహ్మయిచ్చిననయాయువు♦ భర్గుఁడొసఁగు, ఖడ్గమునుమాయమంత్రముల్ ♦కడఁకతెల్ల
సత్యవంతుఁడౌ రాఘవు ♦ సాయకములు, బయలు వెడలు నంతవఱకే♦ బలయుతములు

తే॥ అనిన విని దైత్యవల్లభుఁ ♦ డౌఘు గఱచి, కనుల నిప్పు లురలఁ జూచి ♦ గ్రద్ద! నీవు

త్రోవ వీడుము కాదేని ♦ యీవు పోగడు, వారిఁ జూపుము తలగిల్లి ♦ వైచు వాఁడ
తే॥ శిత శరాళిచే నీయొమ్ము ♦ చీల్చికొనక- త్వరగఁ దొలఁగుము నిలువకు ♦ తప్తలోహ
గత జలం బది క్రక్కెనఁ ♦ గ్రక్కుఁగాక, యీమధురవాణి మీకడ ♦ కింక రాదు.
తే॥ ఇట్టు లసుర పల్కఁగఁ గోప ♦ మినుమడించి, సీతఁగని జటాయువు, తల్లి! చెనఁటిమొడలు
ఖండ తుండ ములగు; మహా ♦ క్రందనంబు, వలదు మనవారు లేరను ♦ వంత వలదు.

ఉ॥ కన్నుల నీరు ముత్యముల ♦ కైవడి యొమ్మునఁ జింద నేడ్వకో
యన్నుల రాణి! యీఱడిలి, యారయు తాలఫలౌఘు గుచ్ఛము
ట్లున్న శిరంబులీ పదిన ♦ మున్నతి మున్నితఁడేలు దిక్కులన్
భిన్నములై నిరాసములఁ ♦ బేర్చి పడం గనుమంచు నుగ్రుఁడై. ౧౬౬

చ॥ ఎఱకల బల్మిచే నశని ♦ యేపునఁ జావఁ బడంగఁ ద్రోసి య
మ్మొఱకు తలల్ ధరం జదియ ♦ మోఁదుచు ముక్కునఁ గన్నులూడ్చఁగాఁ
బెఱుగు జటాయు వయ్యసుర ♦ వీరుని తేరిని వీణెపెక్కుముల్
విఱుగఁగఁ దన్ని తోల్దొలుత ♦ వేల్పుల దీవన లందె నత్తఱిన్. ౧౬౭

ఉ॥ ఎన్నఁడు నిట్టిభంగ మెరి ♦ యింపని దైత్యమనంబు దిగ్గనన్
గన్నులు క్రాఁగు లక్కవలెఁ ♦ గట్టెఱు పొందగ సర్వలోకముల్
క్రన్నన సంచలింప దశ ♦ కంధరుఁ డయ్యెడ బిట్టు నవ్వుచుం
బన్నుగ వంచె భ్రూకుటిల ♦ బంధము తోఁ దనదొడ్డచాపమున్

ఉ॥ క్రొన్నెలరేకవంటి నెఱి ♦ కోఱలు దైత్యుడు చిత్రజల్లుగాఁ
బన్నిన బాణజాలములఁ ♦ బక్షమరుత్తునఁ గొన్ని దూల్చుచుం
గొన్నిటి గోళ్లతోఁ జఱచెఁ ♦ గొన్నియముండును భీతి నొందఁగా
భిన్నము చేసెఁ జంచువుల ♦ భీమబలుండు జటాయు వయ్యెడన్. ౧౬౯

ఉ॥ క్రూర భుజంగమంబులను ♦ గొబ్బునఁ గైకొన వచ్చు పక్షి రా
డ్వీరుని వోలె గృధ్రపతి ♦ డీకొని రక్కసి బొమ్మిడీకముల్
తేరిపయిం బడం బద హ ♦ తిం దొరలించుచుఁ గర్ణకుండలాల్
వేరిమి డుల్చి పైకెగిరె ♦ వెక్కసమంది సురారి చూడఁగన్. ౧౭౦

చ॥ దనుజుఁడు పట్టరాని బెడి ♦ దంబగు కోపముతో బదేను మా
ర్గణముల నాజటాయువు ను ♦ రమ్మున నాటఁగఁ నేసి వెండియున్
ఘన విశిఖమ్ములం దనువు ♦ గాసిలఁ జేయ ఖగేంద్రుఁడప్డు క్రుం
గెన యని వేలుపుల్ మిగుల ♦ ఖేదమునొందిరి పిచ్చలించుచున్. ౧౭౧

ఉ॥ గాయములందునుండి వడిఁ ♦ గాఱెడి శోణితపు ధారతోడ న
త్యాయత సత్త్వయుక్తుఁడు జ ♦ టాయువు చూడఁగ ముక్ఖరాద్యన్న

క్త్రోయధి నుండి తెల్లనగు ♦ తోయదమొండు ద్రవంబు గొంచు నా
ప్యాయముగా జడిం గురియు ♦ వైనము దోఁచె నభస్స్థలంబునన్. ౪౨౧

ఉ॥ ఊరుపు పుచ్చి కోపమున ♦ నుగ్రముఖుండయి పక్షిఱేఁడు దే
వారి భుజంబు లిర్వది న ♦ ఖావళి అక్కుచు దూఁటి ముక్కుతో
వారక ఱెక్కలం జఱచి ♦ వాని మహోజ్జ్వల తారహార యు
క్స్ఫార విశాల వక్షమునఁ ♦ బ్రబ్బిన కంకట మంటఁ జించఁగన్. ౪౨౩

చ॥ ఎరియుచు రావణుండు కరి ♦ నేషు శతంబునఁ బక్షిఱేని పే
రురమును గాఁడ నేసిన ముహూర్తము లోననె చింతనొందు ని
ర్జరులును మోదిలం బులుఁగు ♦ రాయఁడు దైత్యుని వింటినారి ని
బ్బరమునఁ బట్టి లాగెఁ దన ♦ బంధుర చంచువుతో బలంబునన్. ౪౨౪

తే॥ ఈశుతోడఁ గైలాసంబు ♦ నెత్తినట్టి, లావరి శరాసనము నోట ♦ లాగి కొంచు
నింద్ర ధనువుతోఁ దెల్లని ♦ సాంద్రమేఘు, మట్లు వెలసె; నాతని బల♦మరయ వశమె?

మ॥ వెను చూపింపని వక్షముం బొరయు నా ♦ వేగంటిఁ బొఱింగఁ జే
సిన దైత్యేంద్రుని విల్లు శూలిధనువుం ♦ జెండాడు శ్రీరామ చం
ద్రున కుం దండ్రిగ నొప్పి యాజికి సుమి ♦ త్త్రిండైన పక్షీంద్రుఁ డు
క్కున నోటంగొని కాళ్లతో విఱిచె ది ♦ క్కుల్ చూచి మేల్మేలనన్. ౪౨౫

తే॥ లోక కంటకుఁడైన యా ♦ నాకవైరి, విల్లు విఱుగుట గని కోప ♦ వివశుఁడగుచుఁ
ద్రిపుర సంహారకారకో ♦ ద్దీప్తమైన, శరమువంటి శూలమువైచె ♦ జగము వడఁక.

ఉ॥ శూలము తన్ను చంపునని ♦ స్రుక్కక నీడజ రాజు కాంచి నా
మేలిమిఁ జూడుమంచుఁ గడు - మేకొని వక్షముతోడఁ దాఁకఁగా
వేలుపు లిద్ది సాహసము ♦ విస్మయ మంచు వచించి చేతులన్
బోలఁగఁ దట్టి కేఁకలిడి ♦ బోరన నార్చిరి మెచ్చులాడుచున్

చ॥ వెల చెలియింటికిం జనిన ♦ పేదను బోలె, సతీమతల్లి వ
త్రిలని గృహంబునం దతిథి ♦ బృందమువోలెఁ, బరేశు చింతయే
చెలువము గాఁగ నొప్పు ముని ♦ సింహునిగాంచిన యొప్పులాఁడి చూ
పుల వలెఁ, గ్రమ్మఱిల్లె వ ♦ డిఁ బోయిన రావణు శూలమత్తఱిన్. ౪౨౬

చ॥ కినుకను వేఱుకై దువును ♦ కేలఁ గొనం గమకించు నంతలో
నన రథచోదకుం జదిపి ♦ నాలుక వెల్వడ మూర్ఛ మూఁడ్చి రా
వణుఁడు కలంగి వందురఁగ ♦ వాని ముఖంబులు రక్తసిక్తమై
మున్నుఁగఁగ లక్ష్యముంచి తగు ♦ పోఁడిమితోఁ బయివైచె నాతలన్, ౪౨౭

తే॥ విసరికొట్టిన తలఁగాంచి ♦ వెక్కసమగు, బిడియమును కక్కసంబును ♦ పెనఁగొనంగ
రావణుఁడు దండమునఁ బక్షి♦రాజుఁ గొట్టె, బర్వతమువలె భువిఁ బడెఁ♦బక్షిఱేఁడు.

తే॥ అంతఁ దీక్ష్ణదృష్టియును వెన్నంటఁ జాల, నట్టి వేగంబుతోఁ దాన ♦ స్యందనంబు
నడపుకొని పోయె దానవ ♦ నాయకుండు, సీత పుంటిపై నిప్పించు ♦ చెన్నునొంద.

ఉ॥ ప్రుక్కడి దైత్యుఁ డేగుటయు ♦ భూమిజ దుఃఖముఁగాంచి చెచ్చెరన్
నిక్కిమహోద్ధతిన్ మెఱవ ♦ ణించుచు శోకము నొంద కమ్మ! యీ
టక్కరిఁ గూల్తు నేనని జ ♦ టాయువు దివ్యుల సంతసంబుతో
నెక్కడ కేగెదంచు దను ♦ జేంద్రు శతాంగము నడ్డగించుచున్. ౮౮౩

చ॥ బలమున వాని దండమును ♦ పట్టి తటాలున లాగివైచి వా
జులఁ దన శాత చంచువున ♦ జొత్తిలఁ బొడ్చి వధించె జీవితం
బులు గొను మృత్యుదేవతయు ♦ భూరిభయంబునఁ గేలుదోయి కం
పిలఁ గొనియెన్ రథం బవల ♦ భిన్నము చేసెఁ దదున్నతుల్ సెడన్. ౮౮౪

చ॥ అరదము నుగ్గుచేసి భుజ ♦ హంకృతి మాపి శరాసనంబులన్
గరముల నూడ్చివైచి రణ ♦ కర్మము సాగక చేసి లోభులం
బొరసిన ద్రవ్యరాశి క్రియఁ ♦ బొల్చు నిమంగములన్ సరాలునన్
గెరలిపడంగ లాగికొని ♦ కీడ్పడఁ జేసె జటాయు వాలనిన్. ౮౮౫

చ॥ చలమున వాని శీర్షములఁ ♦ జక్కగ మోఁది శ్రమంబు గూర్చి బా
హులపయి ఱొమ్ముపై శితన ♦ ఖోత్కరశక్తిని ఱక్కముక్కుతో
నలిగులిసేయ దైత్యకుల ♦ నాథుఁడు సుక్కుచు విహ్వలించుచున్
నిలిచినఁ గాంచి నీ బలము ♦ నేరుపు నింతయె యంచుఁ గేరఁగన్.

క॥ ఉగ్రుఁడయి దైత్యనాథుఁ డు, దగ్రత హారుఁడిచ్చు చంద్ర ♦ హాసము పెలుచన్
వ్యగ్రమతిఁ బూని వానిని, నిగ్రహమున నేసె విబుధ ♦ నివహము బెదరన్. ౮౮౭

చ॥ అపజయ మెట్టిదో యెఱుఁగ ♦ నట్టి జటాయువు వృద్ధుఁడౌట మో
క్షపదము చేరువాఁడగుటఁ ♦ గ్రవ్య భుగీశ్వర చంద్రహాస సం
తపన మహోగ్రతన్ బలము ♦ దక్కి సురేంద్రుని వజ్రధారచే
విపుల గరుచ్ఛిదం బయిన ♦ పృథ్వీధరం బనఁ గూలె నేలపై. ౮౮౮

చ॥ ఎఱకలు త్రుంగి మేదిని ప ♦ యింబడె గృధ్రవిభుండు దేవతల్
పరుగులు వాఱి రెచ్చటికొ ♦ పార్థివనంధన దిక్కులేనిదై
సురిఁగె నటంచుఁ జిత్తముల ♦ శోకము నందిరి తాపసేంద్రు ల
తఱిని సువర్ణ పుష్పములు ♦ దండడి రాలెను కంకరాజుపై. ౮౮౯

ఉ॥ రావణుఁడార్చె వాగుర ♦ నొంటంగి దగుల్కొను లేడివోలె భూ
దేవి తనూజ విహ్వలత ♦ దీల్పడె నూర్చె వడంకె నొచ్చె దుః
ఖావిల తప్తచిత్తయయి ♦ యాదరువా కొమ త్రుంగిపోవఁగాఁ
దీవియవోలె నేలఁబడి ♦ తేఱక మిక్కిలి కుంది దూపిలెన్. ౧౯౦

తే॥ నన్ను కాపాడ వచ్చిన ♦ నయగుణుండు, గృధ్రరాజు గతించె ది ♦ క్కెవ్వరింక
ననుచు జానకి మిక్కిలి ♦ యంగలార్చె, నాదరువుపోవ వెల్లువ ♦ సలయుభంగి. ౧౯౧

చ॥ తెలివి యొకింత లేక గుణ ♦ ధీయుతు లక్ష్మణు పల్కులన్నిరా
కలనముచేసి కోపమునఁ ♦ గాఱులు పల్కితి సాగనంపి త
త్ఫల మిపు డొందితిం దవిలి ♦ బానటయైన జటాయు వీల్గెఁ గా
వల మది యెట్టి కష్టముల ♦ పాల్పడఁ జేయునొ! యేమి చేయుదున్? ౧౯౨

చ॥ శరణ మొసంగి రక్షణము ♦ సల్పఁగ వచ్చిన యాతఁ డీల్గుటా?
నరకమునొందఁగాఁ దగిన ♦ సంజుడుదిండి జయంబు నొందుటా?
కరకరిపాపమే జయము ♦ గాంచునె? ధర్మమె యోడిపోవునే?
ధరఁగల సర్వశాస్త్రములు ♦ దబ్బఱలే? సుకృతంబు వ్యర్థమే? ౧౯౩

ఉ॥ కొంకక యేను బేలనయి ♦ కోరుటఁ బట్టియె దూరమేగు వీ
రాంకవరేణ్యులార! తగు ♦ న్యాయపథంబున నేగువారికిం
బొంకపు మార్గదర్శియగు ♦ పూతచరిత్రుఁడు తండ్రికంటెు ని
ర్వంకలఁ బ్రీతిశాలి యగు ♦ పక్షివరేణ్యుని చూడ రండిటన్ ౧౯౪

తే॥ క్రొత్తడి తనంబు చెడఁగొట్టు ♦ కొనకయుంట, నాప్రయత్నమేయైన, నీ ♦ న్ననువు సెందు
రాముకోదండమునకు నే♦ రాణఁబొచ్చు, వంశమునకబ్బె నాచేటు♦వలనఁబబ్బు. ౧౯౫

తే॥ కొడుకుకై ప్రాణములువీడు ♦ కోసలేంద్ర!, మైత్రికై ప్రాణములువీడు ♦ మాననీయు
నజ్జటాయువు దివిఁబరి ♦ ష్వంగసుఖము, గొసఁగఁబిలిచితే? తా నిన్ను ♦ గూడవచ్చె.

తే॥ ఒఱలుచిటులుండు జానకి ♦ నెఱికలు తెగి, సడు జటాయువుఁగని శేరి♦సయిని మట్టి
పెళ్లతో నంసమున నామెఁ♦బెట్టికొనుచు, గగనవీథిని పఱచె నా♦క్రవ్యభుజుఁడు ౧౯౭

తే॥ చెనఁటి యాకాశ వీథిని ♦ శీఘ్రగతిని, జరుగఁ గన్నులు మనసును ♦ గిరగిరమని
తిరుగ ధృతిచెడి ♦దిక్కులు♦ తెలియకుండ, తన్ను మఱచి జానకిచేష్ట♦దప్పియుండె. ౧౯౮

తే॥ పిదపనిసుమంత, తెప్పిటి ♦ విహగవిభుఁడు, కుంటిదెసఁగాంచి దైత్యుండు♦మిగులవేగ
మునను జనకనందిని గొని ♦ పోవుటరసి, మనసు తపియింపఁగుంది యి♦ట్లనియెఁ దుదకు.

క॥ లేరెరి తనయు లిచ్చట, రారెరి ధరాత్మజాత ♦ రావడి యుడుపం
గ్రూరాత్ముల రాక్షసుల, నేరీతిం గూల్చు వారొ? ♦ యెయ్యది తెరువో?. ౨౦౦

క॥ రాకాసులఁ బరిమార్పఁగఁ, గాకుత్స్థులు జగతిబద్ధ ♦ కంకణులగుచో
సీకరణితగునె సీతకుఁ, గైకేయి కడంక యెంత ♦ గావించెఁ మదిన్?. ౯౦౧

క॥ పరమాత్ముఁడె రాఘవుఁడై, పరఁగె నసురవధముసేయఁ ♦ బాపాత్ముఁడు కా
వరమున నిటువంచించెను, పురుషోత్తము నెదుట నిలువఁ బోలియకయున్నె?. ౯౦౨

క॥ నాముద్దుల తనయుఁడు శ్రీ, రాముఁడు రక్కసులనెల్లఁ - గ్రచ్చఱఁజంపున్
దామరస జన్మశాపము, చే మానిని దాఁక వెఱచుఁ ♦ జెనటి యసురయుఃన్. ౯౦౩

క॥ జనకజ రక్కసిచెఱఁబడె, ననిసేయఁగఁ దగినతెక్క ♦ లఱువ్రైనన్
వనితారత్న సతీత్వం, బనునెఱకలు త్రుంగవనుచు ♦ నారట ముడిగెన్. ౯౦౪

ఉ॥ సత్తువ తగ్గి ఱెక్కలును ♦ జాఱఁగ సీత చెఱన్ వదల్పలే
కత్తిన సిగ్గు రాఘవుల ♦ యందలి ప్రేమయు మానసంబులోఁ
గ్రొత్తలువాఱ నిద్రగొను ♦ కోపునఁ గన్నులు మూసియుండె లో
నుత్తలపాటుతోఁ దెలివి ♦ యొయ్యనఁ దప్పకయుండె ధీరతన్. ౯౦౫

తే॥ త్వరగఁ బదిలంబుగాఁగ రావణుఁడుజనక,తనయఁగొనిపోయియామెను-తాఁకవెఱచి
విసమువంటి రాకాసుల - పిండునడుమఁ, బందినుంచె నశోకికా - వనమునందు. ౯౦౬

లక్ష్మణుఁడు రాముఁ గానఁ బోవుట

తే॥ అచట హేమకురంగంబు - నంటిపోవు, ననఘురాఘవు క్షేమంబు - నరసిరాఁగ
సీతయంపిన సౌమిత్రి - చెలువునింక, నరయఁబోదము వారల - మఱవనగునె? ౯౦౭

క॥ జానకి నొంటిగ విడుచుట, చే నేమగునో యటన్న - చింతను సీతా
జాని విడఁ గాంతి మాసిన, యానగరము వీడు - భరతు నంగముతోడన్. ౯౦౮

క॥ సాగరమున నౌకంబలె, వేగిరమున నడచి రాము - వీక్షించి మన
స్సాగరము నడఁచి పరిము, త్సాగరమున మునిఁగెఁగనులు - తనివింబొందెన్. ౯౦౯

క॥ తడఁబడి భీతిం బొరయఁగ, నెడముగు మారీచురవము - నెఱుఁగమి వలనన్
బుడమి తనయ బెగడెడునని,యెడఁదఁదలఁచు రాముఁడతని-నెలమింగనుచున్. ౯౧౦

ఉ॥ దేహముతోడ మానసముఁ ♦ దీఱని విక్లమమంది వచ్చె సం
దేహముతోడ మానసముఁ ♦ దీఱని విక్లమమందు నాకడన్
మోహముతోడ మానసము ♦ మూర్ఛిలఁ దొందఱ పెట్టి పంపవై
దేహియె కారణంబగు వి ♦ ధిం దొలఁగింప జనుల్ సమర్థులే? ౯౧౧

చ॥ అని తలపోయుచున్న తన ♦ యన్నను డాసి నమస్కరింపఁగా
ననుజుని కౌఁగిలించుకొని ♦ యత్తరపాటున వచ్చుటేలనన్

వినుటకు వింతయైన ధ్వని ♦ వీనులఁ జేరఁగ నుమ్మలించి మ
జ్జనని భయంబు నొందెఁ బలు ♦ చందములన్ దగవ్రాఁది పల్కినన్.

ఉ॥ నీవరశక్తి ధైర్యముల ♦ నేనెఱిఁగింప వినంగ నొల్లకే
పోవక యుందువేని పడి ♦ పోయెదఁ జిచ్చున నంచుఁ గానలో
దావముఁ గూర్చి పోవునెడ ♦ ధర్మము కాదని యందు నిల్వలే
కీవగ నామెఁగావ మది - నెంచితి నంచనుజుండు పల్కఁగన్. ౯౦౩

ఉ॥ చావఁగనున్నఁదప్పునొకొ? - సంకటముల్ దొలఁగంగ నూఁకు నే
ర్పేవిధి లేని దక్కట! వి ♦ హీనమతిం బదరె న్నిజంబుగాఁ
గావలి లేనిచో నెడరు ♦ గల్గును వచ్చిన యాపదావళుల్
పోవవు వేఱునేయుటకుఁ ♦ బూనిన సోఁకుల తంత్ర మియ్యదా. ౯౦౪

ఉ॥ నీయెడఁ దప్పులేదు గుణ ♦ నీరధి! ధీ రహితాత్మ సీత నీ
వాయెడఁ బల్కు పల్కుల న ♦ నాదృతి చేసెను నేఁదలంచి న
ల్లోయది పూని నన్ జెఱచె ♦ నే యని యెన్నఁడు నేని డెంద మ
త్యాయతమై కలంకమతి ♦ నందని రాముఁడు కుందె నెమ్మదిన్. ౯౦౫

ఉ॥ కాలము త్రోవఁగా ఫలము ♦ గల్గదు జానకిఁ గాంచు పిమ్మటన్
దూలును చింత వేఱొకట ♦ దోరదయంచు వచించి క్రించరన్
జాలగ దవ్వు నారసము ♦ చందమున న్నడతెంచి లోల వ
క్రాలక సీతయుండిన మ ♦ హావనమున్ దరిసించి యయ్యెడన్. ౯౦౬

శ్రీ రాముఁడు సీతలేమికిఁ జింతిలుట.

ఉ॥ శ్రీరఘువీర శేఖరుఁడు ♦ చింతను పర్ణకుటీరమందు కాం
తారమునందు నెచ్చటను ♦ ధారణి కన్యక జాడ గాన క
ట్లూరక భ్రమాన్పడ న్నిలిచె ♦ నొత్తిలి కాయము జీవువీడి ని
స్సారత నొంది పిమ్మటను ♦ సంకట మందుచు రోయు కైవడిన్. ౯౦౭

ఉ॥ జీవితవాంఛపై విసుగు ♦ చెందిన రాఘవ సార్వభౌముఁడ
ద్దేవిని కానమి న్నిలిచె ♦ దివ్యనిధిం దనకంచు డాఁపఁగాఁ
జేవిడఁ జోరుఁడొక్కరుఁడు ♦ చేరి ధరాస్థలిఁ గొల్లగించి కొం
పో వెతనొంది దిగ్భ్రమము ♦ పొంది యలంగెడు దీను కైవడిన్. ౯౦౮

చ॥ తిరుగఁగఁ జొచ్చె భూమియు న ♦ దీనదముల్ కడు సంచలించె సా
గరములు ఘూర్ణిలెన్ గిరులు ♦ క్రక్కదలెన్ దొలివేల్పు కన్నులుం
దిరిగెను సూర్యచంద్రులును ♦ దిక్కఱి త్రోవలఁ దప్పినారు శ్రీ
వరుఁడు తపింప నెయ్యది భ్రమ ♦ వంబుగ నిల్వఁగఁ జాలుఁ జెప్పుమా?:

శా॥ కోపంబూనునొ పాడిపైఁ? దనదయం • గోపించునో? పాపముం
గోపంబారఁగఁ జూచునో? త్రిదశులం • గోపించునో? పఠానులం
గోపస్ఫూర్తిని కాంచునో? శ్రుతులపైఁ • గోపించునో? వేనిపై
గోపంబూనునొ? యేమియౌనొ? యనుచుం • గుందెన్ జగజ్జాలముల్.

చ॥ సకలము డిందె లోకవిభు - చక్కని గర్భము సొచ్చువేళలోఁ
గకవికచెంది లోకములు - క్రన్న విపర్యయ మొందుకై వడిన్
సకల జగచ్ఛరణ్య గుణ - జాలుని రాము మనంబు వేఁగఁగా
మెకములు కొండలుం జనము - మేదిని నాకము చెందె దుఃఖముల్. ౯౨౧

ఉ॥ కాంచుము తేరి చక్రము ది - గంబడి పోయినదారి యియ్యెడన్
గాంచుము దేవిఁ దాఁక భయ - కంపితుఁడై భువిఁ బెల్లగించుటల్
కాంచఁగరాదు కార్యమిటఁ - గాడ్పడి యజ్ఞులపోల్కి నిల్చినన్
కాంచఁగ నౌను వారు దవు - గాఁ జను ముందని లక్ష్మణుండనన్. ౯౨౨

రామలక్ష్మణులు సీతను వెదకుచుఁబోవుట.

చ॥ సరియని రామచంద్రుఁడును - చయ్యన నాయుధముల్ ధరించి పెం
దెరువును పట్టి ప్రాఁకులవ - నీ ధరముల్నలఁగంగ వేగమై
నరదము భూమిమీఁదఁ జని - నంతకు దుర్గమ కాననస్థలిన్
దరియుచు దాఁటుచుం గడఁక - తక్కక యేగె ననుంగుఁదమ్ముతో. ౯౨౩

చ॥ ధరణి శతాంగ చక్రముల - దారియు గుర్తులు తేలిపోయి యం
బరమున నేగినట్లు నడి - పాఱుటచే వ్రణమందు నీఁకె పో
టారసిన లీలఁ దోఁపఁ గన - నోపుట కెయ్యది మార్గమంచు నం
బురుహవిలోచనుం డనఁ బ్ర - పూర్ణ గుణాంబుధి లక్ష్మణుండనున్. ౯౨౪

శా॥ అన్నా! చూడుము తేరు దక్షిణదిశా - ప్రాంతానకుం బోయిన
ట్లెన్నంగాఁదగు నీశరంబు పొడవే - యీవ్యోమ మార్గంబు నీ
కన్నుల్ బాష్పము గార్చుచుండ నెదియుం - గాన్పించునే? పోదమీ
తెన్నుంబట్టి యుదంతముల్ తెలియనౌఁ - దెల్లంబుగా మీఁదటన్.

చ॥ అన నది యుక్తమంచు వసు - ధాధిప వర్యుఁడు తమ్ముతోడ యో
జనములు రెండు దాఁటిచని - చక్కటి నొక్కనగేంద్రమే ప్రభం
జనహతిఁ దల్లక్రిందులుగ - జాటినకై వడి వీణెటెక్కె మొం
డనువుగ ధారణిం బడుట - యల్లనఁ గాంచెను సంశయించుచున్. ౯౨౬

చ॥ కని జనకాత్మజాతకయి - కయ్యము గల్గిన దియ్యెడన్ భరం
బున దనుజాళితో విబుధ - ముఖ్యులకంచుఁ దలంచి తుండ మ

ర్దనమునఁడాలు ప్రీలఁగని - తద్దయుఁ గన్నుల బాష్పబిందువుల్
తొనఁకఁగ లక్ష్మణుంగని సు - దుఃఖముతో రఘురాముఁ డిట్లనున్. ౯౭

చ॥ అరయుము లక్ష్మణా! జనకుఁ - డైన జటాయు కరాళ తుండ దు
ర్భరహతిచేతఁ ద్రుంగినది - రాజిత సత్త్వముచే నెదుర్చు న
ప్పరమగుణాబ్ధి కేమిగతి - పాటిలెనో? యొకరుండు దేహముల్
వరలెను వార్ధకానఁ బలు - వత్సరముల్ కడద్రోచె నావుడున్. ౯౮

ఉ॥ మంచిదె తండ్రి చాల మతి - మంతుఁడు వృద్ధుఁడు సత్త్వశాలియున్
గ్రంచరనేగి యాతనిని - క్రాంతము వారల నడ్డగించుచున్
మించి నిశాటులం దునిమి - మేలుగ సీతచెఱన్ వదల్చు యో
చించుచు నిట్టులుంట సాగ-సే యని తమ్ముఁడు పల్క రాముఁడున్. ౯౯

ఉ॥ జాలమొనర్ప కేగుటయె ♦ చక్కటియంచుఁ దలంచి భూమిపై
గాలివలెం జరించుచును ♦ గాలిపటంబు క్రియన్ భజించి జం
ఘాలురు రామలక్ష్మణులు ♦ కార్ముకమొక్కటి యింద్రచాపముం
బోలెఁ బయోధి వీచికయుఁ ♦ బోలెఁ దునుంగుట గాంచి రచ్చటన్. ౧౦౦

ఉ॥ తమ్ముఁడ! కాంచితే ధనువు ♦ ధారణిఁబడ్డది దేవదానవుల్
క్రమ్మి పయోనిధిం జిలుకు ♦ కవ్వపుఁగొండను బోలు సత్త్వుఁడుం
దమ్ములఁబొందుఁ బోలిన ప్ర ♦ తాపము గల్గిన యజ్జటాయువే
యమ్మెయిఁ ద్రుంచెనంచు సమ ♦ రావనిఁజూచుచుఁ బోయిరిద్దఱున్. ౧౦౧

తే॥ మఱియుఁగొంతదూరముపోయి ♦ మరలఁగనిరి, శూలమొక్కండునారాచ ♦ జాలమున్న
తూణములు రెండు కొండల ♦ తుండులట్లు, పడి విరాజిలు టాశ్చర్య ♦ భరితులగుచు.

తే॥ మఱియుఁగొంతదూరముపోయి ♦ వెలుఁగుగొలుప, సూర్యచంద్రులురిక్కలు ♦ సొరిదిఁజేరు
కరణినున్న బొందడమును ♦ కానయెల్లఁ, గ్రమ్ముకొనఁ జీల్చివైచుట ♦ గాంచిరచట. ౧౦౩

తే॥ ప్లవన జవన తురంగముల్ ♦ పడినచోటు, సారథియుఁ దలదెగిపడి ♦ చచ్చుతావు
వానియనుచరుల్ కెడసిన ♦ తానములును, పంక్తికంఠుఁడు పోలిన ♦ పట్టుగనిరి. ౧౦౪

తే॥ ప్రళయవేళను భానుబిం ♦ బములు పెక్కు, లుర్విఁగూలిన కరణి ర ♦ త్నోజ్జ్వలత్ప్ర
శస్తకుండలములు విభూ ♦ షణచయంబు, తెరలుటంగని కేలువి ♦ దిర్చికొనిరి. ౧౦౫

తే॥ అంగదములు కుండలములు ♦ హారరత్న, మకుటములు పెక్కులున్నవి ♦ మనజనకుఁడు
వృద్ధుతోఁ బోర నిల్చిన ♦ వీరవరులు, శరభములఁ బోలుపెక్కండ్ర ♦ జాడ దోఁచె. ౧౦౬

తే॥ శ్రీశుఁడిట్లన లక్ష్మణ ♦ సింహమువిని, తలలుచేతులు పెక్కులై ♦ తనరుకతన
తండ్రితో ననిసేసిన ♦ దైత్యవరుఁడు, దశముఖుండని నాథుదిఁ ♦ దలఁతు నని యె

తే॥ తమ్ముపలుకులు నమ్మిడెం ♦ దమ్ముకనులు, నిప్పులురలంగఁ జూచుచు ♦ నెగచినడచు
రఘువరుఁడు రుధిర సాగ♦రమునఁదేలు,నురుతరాద్రినాఁ,జనుజటా♦యువునుకాంచె.

జటాయువుంగాంచి రాముఁడు చింతిలుట

ఉ॥ తత్తఱమంది రాఘవుఁడు ♦ తామరఱేకులవంటి కన్నులం
జొత్తిలు బాష్పముల్ తెరవు ♦ చూపఁగ నీయక యడ్డువెట్టఁ దా
నొత్తిలి తండ్రికై వడిన ♦ నూత్కర వైఖరి నొప్పు పక్షిరా
జోత్తముపైఁ బడెన్ భవుకి ♦ లోచ్చయమందొక యంజనాద్రినాన్. ౯౩౯

తే॥ గడియసేపు రాముఁడు సొమ్మ ♦ గాంచియుండె, లక్ష్మణుం డశ్రుమిళితజ♦లంబుచల్ల
నలినదళలీల గల నయ ♦ నములుదెఱచి, మెల్లమెల్లన నిట్లని ♦ పల్లటిల్లె ౯౪౦

చ॥ పితరులఁ జంపుకొంచుఁ ♦ బృథివీస్థలి నెవ్వఁడు తొల్లి నావలెన్
బ్రతికెను? ముస్నె కన్నపితృ ♦ పాదుని పీడితి మాకుఁగాఁగ నీ
శతి ననువుల్ త్యజించితివి ♦ తండ్రివి నీవు నిఁకేది దిక్కు? దు
ష్కృతినగునేను మీయెడఁ బ ♦ రేతవిభుండనుగా జనించితిన్. ౯౪౧

చ॥ జననిని బోలు ప్రేమగుణ ♦ శాలివి భావి నెఱుంగ కిట్టులే
ననయము నొందితిన్ దెలివి ♦ నందని జానకి కీడు ద్రోవఁదో
డెనయుక రొంటిమై నిడుమ ♦ నెన్నక మిత్రఋణంబు దీర్చితో
క్కనికినిగాని నేనిఁక వ ♦ గం గడియించుట యే ఫలంబుకై ?. ౯౪౨

ఉ॥ ఏనును తుచ్ఛజీవముల ♦ నీఁగియె యుందును చూడలేని స
న్మానుల దుఃఖముల్ దొలఁప ♦ మాటయొసంగితిఁగాన జీవముల్
పూనినవాఁడ ప్రామానివలెఁ ♦ బొల్చి సుకృత్యము చేయకున్నచో
నీసరజన్మముల్ నిలుప ♦ నిచ్ఛవహింప ధరాతలమ్మునన్ ౯౪౩

చ॥ తరుణి చెఱం దగుల్పడుట ♦ ధర్మచరిష్ఠుని నిన్ను చంపు ము
ష్కరుఁ డసువూని యుండుటయు ♦ గాదిలి తండ్రివి మమ్మువీడుటల్
మెరమెరనింప హస్తమున ♦ మేరువువోలిన విల్లుపూని చి
త్తరువు క్రియం జలింపక వి ♦ తంబఱి నిల్చిన వాఁడఁజెల్లరే!. ౯౪౪

మ॥ ననుబోల్కిరితిగల్గు వారు గలరే - నాకెంబుగాఁ బ్రాకృతం
బనుభోగించుచునున్న సీత గనుగో - నవ్యాహతస్థైర్యముల్
దనరం జూపి కృతార్థతంగొను మహా - త్మా! యొక్కనీచుండు ని
న్ననుమానింపక కూల్చిపోవ నిఁక శౌ - ర్యం బుండియుం గాల్పనే ౯౪౫

తే॥ పలువితంబుల నృపుఁడిట్లు - పనవిచిత్త, వికలతం జెందె;సౌమిత్రి - వెగడుకుడిచె;
నపుడు సుంత తెలివినొంది-యండజేంద్రుఁ, డూర్పుపుచ్చుచు నిర్వర-నొగినిగాంచె.

తే॥ రాఘవులఁగని సమ్మద - స్రములుగురియ, తెగినఱెక్కలు ప్రాణంబు - తివిరిసప్త
భువనములఁ బొందుపోలికఁ-బొంగినింద-పాపిపై చితినినియల్లఁ-బలుకఁదొడఁగె. ౯౪౭

జటాయువు రామలక్ష్మణులకుఁ గర్మప్రభావము దెలుపుట.

ఉ॥ పుణ్యచరిత్రులార! పాలి ♦ వోవు శరీరము వీడ నుంటి నా
పుణ్యవశంబునం దెలియం ♦ బొందితి మిమ్మని చేరఁ బిల్చి యా
పుణ్య జనేశు శీర్షములఁ ♦ బొడ్చిన ముక్కున భానువంశ రా
డ్గణ్యుల మస్తకంబుల రు ♦ టంబుగ మూర్కొని వెండి యిట్లనున్. ౯౪౮

ఉ॥ వంచనచేత జానకికి ♦ వచ్చె దొసంగని మున్నె యెంచితిన్
జంచలనేత్ర నొంటి నుట ♦ జంబున వీడితిరేల? యన్న ధ
ర్మాంచిత మూర్తి లక్ష్మణుఁడు ♦ హావడి కారణమెల్లఁ దేటగా
వించి వచింప నాతఁడును ♦ వీనులు క్రుంగ వినంగ లేమికిన్. ౯౪౯

తే॥ వెండి మోమును గన రామ♦విభుఁ డెఱింగి, తెలుపఁ జెవికడ సౌమిత్రి♦తెలియఁ బలుక
విని గ్రహించి కుమారులు♦వెగడు పడక, యుండునట్లు పల్కఁగ నెంచి♦యొయ్యననియె

తే॥ క్రొత్తగా నొక్క-రెద్దియుఁ♦గూర్పలేరు, జన్మ సుఖ దుఃఖములు కర్మ♦సంచయమునఁ
గలుగు నని యెఱుంగక యున్నఁ ♦ గర్మములను, బుద్ధిచే జయించుట యెట్లు♦పొసఁగు

చ॥ విధి కృతమంచు నెంచఁదగు ♦ పీడలు గల్గినవేళ మానసం [జెపుఁడ? ౯౫౦
బధికముగాఁగ నొవ్వఁ దన ♦ యక్కఱ మానుట ధీరధర్మమే?
బుధనుతమైన లోకమును ♦ పోఁడిమి సృష్టి యొనర్చి నట్టి యా
విధికిని మస్తకం బొకటి ♦ వీడఁగఁ జేసిన కర్మ మల్పమే?. ౯౫౧

మ॥ సుఖదుఃఖంబులు గల్గువేళ తొలఁగం ♦ జూడంగ నొనట్టిదే?
మఖ విద్వేషి కపాలియై తిరియఁగా ♦ మార్పించె రాహు గ్రహ
ప్రఖరాళీ గ్రసితుల్ రవీందులు, చెడున్ ♦ వర్ధిల్లు శుభ్రాంశుఁడీ
నిఖిలాండంబులు కర్మచేతఁ బొడమున్ ♦ నిల్చున్ నశించున్ దుదిన్.

క॥ చెడుగులు వచ్చుట తీఱుట, పుడమి జనుని పూర్వ కర్మ ♦ మున నగు నిక్కం
బిడుమల నింద్రుఁడు పెక్కులు, కుడువఁడె తొలి? మీరు వినరె♦గురుశాపమునన్?.

ఆ॥ సాటిలేని యోధ ♦ శంబరాసురునిచే, నిర్జరాధిపుండు ♦ నింద నొంద
నపుడు వాని గూల్చె ♦ నజు పట్టి మీతండ్రి, కర్మవశమున యున్ని ♦ గలుగుఁ జూవె.

ఉ॥ వీరవతంస! జానకిని ♦ వీడుటయున్ దనుజాళి ధర్మవృ
త్తిం జరించి త్రెంచుటయు ♦ మిక్కిలి ఖేదము సంఘటించె ని
ర్ధారణి సజ్జనావళికి ♦ దానిఁ దొలంపుము క్రూరదైత్యులన్
ధీరత సంహరింపుము క ♦ దింపుము కీర్తిని నిల్పు ధర్మమున్. ౧౫౬

ఉ॥ భూమిఁ బెకల్చి యెత్తికొని ♦ భూమిజఁ గైకొని పోవుదైత్యు నా
స్థేమముఁ జూపి పోరితిఁ దు ♦ దిన్ దనుజేంద్రుఁడు శంభుఁ డిచ్చు ప్రో
ద్భీమ కరాసిచే జతను ♦ వీసరవోవఁగ నిట్లు చేసె నా
కీ మరణార్తి గల్గినది ♦ యిప్పుడె రాజకులావతంసమా! ౧౫౭

శ్రీరాముఁడు దివిజులపైఁ గినుకఁ గొనుట.

క॥ ఆమాటలు చెవిఁబడ శ్రీ, ధాముని కనుదోయి రక్త ♦ధారలఁ గురిసెన్
భీమముగ భ్రుకుటి ముడివడె, ధూమముతో నగ్ని లేచెఁ ♦ దొట్రిలె జగముల్. ౧౫౮

చ॥ నిలుకడ దప్పె ధాత్రి ధర ♦ ణీధరముల్ పెటిలెన్ దినేశ చం
ద్రులు గ్రహముల్ గతుల్ బెడియఁ ♦ దోయజగర్భుఁడు లెక్కడెన్ జగ
ద్విలయము నాకము న్వడఁకె ♦ దిగ్గజముల్ బెదరెన్ సమస్తముం
దెలిసికొనెన్ రఘుప్రవరు ♦ దీపిత సత్త్వపరాక్రమ స్థితుల్. ౧౫౯

తే॥ ఎవరిపై వ్రాలునొక్కొ యీ♦యీర్ష్యయనుచు, జగములెల్లను బెగడొంది♦సంచలింపఁ
బొగయు నిప్పును వెలువడ ♦ భూరి భీక, రముగ నట్టహాసంబుతో ♦ రాముఁ డనియె.

చ॥ తెలివి యొకింతలేని యొక ♦ తెక్కలి దైత్యుఁడు నాసతీమణిన్
బలమునఁ గొంచుఁ బోవ నొక ♦ పాటిగ మీరిటు గాఁగ నుంత భీ
తిలని దిశావృతంబు జగ ♦ తీ తలముం గని యూరకున్న ది
వ్యులఁ బరిమార్తు నిప్డె కని ♦ యూఱట నందుమ తండ్రి! యీయెడన్.

ఉ॥ రిక్కలు రాల సూర్యుఁడును ♦ ప్రేల సభస్థనలి నిప్పు గ్రమ్మఁగా
నొక్కటఁ బంచ భూతములు ♦ నుర్వి చరాచర జీవ కోటులున్
ప్రుక్క సమస్తలోకములు ♦ చూర్ణముగా దిశలుం బగుల్లుగా
నుక్కటి ద్రుంగుచుండఁగ స ♦ ముత్సుకతన్ గను తండ్రి! యిత్తఱిన్.

చ॥ అని రఘుపుంగవుం డడర ♦ నంబుజ మిత్త్రుఁడు మేఘ మండలం
బున నడఁగారె దిక్కరులు ♦ పొక్కుచుఁ బాఱె జగంబులెల్ల జం
కెనయును బిమ్మిటిం గొనిన ♦ ఖేదము చెప్పఁగ నేల? దిట్ట ల
క్ష్మణుఁడును జంకెనన్న నుడి ♦ చాలదొ? తక్కటి యేల పల్కఁగన్?. ౧౬౩

జటాయువు రామునకుఁ గర్తవ్యము దెలిపి ముక్తుఁడగుట.

ఉ॥ రాఘవు కోప జృంభణ భ ♦ రంబు జటాయువు గాంచి యిట్లనున్
నీ ఘనకోపముం విడుము ♦ నిర్జరులున్ ముని చంద్రులున్ వరా
ఘౌఘ భవద్బలంబునన ♦ మోఱకు సోఁకుల పోరుసీఁగి దుః
ఖౌఘములం ద్యజింతురు దు ♦ రాత్ముల వేఱొక రీతి దోర్తురే?. ౯౬౪

చ॥ అజుని వరంబుచే మదము ♦ నంది దురాత్ముఁడు చేయు చేఁతల
క్కజముగ నాయెడం దెలిసెఁ ♦ గాదె? మఱొక్కటి యేల చూపఁగన్?
భుజగులు వేల్పులు న్నరులు ♦ పూజ్యుఁడు బ్రహ్మయు వానిసేవలన్
గుజగుజవోవ, ధర్మమును ♦ గోరి చరించెడు వారలుందురే?. ౯౬౫

ఉ॥ వైరులయొద్ద సేవకుల ♦ వైఖరి స్త్రీలవలెం జరించుచున్
భూరి సుఖంబుల న్విడిచి ♦ పొక్కుచుఁజావక వేల్పులెల్ల మున్
శ్రీరమణుండు పాల్కడలిఁ ♦ జిక్కిన వేళ ననుగ్రహించి దే
వారుల నేమఱించుచు ద ♦ యన్ సుధ యీయఁగ నుండి రింతకున్.

ఉ॥ బాహుబలాఢ్యులార! వర ♦ వర్ణినిఁ గానల నొంటి డించి మా
యా హరిణంబు వెంటఁ జని ♦ యచ్చపు మీకులగౌరవంబు సం
దాహ మొనర్చినార లది ♦ తప్పక మీదగు తప్పుగాక సం
దేహములేల? మానవులు - దెప్పిన వారల నేరమానొకో? ౯౬౭

ఉ॥ కావునఁ గోప మందకుము - కాంత యరుంధతి వంటి సీత దుః
ఖావలిఁ బాపి వేలుపుల ♦ యంగద క్రుంగఁగఁ బాడి వర్ధిలన్
రావణుఁ గూల్చి లోకముల - రక్షణసేయుమ యంచుఁబల్కి తా
పావిల మానసుండయి ద ♦ యాళు జటాయువు మూసెఁగన్నులన్. ౯౬౮

మ॥ విహగశ్రేష్ఠు వినీతి సంభృత వచో ♦ విన్యాసముం మూర్ధమం
దహరేశాన్వయుఁడూనె నాత్మ పితృవా ♦ క్యాళింబలెన్; ధర్మ సం
గ్రహముం దైత్య వధంబు ముఖ్యమగు నా ♦ కర్తవ్య మిచ్చోఁ గ్రుధా
బహుళ వ్యాహృతులేల యంచు నుడిగెన్ ♦ బ్రజ్ఞాయుతుండై వెసన్.

మ॥ శ్రమగొన్నారలు బాధ నొందితిరి ని ♦ శ్రాంతిం గొనుం డేను పోఁ
డిమి మీయాజ్ఞ శిరమ్మునం దునుచు కం ♦ టిన్ వేఱు నాకేది మో
దము గల్గించును? సీత నెచ్చటికి నా ♦ దైత్యుండు కొంపోయెఁ? ద
ద్క్రమముం దెల్పుఁడు నా జటాయు వలసెన్ ♦ దప్పెన్ స్మృతిన్ మీఁదటన్.

మ॥ అరవిందాసన శంకరాదులును సర్వా ♦ మ్నాయముల్ వేని పా
ద రజంబుర గనుఁగొంటకై శ్రమములన్ ♦ దైవాఱఁగా నోర్చియున్

బొరయం జాలవొ యట్టి రామ చరణాం ♦ బుల్ గాంచి ధన్యాత్ముఁడై
దొరసెన్ శాశ్వతమోక్ష లక్ష్మి విహగేం ♦ ద్రుం డాత్మ సాక్షాత్కృతిన్.

మ॥ అటఁ బక్షీంద్రుఁడు ముక్తినొందఁగ నిలిం ♦ పాదుల్ రఘుశ్రేష్ఠు లు
త్కట శోకావిలచిత్తు లైరి యల కాం ♦ తార ప్రదేశంబు సం
కట పాటొందె మృగాళితోఁ దరులతో ♦ హ్మా భృత్యసమూహంబుతో
బటు దుఃఖంబున శీర్షమందు కరముల్ ♦ బంధించె లోకావళుల్. ౯౭౨

మ॥ శ్రమలం బొందితి దుష్టరాక్షసునిచే ♦ శౌర్యంబు గోల్పోయితిన్
దమినై ఘోర తపంబు సేయుదునొ? దై ♦ త్య శ్రేణి మర్దింతునా?
యమినై ప్రాణములం ద్యజింతునొ? మహా ♦ యం బెయ్యదో తెల్పు శ్రే
యములం గూర్చెడు తండ్రిఁ గోలుపడి యె ♦ ట్లింకింతు జీవంబులన్?. ౯౭౩

మ॥ అను నన్నంగని తమ్ముఁడిట్లను మహా ♦ త్మా! నిత్యతేజా! పురా
తన కర్మంబుల నింద సేయఁ దగునే? దాయంబు రెచ్చెన్నఁ జిం
తను పొందన్ ఫలమున్నె? రక్కసులఁ గ్రో ♦ ధం బాఱఁ జక్కాడి యా
వెనుకన్ దుఃఖము నొందఁగాఁదగు మదిన్ ♦ వీక్షింపుమా తత్త్వమున్.

శా॥ అన్నా! మీరు మదిం గలంగి కడు దై ♦ న్యంబూని విభ్రాంతి నా
పన్నుల్ మావదినెన్ విడన్ దలఁతురే ♦ బందీకృతన్? బుద్ధి సం
పన్నుండా మనతండ్రి గీటడఁచు క్రి ♦ వ్యాదున్ వడిం జంప కి
ట్లెన్నన్ శోక పయోధిఁ గ్రుంకుచుఁ దపం ♦ బీ కొంటయుం బోలునే?

మ॥ అనుజ శ్రేష్ఠుని వాక్కులొప్పు విని ♦ దైన్యంబున్ విసర్జించి యా
దనుజ శ్రేణి వధించు టే తగవుగాఁ ♦ దర్కించి సౌమిత్రితో
మనుజాధీశుఁడు పల్కు సీతనికి నం ♦ స్కారంబు గావింతమా
తనుజన్ముల్వలె నౌర్ధ్వ దైహికములం ♦ దాత్పర్యమేపారఁగన్. ౯౭౬

తే॥ అని యగురు చందనేంధనా ♦ లరసి తెచ్చి, పేర్చి దర్భలు పఱచి పై ♦ విరులు సల్లి
యరణి మథియించి యనలంబు ♦ నెరియఁ జేసి, విమల జలమున స్నానాది ♦ విధులు దీర్చి

చ॥ కరములఁ బట్టి యెత్తి తగఁ ♦ గాష్ఠము పేర్పునఁ జేర్చి వేద వి
ద్వరుఁడు రఘూద్వహుండు శ్రుతి ♦ పద్ధతిఁ దక్కక చేసి యవ్వలన్
శిరము కెలంకునం గొఱవిఁ ♦ జేర్చి దహించి కొలంకులోనఁ గ్రుం
కి రహిని తర్పణాదులను ♦ గీష్పడ కుండఁగఁ జేసి నెమ్మదిన్. ౯౭౭

తే॥ పితరులకు నెల్లఁ దర్పణ ♦ విధులు తీర్చి, యించుక జలంబు తాఁ ద్రావి ♦ తృప్తినొంద
బ్రహ్మ మొదలుగ నెల్ల జీ ♦ వ ప్రతాన, మును సంతృప్తి వహింపుచే ♦ మోదమంది

మ॥ జయ శీలుండగు రామ భూవరుఁడు శౌ ♦ ర్య ప్రక్రియల్ దీర్చి సం
శయముల్ మాని నిశాట మర్దన మహా ♦ సత్కీర్తిం బ్రకాశింప ని
శ్చయ సంతోషమునం జలిర్చెఁ గ్రతు భు ♦ క్సంఘుంబు, భానుండుఁ ద
త్క్రియఁ దానుం బొనరింప నేగెననఁ గ్రుం ♦ కెం బశ్చిమాంభోనిధిన్. ౧౦౦

౯ అయోముఖీ పటలము (౧౦౧)

చ॥ సరగున రామ లక్ష్మణులు ♦ సంజను తత్థ్సలి వీడి కారు చి
చ్చు రవులు వెల్గుచేఁ దెరువు ♦ చొప్పు గనంబడ నొక్క సల్లనౌ
గిరివరమందు చేరి రటఁ ♦ గీల్కొనె నిం్రదు జయించి రేఁగు రే
దిరుగుడు మూఁకలట్లు కడుఁ ♦ దెట్టియలై యిరు లగ్గలించుచున్. ౧౦౧

ఉ॥ అయ్యెడ కానలున్ గిరులు ♦ సన్నియుఁ దేనియ చింది వాఁగులన్
గ్రయ్యఁగ దుఃఖమొందు క్రియఁ ♦ గాసఁగ నయ్యను వారి చింతతో
నెయ్యు జటాయుపాతమును ♦ నిండిన కోపము నాస తెల్వియున్
డయ్యుటయుం బెనంగొని యె ♦ డందల మిక్కిలి నొంచి యూరిచెన్. ౧౦౨

మ॥ ఘన విజ్ఞానము లేని మూఢుఁడు తగం ♦ గర్మంబుచే నొందు సం
జననంబుంబలె రేయియున్, ఘృతము నో ♦ జం బోయ వగిల్లు న
గ్నిని పోలెం గడు వేడి యూర్పులు పెరిం ♦ గెన్, నిద్రరాదయ్యె రా
మునకు న్నిందిత రీతి దార జనకుల్ ♦ ఘోరాపులం బొందుటన్. ౧౦౩

రాముఁడు సీతం దలంచికొని పరితపించుట.

తే॥ రాము నేత్రపద్మంబులు ♦ రాత్రులందు, ముడుఁగకుండుట సీతయున్ ♦ జలధి కన్య
వీడి యుంటకో? తన్ముఖ ♦ విధుని చూడ, కుంటవలననో? మది తన ♦ యొద్దలేదొ?

తరల॥ అతని కన్నుల బ్రమోలఁ గన్పడి ♦ నట్టులున్న వసుంధరా
సుత వరాకృతి కప్పు కుప్పలు ♦ శోషిలం బొలుపారెఁ దా
మతిని నిబ్బరమంది లక్ష్మణు ♦ మాడ్కి తెప్పలు వ్రాల్ప క
ట్లతివ రూపు నిమేషణ స్థితి ♦ నంది కాంచుచు నుండఁగన్. ౧౦౪

తే॥ మైథిలాత్మజా శోభాయ ♦ మానమైన, మోము గాంచితి నని తాను ♦ మురియునట్లు
మలయపవనసర్పముఁ ప్రాఁకు ♦ మలచక్రియను, కాంతిగల చంద్రబింబంబు ♦ కానఁబడియె.

చ॥ అతనుఁడు పొంచియున్న తెర ♦ నవ్వలఁ ద్రోచి జగంబు తెల్లనా
యతమతిఁ గాంచు నట్టులు ర ♦ యంబునఁ జేసిన చంద్రకాంతులు
ద్ధతి భుజగంబు ఘోరవిష ♦ దంష్ట్రిలతోడ వియోగ బాధిత
ప్రతతిని కాటువైచి పలు ♦ వంతలు గూర్చెడు నట్టు లేసరెన్. ౧౦౫

చ॥ జనకజ లేని చింతయు వి ♦ నంబును చల్లెడు చంద్రుపీడయుఁన్
వెనఁగొన నేమిదోఁచక వి ♦ భిన్నతనొందె ఫణీంద్రువంటి ప్ర
న్నని మృదురోమరాజి నలి ♦ నన్ముని మించిన మోము పాలఁ బో
లిన పలుకుల్ గలట్టి లవ ♦ లీ లలితాంగిఁ దలంచి కుందుచున్. ౯౮౭

క॥ పెదవులఁ గఱచుచు నిట్టూ, ర్పొదవ భుజము లదర నిన కు ♦ లోత్తముఁడు మదిన్
మదగజము విఱిచివై వఁగఁ, గుదివడు లేఁగొమ్మవంటి ♦ కోమలిఁ దలఁచున్. ౯౮౮

ఉ॥ వంచిన నింటితో వడిగ ♦ వచ్చును వచ్చునటంచు దిక్కులం
కించుచుఁ జూచె నేమొ కిల ♦ కించితవర్తన నంచు లోన భా
వించుచు వార్థిపై నిరియు ♦ వీచికలంబలె నెచ్చుకొన్న గా
వించెడు నూర్పుతోఁడఁ బల ♦ వించె మదిం బయ లుబ్బకుండఁగన్. ౯౮౯

తరల॥ మెఱుపుఁ బోలిన వక్రదంష్ట్రలు ♦ మీఱు భీకరరూపుఁడై
వెఱపు పుట్టఁగ నిల్వునిల్వని ♦ వెక్కసించుచుఁ బంక్తికం
ధరుఁడు డాసినవేళ జానకి ♦ తత్తఱించెనొ? సోలెనో?
విరసిరం గొని విహ్వలించెనొ? ♦ భీతి నన్నుఁ దలంచెనో? ౯౯౦

తరల॥ విషధరంబు గ్రసించుచుండఁగ ♦ విన్ననై విధువై ఖరిన్
విషమ సంస్థితినొందు మైథిలి ♦ వీరుఁడేలొకొ రాఁడు నా
విషయమే యిఁక విస్మరించునొ? - విశ్రవస్సుతు ధాటికిన్
విషధరాభ శరీరుఁ డల్కెయొ ♦ పీడనంచుఁ దలంచెనో? ౯౯౧

తే॥ అనుచుఁ బరువును ప్రేమంబుఁ ♦ దనకు జ్ఞప్తి, పఱుపఁ గష్టమునొందిజీ ♦ వములుకలఁగ
దైన్యమందిన శ్రీరామ ♦ ధాత్రివరుఁడు, తలరి నాకింక విల్లు కా ♦ వలెనె? యనును

తే॥ ధనువు నెగ దిగఁ జూచి మం ♦ దస్మితంబు, సేయు భుజగిరులం గాంచి ♦ చిన్నవోవుఁ
జెలువఁ గాపాడలేమికి ♦ సిగ్గునొందుఁ, గడకు రాఁగల నిందకుఁ ♦ గలఁగి జంకు. ౯౯౨

తే॥ మంద పవనునిచే మేను ♦ మలయు మండ, నావరారోహ కులసతి ♦ నన్ను పాసి
పరితపించెనొ ప్రాణముల్ ♦ పాసెనేమొ, యనుచు నిట్టూర్పులొనరించు ♦ నటమటించు

క॥ జగములఁ గావఁగఁ బూనితి, మగువ నొకతెఁ గావలేక ♦ మఱుఁగుచు నుంటిన్
జగజెట్టి గానె యేనని, నగు సిగ్గిలు నలఁతనొందు ♦ నవయుం గుములున్. ౯౯౩

క॥ నుసలును తమ్ముఁడు పఱచిన, కిసలయములు మాఁడిపోవఁ ♦ గెడపును నూత్న
వ్యసనము వర్ధిల్లఁగ మా, నసముం దపియింప బ్రమయు ♦ నలఁకువ నెందున్. ౯౯౪

ఆ॥ కమలములను పోలు - కనుల తెప్పలు వ్రాల్చి, కల్పకాలములను - కడపు నతఁడు
నిసి ముగింపు గనఁడు - నెలఁత లేమిఁయొ? యభి, మానమునసనో? కతము - కానరాదు.

క॥ అన్నా లక్ష్మణ! దివసము, లన్నియు మాసు సమములగుట - యరయుదు గద నే
డిన్నియమమ్మున నిన్నటి, కన్నను నిసి దీర్ఘమైన కత - మెయ్యదియో?. ౯౯౯

క॥ చెలి మోము సాటి నెనయుమి, నలఁగుదు సిగ్గునను దిన ది - నంబు మలయుచుఁగ్
నెలఁతేఁడా! నాసతి ముఖ, జలజము మఱుఁగగుదు నేఁ డె - సంగెదు కడిమిన్. ౧౦౦౦

క॥ గగనమున నుండి సూర్యుఁడు, పొగడొందిన తనకులంబు - పొలుపు నమసి నేఁ
డగడొందె ననుచుఁ జింతను, జగతీస్థలి దాఁటి యువలఁ - జని మరలండో? ౧౦౦౧

ఆ॥ ఇనుఁడు పుట్టకుండె ♦ నేల? పవన్వంతు, సుట్టములను రథముఁ ♦ గూడఁబట్టి
కట్టి రావణుండు ♦ కారాగృహంబున, నుంచఁబోలుఁ గాక ♦ యున్న రాఁడె? ౧౦౦౨

ఆ॥ ఉడుకఁబోలుఁ మధ్య ♦ మెప్పారు జానకి, కానకుండు పొడవు ♦ గలుగు రాత్రి
తోడ లోకలయము ♦ తోఁతెంచు జాడలే, యెఱుఁగనయ్యె మదికి ♦ నింతనిజము. ౧౦౦౩

తే॥ తాపసులకుఁ గ్లేశముఁ గూర్చి ♦ ధాత్రియందు, ప్రాణులం జంపి తిను దైత్య ♦ వరులు బ్రతికి
యుండురేనియు ధర్మవు ♦ నూఁదియున్న, వారు నిల్తురే? తగవున ♦ వఱలు నేది? ౧౦౦౪

ఆ॥ చెఱకు వింటఁ దేంట్ల ♦ శింజిని నెక్కించి, విరి శరములఁ బూని ♦ వేయఁ దొడఁగె
మారుఁ డంబరంబు ♦ మఱుఁగుననిల్చిరా, ఘువుని మనసు తలరి ♦ కలఁగిమలఁగ. ౧౦౦౫

ఉ॥ వీడిన దానిఁ గైకొనఁగ ♦ వీ లిసుమంత లభించునేని యా
వీడినదానికై జతను ♦ వేకొను మానవుపోల్కి రాముమై
ప్రోడిమిఁ గాంచి మానసము ♦ పొక్కఁగ మారుఁడు కుండె మున్ను తా
నాడిక రుద్రుకంటి సెగఁ ♦ దాఁకిన మేనిఁ దలంచి పొందఁగన్. ౧౦౦౬

తే॥ నీలనీరదశ్యాముని ♦ నెమ్మనమ్మునఁ, దూఱి యారాత్రి శూలమై ♦ దూసిపోవఁ
గమల గర్భుని కల్పాంత ♦ కాలమట్లు, కడచెఁ జీఁకట్లు కొండల ♦ గవుల కేగె ౧౦౦౭

ఉ॥ క్షీరపయోధిఁ దా వలచు ♦ శేషుని శయ్యను నిద్రవీడి నీ
తారమణీ మణీ విరహ ♦ దాహ రసాంబుధి మున్గుచున్న యా
వీరుఁడు నీడజాది వన ♦ విశ్రుత నాదము తోడఁ దన్నిషం
గారవమొప్ప లేచె: నటు ♦ గ్లక జీవులకున్నె నిల్కడల్? ౧౦౦౮

చ॥ నెమిళులు జింకలున్ గరులు ♦ నెమ్మది జంటలుగాఁ జరించుటల్
తమకముచుఁ గాంచు రామునకు ♦ ధైర్యము నిల్చునె? తేనె కోకిలం
బమృతము వీణ వేణువు వ ♦ రాంగ రసాలముఁ గేరు క్రమ వా
క్యములు గలట్టి మైథిలిని ♦ కానలఁ గోల్పడి కుందకుండునే? ౧౦౦౯

చ॥ [illegible]లతెలవాఱఁ గాంచియును ♦ తేఁకువ జానకి యించు పల్కులన్
దెలియుని రామచంద్రునకు ♦ నిన్న జలేజముపై వసించు హం

సి లలి వహించు నమ్మగువ ♦ సీత సహజంబుగ నేడు లేమి ని
చ్చలముగ జూపురీతిఁ బోలి ♦ చక్కని భానుఁడు పుట్టె సత్యోదర్క ౧౦౧౦

చ॥ అడవులఁ గాంచి యుండిన తిరు ♦ గాడిన పక్కివజంటఁగాంచి నె
న్నడగల కేకులం గని వ ♦ నంబుల హంసలఁ బూలగుత్తులకా
బెడఁగగు నేణులం గని ని ♦ భృతమృగాక్షీ వరాంగపాళిఁ దా
నెడఁదఁ దలంచి చింతగొని ♦ సిచ్చట నచ్చట సిల్చు నార్తిమై ౧౦౧౧

చ॥ ఇటులు తపించు నన్నఁ గని ♦ రెండ్ర కలంగి సుమిత్రపట్టి సం
కటపడి లో నలంచూరి వి ♦ కారము వెల్వలఁ దోఁపనీక మీా
రిట్టి నెతచెంది నూవదనె ♦ నేర్పడ రోయక సిల్వఁ బోడి గా
దట మనతండ్రి పుక్కు దను ♦ బాధలు తాపును కాన లెండనక ౧౦౧౨

తే॥ సరి యనఁగ నిర్వురును కొండ ♦ సంపులను, తూటి పెక్కు వనంబులు♦దొడ్డగిరులు
నదులు దాఁటుచుఁ జనిచని ♦ నాఁటప్రొద్దు, నడచి పదునెన్మి దామడల్ ♦కడచినారు.

తే॥ వసుమతీ తపఃఫల సంభ ♦ వంబు జాన, కీసతిం గానఁ జాలము ♦ గిన్కయడర
నిశ్వసించుచు వారలు ♦ సీడజాత, నాన సుసిరమైన వ ♦ నంబుఁ జేర ౧౦౧౪

తే॥ తనకు లేశుల హృదయా చిం ♦ తనము లెటింగి, యన్ని చోటుల జానకి ♦ నరసి యరసి
కనక మేరువు నపరభా ♦ గమున వెదకిఁ, జనిన తెఱఁగున భానుఁడ ♦ స్తమయ మందె

ఆ॥ జ్ఞానశక్తి నెఱుఁగఁ ♦ బాలని మూఢుల, మనసు సంకెలై మించి ♦ కనులు గాన
రాని రీతిఁ జెలఁగి ♦ రాముని మనుకాంతి, గెలువనేమొ దిశల ♦ సలమె నిరులు ౧౦౧౬

తే॥ వీణతంత్రులకును సొంపు ♦ నలయనేర్పు, శారికలు చిల్కలకు బడి ♦ చదువునేర్పు
వనమునం జంద్రమండల ♦ శక్తినుస్న, పటికశాల ♦ మండపమును ని ♦ ల్వఁగఁ దలంచి

ఆ॥ కూరుచుండి రామ - ధారణీ నాథుండు, నమ్మఁగాంచి యిచట - దాపునందు
నీరు గలుగునేని - నెమకి తెమ్మన లక్ష్మ, ణాఖ్యుఁడరిగె విల్లు - నమ్ములూని ౧౦౧౮

నీరు తేఁబోయిన లక్ష్మణుని అయోముఖికాంచి కామించుట

ఆ॥ జలము వెదకి వెదకి - తెలియక సౌమిత్రి, యొంటరిగ మృగేంద్రు - నొప్పునఁజను
నచట నెలవుకొన్న - యాది యయోముఖియను, కాంత గాంచె నతనిఁ - గాముకియయి

తే॥ మంత్రమునకు లొంగని పాము♦మాడ్కి వెంట,నంటియసుర యా సౌమిత్రి♦నరసినంత
గర్వకోపమ్ములను ద్రోచి ♦ కడఁకనితఁడు,మరుఁడె యన్నిందు వెదకుచు♦మనలువాఁడు.

ఆ॥ అనియంధకార మందున, ఘనతర మోహాంధకార ♦ కలిత హృదయయై
మనసిజుని కవయుఁ గౌఁగిల్లి,గొనుటొప్పనుగాని భ్రమింగఁ♦గూడునె యనుచున్ ౧౦౨౧

ఆ॥ వేఁడుదాన వీఁడు ♦ వినఁడేని కడుదవ్వు, గొనుచుఁబోయి యచటఁ ♦ గుదురుపఱచి
యలమి యెడఁదఁగలుగు ♦ నలమట నెడలింతు, ననుచు నెదుట నిలిచె ♦ నసురవనిత.

సీ॥ నిట్టూర్పులందుడి ♦ నిప్పులు చల్లుచు, పెనుపండ్ల నిభముల ♦ విఱిచి నమలి
మ్రింగనుబ్బిన పొట్ట ♦ మీఁదఁజుట్టిన కొండ, చిలువల చనుకట్టు ♦ గలయఁజూచి
శరభ సింహముల దా ♦ సరి పాములంగట్టి, కాళుల నందెలు♦గా ధరించి
యన్ని వస్తువులఁ గ ♦ ల్పాంత మందున మ్రింగు, మిత్తిఁబోలిన మోము ♦ నెత్తి పైకి

తే॥ కడలి నీటినెల్లను ముంచు ♦ గిరిఁ బెపగిది, వెలయు నోటితో బడబాగ్ని ♦ విధమునొంది
విరిసియున్న వెంద్రుకలతోఁ♦బృథివిఁబిరిగొలుచునట్టిపాదములతోఁ♦ దలమువిూఱి

సీ॥ రక్తమాంస క్రియల్ ♦ క్రమ్మి చాలుగఁ జిందు, ఘనకటి శవముల ♦ కాంచి యొప్పఁ
బ్రళయ కాలానల ♦ ప్రభనొప్పి మిడుఁగుఱుల్, చిటపట కన్నులఁ ♦ జెదరు చుండఁ
బాద సంఘట్టన ♦ మేదిని వణఁకుచు, జానయా యిదియని ♦ సంశయింప
వననిధి మోఁకాటి ♦ బంటిగాఁ గొండలు, తిప్పలై దొరలుచుఁ ♦ దెరలిపడఁగ

తే॥ పాప కడియముల్ ముంగేలఁ ♦ బరిఢవిల్లఁ, బులుఁ దండ లష్టాపద ♦ముల మినుకులు
సింహముల కుండలమ్ములు ♦ చెలఁగుచుండ, నడచె లక్ష్మణు నెదుటికి ♦ బెడిదురాలు.

తే॥ నిలిచి వలపున నానంద ♦ జలకణంబు, లెఱ్ఱ చిన్నకన్నులనుండి ♦ వఱ్ఱువాఱఁ
జూచెఁ దద్దంష్ట్రికాకాంతిఁ♦జొప్పడంగఁ,గాంచె లక్ష్మణుండును దాని♦కాయసుషమ.

తే॥ మునుపు ముక్కంటఁ దెగిన శూ♦ర్పణఖగుణము,తోడఁ దాటక గుణమును♦కూడినట్టి
యీచెడిపె దుష్టరాక్షస ♦ బృందమందు, తిరుగునొక కరాళికయని ♦ తెలిసె నతఁడు.

ఉ॥ వీరలు పాపవర్తనలు ♦ వీఱీఁడులుఁ బలుపాఱు స్వైరిణుల్
కారణమెుండె నూఁకడకుఁ ♦ గ్రచ్చుఱ వచ్చుటకంచు లక్ష్మణుం
డారసి ఘోరకాననము ♦ నందు నిసిం జనుదెంచితేలకో?
వేరి పడంతివౌదు వచి ♦ యింపుమ వైళమ యన్న వెంబడిన్. ౧౦౨౭

తే॥ బిడెము లేనిది చలియించు ♦ నెడఁదగలది, యగు నయోముఖి యిట్లను ♦ నానతోడఁ
జాలకాలంబు నీయొద్దఁ ♦ జనవులేని, దాననై నను కాంచితిఁ ♦ దమి వహించి. ౧౦౨౮

క॥ సుందరవీరా! మున్నెవ, రుం దాఁకని నాసఖిత్వ ♦ రుక్మము నీకుం
జెందఁగఁ జేసితి సుఖముల,నొందుము తొలఁగింపు మరుని♦యాగాత్య్యంబుల్. ౧౦౨౯

క॥ ఉపశమమున రక్కసి యిటు, లుపకంఠమునఁ బచింప ♦ నుడుకుచుఁ గినుకన్
జపలిని! యింకనిట నిలిచినఁ, గృపమాలిన నాశరములు ♦ గీటడఁచు నినున్. ౧౦౩౦

క॥ తొలఁగుమ యనిలక్ష్మణుఁడన, నలుగక రాకాసి యను న ♦ నంగ సుభగ! జో
తలు సేసెద నాప్రాణం, బుల నిలుపుము చెడుగులేదు ♦ పుణ్యమె గలుగున్. ౧౦౩౧

క॥ అభయంబిచ్చితి ననుచో, రభసంబున గంగ పుష్క ♦ రమె తెచ్చెద నో
యిభజిద్విక్రమ! నిన్నును, సభమున గొనిపోదు తలఁపు ♦ నం గొనునెడకున్. ౧౦౩౫

క॥ అనుపలుకుల మన్నింపక, కనలున సౌమిత్రి నీదు ♦ కర్ణంబులతో
డను నాసిక తెగఁ గోయక, మునుపే, తొలఁగుట శుభంబు ♦ పొమ్మన నదియున్.

క॥ నే నీనిం గొని నాగుహ, లో వైచిన పిదప నాకు ♦ లొంగును సౌఖ్యం
బావహిల ననుచుఁ దలఁచుచుఁ, ద్రోవ విడిచి యొక్క ద్రేవ ♦ తొలఁగుచు నిలిచెన్

క॥ మొదటన్ మోహానమంత్రము, కొదుకుచు లక్ష్మణుని వారు ♦ కొని గగనమునం
దెదగందు తోడఁ జను తో, యద మనఁ బఱచెన్ మనోజు ♦ నంగదవలనన్.

చ॥ కరతలమందు పెట్టుకొని ♦ కన్నుల నద్దుచు ఱొమ్ము చేర్పఁగా
సొరగు తొలంగి లక్ష్మణుఁడు ♦ జోటికి మూఁపున నిల్వ, నబ్ధి మం
దర మటు లుండె సింద్రు మద ♦ దంతిని పోలుచుఁ గుంత హస్తుఁడా
హారసుతుఁ డెక్కు కేకివలె ♦ నయ్యెను ఠక్కరి లేమ యయ్యెడన్. ౧౦౩౬

తే॥ దాని కేలను ఱొమ్మునఁ ♦ దలను మెడను, నిలిచి సౌమిత్రి గజ చర్మ ♦ కలితుఁ డభవుఁ
డైన లయకాల రుద్రు మ ♦ హా సతేశు, కొమరు విలసిల్లె జంకును ♦ కొంకు లేక.

లక్ష్మణుఁడు రాతికిఁ జింతిలి రాముఁడు వెదకఁబోవుట

ఆ॥ అటులు దైత్యకాంత ♦ యనుజుని గొనిపోవ, నిచట విరహ బాధ ♦ నెనయు చున్న
యిన కులుండు నీరు ♦ కొని తేరఁ బోయిన, తమ్ముఁ గుఱ్ఱి రామిఁ ♦ దత్తఱించె. ౧౦౩౭

శా॥ నీరంబుల్ లభియింపవో? తెరువునన్ ♦ విఘ్నంబు లేపారెనో?
నారామామణిఁ గొన్న వార లెదురై ♦ నారో? దురంబయ్యెనో?
క్రూరాత్ముండగు పంక్తి కంతుఁ డితనిం ♦ గొంపోయెనో? యేమొకో?
మేరన్ మీఱఁడు వేగవచ్చు నతఁడ ♦ మ్మేధాని రాఁడేలొకో?. ౧౦౩౮

శా॥ నాజీవంబును పోలు లక్ష్మణుని వి ♦ జ్ఞాన ప్రబోధంబులన్
రాజద్రీతి గణింపకే జనకజన్ ♦ రామామణిన్ మానమున్
దేజఃకాంతులు కోలుపోయి వనటన్ ♦ దీల్పాటు నొందంగఁ దా
నోజం గానఁగ లేక ప్రాణములనే ♦ యుజ్ఝింపఁగాఁ బూనెనో?. ౧౦౪౦

శా॥ దట్టంబయ్యెఁ దమంబు దగ్గఱి పదా ♦ ర్థంబుల్ గనన్ రావు నే
నెట్టీ చీఁకటి నెందు రోయుదు మనః ♦ స్నేహుండుగా బాధ యూఁ
కట్టెన్ దోఁప దిఁకేమియున్ జెడితి నా ♦ కాయంబు భారంబుగాఁ
దట్టెన్ జీవితమేల నాకు నను జా ♦ హా! నీవు లేకుండఁగన్?. ౧౦౪౧

చ॥ ఎడతెగకుండు యుద్ధముల ♦ నేపున నేఁ బూనిన నాకుఁ బ్రాణమై
యడరిన నీవుఁ గూడ మఱుఁ ♦ గైతివె? తమ్ముఁడ! అన్న! నాయనా!
విడిచెదఁ బ్రాణముల్ ధరణి ♦ వీతెఁడి నైఁ బ్రదుకంగ నేర్తునే?
కడుఁ జెడుగే యొనర్చితిని ♦ గావున నీవని యొప్పు నేరికిన్?. ౧౦౪౨

చ॥ తొలఁగని డెప్పరంబులను ♦ ద్రోపుడు సేయఁగఁ జాలు తమ్ముఁడా!
తలఁగని చింత నామదికిఁ ♦ దాపము గూర్చితి బాహుశౌర్య వి
స్ఖలిత మహారివీర! యెద ♦ చంపి యిటుల్ నను వీడ నాయమే?
వెలుపల నింత కాల మిటు ♦ వీడి వసించుట నీకు నొప్పునే?. ౧౦౪౩

చ॥ ననుగను తల్లిదండ్రులను ♦ నర్మిలి సీతను వీడి జీవనె
చనుటయు నిన్ను బాయ మది ♦ చాలమిచేఁ గద! జానకీ వియో
గ నిభృత తాప కర్శితుని ♦ గ్రమ్మఱ నీవును వీడి నిన్ను రో
యను పని గూర్చి రెండవ మ ♦ హార్తిని నాకిట సంఘటించితే? ౧౦౪౪

ఉ॥ తమ్ముఁడ నీవు క్రమ్మరిలు ♦ దారి వచించెడు వారు లేరు న
న్నిమ్ముగఁ జేరవేని త్యజి ♦ యించెద జీవము నిక్కువంబు న
న్నమ్మిన సీతయుం జెడును ♦ నాకము దప్పును తండ్రి కింకఁ బ
ట్టమ్మున నెల్ల రీల్గుదురు ♦ డబ్బఱ యింతకుఁ గూర్పఁ బోలునే? ౧౦౪౫

శా॥ మాంధాత్రాది మహీశ వంశమున సా ♦ మ్రాజ్యంబు గైకోక స
ద్బంధు ప్రేమను వీడి వచ్చి నను ని ♦ ర్బంధంబుతో నెల్ల స
ద్బంధుల్ వల్దన సర్వసౌఖ్యముల మ ♦ త్కైంకర్య సంసిద్ధికై
సంధర్శించు ప్రియానుజన్మ! యిట నీ ♦ చక్కిన్ విడం బాడియే?. ౧౦౪౬

తే॥ అనుచు లేచును ధరఁబడు ♦ నలయు సొలయు, మలఁగుఁ దెలియును మెఱుఁ పైన ♦ మెలయు
నిట్టి చీకటు లెబమె నిం ♦ కెట్టు లనును, నడచుఁ బిలుచును బమ్మెర ♦ నడలుఁ బడలు బ్రకుండు

తే॥ సీతతోడ నా ప్రాణంబు ♦ చెలఁగి కావ, నిద్ర నై తనువు వీడిన ♦ నిశ్చలుండు
రామికిం గతమేమి? భా ♦ రమగు పాప, కర్మి కాతనిఁ గను నోము ♦ గలదె? యనును.

తే॥ ధర్మ మన్ననది జగమునఁ ♦ దనరు నేని, మాఱు జన్మంబునం దు స ♦ మ్మాన్యుఁడగుచు
నన్న యగుఁ గాక యతఁడు నా ♦ కనుచుఁ గత్తి, దూసి ప్రాణము ల్వోకార్పఁ ♦ దొడఁగు నంత

తే॥ మాయనుండి మేల్కాన్న ల ♦ క్ష్మణుండు జాని, ముక్కు గోయంగ నొచ్చిన ♦ మొఱకు టసుర
వైచెఁ బెడబొబ్బ యది విని ♦ పద్మనయనుఁ, డక్కజంపాటుతోఁ దమ్ము ♦ నిక్కు వరసె

తే॥ గులకటాల యడవియందు ♦ గూడి దైత్య, సమితి లక్ష్మణుతో నని ♦ సలుపుచుండె
నాఁడు ముక్కుపోయి నచ్చు ♦ నాతి యదె మొ, నేఁడు పేరెలుంగున గూసె ♦ నిక్కమనుచు

క॥ నీలాబ్దనిభుఁడు జ్వాలా, మాలాభీలంబుగలుగు ♦ మార్గణమును కెం
గేలం గీలింపఁ దమో, జాలంబులు తొలఁగి పగలు ♦ చందం బయ్యెన్. ౧౦౫౨

క॥ కొండలు నలఁగఁగ మ్రాఁకులు, తుండెములుగ విఱుగ ధరణి ♦ తొడిఁబడ వాతో
ద్దండ గతి నడచె దిశలును, దండ ధరుఁడు సడల వడిగఁ ♦ దమ్ముని దెసకున్. ౧౦౫౩

ఆ॥ విలయకాల కాల ♦ జలధి భూస్థలి మీఁదఁ, దెరలివచ్చు కరణి ♦ నరవరుండు
సరగ రాఁగఁ జూచి ♦ సౌమిత్రి కష్టంబు, వలదు వలదటంచుఁ ♦ బలుకరించె. ౧౦౫౪

క॥ మీకృపచే మీ భృత్యుఁడు, మీకడ కేతెంచె ననుచు ♦ మిక్కిలిభక్తిన్
బైకొని మ్రొక్కుచుఁ గనఁబడె, పోకాడిన చూడ్కి మరల ♦ బొందు పగిది గాన్.

క॥ కన్నీరు దొరఁగ నిల్చిన, యన్నయుఁ దనలేఁగ వెదకి ♦ యలయుచుఁ జేఁపుం
గొన్న పసి కరణి లక్ష్మణు, పెన్నొడలిం దడవి తడవి ♦ విరవిర మూనెన్. ౧౦౫౬

చ॥ పలుమఱు దేహము న్నిమిరి ♦ బాఢముగాఁగఁ బరిష్వజించి య
శ్రుల ననుజన్ము మైరజము ♦ చొక్కముగాఁ దొలఁగించి తమ్ముఁడా!
తొలఁగితి వంచు నెంతయును ♦ దుఃఖము నొందితి నింతసేపు కా
సల నిటు రేయి తామసిల ♦ నామన మెట్లగునయ్య నాయనా! ౧౦౫౭

ఉ॥ కూరిన దేమి తెల్పుమనఁ ♦ గూరిమి నన్నకుఁ దమ్ముఁ డయ్యెడన్
దారిగఁ దెల్ప రాఘవుఁడు ♦ తాపము మోదము నంది యిట్లనున్
దోరపు జన్మకారఁబడి ♦ దుఃఖములం గణియింపఁబోలునే?
వారిధిఁబడ్డ వాఁడలల ♦ పాటునకుం జడియంగఁబోలునే?. ౧౦౫౮

తే॥ మూఁడు జగము లొక్కుమ్మడి ♦ ముష్కరించి, చెనకినను లెక్కసేయక ♦ చీల్చివైతు
నొక్కఁడవు నీవు నాయొద్ద ♦ నుండు వేని, చాలు; వేఱు రక్షణము నా ♦ కేల చెపుమ?

క॥ పోయెడి వెల్లను పోనీ, వేయాపదలైన వచ్చి ♦ విరియ విరియ నీ
నాయయ్యా! నీవున్నం, బాయును గా కడరి నన్ను ♦ పఱుపంగలవే? ౧౦౬౦

క॥ రాకాసిముక్కు గోసితి, నీకడకున్ మగిడితినని ♦ నిగదించితి వా
సోఁకును చంపపు గద కరు, ణాకర! యను రాఘవునకు ♦ నతఁ డిట్లనియెన్. ౧౦౬౧

క॥ చను కట్టుతోడఁ జనుగవ, దోసయుం బలె నున్న ముక్కు ♦ దొడ్డ మొరిఁ జెలన్
జెనసెడు చెవుల నసింగొని, తునుమఁగ నేడ్చినది యనుచుఁ ♦ దుది నవ్వుటయున్.

క॥ మను వంశ సంభవా! కిను, కను నిను వెన్నంటు నసురఁ ♦ గనలి పయిం ద్రె
క్కొనక దయ తలఁచి విడిచితె, యని రాముఁడు తమ్ము నలమి ♦ యశ్రులు రాల్చెన్

క॥ అంగదలు తొలఁగ వారలు - గంగాధరు వరుణుఁ దలఁచి ♦ కట్టియఁ బుడకున్
రంగారఁ దొలిచి యంత, ర్గంగం గొని త్రాగి యచటఁ ♦ గడపిరి రేయిన్. ౧౦౬౪

క॥ అడవులఁ జివుళులు పూవులు, తోడరికఁగా లక్ష్మణుఁడు వి ♦ ద్రుచు మృదు శయ్యం
బడి రామవిభుఁడు తమ్ముం, డడుగుల నొత్తంగ రాత్రి ♦ యట శయనించెన్.౧౦౬౫

క॥ జానకి చెఱ వడు పిమ్మట, మానము వేధించుచుండ ♦ మఱఁగి యొక ఫలం
బేని భుజింపని రాఘవుఁ, డానిశ నిద్రింప కలఁగి ♦ యలయుచు నూర్చెన్. ౧౦౬౬

క॥ కన్నఁ పెను కాన జానకి, కన్నులకుం గట్టినట్లు ♦ కానం బడుటల్
మన్నిఁడు మఱవమినో? లే, కున్నన్ రాక్షసుల మాయ ♦ యో? తెలియముగా!

క॥ జనకజ చెంతం దోఁపఁగఁ, దనుకుచు బయలలమి లజ్జఁ ♦ దలరును నన్నీ
వనితామణి డాయును మఱి, వెనుదీయును తనదు నడుము♦విధమున మఱుఁగున్ ౧౦౬౮

క॥ జానొ వదనాంబుజమునఁ, దేనియఁ గల దొండపండు ♦ తీరగు నధరం
బానితి నిప్పుడు కనులం, బూనికఁ దెఱవంగ డాఁగుఁ♦ బో ! నిదికలయో? ౧౦౬౯

తే॥ తలఁపుకంటెను పంచభూ ♦ తములకంఁటె, బెద్దదగు దుఃఖ మీరాత్రి ♦ పీడసేసె
చలువ తావియు నలుపును♦ వెలయు కురులు, గలుగు కలికి కన్నులకంటె ♦ఘనమె రేయి

చ॥ జలకణ కీర్ణ కారక వి ♦ సార విరాజిత వారిరాశిపై
నలమి విధుండు పుట్టి బడ ♦ బాగ్ని కరార్చులఁ జిమ్ముచుండ నూ
ష్మలత భజించి యాకసము ♦ మై సకలంబును బొబ్బలెక్కెని
ట్టలముగ నన్న తీరునఁ గ ♦ డల్కొనెఁ జుక్కలు మిక్కుటంబుగన్ ౧౦౭౧

తే॥ పలువిధంబుల నీరీతిఁ ♦ బలవరించి, కార్శ్యమొంది రాముఁడు మదిఁ ♦ గలఁతఁజెందఁ
గాంచి లోక బంధుఁడు కని ♦ కరముతోడ, వెలుఁగు తగ్గించి కొనె నన♦ మొలచి వచ్చె

౧౦ కబంధ పటలము (౫౮)

తే॥ ఉర్వికంటెను మిక్కిలి ♦ యోర్పుతోడి, క్రొత్తడితనంబు గల సీత ♦ కొఱకు వెదకఁ
బక్షులును పలవించిన♦పగిదిఁ గూయు, వేకువను రాఘవులు లేచి♦ వెడలినారు ౧౦౭౩

తే॥ చాలదూరంబు రామల ♦ క్ష్మణులు నడచి, తమ్మినెచ్చెలి గగన మ ♦ ధ్యంబు చేరఁ
జేతులను చాఁచి ప్రాణులఁ ♦ జేర్చి మ్రింగి, బ్రతుకుచుండు కబంధుని♦వనము చొరఁగ

తే॥ ఆపిపీలికానేకప ♦ మైన జీవ, వితతి పరుగెత్తి యలసెను ♦ బెదరుచూపు
లొలయ జంకుచు నుండెను♦వలను దగులు, కొన్న రీతిని విలవిల♦కొనుచునుండె.౧౦౭౫

సీ॥ ప్రజల కులాచార ♦ పద్ధతుల్ నెలకొల్ప, లేనివాఁడును కావ ♦ లేనివాఁడు
బలహీనుఁడగు నొక ♦ ప్రభు దేశమున జన, ప్రతతికై వడి భయ ♦ పడెడు నవియు
చెదరునవియు గుంపు ♦ చేరునవియుఁ బఱ, చునవియు విభ్రాంతి ♦ నెనయునవియు
పర్వతక్రియ దొర్లి ♦ నచ్చెడు భూజముల్, పెల్లగిల్లిన యేటి ♦ వెల్లువలును

తే॥ తిరిగిపడు మేఘములు పొంగి♦పొరలువార్ధి, గాఁగఁ గాలుసేతులు పెరుఁ♦గంగఁజాఁచి
సకల జీవులఁ గుప్పగా ♦ జవిరి నోట, వైచికొను కబంధునిచేతఁ ♦ బట్టువడిరి. ౧౦౭౬

చ॥ జనకజ కారణంబున ని ♦ జంబుగ రక్కసిదండు వచ్చి చు
ట్టినదని రామలక్ష్మణులు ♦ డెందములం దలపోయుచుండఁగాఁ
జనఁజనఁ జక్రవాళమను ♦ శైలము డాయుచుఁ జుట్టుచుండె నాఁ
జను బహుభుక్కబంధు కర ♦ జాలములోఁబడి చిక్కిరయ్యెడన్ ౧౦౭౭

తే॥ జానకిని దుఃఖమున ముంచు ♦ దానవేంద్రు, నగర మిూయెల్లలోనిది ♦ నవయఁజేయు
మన మనోదుఃఖ మిూనాఁడె ♦ మ్రగ్గుననుచు, సన్నపల్కఁగ లక్ష్మణుఁ ♦ డనియె నిట్లు

తే॥ దనుజసైన్యమేయైనఁ ఋం♦దముల తుముల, రవము దుందుభి పటహాది♦రావములును
గలుగ వియ్యెడఁ గావునఁ♦దలఁచి చూడ, నేదియోయిది పేఱని♦యెంచువాఁడ ౧౦౭౮

తే॥ పాలసంద్రంబుఁ జిలుకంగఁ ♦ బాలుపడిన, వాసుకియొ? లేక మఱియొక ♦ పన్నగంబొ?
తలయుఁదోఁకయు వట్టువ♦గలుగఁ ద్రిప్పి, దొరకు వానిఁ మ్రింగెడు చొప్పు♦దోఁచునాకు

ఆ॥ తమ్ముఁడనిన పలుకు ♦ తగియున్నదని రామ, ధరణివిభుఁడు మదిని ♦ తలఁచునంత
మూఁడు యోజనములు ♦ముందఱఁ జని కొండ, పగిదినున్న యాక♦బంధుఁజేరి౧౦౮౦

సీ॥ ఇద్దఱు సూర్యుల ♦ నేక పర్వతమునఁ, బూడ్చి పెట్టిన యట్లు ♦పొలుచు కనులు
కడుపు మధ్యను నోరు ♦ కడలిగాఁ బండ్ల సం, దులు యోజనాయతి ♦ యొలయుచుండ
దనుజులు సురలబ్ధిఁ ♦ దచ్చుచోఁ జాఁగిన, యహిరాజుఁ బోలిన ♦ హస్తయుగము
కొలిమి తిత్తినిపోతె ♦ జ్వలన ధూమంబులఁ, జెదరఁ జిమ్మెడు ముక్కుఁ ♦ జెరమలొప్ప

తే॥ బాడబజ్వాలవంటి జి ♦ హ్వాయును చేతు, లనెడురాహువు కడలి న ♦ ల్లనిమహీంధ్ర
గుహానుచేరిన చంద్రము ♦ గ్రొచ్చిరెండు, గాఁగఁజీల్చినట్లగు దంష్ట్రి♦కలును మెఱయ.

సీ॥ పంచ భూతములును ♦ పంచపాతకములు. కూడి రూపొందిన ♦ కొమరు మేను
కను లను రవి చంద్రు ♦ లను మింగ్ర వచ్చి ప, క్ష్మలములన్ పాములఁ♦గాంచి రాహు
కేతు లాపనిమాని ♦ కేవల సలరారు, గుహల నిద్రిలి రనఁ ♦ గొఱలు చెవులు
కల్లసాక్ష్యమువల్కు ♦ కఱకరు లొందెడు, ఘన రౌరవముఁ బోలు ♦ గడ్డుకడుపు

తే॥ కాల మాసన్నమగు ప్రాణి ♦ గణముఁబట్టి, పడవ వంటి చేతులజొరి ♦ కడుపునందు
వైచు కొనుటలో యమునింటి ♦ వాకిలివలె, నున్న కడుపెద్ద నోటితో♦నొప్పువాఁడు.

తే॥ వారిధింబలె ఘోషించు ♦ వాఁడు హాల, హాలమువంటి నల్లనిమేను ♦ గలుగువాఁడు
చక్రమునఁ దలదెగి పడ♦ స్రగ్గు కాల, నేమివలెఁ బెనుమొండెంబు♦ నెగడువాఁడు. ౧౦౮౪

తే॥ పంతమున శిఖరంబును ♦ పవనుఁడెగురఁ, వైవఁ దలలేని మేరువు ♦ వంటిమేను
గలుగువానిఁ గబంధుని ♦ గాంచినారు, రామలక్ష్మణు లిర్వుర ♦ బ్రంబుతోడ. ౧౦౮౫

మ॥ చతురంభోధి పరీతమైన జగతీ ♦ చక్రంబు సర్వంబు సం
గతమై తూఱఁగఁ దగ్గ నోరుగని యీ ♦ క్ష్మాభృద్గుహాద్వార ము
ద్ధత రక్షః పుర సాల మార్గమగు స ♦ త్యంబంచు సీతేశుఁ డు
ద్ధృతినుండం గని లక్ష్మణుండు కడు సం ♦ దేహంబుతోఁ గాంచుచున్. ౧౦౮౬

ఉ॥ క్రూర కరాళ భూతమిది ♦ ఘోరకరంబుల కబ్బు జీవులన్
వారి కుదించి నోటఁబడ ♦ వైచెడు నట్టిది దీని చేతులం
దారితి మింకఁ దప్పఁ గొను ♦ దారి గనంబడదన్న! చేయఁగాఁ
గారియ మేదియున్న దనఁ ♦ గా రఘువర్యుఁడు పల్కెఁ దమ్ముతోన్. ౧౦౮౭

చ॥ కుతలము నుద్ధరించు వర ♦ ఘోణిని పోలిన లక్ష్మణా! వెనన్
గతుకఁగఁ జూచె భూతము; జ ♦ గంబున దీనికి నిల్వఁ దానమున్
వెతకిన లేదు దొడ్డ దిది ♦ పృథ్వి సమస్తము చుట్టివచ్చు దీ
ర్ఘతమ కరంబు లొప్పినది ♦ కాఁగల దెయ్యది యింకఁ దమ్ముఁడా!. ౧౦౮౮

తే॥ ధరణిజాతఁ గోల్పోయితిఁ ♦ దండ్రిపోయె, నిందమోచితి బ్రతుకంగ ♦ నేర నేను
దీని నోటను పడియెదఁ ♦ దృప్తితోడ, నీవుతప్పించుకొనిపొమ్ము ♦ నియతచరిత! ౧౦౮౯

ఉ॥ తల్లులు చింతమైఁ దలరఁ ♦ దమ్ములు వంతలనొంద వృద్ధులున్
దల్లడమంద లోకములు ♦ తప్పక దెప్పెడు జీవితంబు నే
నొల్లను సీత రాకుసుని ♦ యొద్దఁ ద్యజించితి నంచు భూమిభృ
త్తల్లజుఁడైన యాజనక ♦ ధారణినాథు మొగంబుఁ గాంతునే?. ౧౦౯౦

క॥ సీతను కావఁగఁ జాలని, భూతలపతి లక్ష్మణుండు ♦ పోలుపుగఁ గావన్
బ్రీతిం బ్రతికెడు వాఁడన, నాతరమా యసువు నిలుప ♦ నయగుణ వర్యా!. ౧౦౯౧

ఉ॥ బమ్మెర రాముఁడీ కరణిఁ ♦ బల్కఁగఁ దమ్ముఁడు కాంచి యిట్లనున్
నెమ్మిని మీకు దాసుఁడయి ♦ నేఁజనుదెంచిన పిమ్మటం గదా
యిమ్ములు దప్పుచున్న యవి ♦ యే మరణించక తప్పునేని వ్య
ర్థమ్మగుఁగాక యూడెము కృ ♦ తార్థత నొందునె యెన్నిభంగులన్?. ౧౦౯౨

కబంధుచేఁ జిక్కినరామునకు లక్ష్మణుఁడు ధైర్యవాక్కులు పలుకుట

ఉ॥ వచ్చిన యాపదన్ గెలుచు ♦ వారలె శూరులు యుద్ధభూమిలోఁ
జచ్చెడు వారిఁ జంపుటలు ♦ సాహసకార్యము కాదు చూడఁగా
నచ్చుగఁ దల్లిదండ్రులకు ♦ నన్నలకున్ సిలుగొందు వేళఁ దాఁ
జచ్చినఁగాదె మున్ను తన ♦ జన్మము సార్థకమౌ ధరాస్థలిన్. ౧౦౯౩

మ॥ తరళాక్షిన్ జనకాత్మజన్ గొని మహా - దారుండు రాముండు దె
ప్పరమా కానల నుండఁగా నిదురయున్ - వర్జించి రక్షించె న

ప్పరమోదారుఁడు లక్ష్మణుం డనినయా - భవ్యాత్ములే వీఁడు ము
మ్ముఱుఁ డన్నన్ వదినెన్ ద్యజించె నని ప - ల్కన్ సైఁపఁగా నేర్తునే?

మ॥ భవదీయాగ్రజు నాజ్ఞకున్ వశుఁడవై - భద్రంబులం గూర్పు నీ
కవు దుఃఖంబుల లెక్కవెట్టకుము నీ - ప్రాణంబులన్ జానకీ
ధవుకై వీడఁగఁ గూడునే నని యది మో - దంబారఁ గావింపు మం
చవధానంబుగఁ బల్కు తల్లిపలుకుల్ - వ్యర్థంబు గావింతునే?. ౧౦౯౫

మ॥ నను గన్నట్టి సుమిత్ర యేనును భవ ♦ న్మాతన్ నినున్ గొల్చుచో
జనముల్ మెచ్చుచు సంస్తుతింపఁగ మన ♦ స్సంబంధముల్ మార్పులన్
గొన కిట్లన్ని విధాల కష్టములు మా ♦ కుం గల్గినన్ మీకునై
తృణకల్పంబుగఁ బ్రాణముల్ విడుతు ము ♦ ర్వీం గీర్తి సంలబ్ధికై

మ॥ ధర నామాన్వయములున్ సురేశ్వరులు నం ♦ తంబొందినన్ నాశమున్
బొరయం బోవని నీవు, దంతి నిచయం ♦ బుం దిన్చు నీ కానలో
గురువు ల్వాఱెడు భూత మొండు బలముం ♦ గ్రుంగించి హింసింపఁగా
నఱుటల్ సమ్మఁగఁబోలునే? విను జనుల్ ♦ హాస్యంబు గావింపరే?

తే॥ సీత విడిపించి కీర్తిని ♦ చెందలేక, బవరముం జేయఁ జాలక ♦ భయము నొంది
ప్రాణములఁ బాసెనని లోకు ♦ లందురేని, దాని కంటె నపఖ్యాతి ♦ ధరణిఁ గలదె?

తే॥ లోకనాయక! యిది లెక్క ♦ లోని దగునె?, మనల లాగు నీచేతులఁ ♦ దునుకలుగను
ఖండనం బొనరించెదఁ ♦ గాంచు మిప్పు, డనుచు ననుజుండు ముందున ♦ కరుగునంత

తే॥ తమ్ము దాఁటి ముందున కేగె ♦ దాశరథియు, నతని వారించి సౌమిత్రి ♦ యరిగె మున్ను
అన్యు లెవ్వరు లేరు వా ♦ దాట దీర్ప, ననుచుఁ గనిన సురలు చింత ♦ నందినారు.

చ॥ ఒకమొగి మందు కన్నుదుగ ♦ యొప్పున నిర్వురు డాయునంతనే
మెకమెక పాటుతోఁ గినుక ♦ మీఱి కబంధుఁడు యుద్ధవీర నా
యకులగు మీర లెవ్వరస ♦ నల్కయుఁ జింతయుఁ గల్గి ఱెప్ప వా
ల్పక నిలుచున్న వారిఁగని ♦ లక్ష్యము చేయర యంచు నాతఁడున్. ౧౧౦౧

ఉ॥ రోష రుహాగ్నిచే నొడలి ♦ రోమము లెల్లను మాఁడుచుండ వి
ద్వేషము వెంచి వాఁడు కసి ♦ దీఱ గ్రసించి మెసంగువాఁడ భూ
రీషణతోడ నంచు గ్రహి ♦ యింపఁగ వాని భుజంబులన్ మహా
భీషణ ఖడ్గధారలను ♦ పీఁచ మడంగఁగఁ ద్రుంచి రొక్కటన్. ౧౧౦౨

తే॥ కేలు తెగి యొడలున నిరు ♦ క్రేవలందు, చిట్టుచిట్టున రక్తంబు ♦ చిమ్ముచుండ
ఘాడవు వెదుళులు తెగిపడఁ ♦ బొలుపు చెడిన, పర్వతంబుచందమునఁగఁ ♦ బంధుఁడుండె

కబంధుఁడు శాపముక్తుఁడై రాముని వినుతించుట

మ॥ తన హస్తంబును రాముఁ డంటు కతనన్ ♦ దత్పూర్వ శాపంబుతో
ఘన పాపంబులు దీఱిపోవ దనువన్ ♦ గంధర్వ వర్యుండు తొం
టి నిజాకారము దాల్చి పక్షివలె మిం ♦ టిం జేరి శ్రీరామ ల
క్ష్మణులం గాంచి భయంబు భక్తియు మదిన్ ♦ సంధిల్లఁ గేల్మోడ్చుచున్

శా॥ పుణ్యాత్ముండు గడించి యత్యధిక స ♦ మ్మోదంబు డెందంబునన్
గణ్యుం డీతఁ డజామరాధిపులకున్ ♦ గప్పింప విజ్ఞాన నై
పుణ్య ప్రక్రియఁ గానవచ్చెడు తపః ♦ పుణ్య స్వరూపంబు లా
వణ్య వ్యూహ మటంచు భక్తి వినుతిం ♦ పం జొచ్చె నుత్సాహియై.

శా॥ శ్రీకాంతా! బహు పాప సంచయముచేఁ ♦ జింతించుచున్నట్టి నా
యీ కాలుష్యముతోడ శాపమును పో ♦ యె న్నిన్ను గన్నంతనే
లోకేశుండవు ధర్మసాక్షి వికఁ జా ♦ లుం జాలు నీరూపమే
లా కైకొంటివి మమ్ము బోఁటులకు నె ♦ ల్లం దెల్పఁ గానేకదా!. ౧౧౦౬

ఉ॥ మూలములేని నీవు జగ ♦ మున్ దగవూనఁగఁ జేయ వేయు వే
సాల నెఱుంగ నెవ్వనికి ♦ శక్యము? నీదగు లీలలెన్న నేఁ
జాలుదునయ్య! నీవు వట ♦ సాలమొ? పత్త్రిమొ? యందు పండు నం
శీలుఁడవో? ముకుందుఁడవో? శ్రీదుఁడవో? తెలియంగఁ బల్కవే. ౧౧౦౭

ఉ॥ కాంచెడు వాఁడవున్ దెలియు ♦ కాంచనమున్ గను కన్నులుం గనం
గాంచిన శక్తి నీవ యొడి ♦ కంబున దేనిని తాఁకకుండు నీ
వంచనయేల? యీభువన ♦ వర్గము గర్భమునం ధరించి వె
ళ్లించెడు నీవు పూరుషుఁడో? లేమవో? రెండునుగావో? తెల్పవే. ౧౧౦౮

ఉ॥ ఈవ విరించియున్ హరుఁడ ♦ నీవ జగంబులు నీవ వస్తువుల్
నీవ శ్రుతుల్ తదర్థమును ♦ నీవ యనంతుఁడ నీవ సర్వరూ
పావలి కావలన్ వెలుఁగు ♦ నాదిమ తత్త్వమునీవ సర్వము
న్నీవ యటన్న తక్కుఁగల ♦ నిర్జరు లల్క వహింపనేర్తురే?. ౧౧౦౯

చ॥ ఎనిమిది దిక్కులే బిగివ ♦ హించిన గోడలు గాఁగ లోకముల్
పెనుగదులై రహించు ఘన ♦ వేశ్మమునందున మూఁడు త్రోవలం
బనుపడు చోట నిచ్చ విరి ♦ వాఱని సారస కర్ణికాంతరం
బున వసియించు జ్యోతిమయ ♦ మూర్తివి నిన్నెఱుఁగంగ శక్యమే?

ఉ॥ ఎల్ల యెఱుంగ లేని దెస ♦ లెన్మిది లోపలనున్న భూమిపై
మొల్లముగా దివౌకసులు ♦ మోదము నంద నొనర్చువేల్పులం

డెల్ల హావిస్సు నీవ భుజి ♦ యింతువు దివ్యులకిత్తు రెండు నీ
యుల్లసితంపు వేడ్కలని ♦ యుల్లమునం గనువార లెవ్వరో?. ౧౧౧౧

ఉ॥ ఓయి సనాతనా! జలధి ♦ యుబ్బుచుఁ దగ్గుచు నుండునట్లు త
త్ప్రాయిక బుద్బుద ప్రకర ♦ భంగి జగంబులు పుట్టి పొల్చుచున్
నీయుదరంబునం దడఁగు ♦ నీదగు లీల లెఱుంగలేము నీ
మాయను దాఁటి నిన్ను గన ♦ మాటలొకో యది మమ్ము బోంట్లకున్?

ఉ॥ నీదగు లీలలం దెలియ ♦ నిర్జర వర్యులు నేర్చినారలో?
వేదము లట్లు పల్కనవొ? ♦ విప్పుగ మేమెఱుఁగంగలేము బ్ర
హ్మాదులు వొందఁగా నరిది ♦ యైన మహోదయ మొందినాఁడ నా
మాదిరి భాగ్యమెవ్వరు స ♦ మంచిత రీతి భజింప రెయ్యెడన్. ౧౧౧३

చ॥ సిలుగుల కాలవాలముగఁ ♦ జిక్కిన జన్మ పరంపరల్ తెగం
దొలఁచితి దుష్టదేహమును ♦ దోర్చితి సుందర దేహమిచ్చి బు
ద్ధి లవము గూర్చి మోద జల ♦ ధిన్ మునిఁగించితి మోహ దుఃఖముల్
తొలఁగిన వెట్టి సత్కృతులు ♦ తూకొని చేసితి నిట్టి సిద్ధికై ?. ౧౧౧४

ఉ॥ అంతయు నీ యపార కరు ♦ ణాకర తత్త్వముఁ గాంచి పొందితిం
జింతలు దక్కినాఁడ నని ♦ చింతన సేయుచు వీరి పుట్టువుల్
సుంత వచించినన్ సుమన ♦ సుల్ తలపోసిన వెంట కెగ్గు యో
చింతుఁ గదా యటంచుఁ బసి ♦ చెంగటి లేఁగ విధాన నిల్వఁగన్. ౧౧౧౫

ఉ॥ శ్రీరఘురామచంద్రముఁడు ♦ చిత్తము రంజిలఁగాంచి లక్ష్మణా!
తా రజనీచరత్వమును ♦ తక్కి మహోజ్జ్వల దేహమంది పెం
పారఁగ నిల్చినాఁడితని ♦ నారసితే యన లక్ష్మణాఖ్యుఁడున్
గారవ మారఁ గాంచి యదు ♦ గన్ దను విట్లని పల్కె వారికిన్. ౧౧౧౬

కబంధుఁడు కర్తవ్యము తెలుపుట

సీ॥ దనువను పేరి గం ♦ ధర్వుండ వర తపో, బలముసఁ గామ రూ ♦ పంబు వడసి
యొక్క రక్కసిరూపు ♦ నొంది వేడుకస్థూల, కేశుఁడన్ మునిఁజేరి ♦ కేరినంత
నాతఁడీ రూపె నీ ♦ కగుఁగాక యన వేఁడి, శాపమోక్షము తీర్థు ♦ చక్కనేఁటిగి
యింద్రునితోఁ బోరి ♦ యిట్టిరూపము గొంటి, మీహ స్తములు దాఁక ♦ మేలుగంటి

తే॥ లోకరక్షణ వినుత సు ♦ శ్లోకులీరు, మిమ్ముఁబొడగంటి సుఖముల ♦ మీఱుచుంటిఁ
దంద్రులకుఁ దంద్రులగుమిమ్ము ♦ ధాత్రిఁగాచు, వారులేరైన నాకూర్పు ♦ పల్కువినుఁడు

తే॥ తరణిలేని వారికి సము ♦ ద్రంబు దాఁట, నరిదియగు పగిదిని సీత ♦ నరయు కొఱకుఁ
దోడులేనట్టి మీకు శ ♦ త్రువుల గెలువ, దుష్కరం బగుఁ గావునఁ♦దోడుగొనుఁడు.

ఉ॥ లోపము లేని మీస్థితిని ♦ లోఁకువ యంచు వచింపఁ జాల మీ
చాప శరంబులే గెలువఁ ♦ జాలు జగత్త్రియ, మైన లోక సం
తాపము గూర్చువేళ నగ-ధన్వి వెసం బ్రమథాళిఁ గూడియే
యేపు వహించుఁ గాదె యటు ♦ లే యిపు డీరును గొండు బాసటన్.

చ॥ కుజనుల మైత్రి గొన్నఁ దమ ♦ కుం గడగండ్లు లభించు టబ్రమే?
సుజనుల గూడువారలకు ♦ శోభనముల్ పురణించుచుండు స
క్కజముగ జీవరాసులను ♦ గాదిలి తల్లి నిపోలెఁ గాంచు చా
రజమున మిమ్ము గాంచు రహి ♦ రాజిలు నాశబరిం గనుండొగిన్. ౧౧-౨౦

ఉ॥ ఆవల సూర్యపుత్త్రుఁడు మ ♦ హాగుణశాలి కపీంద్రుఁడైన సు
గ్రీవుని ఋశ్యమూకమున ♦ క్షీరజలంబులఁ బోలెఁ గూడి మీ
దేవిని గాంచు యత్నమును ♦ తేర్చుట మేలని పల్కి-మ్రొక్కి- సు
శ్రీ విలసిల్ల వీడుకొని ♦ చెచ్చెర నేగె వియత్పథంబునన్. ౧౧-౨౧

తే॥ దనువు పల్కిన మార్గానఁ ♦ జనుచువారు, శైలకాననముల దాఁటి ♦ సంజవేళ
రెండు మాతంగములు చేరు ♦క్రియ మతంగ, మౌని యాశ్రమస్థలికి స♦మ్మతిని చనిరి.

౧౧ శబరీ మోక్షణ పటలము (౯)

ఉ॥ కోరిన వారి కోరికలఁ ♦ గొంచక యిచ్చెడు కల్పశాఖులన్
తీరున నందఱుం గొనఁగఁ ♦ దియ్యని పండ్లను తాని పూవులన్
మీఱి యొసంగు నాశ్రమము ♦ మేదిని వారల స్వర్గ భూమియున్
సారున ధర్మయుక్తులకు ♦ సమ్మద మోక్షమనంగ నొప్పఁగన్. ౧౧-౨౩

చ॥ కని ముదమంది రాఘవుఁడు ♦ కల్గు పథిశ్రమమెల్లఁ ద్రోచి స
మ్మనమునఁ దన్ను తాఁ దలఁచి ♦ మాన్యతపం బొనరించుచున్న వృ
ద్ధను శబరిన్ సముచిత ము ♦ దంబునఁ గాంచి మహాత్మురాల! యో
జనని! యనామయంబె? యన ♦ సంభ్రమ హర్షము లుల్లసిల్లఁగన్. ౧౧-౨౪

ఉ॥ రామ! రమాభిరామ! జయ ♦ రామ! శుభావహనామ! సద్గుణ
స్తోమ! యవిద్య మాసె మన ♦ సుం దపసుం బరిపక్వమందె నా
కామము కృతార్థమయ్యెను కృ ♦ పామయ! నీవిట కేగుదేరఁగా
నీముఖ పంకజంబు గని ♦ నేఁదనువందు ఫలంబు గాంచితిన్. ౧౧-౨౫

ఉ॥ ఆఁకలి గొంటివయ్యా నడ ♦ యాడి శ్రమంబు వహించితయ్యా నే
నీకొని నీకుగా ఫలము ♦ లేటిచి యుంచితి నానుమయ్యా నీ
యాఁకలి దీఱ లోకములు ♦ హర్షము నందవె యంచు మున్నుగా
మేకొని పండ్లఁ ద్రుంచి చవి ♦ మిక్కిలి వాని నొసంగె బ్రీతిమై. ౧౧౨౬

ఉ॥ ఆతఁడు ప్రేమమైఁ గొని ఫ ♦ లావళి నానుచునుండ నింద్రుఁడుఁ
ధాతయు శంభుఁడుఁ సురలు ♦ తత్పరులై చనుదెంచి నీదు వి
ఖ్యాత తపంబు సత్ఫలము ♦ నందెడు వేళ సమీపమయ్యె నీ
తా తరుణీపతిం దనిపి ♦ తక్కక మాయెడఁ జేరుమా యనన్. ౧౧౨౭

ఉ. నీనిట కేగుదెంతువని ♦ నిర్మల భక్తిని యిన్నినాళ్ళుగా
భావమునందు నిన్నె బహు ♦ భంగుల సంస్తుతి సేయుచుంటిఁ బ్రా
ణావలి నిల్పియుంటి ఫల ♦ మందెను పుణ్యచయంబు తండ్రి! నేఁ
డీవహినన్న, వారు జన ♦ యిత్రి! శుభంబుల నొందుమా వెనన్. ౧౧౨౮

ఉ॥ నీవలనన్ శ్రమంబులను ♦ నీఁగితి యమ్మ! దుఃఖ సంతతుల్
ద్రోవఁగఁ గంటి మిందు తలి ♦ తోఁపఁగఁ బుత్త్రులకున్న యెల్ల క్లే
శావిల పంకముల్ తొలఁగ ♦ నాకిఁ యని యచ్చట నిల్చిరానిన్
వేసిన బుఱ్ఱెమూక పద ♦ ణిం దగఁ జూపె నిషాది ప్రీతిమై. ౧౧౨౯

ఉ॥ మోక్షము చేరఁదగ్గ పథ ♦ ముఁ వివరించెడు జ్ఞానికై వడిన్
శిక్షితరీతి నాశబరి ♦ చెప్పిన పల్కులు శాస్త్రరీతులన్
సూక్షములై నవారు విని ♦ సూటిగ జ్ఞాన సుధం గ్రహించి ప్ర
త్యక్షిత తత్త్వులై యలరు ♦ నందమునన్ విని రా రఘుప్రభుల్ ౧౧౩౦

తే॥ శబరి యవ్వలఁ దన యోగ ♦ శక్తివలన, శాశ్వతంబగు ముక్తి క ♦ శాశ్వతంపు
తనువు విడువఁగఁ గని చోద్య ♦ మనుభవించి, యామె తెలిపిన త్రోవనే♦యరిగినారు.

తే॥ వనులు కొండలు నదులును♦వెనుకఁ బడఁగ,నడచు జనులెల్లఁ జేయు స్నా♦నంబుకతనఁ
బాపమను నగ్ని చల్లాఱి ♦ పాడి కరఁగి, పరవి నట్లున్న పంపను ♦ బటిసినారు. ౧౧౩౨

ఆరణ్యకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రామ చంద్రార్పణ మస్తు.

ఓమ్ తత్ సత్.

శ్రీరామ.

కంబ రామాయణము. ❀ కిష్కింధా కాండము.

౧ పంపా పటలము. (౪౨)

మ॥ స్వజన ధ్యేయ విధానమై శుభదమై ♦ సుజ్ఞేయమై మూలతో
యజమై వ్యక్త గుణాత్మకంబునయి జ్ఞా ♦ నానంద తత్త్వంబునై
త్రిజగత్కారణమై చరాచర సుహ్మా ♦ త్స్రితస్థ హంసంబునై
యజముఖ్యార్థిత జన్మమై వెలయు బ్ర ♦ హ్మంబంద్రు సీతావిభున్. ౧

మ॥ మకరందంబులఁ జిందు తామరలచే ♦ మాన్యంబయై మత్తదం
తి కదంబంబులు స్నానమాడఁదగి, నీ ♦ తిం బోలె లోఁతై, సితో
దక పూర్ణంబయి వార్ధినా, మెఱుపు ల ♦ బ్దంబుల్ పురాణింప ద్యో
తకమౌ నంబరమట్లు, పంప వెలసెన్ ♦ దద్జ్ఞుల్ ప్రశంసింపఁగన్ ౨

చ॥ మలిచిన నిద్దపుం బటిక ♦ మాడికి నొప్పెడు స్వచ్ఛ పుష్కరం
బులు తెర లుప్పతిల్లఁ బోలు ♦ పుం గొను వన్నెల ఱాల మెట్లకుం
దలకొని పెక్కు రంగులను ♦ దాల్చి, బహుశ్రుతుఁడయ్యుఁ దత్త్వముం
దెలియని యజ్ఞు మానసము ♦ తీరునఁ గానఁగవచ్చె నయ్యెడన్. ౩

ఉ॥ ముత్తెపుఁ గుప్ప లెల్లెడలఁ ♦ బొల్చు తటాకము విద్రుమప్రభో
ద్యత్తతిఁ బోలు పాదరుచి ♦ యందిన హంసము హంసమూఁకతోఁ
జిత్తము రంజిలం దిరుగు ♦ చెన్ను రహించెను బుఱుసంతతుల్
మొత్తము చుట్టి రా నడుమఁ ♦ బూర్ణ శశాంకుఁడు క్రాలు మిన్ను నాన్. ౪

చ॥ అసమ తపస్వి గాధిసుతుఁ ♦ డబ్ధి పరీత మహీతలంబు జీ
వ సమితి వేద పారగుల ♦ బ్రహ్మకు మాఱుగ సృష్టిసేయఁగా
నసమునఁ బూను కాలమున ♦ సంబుధి మాఱుగ శుద్ధ తోయధిన్
వెస సృజియించె నొక్కొ యనఁ ♦ బెంపయి యొప్పెఁ దటాక మయ్యెడన్.

చ॥ రవి నెదిరించు తేజమునఁ ♦ గ్రాలు ఫణామణు లొప్పు పన్నగుల్
కవిలి వసించు లోకమిది ♦ తక్కక చూడుఁడి యంచుఁ జూపు లోఁ
తు వఱలి యుండియున్ వెలసె ♦ దోష విహీన విభాసి సత్కవి
ప్రవరుని కావ్య భావ రస ♦ పద్ధతిఁ బ్రస్ఫుటమై ప్రమేయమై. ౬

చ॥ జలవిహగంబులందు ♦ పలు ♦ చందములన్ విహరించు చీవలా
వలకును పాఱు చప్పుటర ♦ వంబులు సేయుచునుంట పెక్కు భా
షలు గల పెక్కు దేశముల ♦ జానపదావళి యొక్క పట్టన
స్థలి నొక వీథిలోఁ దిరుగు ♦ చాడ్పు వహించె వినోద పద్ధతిన్. ౭

చ॥ సరసున రక్త తామరస ♦ షండమునన్ వసియించు హంస లా
సరసిజవాసినిన్ ధరణి ♦ జాతను గూర్చి వచింపలేని సు
చ్చిరుచును రాము నెమ్మొగము ♦ చేరికఁ జూడఁగలేని ఖిన్నతం
బొరయుచు వహ్నిలోఁ బడెడు ♦ వైనమునం గనుపట్టు నయ్యెడన్. ౮

చ॥ ఎఱుకువ నిర్మలంబయిన ♦ రేవున నుండియు సప్పుడప్పుడు
స్తరమగు మాయ గప్పఁగ ని ♦ జస్థితి గానక పోవు రీతిఁ బు
ష్కరిణిని గల్గు ముత్తెములు ♦ గట్టుననిల్చి పరీక్ష సేయఁగా
మఱుఁగగుచుండు నందు జల ♦ మధ్యమునం గల నాచు మొక్కలన్. ౯

ఉ॥ మోదములేని రామజన ♦ ముఖ్యుఁడు చూచినచో సతీత్వమున్
సాదుగుణంబు రూపమగు ♦ జానకి కన్నుల చుట్టలంచుఁ బెం
పేదఁ దలంచి బాష్పజల ♦ మీఁదని కన్నుల నీరు గార్చి వి
చ్ఛేద మనస్కుఁడౌ ననుచుఁ ♦ జింతిలి లోన నడంగ వాలుగల్. ౧౦

చ॥ వెదురుల నుండి పంక మద ♦ విశ్రుత వారణ మస్తకంబులన్
జెదరిన ముత్తెముల్ మఱియుఁ ♦ జెన్నగు పెక్కు వినూత్న రత్నముల్
మెదలుచు మీఁద రాజిలఁగ ♦ మించుచు వచ్చెడు వాఁగు వెల్లువల్
మదవతు లుల్లసిల్లి చను ♦ మాడ్కిఁ గనంబడుచుండు నయ్యెడన్. ౧౧

చ॥ మదకరు లుల్లసిల్లి జల ♦ మధ్యముచేరి కలంపఁ బుష్కరా
స్పదము భుజంగ పుంగవులు ♦ సల్పిన దర్పక సంగరంబుచే
నదవదమై శ్రమం బతిశ ♦ యంబుగ నొందిన వారకాంత యొ
ప్పిదమున నుండె; స్వార్థపర ♦ వీరుల కార్యము లిట్టివే కదా?. ౧౨

చ॥ కొదరుచు నింగి రాయు పెను ♦ గొండలనుండి స్రవించు తేనెయున్
మదగజ ధారలున్ గుసుమ ♦ మంజరులన్ భ్రమరంబు లూడ్చు పె
ల్లిదపు మధుద్రవంబు నట ♦ లీనముగా జలపాయు లెల్ల రు
న్మదితులై యాట నయ్యెదొక ♦ మానిని యోష్ఠసమం బనం దగన్. ౧౩

ఉ॥ బాసలయందు బంధురత ♦ భాసిలు లక్షణ లక్ష్యజాలమున్
వీస మెఱుంగకుండు పెను ♦ వేఱిఁడు లొక్కటఁ గూడి వేడ్కమైఁ

గాసటబీసటం బలుకు ♦ కైవడి నన్వయ బంధ శూన్య ని
ష్కాసిత వాగ్వినోదములఁ ♦ గ్రాలు విహంగచయంబు లయ్యెడన్. ౧౪

ఉ॥ ప్రాణసమంబుగాఁ దలఁచి ♦ బాళిని కౌఁగిలి గాంచు హంసికన్
బ్రాణములన్ గళేబరము ♦ పాసిన కైవడిఁ బాయు హంస గీ
ర్వాణ పదంబునుండి యల ♦ రన్ మునుఁగం జను వేల్పుబోట్ల శిం
జాన మృదుస్వనంబు తన ♦ జాయ యెలుంగని సంభ్రమించెడున్. ౧౫

చ॥ పెను గిరులందు నుండి బహు ♦ వేగముగాఁ బ్రవహించుచుండు వా
హినులు సుగంధ వృక్షముల ♦ నీడిచి తేచుచుఁ దెచ్చి నింపఁ బ
త్తస జను లిమ్ముమై నొరసి ♦ దండిగఁ బాత్రను నించు గందమ
స్ననువున నొప్పు వర్షఋతు ♦ వందలి యయ్యమృతాలయాంబువుల్. ౧౬

ఉ॥ సాంకవగంధి మోవికిని ♦ సాటి వహించెడు హల్లకంబులం
బొంకముగా స్రవించు మధు ♦ వుం దగఁ గ్రోలి మదించు నక్రముల్;
సంకెలలం బలెన్ సారిది ♦ జన్మ మృతుల్ వహింయించు లీల ను
ల్లంకు లౌక ల్లోకల్లుగ ని ♦ లం గొను మున్గుచుఁ దేలుచుండెడున్. ౧౭

ఉ॥ ఇంచుగ రామభద్రునకు ♦ నిందిర జానకిఁ దెచ్చి యిచ్చు నే
ర్పంచిత శక్తి లేమిఁ దమ ♦ కైన తెఱంగున మేలు గూర్ప యో
చించి మరాళముల్ నడకఁ ♦ జెంగలువల్ కనులన్ బ్రవాళముల్
కాంచనదేహ యోష్ఠమును ♦ కానఁగఁ జేయుచు నుండెన త్తఱిన్. ౧౮

చ॥ తొడవుల కాంతి దిక్కులను ♦ దాఁటఁగ నిత్యముఁ దానమాడ నం
దడిఁ జనుదెంచు నిర్జర మ ♦ దావళ యానలు చేతి హంసలన్
గడఁగుచు నందియాయఁ జెలి ♦ కత్తెలు తత్తట మందు నిల్చు కై
వడిని సరస్తటస్థ సుమ ♦ వల్లులు హంసలతోడ నొప్పెడున్. ౧౯

ఉ॥ మేటి తటాక నీరమున ♦ మీఱు బక ప్రతిబింబ దృశ్యముల్
స్ఫాటిక కాంతులం గులుకు ♦ స్వచ్ఛ జలంబుల నుండు మత్స్యముల్
పాటిలఁ గాంచి భీతిలుచుఁ ♦ బాఱుచు దాఁగ బకోట ఘూటముల్
నీటుగఁ జెట్లకొమ్మలను ♦ నిల్చి విదుల్చుచునుండు ఱెక్కలన్. ౨౦

ఉ॥ తీరమునం దొకొక్కెడనఁ ♦ దీరిచి చెక్కిన యట్టులున్న బం
భారి వినీల రత్న రుచి ♦ యంతటఁ బర్వ నొకొక్క ప్రక్కఁ బెం
పారిన పద్మరాగముల ♦ యంచిత కాంతులు పర్వ, జక్కవల్
నేరక రేవగల్లు తరు ♦ ణీ కుచ యుగ్మముఁ బోలు నిచ్చలున్. ౨౧

ఉ॥ వాలముఁ బోలు మీలు కర - వాలము ద్రిప్పిన రీతి నాడఁగా
వాలు తరంగ మధ్యముల - వారి శుసీ తతి గజ్జగట్టి యు
ల్లీల నటించు గారడి న - టె న్నటనంబు బెడంగు సేయ భే
కాలప మద్దిగాంచి యహా - హా! భళిరా! యను పోల్కిఁ బ్రాలెడిన్. ౨౨

శ్రీరాముఁడు జలపక్షుల తీరుగని సీతం దలంచికొని చింతిలుట.

ఉ॥ సుందరమై మనోజ్ఞగతి - శోభిలుచుండు సరోవరంబు రా
మేందుఁడు డాసి యందుగల - యింబగు హంసలఁ దమ్మిపూల నిం
దిందిర వారముం గని వి - దేహ తనూభవ యొద్దలేమి నా
నందము రోయు బుద్ధియును - నాశిల మిక్కిలి చింతనొందుచున్. ౨౩

సీ॥ కవ వీడకుండు జక్కవలార! యుందంపు, టంస మెత్తిన మేటి - హంసలార!
ఎడఁబాయ నొల్లని - యిల్లాలు చెలివోయెఁ, జిక్కి సోలుచునుంటిఁ - జింత మునిఁగి
ఇయ్యెడనైన మీ - రెదుట నిల్వర దేల? యెడయిక వంత స - న్నేఁచు చుండఁ
గరుణించి నిల్చినఁ - గొఱయౌనె మీకీర్తి?, మిముగాంచి యూఱట - మెలయరాదె?
తే॥ ఎన్నఁడు వియోగ బాధల - నెసయకుండు, నాకు మది సుంత నెమ్మది - సోఁకునట్లు
చెవుల కింపగు పల్కుండు - దవులఁ బలుకఁ, గీడు మూడునే? యాడిక - కిట్టునేమి?

చ॥ వికచ జలేజముల్ సురభి - వీచెడు కైరవముల్ చెలంగ జా
నకి నెడఁబాసి కుందెడు మ - నంబున కౌషధమా తటాకమా!
సకియ మొగంబుఁ గన్నులును - చక్కగఁ జూపెదు నీవు పూర్తిమై
సుకముగఁ జూపు; మేల్పరఁ - జూడని లోభులు కీర్తిఁ గాంతురే?. ౨౪

చ॥ కమలినిఁ బద్మ కోకసద - కైరవ హల్లక వల్లులన్ దరం
గములను శైవలంబులను - గందు మిలం గని, యోసరంబ! నా
రమణిని పట్టి వ్యోమమున - రావణ హంతకుఁ డాహరించుచో
బ్రమయఁగ నంగముల్ చెదరి - పడ్డవె? యంచడుగున్ భ్రమంబునన్. ౨౫

చ॥ ఉదుటున నాడుచున్ ముదము - నొందుచు నిక్కెడు కేకి! నామన
స్సదనకు నాఁడె యోడితి వ - సంబున నిప్పుడు తృప్తిపొందితే?
సుదతిని గాంచలేక యిటు - స్రుక్కెడు నాపయి జాలి గల్గదో?
కొదుకక చెప్పవేమి వెయి - గొప్ప కనుల్గల నీవు కానవో?. ౨౬

చ॥ అలుకక రండు మీ యెఱుఁగు - నర్థము దెల్పుఁడు హంసులార! నా
వలన దోసంగు లేదు మద - వారణ యానయె మిమ్ము గెల్చె నా
కలికి పయిం బగం గొలుపఁ - గాఁ దగుఁ గాని సమానదృష్టితో
సలువునఁ గాంచి సంతసిలు - నాయెడ మీరలు కోపగింతురే?. ౨౭

చ॥ దళములఁ జేరి గీతము ము - దంబునఁ బాడ ద్విరేఫపాళికిన్
జెలువుగఁ జోటునిచ్చు సర - సీజములార! తొలంగరాని తో
య్యాలి ననువీడి స్వీయ నిల ♦ యంబగు మీకడఁ జేరె; లేదవం
బొలుపగునేమి? కల్గియును ♦ బొంకెదు వారల మైత్రిఁ గాంతురే?. ౨౯

చ॥ ఒక పలుకైన నాడ కిటు ♦ లొత్తిలి సీతముఖంబుఁబోలు హా
ల్లకము కుఱంగటం గలవి ♦ లక్షణశైవలమా! కడంగి జా
నకి వదనంబు నీవయిన ♦ నర్మిలిఁ జూపుము తత్సుధా ద్రవ
ప్రకట చణంబులై పరఁగు ♦ పల్కుల నే విన నిచ్చగింపవో?. ౩౦

ఉ॥ అంతర మేల బ్రాహ్మి! లలి ♦ తాంగి శ్రవంబవ్వకాని వేఱుగా
వింత పరాకులేల? కృశి ♦ యించుచు దిక్కులు దోఁపకిట్లు పె
న్వంతలఁ జిక్కు నన్నుఁగని ♦ వారిజనేత్రను గూర్చి తెల్పవో?
యింతగ వేఁడుచున్న దయ ♦ యింతయుఁ బూనక వైరమూనెదో?. ౩౧

చ॥ పగడము లెఱ్ఱదామరల ♦ పై ఖచియించిన లీల నొప్పు ప
ద్మగళ మలక్తకాంగుళులు ♦ తోయద మండలిఁ బోలు ముంగురుల్
నెగడఁగ నన్ను బాయు ధర ♦ ణీసుత కన్నుల మాడ్కి నొప్పు న
ల్లగలువలార! నన్ను వెత ♦ లం బడఁ జేయుచు నవ్వ న్యాయమే?. ౩౨

ఉ॥ క్రూర వియోగ తాపమునఁ ♦ గుందుచు నూర్పులు పుచ్చు రామ భూ
దారుఁడు పూఁబొదల్లుగల ♦ తత్తటమందున నిల్చి చూచి కా
సారము! నామనోహారిని ♦ జానకిఁ బాసి తపించుచుండ నో
దారుప కూరకుండు విధి ♦ ధర్మమెయో తలపోయ నీ కనుక్. ౩౩

మ॥ కరుణావారిధి రాఘవుండు మద పం ♦ కం బొప్పు సారంగముల్
కరిణీ వారముఁగాంచి తుండముల నా ♦ కర్షించి తోయంబు మో
దరసాబ్ధిక్ మునుఁగంగ నంది యిడుటల్ ♦ దర్శించి తన్వీమణిక్
ధరణీజాత వియోగ మెంచు నెద నం ♦ తాపంబు వర్ధిల్లఁగక్. ౩౪

శ్రీరాముఁడు సాయం సమయ కృత్యముల నిర్వర్తించుట.

శా॥ ప్రేమానర్ఘ నిభూషణుండు సుగుణ ♦ శ్రేష్ఠుండు తమ్ముండు శ్రీ
రాముం గాంచి దివాకరుం డపర భూ ♦ ధ్రం బొందె సంధ్యావిధుల్
నేమం బారఁగ నాచరించి భవ దు ♦ న్మేష ప్రకీర్తిం బరేక్
భూము ల్నిండు త్రివిక్రమేశు పదముల్ ♦ పూజింపు మన్నా! యనక్. ౩౫

ఉ॥ రాముఁడు చింతతోఁ జని త ♦ రంగములన్ బొలుపారు నత్తటా
కామల తోయముల్ తొలుత ♦ నందు తపంబు ఫలింప, సిగ్గుచే
సామజముల్ తొలంగ రభ ♦ సంబున వారి శకుంత జాలముల్
భూమిజపాళిఁ జేర జల ♦ ముల్ దరిముట్ట మునింగె నచ్చటన్. ౩౬

తే॥ ఆతఁ డానీట మజ్జన ♦ మాడునంత, నతని దహియించు విరహాగ్ని ♦ యా తటాక
వనము లెల్లఁ గాంచిన ♦ యినుము ముంచి, సట్టికరణిని సలసల ♦ మసుచు నుడికె. ౩౭

ఉ॥ స్నానము చేసి యంతట స ♦ నాతన ధర్మ పథానువర్తియై
మానుగ సాంధ్య కృత్యములు ♦ మక్కువఁదీరిచి యర్ఘ్యమున్ రమే
శానున కప్పగించి విల ♦ సద్గుణులౌ ముని ముఖ్యులున్న యా
కానన మంద యొక్క యెడ ♦ కమ్మగు తావున నిల్చెఁ దమ్మునితోన్. ౩౮

ఉ॥ సంజను చందనాదికము ♦ చక్కఁగఁ దాల్చు విదేహ కన్యయున్
రంజిల రామికిన్ మనసు ♦ రాగ వియోగ మహార్తిఁ గుందుచున్
గంజదళాక్షుఁ డుండునెడఁ ♦ గంజ హితుం బలెఁ దీక్ష్ణదేహుఁడై
కంజ విరోధి పుట్టెఁదొలి ♦ గట్టుపయిం బలు దిట్టకై వడిన్. ౩౯

ఉ॥ తమ్ములు మోడ్పు సెందె ద్విర ♦ దమ్ములు నిమ్ములఁ జేరె నీడజా
తమ్ములు గూండ్ల కేగె మృగ ♦ తండము లెల్ల నడంగెఁ గీర సం
ఘమ్ములు పల్కులన్ వదలెఁ - గానల నాట్యము మానె నెమ్మిమొ
త్తమ్ములు గీతముల్ పరభృ - తమ్ములు నిల్పె ముడింగె నాకులున్. ౪౦

ఉ॥ నిద్రిలెఁ బ్రాణికోటి ధర - ణీధర సంస్థిత జీవరాసులున్
నిద్రిలె వ్యాళ సంఘములు - నిద్రిలెఁ దామరసాకరంబులున్
నిద్రిలెఁ బక్షి జాలములు - నిద్రిలె భూత పిశాచ సంతతుల్
నిద్రిలలేదు పాల్కడలి - నిద్రిలు సామజ యుగ్మ నేత్రముల్. ౪౧

ఉ॥ జ్ఞానము గల్గినంతఁ దన - జన్మరుజల్ విడిపోవు కైవడిన్
భానుఁడు పుట్టుచుండొలఁగె - బాధ తమంబును విచ్చెఁ గంజముల్
శ్రీనిధి రామ భూవరుఁడు - సెందెడు దుర్భర చింత తేలికై
జాను వహింపఁగా భువన - జాలము మేలుకొనంగ మేల్కొనెన్. ౪౨

చ॥ ఘనులగు రామలక్ష్మణులు - గ్రక్కున మేల్కని క్షీరవార్ధిక
న్యను హరిణాక్షి రాకొమిరె - నందముతో వనులందు శైలకా
ననముల రోయుచుం జని మ - నంబున కంటెను వేగ ఋశ్యమూ
క నగము చేరఁ బోయి రెస - కమ్మున లెక్కడకుండఁ గ్లేశమున్. ౪౩

౨. సాలభేదన పటలము. (౧౪౩)

సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులఁగని భీతిల్లుట.

ఉ॥ వచ్చుచునున్న రాఘవుల - వారక యర్కసుతుండు కాంచి యీ
వచ్చెడు వార లింద్రజుని - పంపున వచ్చిన వారలంచుఁ దా
హెచ్చగు భీతి గుంది వెర - వేది రయంబునఁ బాఱెఁ బ్రాణముల్
మచ్చికఁ గావఁ బూని యభి - మానము వీడి బిలంబు చేరఁగన్. ౪౪

ఉ॥ పాఱుచు నాంజనేయుఁగని - పావని! కాంచితె యీ సుధన్వులన్
వారలు వాలి పంపుగొని - వచ్చిన వారలు నన్ను చంపఁగాఁ
గారణ మింక వేఱొకటి - గల్గద యంచు భయంబు పెంపునన్
దూఱెను దొడ్డ కందరము - తోయజ మిత్ర సుతుండు గ్రక్కునన్. ౪౫

ఉ॥ తారుఁడు నీలుఁడున్ హనుమ - తక్క వనేచరరాజితోడ న
ట్లూరక పాఱు సూర్యసుతు - నొయ్యన వెన్కొని పోవుచుండ, భూ
దార కుమారకుల్ శబరి - తత్పరతన్ నచియించు త్రోవ సీ
తారమణీ మణిన్ వెదకు - దారి కనంబడు నంచు నెంచుచున్. ౪౬

చ॥ వెదకుచు వచ్చుచుండఁ గపి ♦ వీరులు కొండఱు పోయి వారు చిం
త దవిలి చంచలత్వమును ♦ దైన్యము తోఁపఁగ వచ్చువారు జం
భదనుజవైరి పుత్త్రకుని ♦ పంపున వచ్చిన వారు కారు భీ
తిదులును గారు చూడఁ డనఁ ♦ దేఁకువ మారుతి తేటి చూచుచున్.౪౭

శా॥ జ్వాలాభీల హాలాహాలంబు దెసలం ♦ బర్వంగ నాదిత్యు దై
త్యాళుల్ పొందిన భీతి మాన్చిన పురూ ♦ పాతుం బలెన్ జ్ఞానమున్
వేలంగాంచిన యాంజనేయుఁడు భయో ♦ ద్వేగమ్మునన్ మానసా
లోలత్వంబు భజించు వానరుల క ♦ ల్లోలంబులన్ మాన్పుచున్. ౪౮

హనుమ రామలక్ష్మణుల తీరు లారయుట.

చ॥ భయపడ కిందె యుండుఁడని ♦ పల్కి యొకానొక బ్రహ్మచారియై
రయమున వచ్చి రాఘవుల ♦ రాజిత చాపుల మానివేషులన్
నయవిదులన్ మఱుంగున న ♦ ణంగి కనుంగొని శంక నొంది సం
శయము తొలంగ నిట్లని వి ♦ చారణ చేసెఁ గుశాగ్రబుద్ధియై. ౪౯

సీ॥ దేవతా పూజ్యు మూ ♦ ర్తి త్రయంబా యన్న - నిద్దఱే యిచ్చట ♦ నెనఁగువారు
పటు చాప హస్తులి ♦ వ్వారలఁ బోలిన, వార లే జగమున ♦ వఱలఁబోరు
వీరి కసాధ్య మీ ♦ పృథివిని గల్గునే?, వీరల నెఱిఁగడి ♦ వెరవు లేదు
బ్రమ్తుక్కిన మది నొచ్చి ♦ సోలు నట్లున్నారు, వీరు చింతిలఁ దగ్గ ♦ వారు కారు

తే॥ సురవరులుగారు సామాన్య • నరులుకారు, వీరి చింత.యదెయ్యదో • పెద్దదగును
భ్రాంతిఁ గొల్పెడి యరుదైన • వస్తువొండు, ఖిన్నులగుచు నన్వేషించు• చున్నవారు

సీ॥ ధర్మ శీలంబులే • ధనముగాఁ • గలవారు, శాంతి యుక్తులు కృపా • సాగరులును
లోకహితులు దేవ • లోకేశుఁడును వెఱఁ, గందు గభీరిమ • మొందినారు
ధర్మదేవతయుఁ ద • త్తఱపడు శీలంబు, గలుగు వారలు జిత • కామ తనులు
కాలుండు నడలూను • ఘన పరాక్రము గుణాల్, వీరి కార్యము నెంచ • వేఱుకాదు

తే॥ ధర నలభ్యమా దేవామృ • తంబుఁబోలు, సరిది వస్తువు నెడ వీడి • యరయు వారు
సింహములఁకియ దెసల నీ • క్షించు వారు, వంచనములేని మోములు • వఱలు వారు

చ॥ అసదృశ బుద్ధిశాలి యగు • నంజని పుత్త్రుఁడు వాలసేపు మా
ననమున నిట్లు పెక్కు నయి • సంబులుగాఁ దలపోసి ప్రీతిచే
నెసఁగి యెడందయుం గరఁగ • నెచ్చిరు భక్తియు హెచ్చరింప సం
తసమునఁ గాంచుచుండె మునిం • తప్పిన నెయ్యురఁగాంచు కైవడిన్. ౫౨

ఉ॥ క్రూరగుణంబు గల్గు మృగ • కోటి పిశాచములుం గనుంగొనన్
గ్రూరత మాన్చి సాధుగుణ • కోటిగ మార్చఁగఁ దగ్గ శక్తి యే
పారు మహాత్ములం గని యు • హా! పగవారని వైరిసేనలో
వారని యెంచి భీతిగొని - పాఱఁగ హేతు వొకండుఁ గల్గునే?. ౫౩

చ॥ విహగము లెల్ల సందమగు • వీరి శరీరము లెండ సోకఁగా
సహనము నొందలేక బలు • జాలిని ఱెక్కల విప్పి పైపయిన్
బ్రహితులఁ బోలెఁ బందిరిగఁ • బర్వుచు వచ్చెడి మేఘ సంఘముల్
తహతహ డింపఁ దుంపురులఁ • దన్పుగఁ జల్లుచు వెంబడించెడిన్. ౫౪

ఉ॥ ఆతప తప్త గండశిల • లన్నియు వీరి పదారవింద సం
పాతమునన్ మధుద్రవము • పైకొను పుష్పము లట్లు మేకొనున్
భ్రాంతిగ గుల్మముల్ లతలు • పాదపముల్ భువి వంగి వ్రాలుచున్
జోతలు సేయ లీలఁ దగఁ • జూడఁగ వీరలు ధర్మమూర్తులో? ౫౫

మ॥ ఘన తాపత్రయమున్ సడల్చి మఱి యా - గామ్యాది కర్మాళి వీఁ
కను పోకార్చి యమాలయంబునకుఁ బో - కల్మాన్చి కైవల్యమున్
గొనఁ గాన్పించెడు విష్ణుమూర్తులొ? కరం - గున్ శల్యముల్ పైపయిన్
దనరున్ భక్తి యపారమై కలము కా - నన్ రాదు నిక్కంబుగన్. ౫౬

మ॥ అని యాలోచన సేసి వారలును డా - యంగన్ విసీతాత్ముఁడై
యనుఁ దేజస్వుల రాక భవ్యమయి యి - ష్టావాప్తి చేకూరుతన్

బోనుఁగాఁ గాత మనిష్టముల్, కుశలమే?పుణ్యాత్ములారా? యనన్
దనుజధ్వంసియు నీవెవండ వన ను - ద్యత్ప్రీతిఁ దా నిట్లనున్. ౫౭

హనుమ రామలక్ష్మణులకుఁ దన వృత్తాంతము తెలుపుట

మ॥ వనదశ్యామల! పంకజేక్షణ! జగ - త్ప్రాణ ప్రసాదంబునన్
వనితోత్తంసిక యంజనాఖ్య గనియున్ - బ్రఖ్యాతిమైఁ బేరునన్
హనుమంతుండను సూర్యపుత్త్రునకు మం - త్రాలోచనల్ సెప్పువాఁ
డను భవ్యాత్మకులార! నే వనచరుం-డన్ దాసుఁడన్ మీకడన్. ౫౮

తే॥ ఇచట సుగ్రీవుఁడను వాన - రేశ్వరుండు, మిమ్ముగని తన మది శంక - మీఱుకతన
నరసి రమ్మన నాతని యాజ్ఞనూని, వచ్చినాఁడ నిటకు వీర - వర్యులార!. ౫౯

తే॥ అనుడు శ్రీరామచంద్రుఁడా -హనుమ పలుకు, లరసి విక్రమంబునను శా-స్త్రార్థవితతి
నెఱుకయందు సద్గుణముల-నితనిసదృశు, లెవరు లేరని తమ్మునితో-నిట్టులనియె. ౬౦

క॥ ఇతఁడు పఠింపక మానిన, శ్రుతులును శాస్త్రములు లేవు - సూనృత వాక్యం
డతులిత మృదుల మధుర వా, గ్వితతి గలుగు నితఁ డజుండో? - వృషభధ్వజుఁడో?

తే॥ జగతిసామాన్యుఁడగుబ్రహ్మ-చారిగాఁడు, విక్రమంబునుమహిమయు-నెలయువాఁడు
సుస్థిరుండు నిష్కపటి వి - శుద్ధగుణుఁడు, నిజము నీవు పిమ్మట గను - నింపఁగలవు.

తే॥ఋషులయందునాకులయందు-నిట్టివాక్య, చతురుఁడెవ్వఁడుగలఁడు?ని-శ్చయముగాఁగ
నితని నేలు నాతని కిల- నేది కొదువ?, యనుచు హనుమంతుఁగని పెండి-యునియెనిట్లు

తే॥ ఓయి ధీవీర! కీశ కు - లోత్తముండు, రవిసుతుం డెందు గలఁడు ని - ర్వక్రగతిని
అతనిఁ గను కోర్కితోడనే - యరుగుదెంచి, నారమన నుత్సహించి వా-నరవరుండు.

చ॥ ఘనభుజులార! మీకుఁ ద్రిజ ♦ గంబుల నెవ్వరు సాటి? మీరలి
ట్లనుపమమైన నెయ్యమున ♦ నా కపినాథుని చూడ రానచే
ననితరసాధ్యమైన తప ♦ మాతఁడు పూర్వ భవంబునందు చే
సినది ఫలించె నిప్పు డని ♦ చిత్తమునం దలపోసి పొంగెదన్. ౬౫

మ॥ బలభిత్సూనుఁడు వాలి కోపమున దు ♦ ర్వైరంబు వర్ధిల్లఁ గా
వలుఁడై చంపఁగ వెంబడింపఁ బురమున్ ♦ వర్జించి యీకొండపై
బలు దుఃఖంబులఁ బొందుచున్ దిగులుతో ♦ వర్తించు మాఱేని కీ
రలు విచ్చేయుట భాగ్యదేవత కృపన్ ♦ బ్రత్యక్ష మౌటే కదా!. ౬౬

మ॥ తమ వాంఛల్ నెఱవేర్చుకొంటకయి కా ♦ దా జీవ సందోహముల్
ప్రమదంబారఁ బ్రయత్నముల్ సలుపుటల్? భావింప యజ్ఞాది ధ

ర్మములం జేయుచు రీ జగచ్ఛుభముకై ♦ మాన్యులే; భయంబందు ప్రా
ణము గాపాడుటకంటె ధర్మ మొకం డ ♦ న్యంబున్నె ధాత్రీస్థలిన్? ౬౭

సీ॥ మను గావ మీరు స ♦ మర్థులనుట చాలఁ, జులుకన మాటయై ♦ నిలుచుఁగాదె?
యనిమిషులాది చ ♦ రాచర వితతితో, నలరారు కృతకంబు ♦ నకృతకంబు
కృతకాకృతకమయి ♦ యొసఁగు నీ పదునాల్గు, జగములఁ గావంగఁ ♦ జాలువారు
శరజన్ముఁ బోలిన ♦ చక్కందనపుమ్మి ప, రాక్రమ గుణము లొ ♦ ప్పారు మిమ్ము

తే॥ శరణ మొందిన మాకింక♦జయముగాక, వేఱు గలుగునే? మాపరి♦వృఢుఁడు నన్ను
వార లెవరని ప్రశ్నింపఁ♦బలుకవలయు, నైనమును మీరె సెలవిండు♦భద్రగుణులు!

తే॥ సత్యమను చేని కంచెయా ♦ శ్వాసన తనయుఁ, డిట్లు లడుగంగ సౌమిత్రి♦యించుకంత
పొరపులేని తీరునఁ దమ పూర్వచరిత, పలుకఁ దొడఁగెను మృదుల పి ♦ ప్పష్టఫణితి.

సీ॥ జగతీతలంబు నా ♦ జ్ఞా చక్రమునఁ జేసి, చతురత నడపిన ♦ చక్రవర్తి
శంబరాదులఁ జంపి ♦ జన్నంబు లొనరించి, యమరలోకం బేలు ♦ విమలకీర్తి
కరుణా కటాక్ష వీ ♦ క్షణముల నర సురా, దుల మన్ననలఁ గొన్న ♦ యలఘుమూర్తి
సత్యసంధుండును ♦ సహజ సద్గుణుఁడును, నీతి విఖ్యాతుఁడౌ ♦ నియతవర్తి

తే॥ మనుకులాభరణంబు ప్రా ♦ మాణికుండు, ధరణిముఖ తిలకంబనఁ ♦ దగునయోధ్య
నేలు నాతండు జయశాలి ♦ హితకృపాలి, ప్రథిత గుణశీలి దశరథ ♦ రాజమౌళి. ౭౦

శా॥ ఆ రాజన్యుని ముద్దుపట్టి రఘురా ♦ మాఖ్యుఁ డితం డుర్వరా
భారం బెల్లను తండ్రి పల్కు నిలుపన్ ♦ వైమాత కోరంగ నా
మేరం దమ్మున కిచ్చి యుల్లమున సం ♦ ప్రీతిన్ మహారణ్యమున్
జేరన్ వచ్చె మహాత్ముఁ డీతనిని నే ♦ సేవించు సద్భృత్యుఁడన్. ౭౧

ఉ॥ రాముని పుట్టుఁదొట్టి వివ ♦ రంబుగ దండకఁ జేరు హేతువున్
బూమెలు చేసి రావణుఁడు ♦ భూమిజఁ బందిగఁగొంచుఁ బోవుటల్
తామును రోయుచుండుటలు ♦ తక్కక దెల్ప సమీరుపట్టి చే
తో ముదమంది చాఁగిలెను ♦ తోరపు భక్తి మనంబు నిండఁగన్. ౭౨

చ॥ అటులు నమస్కరింపఁ గని ♦ యంబుజనేత్రుఁడు విప్రవర్ణి వ
క్కటు కయిమోడ్పఁగాఁ దగునె ♦ క్షత్రియ వర్యున కంచు నవ్వఁగాఁ
బటుతర నీతివిక్రముఁడు ♦ పావని యిట్లనుఁ గింకరుండు మ
ర్కట కులజుం డటంచుఁ బలు ♦ కండొకో! మీర లెఱుంగకుంటిరే?. ౭౩

చ॥ అని గురుధర్మ పద్ధతుల ♦ కాదరువైన మరుత్కుమారుఁ డ
య్యనఘులు లక్కజంపడ వ ♦ హించె నిజంబగు తొంటిరూపు మే

దిని గల సర్వవస్తువులు ♦ తిన్నని పిన్నని నంచుఁ బల్కు వి
న్ననువునఁ, గాంచు వారల మ ♦ నంబులు మిక్కిలి పిచ్చలింపఁగన్. ౨౬

తే॥ జగముఁ గాలితోఁ గొలిచిన ♦ చక్రిలోక, రక్షకుండు రాఘవుండై ది♦గ్భ్రమము నొంద
మేరు నిభ శరీరుండును ♦ మిహిర శిష్యుఁ, డైన హనుమాన్ వర్ణింప ♦ నరిది కాదె?

ఉ॥ రమ్యుఁడ! కాంచితే విమల ♦ తత్త్వము సత్త్వము రూపుదాల్చిన
ట్లిమ్ముగ మోక్షమే యొక కపీశ్వరు నాకృతి నొందు భాతిఁదే
జమ్ముల పుంజమై వెలసె ♦ సమ్మతి నిమ్మహాసియుఁ జేరి సుః
ఖమ్ముల నీఁగునట్టి యొడి ♦ కమ్మ నెఱుంగంగ నయ్యె నియ్యెడన్. ౨౭

చ॥ ఎడఁదల దుఃఖముల్ తొలఁగు ♦ నింక సుఖమ్ములు వచ్చు నిక్కమీ
కడిఁది పరాక్రమ స్థిరుని ♦ గల్గిన సూర్యసుతుం డదెట్టిఁడో
ఎడయక యెట్టి కార్యతతు ♦ లేని వలంతులు నీతిమంతులె
య్యెడఁగల రట్టి భూపునకు ♦ భృత్యులచే సమకూరు సన్నియున్. ౨౮

చ॥ అని రఘువంశ పుంగవుఁడు ♦ స్వాంతము పొంగ వచించి యానన
బును వికసింపఁ గాంచుడు స ♦ ముస్థితి మారుతి వారిఁ గాంచి స
జ్జన నుతులార! మా ప్రభుని ♦ చయ్యనఁ దోడ్కొని వత్తు మీర లి
చ్చ్చను క్షణ మింద యుండుఁ డని ♦ సత్వరుఁడై మరలన్ దదాజ్ఞమై

చ॥ అతులిత నీతిమంతుఁ డగు ♦ నా హనుమంతుఁడు చిత్తమందు శ్రీ
పతి గుణభూతి మాటికిని ♦ భావన సేసి జగంబు నేను మా
పతియును కష్టముల్ తొలఁగ ♦ బంధుర సౌఖ్యము నొందువారమై
బ్రతికితి మంచుఁ గీశవిభు ♦ పాలికి నేగె వడిన్ ముదంబుతోన్. ౨౯

హనుమంతుఁడు సుగ్రీవునకు శ్రీరామ వృత్తాంతము తెలుపుట

శా॥ వాలిం గీలి వధించు కాలుఁ డిటకున్ ♦ వచ్చెన్ మనోవేదనల్
తూలెన్ ధైర్యమునొందుఁ డింక మది నా ♦ తున్కయ్యంబు సిద్ధించు స
త్కాలం బయ్యె నటంచు మారుతి మహా - కాలుండు పోలెన్ ముదా
లోలల్లీల నటించుచుం దెలిపె మే ♦ లుం గూర్చి సుగ్రీవుతోన్. ౩౦

చ॥ దివి భువి నాగలోకమున ♦ దిక్కులఁ దక్కు జగంబులెల్లెడన్
నెవడిన వారిచేతలను ♦ నేత్రములన్ నుడులన్ మనస్సులం
దవిలినవారు శత్రులకుఁ ♦ దల్లడమందెడు వారలెల్ల వా
చవి సుధఁ బోలి చూడఁగల ♦ చందము వారలు రాకుమారకుల్. ౩౧

సీ॥ కల భూమియెల్ల నే ♦ కచ్ఛత్రముగ నేలి, నాతఁడు విమల వి♦ఖ్యాతయశుఁడు
రాజ రత్న కిరీట ♦ రంజిత పాదుఁడౌ, దశరథేశ్వరుని పు ♦ త్త్రకులు ఘనులు

నీతిమంతులు కృపా • నిరతులు యువకులు, మహిమాన్వితులు ధర్మ•మార్గరతులు
కీర్తికాములు నీకుఁ • గిశరాజ్య మొసంగి, యుపకార మొనరింప • నోపువారు

తే॥ వారిలో జ్యేష్ఠుఁడగు రాముఁ•డల్ల భరుండు, తాటకను సుబాహుని చంపి•తపసి మఖము
గాచి దివ్యాస్త్రములఁ గొని • గౌతముని సతి, శాపము న బాసినాఁడు శ్రీ•శాలగుణుఁడు

సీ॥ జనకుని పురికేగి • శంభు చాపముఁ ద్రుంచి, యవనిజాతను పెండ్లి • యాడినాఁడు
త్రోవలో నెదిరించి • దుడుకుతనము చూపు, పరశురాముని భంగ • పఱచినాఁడు
తండ్రివాక్యము నిల్పఁ • దల్లికోరిక దీర్చ, నిలవెల్లఁ దమ్మున • కిచ్చినాఁడు
వనమున డీకొన్న • జన విరోధు విరాధు, యమునిపురంబున • కంపినాఁడు

తే॥ దండకావనమెల్ల నిర • దైత్యముగను, సలుప ఖర దూషణాదులఁ• జంపినాఁడు
కాలగళుకంటె ఘన పరా • క్రమయుతుఁ వాఁడు, రామచంద్రుండు సజ్జన • రక్షకుండు.

తే॥ అతఁడు క్షీరసాగరశాయి • యగు హరియె, త్రిదశు లర్థింపఁ బుట్టిన • దేవదేవుఁ
డతనితో మైత్రి నెఱపుమా • యనుపదాళి, యర్కునిఁ గను మంచు కైవడి•నడఁగిపోవు

క॥ మాయిని మారీచు నొకే, సాయకమునఁ ద్రుంచె జనుని• సాటి కబంధుఁన్
మాయించె శబరి ఫలము ల, మేయ ప్రేమమున నొసఁగ•మెసఁగెం గరుణన్. ౯౫

చ॥ కపివర! సంయమీశ్వరులు • గాఢ తపంబు చిరంబు చేసి యా
నృపవరు దర్శనంబుకయి • నింగిని గాచిన చాతకంబు చా
డుపు వహియించి బంధములు • ద్రుల్లఁగ గాంచిరి మోక్షసంపదన్
జపలుఁడఁ దన్మహత్త్వము వి • చక్షణచేసి వచింపనేర్తునే?. ౯౬

ఉ॥ క్రూరుఁడు రావణుఁడు కడు • క్రొవ్వున వంచనచేసి రామ భూ
దారుని ధర్మపత్నిఁ గొని • దండక మార్గముఁ బట్టిపోవ నా
వారిజ లోచనన్ వెదక • వచ్చిన వారలు నీ సఖిత్వముం
గోరినవారు నీసుగుణ • కోటియు మున్నుగ విన్నవారలున్. ౯౭

మ॥ మనమీఁదం గృప నూనినారు మహదై - మద్దింతు రయ్యింద్రజున్
గనిసెన్ నీసుకృతంబులున్ శుభములం - గాంక్షించి కాకుత్స్థులన్
గని మైత్రిం బొసరింపఁగా నడవుమా - కాలంబు మేలయ్యె లె
మ్మని రాణ్ణీతి విశారదుం డఖిల కా - ర్యజ్ఞుండు వాక్రువ్వఁగన్. ౯౮

మ॥ తనపై నెమ్మిని మారుతాత్మజుఁడు చం - దంబొప్ప వాక్రువ్వ నం
తనగా సూక్ష్మమతిన్ గ్రహించి విపులో - త్సాహుండు సుగ్రీవుఁ డ
త్యను మోదంబునఁ బావనిం గని గుణా - ఢ్యా! ధీయుతున్ మంత్రిగాఁ
గొను నా కెయ్యది దుర్ఘటం బనుచుఁ గా - కుత్స్థుం గనన్ వెల్వడెన్. ౯౯

రామసుగ్రీవులు మైత్రి సేయుట.

మ॥ కనులారం గనె భానుసూనుఁ డచటన్ ♦ గార్మేఘముం బోలె వి
చ్చిన యంభోజముఁబోలె షోడశ కళల్ ♦ చెన్నారు చంద్రుంబలెన్
ఘనమౌ పచ్చలకొండవోలెఁ దగు శ్రీ ♦ కాకుత్స్థు నత్యూర్ణవే
ష్టన హీనంబగు నెమ్మొగంబును గడున్ - జక్కనైన కందోయియున్ ౯౦

చ॥ కని చిర మట్లు నిల్చి యెస ♦ కంబున ధాత సృజించినట్టి భూ
త నివహమెల్లఁ బుట్టిన మొ ♦ దల్కొని నిన్నటి దాఁకఁ జేయుచుం
డిన సుకృతంబు లన్నియుఁ బ ♦ టిష్ఠతఁ గూడుచు రెండు దేహముల్
గొని యిటు పుట్టెఁ గావలయుఁ ♦ గోరిక నంచుఁదలంచె నెమ్మదిన్. ౯౧

ఉ॥ ఇమ్మొగ విష్టరశ్రవసుఁ ♦ డీ యవతారమునందు మానవ
త్వమ్ము భజింపఁ గోరి యిటు ♦ నంటి శరీరము దాల్చెఁ గాన లో
కమ్మున బ్రహ్మగా హరుఁడు ♦ గా వహియించిన లీలకంటె మ
ర్త్యమ్మున మానవుం డగుట ♦ నన్ని భవంబులకంటె మేలగున్. ౯౨

మ॥ అని సూర్యాత్మజుఁ డాత్మనెంచి పులకల్ ♦ హర్షంబుచేఁ గ్రమ్మఁగం
దన నేత్రద్వయి నాస దీఱఁ గని యా ♦ నందాబ్ధి నోలాడుచుం
జన శ్రీరాముఁడు ప్రేమ మీఱఁగఁ గరా ♦ బ్జాతంబు వే చాఁచి ర
మ్మని సమ్మోదకరంబులైన కుశల ♦ వ్యాహారముల్ సేయుచున్. ౯౩

శా॥ శ్రీరాముండును వానరేశ్వరుఁడు రం ♦ జిల్లంగ సంధించి దు
ర్వారుల్ క్రూరులు దానవాళి యను ని ♦ ర్లం ద్రోలి ధర్మంబు సి
ద్ధ్వైర ప్రక్రియ నిల్పఁ బూనిన యుగ ♦ ద్వంద్వక్రియాసంధి నా
నారం బొల్చిరి దర్శఁ జేరు శశి కం ♦ జాప్త ద్వయంబో యనన్. ౯౪

మ॥ తొలి పుణ్యంబుఁ బ్రయత్న మొక్కటిగఁ దో ♦ డ్తోఁ జేరు మాడ్కిన్ గ్రుధా
కలిత క్రూర నిశాచరాఖ్య కలుషౌ ♦ ఘంబుల్ విమూలింప శా
స్త్ర లసద్ జ్ఞానము తత్త్వవిజ్ఞతయుఁ బ్రా ♦ ప్తంబైన చందంబునన్
దలఁపుల్ గూడఁగఁ జేరి రర్కసుత మా ♦ ర్తండాన్వయుల్ సమ్మతిన్. ౯౫

చ॥ రవిసుతుఁ డంత నిట్లనియె ♦ రాఘవుఁ గాంచి నయంబు మీఱ నో
రవికుల దీపకా! సకల ♦ రాజిత సద్గుణ రాశివై జగ
ద్భవుక వినోద కార్య సుఖ ♦ భావనుఁడౌ నినుచేరఁగంటి నా
భవము కృతార్థమయ్యె నను ♦ వంటి తపోధనుఁ డున్నె యీభువిన్? ౯౬

ఉ॥ పున్నెము పండు వాఱఁ దలఁ ♦ పుల్ నెఱవేఱుట యింకఁ జోద్యమే?
యన్న రఘూత్తముండు సుగు ♦ ణాకర! మాకు నిషాది తెల్ప నీ

యున్న తెఱంగు నీవలన ♦ నుత్కటశోకము నీఁగునంచు మే
మెన్నిక వచ్చినార మది ♦ యేగినదే యగు నన్న నాతఁడుర్.

చ॥ నడవడి తప్పి తమ్ముఁడగు ♦ నన్ను మహాబలశాలి వాలి దుం
దుడుకున సర్వభూమియును ♦ తోయధులుర్ ఘన చక్రవాళముర్
గడచని పోవఁగాఁ దఱిమి ♦ ఖండన సేయఁ దలంపఁ బ్రాణముల్
విడువఁగ లేక యీగిరిని ♦ వీడక యుంపు భయంబు పెంపునర్.   ౯౮

చ॥ మిము శరణంటి నన్ను కృప ♦ మీఱఁగ నేలుట మీకుఁ బాడి చం
ద మనుడు రామచంద్రుఁడను ♦ ధర్మగుణాకర! యింకిదాఁకఁ దో
రముగ భరించినట్టి కడు ♦ రాయిడి తీఱెను రేఁగ దింక సౌ
ఖ్యములును దుఃఖముల్ మనకుఁ ♦ గల్గు సమంబుగ నింత యేటికిర్ ౯౯

సీ॥ నిను పఱిచెడువాఁడె ♦ ననుపఱిచెడు వాఁడు, నీ విరోధియె చుమ్ము ♦ నా విరోధి
నీ చెలికాఁడెపో ♦ నా చెలికాఁడు నీ, బంధు వితతి నాకు ♦ బంధు వితతి
నీకు దుఃఖ బేది ♦ నాకు దుఃఖమ్మది, నీ సుఖం బైనదే ♦ నా సుఖమ్ము
నీవు ప్రాణమువంటి ♦ నెయ్యుఁడవైతనఁ, గపులెల్ల ముదమను ♦ కడలి మునిఁగి

తే॥ రామచంద్ర విభుని వాక్య ♦ రాజి సకల, జగములకు వేదముల మించి ♦ నెగడుననిరి
హనుమ పులకితగాత్రుఁడై ♦ యాడె సురలు, విరులు గురిసిరి మొగులు తుం ♦ పురులు చల్లె

ఉ॥ అంతట రామభద్రునకు ♦ నంజలి చేయుచు నాంజనేయుఁడో
సంతత తేజులార! స్థిర ♦ సంపద మీ చెలికార మొందిక
ల్పాంతముదాఁక లోకులకు ♦ నర్మిలి నించెడు తారకాణమై
మంతు వహించుఁగాక యిఁక ♦ మా భవనంబున కేగుదెండనర్.   ౧౦౧

చ॥ సరియని రామలక్ష్మణులు ♦ సారసమిత్రసుతుండు లేవ వా
నరులును చుట్టిరాఁ బనస ♦ నాగ తమాల రసాల సాలముల్
సరసులు గల్గి పుణ్యఫల ♦ సంపదవోలె వెలింగి పుష్ప వ
ల్లరులు రహించు తోఁటకు వి ♦ లాసముతోఁ జని రుల్లసిల్లుచుర్. ౧౦౨

ఉ॥ చందన వృక్ష సంతతులు ♦ స్ఫాటిక సుందర కందరంబు లం
దందు రహించు నిర్మల జ ♦ లాశయముల్ వికచాంబుజాతముల్
పొందుగఁ దత్తటస్థ ఘన ♦ భూజ శిఖాంతర డోలలందు వే
ల్పుం దలిరాకుఁబోండ్లు తమి ♦ నూంగఁగ నూఁగుట నేత్రపర్వమై. ౧౦౩

ఆ॥ విబుధసభను మూర్ఖు ♦ వెలయని రీతి ను, ద్యానమందు మణి వి ♦ తానకాంతి
పుంజ మెదుట గార ♦ ముం బొందలేవమ్యె, సూర్య చంద్రముల వి ♦ శుద్ధ రుచులు

ఆ॥ అట్టి యందమైన ♦ యలరుల తోఁటలో, రాఘవులును ప్లవగ ♦ రాజు నిరుల
యాసనంబులను సు ♦ ఖాసీనులై వేడ్కఁ, ముచ్చటించుకొనుచు ♦ముదితులైరి. ౧౦౫

ఆ॥ కందమూలములును ♦ కాయలు పండ్లును, చన్నులు మీఁటు మంచి ♦ శాకములును
కపులు గొంచుఁదేరఁ ♦ గాకుత్థ్సతిలకుండు, స్నానమాది మెక్కి ♦ శ్రమము పీడె.

ఆ॥ అనఘుఁ డిట్టు లతని ♦ కతిథియై ముదమంది, సరితితోడఁ గని గృ♦హాస్థ ధర్మ
మెడలకుండ నడప ♦ గృహిణిని నీవును, పాసితేమి యనుచుఁ ♦ బ్రశ్నసేసె. ౧౦౬

హనుమ శ్రీరామునకు వాలివృత్తాంతము తెలుపుట

క॥ శ్రీరాముని ప్రశ్నమునకు, మారుతి కేల్మోగిచి నిలిచి ♦ మహాసీయగుణా!
పూర్తిగఁ జెప్ప దగునది, మీరలు నవధానమతిని ♦ వినుఁడీ. ౧౦౭

క॥ శంకరు ననుగ్రహమున ని, శంకటగతి వరబలంబు ♦ సామర్థ్యంబున్
జంకు గొలుపు విక్రమ మక, లంకంబుగఁ గొన్నవాఁడు ♦ లాఁపు గలాఁడున్. ౧౦౮

తే॥ దేవదానవుల్ క్షీరవా ♦ రిధిని మథించు, తఱిని తరిగ్రాటి యొప్పామే ♦ సరుగునట్టు
లొక్కఁడే యిరుగేలను ♦ చిక్కఁబట్టి, తరిచినట్టి బాహుబలంబు ♦ తనరువాఁడు. ౧౦౯

తే॥ అవనిజలము తేజమువాయు ♦ వనెడునాల్గు, భూతములసత్త్వమొక్కటై ♦ పోలుచువాఁడు
చక్రవాళంబునుండి యీ ♦ శైలమునకుఁ, దేలికగ లీల దాఁట గఁ ♦ జాలువాఁడు

తే॥ బవర మొనరింప నెదిరించు ♦ వారి బలము సగము లాగికొనెడు వర ♦ శక్తి గలఁడు
ప్రతిదినంబు దిక్కుల కొసఁ ♦ వఱకు నేగి, వార్థి నీరాడి హరుఁ గొల్చి ♦ వచ్చువాఁడు.

ఉత్సా॥ గాలి వాని యాశుగతిని ♦ గిడనఁజాల దెప్పుడున్
శూలి సుతుని బల్లె మతని ♦ సూటి ఱొమ్ము నాటదున్
వాలి వాలు చోరని తావు ♦ సంక్రీడరుఁడుఁ బోవఁడున్
వాలి యనెడువాఁడు కలస ♦ వాలువాఁడు మిక్కిలిన్. ౧౧౩

తే॥ వాఁడు కుప్పించి దాఁగసిన ♦ వడికి గిరులు, పెకలి లేచును ఘనభుజ ♦ వేగమునకు
జలదములు గ్రహసంఘముల్ ♦ కలఁకఁబాఱి, గతులుదప్పును వివరింపఁ ♦ గలమె బలిమి?

మ॥ ధరణిం గోఱలఁ గ్రుచ్చి యెత్తు కిటి మం ♦ థానాద్రి యంభోనిధిన్
దరువ న్నిల్చిన కూర్మమున్ హరిపద ♦ ధ్యానైక శీలున్ గుణో
త్కరు రక్షింపఁగ నా హిరణ్యకశిపున్ ♦ దర్పించి చక్కాడు భీ
కరరూపుండు నృసింహుఁడున్ గపివరున్ ♦ గయ్యంబులో గెల్తురే?

తే॥ వేయి పడగలతో ఫణి ♦ విభుఁడు మోచు, పుడమి నగచరుఁడగు వాలి ♦ నడచుచుండి
యె భరింపఁగలఁడు వాని ♦ యేపు కొలిచి, తెలుప వేల్పుల కేనియు ♦ నలవి కాదు. ౧౧౫

తే॥ సతతము జలధి ఘోషించుట ♦ శ్వసనుఁడెపుడు, సంచలించుచుండుటవివ♦స్వంతుఁడెల్ల
వేళఁ దిరుగుచుండుట వాలి ♦ బెట్టిదంపుఁ, గినుకకై బిట్టు బెదరియె ♦ యని తలంతు.

ఉ॥ వానరసేన కంతకును ♦ వాలి యధీశుఁడుగాఁగ నుండఁగాఁ
బ్రాణములం గొసంగ సమ ♦ వర్తియు జంకుచునుండు వాని యా
రాణువ లెక్కవెట్టఁగ వి ♦ రాజిలు డెబ్బది వెల్వలా సుప
ర్వాణ నగంబునేని కడ ♦ వం దలక్రిందొనరింప శక్తముల్

తే॥ మొగులు మొరయుచుమీఁదుగాఁ♦బోవవెఱచు, సింగములుకందరములగ♦ర్జింపవెఱచు
విరులు రాలంగ వాయువు ♦ వీవ వెఱచు, వాలి పౌరుష మేమని ♦ పలుకనేర్తు?

తే॥ వాలి వాలంబుచే బల ♦ వంతుఁడైన, రావణుని భుజములఁ బట్టి ♦ రాణ చెడఁగఁ
జుట్టి కొంపోవ నెత్తురు ♦ సోఁకకుండు, తలము నాతఁడు పోవని ♦ తలపుఁగలదె? ౧౨౦

క॥ శతమఖునకు ప్రియ సుతుఁడగు, నతఁ డుడుపతి సాటియైన ♦ స్వచ్ఛతనుండున్
బితృపతికి నాజ్ఞ యిడఁదగు, ధృతిమంతుఁ డితని యన్న ♦ తేజోయుతుఁడున్.

ఉ॥ ఈవిధి వాలి వాలి ప్లవ ♦ గేశ్వరుఁడై మము గాచుచుండ సు
గ్రీవుఁడు యౌవరాజ్యమునఁ ♦ గీర్తి వహించుచునుండ నీచు మా
యావి యనంగ నొప్పు దను ♦ జాధముఁ డొక్కఁడు వచ్చి మించి దు
ర్భావముతో రణంబునకు ♦ రమ్మని వాలిని పిల్చెఁ బెల్చునన్. ౧౨౨

చ॥ పిలువఁగ వాలియున్ దనుజ ♦ వీరుని దాఁకి కలంచి నొంపఁగా
నిలువఁగలేక రక్కసుఁడు ♦ నిల్వునఁ జంపెడి నంచుఁ బాఱుచున్
నిలువక వెంబడించు కపి ♦ నేతను గన్గొని ప్రాణ భీతిచే
వెలవెల వోయి యొక్క బిల ♦ వీథిని చేరఁగ వాలి యంతటన్. ౧౨౩

ఉ॥ వెంబడి వచ్చుచుండు కపి ♦ వీరుని తమ్ముని గాంచి సావధా
నంబున నీ గుహాముఖము ♦ న న్నిలుమేను సురారిఁ దెత్తు శౌ
ర్యంబునఁ దాఁకెనేని సమ ♦ రం బొనరించి వధించి వత్తు ధై
ర్యంబున నుండుమంచుఁ గుహ ♦ రాంతర సీమను చొచ్చి యవ్వలన్. ౧౨౪

క॥ పదునాలుగు ఋతువులు దు, ర్మదుని వెదకి యెట్టులయిన ♦ మడియించెదు ప
ట్టెదఁ దలపోయుచునుండఁగ, మది సుగ్రీవుండు దుఃఖ ♦ మగ్నుం డగుచున్. ౧౨౫

చ॥ మతకరి రక్కసీఁడు మటు ♦ మాయముగాఁ జనె నన్నకింత కే
వితము ఘటించెనో యెఱుఁగ ♦ వీలు గనంబడ దేనునేగి యా
హాతకు వధింతుఁ గానియెడ ♦ నంతము నొందెద వానిచేత నం
చితఁడును పోవఁగాఁ దొడర ♦ నేమును పొరులు నడ్డువెట్టుచున్. ౧౨౬

చ॥ తగదని లోకనింద యని ♦ తా మది నొప్పకయున్న నెన్నియో
తగవులు పల్కి వేఁడుకొనఁ ♦ దక్కటి వారలు చింతనూని యొ
ప్పుగఁ బురికేగు దేరుమని ♦ పొందికతో బతిమాలఁ ద్రోసి పు
చ్చుఁగ మదిరాక తుట్టతుద ♦ సమ్మతిచూపెఁ బురంబు చేరఁగన్. ౧౨౭

చ॥ తలకొని వాలిఁ జిక్కడఁచి ♦ దైత్యుఁడు ద్వారము దాఁటి పట్టన
స్థలికిని వచ్చునేమొ? యని ♦ తద్బిలమున్ బెను బాత మూసి పె
క్కులు శిల లొక్క పేరుపుగఁ ♦ గూర్చితి మా శిల కూఁతగాఁగ న
వ్వాల రవిపుత్త్రుఁ దోడుకొని ♦ వచ్చితి మయ్య పురంబు చేరఁగన్. ౧౨౮

మ॥ అట మాయావిని గూల్చి ప్రాణ మధువు ♦ ద్వ్యత్త్రోష్టిమైఁ గ్రోలి యు
త్కట మత్తుండయి వాలి ధీరత గుహా ♦ ద్వారంబు దాపించి య
చ్చటి మూఁతంగని సూర్యజుంబిలిచి యే ♦ చందాన మార్మాట యొ
క్కటియున్ లేమికి జిచ్చునొంది వడి ను ♦ గ్రక్రోధుఁడై యంతటన్. ౧౨౯

ఉ॥ వాలముతోడఁ బాదమును ♦ పై కెగయించి బలిష్ఠ చండ వా
తూలముఁ బోలెఁ దన్న వడిఁ ♦ దూలి శిలా నికరంబు లువ్వునన్
దూలము పోల్కిఁ గొన్ని చని ♦ తోయద మండల మంటెఁ గొన్ని ది
గ్జాలము దాఁకెఁ గొన్ని పడె ♦ సాగరమందున జివ్వు జివ్వునన్. ౧౩౦

చ॥ ఉరవడి వాలి వెల్వడి మ ♦ హోద్ధతిఁ గాంచిన వారలెల్లఁ బె
ల్కురి పఱవంగ నచ్చటికి ♦ ఘోరతరాకృతితోడ రా, గుణో
త్తరుఁ డకలంకుఁ డాశ్రవుఁడు ♦ తామరసాప్తసుతుండు చూచి త
చ్చరణములందు వ్రాలె భయ ♦ సంభ్రమ భక్తులు ముప్పిరిం గొనన్. ౧౩౧

ఉ॥ వ్రాలి నమస్కరించి ప్రభు వర్య! ♦ భవత్పునరాగమంబు మా
కేలొకో లేమిఁ జేసి తపి ♦ యించి మహాపద మూఁడె నంచు మీ
పాలికి రాఁ బ్రయత్నపడ ♦ వానర సూరులు మంత్రివర్యు లీ
కోలును చూప కిచ్చటికిఁ ♦ గోరికఁ దెచ్చిరి తమ్ము గావఁగన్. ౧౩౨

ఉ॥ వారల యాజ్ఞకున్ వెఱచి ♦ వచ్చితి నిచ్చటి కిట్టు లీ ధరా
భారము పూని మీకడకుఁ ♦ బట్టుగ రామికి సిగ్గునొందు నా
తోరపు దోషమున్ దయను ♦ ద్రోచి కృపామతి నాదరింపుమా
నేరమి పిన్నలం గలుగ ♦ నేర్చిన పెద్దలు సైఁచు టొప్పగున్. ౧౩౩

ఉ॥ తమ్ముఁ డిటుల్ వచింప భయ ♦ దమ్ముగ నింద్రసుతుండు కాంచి గ
ర్భమ్ములు ప్రేవులుం గలఁగ ♦ రక్కసమాటలు పల్కి తమ్ము దే

హమ్మ్మ నలంగ మ్రోఁడె జల ♦ జాప్త తనూజుఁడు డిల్లవోఁ బ్లవం
గమ్ములు దొడ్డభీతిని క ♦ కావికలై దిశలన్ భజింపఁగన్. ౧౩౪

మ॥ పరితాపంబున సూర్యసూనుఁడు భయ ♦ భ్రాంతిం బయోరాసులం
బరఁగం దాఁటి యజాండ భిత్తిక సమీ ♦ పం బొందఁగాఁ జేరినన్
గరుణా సంగములేక వాలి హరి సం ♦ కాశుం డనాయాస స
త్వర సత్త్వంబున దాఁటి పోయెనన సీ ♦ తానాథుఁ డగ్గించుచున్. ౧౩౫

మ॥ మన సుగ్రీవుఁడు వాలిచే నపుడె సా ♦ మర్థ్యంబునన్ దూఁకుచుం
జను చందంబులు నేర్చెఁ గావలయుఁ గ ♦ ష్టంబొంది యంచాంజనే
యుని వీక్షించి యనంతరంబు త్రిదివే ♦ శోత్తంస మార్తాండ నం
దనులే జాడలఁ బోయిరో యన జగ ♦ త్ప్రాణాత్మజుం డిట్లనున్. ౧౩౬

చ॥ జలధుల కవ్వలం జరగి ♦ సారసమిత్ర మయూఖ సంతతుల్
చెలఁగని చక్రవాళగిరిఁ ♦ జేరియు వెండి యతిక్రమించుచున్
జలజభవాండ భిత్తికను ♦ చయ్యన నింద్రసుతుండు డాసి య
చ్ఛలమునఁ బట్టె నాతని వి ♦ శంకట వృత్తిని పిచ్ఛలించుచున్

ఉ॥ సోదర హింస్రకుం డనెడు ♦ సుద్ది జగంబు వచించు నంచు సుం
తేఁ దన మానసంబున మ ♦ తింపక దొడ్డకరంబు లెత్తుచున్
ఖేదిలు నీతఁ డయ్యెదను ♦ కీడ్పడకుండఁగఁ జూచి వేగ ని
ర్మోదము తోడఁ బాఱెఁ దన ♦ ముందఱి వెల్ల నలంగఁ ద్రొక్కుచున్

చ॥ పటపటమంచు వాలి తన ♦ పండ్లను గీఁటిన కాలుఁ డేనియున్
దటతటపొంది తా నభయ ♦ దానము చేసిన వానిఁ గావఁగా
నటమటనూనుఁ బూర్వము మ ♦ హాత్మ మతంగుని శాపభీతిచేఁ
గటకట!రాఁడు గాన మనఁ ♦ గల్గె నితం డిట నిన్నినాళ్లుగన్. ౧౩౭

తే॥ ఇతని ధర్మపత్నిని రుమ ♦ నతఁడు కోరి, చేరఁదీసె నీతండు సు ♦ శ్రీని స్త్రీని
వదలి రెంటికిం జెడ్డ రే ♦ వఁడుగ నున్న, వాఁడనుచుఁ బల్కెఁ దత్కథ ♦ పవనసుతుఁడు.

తే॥ నిత్యనిర్మలుఁడగు రామ ♦ నృపవరుండు, మిత్రుకథ విని కోపంబు ♦ మిగులనూనెఁ
గ్రుంగువేళ జగంబుల ♦ మ్రింగునట్టి, పెదవి కంపించెఁ గెంపొందె ♦ వీక్షణములు. ౧౩౧

చ॥ అరయఁ జతుర్ముఖుండు నిట ♦ లాక్షుఁడుఁ దక్కు సురాధిపాదులే
పరముని వాఙ్మనః క్రియల ♦ భావనసేసి గ్రహింపనేర రా
హారి తన పాదపంకజము ♦ లాదట ధాత్రి వహింపనుంచుటల్
ధరణి నధర్మముం జెఱిచి ♦ ధర్మము నిల్కఁగ నిల్పనే కదా?. ౧౪౨

చ॥ దయ యొకయింతలేని పిన ♦ తల్లి వచించిన దంచుఁ దమ్ముఁకై
రయమున సర్వసంపదలు ♦ రాజ్యభరంబు నొసంగు నా కృపా
మయుఁడు దయం దొఱంగి యొక♦మందుఁడు తమ్ము సతిన్ హరించుటల్
స్వయముగ విన్నవించు తరు ♦ వాత సహించుచు నూరకుండునే? ౧౪౩

ఉ॥ వానర వీరులార! త్రిభు ♦ వంబులఁ గల్గిన వీరు లెల్లరుం
బూనిక వచ్చి వాలి యసు ♦ వుల్ పరిరక్షణసేయ నిల్చినన్
మానక యుక్కడంచి కపి ♦ మాన్యధరిత్రి రుమా యుతంబుగన్
మానుగ నీకు నిత్తు నను ♦ మానము మానుము వానిఁ జూపుమా. ౧౪౪

ఉ॥ నావుఁడు దుఃఖసాగరము ♦ నం బడి మున్గి తపించుచున్న సు
గ్రీవుఁడు తత్తటంబుఁ దిల ♦ కించి ముదంబను వార్ధిఁ జొచ్చి తా
నావల రాముఁగూర్చి ప్లవ ♦ గావళితోఁ దలపోయఁదగ్గ సం
భావన గల్గునంచు మతి ♦ మంతులఁ బానని ముఖ్యమంత్రులన్. ౧౪౫

ఉ॥ దూరముగాఁగ నింగితులఁ ♦ దోడ్కొని పోవఁ గపీంద్రుఁ గాంచి సా
మీరి వచించు నీతలఁపు ♦ మేపిన భావ మెఱింగినాఁడ జం
భారిసుతున్ వధింపఁ గల ♦ యట్టి పరాక్రమ సత్త్వ సంపదల్
వారికిఁ గల్గునే యని య ♦ వారణ సంశయ మందనేటికిన్? ౧౪౬

హనుమ సుగ్రీవుని సంశయము దీర్చుట.

ఉ॥ ఆతని హస్త పాదముల ♦ యందు సుదర్శన శంఖరేఖ లు
ద్ద్యోతక విశ్వ వంద్య లన ♦ దుత్తమ పూరుష లక్షణాళి వి
ఖ్యాతము గాఁగ నున్నవి జ ♦ గంబున నేరికిఁ గానఁ గాన ల
క్ష్మీ తరుణీ విభుండె యగు ♦ సిద్ధము నమ్ముము నా వచస్సులన్. ౧౪౭

చ॥ త్రిపురములన్ దహించి యతి ♦ తీవ్ర రుషా సహితుం గృతాంతు ము
న్నపగత జీవుఁ జేసిన క ♦ పర్ది కరాంచిత భీష్మ చాపమున్
ద్రపగొని రాజసూనులు శి ♦ రంబులు వంపఁగ నెక్కువెట్టి చి
ద్రుప లొనరించు సత్త్వుఁడు చ ♦ తుర్భుజుఁ డొక్కఁడు దక్కఁ గల్గునే?

ఉ॥ నా జనకుండు వాయు వొక ♦ నాఁడు 'కుమారక! ధాతఁగన్న పద
కేజదళాయతాక్షునకుఁ ♦ గింకర వృత్తి గడింతు వీవు త
త్పూజచె నీకు నాకు భవ ♦ దుఃఖము లెల్లఁ దొలంచు జన్మము
త్తేజితరీతిఁ బొల్చు' నని ♦ తెల్పఁగ నేనును సంశయించుచున్. ౧౪౯

ఉ॥ అప్పురుషోత్తముం దెలియు ♦ నంగముఁ దెల్పుఁడి యన్న నాతఁడున్
ముప్పు జగంబువొందు తఱిఁ ♦ బుట్టి ప్రసన్నతఁ గొనవచ్చుచోఁ

విప్పగు భక్తి చేకుఱు ద్ర ♦ వించును ద్రేవు లకారణంబుగా
నప్పుడు తత్కృపాకరు ప ♦ దాంబుజ సేవ యొనర్పవూ యనెన్. ౧౫౦

ఉ॥ వానరవర్య! తద్విధమె ♦ వర్తిలె నిప్పుడు శంక యేల? శ్రీ
జాని మహత్త్వసత్త్వముల ♦ చంద మెఱుంగఁ దలంచితేని ల
క్ష్యానకు లొంగకుండు తరు ♦ సప్తక మొక్క శిలీముఖంబుచే
నూనము లేక తూఁటి చన ♦ నొయ్యన సేయుట చూతమూ యనన్. ౧౫౧

చ॥ భళియని తోడుసీడయగు ♦ వాయుకుమారుని గట్టిగాఁ గవుం
గిలి గొని మోదమంది తుల ♦ కించుచు రాముని చెంత కేగి ప్రాం
జలి ఘటియించి రండని ని ♦ సమ్రమతేఁ దోడ్కొని పోయి యొక్కచో
నిలిపి నభంబు రాయు నవ ♦ నీజములం గనిపించి యిట్లనెన్ ౧౫౨

తే॥ ఈ మహోన్నత సాలంబు ♦ లేడు నొక్క, యిషువుచే రంధ్రములు వహిం ♦ యించు నేని
ప్రబ్బి యున్నట్టి నామనో ♦ వ్యాకులతయుఁ, దాఱునని వచియింపంగ ♦ దాశరథియు

క॥ ఇనసుతు కోర్కి తెలిసి మో, మున మందస్మితము చెలువు ♦ పొలు పారఁగనె
ట్టన ధనువున గుణ మెక్కిడి, ఘన తరువుల చెంత కరిగె ♦ గజ గమనుండై ౧౫౪

సప్తసాలవర్ణనము

చ॥ యుగములు మాఱినన్ నిలుచు ♦ నున్కి నశింపదు లోకజాలముల్
తెగు లటిదైన నీ తరులు ♦ తీఱవు సప్త కులాచలంబులే
యగములుగాఁగ నిల్చినవి ♦ యంచు వచింపఁగ దగ్గ సంస్థితిన్
నెగడి మహోన్నతంబులయి ♦ నింగిని రాయుచునుండు నెప్పుడున్. ౧౫౫

చ॥ ఇన శశు లీ మహీజ శిఖ ♦ రేంద్రముఁగాంచి తరింపలేక చిం
తను తపమూన బ్రహ్మయును ♦ దగ్గ మహోత్కట సాల సప్తకం
బును గని దచ్ఛిరోగ్ర దళ ♦ ముల్ గని తెల్పఁగలేక పోవఁగా
మనుజులు దాని యున్నతిని ♦ మానుగఁ గొల్చి వచింపనేర్తురే? ౧౫౬

చ॥ ప్రతిదినముం బ్రతిక్షణము ♦ భానుని వాజులు ప్రాలు మాల కి
ట్లతితర వేగముం గొని ప్ర ♦ యాణము సేయ మఱొక్క హేతువున్
వెతకినఁ గానరాదు తరు ♦ విస్తృతి దిక్కులఁ బర్వి పూర్ణసాం
ద్రత గొన దాని నీడ నలఁ ♦ తం భజియింపకయుండు నిత్యమున్. ౧౫౭

చ॥ చదలఁ జిరంబుగాఁ బొదలు ♦ చక్కని చుక్కలు గాము లుప్పరం
బు దవిలి యెల్ల దిక్కులను ♦ పొల్పు వహింౘెడి విందు పూచు నొ
ప్పిదమగు పూవులే; విటప ♦ వేధముచే వ్రణమైన మచ్చయే
యొద శశి కందళించు వచి ♦ యింపఁగ నొప్పెఁ దదున్నత స్థితుల్. ౧౫౮

ఉ॥ భేదము సేయరాని పృథి ♦ వీజము లందలి కొమ్మ రెమ్మలా
చ్ఛాదనసేసి వ్యోమము ది ♦ శా వలయంబును గప్పియుంటచే
వేదములట్లు పొల్చుటను ♦ వేలుపుఁబెద్ద హుమాయి హంసితో
మోాద విహారముల్ సలుపఁ ♦ బోలు నటంచు వచింపఁగాఁ దగున్. ౧౫౯

ఉ॥ గాలి చలింపఁగా విసరఁ ♦ గమ్మని వాసన వీచు పుష్ప ప
త్రాలియుఁ బండ్లు కాయలు స ♦ మస్తము చెట్టుల నుండి డుల్లి య
వ్వేలుపువాఁకయందు పడి ♦ వేళమ భూమికిఁ జాఱి తోయధిన్
బోలఁగఁ జేరఁగాఁ దగు స ♦ మున్నతి నొప్పెను సప్తసాలముల్. ౧౬౦

చ॥ కొనలు గనంగ రా వజుని ♦ గోళములం దగదాఁటి యవ్వలన్
మొనరఁగఁ బోలు నన్న విధ ♦ మున్ వహియించి త్రివిక్రముంబలెం
బూనరి ధరిత్రి మధ్యమునఁ ♦ బొల్చు హిరణ్య నగంబువోలె లా
వునఁ దనుపొంది చూపులకు ♦ భూరి భయంకరమై విరాజిలున్. ౧౬౧

తే॥ వాలి సుగ్రీవుల మనంబు ♦ పగిది చేవ, గలిగి, యాదిశేషుని పడ ♦ గలను గూడఁ
జీల్చుకొని క్రిందికిం బోవఁ ♦ జెనయు వేళ్లు, గలిగి మద్దులభేద్యమై ♦ వెలయుచుండు

తే॥ పెరిఁగి దట్టమై పరవిన ♦ విటప చయము, భాస్కర నిరోధ శంక యా ♦ వహిలఁజేసి
యుదయ చరమ గిరులకంటె ♦ నున్నతిగొని, యోజనంబువిస్తృతితోడ♦నొప్పుచుండె

మ॥ ఇటు లొప్పారెడు సప్తసాల నికరం ♦ బీక్షించి రాముండు త
త్పటు బాహాబల మంత వారలకుఁ జూ ♦ పంబూని జీవశ్రవః
పుటముల్ గింగురు వోవ నిర్జరవరుల్ ♦ మున్నెన్నఁడున్ లేని సం
కటముం బొందఁగ నుల్లసిల్లి గుణ టం ♦ కారంబు గావింపఁగన్. ౧౬౪

ఉ॥ దగ్గఱ నున్నవారలును ♦ దవ్వుల నుండెడివారు దిక్కరుల్
బెగ్గిలి సొమ్మవోవ నర ♦ వింద భవుండు దినంబు లెంచ మి
న్నొగ్గె ఫణీంద్రుఁడున్ వడఁకి ♦ యొరకుఁ వ్రాల్చె ఫణంబు లన్నిటిన్
మ్రొగ్గతిలంగఁ బడ్డవి స ♦ రోజ హితాశ్వము లచ్చలించుచున్. ౧౬౫

తే॥ శత్రు సంహారకుండు దా ♦ శరధి చాప, గుణ నినాదంబు విన్న ల ♦ క్ష్మణుఁడు దక్కఁ
దక్కువారలు పడు నవ ♦ స్థల వచింప, నవమతించిన చందమే ♦ యగును గాదె.

తే॥ హనుమ దాద్యులు నిబ్బర♦మంది రాము, నస్త్ర విద్యా మహత్త్వమ్ము♦నరయఁగోరి
పూన్కి నిలువ నాకర్ణాంత - మగను లాగి, నీరజాక్షుండు పఱపెను - నిశిత శరము.

సాల వేధనము.

ఉ॥ సాయక మంత సాల తరు - సప్తకముం దొలచేసి క్రింద స
ప్తాయత లోకముల్ ద్రొలిచి - యవ్వల నేడగు వస్తుపాళి లే

దే యని క్రమ్మఱిల్లి వసు - ధేశు నిషంగము చేరె సప్త సం
ఖ్యాయుతముండుచోఁ దొలిచి - యవ్వలికిం జన కేగుదెంచునే?. ౧౬౮

చ॥ జలనిధు లూర్ధ్వలోకములు - శైలములుఁ ఋషు లర్కవాజులుఁ
మలయు మరుత్తులుఁ భువన - మాతృకలుఁ గ్రహరాజి యుల్కచం
చలత భజించి యే డనెడు - సంఖ్యను గల్గుట రామబాణ మి
మ్ములఁ దొలచేసి చంపునని - పొల్పును వీడి వడంకె నయ్యెడన్. ౧౬౯

శా॥ లోక త్రాణ పరాయణుండయిన శ్రీ - లోలుండు దుష్టాత్ములన్
జోకన్ గూలిచి ధర్మము న్నిలుప సు - శ్లోక స్ఫుర జ్జన్మమున్
శ్రీకారుణ్యము తోడ నొందెనని సు - గ్రీవుండు నిర్భీతి న
స్తోక ప్రాభవ భవ్య పాదముల సం ♦ స్తోత్రంబు గావించుచున్. ౧౭౦

సీ॥ సుర పూజితంబులౌ - చరణాంబుజములకు, శిరము సోఁకఁగ మ్రొక్కి - చేమొగిడ్చి
పంచ భూతములీవ - పంకజాసనుఁడీవ, క్షీర సాగరమందు - చెలఁగు దీవ
పాపమ్ములం ద్రెంచు - పరదేవతవు నీవ, వెలుపల లోపల - వెలుఁగుదీవ
మత్పూర్వ పుణ్యక - ర్మములై యీదాసుని, కడకుఁదో డ్తెచ్చెని-ష్కలుషహృదయ!

తే॥ ఏఁ గృతార్థుఁడనైతి నా ♦ కేది కొదువ? పాపములు త్రెవ్వె పుణ్యంబు ♦పండె నేఁడు
రాక్షసవిరామ! భవ్యతా ♦ రక సునామ!, సద్గుణ స్తోమ! శ్రీరామ ♦ సమర భీమ!

చ॥ అని వినుతింప వాలి యిడు ♦ నంగదచేఁ దపియించు వానరుల్
గని కపిరాజుపాలి కొక ♦ కాలుఁడు నేఁటికి వచ్చెనంచు ము
ద్వననిధి మున్గి రుచ్యమగు ♦ వారుణి నాని చెలంగి పాడి న
ర్తనములు సేసి గంతులిడి ♦ దాఁటిరి దూఁకిరి తొంగలించుచున్. ౧౭౨

ఉ॥ అండచయంబు లొండయి యు ♦ గాంతము వేళ మహాగ్ని కీల లు
ద్దండతఁ గాల్పఁగా మిగిలి ♦ తప్పిన యెమ్ములకుప్ప కై వడిన్
మెండయి దొడ్డ కొండవలె ♦ మిక్కిలి దుందుభి యెంపగూఁడు కో
దండధరుండు కాంచెఁ దన ♦ దారిని నెమ్మది నబ్రమందుచున్. ౧౭౩

ఉ॥ ఇయ్యది కాలు వాహనము ♦ నెమ్ముల కుప్పయొ? దిగ్గజం బొకం
డొయ్యనఁ గూలెనో? మకర ♦ మొక్కటి చచ్చి కృశించి యెండెనో?
యియ్యెడ నిట్టులుండుటకు ♦ హేతు వదెయ్యది? తెల్పఁగోరెదన్
నెయ్యరి! యన్న నిట్లను వ ♦ నే చరనాథుఁడు సంతసంబునన్. ౧౭౪

3 దుందుభి పటలము, (౧౫)

ఉ॥ శాత్రవ హింసనాయత రు ♦ షామతి దుందుభి దానవుండు న
క్షత్రపతిం బెకల్చు నని ♦ శాత మహోన్నత శృంగధారియై

చిత్ర తరాకృతిన్ మహిష ♦ శీర్షముతోఁ జని మందరాద్రి నా
త్యాత్రముతోఁ బయోధిఁ బెలు ♦ చం గలఁచెన్ హరి రోయు కోసమై. ౧౭౫

చ॥ హరియును బ్రోలనిల్చి యిటు ♦ లాలము చేయుట యేల యన్న సం
గర మొనరింప రమ్మనుచుఁ ♦ గర్బురుఁ డాడఁగ నన్నుబోఁటి స
త్త్వ రహితు నేల కోరెదవు? ♦ తార గిరీంద్రము చేరి పార్వతీ
వరుని దురంబు సేయఁ బిలు ♦ వం దగునం చసురారి పల్కఁగన్. ౧౭౬

చ॥ వడివడి వాఁడు రుద్రభగ ♦ వానుని శైలముఁ జేరి కొమ్ములం
బొడిచి పెకల్చి త్రోయఁ బని ♦ పూనుడు శూలియు బ్రోల నిల్చి నీ
వడుగు నదేమి తెల్పుమన ♦ నయ్యసురుండును సంగరానకుం
దొడఁగుము యన్న శంకరుఁడు ♦ దుందుభిఁ గాంచి హసించి యిట్లనెన్.

ఉ॥ నీకు సమాన దోర్బలుఁడు ♦ నిర్జరనాథుఁడు భిక్షునైన నే
నీకొను కెట్లుపొమ్మన ను ♦ రేంద్రుని చెంతకు నేగి దైత్యుఁడున్
నాకు రణంబు నిమ్మనఁగ ♦ నాక విభుండును గాంచి నీకు న
స్తోక భుజాగ్ర కండువునఁ ♦ ద్రొక్కుటయేని వచింతుఁ బ్రీతిమై. ౧౭౭

ఉ॥ ఆహవ దోహలుండు ప్లవ ♦ గాధిపుఁ డొక్కఁడు నా కుమారకుం
డోహరి సాహరిం బెనఁగ ♦ నోపును వాలి యతండు పొమ్మనన్
దాహకుపోల్కి నేగి రణ ♦ దర్పుని వాలిని పిల్చి యూఁగిరిన్
బాహులఁ గొమ్ములం గెలఁకి ♦ పాకసరింపఁగఁ దాఁకె వాలియున్. ౧౭౮

సీ॥ వడిఁదాఁక నిరువురు ♦ వలపల దాపల, గిరిగిరఁ దిరుగుచు ♦ నొరయు నప్పుడు
వారి నేర్పులుపంగ ♦ వలను గాకుండఁగఁ, బడుదురు విడుదురు ♦ తొడరుచుంద్రు
నిలుతురు పిలుతురు ♦ నెగయుచుఁ దిగియుచుఁ, ద్రోతురు లేతు రు ♦ త్సుకత మెఱయఁ
బాద ఘట్టనలచే ♦ బలువిడి యగ్నిపై, కెగసెను ధూళియు ♦ నెగడె దిశల

తే॥ భూధరంబులు హుంకార ♦ ములకు మాఱు, మ్రోఁగె భూస్థలి వడఁకుచు ♦ మొగ్గఁ బ్రకృతి
నిలుకడం దప్పి చెలువంబు ♦ నీఁగె వార, లెచ్చు తగ్గులు గసకిట్లు ♦ హెచ్చు పెరుఁగ.

సీ॥ అంబుదంబులు నంబ ♦ రంబు నంబుధులు నం, బుధి వేష్టితాఖిల ♦ భూతలంబు
ధూసరావృతమయి ♦ తో తేరకుండె ని, య్యది యది యని నిర్ణ ♦ యింపరాక
పంద్రెండు నెలలిట్లు ♦ తీంద్రంబుగాఁ బోర, విజిగీషువౌ నగ ♦ భేదిసుతుఁడు
ప్రోన్నత శృంగముల్ ♦ పోఁడిమితోఁ బట్టి, యీడ్చి యీడ్చి శిరంబు ♦ నేయునంత

దే॥ నసురుఁ డంతఁ బర్జన్య గ ♦ ర్జానుకారి, యైన ఘన గర్జితంబు మి ♦ న్నదరఁజేసి
నిలువ వాలియుఁ గోపంబు ♦ నిలువలేక, పిడుగు కైవడి నెత్తిపైఁ ♦ బొడుచ వాఁడు. ౧౮౦

ఉ॥ దిమ్ముగొనంగ నెత్తిపయి ♦ దెబ్బపడన్ వెఱుగన్ బదమ్ము లం
గమ్ములు నుగ్గుగాఁ జదియఁ ♦ గందరలీలను పొల్చు నోట ర
క్తమ్ములు గ్రమ్మి వెల్లువలు ♦ గాఁ బ్రవహింపఁగ జీవపాళి యొ
క్కుమ్మడి లేవ వజ్రహతి ♦ నుర్వి గిరింబలెవాఁడు డుల్లఁగన్. ౧౮౨

చ॥ మఱియును వానిఁ బట్టి పలు ♦ మాఱులు చామర మట్లు ద్రిప్పుచున్
దిరుగుచునుండ శోణితము ♦ దిక్కుల జిబ్బునఁ జిప్పిలంగ ది
క్కరుల యొడళ్లు ధాతువుల ♦ కాంతి వహించిన లీలఁ గ్రాలె నీ
గిరివరమెల్ల నొక్క ఘన ♦ కింశుక వృక్షముఁబోలె భాసిలెన్. ౧౮౩

మ॥ పటు బాహా బలశాలి వాలి యటుపై ♦ పైఁద్రిప్పి వైవంగ నొ
క్కట మేఘంబుల దాఁటి భాను శశి న ♦ క్షత్రప్రభా మండల
స్ఫుట భాగంబులు దాఁటి యూర్ధ్వ భువనం ♦ బు ల్దాఁటి ప్రాణంబు ల
చ్చటనే నిల్వ శరీర మిచ్చటఁ బడెన్ ♦ శక్రాదు లగ్గింపఁగన్. ౧౮౪

ఉ॥ దుందుభి పిస్తు కంపెసఁగు ♦ తోరపు దేహము బుశ్యమూకముం
గ్రింది కడంగఁగాఁ బడుడుఁ ♦ గిన్కమహామహుఁడౌ మతంగ మా
నీంద్రుఁడు శాప మిచ్చె నది ♦ యే యుపకారిగఁ గాచుచుండె న
న్నిందని సూర్యసూతి వచి ♦ యించెను పూర్వ చరిత్ర మింపుగన్. ౧౮౫

ఉ॥ రామవిభుండు తత్కథ క ♦ రంబు రహింపఁగ వించుఁ జాప వి
ద్యా మహనీయు లక్ష్మణు ము ♦ దంబునఁ గాంచి యనుంగ! దీని ని
చ్ఛామతి నిందునుండి యొక ♦ చక్కటికిం దొలఁగింపు మన్న ని
త్యామల శీలచిత్తుఁడు ప ♦ దాంగుళితో నెగమీఁటె మీఁటఁగన్. ౧౮౬

చ॥ అదియును సత్యలోకమున ♦ కవ్వలి చోటికిఁ బోయి క్రమ్మఱన్
జదియఁగ నచ్చటం బడియెఁ ♦ జెచ్చెరఁ గోఁతుల మూఁకయార్చె నీ
రదము క్రియన్ రఘూత్తముఁడు ♦ రాజిత పుష్ప వనంబుచేరి న
మ్మదమున నుండ భాస్కరుని ♦ పుత్త్రుఁడు సన్నిధి నిల్చి ప్రేమమై. ౧౮౭

౪. ఆభరణ దర్శన పటలము. (౪-౨)

చ॥ మఱి యొక మాట దేవ! విను ♦ మా యొకనాఁ డిట మేము గుంపుగాఁ
దిరుగుచునుండ రావణుఁడు ♦ తెక్కలియై తమ కాంతనేమొ పే
రురవడిఁ గొంచుఁ బోవునెడ ♦ నుగ్మలి యుమ్మలికించు చీ వనో
త్కరములఁ గల్గు క్రోవలను ♦ గాంచుచు రోదనముం బొనర్చుచున్. ౧౮౮

మ॥ తన మార్గంబు తదీయ నాథునకు దూ ♦ తం బోలెఁ గాన్పించుఁగా
కని కాఁబోలును భూషణావళుల న ♦ య్యబ్జాక్షి చేలాంచలం

బున నొప్పన్ ముడివైచి జాఱ విడిచెన్ ♦ బూర్ణాశ్రు వర్షంబుతోఁ
గని మేనయ్యది యంతరిక్షమునఁ జి ♦ క్కం బట్టె హస్తంబులన్. ౧౮౯

మ॥ ఒకచో దాఁచితి మావిభూషలను మీ ♦ కొప్పారఁ జూపింతు మో
పిక వీక్షింపుఁడు మీ సతీతిలకమా ♦ పృథ్వీజమో? కావొ? యం
చకలంకుండు దినేశ పుత్త్రకుఁడు ప్రే ♦ మాలాపముల్ సేయుచున్
సుకలుండౌ రఘురామ భూవరునకుం ♦ జూపెన్ బ్రమోదంబునన్. ౧౯౦

శా॥ సీతాదేవి విభూషణంబులఁ బరీ ♦ క్షించెన్ నిమేషంబునన్
జేతం బగ్నిఁ గరంగు మైనముక్రియం ♦ జెందెన్ విభూషామృత
ప్రీతిం బొందెను సొమ్మసిల్లె నని వ ♦ ర్ణింపంగ నెట్లౌను?త
జ్జాతస్ఫీతహృదంతరస్థితి మహా ♦ చాంచల్యముం బొందఁగన్

శా॥ నారీరత్నము నంగకంబులను వి ♦ న్యాసంబుగా నొప్పు మం
జీరాద్యాభరణావళుల్ జనకజా ♦ శ్లిష్టాంగముల్ జ్ఞప్తికిం
దేరం గానఁగనయ్యెఁ బాప మవి యా ♦ ర్తిం గూర్చునే కాక పే
రారాటంబును మాన్పనేర్చునొకొ సుం ♦ తైనన్ ధరా జానికిన్? ౧౯౨

చ॥ ఎడయిక చేఁ గృశించిన మ ♦ హీశుని తెల్విని దెచ్చె నందునా?
మడుకున రాము జీవముల ♦ దొరిచె నందున?చందనంబుకై
నడి సుఖ శైత్య మిచ్చెనని ♦ పల్కుదునా?కడు నుగ్రతాపమే
యిడె నన నేర్తునా!మఱియు ♦ నేమని చెప్పెదు? నెట్లు దెల్పుదున్? ౧౯౩

చ॥ కొసరి వచించు సీత తొడు ♦ గుల్ రఘువర్యుఁడు ప్రేమ మూర్కొనం
గుసుమములయ్యెఁ దాల్చుటకుఁ ♦ గోరఁగ నొప్పిన వుత్తరీయమై
విస్ఫురర కాంతి యుల్లసిలి ♦ పే రురమందున గందమట్టు లా
ప్పెసఁగె శరీరమెల్ల రహి ♦ యించి విరాజిలె దుప్పటంబు నాన్. ౧౯౪

చ॥ కనుగవ నుండి యశ్రువులు ♦ కాఱె యటం గల వస్తుజాలముం
గొని వడిఁ బాఱె దేహముగ ♦ గుర్పొడిచెన్ భరియింపరాని మో
దనమున నుబ్బి నిక్కె భుజ ♦ దండము లద్యెడ రామభద్రుఁ డొం
దినయది సంతసంబొ? మఱి ♦ త్రెవ్వని తాపమొ? మేని సొమ్మయో?. ౧౯౫

మ॥ తనువెల్లన్ విషబాధ నొందు వహి సం ♦ తాపించి శ్వాసంబుఁ బ్ర
జ్ఞను పోనాడి ధరిత్రి వ్రాలు సరసీ ♦ జాతాక్షు సుగ్రీవుఁ డొ
య్యన వక్షంబున రోమబృందము చుఱు ♦ క్కంచూనఁ గేల్సాఁచి యొ
మ్మున కానించికొనెన్ మనమ్మున దిగు ♦ ల్పుట్టింప దూపిల్లుచున్. ౧౯౬

సుగ్రీవుఁడు రాముని స్థితికి సంతాపించుట.

మ॥ అటు సుగ్రీవుఁ డురమ్ముపైఁ గొందువలే ♦ కానించు కొంచున్ మహా
త్కటమా రాముని దుర్వ్యవస్థఁ గని చి ♦ త్తంబందు సంతాప లం
పటుఁడై కుందుచు నిట్లనున్ రఘువరా! ♦ పాపాత్ముఁడౌ నేను సం
కటపాటుం గలిగించినాఁడఁ దొడవుల్ ♦ గాన్పించి నీ కియ్యెడన్. ౧౯౭

శా॥ వేదోద్ధారక! యీ యజాండమున న ♦ న్వేషించి నాలావు దై
త్యాదుల్ రావణ దుర్విదగ్ధుఁ డెఱుఁగన్ ♦ వ్యక్తంబుగా నీ యశః
కేదారస్థల భూసుతన్ భువన ల ♦ క్ష్మిం దెత్తు సందేహమున్
లేదిక్లేల తపించి సొమ్మసిల? వే ♦ లెమ్మా జగన్నాయకా!. ౧౯౮

మ॥ అమృతోద్ధార! పతివ్రతానియమముల్ ♦ వ్యక్తీకరింపంగ జ
న్మము తాఁ గాంచిన లోకమాత భయ కం ♦ పంబుల్ వెసం జెంద నొ
ప్పమి గావించిన నీచ రావణ శిరో ♦ బాహార్గళుల్ గాక లో
కములున్ నీయొక బాణ సంహతికి ల ♦ క్ష్యంబై నఁ గాఁజాలునే?. ౧౯౯

మ॥ భువనోద్ధారక! యింద యుండుము మహా ♦ వీర్య ప్రతాపంబునన్
దివిజుల్ మెచ్చఁగ లంక యేటికి జగ ♦ ద్బృందంబు శోధించి దా
నవ రాజన్యుల మస్తకంబులను చూ ♦ ర్ణం బాడి నీదేవి నీ
వవు మేల్మేలనఁ దెత్తు సేవకుని కా ♦ ర్యం బిద్ది వీక్షింపుమా. ౨౦౦

ఉ॥ దానవ మర్దనా! భవ దు ♦ దార గుణంబులఁ గొల్చి నిల్చి నీ
యానతిసేయు నెయ్యుర, మ ♦ హార్య పరాక్రమ శోభితుండు స
మ్మానితుఁడైన లక్ష్మణుఁడు, ♦ మస్తక మందు జగమ్ము తాల్చు నీ
యానను, నిన్ను నీవ యిటు ♦ లక్కట చూచెదె యల్ప దృష్టితో?. ౨౦౧

మ॥ తమ సామర్థ్యము తామె చెప్పుకొన రు ♦ ద్యత్ప్రీతిమై సజ్జనుల్
తమ కార్యంబులఁ బట్టి లోకమె గురు ♦ త్వంబున్ గనన్నేర్చు ధ
ర్మము నీవేకద నిన్ను గాకితర ధ ♦ ర్మంబుల్ భువిం గల్గునే?
భ్రమలం బొందుచు నుమ్మలింపఁదగునే ♦ భ్రాంతాత్మ చందంబునన్?.

చ॥ అకలుష వాగ్విశారద! పు ♦ రారియు బ్రహ్మయు విష్టరశ్రవుం
డొకటిగఁ జేరుచో సమత ♦ యొప్పగుచుండునుగాని వారలో
క్కొకరుగ వేఱువేఱయిన ♦ నొప్పరు నీకు సమాన సత్త్వులై
వికచ జలేజనేత్ర! యిటు ♦ వీ జెడి పోల్కిఁ దపింపఁబోలునే?. ౨౦౩

ఉ॥ కాంచన చిత్ర పంకరుహ ♦ కార్ముక! నా కుఱుకోర్కి నిప్పుడే
కొంచక చేయుమా యనుచుఁ ♦ గోరుట లేదు విళంబనంబు లే

కంచిత లీల నేగి యసు ♦ రాధిపుచే నగచాట్లు నొంది శో
కించెడు దేవి బంది దొలఁ ♦ గింతయు లెమ్మని పల్కునంతటన్. ౨౦౪

క॥ రాముఁడు శోక విధమునన్ మూ, ర్చా మేఘము తొలఁగఁ దేఱి ♦ ప్రబ్బిన బాష్ప
స్తోమము వెలియం గడు గా, రాముని సుగ్రీవుఁ గాంచి ♦ ప్రచ్చుఱ నసియెన్. ౨౦౫

శ్రీ రాముని నిర్వేదము.

ఉ॥ పాపుఁడనైన యేను నొక ♦ పర్వత సన్నిభ చాప మూని పె
ల్లోపిన శౌర్యశాలివలె ♦ నుర్వరఁ బ్రాణముతోడ నుండ దు
ష్ప్రాపిప దురంత దుఃఖముల ♦ వందురి జానకి భూషణంబులన్
దూపిలి దూసె నా బ్రతుకు ♦ దుర్భర భారము గాదె భూమికిన్?. ౨౦౬

చ॥ అలఘు పతివ్రతా గుణము ♦ లారసి గౌరవకీర్తులన్ మహిం
జెలఁగిన స్త్రీలపట్ల నిటు ♦ చేసిన వారలు పూర్వమెవ్వరేఁ
గలరొకొ? దేవియట్లు కడ ♦ గండ్లను పొందుచు నుండ నే శిలా
తల గిరి కాననంబుల వృ ♦ థా తిరుగాడుచునుంటిఁ జెల్లరే! ౨౦౭

ఉ॥ దారిని పోవువారయిన ♦ దగ్గఱి చాముల కెద్దియేని యు
ద్ధారము సేయువారల న ♦ డంపఁగఁ బ్రాణము లిచ్చియైన మేల్
కూరుచువారు సద్గుణులు; - కోరిక దిక్కుగ జీవగఱ్ఱగా
వారక నన్నె నమ్మిన సు - భాసినిఁ గావఁగలేక యుండితిన్. ౨౦౮

మ॥ గుణ సంపన్నులు మత్కులోద్భవులు కా ♦ కుత్థ్సుల్ పయోరాశినే
కణఁకం ద్రవ్విరి గంగఁ దెచ్చిరి యశః - కార్యంబులం జేసి ధర్మ సం
చణతం జింకలు దువ్వులొక్కదొన ని - చ్చశ్నిరు ద్రావించి రేఁ
బణఁతిన్ సద్గుణ సంయుతన్ సతిని గా ♦ వన్లేకయుంటింగదా?. ౨౦౯

చ॥ స్థిరుఁడగు ధర్మరాజునకుఁ ♦ జేరఁగ శక్యముగాని పీరు శం
బరుఁ దునుమాడి యింద్రు దుర ♦ వస్థలఁ బాపిన రాజుపట్టినై
గురుతర దుఃఖపాత్రమగు ♦ గోడు గొహారు భరించి దానితో
శరములు చాపముల్ బరువు ♦ చాలక మోయుచునుంటిఁ జెల్లరే!. ౨౧౦

చ॥ జనకుని సత్యవాక్కునకు ♦ జాఱుడు గల్గుట యొప్పదంచు నె
మ్మనమున నెంచి రాజ్యము శ ♦ మంబున వీడి యరణ్య సీమకుం
దనియఁగ వచ్చి యిందు సహ ♦ ధర్మిణిఁ గోల్పడి శాశ్వతంపు నిం
దను జను లీసడింపఁ దలఁ ♦ దాల్చితి నెట్లు తొలంచుకొందునో?. ౨౧౧

తే॥ ఇట్లు దుఃఖించి పనచెడి ♦ యెన్నరాని, శోక వేదనాహతుఁడయి ♦ సొమ్మసిల్లు
రామచంద్రుని వానర ♦ రాజు దుఃఖ, వారిరాశి తీరము చేర్చి ♦ యూఱడించె. ౨౧౨

ఉ॥ నీ యుపచారవాక్యముల ♦ నీఁగితి దుఃఖ మొకింత మిత్రమా!
పాయంగ నెంచినాఁడఁ దను ♦ బంధము వేఱొక త్రోవ లేదు నా
కీ యెడ గడ్డునింద సమ ♦ యింపఁగ, నీకొనరించు పంతముల్
హాయక తీర్చి యవ్వల స ♦ మాహిత చిత్తుఁడనై మరించెదన్. ౨౧౩

హనుమంతుఁడు కర్తవ్యముం దెలుపుట.

క॥ అని రఘురాముఁడు పలుకఁగ, విని మారుతి కేలు మొగిచి ♦ వినయ సమేతుఁడై
జనపాలక! యొక మనవిని, వినవలతును జరుగవలయు ♦ విధ మోపికనై. ౨౧౪

తే॥ మొదటఁ గ్రూరకర్ముని వాలి ♦ సదమదంబు, సేసి భాస్కర పుత్త్రుఁ గి♦ష్కింధ నిలిపి
యసదృశంబగు ప్లవగ సై♦న్యంబు గూర్చి, కున్న దైత్యుల తావు రో♦యుట కడింది.

క॥ దైత్యులకు నెలవు ధరనో? య, ధిత్యకలనో? నాగమునను? ♦ దివినో? యెటనో?
సత్యముగ నెఱుఁగలేమ య, గత్యముగా వలయు వెదకఁ ♦ గపి సైన్యంబుల్ ౨౧౬

మ॥ క్షణకాలంబునఁ జుట్టి నేరుతురు లో♦కంబెల్ల నిష్ఠారముల్
చణులై కూర్తురు పూర్వకర్మవలె హిం♦సల్ చేయ నేతెంత్రు దు
ర్గుణులెల్లెట్లో తొలంగుచుందురు మహా♦ ఘోరాపదల్ వోవు ధో
రణి వారేగు పథంబు లా కుటిల చ♦ర్యల్ కాంచ దుస్సాధ్యముల్. ౨౧౭

ఉ॥ అంచిత రీతిమై జగము ♦ లన్ని యొకేపరి నివ్వటిల్ల గా
లించి మహీజఁ గానఁగ వ ♦ లెన్ బరి దప్పి యొకొక్కచో వెశో
ధించుచుఁ బోవుచో వితగఁ ♦ ద్రిప్పటగాక ఫలంబు లేదు యో
చించఁగ నేండ్లు పూండ్లు కడ ♦ చెల్లును మీరుఁ దలఁచి చూడుఁడీ

ఉ॥ వానరసేన కల్పమున ♦ వారిధి పొంగిన రీతి లోకముల్
బూనిక గప్పఁగాఁ గలదు ♦ పూర్తిగ డెబ్బది వెల్వ లుండు నం
భోనిధిఁ ద్రావఁగాఁ జగముఁ ♦ బోఁడిమితోఁ దలక్రిందు సేయఁగా
నైనను చాలియుండు భవ ♦ దాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చు నిచ్చలున్.

ఉ॥ కావునఁ దొల్త వాలిఁ గడఁ ♦ కన్ వధియించి యనంతరంబ మీ
దేవిని రోయఁబూనఁగ వి ♦ ధించుట కార్య మటంచు నెంచెదన్
దేవ! యనంగ శాంతినిధి ♦ ధీరుఁడు రాముఁడు మంచిదంచు సం
భావన సేసి నేఁడె చని ♦ వాలిని గూల్తము రండు లెండనన్. ౨౨౦

సీ॥ భయద నేత్రంబుల ♦ వఱలు శరభ మొండు, కడిమి నొప్పారు వ్యా♦ఘ్రములు రెండు
గమన కౌశల మొప్పు ♦ గజములు రెండు ప, రాక్రమ స్థిర మృగ ♦ రాజ యుగళి

త్రోవఁ జన్నట్లు సు ♦ గ్రీవుండు నల నీల, తార మారుతులు ను ♦ దారగుణులు
రామలక్ష్మణులును ♦ రాజిల్లఁ గదళీర, సాల తమాల త ♦ క్కోల సాల

తే॥ వట పనస సుర పున్నాగ ♦ బదరికాది, తరువు లేలాది లతికా ప్ర ♦ తతులు క్రమ్మి
యున్న చరియల మార్గాన ♦ నుద్ధతి మెయి, నేడుగురు కూడి వెడలినా ♦ రెసక మెసఁగ.

సీ॥ ఆమార్గ మందెల్ల ♦ హరిణాక్షులై నట్టి, హరికాంత లూఁగు ను ♦ య్యాల లుండు
నుయ్యేల ల్లేని చో ♦ ట్లొప్పగాఁ జందన, తరులచే నిబిడమౌ ♦ చరియ లుండుఁ
జరియలు లేనిదే ♦ శిఖుల మేఘావృత, మగు ఘనగిరి శిఖ ♦ రాళి యుండు
ఘనగిరి శిఖరముల్ ♦ గలుగని చోటులఁ, దావులు వెదజల్లు ♦ తీవ లుండు

తే॥ తీవ లల్లిబిల్లిక గల ♦ త్రోవలుండుఁ, ద్రోవలందు విశ్రాంతికై ♦ తోఁట లుండుఁ
దోఁటలం దొడ్డ డిగ్గియల్ ♦ దోఁచుచుండుఁ, డిగ్గియల హరిణంబులు ♦ డిగ్గుచుండు.

తే॥ అద్రు లెక్కునప్పు డదిగు ♦ నప్పుడు సహజ, పరరుతము నేయు గండభేరుండములు లేయ
రామలక్ష్మణుల్ వీరహ ♦ ర్యక్ష భంగి, నడచినారలు తోడి వా ♦ నరులతోడ. ౨౨౩

సీ॥ కాకుత్థ్సవర్యుల ♦ కపికులోత్తంసుల, గమన వేగమునకుఁ ♦ గరులు బెదరె
జీమూతసంఘముల్ ♦ చెదరెఁ దుంపురులు చిం, దర వందరై వసుం ♦ ధరను రాలె
సురపొన్న వృక్షముల్ ♦ సొంపారఁ బెరిఁగిన, చఱియల నురగముల్ ♦ పరుగులెత్తె
శరభ శార్దూల ♦ కేసరి కిరి భల్లుక, గవయాదులును భీతిఁ ♦ దవిలి పాఱె

తే॥ వాని వేగాన విఱిగిన ♦ పాదపములఁ, దేనెతెట్టెలు చితికి ధా ♦ త్రిని స్రవింపఁ
బోవు త్రోవ యెల్లెడఁ జాల ♦ బురదయగుచు, నడవ సులభంబుగాక జా ♦ ఱుడుగ నుండె.

తే॥ పద్మరాగ మణి ప్రభా ♦ పటలి పరవి, మండుచున్న కొండలఁబోలె ♦ మలసె గిరులు
వానిఁ జల్లార్ప జలదముల్ ♦ ప్రబ్బు కరణి, రాఘవుల దేహకాంతులు ♦ గ్రాలుచుండె.

ఉ॥ పాఱు వియన్నదీ జలము ♦ పర్వత సానువులందు ద్రోణులన్
బాఱుఁ బొలంబులందు గల ♦ పైరుల కందలి మీలు చాలుగన్
బాఱు ఝరంబులన్ బొదువఁ ♦ బాఱు మదావళపాళి వెన్నులం
బాఱుఁ బతత్త్రి బృందములు ♦ పాదప శాఖలఁ బాఱుఁ గోఁతులన్. ౨౨౬

సీ॥ ఏలా లతాజాల ♦ డోలా సమాలోల, ఫల వాసనలు సుర ♦ పాళిఁ దివుచు
మకరంద నిష్యంద ♦ మలయజ సాను ని, ర్ఝరములు నక్షత్ర ♦ సమితిఁ దివుచు
బహురత్న జాత ప్ర ♦ భా మరీచీ జాల, మింద్రచాపంబుల ♦ నేచి తివుచుఁ
బటుతరవిస్ఫుట ♦ స్ఫటిక శిలాతల, సందోహములు బాల ♦ చంద్రుఁ దివుచు

తే॥ విరులగుత్తులు గ్రహకాంతి ♦ విరియఁ దివుచు, సాంద్రగుల్మముల్ మేఘసం ♦ చయముఁ దివుచు
వృక్ష సంతానములు మిన్ను ♦ ప్రీలఁ దివుచు, రమ్యతమమైన యవ్వన ♦ రాజమందు,

మ॥ కమనీయంబుగ నిట్టు లుల్లసిలు త ♦ త్కాంతార మార్గంబునన్
శ్రమ లెక్కింపక పోయి స్వర్ణమయమా ♦ స్వర్గంబె యచ్చోటికిన్
సుమనోరాజసుతుండు తెచ్చె ననఁగా ♦ శోభిల్లు కిష్కింధ మో
దము పెంపారఁగ డాసి చేయఁదగు చం ♦ దంబున్ విచారించుచున్.

౫. వా లి వ ధ ప ట ల ము. (౧౫౩)

చ॥ అరి బల మర్దనుండు సుగు ♦ ణాఢ్యుఁడు రాముఁడు కొంతసేపు క్ర
చ్ఛాఱఁ దలపోసి యర్కసుతు ♦ నాదటఁ గాంచి బలీముఖేంద్ర! నీ
వరమర లేక వాలిని ర ♦ ణావని కామికతోడఁ బిల్చి సం
గర మొనరింపు మెక్కు విశి ♦ ఖంబునఁ గూల్చెద దవ్వునుండియేన్.

ఉ॥ నావుడు మేలుమేలని ఘ ♦ నంబగు నూహమటంచు నుబ్బి సు
గ్రీవుఁడు సింహనాద మొన ♦ రించెఁ బయోధులు పుల్లగిల్ల మే
ఘావళి సిగ్గిలంగ నమ ♦ రాలి కలంగ జనంబు క్రుంగ ది
గ్భావలయంబు పిక్కటిల ♦ వ్యోమము మిక్కిలి బూరటిల్లఁగన్. ౨౩౦

సీ॥ రమ్మెదిరించి పో ♦ రఁగ సమరంబున, నంత కాంతికమున ♦ కనుపువాఁడ
నని యాడుగఱచి భు ♦ జాస్ఫాలనమ్మొగిఁ, జేయఁ దద్రవము కి ♦ ష్కింధయందు
దడిమంబునం బాల ♦ కడలికై వడి నిద్ర, సెందిన యవ్వాలి ♦ చెవులఁ జొరఁగఁ
గరిరాజు గీఁక కే ♦ సరి విని కోపాన, లేచు కై వడి వాలి ♦ లేచి నిలిచి

తే॥ తమ్ముఁ డాజి కాయితమయి ♦ దాసి సింహ, నాద మొనరించె నని పెద్ద ♦ నవ్వ నవ్వొ
నా నగవుచేత నొకపరి ♦ యదరె సగరు, పరిజనంబులు వానర ♦ వరులు బెదర. ౨౩౧

మ॥ లయకాలంబున వారిరాశి తరఁగల్ ♦ ఉంపిల్లఁగా లేచు నా
ప్పయి తల్పంబున వాలి లేచి చల మే ♦ పారన్ ధరన్ దాఁచెఁ ద
ద్భయదాఘాతముచే గిరీంద్రము దిగం ♦ బాఱెన్ మహీజాత సం
చయముల్ దొర్లె భుజంబులన్ విదురుపన్ ♦ జండాశుగ ప్రోద్ధతిన్. ౨౩౨

శా॥ క్రోధావేశముచేత రోమతతి గ ♦ గ్గుర్పొంచె నందుండి నీ
రోధ ప్రక్రియఁ జిట్లి పెట్లి వెడలెన్ ♦ రూక్షంబుగా నిప్పుకల్
వేధోండంబు వడంక మిణ్గురులు ప ♦ ర్వెన్ నేత్రయుగ్మంబునన్
బాధించెం దవ ధూమమట్లు పొగ లు ♦ చ్ఛ్వాసంబుచే స్వర్గమున్. ౨౩౩

చ॥ కరతలము ల్వడిం జఱచు ♦ కర్కశ నాదము భూమి మోయు ది
క్కరులకు భీతిఁ గూర్చె గిరి ♦ కందరముల్ మఱుమ్రోఁతఁ బేర్చె
స్తరములు దొర్లు పేరులివు ♦ దండడిచే జలదంపు గర్జనల్
కొఱవడెఁ బ్రాణికోటి కల ♦ గుండు వహించెఁ జగంబు కంపితన్. ౨౩౪

తే॥ అధమ! వచ్చితి వచ్చితి ♦ ననెడి వీర, వాక్యములు దిక్కులకు విన ♦ వచ్చె నడరి
నిలువ శీర్షక శిఖరంబు ♦ నెగడి తగిలి, ఋక్షజాలంబు పలపల ♦ క్రిందరాలె. ౨౩౫

సీ॥ నడతెంచు వేగాన ♦ నడరిన పెనుగాలి, పీవఁ గిరిశ్రేణి ♦ పెల్లగిల్లి
దెసల కొనల దాఁక ♦ విసరుకొనుచుఁ బోయి, ధరణి దద్దఱిలంగ ♦ దొరలి పడియె
శ్వేత రోమంబుల ♦ చివరల వెడలిన, యదరు లజాండ క ♦ ట్యముల మూసె
మిత్తికన్నులు మిఱు ♦ మిట్లు గొల్పెను తెఱ, గంటులు పఱచిరి ♦ గతులు దప్పి

తే॥ పండ్లు పటపట గీటఁగా ♦ వఱలు నగ్ని, కణము లశనిపాతముఁబోలెఁ ♦ గడలఁ జెదరెఁ
బుజము లప్పళింపఁగ బాహు ♦ పురుల రాలు, రత్నములు మెఱుపులక్రియ ♦ రాలుచుండె

చ॥ నరులును వారిధుల్ సురలు ♦ నాగులు భూతగణంబు తత్త్వముల్
ధరణియు నాసిరిల్లు తఱిఁ ♦ దార్కొను చండతరాగ్నిఁబోలెఁ జూ
పఱకుఁ గనంబడెన్ భయము ♦ భ్రాంతియుఁ గొల్పుచుఁ బూర్వమందు తాఁ
దరిచిన పాలవెల్లి బెడి ♦ దంబుగఁ బుట్టు విషంబు కైవడిన్. ౨౩౭

తార వాలికి హితోక్తులు పలుకుట

తే॥ తార తిలకినీ తిలకంబు ♦ తనదు భర్త, కనులనుండి నిప్పుకలు మొ ♦ గంబునుండి
పొగయు వెలువడి మేనిని ♦ ముంగురులను, కాల్చుచుండ నడ్డమువచ్చి ♦ కరముపట్టి.

తే॥ మగువ! విడువుమ యడ్డగిం ♦ పకుమ నన్ను, బలిమి ననికిఁ బిల్చిన ప్రౌఢు ♦ పట్టిఁ బట్టి
జలధివలెఁ ద్రచ్చి తజ్జీవ ♦ ములను గ్రోలి, వేగ మరలెద ననవుడు ♦ వెలఁది పలికె.

మ॥ జయశాలీ! భవదీయ దోర్బలము నో ♦ ర్చన్లేక యల్లాడి దు
ర్భయ చిత్తంబునఁ బాఱువాఁడు నవ స ♦ త్త్వంబొందఁగాలేదు వి
స్మయమా నూతన జన్మమొందఁడును భా ♦ స్వత్పుత్త్రుఁ డీవేళ ని
ర్భయుఁడై రా బలశాలి యొక్కరుని తో ♦ డ్పాటుండు నిక్కంబుగన్.

చ॥ అన వికటంబుగా నగి సు ♦ రాధిప పుత్త్రుఁడు పల్కుఁ దొయ్యలీ!
వినుము త్రిలోకజీవు లొక ♦ పెట్ట నెదిర్చినఁ గొప్పరించి యు
క్కునఁ బరిమార్తుఁ దారసిలి ♦ క్రుంగక నిల్చిన శూరుఁ డొక్కఁ డిం
దనుకను వింటివేమి? వెత ♦ థంబుగ భీతిలనేల చెప్పుమా? ౨౪౧

సీ॥ మందరశైలంబు ♦ మంథానముగఁ బాఁప, ఱేఁడు దిట్టపుఁ దరి ♦ త్రాడుగాఁగ
చక్రి పీఠంబుగాఁ ♦ జంద్రుండు తరికంబ, ముగ నుంచుకొని దేవ ♦ పూర్వదేవ
బృందంబు క్షీరవా ♦ ర్ధిని చిల్కి యలసిన, తఱి నొక్కఁడన పట్టి ♦ తరిచి సుధను
వారి కొసంగు నా ♦ బీరంబు మఱవంగఁ, దగినదే? నీకుఁ జం ♦ దన సుగంధి!

తే॥ దేవ దానవు లెదిరించి ♦ దీలుపడిరి, ప్రాణిప్రాణంబులను వేఱు ♦ పఱచు యముఁడు
నా యభిధ విన్న గడగడ ♦ నడుఁకువాఁడు, పోర నాతోడ నెవ్వాఁడు ♦ పూనువాఁడు?

చ॥ అటు లోకవేళ మందమతి • యై యొకరుం డెదిరించెనేని యు
త్కట తపమూని మేలిమిని • గాంచు వరంబున శత్రుదేహ వి
స్ఫుట పటు సత్త్వమం దరులు • స్రుక్క సగంబు బలంబు చెందు న
న్నిట నెదురొడ్డువాఁడు ఫల • మేమి గడించును? చింత యేటికిన్?. ౨౮౩

తే॥ వాలి యిటు పల్క విని తార • ప్రాణనాథ!, రామచంద్రుండు దశరథ • రాజ సుతుఁడు
రవిజ మిత్రుఁడై నిను చంపఁ • బ్రతినచేసె, ననుచు హితులచే వింటి నేఁ • డనుడు నతఁడు

వాలితారకు శ్రీరాము గుణము లభివర్ణించుట

ఉ॥ పాపిని! యేమి పల్కితివి? • బంధములం దెగఁ గోయలేని బా
ధా పరితప్త దేహులకు • ధర్మపథంబు గమించి చూపు ల
క్ష్మీపతి కిట్లనర్హ మగు • చెట్టలు గట్టెదవేమి?యిట్టి నీ
పాపము వోవ నింక నొక • పాచితము గలదేమి? వెంగలీ. ౨౮౪

చ॥ ఇహపర సౌఖ్యముల్ తనర • నిచ్చు ముకుందుఁ డనేకమూర్తి తా ము
ద్వహమొకో? గారవార్హమొకో? • తత్కృతి లాభకరంబొ? ప్రేమయున్
సహనము రూపుగా సకల • జంతువులన్ బరిరక్ష సేసి లో
క హితము గోరు ధర్మమె స్వ • కర్మ మడంచుకొనంగఁ జూచునే? ౨౮౬

చ॥ జనకుని సత్యవాక్యునిగఁ • జల్ప విమాతృ నిదేశ మూని వ
ర్ణన మొనరింపలేని శరు • ణామతిఁ దత్ప్రియసూతికిన్ స్వభూ
దిని విడిపించి కానలకుఁ • దృప్తిగ వచ్చిన యుత్తమోత్తమున్
దనియ నుతింప కిట్లు నడి • దార్చెడు ప్రల్లద మాడఁగూడునే? ౨౮౭

ఉ॥ అండములెల్ల నొక్కటయి • యాజి నెదిర్చినఁ గేలఁ బూను కో
దండ సహాయుఁడై విజయ • తామరసాసన చెట్టఁబట్టు ను
ద్దండుఁ డనన్య సామ్య గుణ • ధాముఁడు రాముఁడు పేరు నూరు లే
కుండెడు నీచుతోఁ జెలిమి • యొప్పుగఁజేయునె మత్తకాశినీ!. ౨౮౮

చ॥ అనుజులకంటె వేఱయిన • ప్రాణము లేదని యెంచి వారితో
నొనరునఁ గూడి వర్తిలు వి • నీతుఁడు కారుణికుండు నాదు వే
ల్పునగు రఘుప్రభుండు తన • పూజ్యత మాయఁగ నేనుఁ దమ్ముఁడున్
మొనసినవేళ మధ్య శర • మున్ దెగ నెక్కిడునేమి? కోమలీ!. ౨౮౯

చ॥ క్షణ మిట నుండు మియ్యెదన • చయ్యన నేఁజని ఘోర సంగరాం
గణమున వాని క్రొవ్వడఁగఁ • గాఁ జదియించి యసుప్రవహం బవా
రణగతిఁ బారణల్ సలిపి • క్రచ్చుఱ తోడుగ వచ్చినట్టి సు
ర్గుణులకు భంగపాటు నొడఁ • గూర్చెద వచ్చెదఁ జింతే దక్కుమా. ౨౯౦

చ॥ అనవుడు భర్తమాట కెదు ♦ రాడ కుదార కపీంద్రుదార తా
ర నిలిచె వాలి యుత్సుకతఁ ♦ గ్రన్నన బాహువు లుబ్బఁ బూర్వ ది
గ్ఘన గిరి మీఁద దోఁచు రవి ♦ కైవడిఁ గ్రాలి మహోగ్ర చండ కో
పనుఁడయి దుర్నిరీక్ష్యగతి ♦ వాలి కనంబడెఁ దన్మహాద్రిపై. ౨౫౧

చ॥ భుజబల దార్ఢ్యమందు పెను ♦ పోఁడిమినొందు గిరీంద్రుఁ బోలు నిం
ద్రజుఁడు, నిశాచరేంద్రుని మ ♦ దం బడఁగింపఁగఁ బూని గుంజ న
క్కజముగఁబుట్టు నా సరమ్మ ♦ గప్రభు సంచునఁ గాంచువారలున్
గజగజలాడ వచ్చెఁ దను ♦ కంబున నర్కజుఁ డున్నచోటికిన్. ౨౫౨

వాలిసుగ్రీవుల సమరము.

ఉ॥ గర్జిలు తమ్ముఁ గాంచి ఘన ♦ గర్జన చేసె సురేంద్రసూతి త
ద్గర్జ త్రివిక్రమేశుని ప ♦ దంబు పెరింగిన యట్లు లోకముల్
దుర్జయలీల నుగ్రముగ ♦ దూఁకెను మేఘ సమూహమెల్ల వి
సూర్జిత రీతిగాఁ బిడుగు ♦ పుంజములన్ వడి రాల్చె నల్లెడన్. ౨౫౩

ఉ॥ అప్పుడు రాఘవుండు తన ♦ యర్మిలి తమ్ముని గాంచి యిట్లనున్
దప్పక చూడు నాగ గిబు ♦ ధ ప్రకరంబులు రాక్షసాళి నీ
ర్కప్పయు మేఘరాజియు మ ♦. రుత్తు లయాగ్ని మహేభయోని యీ
యొప్పగు మేనితో సమత ♦ యొప్పునె? భీకరదేహి వీఁడనన్. ౨౫౪

చ॥ అవరజుఁ డిట్లనున్ వినతి ♦ నార్య! విభాకరసూతి జ్యేష్ఠు నా
యువ్వుఁ గొనఁ గ్రూరకాలుని స ♦ మున్నతిఁ దోడ్కొని వచ్చె నేఁడు సం
స్తవగతి సంగరంబు బెడి ♦ దంబుగఁ బూనినవాఁడు కాఁడె యీ
ప్లవగుఁ డటంచు నా మనము ♦ పాయని వేదన నొందు నిత్తఱిన్.

ఉ॥ చిత్రజరూప! ధర్మము నశింపఁగ నమ్మిగ మాయ చెయ్వులన్
జిత్తముచేర్చు బాలిశుని ♦ శిష్టులు నమ్మఁగరాదు నమ్మికో
లుత్తమ రీతికాదు తన ♦ యుల్లమునందు విరోధి వోలె ను
న్మత్తుఁడు జ్యేష్ఠుఁ జంప జత ♦ నం బొనరించె నిఁకెట్లు నమ్మటల్?. ౨౫౬

చ॥ అను తనతమ్మ మోముఁగని ♦ యార్యుఁడు పల్కెను లక్ష్మణా! వివే
చన మొక యింతలేని మృగ ♦ జాతుల శీలముఁ గూర్చి యిట్లు చిం
తన మొనరింపఁగూడ దొక ♦ తల్లి కుమారులలోన దమ్మ లె
ల్లను తమ యన్నజాడల మె ♦ లంగినచో భరతుం డెలర్చునే? ౨౫౭

ఉ॥ చాప కిణాంక సుందర భు ♦ జా! భువి శిష్టులు కొందఱే సుమీ
పాపులె పల్వు రుండుదురు ♦ బాళి యెలర్చిన చోట సద్గుణా

పాపమె గాంచుచుంట గుణి ♦ పద్ధతి యట్టుల గాకయున్న ని
ష్పాపులు లోకమందుగల ♦ వారొకొ సూక్ష్మమతిన్ గ్రహించినన్? ౨౫౮

తే॥ బలియురగు రామలక్ష్మణ ♦ ప్రభువు లిట్లు, మాటలాడుచు నుండఁగా♦ మాచుఁగొండ
లట్లు దిగ్గజంబులపోల్కి ♦ నర్క శక్ర, పుత్త్రు లిరువురు పోరాడఁ♦ బూనినారు. ౨౫౯

ఉ॥ కొండయుఁ గొండ డీకొనిన ♦ కోపున నొప్పి బలంబు హెంసయున్
దండితనంబు గల్గిన యు ♦ దగ్ర మృగేంద్ర యుగంబు కై వడిన్
జండతరంబుగాఁ దిరిగి ♦ సారెకుఁ గుమ్మరి దోర్బలంబునన్
మెండుగఁ ద్రిప్పు సారె కర ♦ ణిన్ గుడిచుట్టుచుఁ బోరి రుద్ధతిన్. ౨౬౦

చ॥ తొడలు తొడల్ పెనంచి భుజ ♦ తుండములన్ మెలివైచి దంతులు
గ్గడువుగఁ బోరురీతిఁ దడ ♦ కట్టుచుఁ బట్టుచుఁ బట్టు వీడుచున్
దొడఁకక చెంగుచున్ మరల ♦ దూఁకుచుఁ బట్టుచుఁ బట్టు వీడుచున్
బెడమఱఁ ద్రిప్పుచున్ మెఱసి ♦ బెట్టిదులై వడిఁ బోరి రిర్వురున్ ౨౬౧

చ॥ భుజ బల వీర్య సంపదలఁ ♦ బొల్చిన భీకరమూర్తు లేక గ
ర్భ జనితు లొక్క కాంతకయి ♦ పట్టుగఁ బోరుట చూడ మున్ను బే
రజమున వచ్చు నచ్చర క ♦ రంబు గ్రహింపఁ జలంబు మీఱి పె
చ్చు జతన పోరు సుందు నుప ♦ సుందుని పోలిరి వార లయ్యెడన్. ౨౬౨

చ॥ జలనిధు లొండొకళ్లఁ బెలు ♦ చన్ సరిపోరుట రెండు మేరువుల్
తలకొని మించి డీకొనుట ♦ దర్పము రోషము మాఱుకొంట యి
య్యిలఁ గనలేనివార మిఁక ♦ నేఁడిట వాలియు సూర్యసూతియున్
మలయుచుఁ బోరుచుంట కుప ♦ మానము తెల్పఁగఁజాల మియ్యెడన్ ౨౬౩

ఉ॥ వానర నాథు నేత్రముల ♦ వారక వెల్వడు విస్ఫులింగ సం
తానముచేఁ బయోదములు ♦ తాఁకను కొండలు మండె దిక్కరుల్
పూనె వడంకు నాకులును ♦ పూర్ణ భయంబున డాఁగఁ జాఱె నా
రూనములై చతుర్విధము ♦ లొప్పిన భూస్థలి వీడెఁ దద్గతుల్.

ఉ॥ వారు మహేంద్రలోకమున - వారొ? ధరాధర సాను భూమిపై
వారొ? ధరిత్రిపై వఱలు - వారొ? దిగంతములందు నిల్చు వా
రొ? రహి సమ్ముఖానఁ గల - రో? యని చూపఱు భ్రాంతి నొంద వి
స్ఫార జిగీషులై దిగులు - వాఱక నిమ్మకఁ బోరి రుద్ధతిన్. ౨౬౪

చ॥ కఱచుచు రక్కికొంచుఁ బెను - గాయములన్ రుధిరంబు కాల్వలై
వఱలఁగ వార్ధు లొండొకటి - పైకొని సేసెడు ప్రోఁత కైదు పా

ళ్లఱచుచు ముష్టిఘాతముల - యారవము ల్లయకాలమందు మ
బ్బులిమిను లీలఁ గ్రాలఁగ మ - హోన్నతులై యెసరేఁగి రయ్యెడన్.

ఉ॥ వా రితరేతరాహతుల - వాఁడి నఖంబులఁ బంటి కాటులన్
బోఁక వపుక్షతంబులను - బోరన రక్తము చిమ్మి మిన్ను వి
స్తారము తోఁగఁ జేయ నుడు - జాలము భాముని పోలె, సాంద్ర సాం
ధ్యారుణ శోభితంబయిన - యంబరముంబలె నొప్పె మేఘముల్. ౨౬౭

సీ॥ కొలిమి నెఱ్ఱనగఁ గ్రాఁ - గుడు లోహమును డాఁకఁ, గట్టి సమ్మెటతోడఁ - గొట్టునంతఁ
జిటపటమని దెసల్ - చెదరు మిడుఁగులు, కిరణి నిప్పుక తెల్ల - కడల బెరయ
నిరువుర భుజముల ♦ నిరువురు పిడికిళ్లఁ, బాడిం త్రు ఘన సినా ♦ దంబు లెగయ
నురములతోడఁ ద్రో♦యుదురు పాదములతోఁ, దన్ను చుండుదురు హ♦స్తములతోడ

తే॥ బాదుతు రఱతురు తరుబృంద♦ములను పెఱికి, వైతు రద్రులఁ బెకలించి♦వైచుచుంద్రు
బెదర నార్భటింతురు కోప♦వీక్షణములఁ, గాంచుచుందురు లోకముల్ ♦ కలఁతఁజెంద

సీ॥ పై కెత్తుదురు పట్టి ♦ పాఱవైతురు త్రొమ్మ్ము, గాన్చింతు రురమున ♦ గాఢ ముష్టి
లొక్కిగాఁ బొడుతురు ♦ లోఁగొన సవ్యాప, సవ్యోద్ధతులఁ గే♦ సరుల సరణి
సరికట్టుదురు వెన్క ♦ కరుగుచు రొండొరుల్, పెసవడి పడుదురు ♦ పృథివి యదర
త్రొమ్మతోఁ కంజుట్టి ♦ యెముకలు పొడిగాఁగ, లాగుచుఁ గాళ్లతో ♦ లాగి త్రోతు

ఆ॥ రీఁకెతోడఁ బొడుచు ♦ వాటాన ఖర నఖ, రముల నెత్తు రొలుక ♦ ఱక్కుచుందు
రలసి సొలసి లేచి ♦యలవు బలంబును, చలము మీఱ రణము ♦ సలుపుచుంద్రు.

ఉ॥ భూమిని పాదుకొన్న తరు ♦ వుల్ శిలలుం బొడిగా ధరాధర
స్తోమము సర్వవస్తువులు ♦ స్రుక్కక వైవఁగ నొండొకండు పై
వ్యోమమునందె నుగ్గయి ప ♦ యోధిని దిక్కులఁ జేర వారు సం
స్థేమము దక్క కొక్కరును ♦ చిక్కక పోరిరి భీకరంబుగన్. ౨౭౦

ఉ॥ పూచి రహించు మోదుగుల ♦ పోల్పున దేహములొప్ప నిర్వురున్
బూఁచి చలంబు పెంపఱక ♦ పోరఁగ నెండిన భూజ పుంజముల్
పూచిక లున్న కాన దవ ♦ ముంబలె రోమములందు వహ్నియుం
దోఁచె సురల్ వడంకి పలు ♦ ద్రోవలఁ బాఱిరి తక్కలేటికిన్?. ౨౭౧

ఉ॥ వీరులు వానరాధిపులు ♦ విక్రమసంపద సొంపు పెంపఁగాఁ
బోరొనరించుచుండఁ బటు ♦ భూరి భుజా బల శీలి వాలి క్రో
ధారుణ లోచనుండయి గ ♦ జాధిపు సింగము నొంచుకై వడిన్
ఘోరముగా నలంచి వడిఁ ♦ గొట్టె మనస్థ్సితి సంచలింపఁగన్. ౨౭౨

మ॥ ఘనదర్పంబున వాలి వాలి పెను ని - ర్ఘాతంబు నా వ్రేయ నొ
చ్చిన సుగ్రీవుఁడు పాఱి వచ్చి పడుచుఁ - జింతాకుల స్వాంతుఁడై,
యిన వంశోత్తముఁ గాంచి దీనుఁడయి న - న్నిట్లేల సేయంగ సే
వన శ్రీరాముఁడు లోన నొచ్చుకొని యి - ట్లాడెన్ దయాసాంద్రుఁడై. ౨౭౩

సీ॥ ఖేద మొందకుము సు - గ్రీవ! మీలో వాలి, యెవ్వఁ డనుచు మది - నెఱుఁగనైతి
గజపుష్ప మాలను - కంఠమం దిడికొని, యీసారి పొమ్ము మే - లెనయు నీకు
నని పంప సుగ్రీవుఁ - డతి రభసంబునఁ, దారకల్ గూర్చిన - తీరు మీఱు
పేరు దాలిచిపోయి - పేరెత్తి వాలిని, చీరి పేరులిప్పునఁ - జేరె నతఁడు

తే॥ నెఱనఁ బొడిచి హింసింప న - వ్వీరుఁ డులికి, పాఱిపోయిన వాఁడేల - వచ్చెననుచు
నగడి కోపించి రవిసుతు - నెఱఁకులంటఁ, బొడిచె దంచెను గ్రుద్దెను - మోఁదెఁదన్నె.

చ॥ రవిజుఁడు ప్రాణముల్వెడలఁ - గ్రక్కెను నెత్తురు వచ్చెఁ గన్నులం
జెవులను నొచ్చి యాతఁడును - శ్రీరఘురాముని దిక్కుచూచెఁ బైఁ
బవిలి సురేంద్రనందనుఁడు - దారుణ హింస యొనర్పఁ జూచె రా
ఘవుఁడు నమోఘసాయకము - కార్ముక మందునఁ గూర్చెఁ జెచ్చెరన్ ౨౭౪

చ॥ కటిపయిఁ గంఠమందు నొడి - కంబుగఁ గేలు గదించి యెత్తి యు
ద్భటగతి నేలపైఁ జిమము - వాలి దినేశుని పట్టి నెత్తఁగాఁ
బటువుగ నారి లాగి రఘు - వర్యుఁడు లక్ష్యముచేసి యేసె ను
త్కటుఁడగు వాని ఱొమ్ము వడిఁ - గాఁడ నమోఘ శరంబు గ్రక్కునన్.

రామ బాణముచే వాలి నేలఁ గూలుట.

సీ॥ ఆ రామ శరరాజ - మయ్యెడ జలమును, జలముఁ బుట్టించు వై - శ్వానరుండు
వైశ్వానరునిగన్న - వాయువు వానికా, ధారమై వెలసిన - ధరణి యనెడు
భూత చతుష్కంబు - పొలుపు బలంబు నొం, దిన వాలి యురమునఁ - దివిరి తూఱె
నరఁటి పండున సూది - యవలీలఁ దూఱిన, పగిదిఁ దస్మహిమంబు - పలుకవశమె?

తే॥ నిర్దయుండయి తమ్ముని - నేలమోఁది, కడప యత్నించు వాలి ది - గ్భ్రాంతిఁ గూలెఁ
బ్రళయవేళఁ బ్రచండ - ప్రభంజనగతి, వేళ్లతోఁ బెల్లగిలు మేరు - విధముదోప.

తే॥ నిలయవేళను భాస్కర - బింబ మురలి, నేలఁ గూలిన లీలను - వాలి గూలి
తరణిపుత్త్రుని గొన్న హ - స్తముల వదలి, నిగుడు శర మురమ్మునఁ దూఱ - నీక పట్టె

ఉ॥ పెంపున రామసాయకము - భీకరలీల నురంబు గాఁడ ను
త్కంపితగాత్రుఁడై యతఁడు - క్రన్నన ఘోరనీక వాలుతోఁ

డెంపునఁ గాలఁ గేలను గ - దించుచు నాఁపుటఁ జూచి తా శిరః
కంపన మాచరించె నల - కాలుఁడు గూడఁ దదీయ శక్తికిన్. ౨౮౯

ఉ॥ చీల్చి ఖగోళ మిట్రతుంటెని - చింగల లాడెద నంచు లేచు నేఁ
గాల్చెదనంచు దిక్కులను - గాంచు సమస్త జగంబు లిప్పుడే
కూల్చెదనంచుఁ బ్రుల్లిపడుఁ - గ్రొచ్చెద భూస్థలి నంచు డొల్లు నన్
మాల్చినవాఁ డెవం డనుచు - మాటికి దిక్కులు సూచు హాయనున్. ౨౯౦

ఉ॥ నేలను మోఁదు నేత్రముల - నిప్పులు రాల్చు శరంబుఁ బట్టి వే
వాలునఁ గాలఁ గేల వెలి - వాఱఁగఁ జేయఁ గదించు రామికిన్
దీలుపడున్ దపించుఁ బడుఁ - దెప్పిఱు లేవఁగఁ జూచు వేధమై
సోలుఁ గృశించుఁ గ్రుంగు వెతె - స్రుక్కుఁ జుఱుక్కునఁ దత్తళించుచున్.

ఉ॥ బాణము నేసి నారలు ది - వంబున నుండెదు వేల్పులేమొ? గీ
ర్వాణులు నిట్టు లేయఁగల - రా? యిటులేయఁ బనేమివారికి
జాణ యెవండొ? యంచు నొక - సారి హసించు నటండు దైత్యజి
త్ప్రాణు విరించి తుల్య బల - శౌర్యము లొందినవాఁడెహో యనున్. ౨౯౨

తే॥ చక్రమో శూలమో కాక ♦ శక్రుచేతి, వజ్ర మిట్టులు నా యురః ♦ పథముఁ దూఱు
శక్తి క్రొత్తగాఁ బడసెనో ♦ సంశయంబు, గలిగె నంచు నాక్రోశించుఁ♦గలఁగు నలఁగు.

చ॥ ఉరమునఁ జొచ్చియున్న శర ♦ యోగము గాంచుచు నొక్క వింటిచేఁ
బఱపిన తూపు గాదు శర ♦ పంక్తికి నింతటి శక్తి యే? మునీ
శ్వరు లొగి మంత్రశక్తి తగు - సాయముగా విడిపించినారొ? యే
కరణియొ? యంచు దంతముల - గట్టిగఁ గీటు నలంగు దీల్పడున్. ౨౯౪

చ॥ శరమిది, ఘోరమంచెటేఁగి - సంశయమంద ఫలంబు లేదు నా
యురమునఁ బ్రాణ ముండఁగనె - యుద్ధతిఁ దూఱిన యిట్యులుంగు నా
కరములఁ గాల వాలమునఁ - గ్రన్ననఁ దీసెద నేసినట్టి యా
పురుషుని పేరు గాంతునని - పోఁడిమి దానిఁ దివంగ మేకొనెన్. ౨౯౫

ఉ॥ చేవయు మేటి సాహసముఁ - జిత్త దృఢత్వము ధైర్యవిక్రమ
శ్రీ విలసిల్లు వాలి తన - జీవము నొవ్వఁగఁజేయు బాణ మ
చ్చో వెలికీడ్చె దేవ దను - జుల్ కయివారము సేసి రార్చుచున్
భూవలయంబునం దెవఁడు - పోల నుతింపఁడు ధీర మానసున్?. ౨౯౬

చ॥ అడవులఁ గొండలం గడచి - యంబుధిఁ జేరెనొ నాఁగ నెత్తురుల్
క్షవల ముంచి పోయు క్రియఁ ♦ గాయము గాయమునుండి చిఱునన్

వెడలెను స్రోతతోఁ గనిన ♦ వీరుల యుల్లములెల్ల నీరమై
కడవఁగ ఘోరదృశ్యమయి - కన్నులు మూతవడం దటాలునన్. ౭౭౭

తే॥ వాలి యురమను దొడ్డ ప - ర్వతమునుండి, వెడలు నెత్తురు సెలయేటి-విధము చూచి
సోదరప్రేమ పాశని ♦ యుక్తుఁ డైన,సూరసుతు నేత్రముల వారి♦ధార దొరఁగె.

ఉ॥ మేరువుఁగూడ భగ్నముగ ♦ మోఁని చేయఁగఁజాలు చేవయున్
గీరితి గల్గు వాలి తన ♦ కేల శరంబును పట్టి త్రుంప నూఁ
కారఁగ నంగవించియుఁ బ్ర ♦ యత్నము వ్యర్థమ యంచు దానిపైఁ
దీరుగనున్న వ్రాలు కను ♦ దేటిచి చూడఁదొడంగెఁ గ్రక్కునన్ ౭౭౯

మ॥ త్రిజగత్సేవన మూలమంత్రము భవా - ర్తిం బాపు దివ్యౌషధం
బజ రుద్రామర నిత్యపూజితము శ్రే - యఃపాళి వార్ధ్యంబు భ
క్త జన శ్రేణికిఁ దారకంబు నిగమాం - త జ్ఞాన వేద్యంబు తా
భజియింపంగల రామ నామ మెద నో - వ్వంగాంచె నేత్రద్వయిన్. ౭౮౦

మ॥ గృహిధర్మంబుల వీడి కానలకుఁ గో - ర్కిన్ వచ్చు ధీరుండు ని
ర్వహణీయంబయి క్షత్త్రివంశమునకున్ - రాణించు సద్ధర్మ సం
గ్రహ కార్యంబుల నాకునై విడిన యీ - రాముండు జన్మింపఁగా
గ్రహరాడ్వంశము దుష్టమయ్యెనని వీఁ - క న్నాన చెందె న్నగన్ ౭౮౧

సీ॥ పరఁగ నగాధ జం - బాల పటల మగ్న, మగు గజరాజంబు - పగిదినున్న
వాలి సిగ్గున మణి - జాల సంశోభిత, శీర్షక యుతమగు - శిరమువంచు
నవ్వు నాలోచించు - నరవరేణ్యుల కిది, ధర్మ మేమో యని - తలఁచి తలరుఁ
బ్రాణికోటికిఁ బ్రభు - వగు రాముఁడే నీతి, దప్పిన జనులెట్లు - తలఁగకుంద్రు?

తే॥ మేటి నియతి నాకొఱకెన-ట్టేటఁ గలిపె, ననుచుఁ జిం తాకులితుఁడగు - నతనియెదుట
నిలిచె ధర్మసంస్థాపన - నియతికొఱకు, జగతి నుద్భవించిన రామ - చంద్ర విభుఁడు.

సీ॥ నీలనీరద మొండు - నీరజ ద్వయముతో, విలసిల్లుచున్నట్టి - పోలుపుదోఁపఁ
జక్కటి తా శిల్ప - చాతుర్యమున నొందె, నవయవ స్ఫూర్తి నా - సతిశయిల్లఁ
జీఁకటి ప్రమాఁకునఁ - జెలఁగు తీవియవోలె, బలు విల్లెడమ కేల - వెలయుచుండ
క్షత్రియధర్మంబు - సచ్ఛీలమార్గంబు, క్రమపడ నిల్వంగఁ - గాంక్ష సేసి

తే॥ ధారణికి దిగినట్టి సౌం - దర్యరాశి, సుగుణరాశి తేజోరాశి - సుకృతరాశి
రామభద్రుని గన్నులా - రంగఁ గాంచి, యేమిచేసితి వని వాలి - యిట్టు లనియె. ౭౮౩

వాలి శ్రీరాముని నిందించుట.

ఉ॥ సత్యము నాభి జాత్యమును - చక్కటిఁ గావఁగఁగోరి ప్రాణ సాం
గత్యము వీడు పుణ్యాకరు - శానిధి పం క్తిరథేశు పట్టి వీ

వత్సలమలాఢ్యుఁడౌ భరతు - నన్నవుగా జనియించితే! సృష్టిల్
సత్యము మీఱి ధర్మమనఁ - జాలుదురే యధికార గర్వులై?

చ॥ కులము బలంబు విద్యయు న - కుంఠిత శౌర్యము లోకరక్షణా
కలిత మహాశయంబు సధి - కారము శీలము నీదు సొత్తులై
వెలయఁగ నన్నియుం దెలిసి - యేటికిఁ డీకైవడి నీగుణాలి ని
ష్ఫల మగునట్లు వీడుపడి - పల్లటమై చనఁజేయ నొప్పునే?. ౨౯౫

చ॥ ఇలఁగల రాజధర్మము ది - నేశ కులాఢ్యుల సొత్తుకాదె? ని
ర్మలగుణ ప్రాణతుల్యయును - మైథిలు పెంచిన రాజహంసి వే
ల్పులమెరపోలె నభ్రమునఁ - బొందిన జానకిఁ బాయు మీఁద నీ
వలసిన కార్యపాళి తడఁ - బడ్డది యేమొ యలేఖ్య సుందరా!. ౨౯౬

చ॥ దనుజులు కీడుసేయఁ గృప - దప్పి కపీంద్రుని త్రుంపుమంచు నా
మనువు వచించెనేమి? మతి - మాలి దయాగుణ మేడవీడి తీ
యనువున నన్ను చంపుటకు - నారసి తెయ్యది యుగ్గు? నీవ యి
ప్పని యొనరింప సద్యశము ♦ బ్రాఁతిగ నేరు భరించువారలో?. ౨౯౭

మ॥ కరుణావార్ధి! చతుస్సముద్ర పరిఖాం - కంబైన యీధాత్రిపైఁ
బరుగుల్ వాఱు ప్లవంగరాజికె కలి - ప్రారంభ మిట్లయ్యెనే?
వరశీలాదులు దుర్బలావళికె యే ♦ ర్పాటయ్యెఁ గాఁబోలు! భూ
వరు లెగ్గూనిన నిందగాక యశముల్ ♦ బ్రాప్తించునే రాఘవా!. ౨౯౮

శా॥ నాటం జేసితి వొక్క చిత్రమొగి నా ♦ నగరంబునం దండ్రి యా
పాటన్ రాజ్యముసీయఁ దమ్మునకు స ♦ ర్వాంగబిచ్చి యామీఁద నీ
కాటన్ జేసితి వొక్క చిత్రమును వీఁ ♦ కం బూని కిష్కింధకే
చోటన్ దమ్ముని కన్నఁ గూల్చి తిఁక నె ♦ చ్చోఁ గల్గు నీ పద్ధతుల్?. ౨౯౯

ఉ॥ శాంతినిధీ! పరాక్రమ ని ♦ శాలురు చేయు పనుల్ సుగంటిమిన్
సంతసగాఁగఁ దెల్పఁగద! ♦ సత్య సనాతన ధర్మపాళి కా
ద్యంతము నీవ కర్తవయి ♦ యక్కట నాయెడఁ జేయు కార్య మి
ట్లింతలుగాఁగ, రావణుని ♦ యొగ్గులు వల్క నెడంబు గల్గునే?. ౩౦౦

చ॥ ఇరువురు పోరుచుండ సమ ♦ వృత్తి నతి దూరముచేసి యొక్కరుం
గరుణను గాంచి వేఱొకని ♦ గైతవ మొప్పఁగ డాఁగి క్రూరవా
శరమున ఱొమ్ముఁ జీల్చి వడిఁ ♦ జంపుట ధర్మమొ? వేఱొకండొ? దు
ర్భరతర నిందకు న్నిలవొ? ♦ ప్రాజ్ఞులు మెచ్చుని పక్షపాతమో?. ౩౦౧

ఉ॥ కాదిది విక్రమంబు విధి ♦ కాదు ఋజుత్వము కాదు ద్వేషముం
గాదు భవత్ప్రపాలిత జ ♦ గంబున నా తను వొక్క భారమే?
నీ దయివాఱు సత్కరుణ ♦ నీతియు మాని దురాకృతంబు పెం
పేద నొనర్చితేల? భువి ♦ నిట్టిది కూడునె నిన్నుబోంటికిన్? ३०२

చ॥ ఇహపర సౌఖ్య పద్ధతుల ♦ నెంచి సమ ప్రతిపత్తి నిల్చి వి
గ్రహములఁ దోలి యెల్లరక ♦ ఖండిత లాభము గూర్చు కార్య సం
గ్రహ మది ధర్మము ♦ న్నిలుపు కార్యముగాకిటు పక్షపాత ము
త్సహనము తోడఁ బూని విస ♦ ధంబున మర్కటుఁ జంపు టెట్టిదో?. ३०३

ఉ॥ చింతిలఁజేసి నీసతిని ♦ చేకొని చన్న సురారిఁ జంప ని
శ్చింతయు వీని సాయము గ్రి ♦ హించితి నందువ యేని దొడ్డదా
దంతి శిరోంతరస్థ పిశి ♦ త గ్రహ లాలస కేసరిం గొనం
జింతిల కేన్గు కాల మృతిఁ ♦ జెందు శశంబును గోరు టెట్టిదో?. ३०४

తే॥ జగము వెలిఁగించు చల్లని ♦ చంద్రునందు, పుట్టుతోడఁ గలంకంబు ♦ పుట్టె ననుచు
రవికులంబునకును నిల్వ ♦ రంబుగాఁగ, నిలుపఁ బోలుఁ గాలుష్యంబు ♦నీవు పుట్టి. ३०५

తే॥ ఒకఁడు పోరున కహామహ మిం♦కను పిలువ, వచ్చు నను డాఁగి కూల్చి త♦ద్భ్రాత నిచటఁ
దక్కువారి యెదుట నాన ♦ దడవకుండ, నిక్కి మగసింగముంబలె ♦ నిలిచితేమి?. ३०६

తే॥ శాస్త్రధర్మముల్ కులవృద్ధ ♦ చరితములును, శీలమును పూని నీవు ర ♦ క్షింప లేక
వాలిఁగూల్చి తంతియ కాదు ♦ ప్రాభవంపు, ధర్మ మర్యాద చెఱిచితి ♦ దారుణముగ.

ఉ॥ నీదగు ధర్మపత్ని నొక ♦ నీచుఁడు దొంగిల మాఱుచేఁత నిం
పాదిగఁ జేయ కిట్టు లన ♦ యంబు నొనర్చితి నీశరంబు దు
ష్టాదముకాదొ? సవిల శ ♦ రాసన విద్యల నారితేఱుటల్
మోదముతో నిరాయుధుల ♦ ద్రుంచ్చుగ నేయుటకా? వచింపుమా. ३१०

తే॥ పండ్లు పటపటఁ గొఱుకుచుఁ♦బ్రజ్వరిల్లు, కనుల మిడుఁగుఱు లురలఁగాఁ♦గఠినవాక్కు
లిట్టులాడు వాలిని గని ♦ యెదుట నిలుచు, వీరుఁడగు రాముఁ డనియె నీ♦విధముగాఁగ

శ్రీ రా ముఁ డు వా లి కు త్త ర మి చ్చు ట.

సీ॥ మాయావి వెన్నాడి ♦ మడియింప బిలమున, కొంటిమై యేగి రా ♦ కునికిఁజేసి
యీవు పోయిన త్రోవ ♦ నేగ సంసిద్ధుఁడై, సుగ్రీవుఁ గని బుధుల్ ♦చుట్టములును
రాజవు గమ్మని ♦ ప్రార్థింప వినక జ్యే, ష్ఠుని చంపు దుష్టుని ♦ తునిమి పిదప
నేనును చచ్చెద ♦ నింతియ యన్నకుఁ, దరువాత రాజ్యంబుఁ ♦ దాల్చ నవిన

తే॥ వారు ప్రార్థేయపడుచు ని ♦ ర్బంధపఱచి, నిష్కళంకుని సుగ్రీవు ♦ నియత చరితుఁ
బిలుచుకొని పోవఁగా మాఱు ♦ పలుకలేక, తుదకు నేలికై కాలంబు ♦ ద్రోచుచుండ.

సీ॥ మాయావి మాయించి ♦ మరలి వచ్చిన నిన్నుఁ, గని సంతసమున వం ♦ దన మొనర్చి
బలిముఖుల్ ప్రార్థించి ♦ బలవంతమునఁ గట్టు, నీరాజ్య మిదియని ♦ నీకు నొసఁగి
నిర్మమత్వంబున ♦ నిన్ను వేఁడినవాని, యెడఁ దప్పులేదని ♦ యెఱుఁగు పిదప
శరణు బాధింపకు ♦ కరుణఁ జూడుమ యను, తమ్మునిపై నీవు ♦ దయను వీడి

తే॥ మన్ననలు గోర మానక ♦ మండిపడుచుఁ, ద్రుంపఁ బూనితి వంత జి ♦ తోస్మియనుచుఁ
నిటల తట ఘటితాంజలి ♦ పుటుఁడు నగుచుఁ, గాళ్లఁ బడి బతిమాలినఁ ♦ గావవైతి.

సీ॥ భయమొంది పఱుగిడు ♦ వాఁడని యెఱిఁగియుఁ, గొంచెమేనియు దయ ♦ యుంచవైతి
అవరజుం డగుఁగదా ♦ యనుచు నక్కటికంబు, పూనక తఱుముట ♦ మానవైతి
మునిశాపమున నీవు ♦ మొనయని గిరినెక్క, దనుక వెన్నంటుట ♦ తప్పవైతి
పాఱువారల వెంటఁ ♦ బడుట శూరులకుఁ గ, ర్హితమని సుంతయు ♦ నెంచవైతి

తే॥ ప్రేమకృత్యంబు లుత్తమ ♦ కృత్యములును, శౌర్యఫలితంబు ప్రాజ్ఞులు ♦ చదువుఫలము
నొకఁడు వలచిన సతిఁ గాచి ♦ యొసఁగు ఫలము, గాక వేఱొంటఁ గలుగునే ♦ గౌరవంబు?

> చ॥ మదమున వీరధర్మమును ♦ మాలిచి దుర్బలుఁ గోపగించుటల్
> సదయులు ధర్మదూరమని ♦ చాటుదు రొక్కపడంతి భర్తతో
> ముదమున నుండ మానసమును ♦ మూర్ఖత ప్రాల్చుట పాడి పీడుటే
> గద! యిది గాన కీవు పలు ♦ కం గమకించెదె ధర్మి పోలికన్? ౩౧౩

తే॥ పొలుచు ధర్మంబు నైహికా ♦ ముష్మికంబు, లిట్టివని పరిశీలించి ♦ యెఱుఁగవైతి
వనుజు జీవితేశ్వరిని మ ♦ ర్యాదవీడి, పొందినాఁడ విదియు నీకు ♦ బుద్ధి యగునె?. ౩౧౪

తే॥ ప్రాణ మిత్రుండు భానుపు ♦ త్రికుఁడు కాన, నిన్ను చంపితి సంబంధ ♦ మెన్న లేని
వారలైన దుర్బలులగు ♦ వారి సిలుఁగు, నీఁగఁజేయుటే నామనో ♦ నిశ్చయంబు.

క॥ అని సుందరుఁడగు నమ్మని, వినుతుండనఁ దగవు కాని ♦ వెడ పనులం జే
సిన వాలి యిట్టులను మా, కొనరవు నీ వాడు నీతు ♦ లొక్కటి యేనిన్. ౩౧౫

సీ॥ మీ కులధర్మముల్ ♦ మేటి పతివ్రతా, ధర్మముల్ వానిని ♦ దవిలియుండు
వ్రీడాది గుణములు ♦ వెలయ నారులకగు, మాంగల్యధారణల్ ♦ మాకు లేవు
స్వేచ్ఛావిధిగఁ గ్రీడ ♦ సేయుచుఁ దిరుగ వి, రించియే మాకు వి ♦ధించినాఁడు
స్వేచ్ఛాప్రవర్తన ♦ మే గాని వేదోక్త, మార్గ సంచరణంబు ♦ మాకు లేదు

తే॥ వంశ సంగతి వచ్చిన ♦ వర గుణములు, మాకు లేవు నేఁ జేయు ప్ర ♦ మాద మిదియు
దేమ కనుమని గౌరవ ♦ శ్లిష్ట ఫణితిఁ, బలుకు వాలికి శ్రీరామ ♦ భద్రుఁ డనియె

ఉ॥ మీరలు నిర్జరాంశముల ♦ మేదినిఁ బుట్టిన వార లింద్రియ
క్రూరవిశేష దోషములఁ ♦ గోరిక మీఱ నెఱింగి ప్రాక్తనా
చార నిగూఢ పద్ధతులఁ ♦ జక్కఁగ నేర్చిన వారలౌట నీ
ధారణిఁ బోల్పఁ దగ్గ మృగ ♦ ధర్మము నెందిన వార లౌదురే?. ౩౧౮

ఉ॥ హారముసేయువారు జయ ♦ హారము దాల్చినవారు మీర లి
ట్లారయ నింద్రియాళి గల ♦ యంగికిఁ జేరునె ధర్మ మార్గముల్
తీరు పరీక్షచేసి కడ ♦ తేఱిన తెల్విఁకిఁ జెందుఁగాక యీ
గౌరవ పద్ధతుల్ దెలిసి ♦ కాని పనుల్ పొనరింపఁ బోలునే?. ౩౧౯

చ॥ మకరము పట్టిలాగ విడు ♦ మార్గము గానక చక్రహస్త! నా
వికలత మాన్పవే యనుచు ♦ వేఁడిన జ్ఞానఫలంబుచేతనే
యకలుష ముక్తియుగ్మకము ♦ నందిన యా గజరాజుకూడ మీ
మెకముల జాతి యాతఁడె స ♦ మీక్షణ సేయుము శక్రనందనా!. ౩౨౦

ఉ॥ సంతత ధర్మవృత్తిఁ జన ♦ సమ్మతుఁడౌటనుగాదె జానకీ
చింతను తీర్పఁ బూని విల ♦ సిల్లెడు సాహస ధైర్య శౌర్య వి
క్రాంతులఁ జూపి యాపనికిఁ ♦ బ్రాణము లిచ్చిన పెద్దతండ్రి నా
వంత యెఱుంగకుందువె జ ♦ టాయువు నాతఁడు గృధ్రరాజికా!. ౩౨౧

చ॥ పరువున మంచిచెడ్డల స్వ ♦ భావ మెఱుంగు విమర్శన స్థితిం
బొరయక సంచరించుటయె ♦ మూర్ఖ మృగాదిక లక్షణంబు నీ
వరయని ధర్మపద్ధతు లి ♦ హంబున లేవని నీ వచస్సులే
విరివిగఁ జాటుచుండ నిఁక ♦ వేఱేఁడి చందము లేల యాడఁగన్?. ౩౨౨

తే॥ ఇదియ తగు నిది తగదని ♦ యెఱిఁగి నీతి, పద్ధతిని నడవని వారిఁ ♦ బశువు లంద్రు
పశువులే యైన సద్ధర్మ ♦ పద్ధతిఁ జన, వేల్పు సమము లౌనని ధర్మ ♦ విజ్ఞు లంద్రు. ౩౨౩

క॥ కాలునకుఁ గాలుఁడగు శ్రీ, కాలగళుం గొలిచి ఫలము ♦ గంటివి విజయ
శ్రీలం జెలఁగితి కొంటివి, నాలుగు భూతముల బలము ♦ నయ మెఱుఁగవొకో? ౩౨౪

తే॥ దోషులందును నిమ్నులం ♦ దును గలారు, ధర్మమార్గంబుఁ దప్పక ♦ తరలు వారు
మునులయందును దేవతా ♦ జనులయందుఁ, జెడుగు లొనరించిచింతించు ♦ జడులుగలరు

చ॥ అరయ యథార్థ మిక్కరణి ♦ యాటఁ గులీనుల కేని యేరికే
నరవడి మేలు కీడులు స్వ ♦ యంకృత కర్మలఁ బట్టి వచ్చు టీ
వరసియు గర్వబుద్ధిని ప ♦ రాంగన శీలము పాడుచేసి తి
ట్లరసిన మూఢచిత్తు లెవ ♦ రైనను నీవలెఁ గానవత్తురే?. ౩౨౫

చ॥ అని తగు తెల్వి యబ్బు నటు ♦ లాడిన మాటల నాలకించి రా
ముని గని వాలి యిట్లను స ♦ ముద్ధతి యుద్ధము సేయువేళ నేఁ
గన సముఖమ్మున న్నిలిచి ♦ కాండము నేయక డాఁగి యేయు టే
లన విని లక్ష్మణుండు సము ♦ దంచిత రీతి వచించె వాలితో. ౩౨౭

ఉ॥ నీయనుజుండు తొల్త గుణ ♦ నీరనిధీ శరణంబు వేఁడ న
బ్జాయతనేత్రుఁ డంత నెటి ♦ మాటిన నిన్ను కృతాంతు ప్రోలికిన్
బాయక పంపువాఁడ నని ♦ బాస యొనర్చెను గానఁ బోరిలో
నాయనఁ గాంతువేని శర ♦ ణందువొ యంచు మఱింగె నివ్విధిన్. ౩౨౮

ఉ॥ బాల్యమునుండి సజ్జనుల ♦ పజ్జ శ్రుతి స్మృతి మార్గరీతి సా
కల్యము విన్నవాఁడగుటఁ ♦ గంజహితాన్వయుఁ డాడు వాక్యముల్
కల్యము లౌట సమ్మతిని ♦ గైకొని రాఘవ విభుండు ధర్మ వై
కల్యము నేయఁ డంచుఁ గపి ♦ కాంతుఁడు మూర్ధము వంచి యిట్లనున్. ౩౨౯

వాలి శ్రీరాముని క్షమింప వేఁడుట.

ఉ॥ తల్లిని బోలి జీవక వి ♦ తానము పట్లను వత్సలత్వముం
గొల్లగఁ బూని ధర్మము న ♦ కుంఠిత వీర్యము సద్గుణావళుల్
చెల్లిన నీవు ధర్మపరి ♦ శీలన దృష్టిని చూడ దోషముల్
పెల్లుగ నుండవే? నెనరు ♦ పేర్మి క్షమింపుము రాక్షసాంతకా! ౩౩౦

చ॥ తెలియని కోఁతియంచు మదిఁ ♦ దేల్చి పెలార్చిన నావచస్సులం
దలఁపకుమయ్య! చింతలిడు ♦ దారుణ జన్మ రుగౌషధంబు నీ
సలలిత నామమే కద! వి ♦ శంకటవృత్తి శరంబునేసి నా
కలఁకను పాపి జ్ఞానమను ♦ కంటి నొసంగితి మోక్షదాయకా! ౩౩౧

సీ॥ ముమ్మూర్తులీవె త ♦ న్మూలంబు నీవె పా, పంబును నీవె పు ♦ ణ్యంబు నీవె
శత్రుత్వమును నీవె ♦ మిత్రత్వ మీవె యా, దాసీన్య మీవె కృ ♦ తఘ్నంబు నీవె
త్రిపురారి మున్నగు ♦ దేవత లిచ్చిన, వరములు నిష్ఫలమా ♦ కరణిఁ జూసి
యకలంక దార్ఢ్యప ♦ రాక్రమోపేత వ, క్షముఁ దొలచేసి ప్రా ♦ ణములఁ గ్రోలి

తే॥ నట్టి నీతూపు ధర్మంబ ♦ యరమరేల?, హరుఁడు కొల్చిన వారికి ♦ వరములీగి
నీ లసన్నామ సంస్తుతి ♦ నియతి గాదె?, యట్టి నిను గంటి మోక్షంబు ♦ నందుకొంటి.

సీ॥ చరములు నీవ య ♦ చరములు నీవ సు, స్థిరములు నీవ య ♦ స్థిరము లీవ
ఋతువులు నీవ యా ♦ ఋతుఫలంబులు నీవ, విరులందు వాసన ♦ వెలయు లీల
సర్వవస్తువులందు ♦ సమరీతి నుందువం, తర్యామివై మగుచు స ♦ త్యప్రకాశ!
నీవిట్టి వాఁడని ♦ నీగుణావళియని, నాజ్ఞానమే యిప్డు ♦ నాకుఁ దెలిపె

తే॥ కాన నక్షయలోక సు ♦ ఖంబు లరుదె?, నన్ను వెన్నంటు కర్మముల్ ♦ నిన్ను గాంచు
వఱకె కద! నీదు దండంబు ♦ వలనఁ బాసె, నాయఘంబులు నుతిపాత్ర! నలిననేత్ర! 333

చ॥ అనుజుఁడు నన్ను చంపుటకు ♦ నై నిను దోడ్కొని వచ్చి యల్ప చిం
తనము గలట్టి వానర మ ♦ తంబున నిష్ఫల రాజ్య భారముం
బానుపుగఁ బొంది నాకుఁ బరి ♦ పూర్తిగ శాశ్వత మోక్షరాజ్యముం
దనియఁగ నిచ్చె నింతకును ♦ తప్పని మేలు మఱొండు గల్గునే?　33౪

ఉ॥ సేవకుఁడైన యేనొకటి ♦ చిత్తమునం దలపోసి వేఁడెదన్
నావలె నాదు తమ్ముఁ డొక ♦ నాఁడు మధుద్రవ పూని మందుఁడై
కావర మందునేని నను ♦ గ్రచ్చఱి నేసిన నారసంబు సు
గ్రీవునిపై వడిం గినిసి ♦ కీడ్పడ నేయకుమయ్య! రాఘవా!　33౫

చ॥ మఱియొకమాట రామ విను ♦ మా! రవినందనుఁ గాంచి నీదు సో
దరు లొకవేళ గేలికయి ♦ తక్కక భ్రాతృవధంబు సేయు ము
ష్కరుఁడని యాడిరేని తగు ♦ చందము కాదని మందలింపు నీ
వరసులు పూర్తిచేసి తిఁక ♦ వాఁడును తప్పి చరింపనేర్చునే?　33౬

ఉ॥ వేఱొకమేలు నీకు నొద ♦ వింపఁగ లేను దశాస్యుఁబట్టి వా
లూరక గట్టిగాఁ దిగిచి ♦ లూమముతోఁ గొని తెచ్చి నీకునై
వాఱఁగఁ గాన్కగా నిడెడు ♦ భాగ్యము నోఁచకయుంటి నన్నిటన్
దేఱిన వాయుపుత్త్రుఁడు సు ♦ ధీమణి చాలిన బంటు నీకగున్.　33౭

ఉ॥ శూరుఁడు సద్గుణాకరుఁడు ♦ సూనృతవాది మహాశయుండు సా
మీరి భవత్కరం బధిగ ♦ మించిన బాణముగాఁ దలంపుమా
సూర కుమారు నీ యుపర ♦ జుం బలెఁ గాంచుము వీరిఁబోలె నీ
కేరును దోడ్పడం దగు మ ♦ హిష్ఠ బలాఢ్యులు లేరు భూస్థలిన్.　33౮

శా॥ వీరిం గాంచు సమస్తదేశముల న ♦ న్వేషించి నీ జానకిం
దేరం గాంచుమ యుంచుఁ బల్కి యనుజున్ ♦ దీర్ఘంబులౌ బాహులం
జేరం దీసి కుమార! నీకు నుపదే ♦ శింపంగఁ దగ్గట్టి మే
లారం దెల్పెద నాకునై వగవ రా ♦ దయ్యా! సుధీంద్రోత్తమా!.　33౯

మ॥ వరవేదంబులు ధర్మశాస్త్రములు స ♦ ర్వంబున్ దపోధన్యులున్
పరమేష్ఠ్యాదులు తక్కువారలును సం ♦ భావించి వాక్రుచ్చు నా
పరమేశుండె కడంక ధర్మమును ని ♦ ల్పంగోరియే శత్రు సం
హారణ క్రీడన లాలసంబయిన యు ♦ ష్మాసంబు చేఁ దాల్చుచున్.　3౪౦

శా॥ విజయం చేసెను రాముఁడై నిజము నా ♦ విజ్ఞప్తి లోనమ్ముమా
సుజనుల్ ముక్తికి రామనామమును సం ♦ శుద్ధాత్ములై నిత్యముం
భజియింపం గలవారు నీవితని స ♦ త్త్వం బారయం గోర స
క్కజమౌ లీలను నన్ను గూల్చుటయె సా ♦ క్ష్యం బింక వేయేటికిన్. ౩౮౧

మ॥ అనివార్యంబగు దుష్టకార్యము లసం ♦ ఖ్యాకంబు మోసంబుతో
దినముం జేసెడివారలే యయిన ని ♦ ర్ద్వేషంబుతోనైన రా
ముని యస్త్రాహతిఁ గూలువారు విలస ♦ న్ముక్తిన్ భజింత్రెప్పు డా
తని పాదాంబుజ సేవకావలికి ♦ ముక్తత్వంబు సందేహమే?. ౩౮౨

మ॥ తన సత్కర్మలె తోడు రా జనికసా ♦ ధ్యం బెద్ది? చూతా డితిం
దున నందుం గల సౌఖ్యజాలముల నెం ♦ దు న్న్యూనత ల్గల్గవీ
ఘన లక్ష్మీయుత వత్సు నాజ్ఞ యె సదా ♦ కర్తవ్యమం చన్య చిం
తనము ల్మాని తలం ధరించి విలస ♦ ద్భాగ్యంబులం బొందుమీ. ౩౮౩

సీ॥ మౌర్ఖ్యంబు పెనుపారు ♦ మర్కటచేష్టలు, స్మత్తగుణంబు పూ ♦ ర్ణముగ విడిచి
శ్రీరామవిభుఁ డొన ♦ ర్చిన మహోపకృతి మ, నంబున నిడి సమ ♦ యంబు రాఁగఁ
బ్రాణంబులైనన ♦ ర్పణసేయ జాణుఁగవు, మంచిత గతి ప్రసా ♦ దించు నితని
యాజ్ఞానుసారంబ ♦ యఖిలకార్యంబులు, జరపి దుర్లభ పున ♦ ర్జన్మ రహిత
తే॥ పదవి నొందుము తుచ్ఛమౌ ♦ ప్రాభవంబు, గలిగె ననుచు ను పేక్షింపఁ ♦ గడఁగకయ్య
నెరసు లోనరినఁ గృపను మ ♦ న్నింపరయ్య, నృపులు ప్రజ్వలితాగ్నిస ♦ న్నిభులు తండ్రి!

చ॥ అని హితవాక్యముల్ పలికి ♦ యవ్వల రాఘవుఁగాంచి సత్ప్రభూ!
యినజుఁడు రక్షితవ్యుఁడు ప ♦ యింబయిఁ దెల్పఁగనేల? యంచు కే
ల్మోనసి నమస్కరించి రవి ♦ పుత్త్రుని గన్గొని తోడితెమ్ము నీ
తనయుని నంగదాఖ్యు ననఁ ♦ దత్తృటిఁ దోడ్కొని వచ్చె నాతఁడున్ ౩౮౪

తే॥ అంగద మఱెన్నఁ డెఱుఁగని ♦ యంగదుండు, నిండు నెలవోలె వచ్చి క ♦ న్పించి యచట
మృదుల సుమశయ్యగా కస్ర ♦ నదమునందు, గాసి పొందిన తండ్రిని ♦ కనులఁగాంచె

అంగదవిలాపము.

సీ॥ రవినిభ కుండల ♦ రాజ ద్వరాంగద, సంగత భుజుఁడగు ♦ నంగదుండు
ప్రాణపదంబయి ♦ క్రాలు తండ్రినిగాంచి, కన్నుల బాష్పర ♦ క్తమ్ము దొరుఁగ
ననువు దప్పి పడిన ♦ యబ్జ బింబంబుపైఁ, బడునొక నక్షత్ర ♦ భాతిఁ బడుచు
హాతండ్రి! నిను గని ♦ యడలక మృత్యువు, డాసెనే? దాని న ♦ డంపఁ దరమె?
తే॥ వాఙ్మనః కర్మపాళి నే ♦ ప్రాణికేని, యెట్టి కీడొనర్పని నీకు ♦ నిట్టిపాటు
లైనసె నేమని పల్కుదు? నెందుచొత్తు?, నపజయ విదూర! వీర భ ♦ ద్రావతార!,

సీ॥ మేకులిడినయట్లు ♦ మేకొని దిక్కుల, మోయు గజంబుల ♦ మొనసి గెలుచు
రావణు హృదయంబు ♦ లావైన యూఁదోక, వాటమై యందమా ♦వాలుఁ దలఁచు
నపుడెల్లఁ దటతట ♦ నదరు నీ మీఁదట, వాని భయంబును ♦ వదలిపోయెఁ
జక్ర వాళముఁ గుల ♦ శైలముల్ నీపాద, హతిఁగల్గు దద్దురు ♦ లందవింక
తే॥ సురలు ప్రార్థించిరేని నీ ♦ కరణి జలధిఁ, జిలికి యమృతంబు నిచ్చువా♦రలును గలరె?
యమరులైరి వారలు నీవొ♦హతుఁడవైతి, హరపదాబ్జాత శీర్షాంక! యగచరేంద్ర!.
తే॥ పలువిధముల నంగదుఁడిట్లు ♦ పనవుచుండ, వత్స! దుఃఖ మొందకుమని ♦ వాలియలమి
నాయనా! చూఁడు మీ జగ ♦ న్నాయకుండు, చేయు పుణ్యఫలంబిది ♦ చిన్ని తనయ!.

చ॥ జగతిని దేహధారులకుఁ ♦ జావును పుట్టువు పీడకుండు నా
యగణిత పూర్వ పుణ్య ఫల ♦ మయ్యది యిట్లు రణాంగణంబునం
దెగడని మంచి చావును వి ♦ ధించె జగంబుల సాక్షిభూతుఁడై
నెగడిన రామమూర్తి కరు ♦ ణించెఁ దసంతన వచ్చి మోక్షముల్. ౩౫౦

చ॥ జనకుఁడనైన నా ♦ పలుకు ♦ జార్వ కనుత్తమ మద్వితీయముల్
ఘనమగు తత్త్వమిట్లు పద ♦ కంజము ధారణి సోకఁగా శరా
సనమును కేలఁబూని మను ♦ జత్వముఁ దాలిచి కన్నుదోయికిం
గనఁబడుచున్న దిందు పుల ♦ కంబులు గ్రమ్మ నమస్కరింపుమా. ౩౫౧

మ॥ భవరోగంబులఁ బాపు నౌ ♦ షధము నా ♦ ప్రాణంబులందీసె నం
చవహేలం గమనింపకన్న! రఘురా ♦ మాజ్ఞను సారంబుగా
బవరం బబ్బిన నీవుఁ దోడ్పడుము స ♦ ద్భక్తిం దదీయాంఘ్రియు
గ్మవనేజంబుల శీర్షమం దిడుము స ♦ త్కల్యాణముల్ నీకగుల్. ౩౫౨

మ॥ అని యీరీతి హితంబు పల్కి తన య ♦ వ్యామోహ మేపారఁ బు
త్రుని గాఢంబుగఁ గౌఁగిలించి రఘు వ ♦ ర్యుం గాంచి యీ నా సుతుల్
దనుజౌఘంబను తూల భారములకుల్ ♦ దావాగ్ని నా నొప్పు వా
నిని రక్షింపుము నీదు భారమిది న ♦ న్నిశ్చింతుఁ గావింపుమా. ౩౫౩

మ॥ అనుచుం బుత్త్రుని రాముకేల ముద మే ♦ పారంగ నర్పింప వాఁ
డును శ్రీరామ పదాంబుజంబులకుఁ దో ♦ డ్తో మ్రొక్కి లోకేశుఁడుల్
దన ఖడ్గంబు ననుగ్రహించి శుభహ ♦ స్తం బుత్తమాంగంబుపై
నునిచెల్ వాలియు నెమ్మదింగొనియె దే ♦ హౌఘంబు లగ్గింపఁగల్.

ఉ॥ అంతట వాలి యూర్ధ్వగతి ♦ నందఁ గరంబుల వట్టువీడ శ్రీ
కాంతుని సాయకం బురము ♦ గాఁడి వడిం భువిఁజొచ్చి యయ్యెడ

న్వాంతములోనఁ దోఁగి గగ ♦ నంబున దివ్యుల కల్పహారముల్
సంతనఁదాల్చి రాఘవు ని ♦ షంగముఁ జేరఁగ వచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్. ౩౫౫

ఉ ప ట్టా భి షే క ప ట ల ము. (౨౪)

ఉ॥ వాలి మృతిం భజింప రఘు ♦ వర్యుఁ డపార కృపా రసాంబుధిన్
దేలుచు మోక్ష మిచ్చి తన ♦ దివ్యకరంబుల భాను పుత్త్రకున్
వాలి కుమారుఁ గొంచు నొక ♦ వంకకు నేఁగఁ గపీంద్రు దార య
వ్వాలి మరించు వార్త విని ♦ వచ్చి యెఱింగెను వాని మేనిపై ౩౫౬

మ॥ కొప్పురుల్ తీరిన కొండ కొమ్ములకు రం ♦ గుల్ గూర్చు పాలిండ్లపై
నప్పుడే వెల్వడు నెత్రు కుంకుమ రస ♦ వ్యాప్తిం బ్రసాదింపఁగాఁ
దిపురు లట్టిన ముంగురుల్ రుధిర దీ ♦ ప్తిం బొంద శాఖాచరా
ధిపు వక్షంబున వ్రాలెఁ దార పెను సం ♦ దేన్ మించు చందంబునన్. ౩౫౭

సీ॥ అవ్యక్తమధుర వీ ♦ ణాదిక రవములు, రహిఁదీల్చు కంఠస్వ ♦ రంబుతోడ
నేక మనస్కయై ♦ యింకఁ దపించు గ, ద్గదికతో నిట్టూర్పు ♦ గాడ్పుతోడ
రక్త పంకిల శరీ ♦ రంబుతో నేత్రముల్, వరలెడు కన్నీటి ♦ వఱదతోడఁ
గనువారి గుండియల్ ♦ కరఁచి నీరుగఁజేయు, కరుణంబు నించు వా♦క్యములతోడ
తే॥ నధిపు మస్తక ముత్సంగ ♦ మందు చేర్చి, దీర్ఘకుంతల జాలంబు♦ తివిరి కప్ప
మొగులులోని విభాకరు♦ మొగినిదోఁచు, మోము గని తార యిట్లు వి♦మ్ముచును వగచె

శా॥ నాజీవంబ! మనోధనంబ! గుణమా! నాపాలి సర్వస్వమా!
తేజస్స్ఫూర్జిత బాహు పంజరమునన్ ♦ దీపించి యేనాఁడు నే
యోజన్ దుఃఖము లెట్టివో యెఱుఁగకే ♦ యున్నట్టి యేనిప్పు డీ
నీ శోకం గనఁ జాలకుంటిఁ గద మ ♦ న్నిఁజా! భయం బయ్యెడిన్. ౩౫౮

మ॥ అనుకూలప్రియ జీవితేశ్వర! భవ ♦ ద్వ్యత్యస్త ఘోరస్థితిన్
దనుకం గాంచియుఁ బ్రాణముల్ విడని దై ♦ త్యన్ బ్రేమతోఁ బిల్వవా?
నను దుఃఖంబుల పాలు చేసిన విధీ ♦ నాజీవముల్ పోవఁగాఁ
దనువీ మేదిని నిల్చునే? యొకటి చే ♦ తన్ రెండు గావించితే?

శా॥ ప్రాణంబుల్ గొనిపోవుకాలునకు ముం ♦ దారాన్నిధిం ద్రచ్చి గీ
ర్వాణ స్తోమముతోడ నీయవె సుధా ♦ ద్రవ్యంబు? నీవేళ నీ
ప్రాణంబుల్ హరియించి కొంటకును సం ♦ భావించెనే తాను? మ
త్ప్రాణేశా! జముఁ డింతలో మఱచెఁ గ్రూ ♦ రస్వాంతుఁడై శ్రేయమున్

మ॥ కకుబంతంబుల కేగి దివ్యసుమముల్ ♦ గైకొంచు సామేన నం
బికఁ బ్రేమంబునఁ దాల్చినట్టి హారము ♦ న్వేళన్ వినిశ్చించలం

బకలంకంబగు భక్తిఁగొల్తు వది నే ♦ డాలస్యముం జేసి యూ
రక యిట్లుండుట పాడియే? దనుజ స ♦ మ్రాడ్గర్వ విధ్వంసనా!. ౩౬౨

చ॥ వర సుమతల్పమందు మృదు ♦ వస్త్రముపైఁ బవళించు నీవు నేఁ
డిరవుగ వట్టి నేలపయి ♦ నెడ్డియవోలెఁ బరుంటఁ గాంచి దు
ర్భరమగు దుఃఖ తాపముల ♦ వ్రాలుచు నేడ్చెదు నన్నుగాంచి యొ
ప్పరికము సేయునంత యుప ♦ పాడి యొనర్చితినేమి నాయకా! ౩౬౩

ఉ॥ ఇచ్చట నిన్నుపాసి తపి ♦ యించుచు నుండఁగ నన్ను వీడి నీ
వచ్చట స్వర్గలోకసుఖ ♦ మందుచు సంతసిలంగ నాయమే?
నచ్చిక మీఱఁ బల్కితివి ♦ నా వర జీవము నీవయంచు నా
పొచ్చెములేని పల్కుపుడు ♦ పొల్లుగ నేల చరింతు వల్లభా!. ౩౬౪

ఉ॥ నీమది నే వసించుటలు ♦ నిక్కమయేని రిపుప్రకాండ మీ
భూమిని నన్నుగూడఁ బొరి ♦ పుచ్చియె యుండును గాదె? నీవిటన్
నామనమందునుండినను ♦ నావలె జీవముతోడ నుందు వి
ట్లేమొకొ రెండు పద్ధతులు ♦ నేర్పడఁ గల్గయ యయ్యొ వల్లభా! ౩౬౫

ఉ॥ నీదయచేత నెల్లరము ♦ నిశ్చల జీవిత మొందినార మ
య్యా! దరిఁ జేర్చితంచు విబు ♦ ధాళి కృతజ్ఞత చూపి నిన్ను నా
మోదముతో నెదుర్కొని ప్ర ♦ ఫుల్ల నిలింప మహీజపుష్పముల్
సాదరవృత్తిఁ జల్లుచును ♦ స్వాగతమిచ్చిరె నీకు వల్లభా!. ౩౬౬

చ॥ కలశపయోధిఁ ద్రచ్చి తెఱ ♦ గంటులకున్ సుధయిచ్చు నీకు ని
మ్మలవడి డాఁగి నీపయిన ♦ మోఘ శరంబు బొగి నేసినట్టి మై
థిలి హృదయేశ్వరుండె పని ♦ దెల్పి యొసంగఁగ నాజ్ఞయిచ్చుచోఁ
బలువకు నీదు తమ్మునకు ♦ భాగ్యము లన్నియు నీయకుందువే?. ౩౬౭

ఉ॥ తమ్మునితోడఁ బోరుటకుఁ ♦ దార్కొని యేగెడు వేళఁ గూడదం
చొమ్మిక చెల్పితిన్ రఘుకు ♦ లోత్తముఁ డన్నెము లాచరింపఁడం
చిమ్ముగఁ బల్కి నమ్మి యటు ♦ లేగి యుగాంతము చూడఁదగ్గ నీ
విమ్మెయిఁ గూలినాఁడ విక ♦ నెన్నఁడు నిన్ను గనంగ నయ్యెడిన్?. ౩౬౮

ఉ॥ నీవెదిరించి ఢీకొనిన ♦ నిగ్గగు కాంచన శైలమైన ను
గ్గైవడి రాలునన్న నొక ♦ యమ్మెదురై భవదీయ వక్షమున్
వానిరిఁ జీల్చివైచె నను ♦ పల్కుల నమ్మఁగఁజాల కుంటి ని
ట్లీవగఁ జచ్చియుండు ప్లవ ♦ గేశుఁడు వేఱొక వాలియే మొకో! ౩౬౯

మ॥ తనయా! అంగద! నీపితృవ్యుఁడు తొల్లిన్ ♦ దా వాలి తమ్ముండనన్
ఘనసంపూజ్యత నొంది యిప్పుడు పగన్ ♦ గార్పణ్యముం బెంచి వా
లిని శ్రీరాము నమోఘ బాణమునఁ గూ ♦ ల్పించెం బ్రభుత్వంబుకై
మన సౌభాగ్య పవిత్ర జీవితము లి ♦ మ్మాడ్కి నశించెం గదా?. ३२०

మ॥ పర కష్టంబుల నౌషధంబువలెఁ బా ♦ పం జాలు విల్కాఁడు తా
మరసాక్షుం డొక వీరుఁడేని యొనరిం ♦ పన్ రాని దుష్కార్యమున్
జరపెం; బెద్దలు వారివారి పనులే ♦ సద్రీతిఁ దద్యోగ్యతల్
ధరజూఁప న్నికషోపలంబు లను స ♦ ర్థం బెన్న వ్యర్థంబొకో!. ३२०

తే॥ అనుచుఁ బరిపరివిధములఁ ♦ బనవి పనవి, సోలినట్టి సంభవమును ♦ చూచినీతి
మంతుఁడగు హనుమంతుఁడు ♦ మానవతిని, చెలులతోఁ గొనిపొమ్మని ♦ చెప్పిపంపి

తే॥ అవల వాలి మేనునకుఁ జే ♦ యంగఁదగిన, చరమ కర్మంబు లంగదు ♦ కరముమీఁద
గడకుఁ జేయించి జరపిన ♦ కార్యమెల్ల, విన్నవించెను శ్రీరామ ♦ విభునియొద్ద. ३२३

తే॥ దోషసమితి సమూలంబు♦త్రుంగిపోవ, వెలుఁగు నర్కుండు చరమాద్రిఁ♦జేరుచుండ
నతని బింబ మంతిమదశ ♦ నందినట్టి, యింద్రనందను మొగమట్టు ♦ లెఱ్ఱనయ్యె. ३२४

తే॥ రవియుఁ గ్రుంకెను ధీరుఁడౌ ♦రామవిభుఁడు, సీతఁగూర్చి చింతించుచుఁ♦జెంతనొక్క
నెలవునఁ వసియించి యూ♦నిదుర రేయి, యునెడు కడలి నెట్లో యీఁది♦యొనసె దరిని

చ॥ తనయుఁడు నాఁడు రత్నసము ♦ దార కిరీటము దాల్చునంచుఁ ద
జ్జనకుఁడు చూడవచ్చె నను ♦ చక్కటి భానుఁడు వేగ లేచి యా
పనికి రహించి తోడుపడు ♦ పంకజవాసిని వచ్చిచేర నె
ఱ్ఱని కరపాళితోఁ దెలిచె ♦ రాజిత పద్మ దళాకరంబొగిన్. ३२६

ఉ॥ అంతఁ గృపాసముద్రుఁడగు ♦ నర్కకులాగ్రణి యర్కసూతి క
త్యంత ముదంబుతోడఁ బ్లవ ♦ గాధిప పట్టము శాస్త్రపద్ధతుల్
సాంతముగా రహింప నెల ♦ సంబునఁ గట్టుమ యంచుఁ దెల్ప ధీ
మంతుఁడు లక్ష్మణుండు హను ♦ మంతుని గాంచి వచించెఁ గ్రచ్ఛఱన్.

మ॥ అభిషేకం బొసరింపఁగా వలయు దీ ♦ వ్యద్భవ్య సామగ్రులన్
రభసం బారఁగ సేకరింపు మన స ♦ ర్వంబయ్యె సిద్ధంబుగా
నభిజి ద్వేళయు డాసె రండనిన మో ♦ దాత్ముండు సౌమిత్రి తా
నభిషేకం బొసరించె భానుజునకున్ ♦ బ్రాంచన్మణీ పీఠపైన్. ३२७

శా॥ కార్యంబుల్ క్రమరీతిఁ దాపసవరుల్ గా ♦ వింపఁగా దేవతా
వర్యుల్ కల్పకసూనముల్ ముదముమై ♦ వర్షింపఁగా వృద్ధులా

శీర్యుక్తంబుగ నతులంబు లిడఁగా ♦ శీర్షంబునన్ శీర్షకం
బార్యశ్రేష్ఠుఁడు వెట్టె వానరుల క ♦ త్యానంద మాపాదిలన్.　　　౩౭౯

చ॥ అవలఁ గిరీటధారియగు ♦ నర్కసుతుండు కుతూహలుండు రా
ఘవ చరణారవిందముల ♦ గాటపుభక్తి భజింప నాతఁడు
త్సవ మలరారఁగా నలమి ♦ సాదర మేదురమైన దీవనల్
తవిలి వచించి వెండియు ను ♦ దార వచస్సుధ లూర నిట్లనున్.　　　౩౮౦

శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునకు రాజధర్మములు దెలుపుట.

సీ॥ కీశకులాధ్యక్ష !♦ కిష్కింధకేగి నీ, కర్తవ్యములను చ ♦ క్కఁగ నెఱింగి
విధ్యుక్త విధులఁ గా ♦ వించుచు రాచకా, ర్యము లాచరింపు కొ ♦ అంతలేక
యంగదుతోఁ గూడి ♦ యానంద జీవిత, మనుభవింపుము పుట్టు ♦ సార్థకముగ
జ్ఞానధనాఢ్యులౌ ♦ సచివులతో వీర, వరులగు సైన్యాధి ♦ పతులతోడఁ
తే॥ బావనంబగు నెయ్యంబు ♦ పాటిలంగ, నలరి కలుషవిదూర కృ ♦ త్యములఁ బ్రేమ
నిలిపి ప్రజలకు నాశ్రయ ♦ ణీయుఁడవయి, శ్రీకరుఁడవై గభీరిమన్ ♦ వెలయు మయ్య.
సీ॥ ధూమంబుగలచోట ♦ ధూమధ్వజుండుండు, ననువాక్కులో సత్య♦ మరయుమయ్య
శత్రుమిత్రులయెడ ♦ సమరీతి మధుర వా, క్యములఁ బ్రసన్నత ♦ నాడుమయ్య
అమరు లతిశయించి ♦ బ్రమియింపఁదగిన సం, పద్గౌరవంబుఁ గా ♦ పాడుమయ్య
ముల్లోకములయందు ♦ మూఁడు తెగలవారు, మునులకుం గలరని ♦ మనఁగదయ్య
తే॥ ఎవరి విషయంబునను క్రౌర్య♦మెంచకయ్య, దూషణము లాడినను చెవి♦దూర్పకయ్య
యుంచి వర్ణాశ్రమములఁ బా♦లించుమయ్య, దేవుఁడని ప్రజల్ దలఁప వ♦ర్తింపుమయ్య
తే॥ పరుల కుపకృతి సత్యవా ♦ క్పాలనంబు, పరులధనమునకై యాస ♦ పడమి యనెడు
పద్ధతులె జగమున గౌర ♦ వంబుగూర్చి, సద్గతిం జేర్చునవి యని ♦ జరగుమయ్య.౩౮౩

ఉ॥ తక్కువవారటంచు ఘన ♦ దర్పముతో నెటువంటివారికిన్
జిక్కులు గూర్పఁగాఁదగదు ♦ చేటొనఁగూర్చును బాల్యచేష్టచే
నొక్క యవజ్ఞచేసికద ♦ యొందితి మంథరచేత నింతయున్
నిక్కము దీని నాత్మ గమ ♦ నించి చరింపుము మిత్రరత్నమా!.　　　౩౮౪

ఉ॥ స్త్రీల నిమిత్తమే జనులు ♦ చేటుల నొందుదురన్న యర్థమున్
బోల నెఱుంగు మివ్విధము ♦ పూర్తిగ నియ్యెడ వాలిచేఁతలన్
దేలెను వారి మూలమున ♦ దీఱని దుఃఖజనాపవాదముల్
తేలికయున్ ఘటించు నని ♦ తేర్చితి మీయెడ నేల వేఱొకన్?　　　౩౮౫

చ॥ ఇతఁడొక నాయకుండె?మన ♦ కేడ్గడ తల్లియుఁ దండ్రి చుట్టమున్
హితుఁడును గాఁడె యంచు గణి ♦ యింపఁ బ్రజాహిత తత్పరుండవై

ధృతిగొని క్రూరకర్ములను ♦ తెక్కలి వారలఁబట్టి ధర్మ ప
ద్ధతి చెడకుండఁ గాచుటకు ♦ దండన చేసెదు గాక మిత్రమా!. ౩౮౬

చ॥ ఋజుమతిఁ జర్చచేయు నెడ ♦ నెక్కువ తక్కువ చావు పుట్టుకల్
ప్రజలకుఁ బూర్వకర్మములఁ ♦ బట్టియె వచ్చు నధర్మవృత్తు ల
య్యజునకునేని జీవిత మ ♦ హావధిఁ గ్రుంచును ధర్మవృత్త మ
క్కజముగఁ బెంచుచుండు నను ♦ గణ్యుల పల్కులు నమ్మ మిత్రమా!.

చ॥ కలిమియు లేమియుం గలుగఁ - గారణమౌనవి పుణ్యపాపముల్
బలితములంచుఁ బల్కుదురు ♦ ప్రాజ్ఞులు పెద్దగ నిశ్చయించి యా
కలిమికి హేతువైన శుభ ♦ కర్మ సమూహము నుజ్జగించి లే
ములఁ గలిగించు పాపములఁ ♦ బూని యొనర్చుట మెచ్చుచేఁతయే?. ౩౮౮

మ॥ నృపధర్మావళి యిట్టిదంచు మది ని ♦ ర్ణీతిన్ విచారించి స
త్కృపఁ బాలింపుము కీశరాజ్యమును; ప్రా ♦ వృట్కాలమంతంబుగాఁ
గపిసంఘంబులతోడ నాయెడకు వీఁ ♦ కన్ రమ్ము పొమ్మన్న సం
తపడన్ భాస్కరసూతి యిట్టులను సీ ♦ తాహృత్సరోజార్కుతోన్. ౩౮౯

శా॥ చెట్టుల్ చేమలు ద్రోణులున్ వెలయు కి - ష్కింధాద్రి కీశాలి కిం
బట్టా నంచొక పేరె గాని యరయన్ - స్వర్గంబుతో సామ్యముం
దొట్టున్ వైభవ సంపదావళులతో - దుఃఖమ్ములం దోలి మా
పుట్టుల్ ధన్యముగాఁగ సేవ గొనుమా - పుణ్యాత్మకా! వేఁడెదన్. ౩౯౦

చ॥ నిను శరణంబు గోరి మఱి - నీయనుకంపకు భాజనంబులై
నిను పెడఁబాసి భోగముల - నిచ్చలు గోరునె మా హృదబ్జముల్?
జనకజ రోయఁగా నదను - సంధిలు దాఁకఁ బ్లవంగ పట్టసం
బున వసియింపఁగా వలచి - ప్రొక్కెడు వార మనుగ్రహింపవే. ౩౯౧

చ॥ అనవుడు మందహాస రుచి ♦ రాననుఁడై రఘురాముఁ డిట్లనున్
వనులఁ జరించు సువ్రతులు ♦ పార్థివ భోగము లందఁజెల్లునే?
పనిగొని నీవు మమ్ము కడు ♦ భక్తి సపర్యలు సేయుచుండఁ బా
లనమున లోటు లేర్పడ ని ♦ లాతి నధర్మము రేకులెత్తదే? ౩౯౨

ఉ॥ కానల సంచరింతునని ♦ కైక సముత్సుమనందు పల్కితిం
గాన వసింప నొల్ల మహి ♦ కాంతుల కిమ్మగు రాజధానిలో
మానవతీలలామ యగు - మైథిలిలేమి నలంగు నాకు స
మాన్వితసౌఖ్యముల్ గలవె ♦ తొమ్మితలమందు తలంచిచూడుమా!. ౩౯౩

మ॥ తనదారన్ దనుజుల్ హరింప మదిఁ జిం ♦ తాలేశముల్ లేక య
బ్బిన రాజ్యభోగములంది స్నేహితులతో ♦ వేంచేసి యాతిథ్యముల్
గొనుచున్నాఁడని లోకు లాడుకొను వా ♦ క్కుల్ లోకమున్నంతదాఁ
కను దైవాజ్ఞ యంతరంబున నడం ♦ గం బాఱునే మిత్రమా! ౩౯౪

మ॥ గృహిధర్మంబులు వీరధర్మములు మూ ♦ రింబోవ నల్లాడు నే
మహి నెయ్యుండ్రను గూడి సౌఖ్యముల స ♦ మ్మానించుటల్ రోఁత; మ
ద్గృహిణిం గోల్పడ నేనుచేసిన సుదు ♦ ష్కృత్యంబు లింకంగ ని
స్పృహతోఁ దాపసధర్మవృత్తి వనులం ♦ జింతామతిం బూనెదన్ ౩౯౫

మ॥ పరిపాలింపఁగఁ దగ్గ కార్యముల సం ♦ భావించి రాజ్యంబుఁ ద
త్పరణిం జేయుచు నాల్గుమాసములు వే ♦ దాఁటన్ మహాసేనతో
వెరవారన్ నను గాంచ రమ్మదియ నా ♦ వేడ్కలు సుమ్మంచు భా
స్కర వంశాంబుధి సోముఁడాడ మఱి ప ♦ ల్కన్ లేక సుగ్రీవుఁడున్. ౩౯౬

మ॥ కనులన్ బాష్పకణంబు లుబ్బి యురలం ♦ గాకుత్స్థునాజ్ఞానువ
ర్తనమే శ్రేయముగాఁ దలంచి తదభి ♦ ప్రాయంబు గుర్తించి యా
తని పాదంబు శిరంబుతోఁ దడవి చిం ♦ తావారిధి న్మగ్ని లి
బ్బని గోల్పోయిన వానిలీల నడచెన్ ♦ వెన్కాడు పాదాలతోన్. ౩౯౭

ఉ॥ వాలికుమారుఁడుం గదిసి ♦ వారని భక్తి సమస్కరింప శ్రీ
లోలుఁడు ప్రేమతోఁ దిగిచి ♦ లోభి పసిండిని పోలెఁ జూచి స
చ్ఛీలుఁడ సాటకున్ జనకు ♦ చెన్నున నీపినతండ్రి నెంచి త
త్పాలనలో సహాయుఁడయి ♦ భాసిలుమా యని పల్కి యంతటన్. ౩౯౮

ఉ॥ పావనిఁ గాంచి నీవును వి ♦ భాకరసూతికిఁ దోడుగా వనా
టావని పాలనంబు నర ♦ యందగు నన్న నతండు దేవ! మీ
సేవకుఁ డిందయుండఁ గృప ♦ సేయుఁడు దాస్యము సేయుచుండు మీ
కేవిధమైన తక్కువల ♦ నేర్పడనీయక చూచువాఁడనన్. ౩౯౯

ఉ॥ రాముఁడుపల్కు గౌరవము ♦ ప్రాజ్ఞత పౌరుష మొందినట్టి రా
ట్సోముఁడు తాల్చియుండిన వ ♦ సుంధర వేఱొకరాజు పూన నోఁ
గాములు గల్గవచ్చు నటు ♦ గాన భవాదృశ బుద్ధిమంతులా
భూమిపు చెంతనున్నఁగద ♦ పోలఁగఁజెల్లును రాచకార్యముల్. ౪౦౦

శా॥ మాన్యుండైన దినేశసూనునకు స్వా ♦ మ్యంబైన ప్రాగ్భార ర
జన్యత్వంబు స్థిరంబుగా నిలిపి యా ♦ ఛందంబునన్ వచ్చి సౌ

జన్యస్ఫూర్తి వహించి నాదగు పనుల్ ♦ సాధింప నీకంటె నా
కన్యుల్లేరిపు డేను గోరిన విధం ♦ బారంగఁ గావింపుమా!. ౪౦౧

మ॥ అను శ్రీరాముని గాంచి మారుతియు మీ ♦ యాజ్ఞప్తి యిట్లైనచో
నన నేమున్నది కింకరుం డటులె నే ♦ యంగల్గు వాఁడంచుఁ ద
ద్ఘన పాదాబ్జములన్ భజించి కపులం ♦ గన్నాకు కిష్కింధకుం
జనియెం బిమ్మట వేలుకొండ కరిగెన్ ♦ సౌమిత్రితో రాముఁడున్. ౪౦౨

మ॥ ఇనవంశోద్భవునాజ్ఞఁ బూని కపి లో ♦ కేశుండు కిష్కింధకుం
జని భూభారముఁదాల్చి బాంధవ సుహృ ♦ త్సామంత సేనాపతుల్
తను గొల్వం జని మాతృభావమున నా ♦ తారం బ్రశంసించి వా
లిని డెందంబునఁ దండ్రిగాఁ దలఁచి సా ♦ లించెం గపివ్రాతమున్. ౪౦౩

శా॥ దిగ్గాజన్యమహోపభోగములతో ♦ దీపించు శాఖాచరుల్
వ్యగ్ర ప్రక్రియ బాంధవావళి లలిన్ ♦ భాసిల్ల నాజ్ఞావిధుల్
సుగ్రీవాజ్ఞ యటంచు నానుడిగ వి ♦ జ్ఞుల్ పేర్కొనం జేసె నా
సుగ్రీవప్రభుఁ డంగదుండును యువ ♦ క్షోణీశుఁడై యొప్పఁగన్. ౪౦౪

మ॥ వినుతుల్ సేయఁగ వీలుకాని గుణగం ♦ భీరుండు శ్రీరాముఁ డ
వ్వనముం దాఁటి మతంగమౌని నిలయ ♦ ప్రాంత ప్రదేశంబునన్
దన తమ్ముం డొనరించు పర్ణకుటిలోఁ ♦ దాత్పర్య సంయుక్తుఁడై
తన జాయం దలపోయుచుం జరపెఁ ద ♦ త్కాలంబు సౌమిత్రితోన్. ౪౦౫

౭. వర్షర్తు పటలము. (౧-౨౧)

ఉ॥ పుత్తడిబొమ్మ చందమునఁ ♦ బొల్పు బెడంగును మించు జానకిన్
దత్తఱపాటుతో వెదక ♦ దక్షిణ దిక్కునకున్ రఘూత్తముం
డత్తఱిఁ బంపినట్టి యొక ♦ యర్మిలి కాలరివోలె భాస్కరుం
డుత్తరదిక్కునుండి తగు ♦ నోజను వెల్వడె దక్షిణాశకున్. ౪౦౬

తే॥ నల్లమబ్బులు ధరయను ♦ మల్లకమున, వారిరాశియన్ నెయివోసి ♦ మేరువనెడు
వత్తిలోన భాస్వరుని దీ ♦ పము రగిల్చి, కాటుకం గొని పెట్టిన ♦ కరణిఁ దోఁచె. ౪౦౭

క॥ జీమూతంబుల వలనన్, వ్యోమము గరకంఠు కుతికఁ ♦ బోలి యధికమై
తామసి గప్పెను భాస్కర, ధామంబుల తైక్ష్ణ్యముడిగి ♦ ధర చల్లారెన్. ౪౦౮

శా॥ నీలాకాశము నంజు చందమున మ ♦ న్నీటింబలెన్ గాటుకం
బోలం దిద్దిన స్త్రీల కన్నులవలెన్ ♦ బొల్పారు కేశంబులం

బోలెన్ నంజుడు దిండ్ల దేహముల చా ♦ డ్పున్ బొంది తచ్చిత్తముం
బోలెం జేష్టలఁ బోలెఁ గారు మొగుళుల్ ♦ మూఁగెన్ జగంబంతటన్. ౪౦౯

మ॥ చిరకాలంబుగ వార్ధి తోయముల వా ♦ సిం గ్రోలు మేఘంబులన్
మెఱుపుల్ పుట్టెను సంగరస్థలి విజృం ♦ భింపన్ మదేభంబులన్
ఖర ఖడ్గంబుల వీర బృందములు వ్ర ♦ క్కల్ సేయఁగాఁ దోచు నె
త్తురుతోఁ గూడిన దుర్వ్రణంబులఁ గటుల్ ♦ తోఁపంగఁ జూపించె నాన్.

తే॥ కారుమొగుళులు భద్రేభ ♦ కాండమట్లు, గానిపించెఁ గరళ్లతోఁ ♦ గడలిపొంగి
గగనమెల్లను వ్యాపించి ♦ గర్జనంబు, లొనరఁజేయు విధంబున ♦ నుఱుమసాగె. ౪౧౧

తే॥ హారిహాయాదుల భూషణో ♦ త్కరములట్లు, కరువలం దగ్ని తరువులఁ ♦ గాల్చినట్లు
నవ్యఘక్కి దిగ్దేవతల్ - నవ్వినట్లు, నింగి శంపా పరంపరల్ ♦ నెగడి మెఱసె. ౪౧౨

తే॥ గగనమను బొగ్గులను వడ ♦ గాలి యనెడి, తిత్తిచే నూఁది వడివడి ♦ దిక్కులనెడు
కమ్మరీంద్రుఁ రగుల్ప నిం ♦ గలములుమియు, కొలిమియననొప్పె మెఱుపుతో - జలదచయము

తే॥ పన్నగములు వియోగినుల్ - పరితపింప, నిన మయూఖముల్ కోసి పె - ట్టిన విధాన
నశని జిహ్వలో యన మిట్టి - యతిశయిల్లె, నిఖిలదిక్కుల సౌదామి-నీ వ్రజంబు. ౪౧౪

తే॥ ఒనర విద్యాధరులు సమ - రోర్వియందు, రక్తసిక్త కరాసుల - రమణఁ ద్రిప్ప
రహిఁ బదచ్యుతులైన ది - గ్గాజదంతి, ఫాలపట్టికలట్లు శం - పాలి మెఱసె. ౪౧౫

చ॥ అవనిని మోయుచున్న భుజ - గాష్టక మష్టదిశాంతసీమలన్
దివిరి నభంబు నాకఁ బలు - తేపలు జిహ్వలు చాఁచెనో యనన్
నెవడెను చంచలాలతలు - నీరదముల్ వనజాక్షు మేను నా
మివులుచు నిశ్వసించె నన - మిక్కిలి వీచెను శీత వాయువుల్. ౪౧౬

ఉ॥ పల్లము మిట్ట నాక మఱి ♦ పైయవి క్రిందివి నాక వాన గా
డ్పెల్లెడ వీవసాగెను మ ♦ హీధ్రములందును పట్టణంబులన్
బల్లెలఁ గానలన్; గుణము ♦ వంశము యోగ్యత లెక్కపెట్టకే
పల్లవు లిచ్చు రోయికయి ♦ పద్పుద చాఁచు మనంబుకైవడిన్. ౪౧౭

తే॥ మగలనెడఁ బాసి వెతఁ జెందు ♦ చిగురుఁబోండ్ల, పొగులుకుచములమాంసపు ♦ ముద్దలనుచు
మ్రింగవచ్చు భూతంబు ల ♦ నంగ నొప్పి, దారుణంబుగ నడరె నీఁ ♦ దరలు ధరణి. ౪౧౮

తే॥ ధూళిక్రమ్మి యాకసమునఁ ♦ దోఁచుకతన, మెఱుము లడిదంబులంబలె ♦ మెఱయుకతన
మొగులు మురజంబుకైవడి ♦ మొరయుకతన, గగన మయ్యెడ రణరంగ ♦ గతినిదోఁచె.

తే॥ జనకజం బాసికుందు దా ♦ శరథిమీఁద, మారుఁ డరవిరి శర పరం ♦ పరల నేసి
నట్లు సౌదామినులతోడి ♦ యంబుదములు, వర్షధారలఁ గురిసెను వసుధమీఁద. ౪౨౦

చ॥ అడవులఁ గొండలందు పడు నంబుదధారలు శక్రు వింటితో
విడిచిన బాణరాజివలె వేగముతోఁ బడె నందునుండి రా
ల్పిడుగులు రేలఁ గొండల పై లింగెడు మూలికలట్లు కాంతు లు
గ్గడువుగ వీచు రత్నముల కైవడి రోచులు వీచె నయ్యెడన్. ౪౨౧

ఉ॥ తోరపు వర్షధారలట - దొడ్డగు గుండ్లపయిం బడన్ సమి
ద్వీరులు శత్రుమత్తగజ బృందముపై నిగిడించు సీసలన్
తీరున నుండె నాదరువు - తీఱఁ గరంగఁగ దొర్లు రాళ్లు త
ద్వారణముల్ రణస్థలి మ - దంబఱఁ బొర్లిన పోల్కిఁ గన్పడెన్. ౪౨౨

ఉ॥ అంబుదముల్ రమాసుతుని - యందమునొందఁగ నింద్రచాప మా
శంబరవైరి చాపమను - చందము నందఁగ వర్షధార పు
ష్పాంబకలీల నొంద గిరు - లందలి సానువు లొప్పె మన్మథా
స్త్రంబుల నొచ్చి విచ్చుచుఁ గ - రంగు వియోగుల మేనులో యనన్.

చ॥ జలజహితాన్వయుల్ ప్రబల - శౌర్యులు కీశులు నొక్కటౌటచేఁ
బొలిసిరి రావణాదు లని - పూర్ణ ముదంబున వేల్పు లార్భటుల్
సలిపిన యట్లు మేఘములు - సందడి గర్జిలెఁ గల్ప సూనముల్
జలజల రాల్చుకైవడిని - జాలను దందడి వర్షబిందువుల్. ౪౨౩

తే॥ రావణుఁడు జానకిం గొని - రయము మీఱ, గగనవీథిని పోవుచోఁ - గలికి మిన్న
కనుల నశ్రువుల్ మిక్కిలి - కార్చినట్లు, లంబుదము లంబుధారల - నవని గాల్చె.

ఉ॥ రాజధరుండు మున్ను త్రిపు - రంబులఁ గాల్చిన చిచ్చుటమ్ము నా
రాజిలు చంచలాలతలు - రాచిన కుంతము వోలెఁ జిత్తపం
కేజములందు గాఁడి యుడి - కించె వియోగమునొంది కుందు ని
ర్వ్యాజ రుషా పరీతమగు - యౌవతపున్ యువక వ్రజంబులన్. ౪౨౪

మ॥ ధన మార్జింపఁగ దూరదేశముల కు - త్సాహంబుతో నేగి గ్ర
ద్దన రాకుండెడు నాథులం గలఁచి వం - తం గ్రమ్మఱం జేయుటన్
ఘన చింతాకులితాత్మలౌ సతులకుం - గల్యాణదంబైన కా
రును పోల్పంగ వియోగ దుఃఖ ఫణి తా - ర్క్ష్యుండన్న సంచైతగెన్. ౪౨౫

తే॥ జలధరములు గర్జిల్లుచు జలముగురియు, నొకటినొకటి తాఁకుచునుంట - యొప్పెఁగొప్ప
కరులు గర్జించుచు మదము - గార్చు చీర్ష్యఁ, దవిలి పోరు సాగించు చం - దంబునంది.

తే॥ పయర తెమ్మెర సుడిగాలి - వానగాలి, యీఁదనెడిపేళ్లతో వాయు - వేచి వీవ
జలకణంబులు బాణవ ర్షంబుమాడ్కిఁ, బడియె దిక్కులు దిక్కులు పొడిచెనవఁగ. ౪౨౬

చ॥ సకల జనాలి కూఁతయగు ♦ సంపద పెంపఁగ దూరదేశ వ
ర్తకముల కేగు నాయకులు ♦ క్రమ్మఱఁ గ్రమ్మఱఁ బ్రాణమొందు పొం
దిక నలరారు నాయికల ♦ తీరున వాడిన వృక్షజాల మా
నికను తలిర్చి పూచి పసి ♦ నిండి యెలర్చెను వానకారునన్. ౪౩౦

సీ॥ పాటలీ తరువులు ♦ ప్రసవ దూరంబులై, దుఃఖంబు నొందిన ♦ తోయమొప్పఁ
బేంకణంబులు ప్రస ♦ వించి విరాజిల్లఁ, గువలయంబులు కంది ♦ కుందుచుండ
దినకరుండును స్వీయ ♦ తేజో విహీనుఁడై, కరములు క్రుంగఁ బే ♦ దఱిమి నొంద
సంపద లలరార ♦ సంతృప్తి గొనుపోల్కి, నమ్ములు నెమ్మిమై ♦ న ర్తిలంగ

తే॥ తమ్మునిడనాడిచన్న బాం♦ధవుల వెదక, వలసియు త్సాహరహితులై ♦ యలయుజనుల
మొగిని పికము లడవి మౌన ♦ ముద్రఁ బూన, నెనకమెసఁగె సీరామని♦ దెసలఁ గ్రమ్మి.

మ॥ పలురంగుల్గల బంభరంబులు వెసన్ ♦ బంగారు రంగారు వ
న్నెలచేఁ గ్రాలు ప్రియాంఘ్రి సూనములపై ♦ నిండారుటల్ పొల్చె నీ
తొలికారామని నూడ్చి గెల్చెఁ గద యెం ♦ తో మేలు మేలంచు భూ
లలనారత్నము గ్రీష్మ మాఁపఁగను పె ♦ ల్చం జాఁచు కెంగేలనన్. ౪౩౨

మ॥ తమ శీర్షంబుల కై వడిం బసరి - నిద్దంబై వళక్షంబునై
భ్రమలం గొల్పెడు నాగలింగ కుసుమ - వ్రాతంబు నీక్షించి సా
ర్పములే యంచు భుజంగ బృందము పరి - ష్వంగంబు గావించెఁ బు
ష్పము లామోదము చెందినట్టులె వికా - సం బందె నాకూటమిన్. ౪౩౩

ఉ॥ సీమలు గాని సీమలకుఁ - జేరిన నాథులు గీము సేరఁగాఁ
బ్రేముడి మీఱు తత్సతులు - తృప్తి వహింపఁగఁ బెక్కురీతులన్
గాముని కేళిఁ దేలి తమ - కమ్మన నుమ్మిన తమ్మలో యనన్
భూమిని నూపుగింజ పడఁ - బోలక నిండిన యింద్రగోపముల్. ౪౩౪

ఉ॥ నేరెడుపండు డుల్లిపడి - నింగిని తాఁకెడు నెత్తు వొల్చు న
మ్మేరువునుండి బంగరువు - మిక్కిలి తెచ్చెడి నేరె టేఱనన్.
జాఱిన వెల్లువల్ నెగడి - సర్జక పుష్పము లారె తేల పూ
ల్గూరిచి తెచ్చుచుం గలియఁ - గూడుచుఁ బాఱె భయంకరస్థితిన్. ౪౩౫

ఉ॥ అందము చందముం బొడవు - నందిన కాఁడలతోడి మోరటుల్
పొందిక నుల్లసిల్ల దళ - మూలములం బడి యింద్ర గోపముల్
చిందిన తేల పూవులును - చెన్నలరారె ధరిత్రిదేవి సొం
పొందఁగఁ బాదు తేటులకు నొప్పున సేయు కరంబులో యనన్. [illegible]

సీ॥ ఝంఝుమ్మనుచుఁజుట్టి - సుడియాడు మధులిడ్వి, రావంబు కిన్నర - రవముఁబోల
ఘుమఘుమ ధ్వనులతో - ఘూర్ణిల్లు మేఘగ, ర్జనము మృదంగని - స్వనముఁబోలఁ
బురివిచ్చి యాడు పాం - పౌరయు మయూరనృ, త్యంబులు చెలులన - ర్తనముఁబోలఁ
దాలిపూవులు పంచు - తాళంబులను పోలఁ, బ్రేంకణంబులు దీప - వితతిఁ బోల

తే॥ కాకి కలువలు సభ్యుల - కనులఁ బోల, దేవసభ నాఁగ నా భూమి - తేజరిల్లెఁ
బ్రావృడంబుదజాత వ - ర్ష ప్రకీర్ణ, శాంత నిర్మల విశ్రాంతి - సదనమగుచు. ౪౩౭

మ॥ సుర పున్నాగ విశిష్ట పర్వతములన్ - స్రోతస్వినుల్ జాఱు చొ
ప్పరయన్ జీవులఁ గావ ధాత్రి కరుణా - వ్యాసంగయై మేదినీ
ధర వక్షోజములందు చేసిన పయో - ధారా ప్రవాహం బనం
బరఁగెన్; జీవనదాత్రి భూమియె కదా - బ్రహ్మాండ భాండంబునన్

సీ॥ కోరిన వారలు - కోరిక లొసఁగంగఁ, బత్ర పత్రమునకుఁ - బసిఁడిసరులు
వ్రేలనొప్పెడు కల్ప ♦ వృక్షంబువై ఖరి, తేలతరువు లొప్పెఁ ♦ బూలతోడ
నేవంకఁ గనుఁగొన్న ♦ నేపారు తుమ్మెద, రొదలతో నెలయు పూఁ ♦ బొదలు పొదలె
కామ మగ్గలముగాఁ ♦ గ్రాలు మృగంబులు, పరిమళ తరువుల - కొరసికొనుచుఁ

తే॥ గ్రొత్తతావి కస్తురి కంపు ♦ గుబులుకొనఁగ, హరిణు లారసి తమువీడి ♦ యన్యజాతి
మృగులతోఁ గూడె ననుశంక ♦ నొగిలి యలుక, చెంది చెంతకు రానీక ♦ కుందుచుండె.

మ॥ పతిదూరంబున కేగ వానతఱి నె ♦ వ్వంబొంది దూపిల్లు ప్రో
షిత నాథాత్మక కన్నులట్లు ముకుళిం ♦ చెన్ వాడి యిందీవర
ప్రతతుల్; నాథుఁడు క్రమ్మఱిల్లఁగ నని ♦ ర్వాచ్యప్రమోదోత్తరం
గిత సుస్వాంత వినూత్న హాస రుచులన్ ♦ గెల్పొందె జాతీ లతల్. ౪౪౦

మ॥ దరిసర్తించు కుశీలవ ప్రభృతి ను ♦ ద్యత్ప్రీతి మన్నించు భూ
వరుమాడ్కిం దరి నాడు నెమ్మలకు నొ ♦ ప్పన్ హేమమృత్పిండముల్
దరులం ద్రోచెను వెల్వ; లింట నతిథిన్ ♦ దన్పించు సాధ్వీము ఖాం
బురుహ ప్రక్రియ లేచెఁ బంకజము లం ♦ భోదంబు నీక్షింపఁగన్. ౪౪౧

మ॥ కందర్పాగమకోవిదుల్ బహుళ సం - ఖ్యాకామినీ సంగమా
నందం బొందు విధానఁజేరి యళిబృం - దం బన్ని పుష్పంబులం
గ్రందై చిందు రసంబు నొక్క యెడఁ గూ - ర్పంబొచ్చె న్సూక్ష్మప్రసా
నంద శ్రీకర రూపకంబు కవి తి - స్సన్ గూర్చు చందంబునన్. ౪౪౨

మ॥ మన రమ్యోత్పల గెల్చి మించు ధరజన్ - మాయావి మారీచుఁ డీ
మన రూపంబె ధరించి యాపదలు ప్రా - ప్తించఁజేసె సంతోషముల్

మన మీరా రాముని బ్రోలఁ జూపుట యసం - భావ్యంబయా నంచు స
న్మని భావంబు వహించెనో యనఁగ నా - ష్పాక జింక లయ్యద్రిపై. ౪౪౩

చ॥ చిర మెడఁబాయఁ బ్రేమమునఁ - జెల్వల చిత్తము వాడియుండ ని
ర్భర కృప వచ్చి మోహము భ - రంబుగఁ జేసిన భర్తలం బలెన్
వరటి జలంబు లేనివగు - వాహినులందు రసంబు పొంగ సం
బరమున వచ్చి చేరినవి - వారక తండములై మరాళముల్. ౪౪౪

శా॥ పారావార జలంబు గ్రోలి విను త్రో - వం బోవు మేఘాలితోఁ
దారామార్గము చేరనేగు బకముల్ - దామోదరోర స్థలిన్
దోరంబై చను తారహారమన ను - త్తుంగోత్తరీయంబనన్
గారామార వెలింగెఁ దక్కినవి చు - క్కల్వోలెఁ గన్పట్టఁగన్. ౪౪౫

శా॥ క్రోపాత్ముండు నిరంకుశుండు తపన - క్షోణీశుఁ డేగంగ ని
క్షేపుండున్ సుగుణాభిరాముఁడగు ప్రా - వృడ్భూభుఁ డేతేర హృ
త్తాపం బాఱి ధరిత్రి మేనఁ బులకల్ - స్తంభించె నా శాద్వలం
బేపారెన్ గనుపండువయ్యె ధరణీ - వృత్తంబు లెందేగినన్. ౪౪౬

మ॥ నలువందొట్టి మహాత్ములెల్లరును వి ♦ జ్ఞానేశ్వరుండైన కో
సలరాజాత్మజు దుఃఖముం గని కృపా ♦ సంగాత్ములై జానకిన్
గలయన్ రోయఁగఁ గన్నులన్ బఱపి యూ ♦ కారించిరో నాఁగ మం
దల బర్హంబుల విప్పి యాడినవి కా ♦ నన్ నీలకంఠావళుల్. ౪౪౭

మ॥ అరిరక్తార్ద్ర కృపాణ కుంతధర వీ ♦ రాగ్రేసరోత్కృష్ట శీ
ర్షరుహ ప్రాక్తన వర్ణముం జెఱుచు రా ♦ జద్రాజబింబాననా ॥
చరణాలక్తక భంగి నెఱ్ఱనగు న ♦ బ్జంబుల్ విరాజిల్లెఁ ద
ద్వర మధ్యంబులఁ బోలి పూలతికలు ♦ త్కంపించె లీలాగతిన్. ౪౪౮

మ॥ పికరాడ్బృందములార! మిమ్ము బలెతి - విం బల్కు నాసీత నో
పిక మైఁ గాననసీమలందు దగ న - న్వేషించి తోడ్తెండనన్
బికముల్ సమ్మతి నెల్లదిక్కులను వే - పేర్కొంచుఁ బేర్కొంచుఁ దోఁ
పిక వేసారి యలంగి కూయిదుట లా - పెంబోలు నీరామునిన్. ౪౪౯

చ॥ కడిమిడి మేసి లేఁగ గమి - గంతులు వేయఁగఁ బుట్టక్రోవు లె
ల్లెడఁబడి బజ్జియె చెదరి - యేపతి మార్జికవోలెఁ గన్పడెన్
గడిమిసుమంబు లుల్లసిలి - కానఁగనయ్యెను శ్వేత లీడి పెక
గడవలఁ బోయఁ బై కుబికి - కన్పడు పాల నురుంగులై వడిన్ ౪౫౦

సీ॥ కొండచేరువనేలఁ ♦ గొండగోఁగులు పూచి, కొండవత కురుల ఘుం ♦ ఘుమలొనర్చె
సురపొన్న పూవులు ♦ విరిసి పెత్తల యువి, దల కచముల తావి ♦ యలరఁజేసె
బల్లంపుసేలల ♦ భాసిల్లు కలువలు, భిల్లుల తలలు వా ♦ సిల్లఁగూర్చె
సద్యో వికస్వర ♦ జాతీ సుమంబులు, వ్రేఁతల వెండ్రుకల్ ♦ వెలయనొప్పె
తే॥ ఎచ్చటెచట విచ్చిన విరు ♦ లచ్చటచటి, మానినీ మస్తకముల స ♦ మ్మానమొంది
జనన సాఫల్య మొనరించు ♦ కొనుచునుండె, వాసికెక్కు వారల కిదే ♦ వర్తనంబు.

మ॥ విరివిల్కాని కవారిగా శరతతుల్ ♦ వేకూర్చు నీరామనిన్
సరసీజాక్షి ప్రసన్నసుందర తరా ♦ స్యస్ఫూర్తి గాంచంగలే
కురుతాపంబునఁ గ్రుంగి కుందు రఘున ♦ ర్యుండెట్టులోర్చుం గటా!
ధర నెందే సతిఁ గోలుపోవు జనికిన్ ♦ దార్కొన్నె నవోన్మాదముల్?. ౪౫౨

మ॥ అతిదీర్ఘంబగు వానకారడర దై ♦ ర్యంబెల్ల మానీంద్ర సం
తతి కేనిం జెడుచుంట తథ్యము సుధా ♦ ధారా నిషిక్త స్ఫుటీ
కృతవాక్యన్ జనకాత్మజన్ విడిచి తా ♦ నేకాకియై కుందు నా
శ్రిత రక్షామణి యేగతిం గడపుఁ బ్రా ♦ వృట్కాల మా కానలోన్. ౪౫౩

శ్రీరాముని విరహ సంతాపము.

మ॥ స్ఫురదిందీవరగాత్రుఁ డయ్యెడ మదిన్ ♦ స్రుక్కన్ విచారించు దు
ర్భర తాపమ్మునఁ గ్రుంగుఁ గుందు బలస ♦ త్త్వంబుల్ దిగంబాఱ ని
వ్వరపాండున్ జలియించు నూర్చు వెత ని ♦ ర్వేదించు నిశ్చేష్టుఁడా
ధరణీజాత ముఖాంబుజాతము నిఁకన్ ♦ దర్శింతు నొక్కొ యనున్. ౪౫౪

మ॥ వనదంబా! వనజాక్షి నాఁచికొని క్ర ♦ వ్యాదుండు బంధించి దాఁ
చిన తావుం దెలిపింపవో? తెలుప నీ ♦ చిత్తంబు మైకోదొ? జీ
వనసంఘాతవు నీకు నాపయిని స ♦ ద్భావంబు పాటిల్లదో?
నను క్రుంగించి హృదబ్జమున్ ♦ గలఁతువే? న్యాయంబె యిక్కార్యముల్?

చ॥ మెఱుపను కోఱపండ్లు గల ♦ మేఘమ! నల్లని చాయ గల్గి భీ
కరముగ బొబ్బ వెట్టు చెటఁ ♦ గాంచిన నచ్చటఁ దోఁచుచుంటి దు
ర్భరమగు క్రూరచేష్టలును ♦ వంచనయుం గల దైత్యరాజి వై
ఖరి గల నీవు ప్రాణములఁ ♦ గైకొనికాని నివృత్తిఁ జెందవో?. ౪౫౬

కవిరాజ॥ తరళమృగాక్షి సుధామయవాణి మ ♦ దావళయాన హిమాంశు ముఖిన్
ధరణి కుమారిని తోడ్కొని వచ్చి వి ♦ తాకును దైన్యము నొందిన నా
కురవుగఁ గూర్పు మనేక సునేత్ర మ ♦ యూరమ! నేను వియోగముచేఁ
గరఁగి కృశించుట గాంచియుఁ గారుణి ♦ కత్వము పూనమి న్యాయమొకో?

ఉ॥ తెమ్మెరతోడఁ జేరుకొని ♦ తేఁటువ నయ్యాది యార్చు భంగి నే
మమ్మున నాడుచుండెదు సు ♦ మ న్రవతీ! చెడునంటు బల్కి నా
యమ్ముల గ్రుచ్చి నొంచెదు ధ ♦ రాత్మజ మధ్యము వోలె నాడుచున్
నెమ్మది నున్న నాకు మును ♦ నెమ్మిని గూర్చుట విస్మరింతువే?. ౪౫౭

చ॥ తరలను దుష్కృతంబులకు ♦ దంచిత సత్కృతు లందు నుండియున్
మరలను మంచిచెడ్డలను ♦ మానుగఁ గాంచెడు తెల్వి నుండియున్
దొరలను సోలితిం జెడితిఁ ♦ దూలితి నన్నియుఁ బోయె బుద్ధియుం
దెరలెను సీతఁగూర్చి నను ♦ దేర్చు కురంగమ! పుణ్యమబ్బెడిన్. ౪౫౮

కవిరాజ. మృదుపద జానకి నిష్కలుషాత్మిక ♦ మేదిని పుత్త్రిక యున్నెడ నన్
వదలఁగ నీవు వలంతివె యైన సు ♦ భాసిని వెంటనె యేగవొకో?
సుదతియు నీకును నాయిక యూ పరు ♦ సున్ వెడజీవమ! యెంచవొకో?
మదిమది నుండక మాలుమ యంచు సు ♦ మధ్య త్యజింప సుఖింతువొకో?.

తే॥ ప్రసవ సరములు ప్రేలు నా ♦ రగ్వధంబ!, కలికి కురులతోఁ బగఁబూను ♦ కతన నన్ను
గలఁచుచుంటి వియ్యాది గుణ ♦ క్రమమె చూడ?, నెయ్యమెప్పుడు నీకుండు ♦ నియతులందు?

మత్త॥ సాంద్ర కోరక దంత సంగతి ♦ సర్పముంబలె జాజియున్
జంద్రుతో మరశాత్రిఁ గూర్చుచుఁ ♦ జంపనే తలపెట్టె ని
స్తంద్రుఁడౌ సురవైరి కోపమె ♦ చాలియుండఁగఁ జంపెఁగా
యింద్రుకోపమొ యింద్రగోపమొ ♦ యింతియోష్ఠముఁ జూపుచున్. ౪౬౨

శా॥ మారీచుండు ధరాత్మజాతను హరిం ♦ పం దగ్గ యాలోచనన్
సారంగాకృతిఁ దాల్చెఁ దొల్లి యిపుడో ♦ చంపం గృతాంతుండు దు
ర్వార క్రూర గుణాత్మకంబయిన యీ ♦ వాత్యాకృతిం దాల్చె మా
కారాటం బోనఁగూర్చు వారలకుఁ గా ♦ మ్యాకారముల్ గల్గెఁగా!. ౪౬౩

ఉ॥ క్రూర నిశాచరావళుల ♦ కోపున గర్జిలు కాల మేఘుఁడా!
నీరసమొందె రాముఁడని ♦ నెమ్మిని సీతను తెచ్చి యీయకే
తీరున మాటి మాటికి వి ♦ దేహ తనూభవ మేని కాంతులన్
బేరిమిఁ జూపి డాఁచెదవు ♦ వేఁటిమి చేఁతలు నీకు నచ్చెనో?. ౪౬౪

మానిని॥ ప్రాణము నిల్వఁగ తావు నొసంగక ♦ యంతట నిండిన తాపము నా
ప్రాణములన్ వెలి ద్రోచిన పిమ్మటఁ ♦ బ్రాణము లేని శరీరమునన్
బాణము లేయుట రోఁత గదా నుమ ♦ బాణ! తొలంగుము తమ్ముఁడు నీ
ప్రాణము తీయుఁ దదీయ రుషా పరి ♦ పాక మడంపఁగ లేరెవరున్. ౪౬౫

చ॥ అసమశరా! భవచ్ఛరము ♦ లార్తులపైఁ దెగ నేయఁగా సమం
జనములు కావు చేవయును ♦ స్థైర్యము గల్గిన వారిపట్లనే
యనమున నైవఁగాఁ దగుఁ; గృ ♦ తాంతుని యట్లనుకంప లేక నీ
కసి మఱి నాపయిన్ విడువఁ ♦ గా ఫలమబ్బునె? కీర్తి దక్కునే?. ౪౬౬

చ॥ అసదృశ దుఃఖ వారినిధి ♦ యందు మునింగిన రాముఁ డివ్విధిన్
బసచెడి పల్వరింప గుణ ♦ బద్ధుఁడు తమ్ముఁడు కాంచియోర్చు సా
హసము చలింపఁ గేల్మోగిచి ♦ యార్య! యెఱుంగవు నిన్ను నీవు, దు
ర్వ్యసనము కార్యభంజన క ♦ రంబని పల్కుచు వెండి యిట్లనున్. ౪౬౭

ఉ॥ రామ! శమాభిరామ! గుణ ♦ రాజిత ధామ! యలంగు శేల? నీ
రామని దీర్ఘమైనదని ♦ యా? దనుజేంద్రుని శౌర్య మెంచియా?
కామిని యున్న తావు వెద ♦ కం గపి సేనలు రావటంచునా?
నీమదిఁ గుంద నేమిటికి? ♦ నెవ్వగపాలయి వాడ నేటికిన్?. ౪౬౮

చ॥ శ్రుతులు నశించినన్ బ్రిదిలి ♦ సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు త్రోవ దప్పినన్
వితత నభంబు భూమియును ♦ వీఁగి విపర్యయ మందినన్ భవ
న్మతి చలియింపరాదు కల ♦ నన్ బలు దైత్యుల విక్రమ క్రమ
స్థితులు భవ చ్ఛల ద్భ్రుకుటి ♦ సింగిణి వంగెడు దాఁకనే కదా?. ౪౬౯

ఉ॥ మారుతి శౌర్య ధైర్యములు ♦ మానుగ వింటిమి, తక్కువారలున్
వీరులు కీశు లేడు పది ♦ వెల్వలు, పాపములంబలెన్ సదా
తీఱని పీడ వానతఱి ♦ దీఱెను, జానకి వచ్చిచేరు నీ
వారట పొందఁగా వలవ ♦ దాఱడి లేదిఁక నూఱడిల్లుమా. ౪౭౦

ఉ॥ దండకయందు మానులకు ♦ దానవ వారము పేరు మాయ ను
ద్దండతఁ గూల్చి సౌఖ్యములఁ ♦ దార్చెద నంటివి తగ్గయట్ల యా
దుండగులున్ ఘటించిరి సు ♦ దుఃఖము; వారలఁ జంపి దేవతా
తండము నాకవాసము ము ♦ దంబునఁ బొందఁగఁ గీర్తి నిల్పుమా. ౪౭౧

చ॥ పగతురఁ గూల్పఁగా విజయ ♦ భాగ్యము నిన్ను వరించు; రిత్త యీ
పగిదిఁ దపించుటల్ మగల ♦ పద్ధతి గాదు; సుఖంబు దుఃఖమున్
జగతిని సర్వజీవులకు ♦ సాజము; నీవు ప్రయత్న పడ్డచో
నెగడని దేదియుం గలదె? ♦ నీమది చింత యదేల? రాఘవా!. ౪౭౨

ఉ॥ ఈకరణిన్ హితంబు వచి ♦ యించిన తమ్ముని యాఱడింపులన్
శోకము మాని రాఘవుఁడు ♦ జోక వహించెను కొన్నినాళ్లు ల

క్లేకడచన్న మీఁద నొక ♦ యింద్రము సేసెను గోరుచుట్టుపై
రోఁకటిపోటు రీతిని దు ♦ రుద్ధురమై జడివట్టె క్రమ్మఱన్. ౪౭౩

సీ॥ కాసారము లెలర్చె ♦ భూసారము తలిర్చెఁ, దటపట లాడుచుఁ ♦ దరగ లురలె
ధరణి వేఁడిమి తగ్గెఁ ♦ దరణి వాఁడిమి గ్రుగ్గె, దిక్కులు నల్లనై ♦ తెలియవయ్యెఁ
నెడఁబాటు బరువయ్యెఁ ♦ దడఁబాటు గురువయ్యెఁ, పక్షివితతి జత ♦ పాయకుండె
లోకంబు శాంతించె ♦ భేకంబులు రుతించె, నీటియెద్దడి యెల్ల ♦ నీఁగిపోయె

తే॥ చాలినంతకు మీఱి వ♦ర్షంబు గురిసె, జనులు ఘటికార యంత్రంబు♦ సాయమునను
గడియ లెఱిఁగిరి రేయిం బ ♦ గల్లు మసరి, పెక్కు దినములు జడిపట్టె♦విడని కతన

సీ॥ కీరవాణుల వాక్య ♦ కీర్తికి సిగ్గిలి, చిలుకలు ధాన్యరా ♦ సులను డాఁగె
సుదతుల సుందర ♦ రదనంబులకు నోడి, ముత్తెంబులు తరంగ ♦ ములను డాఁగెఁ
గలకంఠకంఠుల ♦ కలరవంబుల కోడి, కలకంఠములు కుడుం ♦ గముల డాఁగె
అంచయానల నడ ♦ యందంబులకు నోడి, యంచలు మానస ♦ మంద డాఁగె

తే॥ పూల పొన్నలు బంగరు ♦ పోకముడిని, విప్పినట్టి పగిదినుండె ♦ వెలఁదు లూఁగు
నుయ్యేలల గాలివలె నేగి♦యువకహృదయ, ములనుగ్రాఁగించెఁజలిగాలి♦ముసరివిసరి.

తే॥ సర్వసంగముల్ విడిచిన ♦ సాదులట్లు, కదలకుండు గ్రావంబుల ♦ కరణి సామ
జము లహోరాత్రములును వ ♦ ర్షమునఁ దడిసి, నిద్రలేక చలింపక ♦ నిలిచియుండె.

మ॥ చలిచేఁ గంపిలు హంసలెల్ల నుటజ ♦ స్థానంబులన్ హోమ వే
దులపై వ్రాలెఁ బ్లవంగికల్ గుహలలోఁ ♦దూఁగెన్ బ్లవంగాళి ముం
దల నిల్చెన్ ఋషిసత్తముల్ దరులఁబ్రొ ♦ త్యాహార యోగస్థితిన్
నిలుకం జెందిన మాడ్కి నెల్ల సుఖముల్ ♦ నీఁగంగ సర్వేళలన్

లయగ్రా॥ వీఁకజడి వట్టియెడ♦మీఁక కురియంగఁ జెనువాఁకలు కొలంకులుతె♦టాకములు నిం
డోకగాని కామినులు♦శోకమతి నాడమి వి♦తాకువడి తావులును ♦సోకువడకుండెన్ [డెన్
ఆకసము నంటుకొను ♦ పోకతరులందు బలు ♦ తేఁకువను కట్టఁబడి ♦ టీకు గొనియుండెన్
శ్రీకర విలాసినులు♦చేకొనమి నుయ్యేలలు♦వాకవుగు మంచెలును ♦మూఁకవడియుండెన్

చ॥ మొగలి పొదళ్ల మీఁదఁ గల ♦ మోహన దీపక పుష్పరాజి బం
దుగుల విధంబునం బలసి ♦ తోరముగా వెలయన్ బకోటముల్
తిగిచిన చెక్కులన్ ముడిచి ♦ దేహము చాపలమంద నూరికిన్
మగలను పంపి దూపటెలు ♦ మానినులంబలె నొప్పె నయ్యెడన్. ౪౭౪

సీ॥ పలుపలు వన్నెల ♦ జల విహంగంబుల, స్వనము మృదంగ ని ♦ స్వనముగాఁగ
బహువిధ భృంగ రా ♦ వంబులు శాస్త్ర ప, ద్ధతి నొప్పు సరస గీ♦తములుగాఁగ

కేకుల నృత్య మ♦ నేక విధంబులై, డంబించు భరత నా ♦ ట్యంబుగాఁగ
నుఱుముల కలికి జె♦ దరు చూపులం జూచు,సారంగ తతులు ప్రే ♦ క్షకులుగాఁగ
తే॥ వెలయు సుమ లతా వేష్టిత ♦ వేశితోడ, చిగురు టాకుల చేలంబు ♦ చిందులాడ
నలరు వనదేవతా సభా ♦ నిలయమందు,ముదము దీపించు వేడుకల్ ♦ పొదలుచుండె

చ॥ సకినెల మంచమందు సుమ ♦ శయ్యల ధూపపుఁ దావి క్రమ్మఁగా
సుకముగఁ దీఁగ కౌనుగల ♦ సుందరులెల్లరు చొక్కుచుండఁగా
వికచ జలేజ రాజిఁ జలి ♦ వెక్కసమంచుఁ దొలంగి తుమ్మెదల్
రకముగఁజొచ్చె గంధ తరు ♦ రంధ్రములన్ సుఖనిద్ర సేయఁగన్. ౪౯౧

ఉ॥ అంచలు కాణయాచియగు ♦ నంబుజ పుష్పములం ద్యజించి వృ
త్తాంచిత వాటిఁ జేరి కొమ ♦ లందు వసింపఁగఁ దాపికట్టలన్
జెంచులు సంచు నించి సిర ♦ చించిన మంచెలఁ గప్పుక్రిందుగన్
జెంచెత లంటసిల్ల నొగిఁ ♦ జేరి వెచ్చని హాయి నిద్రకున్. ౪౯౨

ఉ॥ తీవలు ప్రక్కలం బలియ ♦ దీర్ఘములౌ పెను చెట్లక్రింద స
త్త్రావుల మేషబృందముల ♦ నారసి నిల్చిరి గొల్ల లొక్కెడన్
త్రోవలుగాని త్రోవలను ♦ దొంగలకై వడి నేగు నా పిశా
చావలి పండ్లు గిట్టుకొని ♦ యాఁకలిచేఁ గృశియించె నెల్లెడన్. ౪౯౩

ఉ॥ నింగిని మ్రింగున ట్లడరి ♦ నీరద పంక్తులు బాణవృష్టి ఛా
తిం గొని యేఁపఁ దేనియల ♦ తెట్టల పట్టులు వ్రేలు కొనలన్
సంగడిగా వసించు నసి ♦ చాలక డాఁగఁగ నొంటి యొంటి మా
తంగము లేగెఁ బర్వతని ♦ తంబములం గల కందరాలికిన్. ౪౯౪

ఉ॥ దీటొకయింతలేని గుణ ♦ ధీరుఁడు రాముఁడు వర్ష వేళలోఁ
గాటుకకంటి తామరస ♦ గంధి సుహాసిని ధాత్రిజాతపై
మాటెన చింతతో నయిఁచు ♦ మార్గము గానక తన్ను చూచుచున్
మాటికి మాటి కూర్చుచుఁ గు ♦ మారిలి తమ్ముని గాంచి యిట్లనున్.

ఉ॥ పంకజగంధి జానకిని ♦ పాప విచారుఁడు రావణుం డొగిన్
లంకకుఁ గొంచుఁబోవుతటి ♦ లావటి సోలి పయోధిఁ గూలెనో?
సంకటమందుచున్ దనుజు ♦ సన్నిధి జీవములం ద్యజించెనో?
జంకి కృశించుచుం బ్రదుకఁ ♦ జాలెనొ? యేగతి నొర్తుఁ దమ్ముఁడా!. ౪౯౬

చ॥ అరి జన భీకరంబులగు ♦ నస్త్రము లిట్లు నిషంగమంద ని
ద్దుర గొను దీర్ఘ పుష్ప దృఢ ♦ దోర్యుగళంబు కృశించి పోవ దు

ర్భరమగు దుఃఖ తాపమున ♦ గ్రమ్మలుచు నుండుట నాకు నైజమై
పరఁగిన దీఁటె పోటునకు ♦ గ్రయ్యక యున్నది తమ్ముఁడా!. ౪౮౭

ఉ॥ జీనువ లించు నీడములఁ ♦ జేరి మిడుంగురుఁబుర్వు వెల్గునన్
జానుగ ధర్మచారిణుల ♦ సంగతి హాయిగ నిద్రసేయఁగా
నేనిటుఁ దుంట విల్తుఁడు ర ♦ తీశుఁడు పొంచుచు బాధముష్టిచే
నూఁశరంబు లేయ మది ♦ గ్రుక్కుచు గ్రుక్కుచు నుంటి లక్ష్మణా! ౪౮౮

క॥ ఉఱుముల మెఱుములఁ గని పెలు, కుఱు సర్పముభంగిఁ గ్రుంగి ♦ కుందుచునుంటిన్
నెఱపిన కార్యము లేమిని, వెఱపరులు న్నవ్వనుంటి ♦ విజ్ఞాననిధీ!. ౪౮౯

చ॥ ఉడుగక యిల్లె వాన పడు ♦ చుండిన-చోఁ దపియించి జీవమున్
విడిచి దివంబు చేరుటయె ♦ నిక్కము; దైత్యుఁడు దొంగిలింపఁగాఁ
బడఁతిని గోలు పోవు నప ♦ వాదము రెండవ జన్మమె త్తినన్
విడివడునో? తపోధనుల ♦ వృత్తినె పీడునో యేమొ? లక్ష్మణా!. ౪౯౦

తే॥ ఇచ్చటనె యుండి దైత్యుల ♦యిక్క దెలిసి, కొనఁగఁ జిరకాలమేగు నా♦పనియొవలదు
విరహావహ్నిచేఁ గ్రాఁగి దా ♦ శరధి యీల్గె, ననుటయే నాకు గౌరవ♦మనుచుఁదోఁచె

మ॥ అలినీలాలక విద్రుమోష్ఠి గురు క ♦ ద్రమ్మాలాప వై దేహి ని
ర్మల భవ్యాత్మక సాహచర్య గుణ ధ ♦ ర్మశ్రీల మోదించు నే
నిలఁ దాఁమద్రవ వైఖరిం గురియు ప్రా ♦ వృట్కాల దుశ్శీకరం
బుల గాత్రం బెరియంగఁ దల్లడిలి ము ♦ న్నంం బొందనయ్యెం గటా!. ౪౯౨

మ॥ పురుషార్థంబుల పొందె నీ గృహిణి శిగాఁ ♦బూఁబోఁడి వైదేహి భా
స్వరు సాన్నిధ్యము నం దొనంగితిఁ గృపం ♦ బాలించు కొమ్మన్న భూ
వరు సీరధ్వజు ధర్మనిర్ణయము వి ♦ ధ్వంసంబు గావించు నీ
దురదృష్టాత్మున కున్నె సౌఖ్యముల పొం ♦ దుం దమ్ముఁడా! చెప్పుమా!

ఉ॥ ఊఱట పల్కఁగా ననుజఁ ♦ డుండ వియోగభరంబు నోర్చి పై
నూఱడ నేను సమ్మతిలి ♦ యుండఁగ జానకి యిందు వచ్చి నా
కూఱటగాఁ గనంబడునె? ♦ యుత్కట దుఃఖము నాసిరిల్ల నా
కూఱట గొల్పలేరు మఱి ♦ యొక్కరు దీనికి నంతమేదియో?. ౪౯౪

మ॥ శితభల్లంబుల బ్రహ్మలోకము మొదల్ ♦ చీకాకు గావించి సం
గత రోషంబున సర్వలోకముల వీఁ ♦ కం గూల్చి దిక్పాలక
ప్రతతింబొట్టి. సుపర్వ. రాక్షస నర ♦ వ్రాతంబులన్ మాడ్చి ని
రతి గావించినఁ గాక కాంచఁగలనే ♦ కల్యాణి నా జానకిన్?. ౪౯౫

మ॥ ఘనగర్జా సమ శింజినీకృతరవా ♦ క్రాంతాష్టదిఙ్మండలా!
ఘన రోషంబున నీ ప్రపంచ లయముల్ ♦ గావింప కిట్లుంట ధ
ర్మ నిబద్ధ స్థితిగాదె? దానవ సుర ♦ వ్రాతంబు లొక్కండయై
యనిలో నన్నెదిరించి నిల్వఁగలవే ♦ ప్రాణాలతో? లక్ష్మణా!. ౪౯౬

మ॥ అన సౌమిత్రి వచించు నార్య! కడత్రో ♦ యం బూని యున్నట్టి నా
ల్గు నెలల్ వోయె శరత్తు వచ్చినది ర ♦ క్షోనాథుఁ డెవ్వోట నీ
వనితారత్నముఁ దాఁచెనో? బలిముఖ ♦ వ్రాతంబు వే రోయఁగా
ననువౌ కాలము డాసె మానుమిఁక నీ ♦ యారాటముల్ రాఘవా!ఁ ౪౯౭

లయగ్రా॥ క్షీరజలరాశిఁగని ♦ యారకయ తెమ్మనిన, మాటపలు కొడుటకు ♦ నేరకయ తానే
తేర రహినుండ వెర ♦ వార నటు లానయిడ, కోరిమిని మందరము ♦ నార భరియించెన్
వీరులగు వేల్పుల సు ♦ రారులను చేర్చికొని, ♦ వారకమథించియె చొ ♦ కారమగు వెన్నన్
శ్రీరమణిఁ జెందె హరి ♦ ధారణిని కార్యములు, తేరకు ఫలింపవు వె ♦ తారపడకున్నన్

మ॥ తన సంకల్ప వికల్ప మాత్రమున భూ ♦ తశ్రేణితో లోకముల్
తనియంజేసి హరించు శక్తిగల ని ♦ త్య శ్రీవిభుం డెప్పుడున్
ఘనచక్రాదులఁ బూనియే దనుజులం ♦ గారించి లోకత్రయం
బును రక్షించుచునున్న వాఁ డిదిగదా ♦ ముఖ్యంబు మాన్యాలికిన్ ౫౯౯

చ॥ త్రిపురములన్ దహింప మదిఁ ♦ దేకువఁ జేసిన శూలి యోచనల్
తపము నుదాత్త యత్నము ను ♦ దంచిత యానముఁ దక్క దివ్యమౌ
నుపకరణంబులున్ విసఁగ ♦ నూహ మొనర్ప మతింప శక్యమే?
తపనకులాగ్రగణ్య! ఘన ♦ ధర్మ శరణ్య! తలంచి చూడుమా. ౫౦౦

తే॥ పలు తెఱంగులఁ బలుముఖ ♦ ప్రాణహితులఁ, తోడ నాలోచనముచేసి ♦ తోడుగొనుచుఁ
బోవఁదగు నదనునఁ బోయి ♦ పోరొనర్ప, జయము చేకుఱు ననుటకు ♦ శంకలేల?

చ॥ నిలువర మొందఁగా ధరణి ♦ నిర్మల ధర్మము నిల్పఁబూని రా
కలిమిఁ ద్యజించి కానఁ గడ ♦ గండ్లు గడించిన నీకుఁగాక యీ
పలువలు రేయిద్రిమ్మరులు ♦ పాపహితాత్ములు క్రూరచేష్టలే
చెలువని యెంచినట్టి దృఢ ♦ చిత్తులు వారికిఁ గీర్తి యబ్బునే? ౫౦౨

ఉ॥ పావని ధాత్రిపుత్రి ♦ పశు ♦ బాములు బాములనొంద సౌఖ్యమో
దావలి నొందు; నీకుఁ గల ♦ యాఱడి యాఱడివోవు; నిచ్చలున్
దేవ మునీంద్ర సంతతి ప ♦ దింబది సారులు వేఁడ వారి ర
క్షావిధి నిర్వహించుచు ఘన ♦ కా యపవాదులు? రాఘవల్లభా! ౫౦౩

ఉ॥ తమ్ముఁ డిటుల్ వచింప నవి ♦ తథ్యముగా మది నిశ్చయించి శాం
తమ్ము వహించె వర్షఋతు ♦ దర్పము తగ్గె శరన్మహంబు మొ
త్తమ్ముగ లేచె నోజగొని ♦ ధారణి వంశ పరంపరాత్తవి
త్తమ్మగుఁ గాదె? స్త్రీలకు స్వ ♦ తంత్ర దశల్ గలవే జగంబునన్? ౫౦౪

శరత్కాల వర్ణనము

ఉ॥ కొంకొక యించుకంత మదిఁ ♦ గూర్పక యర్థుల కిచ్చియిచ్చి కూ
లంకష లట్లు రిక్తత న ♦ లంగెడు-చో నొక యర్థి రాఁగ ల
జ్జా కురితాననంబు తెల ♦ లైన తెఱంగునఁ గాలమేఘముల్
బింకము దక్కి ఘోషములు ♦ వీఁగఁగ వెల్లన యయ్యె నయ్యెడన్ ౫౦౫

ఉ॥ మేదిని మేలుకీళ్లధిగ ♦ మింపఁగఁ డెల్పు శ్రుతుల్ పఠించి క
ర్మాదుల పద్ధతుల్ తగు ఫ ♦ లావళి శీలన చేసిచేసి జ్ఞా
నోదయ మొందునంత నడి ♦ యొందు నవిద్యవిధిన్ శరత్సమా
సాదనవేళ నంధతమ ♦ సంబు పలాయన మొందె మబ్బుతోన్. ౫౦౬

శా॥ వీరశ్రేష్ఠు లొనర్చుచుండిన సమి ♦ ద్వ్యాపారంబు శాంతించుచో
భేరీ ధ్వానములంబలెన్ జలద గం ♦ భీర ధ్వనుల్ శాంతిలెన్
నారాచంబులఁబోలె దుంపురుల వి ♦ న్యాణంబులున్ శాంతిలెన్
నారాజీ లయిందు దాఁగినక్రియన్ ♦ జాటొందె శంపా లతల్. ౫౦౭

తే॥ గిరుల చఱియల దరులఁ గొ ♦ ప్పరములందు, వజ్రులొడ్డిన సెలయేళ్లు ♦ వట్టిపోయె
న త్తఱిం గొండ లుత్తరీ ♦ యంబు నంత, రీయముం గట్టిపిడిన ♦ రీతిఁ గ్రాలె. ౫౦౮

తే॥ జలదములు పర్వతోపరి ♦ తలములందు, వ్రాలి కురియ నాకసపు ని ♦ ర్మలినమగుచు
న్యాయపథమునఁ గూర్చి స ♦ న్మార్గవృత్తి, వ్యయముచేయు ఘనుని కల్మి ♦ వలె వెలింగె

మ॥ మద మాతంగ సమాజముల్ బెరయు సా ♦ మ్యంబంది జీమూతముల్
చదలం దెల్లెడఁ గ్రమ్మియుండి తెర వ ♦ స్త్రంం బూడ్చు విన్నాణమై
యొదుఁగంబాఱఁగ నర్తకీ వదన బిం ♦ బోన్మేషముంబోలె నొ
ప్పిదమై వెల్వడి వెల్గెఁ జంద్రుఁడు నభో ♦ వీథిన్ మహోల్లాసుఁడై. ౫౧౦

చ॥ పసిమి కడాని రంగుగల ♦ వాలుగకంటుల గబ్బిగుబ్బలన్
నసిగ నలంది తెమ్మగొను ♦ చందన పంకము లాఱిపోవఁగా
శ్వసనుఁడు పుష్పితా తతుల ♦ పైఁబడి నీరములాడి నెండియున్
మిసికినఁ దాఁకుడొందునని ♦ మెల్లన మెల్లన వీచె హాయిగన్ ౫౧౧

తే॥ దాశరథి చింత దొలఁగింపఁ ♦ దగినయదను, దొరకె మేమును జనకజ ♦ నరయ నేగు
[illegible]రమని పోవుక్రియ దివి ♦ బారుగట్టి, నలువ తేజీలు నలు వలం ♦ కుల[illegible]బాఱె

కవిరాజ॥ ఛేలిపుల నీరము సాధుతపస్వుల ♦ చిత్తములంబలె నిర్మలమై
పరఁగెను తూలనుపై నిడుమా యని ♦ పల్కిన మాత్రనఁ బొక్కులు ని
బ్బరముగ లేచెడు లే యడుగుల్ గల ♦ పాయపుఁ జెల్వల కాటుకరం
గారసెడు కన్నుల కై వడి నందలి - యుల్పలు మిక్కిలి మిట్టిపడెన్ ౫౧౩

చ॥ ముదిరిన పంకజంబు లోక ♦ మూలకు వ్రాలి చిరాకు నొంది యొ
ప్పిదము తొలంగు కామినుల ♦ పేద మొగంబులఁ బోలియుండె న
ల్లఁదనము నొందు పూవులఁ జె ♦ లంగి వెలింగెడి నీరుపిప్పలుల్
చిదియఁగఁ బిల్చఁగా వెలయు - చెల్వల యోష్ఠము వోలె రాజిలెన్ ౫౧౪

సీ॥ పిన్నబాలకు లొజ్జ - సన్నిధి నాతని, బెత్తంబునకు లొంగి - భీతితోడఁ
బలువిధంబులు గల - పాఠముల్ గొంతెత్తి, యఱచుచు నుండెడి- తెఱఁగుదోఁప
వర్షర్తువునయందు ♦ పరిపరి తెరువుల, బెకబెక లాడెడు ♦ భేకనికర
మా శరత్సమయాన ♦ నంతటఁ దమతమ, కలకలంబులు మాని ♦ పలుకకుండె

తే॥ తమ వచోనైపుణికి ♦ గౌర ♦ వమును ఫలము, గొఱలకుండు సదస్సుల ♦ గ్రుక్కుమిక్కు
మనక మౌనమే భూషణ ♦ మనుచునుండు, చతురులగు బుద్ధిమంతుల ♦ చందమమర

తే॥ వాన వెలిసిన యంతట ♦ బర్హములను, ముడుచుకొని విసుగున దుఃఖ ♦ మును భజించి
నెమలి గుంపు తెల్లడ ధర ♦ శోకమూరి, చందమునఁ జింతతోఁగూడి ♦ కుందుచుండె.

చ॥ జలనిధి వీచికా కరము ♦ చాఁచి జలంబను వల్వ నీడ్చి ప
త్నులఁ గవఁ గూడ లాగికొను ♦ తోయమునం గనుపట్టు; వాహినుల్
పొలుపుగ భర్తతోఁ గలిసి ♦ పూర్ణసుఖంబులఁ దేలి మోదము
దెలువఁగ నవ్వెనో యనఁగఁ ♦ దేలెను ముత్తెము లంతటంతటన్. ౫౧౬

చ॥ ఎఱయికచేఁ బడంతుక ల ♦ హీన మనోహర వర్ణమొందు న
వ్వడువున సద్విధుల్ వినెడు ♦ భక్తులపోలికఁ బోఁకమ్రాఁకులం
దడరి రహించునట్టి గెల ♦ లద్భుత రీతిగఁ బైఁడి నన్నియం
బడసెఁ గ్రమంబుగా జనుల ♦ భావన హెచ్చగునట్లు నదిన్ వడిన్. ౫౧౭

తే॥ చాలకాలంబు నీటనే ♦ గ్రాలుచుంటఁ, జలికి నోర్వక లేయెండ ♦ చిలుకునట్లు
తటములం జేరి సుఖముగాఁ ♦ దనిసి కూర్కె, నక్ర సంఘంబు లాదండ ♦ వక్రగతుల.

తే॥ కొసరి మాటాడు చిలుకల ♦ కొమరు గలిగి, సొలయు తేంట్లను నలకల ♦ సొంపుగలిగి
తలిరు టాకుల చేల యం ♦ దంబు గలిగి, తను లతాంగుల కై వడిఁ ♦ దనరె లతలు. ౫౨౦

తే॥ తమవలన నుద్భవించు ము ♦ త్యములు స్త్రీల, పలువరుసతోడ సామ్యంబు ♦ పడయకునికి
వారిమొగములఁ గన నాన ♦ వాటి యడుసు, లోన మునిఁగె నాళుకష్టులు ♦ కానరావు,

తే॥ పద్మలతలు వర్ధిల్ల నా♦పత్త్రిములను, మఱుఁగుగొని లోభులంబోలె♦మఱుఁగువడఁగ
ద్వారముల మూసికొని లోనఁ♦జేరుకొనియెఁ, గర్కటములు కర్కటులతోఁ♦గలసిమెలసి

రా. కిష్కింధా పటలము. (౧౩౬)

ఉ॥ వెన్నెలకాలముం జనఁగ ♦ వీరుఁడు రాముఁడు తమ్ము లక్ష్మణున్
గ్రన్ననఁ జూచుచున్ గడువు ♦ కాలము మీఱియు నింత నిద్రమై
నన్ను దలంపఁ డియ్యెడకు - నర్మిలిరాఁడు కపీంద్రుఁ డేమి యీ
మన్నన? యేమిగాఁ దలఁచె ♦ మానసమందు మదించి? తమ్ముఁడా!

ఉ॥ పొందఁ గడిందియైన కపి ♦ భూస్థలి నీ పగిదిన్ సుఖంబుగాఁ
బొందియు గౌరవంబు దల ♦ పోయఁడు శీలము జార్చె ధర్మమున్
డెందమునన్ గణింపఁడు ప ♦ టిష్ఠతఁ జేసిన మేలు నెంచ కి
ట్లొందిన నొందుఁగాక కని ♦ యున్ మన విక్రమ మింత యెంచఁడో?. ౫౨౪

ఉ॥ రాజ్యసుఖంబులన్ మరఁగి ♦ రాఁడు కృతఘ్నుఁడు సౌహృదంబు న
ప్రాజ్యముగాఁ దలంచె జన ♦ పాళికి ధర్మము సత్యమెల్లెడన్
భాజ్యముగాఁగనుండ నది ♦ పాసిన పాపిని ధాత్రిఁ గూల్చుటల్
ద్యాజ్యముగాదు వానిహృద ♦ యస్థిర నిశ్చయమున్ గ్రహింపుమా. ౫౨౫

శా॥ ఉగ్రక్రూరుల సంహరించి ధర ధ ♦ ర్మోద్ధారణం జల్పఁ బ్ర
త్యగ్రస్ఫీత నిశాత సాయక నికా ♦ యం బుండె; దుర్వారుఁడై
వ్యగ్రుండై మనచెంతనే కలఁడు ప్రే ♦ తాధీశ్వరుం డింకనో
సుగ్రీవా! మిముచంపుశక్తి కలదం ♦ చుం బల్కుమా ధీరతన్. ౫౨౬

తే॥ విసముఁబోలు క్రూరులఁ జంప ♦ దోసఁగుగాదు, పుట్టుకన్ వచ్చిపుడుకలఁ♦బోవుననుట
యైమలోఁ లేని దేఁబది ♦ యందురాద, యనఁగ నున్న సుగ్రీవున ♦ కానఁ బలుకు ౫౨౭

శా॥ మీ కిష్కింధయు మీప్రజా సుఖములున్ ♦ మీపాలనా పద్ధతుల్
మీ కల్యాణులు మీరు బంధువులతోఁ ♦ మేలొందఁగా నెంచు చో
నే కైలాటము లేక రండు కృత మూ ♦ హింపుండు రారేని నా
యీ కోదండ విముక్త ఘోర శర వ ♦ హ్నిధ్మంబులై చావుఁడీ. ౫౨౮

మ॥ మనకంటెన్ బలవంతులైన విభులన్ ♦ మాటాకుగాఁ గాంచ నె
న్నిన ముల్లోకములన్ బలాఢ్యు లెచటన్ ♦ నీకన్న లేరన్న వ
క్కణయున్ వారికి నాటునట్లు దెలుపం ♦ గాఁ గోరెదన్ వైళమే
చని యావీరుల యూహ మెట్టిదియొ తె ♦ స్సంగాంచి చర్చింపుమా. ౫౨౯

చ॥ మఱియొకమాట తొట్టపాలి - మన్నన నీతులు సెప్పి యవ్విధుల్
తెలిపిని గూర్పకున్న వడిఁ ♦ ద్రెక్కొనఁ జూడకు వారి భావముల్

నెఱవుగ నాకుఁ జెప్పుమని ♦ నీరజనేత్రుఁడు కీర్తి భూషణుం
డుఱవుగ నాడి తమ్మునిస ♦ ముజ్జ్వలత పద్ధతి వీడుకొల్పఁగన్. ౫౩౦

ఉ॥ పొదలఁబూని యన్నపలు ♦ కాదట మ్రొక్కి యతండు వేదనా
సాదిత వేగుఁడై తన వి ♦ శాల భుజంబున విల్లు నట్టియ
శ్రీద నిషంగముం జెలఁగఁ ♦ జిత్తమునం దన యన్న పాదముల్
మోదిల నుంచి తాఁ బయన ♦ ముం బొనరించె మహోగ్ర శౌర్యుఁడై

శా॥ రామాజ్ఞంగొని లక్ష్మణుండు సుకుమా ♦ రశ్రేష్ఠుఁడేయయ్యు దు
ర్భీమ ప్రోత్థిత వేగుఁడై మనుపు సు ♦ గ్రీవుండు కొంపోవు నీ
మామార్గంబును వీడి యెట్టయెదురౌ - మ్రాఁకుల్ ధరిత్రీధర
స్తోమంబుల్ పొడిగాఁగ ద్రొక్కి నొక క్రొం ♦ ద్రోవన్ విస్మృష్టించుచున్.

తే॥ అంఘ్రిఘట్టనచే మేరు ♦ వంత లోఁతు, పర్వతంబులు భూమియుఁ ♦ బల్లు వడిమె
నిలను భరియించు దర్వీక ♦ రేంద్రుఁ డపుడు, కన్నులకుఁ బరీక్షింపఁగఁ ♦ గానఁబడఁగ.

తే॥ అమితవిక్రముఁడగువాలి ♦ యనుజుఁగూర్చి, యరుగు మనుకులతిలకుని ♦ యనుఁగుఁ
వేగ మరయ నొప్పెను సాల ♦ భేదనంబు, సేయఁబోయిన శ్రీరామ ♦ సాయకమన [దమ్ము

మ॥ ఒకదిజ్నాగము శాబకమ్ము చనఁగా ♦ నూర్పుచ్చుటం గాంచి వే
ఱొక దిజ్నాగము తోడితే నరయ వే ♦ గోద్యుక్తమై యేగు తోఁ
పికతో లక్ష్మణుఁ డేగుచుండెఁ గృతముల్ ♦ వే జార్చు సుగ్రీవు చి
ట్టకముల్ రామునిమీఁది భక్తియును నె ♦ ట్టం దన్ను బిట్టార్పఁగన్. ౫౩౫

తే॥ పూర్వగిరినుండి పశ్చిమ ♦ భూధ్రమునకుఁ, బరను నాజ్ఞచేఁ జను భాను ♦ భంగి నార్యు
నాజ్ఞ సౌమిత్రి ఋశ్యమూ ♦ కాద్రి నుండి, కీశవరుఁ డుండు కిష్కింధ ♦ గిరికి నేగె

తే॥ రామునుండివెల్వడు బాణ ♦ రాజ మనఁగ, వడిగఋశ్యమూకమునుండి ♦ ప్లవగ గిరికి
నేగులక్ష్మణుఁడొప్పె మృ ♦ గేంద్ర మొండు ,కొండ కొండకు లంఘించు ♦ కొమరు దోఁప

తే॥ ఇట్లు కోపంబుతో వచ్చు ♦ నినకులేశుఁ,గాంచి ప్లవగులు కాలుని ♦ గన్న పగిది
గడగడ వడంకి యంగదుఁ ♦ గాంచి రాము, తమ్ముఁ డరుదెంచె నుగ్ర ♦ విధాననుడు

ఉ॥ పౌరుషవంతుఁడైన రఘు ♦ వర్యుని తమ్ముని రాకపుం గతం
బారయ డాసి డాయక ము ♦ ఖాబ్జ విలక్షణ మూహసేసి ప్రా
గ్భార లఘుప్రకారుఁడయి ♦ పాటి పితృవ్య గృహంబు చొచ్చి యం
దార వినూత్న భోగముల ♦ నందు కపీశ్వరుఁ గాంచె గ్రక్కునన్. ౫౩౯

మ॥ నల నిర్మాణ వినూత్న భాస్వదురు ర ♦ త్నస్ఫీత విద్యుత్ప్రభా
స్ఖలన భ్రాంత సురాక్షతారమగు నా ♦ సౌధాగ్ర భాగంబునన్

గలిత ప్రస్తరమందు తోయ్యలులు రా ♦ కాచంద్రబింబాననల్
లలిఁ బాదంబుల నొత్త నిద్రగొను హే♦ లాలోల సోన్మత్తునిన్. ౫౪౦

శా॥ సుజ్ఞానాఢ్యులు రామలక్ష్మణులు సం ♦ శుద్ధాత్మ లీయంగఁ దా
నాజ్ఞాచక్రముతోడ నాసవము నిం ♦ పారంగ సేవించుటన్
బ్రాజ్ఞత్వంబు దొఱంగువాని విలస ♦ ద్భవ్య ప్రభారాశి స
ర్వజ్ఞ గ్రావము మేరు భూధర గుహన్ ♦ బన్నుండెనా నొప్పుచున్. ౫౪౧

మ॥ లలితామోదక పాటలీ వకుళ క ♦ ల్హారాబ్జ సంఘంబులన్
విలసచ్చందన చర్చలన్ గచభరా ♦ విర్భూత గంధంబులన్
లలనాచ్ఛాంగ విశేష వాసనలఁ దా ♦ లఁకించి యామోదియై
నలువొందం దిరుగాడు గంధవహు నా ♦ సందించు నిద్రాలసున్. ౫౪౨

మ॥ మధురాలాపలు విద్రుమాధరలు భా ♦ మారత్నముల్ సేయు న
మ్మధురాలాపములన్ ఫలోష్ఠ సుధలన్ ♦ మందస్మిత జ్యోత్స్నలన్
మధువుం ద్రావి వికారచేష్టలను కా ♦ మంబున్ మదంబున్ మనో
మథనంబున్ గురునిద్ర విస్మృతి యన - న్మాంద్యంబు గొన్నాతనిన్. ౫౪౩

ఉ॥ కుండల హార సన్మకుట ♦ కూట మరీచులు తెల్లమేనిపై
నిండుటచే దినేశ్వర వి ♦ నిర్మల దీధితి పుంజముల్ మహో
ద్దండతఁ బర్వ రాజిలు ను ♦ దార మహీధర చక్రవర్తి నా
నుండెడువాని నిద్రగొని ♦ యుండెడు వానిఁ బ్లవంగ వల్లభున్. ౫౪౪

తే॥ కాంచి తారాసుతుఁడు సమీ♦పించి కేలు,దోయి శిరమునఁ గీలించి♦ తొడరి మేలు
కొలుప యోచించి హితవాక్య♦ములు శ్రవములఁ, బడఁగ గంభీరరవమునఁ- బలికె నిట్లు

మ॥ ఉరుకోపంబు మొగంబునం దెలియ న- త్యుగ్రాత్ముఁడై లక్ష్మణుం
డరుదెంచెన్ రభసాతిరేకమున బ్ర - హ్మాండంబె యూటాడఁగాఁ
జరుపందగ్గది యేది? నీదగు నభీ - ష్టంబిప్డు తెల్లంబుగా
నరయం గోరుచునున్నవారు కపు ల - త్యంతంబు విభ్రాంతులై ౫౪౫

మ॥ కఱ లేకొప్పెడు రాజ్యసంపద బలా - త్కారంబుగా లోఁపఁగాఁ
గొఱలేకుండ సురాసవంబులు మతిం - గుంచింపఁగా దేహమున్
మఱచెన్ మాటయు స్నేహమున్ మఱచె నే - మంబొప్పఁ దారాసుతుం
డఱిదిం దెల్పిన వాక్యముల్ వినఁగలే - కుండెన్ గపీంద్రుం డటన్. ౫౪౬

మ॥ కలభంబున్ హరిపోతముం జెనయు నా ♦ కపిస్వామి శ్రోత్రంబులు గాఁ
గల కార్యంబిట నెంత యొత్తు రుఁడు నెర ♦ గాదంచుఁ దత్త్వజ్ఞఁడున్

లలితాచ్ఛ ప్రతిభాధ్యుఁడుం గపికులా ♦ లంకారుఁడౌ మారుతిం
గలియంగా నగుసంచు గ్రమ్మతిలె వే ♦ గిస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. ౫౪౮

ఆ॥ హనుమతోడఁ గలిసి ♦ యతనిఁబోలిన కపి, వరులఁ గలిసి మరలి ♦ బయలుదేఱి
తల్లి తార యున్న ♦ తత భర్మగేహంబు, చొచ్చె నామె వలసఁ ♦ జొచ్చెనరయ. ౫౪౯

తే॥ చేరి జరిగిన వృత్తాంత ♦ మారఁ దెలిపి, భావి కర్తవ్య మేమని ♦ ప్రశ్న సేయఁ
జెడుగు సేసి తప్పికొనఁగఁ ♦ గడఁగినారు, తప్పి ప్రతుకుట గలదె కృ♦తఘ్నులకును. ౫౫౦

ఉ॥ సేనలఁ గూర్చుకొంచుఁ దను ♦ చేరఁగ రండని మీరు జానకీ
జాని వచించు నాగడువు ♦ జార్చిన నాయువు జాఱుసంచు ము
న్నే నయమారఁ దెల్పితి బ ♦ యిం దగినట్టులె విస్మరించుచున్
గాని పథంబుఁ ద్రొక్కితిరి ♦ కాఁగల దేమిఁకఁ గీడు లెక్కఁగన్. ౫౫౧

ఉ॥ వాలి కడింది యాయువు స ♦ వారణరీతి జముండు కైకొనన్
గోల నొకండు తాఁబఱపి ♦ కోరిన రాజ్య విభూతి నిచ్చు నా
భీలగుణుండు రాఘవుఁ డు ♦ పేక్ష యొనర్పఁగఁ దగ్గవాఁడటే!
మేలును విస్మరించుటలు ♦ మీకె తగుం బలు మాట లేటికిన్? ౫౫౨

చ॥ తన సహధర్మచారిణి ను ♦ దారుఁడు రాముఁడు పాసి కానలన్
ఘనతర చింతఁగుంది తన ♦ కాయముపై విసుగొందుచుండ మీ
రనువుగ భార్యలం గలిసి ♦ యాదట నోవని భోగసంపదల్
గొని పరిమత్తతన్ వికృత ♦ ఘూర్ణ మనస్కుల రై తి రేమనన్. ౫౫౩

ఉ॥ తప్పితి రాడి మిక్కిలి కృ ♦ తఘ్నులరై తిరి పాప పుంజముల్
గుప్పునఁ జుట్టె బుద్ధులును ♦ కూడని త్రోవలఁ బట్టెఁ జేయఁగా
నిప్పు డొకండు గల్గునె? మ ♦ హీంద్రుల తోనని సేయ నెంచుచోఁ
దప్పక చచ్చువారలని ♦ తార కటూక్తుల మందలింపఁగన్. ౫౫౪

ఉ॥ కోఁతులు పాఱి గుంపుగొని ♦ కోట కవాటము మూసి ప్రస్తర
వ్రాతము వృక్షజాలముఁ గ ♦ వాట బలంబుగఁ బేర్చి మించి తా
నీతలి కేగుదెంచిన స ♦ హింపక మర్దనసేయ వృక్ష సం
జాతము గుండ్లు గుట్టలు న ♦ సంబునఁ దాలిచి పొంచి నిల్వఁగన్. ౫౫౫

ఉ॥ వానరులా కవాటమును ♦ బంధనసేయుటగాంచి లక్ష్మణుం
డీనియతుల్ స్వరక్షణ వ ♦ హించుటకా? యని కోప సంచల
న్మానసుఁడై యలంతిగను ♦ నవ్వి యుపేక్ష్యము చేసి లక్ష్మికిం
దానకమైన పూఁతె పద ♦ తామరసంబునఁ ద్రోవఁ దాఁచెంగన్. ౫౫౬

ఉ॥ అంతటఁ గోట వాకిలియు ♦ నానికఁ బేర్చిన తాలు అప్పలున్
సంతసమైన గోడలును ♦ చయ్యన గూలెఁ బ్లవంగరాజి దా
వంతపడంగ లక్ష్మణుని ♦ పావన పాదము సోఁకి ఘోర దు
ర్దాంత పురాఘ పుంజములు ♦ తాఱి సమూలము గూలుకై వడిన్. ౫౫౭

చ॥ బలమగు కోట వాకిలియుఁ ♦ బ్రస్తర కుడ్యము లయ్యలంగముల్
సులభముగా రుటంబు చెడి ♦ క్షోభముఁ గూర్చుచు దిక్కుదిక్కులన్
మలయఁగఁ గాంచి వానర స ♦ మాజము భీతిని తల్లడిల్లుచున్
దొలఁగి చనెన్ సరాలు మని ♦ దూరముగాఁ దమ జీవరక్షకై. ౫౫౮

చ॥ మెఱపును మబ్బు లేక తల ♦ మీఱిన ప్రాఁదినివోలె లక్ష్మణ
స్ఫురమరు పాదతాడనము ♦ సోఁక నలంగిన కోటగోడ లో
త్తొరవుగఁ గూలఁ గ్రిందఁగల ♦ యోధుల అొమ్ములు మస్తకంబులున్
బరిపరియై యడంగఁ గని ♦ పాఱిరి తక్కినవారు భీతిమై ౫౫౯

చ॥ తెలుపఁ గడింది యైన పెను ♦ దెప్పరమందిన వానరావళుల్
కలఁగి కకావికం బఱచి ♦ కాఱియఁ గేకలువెట్టఁ బట్నముల్
జెలువుగ మందరాచలము ♦ చిల్కిన య త్తఱి నార్భటించుచున్
జలచరరాశితోఁ గలఁగు ♦ సాగరముంబలె బిట్టు ఘూర్ణిలెన్. ౫౬౦

ఉ॥ ఈగతివానరుల్ కలఁగి ♦ యిచ్చ తెఱంగునఁ బాఱి తత్పురిన్
నీఁగి సమీప పర్వత వ ♦ నీ కుహరాంతర భూములన్ వడిన్
డాఁగఁబురంబు దట్టముగ ♦ డంబుగఁ బంబిన ధూంబు బృందముల్
నీఁగు నభంబు నా సొగసు ♦ నీఁగి బిసోరన నుండె న త్తఱిన్. ౫౬౧

ఉ॥ అంతట రాము నానతియె ♦ యాకృతి గొన్న విధాన నూర్మిళా
కాంతుఁడు రాజవీథి ని ది ♦ గాలుసఁ జొచ్చుట చూచి తారతో
మంతన మాడుచున్న కపి ♦ మంత్రులదే యదె వచ్చె వచ్చె వీ
థ్యంతరముం భజించె నిఁక ♦ నయ్యోడి దేమని కేకవెట్టఁగన్. ౫౬౨

ఉ॥ అయ్యోడ నంజనీతనయుఁ ♦ డంగద మాతను గాంచి తల్లి! యా
యయ్య మనంబు నూనమున ♦ కన్నను కోమలమౌను గాన వె
దియ్యక నీవ యేఁగి యరు ♦ డెంచెదు వాకిట నడ్డగింపుమా
యియ్యది చేయఁదగ్గ పని ♦ యిన్వాలికిం గనుపచ్చి, చూడఁడున్. ౫౬౩

చ॥ అనపుడుఁ దార యిట్టులను ♦ నంతటి భీతి యిఁక దేల? యేనె యా
తనిఁ గని మాటలాడి చెడి ♦ దంబగు కోప మడఁగఁజే సెదన్

జనుఁడన వారు దవ్వులకు ♦ జక్కున నేగిరి పుష్పవేణులా
వనితలు చుట్టిరా నరిగె ♦ వారక తారయుదార ధీరతన్. ౫౬౪

చ॥ మదగజ సన్నిభుండయిన ♦ మాన్యుఁడు లక్ష్మణుఁడంతఁ గిశరా
ట్పదవిని చొచ్చి యంతిపురి ♦ బంగరు వాకిలిఁ జేరఁ బోవ ష
ట్పదముల లాగు నై జనుగు ♦ బంధుర వాసన గల్గుపెన్నెఱుల్
పొదలు వరాంగనా మణి ప్ర ♦ ఫుల్ల జలేజ దళాక్షి తారయున్. ౫౬౫

ఉ॥ కాంచిన వారి దిట్టముగఁ ♦ గట్టఁగఁ జాలిన దేహకాంతియుం
బ్రాంచిత చంద్రికా నిభ ద ♦ రస్మితమున్ మఱి కల్గు లేదనం
గాంచిన కౌను లేఁగొమరు ♦ గన్న చనుల్ గురువంపు నెన్నడల్
మించిన కన్యకల్ బలసి ♦ మేవడి రాఁ జనె వాలి దారయున్. ౫౬౬

సీ॥ మేనఁదాల్చిన మేటి ♦ మినిమిసా మిఁడా నగల్, పల్లు నమ్ముల వలె ♦ వెలుఁగుచుండ
కాలి యందియలును ♦ కౌను మేఖలలును, జేజే నినాదముల్ ♦ సేయుచుండ
పలుపలు తెఱఁగుల ♦ వంగిన ముంగురు, లరిది లెక్కింబుల ♦ ట్లందగింప
గజ్జెల రవములు ♦ ఘన భేరి ప్రెనాఁతగఁ, బెఱుఁదులు మెఱవడి ♦ యారదములుగ

తే॥ బొమలుబిండ్లుగఁగన్నులఁ♦నమ్ములుగసమరి,యతా నటింబను సైన్యమ♦యోగ్యసఘునలమఁ,
గినుక వదలి మోమును వంచు ♦కొను లెకాత,వారిఁదేలిచూడఁగసర♦వాయిగొనియె.

చ॥ మొగమును వాంచి కార్ముకము ♦ భూస్థలి నూని సుమిత్రసూతి యా
తగవున సత్తగార్ల పెను ♦ దండున నిల్చిన క్రొత్త యల్లుఁడట్ల
పగిదిని కొంకునొంది నిలు ♦ నం బగిశుద్ధ మహాత్మ తార కో
డిగములు లేని సిగ్గును గ ♦ డించుచు లక్ష్మణుఁ గాంచి యిట్లనున్. ౫౬౭

ఉ॥ వీరకుమార! నిష్ఠమెయి ♦ వేయి సమల్ తప మాచరించినన్
మీరలు మమ్ముబోఁటి గృహ ♦ మేధుల యిండ్లకు వత్తురేమి? మీ
శ్రీరమణీయ పాద సర ♦ సీరుహముల్ వహియించి మాగృహం
బారఁ బవిత్రమయ్యెఁ బురు ♦ షార్థము లెల్ల లభించె మాకిటన్. ౫౬౮

ఉ॥ నీమహితోగ్రమూర్తిఁ గని ♦ నిల్వక కోఁతులు భీతిచేత ది
క్కామొగమయ్యె నీకడఁక ♦ కారణ మారయలేము తెల్పవే
రామపదాంబుజంబు లను ♦ రక్తి సతంబు భజించు నీవ యా
స్వామిని యొంటిమై విడిచి ♦ వచ్చితివేల? కుమారసత్తమా! ౫౭౦

శా॥ సంగీతంబునకంటె నింపయిన వా ♦ చాస్ఫూర్తిచే దార స
ర్వాంగీణ ప్రశ్నముంబు గూర్చు పగిదిన్ ♦ వాచింప సౌమిత్రి సా

రంగాంకుండు దినంబునన్ వికలుఁడై ♦ రాగన్ వెలుంగారు తా
రంగాంచంగ వెసన్ సుమిత్ర మదికిన్ ♦ రా నొందెఁ బెందుఃఖముల్. ౫౭౧

ఉ॥ మంగళసూత్రమూడ్చి కుసు ♦ మంబులఁ దాల్పక రత్నభూషిత
స్వాంగము వెల్తినొందఁ గల ♦ పంబు లలందుట మాని యున్న తా
రాంగన వాలకంబు గని ♦ యత్తఱిఁ దల్లుల యిట్టి దుస్థితుల్
చంగునఁ జిత్తముం దగుల ♦ జాలిని కన్నుల నించె నశ్రువుల్. ౫౭౨

చ॥ ఇటువలెఁ దల్లు లిద్దఱును ♦ హీనదశన్ భజియించియుండు ర
క్కట! యని జాలిఁదూలి కలఁ ♦ కం గొని యేమియుఁ దోఁచకుండి సం
కటపడి ప్రశ్న సేయ నోడి ♦ కంబున నుత్తర మీయఁ కుంట యొ
క్కటఁ దగుధర్మసంగతము ♦ గాదని తారను గాంచి యిట్లనున్. ౫౭౩

చ॥ రవిజుఁడు మన్న తాను దన ♦ రాణువతో ధరణీతనూజ నీ
భువి సకలంబు రోసి సతి ♦ పోబడి తెల్పెద నంచుఁ జెప్పి తా
నవలను రాని కారణము ♦ నారసి రమ్మని పంపు జానకీ
ధవుని యనుజ్ఞ వచ్చితిని ♦ దాని నిజస్థితి దెల్పుమా యనన్. ౫౭౪

తార లక్ష్మణుని సమాధానపఱచుట.

ఉ॥ పిన్నలు తప్పొనర్చు తఱిఁ ♦ బెద్దలు సైరణ సేయుటొప్పు మీ
కన్నను మిన్న లేరు కని ♦ కావ దినేంద్రసుతుండు దూతలం
బన్నుగ వేఱువేఱుగను ♦ పంపె భువింగల యెల్ల సేనలన్
గ్రన్ననఁ దేర వారలకుఁ ♦ గాచెను గాక కడంక మానెనే? ౫౭౫

ఉ॥ కోఁతుల గుంపుఁ దెచ్చుటకుఁ ♦ గోట్లకొలందిగ దూతలేగి రా
దూతలు రాఁగలట్టి తఱి ♦ దూరము లేదు భవత్పదాంబుజ
ధ్యాతలఁ గాచు కార్యమునఁ ♦ దల్లిని బోలిన మీరు పూర్ణ వి
ఖ్యాత యశుల్ సహింపఁదగు ♦ నట్లు సహించుటె గొప్ప ధర్మమా. ౫౭౬

ఉ॥ తప్పులు సేయకుండు నెడ ♦ దండన కర్తలు గల్గ రీభువిన్
దప్పులు లేనివారి యెదఁ ♦ దన్నుటకంటెను తప్పు సైఁచుటల్
గొప్ప యటంద్రు మిత్రులకుఁ ♦ గోరినవెల్ల నొసంగి వానిచేఁ
దప్పొక యించుకైనఁ దమ ♦ తప్పెగదా యని సైఁపఁగాఁదగున్. ౫౭౭

ఉ॥ సత్యమనస్కులై యరిని - చంపి సుఖాస్పదమైన రాజ్యమున్
నిత్యముగా నొసంగితిరి - నీరజనేత్రకు మీరుపోరుచోఁ
బ్రత్యయమొప్ప మీకునయి - ప్రాణము లీయఁ దయేని యట్టి సాం
గత్యము నేతిబీఱయగుఁ - గాక నిజంబగు సౌహృదంబొకో? ౫౭౮

ఉ॥ ఇమ్మగుమేలు మీవలన - నిచ్చ గడించినవాఁడె మిమ్ముపే
క్ష్యమ్మొనరించునేని యధ - మాధముఁడై చెడు నంతెకాక లో
కమ్మున నెద్దడిం గుడిచి - కష్టము నొంది పరమ్మునందు ని
త్యమ్మగు సౌఖ్యసంపదలఁ ♦ దన్నికొనుం దనకాలఁ దానుగన్.   ౫౭౯

ఉ॥ మేటి కపీంద్రుఁ గూల్చినది ♦ మీశర మొక్కఁడె కాదె? నేఁడు దై
త్యాటవులం దహింపఁగ స ♦ హాయుఁడొకం డది యేల మీకు? మీ
జోటిని దాఁచియున్న నెల ♦ వ్రం జెలువంగలరే యనన్య మీ
పాటియొనర్ప నర్హులుభ ♦ వత్పరిచారకు లివ్వనాటకున్.   ౫౮౦

మ॥ అని యింద్రాత్మజుదార తార యను వా ♦ క్యశ్రేణి నాలించుచో
ననుకంపామతి లక్ష్మణుం డపుడు ప్రీ ♦ త్యాయత్తచిత్తుండుగాఁ
గనలుల్ మానెనకాఁ దలంచి ప్రతిభా ♦ గణ్యుండు సామీరి క్ర
న్నన నేతెంచి సుమిత్రసూతి పద కం ♦ జాతంబులన్ వ్రాలఁగన్   ౫౮౧

ఉ॥ కోపముగల్గినం గృపను ♦ గూర్చెడు లక్ష్మణుఁ డాంజనేయు సం
తాపముగాంచి యూఱడిలి ♦ తత్త్వగుణాంచిత నీవు నైతమున్
బ్రాపు నొసంగు మమ్ము మఱి ♦ వందగునే? యను వాక్యకోవిదుం
డౌ పవనాత్మజుండు విను ♦ మా యని తెల్పఁదొడంగె నిర్వ్యధన్.   ౫౮౨

ఉ॥ ఓపినపెద్దలన్ జనకు ♦ నొజ్జను తల్లిని స్త్రీల గోవులన్
బాపలఁ జంపువారి ఘన ♦ పాపచయంబును ప్రాచితంబుచేఁ
బాపఁగవచ్చుఁ గాని యొక ♦ పట్టున మేలును విస్మరించు నా
పాపుల పాపముల్ తొలఁగఁ ♦ బ్రాచిత మొండు ధరిత్రిఁ గల్గునే?   ౫౮౩

ఉ॥ మీకుఁ బ్లవంగరాజునకు ♦ మేలగు మైత్రి సతంబుగాఁగ నే
నేకద నాఁడు కూర్చితి ♦ నిప్పుడు నయ్యము శీర్ణమైనచో
నేకడఁ దప్పి యేఁగఁగల ♦ మేనును వానరనాథుఁ డంతియే
కాక భవత్సహ్యాత్త్వమునఁ ♦ గల్మష మందుట కాదె మా మతుల్?   ౫౮౪

మ॥ తొలి జన్మంబున నీభవంబునను సం ♦ తోషంబునం జేయు ప్రా
జ్ఞులసేవల్ వ్రత దాన ధర్మములు సం ♦ శోభిల్ల మీరూపమై
చెలఁగెం గాకని నమ్మియుందుఁ ద్రిజగ ♦ త్సేవ్యుల్ కృపం జూడుఁడీ
తలి దండించిన బిడ్డ తల్లి పద ప ♦ ద్మంబుల్ వడిం జుట్టదే?   ౫౮౫

మ॥ కపిరాజేంద్రుఁడు మిమ్ముఁగూర్చి మఱవం ♦ గాలేక జంఘాలురన్
గపి సంఘంబులఁ దేరఁగాఁ బనిచి రా ♦ కం జూచుచున్నాఁడు త

తృప్తులేకేరఁగఁ దామసంబు గలిగెం ♦ గాకస్వ్యము ల్గలునే?
కపియైనం దగవుం ద్యజింప నరకా ♦ క్రాంతుండు గాకుండునే? ౫౮౬

చ॥ తనకడ మేలువొందని యు ♦ దారుఁడు మేకొనరింప వానికై
తన కొదవంగనొత్తటిని ♦ తప్పక యాతని శత్రువర్గముల్
జెనసి యెదిర్చి గెల్చుటయె ♦ చేడ్పడి కయ్యమునందు చచ్చుటో
తన గడియింపఁగాఁ దగిన ♦ ధర్మము వేఱొకిచేత యుక్తమే? ౫౮౭

ఉ॥ నీవిఁక నిందు నిల్చుటయు ♦ నీతిపథంబును గాదు శత్రులీ
త్రోవ యెఱింగిరేని మన ♦ తోయము ద్రెంపఁగఁ బూనకుందురే?
నీవ యనుగ్రహించిన వ ♦ నేచర రాజ్యరమల్ సహోదరుల్
లోవరి కేగుదెంచి యవ ♦ లోక మొనర్తువు గాక రమ్మనన్. ౫౮౮

చ॥ హనుమని మాటలన్ వినిన ♦ యార్యుఁడు కోపము వీడి రాముచేఁ
దనియ లభించు భోగములఁ ♦ దత్పరతన్ భజియించి మత్తుఁడై
మనమున మిత్రకార్యమును ♦ మానిన యాతఁడు కాఁడు కావునన్
వనచరరాజు చూడఁదగు ♦ వాఁడని చింతనసేసి యిట్లనున్. ౫౮౯

క॥ పలుకంగలదే? పవనజ!, పలుకఁగ నగునేమి? యన్న ♦ పరితాపంబున్
దిలకింపఁ గలిగెనేనియు, శిలయైనం గరఁగుఁ గడుపు ♦ చెఱువగుఁగాదే? ౫౯౦

శా॥ క్రూరాత్ముండు ధరాత్మజం జెఱగొనం ♦ గోపంబు మానాగ్నియున్
శ్రీరామున్ దహియించుటల్ గనిన నా ♦ చిత్తంబు సోద్రేకమై
ఘోర క్రూరతఁ గొంది కొంది నఱకం ♦ గోరుం జఘన్యావలిన్
గ్రూరత్వంబు నపాఖ్యయుం దలఁపఁజూ! కోపాతిరేకంబునన్

శా॥ నాకోపంబును నేనె యార్చుకొని ప్రా ♦ ణంబుల్ బిగంబట్టి సీ
తాకాంతున్ దగ నూఱడించుటకె సీ ♦ తంబయ్యె నాకాలమా
మాకోపంబు లడంగకున్న జగముల్ ♦ మాఁడున్ సురల్ చత్తురం
తేకాకుండఁగ ధర్మమాఱు;విధిచె ♦ ద్దిం దాఁట శక్యంబొకో? ౫౯౧

ఉ॥ పోలఁగ నిన్ను చూచి రఘు ♦ ముఖ్యుఁడు దెప్పరమందువేళ నీ
మూలముగా శుభంబులను ♦ పొందఁగఁజేయున యంచుఁ గీశభూ
పాలుని నన్నువోలెఁ గొని ♦ బ్రాంతిని చూచుచు నిన్నినాళ్లు ప్రా
ణాలను నిల్పెఁగాక తన ♦ నాతిని రోయఁగలేఁడె యమ్మ్మలన్?

శా॥ ఆకాశంబననేల? భూ జలధి శై ♦ లాంతర్గుహాసీమలన్
లోకాలోకములం దజాండమున నా♦ లోకించి భూపుత్త్రి వ్యా

దైవ్యకల్యంబు దొలంచి తెచ్చుటకు భా ♦ స్వద్వంశ్యు కోదండమే
వీఁకంజాలదె? యైన మీపలుకు ని ♦ ర్వీర్యంబు గానొప్పునే? ౫౯౪

శా॥ ఈపాలారుపు కాలయాపనమె కా - దెన్నంగ దైత్యాలికిం
బ్రోపుం గూర్చితి రాదితేయుల హితం - బ్బుం దూల్చి పారాశరి
వ్యాపారంబులఁ గూల్చి పాపముల నొ - ప్పంగూర్చి లో నెన్నఁడుం
గోపంబూనని రామచంద్రు మదికిం - గ్రోధంబు గల్గింతురే? ౫౯౫

మ॥ అని సౌమిత్రి వచింప వాయుసుతుఁ డా - ర్యా! వించు కార్యమ్ములన్
మనమందుంపకుమయ్య మేము చలుపన్ - మైకొన్న కార్యంబు వీ
డినచోఁ బ్రాణమె వీడువార మిది పా - టింపంగ ధర్మంబె యొ
మ్మిన సాక్ష్యంబగు భానుసూనుఁ గన ర - మ్మా! ప్రేమ దైవాఱఁగన్ ౫౯౬

ఉ॥ నావుడు లక్ష్మణుం డనిల ♦ నందనుఁ గాంచి వచించు మారుతీ!
నీవనినట్లె పూర్వమును ♦ నెక్కొనఁజేసితి మా ప్రయత్నముల్
దావకబోధనం బెపుడుఁ ♦ దప్పము పోదము కేశరాణ్మనో
భావము గాంతమంచు ♦ వడిఁ బావని వెంబడి నేగ లోనికిన్. ౫౯౭

సీ॥ శరములవంటి వీ ♦ క్షణములు చెంగలు, వలవంటి సౌరైన ♦ వదనములును
వింటికొప్పులఁబోలి ♦ వెలుగొందు బొమలు మ, యూరంబువంటి యొ ♦ య్యారములును
అంచకై వడి మంద ♦ యానంబు ముత్తియ, ములనంటి యొప్పైన ♦ పలు వరుసయుఁ
గోమల భుజములు ♦ కోయిల కంఠముల్, బంగరు గిండ్లనఁ ♦ బరఁగు చనులు

తే॥ చంచలా లత యనఁదగు ♦ సన్న కౌను, లలరు సంపెగవంటి నా ♦ సలును కారు
మొగులు నాఁదగు కచభార ♦ ములును వలయు, చెలులతోఁదార శుద్ధాంత ♦ సీమకరిగె.

ఉ॥ అత్తఱి వాలిసూనుఁడు న ♦ యంబున మంత్రులతోడ వచ్చి యు
నత్తము పాదపద్మములఁ ♦ జాఁగిలి మ్రొక్కఁగ లక్ష్మణుండు వీ
రోత్తమ! నీవు మున్నరిగి ♦ యోజను దెల్పుమ యన్న నాతఁడున్
జిత్తము భాగ్యమంచు వడిఁ ♦ జేరఁగఁ బోయెను పిన్నతండ్రికిన్. ౫౯౯

ఉ॥ అంగదుఁ డేగి యంతిపురి ♦ నర్కజు పాదము మొత్తి నిద్దురన్
దొంగలపాలు సేసి వడి ♦ దోర్బల యుక్తుఁడు లక్ష్మణుండు లో
నంగద ఘుమ్మరింపఁ జల ♦ మంబుధికంటెను దొడ్డగాఁగ నీ
ముంగలి వాకిట న్నిలిచె ♦ మ్రొక్కెద వైళమ లేచి రమ్మనన్ ౬౦౦

ఉ॥ మత్తునఁ దెప్పిఱిల్లని సు ♦ మాళము నొందిన భానుజుండు సై
మత్త సుకాశిసీమణుల ♦ మాంతముగా నొనరించు కేళులన్

జిత్తము దేఱి రాఘవుల ♦ నేగి దలంపమ యట్టులుండ రే
కెత్తిన కిన్కతోడ నతఁ ♦ డేమి కతంబున వచ్చెఁ దెల్పుమా. ౬౦౧

చ॥ అనవుడు నంగదుం డనున ♦ యమ్మున నిట్లనుఁ దొల్లి బాసచే
సిన గడువుం గతించె రఘు ♦ శేఖరు సన్నిధి కేగలేదు మే
లును తలఁపంగలేదు సుఖ ♦ లోలత సత్యము నెంచలేదు ల
క్ష్మణునకుఁ గిన్కపుట్టె హను ♦ మంతుని సాంత్వము ప్రోచె నెల్లరన్. ౬౦౨

తే॥ లక్ష్మణుఁడు వచ్చు వేగబ ♦ లంబు గాంచి, కోట వాకిలి బిగియించి ♦ కోఁతిమూఁక
తాలు అప్పలు పేర్చిక ♦ రములఁ బూని, నిలిచి యతని కోపాగ్నిని ♦ నిగుడఁ జేయ. ౬౦౩

తే॥ వారిచేష్టలఁ గని యల్లి ♦ పాదమునఁ గ, వాటముం దన్న నదియును ♦ ప్రహరితోడఁ
జేర్చు తాలుఅప్పలతోడఁ ♦ బిండిపిండి, యగుచుఁ గూలి చెదరిపోయె ♦ నన్ని దెసల ౬౦౪

తే॥ దానిఁ గాంచిన వానర ♦ సేనలగతి, యేమియయ్యె నెచ్చటి కేగి ♦ యిఱుముకొనియెఁ
దెలుప నేటికి? మాతల్లి ♦ తెలిసి చెలుల, తోడ సౌమిత్రి వచ్చెడు ♦ త్రోవ నిలిచె. ౬౦౫

ఉ॥ దారికి నడ్డమైన వని ♦ తా జనతా పరివీక్ష సేయఁగా
నేరక లోనఁ ద్రోచికొని ♦ నెట్టు చిరాకున మౌనమూనఁగాఁ
దార మృదూక్తి మావలనఁ ♦ దప్పేది వర్తిలె? రాముపీడి యీ
తీరున రాఁగతంబు గల ♦ దే? యన నాతఁడు విన్చె సర్వమున్ ౬౦౬

ఉ॥ వచ్చినకార్యముం దెలుప ♦ వారక తారయు సూర్యసూతి తా
నిచ్చట నూరకుండఁడు మ ♦ హింగల వానరసేనఁ దేరఁగా
నచ్చుగ దూతలన్ దెసల ♦ కంపెను వారల రాక వేచినాఁ
డొచ్చెము లేదటంచుఁ దస ♦ యోపిన యంతకు మాన్చెఁ గోపమున్. ౬౦౭

చ॥ తగ విని సూర్యసూనుఁ డను ♦ దాశరథుల్ కనఁబూనిరేని యీ
జగముల నేరెదుర్కొనఁగఁ ♦ జాలినవారలు? లక్ష్మణుండు కో
పగతిని తీవ్ర వేగమున ♦ వచ్చుచునుండఁగ నాకుఁ దెల్పకీ
పగిది యొనర్చు టేల? యన ♦ వాలితనూజుఁడు తండ్రి కిట్లనున్ ౬౦౮

ఉ॥ ఆతఁడు వచ్చుతీరరసి ♦ యప్పుడె తెల్పితిఁ గాని నీవు నీ
చేతములోన లేవు మఱి ♦ చేసెడి దేమని వాయుసూతి యే
యూతఱిఁ ద్రోవ దెల్పునని ♦ యేగితి నిప్పుడు మీరు లక్ష్మణున్
భ్రాంతిగఁ జూడ నేగుటయె ♦ భావ్యము చెచ్చెర రెండు నావుడున్. ౬౦౯

సుగ్రీవుఁడు సురాపానమును దూషించుట

ఉ॥ శ్రీవరుతోడ బాధమగు ♦ చెల్మి వహించు కపీంద్రుఁ డిట్లనున్
బావనమూర్తిచే మహిత ♦ భాగ్యము నావలెఁ బొందరెవ్వరున్

నావలనన్ సవంతల స • ణంచుకొనం దలపోయుచో సురం
ద్రావి సమస్తమున్ మఱచి • తప్పితి నాతనింజూడ సిగ్గగున్. ౬౧౦

ఉ॥ కల్లును ద్రావు కైపొకండు • గాక మఱొక్కటిలేదు; దీనిచే
దల్లిం గళత్రముం దెలియ • తద్జ్ఞతయే నశియించు నన్నచోం
గొల్లగం గోటిధర్మములు • గూరిన నేనుగుః మాయ పైకొనన్
దల్లడమంది దానిపయిం • దార్చితి హాలను నెత్తిపోలికన్

శా॥ మాయాబద్ధులుగాక కర్మముల స • మ్మార్జించు సిద్ధాత్ములే
మాయందాంటి విముక్తి నొందుదురు; పై • మల్లాడు కీటంబులం
బాయంద్రోచి సురన్ భజించు జనముల్ • జ్వాలాకరాళాగ్నిలో
నేయిం బోయుచు నార్పంగాం గడంగుచు • న్నిం బోల్చువారే చుమీ?

మ॥ తను దాం గాంచిన జన్మదుఃఖములు ని • ర్ధామంబులై తూలెడిన్
దను దాం గానక రోగదుఃఖముల స • ద్మంబైన దేహంబు నీ
మనుజుం డొందెడు నొందియుండి పిదపన్ • మైరేయ పానంబుచే
జనుం డంధుండయి నూతిం గలబడెడిం ద • త్సాంగత్యముల్ కూడునే?౬౧౩

సీ॥ శరణాగతార్తిర • క్షణధురీణులు తత్త్వ, నిష్ఠాతు లింద్రియ • నిగ్రహులును
సుఖదుఃఖసమచిత్త • శుద్ధిగలారు గా, కొరులను వంచించి • సురను ద్రావి
మత్తునం బడరాని • మల్లాటపడి దూఱు, గనువార లొందుమన • ద్గతియుంగలదె?
వంచన చౌర్య మ • బద్ధోక్తి యున్మాద, మజ్ఞాన మవలేప • మవినయంబు

తే॥ ప్రాక్తనాన్వయాచారగ • ర్హణము శరణు, చొచ్చువారిం జెఱచుట • చుట్టి చెఱచు;
విసము ద్రాగువారిని చంపి • విడుచుంగాని, కల్లువలె నవ్వలను నర • కంబునీదు.౬౧౪

ఉ॥ మిత్రమహోపకారము న • మిత్రులుకూర్చు మహోపకారముం
నేత్రముతోడం జూచినది • నేర్చిన విద్యయు వృద్ధవాక్యముం
బాత్రతనిచ్చుమార్గమును • బన్నము వచ్చువిధంబు చక్క నీ
మాత్రమెఱింగనేని జన • మాన్యత నొందుట యబ్బురంబొకో? ౬౧౫

మ॥ మదిరాపాయికిం గీడెవచ్చునని న • మ్మంబల్కు సద్వాక్య మ
య్యది నాచే ననుభుక్తమయ్యె నిక వా • దాడన్ ఫలంబుండునే?
తుదకీయాపద మారుతాత్మజునిచేం • ద్రోవంబడం దప్పి యీ
బ్రతుకుం గంటిని గాక లక్ష్మణుని కో • ప జ్వాలలన్ మాండనే? ౬౧౬

మ॥ సుర సేవింపంగం గల్లు దోషములు నన్ • స్రుక్కించె నిక్కంబుగా
సుర చేందాంకు టటుండం జింతేనమె తే • చ్చుం బ్రాణగోష్ఠంబిటన్

సురఁజిత్తంబున నెంతునేనియు ♦ రఘు క్షోణీశు పాదాబ్జముల్
తోఁజగం బ్రోచి నలంచుఁగాక పయి నెం ♦ దుంగాని చందంబునన్. ౬౧౭

మ॥ అని సుగ్రీవుఁడు తెల్పెదెచ్చుకొని తా ♦ నత్యంత మోదంబుతో
నినవంశీయుని స్వాగతంబుకయి యా ♦ యిత్తంబుచేయించుచున్
దనయా! మున్నుగ నేగుమంచుఁ బొలుపొం ♦ దం బంపి చుట్టాలతో
వనితాజాతముతోడ వచ్చి భవన ♦ ద్వారంబున న్నిల్వఁగన్. ౬౧౮

సీ॥ అయ్యెడ శ్రీచంద ♦ నాగురు మృగనాభి, కాదులు వికచ ల ♦ తాంతదామ
ములును మంగళకుంభ ♦ ములును దీపశ్రేణు,లును ముత్తె ముల సరు ♦ లును ధ్వజములు
పీలికుచ్చులు శంఖ ♦ భేరీరవంబులు, వీథులయందెల్ల ♦ వెలసినిండె
శుద్ధ స్ఫటిక శిలా ♦ సుందర కుడ్య భా, గములను నవరత్న ♦ ఖచితములగు

తే॥ స్తంభములయందు లక్ష్మణ ♦ స్వామి ప్రతిఫ, లింపఁజూచువారలకు భా ♦ వింప శత స
హస్ర కార్ముక ధరులట ♦ కలవి మీఱి, వచ్చి రను సందియము దోఁ ♦ పఁ బ్రజ్వలించె.

ఉ॥ వాలిసుతుండు రాఁ గనిస ♦ పార్థివపుత్రుఁడు వానరేంద్రుఁ డెం
దేలలి నున్నవాఁడనిన ♦ నిద్ధపరాక్రమ! తొల్లి బామునన్
జాలఁగఁ బున్నెముల్ సలుపు ♦ సౌరి భవచ్ఛుభదాగమంబుకై
పోలఁగ వేచుచున్ మొగిలు ♦ ముద్దిడు నా మొగసాల నుండెనా. ౬౨౦

ఉ॥ మేలి కడానిసొమ్ములను ♦ మించుగఁ దాల్చి రహించు వానర
స్త్రీలు కలాపముల్ విరులు ♦ తీరుగఁ జల్లుచు వెల్లచామరాల్
లీలగ వైవఁగా విధుని ♦ లీల వెలింగెడి యెల్లసీడఁ గ్రీ
శాలి భజింప భానుసుతుఁ ♦ డాదట లక్ష్మణుఁ గాంచె నమ్రతన్. ౬౨౧

సీ॥ బింబాధరలు రఘు ♦ వీరుని సేవింప, సర్ఘ్యాదులను గొని ♦ యరుగుదేర
భేరీ పటహా ఝల్ల ♦ రీ రావములు మేఘ, నిస్వనంబులలీల ♦ నెరవుకొనఁగ
సంగీతవాద్యముల్ ♦ సకలదిక్కులనిండ, వేలుపుల్గని చాల ♦ విభ్రమింప
యూథవతంబు నడుమ ♦ నారారు కపిరాజు, రిక్కలలోఁ జంద్రు ♦ రీతి వెలుఁగు

తే॥ శ్రీయుతుఁడు సుందరుండు సు ♦ గ్రీవుఁ డుదిత, భాను పగిది రాజిల్లుచు ♦ భక్తి వినయ
సంభ్రమంబులు మునుకొని ♦ సందడింప, నియతి రామావరజుని స ♦ న్నిధిని నిలిచె

ఉ॥ వాసరనాయకుం డెదుట ♦ వైభవ లీలల నట్లు గన్పడన్
మాసితమూర్తి లక్ష్మణుఁడు ♦ మానసమం దుదయించు కోపమున్
మానుగ ధర్మసూక్ష్మమును ♦ మన్ననసేయు మహాత్ముఁడౌటఁ దా
మాసిచె నుత్తరక్షణమె; ♦ మాన్యుల కిన్క నిమేషమేకదా! ౬౨౩

క॥ ఇరువురు తమ భుజముల నొ, క్కరు నొక్కరు కౌఁగిలించి ♦ కొని గాటముగాఁ
దరుణులు కపులును తమతో, నరుదేరఁగ బసిఁడిమేడ ♦ కరిగిరి ప్రాంతిన్. ౬౨౪

చ॥ ప్లవగకులాధిపుం డచట ♦ వైచిన సింగపు గద్దెఁ జూపి మా
నవవర! కూరుచుండు మన ♦ నవ్వుచు నాతఁడు నాదువేల్పు రా
ఘవుఁడు వనంబునందు కడు ♦ కర్కశ భూమి వసించుచుండ నే
నవిదిఁ బసిండి గద్దెపయి ♦ భాసిలువాఁడను నీవ తెల్పుమా! ౬౨౫

ఉ॥ కైకవరంబునన్ మణివి ♦ కాసి కిరీటము వీడి కాసలన్
నాకనుదోయి మాఁడఁగ దృ ♦ ణప్రసరంబగు సెజ్జ రాఘవుం
డాకరణిన్ దపింప నక ♦ టా! విరులొల్కిన పైఁడి గద్దెపై
నేకరణిన్ వసింతు నది ♦ యించునె నామదికిన్ సుహ్మాత్మమా! ౬౨౬

తే॥ అనుచు సౌమిత్రి వచియింప ♦ నర్కసుతుఁడు, కనుల జలజలమని యశ్రు ♦ కణములురల
నేమియును పల్కలేఁడయ్యె ♦ రామవిభుని, తమ్ముఁడును కదలక యట్లు ♦ ధరణి నిలిచె.

తే॥ బాలురును వృద్ధులును స్త్రీలు ♦ బావురుమని, కొంద ఱేడ్చిరి కొందఱు ♦ కుందినారు
కొందఱేమియుఁ బలుకక ♦ క్రుంగిలోన, నొగిలి సోలి మహర్షుల ♦ పగిదినుండ్రి. ౬౨౭

ఉ॥ అంతట వానరేంద్రుఁడు మ ♦ హాత్ముని లక్ష్మణుఁ గాంచి తండ్రీ! యీ
చింత నడంచి స్నానవిధి ♦ చేసి రసోచితమైన యోగిరే మొ
క్కింత భుజింప మేము కృత ♦ కృత్యుల మౌదుము మా గృహంబు నీ
మాంత పవిత్రతం బెనయు ♦ నన్న నరేంద్రుని తమ్ముఁ డిట్లనున్. ౬౨౮

ఉ॥ నిందయు దుఃఖముల్ గడుపు ♦ నిండుగ నుండఁ గృశించి జీవముల్
కందఁగనున్న మాకు నెది ♦ గారము నింపును గూర్చు? నాఁకటన్
గుందినయేని దుఃఖములు ♦ గూరినవేళ సుధారసంబయే
నొందఁగ నింపితంబగునె? ♦ యోచన సేయుము వానరేశ్వరా! ౬౩౦

ఉ॥ తామరసాయతాక్షు సహ ♦ ధర్మిణి మెచ్చుటనుండెఁ జూపినన్
బ్రామిన యారటంబనెడి ♦ పావకు నాఱిపి మమ్ము స్వర్ణదిన్
బ్రేమను ముంచినాఁడవును ♦ వీడక దుగ్ధపయోధిఁ బుట్టు దే
వామృత మిచ్చినాఁడవును ♦ ప్రాణము లిచ్చిన వాఁడవుం జుమీ! ౬౩౧

ఉ॥ ఆకులు దుంపలున్ ఫలము ♦ లాయస మెక్కి మిగుల్చువానినే
కైకొనువాఁడ వేఱొకటి ♦ గ్రాహ్యముకాదటుమీఱి కోరుచో
శ్రీకరమూర్తి కర్షణము ♦ సేయుమి శ్వానము ముట్టు నంగిలే
నాకగు నిశ్చయంబుగను ♦ నమ్ముము ముట్టను వానరేశ్వరా! ౬౩౨

చ॥ మఱియొకమాట యేను క్షణ ♦ మాత్రములోఁ జని కాయలాకులన్
ద్వరపడి తెచ్చి యిచ్చిన భ ♦ వత్సహృదుండు భుజించుఁ గావునన్
నెఱవడి నేగఁగావలయు ♦ నీకును నిల్పుట పాడిగాదు నె
య్యరి గొదఁదీర్ప నీకును స ♦ మర్థమె కాదొకొ? వానరేశ్వరా! ౬౩౩

చ॥ అన విని భానుసూతి జన ♦ కాత్మజనాథుఁ దలంచి లక్ష్మణుం
గని మనువంశవర్ధనుఁడు ♦ కష్టము లొందఁగ సంతసంబుతో
మనుట యనం బ్లవంగులకు ♦ మాత్రమె చెల్లునెయంచు నిశ్వసిం
చెను వడిలేచె భోగములఁ ♦ జీదఱ నొందెను రాల్చె నశ్రువుల్. ౬౩౪

తే॥ అలఁతనొందిన మదితోడ నర్కసుతుఁడు, నీరజాక్షునికడకుఁ బో ♦ నిశ్చయించి
నిత్యసుఖములనెల్లఁ బ♦రిత్యజించి, నెనరు వహియించి మఱి యాంజ♦నేయుఁగాంచి.

తే॥ నిఖిల శాస్త్రార్థకోవిద! నీవు దూత, లేగు దెంచెడు నందాఁక ♦ నిఁటెయుండి
రాణువలఁ గూర్చుకొని రమ్ము ♦ రాముకడకు, ననుచు లక్ష్మణుతో నడి ♦ నరుగుదేర

ఉ॥ నిండుమనంబుతో నట వ ♦ నేచరనాథుఁడు నిష్కలంకుఁడై
దండ ఘటించి యంగదుఁడు ♦ దాపునరాఁ దనమూఁక ముందు చ
న్నుండఁగఁ గామినీజనుల ♦ యుల్లములెల్లను వెంబడింపఁ గో
దండము కేలఁదాల్చిన యు ♦ దారుని సన్నిధిఁ జేరఁగాఁ జనెన్. ౬౩౫

ఉ॥ తొమ్మిదివేలకోట్ల కపి ♦ తోయము వెన్కయు ముందు క్రేవ లం
దమ్ముగఁ జుట్టిరా హితులు ♦ దగ్గఱి బంధులు డాసిరాఁగ ర
త్నమ్ముల సొమ్ము లెండలను ♦ తప్పగు వెన్నెలలన్ దటిత్తులన్
జిమ్ముచునుండ భానుఁజుడు ♦ చేరఁగఁబోవుచునుండె రాఘవున్. ౬౩౬

ఆ॥ ధ్వజము లతిశయించె ♦ వాద్యధ్వనులు చెల, రేఁగెఁ జిందములును ♦ మ్రోఁగె నగల
జిగులు మెఱుఁగు గముల ♦ పగిదిని నెగడారె, ధూళి యెగసి మిన్ను ♦ తొడరికప్పె.

తే॥ బంగరును వెండిము త్తెముల్ ♦ స్ఫటికములును, మణులువలువలుకూర్చియ ♦ మర్పఁబడిన
పల్లకులు దట్టమై కాన ♦ వచ్చె వెల్ల, గొడుగులు మనోహరంబుగఁ ♦ గూడివచ్చె.

తే॥ లక్ష్మణుని మృదుపదము లి ♦ లాతలమున, నానుచుండుటచే నర్క ♦ సూనుఁడంద
మైన వీరఘంటలు మ్రోఁగ ♦ నతని వెంట, భూరథమున శిబిక వెంటఁ ♦ బోవుచుండె.

ఉ॥ వీరగుణోత్తరుండు రణ ♦ భీకరుఁ డార్యుఁడు లక్ష్మణుండు పం
కేరుహమిత్ర సూనుఁడును ♦ క్రేవల వచ్చెడు మూఁక వెన్కకుం
దూఱఁగ రామదర్శన కు ♦ తూహల మయ్యెది ముందువోవఁగా
శ్రీరఘువీరసింహుఁడు వ ♦ సించు గిరీంద్రముఁ జేరి రయ్యెడన్. ౬౪౨

ఉ॥ అందఱచేతఁ గోరఁబడు ♦ నట్టి మహోత్కట భోగభాగ్య రా
జ్యేందిర మీఁది భ్రాంతిఁ ద్యజి ♦ యించి రమేశు పదద్వయంబు ని
ష్పంద మనంబుతోఁ గొలువ ♦ వచ్చిన భక్తుఁడు భానుసూతి ము
న్నొంద భజింపవచ్చు నన ♦ యున్ భరతుం దలపించె నత్తఱిన్. ౬౪౩

ఉ॥ ఎప్పుడుఁ దోడునీడవలె ♦ నిమ్ముగనుండెడు లక్ష్మణుండు తె
న్నప్పుడు పాసిపోవ విల ♦ యాంతమునన్ భువనంబు లాఱఁగాఁ
దప్పక యొంటినిల్చు పర ♦ తత్త్వముకై నడి నున్న రాఘవున్
జప్పునఁ గాంచి నేలఁబడి ♦ సాఁగిలి మ్రొక్కెను భక్తిపెంపునన్. ౬౪౪

శా॥ సుగ్రీవుండు నమస్కరింపఁ గని ర ♦ క్షోవైరి ప్రేమంబుచే
వ్యగ్రుండై యురమందు లక్ష్మియును నో ♦ వ్వన్ దీర్ఘ బాహార్గళిన్
బ్రగ్గీవంబున కర్యమాత్మజుని శ్లి ♦ ష్టంబౌన గాఢంబుగా
గ్రైవేయకమో యనంగ నలమెన్ ♦ గారుణ్య భావంబునన్ ౬౪౫

శా॥ కూర్చుండన్ సెలవిచ్చి ప్రేమమునఁ గా ♦ కుత్స్థుండు బ్రహ్మాండమం
దర్పారూపుఁడు కాంచి నీప్రభుత సాం ♦ పారంగ నిర్విఘ్నమై
పేర్చుంగాదె? జనంబులెల్లరును ని ♦ ర్భీతిన్ సుఖంబుందురే?
చర్చింపన్ జలదంబుఁబోలెఁ గపిరా ♦ జ్యం బెల్ల రక్షించెదే? ౬౪౬

మ॥ అని సంప్రశ్నము సేయు రామునకుఁ గీ ♦ శాధ్యక్షుఁ డో దేవ! నీ
యనుకంపార్ద్ర కటాక్ష దృష్టిగల మా ♦ కబ్బంబె సౌఖ్యాలికిన్?
ఘన తామిస్ర చయంబు లెన్నియయినన్ ♦ గంజాప్తు సాన్నిధ్యమం
దున నిల్వంగలవే? భవాబ్ధి తరణ ♦ ద్రోణీ! దయాంభోనిధీ! ౬౪౭

తే॥ నీయకారణ సత్కృపా ♦ నియత సంప, దంధతను మీఱితిని భవ ♦ దాజ్ఞ నేను
నైజమైన కాపేయంబు ♦ నన్ మహాత్మ!, బుద్ధివచ్చె మన్నింపవే ♦ పూతచరిత! ౬౪౮

మ॥ కకుబంతంబుల దాఁక నీజగములన్ ♦ గాలించి యెందున్న జా
నకి నేపారగఁ దెచ్చియిచ్చు బలస ♦ న్నాహంబు నేఁ గల్గియున్
వికలాత్మన్ మఱి నీవు దుఃఖపడఁగా ♦ విస్తారభోగమ్ములం
దకటా! మగ్నుఁడనై పరాకునను కా ♦ లాతీతముం జేసితిన్. ౬౪౯

తే॥ నా స్వభావంబు నానీతి ♦ నాతలంపు, లిట్టివయ్యు సిగ్గయ్యెడి ♦ నెదుటనిలువ
నింక నను గూర్చి పలుమాట ♦ లేల రామ, భద్ర! రణవీర! విలసత్కృ ♦ పా సముద్ర!

మ॥ కమలావతుఁడు రాఘవుండనుఁ బ్లవం ♦ గ గ్రామణీ! వర్షకా
లము వేచన్నను వత్సలత్వమున నా ♦ లాపించు నీవాక్యముల్

ప్రమదారత్నము రోయుకార్యమును సం ♦ భావించుటంజేసి య
ల్పములై తోఁపవు న్యూనతం దెలుప నే ♦ లా ప్రేమ నిండారఁగన్. ౬౫౧

మ॥ భరతుం బోలిన భక్తియుక్తుఁడవు త్ర ♦ వ్వంబోకు మీ చన్నయ
న్నైరసుల్ మూఁడవకన్ను దాఁచిన మృడా ♦ నీభర్త సర్వజ్ఞుఁడ
ప్పరమోదారుఁడు మారుతాత్మజుఁడు నీ ♦ సజ్జం బ్రకాశింపఁడ
చ్చెరువయ్యెం గతమేమి యున్నఁ బ్లవగ ♦ శ్రేష్ఠుండు తా నిట్లనున్. ౬౫౨

ఉ॥ దూతలు కోఁతి మూఁకలను ♦ తోడ్కొని రాఁజనియున్నవారు వా
రీతఱిదాఁక రారు గదు ♦ వింకను జేపటిదాఁక నుండె ని
ర్ణీతిని వచ్చిచేరిన వ ♦ నేచరవర్గముఁ దోడితే మరు
త్పూనిని నిల్పివచ్చితిని ♦ తొందరవచ్చును నేఁటరేపటన్. ౬౫౩

తే॥ వెంటవచ్చెను తొమ్మిది ♦ వేల కోట్లు, రావలయు సైన్యములును ని ♦ ర్ణయము చెడక
రాఁగలవు రేపెవచ్చు త ♦ ర్వాత మిగత, కార్యమును నిశ్చయింత మ ♦ క్కఱగననుడు.

చ॥ తలఁచినకార్యమున్ బలయు ♦ తంబుగఁ జక్క నొనర్చు టన్నచోఁ
జులుకన గాక దొడ్డగునె ♦ సూర్యకుమారక నీకు? శ్లాఘ్యమీ
యలఘు వినీత భావమది ♦ యందఱ కబ్బునె? నేఁడుపోయి రే
పెలమిని రమ్మటంచు సెల ♦ విచ్చి ప్రియంబునఁబంపె భానుజున్. ౬౫౪

ఉ॥ వాలితనూజుఁ గాంచిప్రియ ♦ వాక్యములాడి కుమార నేఁడు నీ
ప్రోలికి నేగి తండ్రికిఁ ♦ బూర్తిగఁ దోడ్పడుమంచుఁ బంపి శ్రీ
లోలుఁడు తమ్ముతోడఁ దన ♦ లోపలి జానకి తోడఁ దన్నిశా
కాలము ద్రోచివైచెఁ గడఁ ♦ కన్; భువి నిల్చినఁ గాల మాఁగునే? ౬౫౬

ఉ॥ రాతిరి కీర్తికాముఁడగు ♦ రాముఁడు తమ్మునిగాంచి నాయనా!
కోఁతులజేని నెట్లుగనుఁ ♦ గొంటివి! తత్స్థలి నేమికూరె? నా
కాతతరీతిఁ దెల్పుమన ♦ నాతఁడు దెల్పుచునుండె నన్నయున్
బ్రీతిని విన్చునుండెఁ జనె ♦ రేయియుఁ బ్రొద్దును వచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్. ౬౫౭

౯ కపిసేనా సందర్శన పటలము. (౪౦)

ఉ॥ సూర్యుఁడు పూర్వదిక్తటిని ♦ శోభిలు మున్నుగ లేచి సూర్యవం
శార్యుడు నిత్యకృత్యముల ♦ నాదర మొప్పఁగఁ దీర్చె; ధాత్రి యా
ధుర్యత నోర్వదన్ దిగులు ♦ దోఁపఁగ వానరసేన సైజమౌ
చర్యలు సేయుచున్ జనక ♦ జాపతిఁ జేరఁగవచ్చె నత్తఱిన్, ౬౫౮

తే॥ శతసహస్ర నాగబలులు ♦ సైన్యపతులు, వేవురొగి వెంటరాఁబడి ♦ వేలకోట్లు
చిందము బోలుం నచ్చంపు ♦ చంద మొప్పు, సేనతో శతబలి వచ్చి ♦ చేరెనట్లకు,

తే॥ మధువు నెక్కువ గ్రోలియు ♦ మత్తుగొనక, మేరువును గూడఁ బెకలింప ♦ మీఱుమేటి
శిక్షణులు వానరులు పది ♦ లక్షకోట్లు, వెంబడింప సుషేణుండు ♦ వేగవచ్చె. ౯౬౦

తే॥ సరసవాక్య రుమాదేవి ♦ జనకుఁడైన, తారుఁడు పయోధి క్షణములో ♦ దమ్ముసేయఁ
జాలు నలువది యెనిమిది ♦ వేలకోట్ల, కపిచయంబుతో రవిసూతి ♦ కడకువచ్చె. ౯౬౧

తే॥ దివిని భువిని శాశ్వతకీర్తి ♦ నివుడఁజేయు, హనుమతండ్రి కేసరియను ♦ నగచరుండు
కోఁతు లేఁబది లక్షల ♦ కోట్లు గొలువ, వెలసి దినరాజసూనుని ♦ గొలువవచ్చె. ౯౬౨

తే॥ అలుక గొలుప భాస్కరునేని ♦ నలఁచివైచు, క్రోధమునవసుంధరనేని ♦ గ్రొచ్చిత్రోచు
కొండముచ్చులు నలువేల ♦ కోట్లు బలయు, సత్యబలుండు వచ్చె గ ♦ వాక్షుఁడటకు

ఉ॥ ఆది వరాహమూర్తి బల ♦ మందిన వారలు రోమరాజి శై
లాదులఁగట్టి యీడ్వఁగల ♦ యట్టి యెలుంగులు రెండువేల కో
ట్లాదటఁ గొల్వ వానర వ ♦ రాధిపుఁ జేరఁగ వచ్చె జాంబవ
త్సోదరుఁ డాజిభీకరుఁడు ♦ ధూమ్రుఁడు మిక్కిలి కౌతుకంబునన్. ౯౬౪

తే॥ పిడుగు హాలాహలముఁ బోలు ♦ భీకరుండు, పనసుఁడనువాఁడు సడగొండ ♦ యనఁగవచ్చె
వినుత బలయుతుల్ పండ్రెండు ♦ వేలకోట్లు, కీశవరు లోలిఁ గొల్వసు ♦ గ్రీవుకడకు. ౯౬౫

తే॥ అగ్నికొడుకు నీలుండను ♦ నగచరుండు, కంధి కంధర సన్నిభ ♦ కంఠరవుఁడు
యమసమాను లేఁబదికోట్ల ♦ యగచరాలిఁ, దోడుకొనివచ్చె రవిసుతు ♦ తో యమలర

తే॥ గురుభుజుండు విశాల వ ♦ క్షుండునైన, దధిముఖుఁడు స్థిరకార్యులు ♦ దగ్రమూర్తు
లుగ్రులైన ముప్పదికోట్ల ♦ యువక వనచ, రావళులతోడ వచ్చి సు ♦ గ్రీవుఁ గలిసె.

తే॥ తాము వసియింప వేఱొక ♦ ధాత్రియున్నఁ, జాలదననొప్పు ముప్పది ♦ వేలకోట్లు
సింహభీకరులగు కపి ♦ సేనతోడ, వచ్చి దిగియెను విఖ్యాత ♦ బలుఁడు గజుఁడు. ౯౬౮

తే॥ అంబుధి తరంగములఁబోలె ♦ నంటియంటి, వచ్చు, వేయు నేఁబదికోట్ల ♦ భల్లుకేంద్ర
వితతితో బ్రహ్మపుత్త్రుఁడు ♦ వీరవృద్ధు, జాంబవంతుఁ డేతెంచె ను ♦ త్సాహమడర.

తే॥ అజుని యాజ్ఞచే దనుజుల ♦ యాయువడఁప, వచ్చెననఁ బదిలక్షల ♦ పంక్తులిరువ
దైన సేనలతో సాటి ♦ లేని కడిమి, నొప్పు దుర్ముఖ ప్లవఁగ వ ♦ ర్యుండువచ్చె

తే॥ అశ్వినీదేవతల యంశ ♦ మందు పుట్టు, విక్రమోన్నతుల్ మైందుండు ♦ ద్వివిదుఁడనెడి
ప్లవగు లొక లక్ష కోటి బ ♦ లంబుతోడ, ధూళి మిన్ను గప్పఁగ వచ్చి ♦ దూఁకినారు

తే॥ మల్లయుద్ధకోవిదుఁడు స ♦ న్మహితగుణుఁడుఁ, విజయశీలి కోటికిఁ గోటి ♦ వెలయుదళము
వెంటరా గోముఖుండను ♦ వీరవరుఁడు, భుజయుగము పొంగ రవిపుత్త్రు ♦ పొంతఁజేరె

తే॥ గాలియన గాలిపట మనఁ ♦ గ్రాలి యలల, తోడి కడలినా ♦ నుప్పొంగి ♦ తొమ్మిదియగు
కోట్ల రాణువతో వచ్చెఁ ♦ గుముదుఁ డటకు, విజయమే రూపమందిన ♦ విధముఁదోఁప

తే॥ ప్రళయకాలమందేని న ♦ శ్వరములేని, ప్రోడ పద్మముఖుం డేడు ♦ నేడువేల
కోట్లసంఖ్య యొప్పారెడు ♦ కోఁతిమూఁక, తోడవచ్చె భూతలమెల్ల ♦ ధూళిగ్రమ్మ.

తే॥ విలయమున జగములు చెడ ♦ పీఁకచెడని, కులమహీధ్రముల న లావు ♦ కొమరు వెరవు
గలుగు తొంబదికోట్ల సం - ఖ్యకుమతించు, దళముతో ఋషభుఁడు రవి ♦ తనయుఁజేరె

తే॥ కడలికంటె విస్తరమైన ♦ కట్టికోఁతి, మూఁకలను లెక్కకందని ♦ మొత్తములను
పిలిచికొని దీర్ఘపాదుండు ♦ వినత శరభు, లొక్కరొక్కరుగా వచ్చి ♦ రుల్లసిల్లి. ౬౭౬

తే॥ రవికిఁగూడ భీతిల్లని ♦ పవనసుతుఁడు, దెసలు చిన్నవియన నొప్పి ♦ మును కవిసి
యున్న యైదైదువేల కో ♦ ట్లోలయు బలము, గొప్ప నడతెంచె ధాత్రియు ♦ నొడ్డగిలఁగ.

తే॥ వేలుపులకును లెక్కింప ♦ వీలుకామి, యముఁడు కాంచి దిగ్భ్రమ మొంద ♦ నరిదియైన
లక్షకోట్ల యెన్నికగల ♦ పక్షబలము, గొలయ విశ్వకర్మసుతుఁడు ♦ నలుఁడు వచ్చె

తే॥ రాము నమ్ముల పాదలోని ♦ ప్రదర సంఖ్య, తోడఁ బోల్పంగఁదగినది ♦ తోడరి తెచ్చె
శంఖ కుంభుల విస్తార ♦ సైన్యచయము, లోకులకు లెక్కవెట్టంగ ♦ లోనుగాదు

సీ॥ ఇట్లుకూడిన వాన ♦ రేశ్వర సైన్యంబు, మునుఁగంగ జాలదు ♦ వనధిజలము
త్రొక్కిన దిక్కు మే ♦ రువును ధరాస్థలి, యొడ్డగెడవుగాఁగ ♦ నోరగిల్లుఁ
జరియింపఁ దొడఁగిన ♦ జగమందు నువుగింజ, నిడుటకేని యెడమ్ము ♦ నెనయకుండుఁ
గినిసిన రవియును ♦ కీలియుఁ గాలి బొ, గ్గగుచురు భుజియింప ♦ నండచయము

తే॥ పిడికెఁ డేసియేనియు నాఁటి ♦ యిడఁగరాదు, వెరసి లెక్కింప డెబ్బది ♦ వేల బ్రహ్మ
లంగవించియు వ్యర్థప్ర ♦ యత్నమగును, కెరలిచూచి చిచ్చుఱకంటి ♦ గెలువఁజాలు.

తే॥ విఱువఁదలఁచిన మేరువు ♦ విఱువఁగలదు, పొడువఁదలచిన మింటిని ♦ పొడువఁగలదు
పట్టఁదలఁచిన యమునైనఁ ♦ బట్టఁగలదు, త్రావఁదలఁచిన జలధులఁ ♦ ద్రావఁగలదు.

తే॥ కడలదాఁటి యవ్వల దూఁకఁ ♦ గడఁగువారు, విభునిపనికిఁ బ్రాణములేని ♦ విడుచువార
లఱువదేడుకోటుల పది కాధిపతులు, గొప్పసేనతో సుగ్రీవుఁ ♦ గూడినారు. ౬౮౨

తే॥ వసధికంటె విస్తృతిని మిం ♦ చిన దళమ్ము, లెలమి నలమఁగ దళపతు ♦ లెల్ల వచ్చి
సప్తహరిదశ్వసుతు పాద ♦ జలజములకు, సరగ నెఱఁగి క్రొవ్విరులను ♦ చల్లినారు.

తే॥ ఇట్లు వచ్చిసేనలు నిండ ♦ నినసుతుండు, దాశరథికడ కరుదెంచి ♦ త్వరితగతిని
అఘవిదార! తలంచుచు ♦ న్నంతలోన, దడము లేతెంచెఁ జిత్తగిం ♦ పుఁడి యటన్న.

ఉ॥ మోహనమూర్తి కాంచి పరి ♦ మోద భరంబున మోమెలర్పవై
దేహిని యప్పుడే కనిన - తీరున సంగద వీడి సైన్య సం
దోహమునెల్లఁ గాంచెదు కు ♦ తూహలమంది నగేంద్ర శీర్ష మా
రోహణసేసె; భానుజుఁడు ♦ కోఁతులమూఁకను చేరి యవ్వలన్. ౬౮౪

తే॥ పదియునైదుయోజనముల ♦ పరపుగలిగి, యిచటినుండి దక్షిణాసు న♦ కేగుఁడనుచు
నాజ్ఞయిడి సైన్యములకుఁ సై♦న్యాధిపతులఁ, బిలుచుకొని వచ్చె శ్రీరాము♦విభునికడకు

తే॥ వచ్చి సేనలఁ జూపుచుఁ ♦ బార్థివేంద్రు, కడన యుండఁ బాలకడలి ♦ కడలతోడఁ
దెరలి ప్రవహించుచందానఁ దివిరి సేన, బహుళ కోలాహలంబుతో ♦ బయలువెడలె.

ఆ॥ అష్టదిశలు భూమి ♦ యనిమిషలోకంబు, వసధిచయము మఱుఁగు ♦ పడఁగ సైన్య
ఘట్టనలను దుమ్ము♦కడురేఁగ బ్రహ్మాండ, ఘటము నెలసె మట్టి♦కడవయనఁగ. ౫౯

చ॥ మొనలకు గొప్ప వారినిధిఁ ♦ బోల్తమ యన్న సముద్రవిస్తృతిం
గనిన జనంబులుం గలరు ♦ గావునఁ బోలిక కేదియుండు? నా
యిసుకలు లట్టులే దినము ♦ లిర్వది చూచియుఁ జక్రవర్తియుల్
గనరనఁ బూర్తిగాఁ దెలియఁ ♦ గాంచుసమర్థులు గల్గనేర్తురే?

చ॥ జయమునఁ బ్రౌఢిమంబునఁ బ్ర ♦ శస్తబలంబున సాటిలేని శ్రీ
దయితుఁడు కన్నులన్ మదిని ♦ తర్కవిధంబున నింగితజ్ఞతన్
బయిపయిఁ గాంచి కాంచి మఱి ♦ సట్టుగ నూహ మొనర్చి సైన్యసం
చయములఁ గూర్చి ప్రేమ నను ♦ జన్మునిగాంచి వచించె నిట్లుగన్. ౬౦

మ॥ మనబుద్ధింగొని చూచినారము చమూ ♦ మధ్యంబు నీకైవడిం
జన సంపూర్తిగఁ గాంచు నోపికయు నెం ♦ చన్ లేద యంభోనిధిన్
గనిసట్లుందురెకాని యెవ్వరు తడా ♦ కారంబు పూర్ణంబుగా
గనినారో యని సంశయంబు గలుగున్ ♦ గాకుత్స్థ చూడామణీ! ౬౧

మ॥ ప్రమితిన్ సర్వజగన్నియామకుని స ♦ ర్వవ్యాప్త దేహంబుఁ, బం
చ మహాభూతములన్ దిశాంతముల, సూ ♦ క్ష్మజ్ఞానముల్ బల్కులన్,
భ్రమలంగొల్పు మతప్రవక్తల యభి ♦ ప్రాయంబులన్, గీశసై
న్యములన్, సాంతముగాఁ గనుంగొనిన పు ♦ ణ్యాత్ముల్ కలరే వత్తురే?

శా॥ ఈసైన్యంబుల నిందయుండి రహిమై ♦ సీక్షించ యత్నించువో
గాసింబొందుట కాలముం జనుటయుం ♦ గాకొండు గానేర్చునే?
మా సుగ్రీవునితోడఁ గ్రచ్చఱఁగఁ గా ♦ ర్యాలోచనల్ చేసి సీ
తా సౌగంధికగంధి నారసెదు చేఁ ♦ ♦ తల్ చూడ మేలౌఁగదా! ౬౩

చ॥ అన విని లక్ష్మణుండను మ ♦ హాశయ యీకసిసేన యెందు నే
ఘనమగు కార్యమైన క్షణ ♦ కాలములో నవలీల నేర్పుమై
నొనరుపఁజాలు; జానకి న ♦ యోనిజ రోయుట దొడ్డకార్యమే?
పనిగొని ధర్మమే గెలిచెఁ ♦ బాపముతెల్ల నశించె రాఘవా! ౬౪

చ॥ నలినభవుండు గొప్పజత ♦ నంబునఁ జేసిన సృష్టియందు జీ
వుల గములన్నియుఁ జలధి ♦ భూధర సన్నిభమై చెలంగు నీ
బలిముఖ సైన్యసంతతులఁ ♦ బట్టుగ లెక్కిడఁ బూని యుంచు నా
సలుగలు గాఁగఁ దోఁచె ముని ♦ సన్నుత నిర్మల సద్గుణాకరా! ౧౯౫

శా॥ ఆలస్యం బిఁకనేల మైథిలిని యో ♦ గ్యప్రాప్తి రోయంగఁ గీ
శాలిన్ దిక్తతి కంపుచే తగిన కా ♦ ర్యంబంచు వాక్రువ్వఁగా
శ్రీలక్ష్మీ హృదయేశుఁ డాప్తవరు సు ♦ గ్రీవుం బ్రబోధించుచున్
గాలాతీతములేని పద్ధతిని ప ♦ ల్కెంబూనె మోదాత్ముఁడై. ౧౯౬

౧౦ అన్వేషణ ప్రేషణ పటలము. (౭౪)

మ॥ జనతా నైజ మహాభిమానము మన ♦ స్తాపంబు నన్యోన్య భ
ర్జన విద్వేషము లేమిలేక విపులో ♦ త్సాహంబుతో నొప్పు నీ
మన సైన్యంబుల లెక్కవెట్టఁ దలఁపన్ ♦ మానం బొకండున్నె ధా
త్రిని? మోదంబునఁ దెల్పుమా యనుడు సు♦గ్రీవ ప్రభుం డిట్లనున్. ౧౯౭

సీ॥ ఎనిమి దక్షౌహిణు ♦ లేకంబు నాఁబడు, నెనిమి దేకములైన ♦ నేకకోటి
కోటు లొకెన్మిది ♦ గూడి శంఖంబగు, నవి యెనిమిది కుము ♦ దాఖ్య నొప్పుఁ
గుముదంబు లెనిమిది ♦ యమరఁ బద్మంబగుఁ, బద్మంబు లెనిమిది ♦ పరఁగు నాడి
నాడు లెన్మిది చేరి ♦ సన్ సముద్రంబగు, సంద్రంబు లెనిమిదై ♦ చనును వెల్వ

తే॥ అట్టి * వెల్వలు డెబ్బది ♦ యమరు సేన, యిందు సేనాను లఱువది ♦ యేడుకోట్లు
వీరలకు నెల్ల మొనగాఁడు ♦ క్రూర కాలు, నైన నలఁపఁజాలిన నీలుఁ ♦ డనెడివాఁడు.

తే॥ అనిన రవిసుతుఁ బ్రేమమైఁ ♦ గని నృపాలుఁ, డింక వ్యర్థ ప్రసంగంబు ♦ లేల మనకు
సక్రమముగాఁగఁ గర్తవ్య ♦ సరణి చూడ, నగుఁగదా యన్న సుగ్రీవుఁ ♦ డనుమఁ గాంచి

క॥ జనకునివలె జనము బలం, బును గలిగిన నీవు కార్య ♦ మున మునుకొనకే
యనువున నితరుల బలమును, గను వేడుక నుంట తగునె ♦ కరువలిపట్టీ! ౨౦౦

ఆ॥ ఈవ బయలు వేటి ♦ యిలయెల్ల గాలించి, భోగ భూమి వెదకి ♦ భోగిలోక
మరసి తరణి కులజు ♦ తరుణి యునికిఁ గాంచి, తెలివితోడ బలముఁ దెలుపఁ దగవె?

చ॥ దనుజుని పట్టనం బిటకు ♦ దక్షిణ దిక్కున నుండుఁ గావునన్
ఘన జవ మొప్పఁగా నరిగి ♦ కర్బురవర్యుల గెల్చి శ్రేయమున్
జనక కుమారికిన్ ధరణి ♦ జాపతికిన్ మఱి మాకుఁ గూర్చి కీ
ర్తిని వహియింపఁగాఁ దగిన ♦ తేఁకువ నీక యొసంగు మారుతీ! ౨౦౧

* 3669177139200 ఒక వెల్లువ; 256842 399744000 డెబ్బదివెల్లువలసంఖ్య.

ఆ॥ వాలిసుతుండు జాంబ ♦ వంతుండు తక్కిన, బలము రెండు వెల్లు ♦ వలును మీఁకుఁ
దోడుగాఁగ వచ్చుఁ ♦ దోయజాక్షిని రోసి, త్వరగ రండు క్షేమ ♦ వార్తతోడ.

తే॥ వరుణ దిశకు ఋషభుఁ డేగి ♦ యరయువాఁడు, వినతుఁ డింద్రుని దిక్కున ♦ వెదకువాఁడు
ధనదు దెస శతబలి రోయ ♦ మొనయువాఁడు, రెండు రెండేసి వెల్వాల ♦ దండుతోడ.

తే॥ శ్రమమునకు నోర్చి పలు ప్రదే ♦ శములఁ జొచ్చి, రాముదేవి నన్వేషించి ♦ రావలయును
గడువు నెల గల్గు నంతలోఁ ♦ గడఁకతోడ, వచ్చి తెలుపుఁడు మీర ల ♦ వార్తలెల్ల.

తే॥ * దక్షిణంబున కేగ య ♦ త్నంబుసేయు, వారిఁగని వెండి మీరలు ♦ భవ్యమైన
విష్ణు విశ్వరూపం బన ♦ వెలయుచున్న, వింజమును దొల్తఁ గాంచుఁడీ ♦ వేడ్కతోడ

తే॥ వింధ్యగిరియందు దేవిని ♦ వెదకిచూచి, యనల వేల్పు డిగ్గియ యున ♦ సలరి షట్ప
దముల ఝుంకృతిచే శ్రవ ♦ ణముల కింపు, గూర్చు నర్మదఁ జేరుఁడు ♦ కూర్మిమీరు.

తే॥ అమరకాంతలు డోలిక ♦ లందు తూఁగి, సేయు గానామృతము గ్రోలి ♦ చేష్ట లుడిగి
యలరి తూలి నిద్రించెడి ♦ యశునపక్షి, కూటముల కిరవగు హేమ ♦ కూటము గని.

తే॥ అచటఁ గలుగు పూఁబొదరిండ్ల ♦ నరసి కడచి, యుత్తర పినాకినీ నది ♦ నుత్తరించి
సుందరంబులై యలరారు ♦ చోటులెల్ల, నెమకి యవ్వలఁ జనుఁడు ని ♦ ర్నిద్రులగుచు.

తే॥ తావి యగురు వృక్షములు చం ♦ దన వనంబు, లేపు మీఱి భాసిలు విద ♦ ర్భాపురంబు
నరసి నానా పురంబుల ♦ నధిగమించి, దండకాటవిఁ జేరుఁడు ♦ త్వరితగతిని. ౭౧౦

తే॥ పిదపఁ గమలాకరములచే ♦ వృక్ష సాంద్ర, మగు తలంబులచే రమ్య ♦ మై యగస్త్య
మౌని వసియించు పుణ్యాశ్ర ♦ మంబు గనుఁడు, పావనస్థలుల్ దర్శింపఁ ♦ బాప మీఁగు

తే॥ ప్రసవజాల సంభృతమైన ♦ వన ముదారు, సంపదంబొలె స్థిర వికా ♦ సంబు నొందుఁ
బూవుఁబోండ్ల తీయని మోవిఁ ♦ బోలు ఫలము, లెల్ల ఋతువులలో ఫలి ♦ యించుచుండ

తే॥ అచటివారలు కనుఱెప్ప ♦ లార్పకుండ్రు, గాఢనిద్ర సేయరు మోద ♦ కర సుఖంబు
లచట సుస్థిరమై యుండు ♦ నర్కుఁడేని, చొరఁగలేఁడు తగ్గనివగు ♦ ఝురములుండు.

తే॥ దాని దాఁట నిశాకరు ♦ దాఁకి యొరయు, నదియు భానుండు విశ్రాంతి ♦ ననుభవించు
పట్టునాఁ దోఁచునదియు నా ♦ పాండుశైల, మొందు కస్పట్టు నచటికిఁ ♦ బొందుమీరు.

సీ॥ సతతంబు జీవన ♦ సంధాత్రియై ప్రవ, హించుచుండుటచే ర ♦ హించునదియుఁ
గనక రేణువుల ము ♦ క్తాఫలంబుల రత్న, సంచయముల దోర ♦ లించుకొనుచు
గొల్లల కవ్వముల్ ♦ కొల్లలాడుచు ఘన, ద్రుమ నికరంబులఁ ♦ ద్రోచికొనుచు
జీవజాలముల నీ ♦ డ్చికొనుచు మునిఁగిన, వారి పాపము నోట ♦ వైచికొనుచు

---

* ఇట నుండి గల పద్యములలోని వింధ్య నర్మద దండక అగస్త్యాశ్రమము గోదావరి యనునవి కిష్కింధకుత్తరమున నుండునవి. వింధ్యమును మధ్యప్రదేశముగా నుంచుకొని నాలుగుదిక్కులకు కపులను పంపెనని వ్యాఖ్యకారులు వ్రాసియున్నారు. అట్లు చూచినను తక్కినవియు స్థలక్రమ విరుద్ధములై యున్నవి.

తే॥ వచ్చు పావన నది యొండు♦వఱలుచుండు, ధర్మమార్గంబుకరణి నౌ ♦ దార్యమట్లు
పరఁగు గోదావరిం దాఁట♦శరవణాఖ్య,నమరు నదియుండు షణ్ముఖుఁ♦డందు నిలుచు

సీ॥ ఆవలఁ బోవ భి ♦ ల్లాంగనల్ మంచెల, పై నుండి పక్షులఁ ♦ బాఱఁదోల
నుడియుంగ నొడిసెల ♦ సూర్యకాంతంబులఁ, జుట్టి వైవఁగ నెండ ♦ సుట్టికాచు
కొట్టుచేల్గల కొండ ♦ కోనలఁ గాంతురు, కడచి చనఁగఁ జంద్ర ♦ కాంతగిరియుఁ
గనవచ్చు నదియును ♦ కడచనఁ బెక్కువి, శాల ప్రదేశముల్ ♦ సౌరుమీఱు

తే॥ నవల నాదిశేషుండు ఖ ♦ గాధిపతికి, నలికి డాఁగిన కొంకణ ♦ మను పలాతిఁ
బొందవచ్చు నవ్వలను కు ♦ ళిందపురము, చేరఁగలరు మీరలు దాని♦మీఱి చనుఁడు.

సీ॥ హరుఁడు ఘనుండని ♦ హరియె ఘనుండని, వాదించు మూఢులు ♦ పడయలేని
సద్గతి కై వడిఁ ♦ జనరానిదియు సుర, నది పరిసరమునఁ ♦ బొదలునదియు
నభ్రంకషంబయి ♦ శుభ్రాంశుఁ డుగ్రాంశు, డను దీపకళికలఁ ♦ దనరు నదియుఁ
బ్రణతుల కభిమతా ♦ ర్థము లొసంగునదియు, నగు సరుంధతి గిరి ♦ మొగిని గనుఁడు

తే॥ కాంచిమ్రొక్కుఁడుదానిని♦గాంచి నదులు,గిరులు కొన్ని దాటిన ఖగ♦వరుఁడు సుధను
సర్పముల కిచ్చి తల్లిదా ♦ స్యంబు దీర్చు, తలము మరకతగిరి దానిఁ♦గలయఁగనుఁడు

సీ॥ ఉత్తర భాషయా ♦ నురు సంస్కృతమునకు, దక్షిణ భాషయా ♦ ద్రావిడమున
కెల్లగాఁ గలదియు ♦ నెల్ల వేదాంతముల్, వివరించు తత్త్వంబు ♦ వెలయునదియు
మేటి ధర్మములకు ♦ మేరయౌ నదియు న, సామాన్యమగుట య ♦ శశ్వరీర
మట్లు ప్రకాశించు ♦ నది మహర్షులకు మ, హాత్త్వములకు స్థాన ♦ మైన నగము

తే॥ వేంకటాచల మనుపేర♦వెలయుచుండు, దొందములఁ ద్రోచి సమ సుఖ♦దుఃఖులైన
తత్త్వవేత్తలు జ్ఞానాగ్ని - దగ్ధకర్ము, లైన తపసు లా శైలంబు - నందుగలరు. ౭౧౫

సీ॥ సర్వపాపఘ్నముల్ ♦ స్నాన తీర్థంబులు, మాని ప్రశాంతాశ్ర - మ స్థలములు
రత్న పుంజములతో - రాజిల్లు చఱియలు, వేల్పుబోటుల గాన ♦ విధము వినుచు
సారంగ పోతముల్ - శార్దూల శాబముల్, ద్వేషంబు మాని ని - ద్రించు చోట్లు
కాంచువారలకు నాఁ♦కలియుఁ గన్పింపదు, విసుగు పుట్టదు మోద ♦ మొసఁగుచుండు

తే॥ గిరిని దర్శింపఁ గల్మష ♦ గిరు లడంగు, డాసినఁ ము క్తి తప్పక ♦ దక్కుచుంట
మనకుఁ గార్యభంగంబగుఁ♦గనుక నచట, దూరముననుండి ప్రణుతించి♦తొలఁగుఁడీరు

సీ॥ విపుల ప్రభావ ని ♦ వేశ మయ్యది గాన, రావణుం డచటికి ♦ రాముదేవిఁ
గొనిపోవఁ డవలికిఁ ♦ జని తొండమండల, మునఁగాంచి విఖ్యాతి ♦ నెనసి స్వచ్ఛ
శీతలవారిచేఁ ♦ జెన్నారి సజ్జన, చిత్తంబువోలె ను ♦ దాత్త మగుచుఁ
బ్రవహించు కావేరి.♦ వఱలు చోళుల దేశ, మును దాఁటి యవ్వల ♦ మునుల వసతు

తే॥ లగు ప్రదేశములం గాంచుఁ ♦ డలఁత లేక, యలసు లెన్నండు సఫలత ♦ నందలేరు
కడచి ద్రవిడభాషను పేరు ♦ గాంచినట్టి, పాండ్యదేశంబునకుఁ బొండు ♦ ప్లవగులార!

మ॥ మలయాద్రిం గల యా యగస్త్యముని ని ♦ ర్మాణించు భాషాస్ఫుర
త్కలనా ద్రావిడ సంఘముం గనినఁ ద ♦ ద్భాషా సుధా మాధురీ
కల నాదం బది క్రమ్మఁ జిల్లుటకు నాఁ ♦ కం గూర్చుం గాఁబట్టి మీ
రల శైలంబున కర్థి ప్రమొక్కి చనుఁడీ ♦ యంభోనిధిం దాఁటఁగన్. ౭౨౧

సీ॥ దారిలోఁ బ్రకృతి సౌం ♦ దర్య పూర్ణంబగు, దరులతో నిలసిల్లు ♦ తామ్రపర్ణి
ద్విరద పోతంబులు ♦ విచ్చలవిడిఁ జరి, యించు సానువులమ ♦ హేంద్రనగము
కలవు వానిని గాంచి ♦ కడచి యవ్వలఁ జూచి, సెలలోన మరలి రా ♦ నలయకు నసుచు
సుగ్రీవుఁ డాజ్ఞ యి ♦ చ్చుట గాంచి రాఘవ, ప్రసన్నుండు కపివీరుఁ ♦ బవనసూను

తే॥ నక్షయ కటాక్ష వీక్షణ ♦ మారఁజూచి యరసి, యతనిచేఁ గార్యసిద్ధి యగు ♦ ననిగ్రహించి
యేకతముగ నకుఁ గొనిపోయి ♦ యెలమితోడఁ, గొన్ని యంగము చ్చెముల ♦ గూర్చెఁ దొడఁగె

సీతా సౌందర్య వర్ణనము.

శా॥ క్షీరాంభోనిధిఁ బుట్టు విద్రుమ లతా ♦ చ్ఛేదంబులం దెచ్చి సాం
పారన్ లత్తుక పూసి చంద్ర దళకం ♦ బాప్పైనఁ బొందింప నే
తీరౌ నవ్విధిఁ గాలి వ్రేళ్ల మరుదా ♦ శ్రీపుత్త్రికిం గాస్వనల్
నీరేజాపులు సాటిగావు వినుమా ♦ నిక్కంబుగా మారుతీ! ౭౨౩

మ॥ మెఱుఁగుంబోఁడుల నింపు సొంపెసఁగు న ♦ మ్మోంగాళ్లకున్ సత్కావుల్
తెలిఁ గొప్పం గమఠంబులన్ సదృశరీ ♦ తిం బోల్చి వర్ణింత్రు చ
క్కెరకంటెన్ మధురంబులౌ పలుకులం ♦ గీలించు చంద్రాస్య కా
యుఱవౌ సామ్యము దెల్పు టజ్ఞత యగున్ ♦ న్యూనోపమం బౌటచేన్.

మ॥ విలిఖింపంగ నశక్యమై తనరు పూ ♦ విల్కాని చేయమ్ము లీ
లల నొప్పారెడి సీత జంఘలకుఁ బో ♦ లం జూచి విద్వాంసు లా
కలనం దెల్పెడి శాలిగర్భము నిమం ♦ గంబున్ మహాగ్రాహముల్
దెలుపం గల్గెదు మోదమేది? త్రిజగ ♦ ద్విఖ్యాత వీరోత్తమా! ౭౨౫

తే॥ కలికి సొబగు నీరోమోరు ♦ వులకుఁ గవులు, సహజముగఁ దెల్పు కదళికా ♦ స్తంభములను
తొలుతనె జయించె నన వేఱు ♦ తొడరి తెలుప, నుపమ లేదయ్యె జగమున ♦ నూహసేయ

తే॥ కంచుకము దాల్చు చక్రవా ♦ కముల సౌరు, పసిఁడిగిండ్ల మెఱుంగును- పరఁగఁగల్గు
కుచభరంబున నసియాడి ♦ కునియు కౌను, కలదు లేదను తత్త్వంబు ♦ కరణి నొప్పు.

ఉ॥ సౌష్ఠవజాలముల్ జగతి ♦ సాదనచేసి గడించి బ్రహ్మయున్
నిష్ఠను మెచ్చులాఁడులను ♦ నేర్పున సృష్టి యొనర్చుచుండె బిం

బోల్చి తను ప్రకాశమున ♦ నొప్పఁగఁ గానఁగరాదు కౌను నే
సుష్ఠుగ నంటియే కలుగు ♦ చొప్పు గ్రహింతు నిజంబు పావనీ! ౨౨౮

మ॥ వటపత్త్రంబును వెండిపళ్లెయరముల్ ♦ వర్ణాటుఁ డంకించి ప్రా
యుటకుం గూర్చు పటంబు సద్ధము కవి ♦ ప్రోక్తంబులై యుండు ని
చ్చోటు నవ్వానిని పోల్చి పల్కు నుపమా ♦ స్తోత్రంబులౌ మైథిలీ
పటు భవ్యోదర పద్ధతిం గనినచోఁ ♦ బ్రజ్ఞాధనీ! పావనీ! ౨౨౯

శా॥ నంద్యావర్తపు మధ్యరంధ్ర మది గాం ♦ చన్ సౌరుగా నుండినన్
నింద్యంబౌ నుపమానమౌ గుణవతీ ♦ నిమ్న స్ఫుర న్నాభికిన్
సంద్యోతంబగు ద్యో నదీ విమల వా ♦ స్సంఘాత జావర్త మా
నంద్య ప్రక్రియఁ గాంచినాఁడ నది యె ♦ న్నన్ వచ్చుఁ దత్సామ్యమున్.

తే॥ తరుణి నూఁగారు నాప్రాణ♦ధార యనియె, తలఁపు మది కౌనులత యగు-దలఁప బ్రాఁకి
యలమ నొఱగనీకుంచు మా♦ఱాకుఁబోలు, ననుచుఁ దెలుపంగఁదగునాకు♦గాత్మజాత!

చ॥ దళముల రాపిడిం దనువు ♦ దద్దురు వోవున యన్న శంకతో
జలజము నుండి వెల్వడిన ♦ సాగరకన్యకకున్ వళిత్రయం
బిలఁ గల ముద్దరాండ్ర నసి ♦ నింపును సొంపు హరించు కీరితిన్
సులలిత రీతి వ్రాయు జయ ♦ సూచక రేఖలొ నాఁగఁ బొల్చెడిన్. ౨౩౨

చ॥ కనకపుగిండ్లు పోల్పడవు ♦ కందుకముల్ సరిరావు చక్రవా
కిని జత పొందియుండదు చి ♦ గిర్చిన పూవుల కుచ్చు లారహిం
గొన వెడనీరు కాయలును ♦ కూడవు పో చదరంగకాయలుం
బొనరవు కల్కిచన్నులకుఁ ♦ బోలిక కన్పడదయ్యె నింతకున్. 233

ఉ॥ లేవెదు రిక్షుదండములు ♦ లేమ భుజంబుల సాటి యెంచి నే
నావిలచిత్తతన్ గనుల ♦ నశ్రులు రాల్చుచు నుండుఁ గాని యా
దేవి భుజంబు సాటియగు ♦ తీరు గనుంగొన నేరనైతి వా
పోవక యుక్కు గుండియను ♦ పొందినఁ గాదె వచింప నిమ్మగున్. ౨౩౪

తే॥ అతివ ముంజేతికిని సామ్య ♦ మరయ లేదు, దిరిసెనయును కాఠిన్యమై ♦ పరఁగు మకర
వీణియయు సరికాదిఁకఁ♦బృథివియందు, సౌష్ఠవము మించి యొకఁడున్న ♦సౌష్ఠవంబు

తే॥ ఎఱ్ఱకంకేలి చివుళ్ళుల ♦ నెన్న నేల?, కల్ప కిసలయములు నవ్య-కమలజములు
నందెలు ధ్వనింప సందమౌ ♦ నడుగు జతకె, సాటిరావనఁ గేలకుఁ ♦ జాటఁదగునె?.

చ॥ చిలుకల ముక్కులున్ జెలువ ♦ సీత నఖద్యుతిఁ బోలలేవ యం
ఛలిఖులవేణు లాలిగొన - నమ్ముఖవైరము నూని కిన్కమైఁ

జిలుకలు నేఁటికిన్ విడక - స్త్రీల ముఖంబులె యంచు దొండలం
దొలుచుచుఁ దృప్తినొందుననఁ - దూఁకొని సామ్యమికెందు దెత్తునో? ౨౩౮

చ॥ కర చరణంబులం దనియఁ - గాంచెడుచో మదిఁ దట్టుచుండుఁ దా
మరసము లట్టులే చెలువ - మంగళ కంఠము గాంచువేళ స
చ్చరముగఁ బోఁక వృక్షమును - శంఖము జ్ఞప్తికి వచ్చుచుండు నా
సరసిజనేత్ర యందమును - సాటి గనుంగొని నిశ్చయింపుమా. ౨౩౯

తే॥ వెలఁది నోటికిఁ బగడంబు - బింబ ఫలము, నెట్టిగలువ బూరుగుపువ్వు - నింద్రగోప
మును పలాశసుమంబుఁ దెల్లనివెయగుట,నుపమకాలేపు తననోరె-యుపమయగును

తే॥ ఎట్టి యమృత మెట్టిని తేనె-యిలను లేవు,తలఁచు మాత్రాన నవ్వి మో-దంబు నిడవు
తెలివ యధరంబునకు సాటి - ధరణి లేద, యేది చెప్పిన గౌరవ- హీనము చుమి. ౨౪౦

ఉ॥ జానకి దంతపాళికిని - జాజులు ముత్తెసరుల్ స్ఫుటంబులై
జానగు నెమ్మి యీఁకల పి - సాళి బుడంబులు సాటి యన్నచోఁ
దేనియతోడ వారిధి మ - థించి గ్రహించిన వెన్నతోడ నా
మానిని వాక్యజాలము స ♦ మానము చేసి వచించుటేయగున్. ౨౪౧

ఉ॥ ఊసరవెల్లియున్ దిల సు ♦ మోన్నతియున్ మఱి నీరు గుబ్బియున్
నాసికతో సమాన మన ♦ నాశముగా జిగి లేదు వానికిన్
వాసవు చిత్రకారుఁడును - వ్రాయఁగలేఁడటు గాన జానకీ
నాసను గాంచియే ననుపు ♦ నెౌరు నెఱుంగ నగున్ మరుత్సుతా! ౨౪౨

ఉ॥ వంగిన వంగ చిక్కుడును ♦ వ్రాలను శ్రీయును ముంతమామిడిన్
పొంగుచుఁ జాటి బాలకులు ♦ పోలికగాఁ గొనువారు పండితో
త్తుంగులు పల్క వెట్టులని ♦ త్రోవఁగవచ్చును కుండలంబులే
రంగన వీనులై జనన ♦ మందెఁ బురాత్త తపః ఫలంబుచే. ౨౪౩

ఉ॥ శ్రీపతివోలె నల్లనయి - క్షీరపయోనిధిఁ బోలెఁదెల్లనై
తోపగు వాలు వాఁడిమి జ ♦ యించిన కన్నుల మేల్గభీరిమన్
దేపకుఁ దేప గాఁగ వెయి ♦ తేపలు చూచినఁ దృప్తి లేదు నీ
చోపమమా సముద్రమితి ♦ యూహకు నందదు పోల్చి తెల్పఁగన్. ౨౪౪

ఉ॥ సామ్య మొకింత యుండినను ♦ చాటి వచింపఁగవచ్చు సాజమై
రమ్యములైన పోలికల ♦ రాణ రహింపదు పూవు టమ్ములన్
గామ్యముగా రహిందొడుగు ♦ కాముని చాపము రెండుకొమ్ములున్
సమ్య గుదారతం గొనవు ♦ జానకి బొమ్మల పోల్కిఁ దెల్పఁగన్. ౨౪౫

చ॥ చెలువము గల్గు తామరల - సిగ్గిలఁజేయు పదంబులొప్పు నా
చెలువ లలాట లావణిక - నీను ద్వితీయవిధుండు కాంచి సి
గ్గిలి నెల పున్నమందునను - గీడ్పడి యెల్లదినంబు లెచ్చు త
గ్గులు గొనఁజేని వానినొక - కోపునఁ బోల్పఁగవచ్చు మారుతీ! ౨౮౬

ఉ॥ వారక కానఁజేరు పిద - పన్ వనజాక్షికి దువ్వి పేరలం
కారము సేయుచుండు చెలి - కత్తెలు లేరుగదా? యటుండ నా
వారిజనేత్ర నైజమగు - వక్రత నొందిన ముంగురుల్ మనో
హారిత నొప్పు; నీలమణి - యందము నొల్లవు సాటిగాఁ గొనన్. ౨౮౭

ఆ॥ పానమబ్బుచిగురు - వంగిన విండ్లు ము, నైన వస్తువుల ని - శాధిపతిని
గూర్చి బ్రహ్మచేసెఁ - గొమ్మ నెమ్మోము నీ, వచటఁ గాంచు నప్పు - డరయఁగలవు

ఉ॥ సన్నని వస్తుజాలమును - సాంద్రముగా నొనరించినట్లు మ
బ్బు న్నెఱిఁగట్టి తావియును - పొందఁగ ధూపము వెట్టి క్రమ్మఱన్
జెన్నుగఁ గప్పునీట జిగి - చేసి రుటంబుగ మోపు గట్టి సం
పన్నత వ్రేల వైచిన క్ర - మంబున నొప్పుఁ గురుల్ వెలందికిన్. ౨౮౯

చ॥ కమలము ముండ్లు గల్గినది - కంజవిరోధికి మచ్చయుండు నీ
క్రమమునఁ జూడఁ జూడఁగ జ - గమ్మున మేలగు వస్తుకోటి యం
కము నొకఁటేని పొందినవి - కాని విదేహతనూజ యెట్టిలో
పము వహియింపకుండునది - పావని! కాంచియె నిశ్చయింపుమా. ౨౯౦

ఉ॥ అద్రిజలోనుగాఁ గలుగు ♦ నంగన జాతికి నుండఁదగ్గ సా
ముద్రిక లక్షణంబు లవి ♦ పూర్తిగ లక్ష్మికి నుండఁబోవు త
ద్భద్ర గుణంబులెల్లఁ బరి ♦ పక్వ దశన్ గడియించి చెందె నా
భద్ర గజేంద్రయాన నవి ♦ పావని! నీకట నానవాళ్లగున్. ౨౯౧

ఉ॥ పిల్లనగ్రోవి కోకిలము ♦ వీణియ కీరము గోరువంక నా
నెల్లెడఁ గ్రమవాక్యులకు ♦ నేర్పడఁ బోలిక గూర్చు వస్తువుల్
కొల్లగఁజేసి యానలువ ♦ కోమలి వాక్కులఁ గూర్చెఁ; బోలికన్
జెల్లరె! యింతదాఁక మఱి♦చేయఁడు చేయునొ యేమొ మీఁదటన్? ౨౯౨

మ॥ పరఁగన్ జానకి క్రమవాక్కులకు నె ♦ పద్యంబు లార్జించుచో
దొరకుం దేనియ పాలు మున్నగునవా ♦ త్రోవన్ విచారింప దే
వరలాహారము గల్గుఁగాని యవి జి ♦ హ్వాంద్రప్తి గావించు నా
హారవా వాక్కులఁబోలె నించునొకొ స♦ర్వాంగీణ సాహిత్యమున్. ౨౯౩

సీ॥ సారసాకరముల ♦ సంచరించుటయం౦టె, యలవాటుపడిన రా ♦ యంచగములు
నార్షైన తేజవ్వ ♦ నంబున నిలసిల్లి, వనములఁ దిరుగు హ ♦ స్తినిచయమ్ము
తీర్షైన నడకలఁ ♦ దీరినవని సీత, నెమ్మి నడకఁ బోల్ప ♦ సమ్మతింప
ధారావిశుద్ధిచే, ♦ సొగుగాఁ జనువంగ, వీన నింపుగూర్చు క ♦ విత్వములు

తే॥ పండితవరేణ్యులు రచించు♦పద్యగతులఁ,బోలియొయ్యారమును పొంపు♦పొంపుగలిగి
యుల్లసిల్లును జానకీ ♦ యువతి నడలు, పరమ పావన చారిత్ర! ♦ పవనపుత్త్ర! ౨౫౪

సీ॥ మావి చిగుళ్లు ని ♦ మ్మళముగ నెల్లప్పు, డొక్కటే తీరున ♦ నుండలేవు
బంగారు వెతఁజెంది ♦ వన్నియ చెడిపోవు, రత్నకాంతులు మగ్గి ♦ రాపునొందు
సౌదామినియు విని ♦ శ్చలత నుండఁగ జంకె, మొగుళ్ళుల దాఁగురు ♦ మూఁతలాడు
వనజముల్ వెనుకంజ ♦ వై చి నీటను దాఁగు, నీళ ప్రచ్ఛాయకు ♦ స్థిరముగాఁగ

తే॥ నొక్కటేనియు నుపమాన♦మొత్తిపలుకఁ, దగినయది లేదు తెలుపఁగఁ♦దలఁపుగొన్నఁ
దన శరీర వర్ణమె చుమీ ♦తనకు సాటి, యనఁగవచ్చు జగద్ధ్యేయ!యంజనేయ! ౨౫౫

శా॥ ఈ లోకంబున జానకిం దొరయు స్త్రీ ♦ లే తేరు శోధించు నీ
వాలోచించి దృఢాత్మకుండవయి స ♦ మ్యగ్రీతి సన్వేషణా
లోలత్వంబున నేగి ధాత్రిసుత నా ♦ లోకించి యా ఛాయగా
నీలో నమ్మిక దోఁచుచోఁ గదిసి మ ♦ న్నింపంగ మాటాడుమీ. ౨౫౬

చ॥ జనకుని యాగముం గనడి ♦ చక్కటిఁ గౌశికుతోడ వచ్చు నాఁ
డనువుగ మేడమీఁద నడ ♦ యాడుచు నుండిన యామెఁ గాంచి నే
మనమున నారటంబడితి ♦ మానిని మిన్నయు నన్నుగాంచి కం
తుని పరి కోర్వలేక నిసి ♦ దూపిలు చుండెను దానిఁ జెల్పుమా. ౨౫౭

మ॥ భవకోదండ విఖండన క్రియను ని ♦ ర్వర్తించు టాలించి యా
నవ కందర్పుఁడె యానొ కాఁడొ యనుమా ♦ సంబయ్యెఁ గాకున్న నాఁ
కువ జీవంబుల వీడనుంటి నని నా ♦ కుం జెప్పెఁ ♦ దర్వాతఁ దేఁ
కువ నీవార్తను నమ్మకంబొదవ వా ♦ క్రువ్వందగుఁగా మారుతీ! ౨౫౮

మ॥ ఘన మత్త ద్విపకుంభయుగ్మము క్రియం ♦ గర్వంబుతో నొప్పు స్వ
స్తన దుర్గంబుల మోవలేక యనపై ♦ జవ్వాడు మధ్యంబుతో
జనకాస్థానముఁ జేరవచ్చు తరుణిం ♦ సౌదామినీ వల్లికం
గను విన్నాణము గూడ నాయమకు వే ♦ డ్కం దెల్పుమా మారుతీ! ౨౫౯

ఉ॥ కానకు నేగుదెంచు తఱిఁ ♦ గాంతయు వెల్వడ సింతదాఁక స
న్మానముతోడ నాకుఁ బరి ♦ ణామ సుఖంబులఁ గూర్చుచుంటి వీ

పై నధికార్తి గూర్చఁ జల ♦ పట్టితివా? యన నాభుజంబులన్
మానుగఁ గూర్చుకొంచు వ్యస ♦ నమ్మును బూనుట జ్ఞప్తిసేయుమా. ౭౬౦

ఉ॥ రాజ్యరమం దృజించుచు న ♦ రణ్యము చేరఁగనున్న నాథ! నీ
ప్రాజ్య సుఖంబు లన్నిటికి ♦ భంగము నేఁ గలిగింతునేమొ? నన్
ద్యాజ్యమునేయ సర్వము సు ♦ ఖాస్పదమై చనునేమొ? యంచు సా
యుజ్యముకై తలంకి నెగు ♦ లొందిన చందము దెల్పు మారుతీ! ౭౬౧

చ॥ పురమును వీడి కానలకుఁ ♦ బోయెడివేళ సుధాంశు మండలం
బొరసెడు కోట వాకిలికి ♦ నొప్పుగ వచ్చెదు మున్నె పాదముల్
విరనిరవోవ నిల్చి 'యట ♦ వీస్థలి యెంతగ దవ్వో' యన్న భూ
వర తనుజాతకిద్ది విను ♦ వానము పుట్టఁగఁ బల్కు మారుతీ! ౭౬౨

మ॥ అని యారీతిగ నానవాళ్లు గల వా ♦ క్యంబుల్ నిరూపించి పా
వనికిన్ ముద్రిక నిచ్చి కార్య మెదియుం ♦ బ్రత్యూహము ల్లేక ప్ర
మ్మన గావించి ప్రమోదదాయివయి ర ♦ మ్మా యంచుఁ బల్కన్ మరు
త్తనయుం డాదట మ్రొక్కి రామ కరుణా ♦ దర్పోద్ధతిన్ వెల్వడెన్. ౭౬౩

మ॥ పర దేహ క్షితి వాహినీ హాలమునన్ ♦ భంగించి భాస్వద్యశ
స్కర సస్యంబులఁ బంటవెట్టుటకు ను ♦ త్సాహంబుతో నంగదా
ద్యరి దుర్వారులు కీశరాడ్వరుని న ♦ ప్తాశ్వాన్వయాబ్ధీడుపా
కరులన్ వీడ్కొని మ్రొక్కి వెల్వడిరి వ్య ♦ గ్రస్ఫూర్తిఁ గుప్పించుచున్.

౧౧ బిలనిర్గమన పటలము. (౭౪)

తే॥ తరణిసుతుని యాదేశ మూఁ దలను దాల్చి, యంగదాదులు వెడలు న♦వంతరంబు
తక్కు దిశలకు వినతాది ♦ తరుచరులును, పరవు నుత్సాహగరిమతోఁ ♦ బయనమైరి.

తే॥ తక్కుదిశల కేగినవారిఁ ♦ దడవనేల?, పట్టుదలతోడ దక్షిణా ♦ పథముఁ జేరు
నంగదాదులు చనిచని ♦ యవనిజాత, వెదకు తమితోడఁ జేరిరి ♦ వింధ్యగిరిని. ౭౬౬

ఉ॥ * చెందిరవన్నెతో మణుల ♦ చెన్నగు కాంతులతోడ సాంద్రమై
సందియ వన్నియం జిలుకు ♦ చక్కని యంబరమట్లు వెల్గుచున్
జందుగు నిర్ఝరంబులను ♦ సర్పచయంబులఁ బొందియుంటచే
నిందు ధరాగ్రచూడమను ♦ నేత్రైఅ నొప్పిన వింధ్యఁ జేరుచున్. ౭౬౭

మ॥ గిరి కుహారంబులున్ మణి వి ♦ కీర్ణ విభాసిత సానుదేశముల్
గురు శిఖరంబులున్ వెదకెఁ ♦ గోఁతుల మూఁకలు పెక్కు నాళ్లకే

* [illegible] స్థలవిరుద్ధవర్ణనము లే యిటనుండి కలవు.

నరయఁగరాని యా కుధర ♦ మంతయు నొక్క దినంబులోననే
పరవుచు నెందు చూచినను ♦ వానర సేనయె తోఁచునట్లుగాన్. ౭౬౮

చ॥ పుడమికిఁ జేలయౌ నుదధి ♦ పొంకము నొందిన కేశరాజి యౌ
పుడమికుమారి మించులను ♦ భూషలఁ దాల్చిన కారుమబ్బు నా
నడరు కురుల్ ప్రకాశిలు వ ♦ రాంగిని రాముని రాణి రోయుచున్
విడువక వేసటం గొనక ♦ వింధ్య గిరీంద్రముఁ జుట్టి రత్తఱిన్. ౭౬౯

ఉ॥ కొండలు వ్యోమమందెగసి ♦ కొండలు డిగ్గుచుఁ గొండ తెక్కుచున్
గొండలు కుంజముల్ గుహలు ♦ కొండలు శుద్ధ జలాశయంబులన్
గొండలు నిర్ఝరీ దరులఁ ♦ గోరిక రోసిరి చూడకుండు తా
వందునఁ గల్గునేని యది ♦ యంబుజ సంభవు సృష్టి కానిదే. ౭౭౦

చ॥ పృథివికి మేల్మిఁగూర్చి ఫల ♦ విస్తృతిచేఁ బొగడొందు దక్షిణా
పథమున మైథిలిన్ వెదకు ♦ వానర వీరులు, కారు మబ్బులున్
బ్రథితముగా లులాయములు ♦ భాసిల గుత్తెలుఁగంగరాని యు
వ్విధమున నొప్పు నర్మదను ♦ వేగమ డాసిరి ప్రీత చిత్తులై. ౭౭౧

క॥ అంచలు క్రీడించెడి ప, ట్లంచితముగ దేవకాంత ♦ లాడెడు చోట్లన్
గాంచిరి మధువానిన యళి, సంచయములు రొదలు సేయు ♦ సముచిత తలముల్.

సీ॥ ధరణిజాన్వేషణ ♦ తత్పరులగు కపుల్, నల్ల సైకతమును ♦ నారు కురులు
నీలాలకములను ♦ రోలంబ సంతతుల్, ముసరిన ముఖ తామ ♦ రసచయములఁ
దరఁగలు త్రోవఁగా ♦ దరుల సరులుగాఁగఁ, గొదరు ముత్తెములను ♦ రదనములను
హంసయానంబుల ♦ హరిణ నేత్రంబులఁ, గనిన వారలె కాని ♦ కలికిమిన్న

తే॥ గాత్రమును పూర్ణముగ నెందుఁ గానరైరి, తనిలి మదకరులును కరే ♦ ణువులు గలిసి
మదము తోడఁ గ్రీడించు న♦ర్మదను దాఁటి, యవలికిం బోయి రెల్లెడ ♦ నరయు నాస.

ఉ॥ రత్న మయూఖరాజి జిగి ♦ రాజిలు శృంగములందు పుట్టుచున్
బ్రత్న పథంబులన్ వఱలు ♦ పావనులంబలెఁ బొలు నిర్ఝరుల్
నూత్నరుచుల్ తొలంకు సుమ ♦ నో వర క్షేటము హేమకూటమున్
యత్నముతోడఁ గీశులు ధ ♦ రాత్మజ రోయఁగఁ జేరి రాదటన్. ౭౭౪

తే॥ పరిసరంబుల యందున్న ♦ తరులు గిరులు, తక్క వస్తు జాలంబులు ♦ తమ నిసర్గ
వర్ణముల వీడి యుపరంజి♦పగిది వెలుఁగు, చుండుఁ గాన స్వర్గంబుతో♦ నొప్పుమీఱు

తే॥ అచట వసియించుమృగపక్షి♦నిచయములకు, నందుగల హేమరజముపై ♦నంటికొనఁగ
మఱియవందలి వస్తువుల్ ♦ మెఱయు లీలఁ, గాంచనమయంబులై ప్రభా♦కరములయ్యె.

క॥ బంగారు రేణువులతో, రంగారు జలంబు పద్మ ♦ రాగ మణులతో
డం గూడి పాఱ నగ్నిం గ, రంగిన బంగరువువోలె ♦ రాజిలు గిరియున్. ౨౨౭

తే॥ క్రమ విద్యాధరాంగనా ♦ గానరవము, నిర్ఝరీ నటచ్చరణ స♦న్నియతరవము
ఘీంకృతులు గర్జనములు ప్ర ♦ కీర్ణమగుచు, హేమకూటంబు గౌరవ ♦ హృద్యమయ్యె

తే॥ దనుజు వాసస్థలం బిందు ♦ తనరు ననుచు, ధరజ గన్పడు నంచు మో ♦ దమున నుబ్బి
కొంద రాడిరి నెగసిరి ♦ కొంద ఱసుర పైని కోపానం గనులెఱ్ఱ ♦ పఱచినారు. ౨౨౯

తే॥ ఈమహీధరమున గోల ♦ నేణనేత్రం, దెలియంగలము రాముని చింత ♦ దీర్పగలము
పోదం డనుచు నుల్లముప్పొంగ ♦ వెదకంగోరి, గిరివరం బధిరోహించి ♦ కీశవరులు. ౨౩౦

తే॥ జరగు చుండంగం గని కరి ♦ శరభ సింహ, భల్ల శార్దూల నికరముల్ ♦ భయము నెంది
పోదలం దూఱుచు నుండంగం ♦ బూవుంబోండి, వెదకి కానంగ నేరక ♦ విసువు పుట్ట.

ఉ॥ అంబర చుంబితం బయిన ♦ యగ్గిరి యంతట రోసి క్రూర స
త్త్వంబుల కాకరంబయిన ♦ పర్వత మియ్యది దైత్యనాథు వా
సం బిట లేదటంచుం గపి ♦ సత్తము లయ్యెడనుండి క్రిందికిం
బంబిన చండ వేగమున ♦ వచ్చిరి క్రమ్మఱి దేవిం గానమిన్. ౨౩౨

తే॥ అంత నంగదాదులు సైన్య ♦ సంతతింగని, మీరు పడమటి తీరంపు ♦ మేదినీ ధ
రముల వెదకి మహేంద్ర పర్వతమునందు, మమ్ము గలిసి కొనుం డని ♦ నెమ్మి నంపి.

ఉ॥ పావని జాంబవంతుండును ♦ వాలిసుత ప్రభృతుల్ జిగీషువుల్
ధీవరు లొక్కటొకచుం దొలి ♦ దిక్కుగం బాయ వహించి పోవుచున్
ద్రోవను వారి శూన్యమయి ♦ దుస్తరమై హరిదశ్వుం డేనియుం
బోవంగ జంకు కొంకు నొను ♦ పోట యెడారిని గాంచి రొక్కెడన్ ౨౩౪

చ॥ మృగములు లేవు పక్షులును ♦ వృక్ష లతాదులు లేవు రాలు నీ
ఱుగం బయికేగుచుండు న ట ♦ రోసిన వెల్వలినుండి వచ్చునో
తెగ యగు వస్తువైనం బడి ♦ త్రెళ్లి పదంపడి బూది యైపోవు నా
శుగమునం జేరి పైకెగయు ♦ సూక్ష్మ రజంబగు; నేఱు లేదటన్ ౨౩౫

చ॥ తెలియక యేగినట్టి కపి ♦ ధీరుల యింద్రియ రాజి బెగ్గిలన్
దెలివియు నామమాత్ర మగు ♦ దేరంగ గాత్రము లుక్కి దూపిలన్
బొలుపఱి తప్తకుంభమున ♦ బ్రుంగి తపించెడు పాపులంబలెన్
వెలవెల పోయి తాపమున ♦ వెక్కసపాటు వహించి రయ్యెడన్. ౨౩౬

ఉ॥ నాల్కలు వెళ్లంబెట్టి చర ♦ ణంబులు బొబ్బలు వోవ స్రుక్కుచున్
బల్కంగ లేక కాలిడంగ ♦ బాధల నొందుచు దూలిపోలుచున్

నిల్కడ దప్పి బాణలిని ♦ నివ్వెరి పేలల మాడ్కి మాడుచున్
బెల్కుటి జీవితాశలను ♦ వీడిరి తప్పెడు త్రోవ లేమిచేన్. ౭౮౭

ఉ॥ ఆశ్రయమంద నీడ యిసు ♦ మంతయు లే దసువుల్ తొలంగునటే
ప్రశ్రయమందఁగాఁ దగిన ♦ పద్ధతి యంచుఁ దసించి తీపిచే
నేశ్రమ మంది యైన వెలి ♦ కేగఁ దలంచి కడంక సేయఁగా
నాశ్రమరీతిఁ గన్పడె గు ♦ హాముఖ మొక్కటి యంత వారికిన్. ౭౮౮

చ॥ ఎడరునఁ గల్గు నీమొడరు ♦ నే క్రియ దాఁటఁగ జాలు వారమో
పుడమికుమారి నేసగిదిఁ ♦ బోయి కనుంగొను వారిమో యటో
యెడవు నెటెట్టులో కడచి ♦ యేగి గుహా సుఖమంద వచ్చినన్
బడలిక వోవు భూసుతను ♦ బాలిశుఁ డచ్చట దాఁచెనేమొకో? ౭౮౯

చ॥ అని పలువంతలం బడుచు ♦ నా కపిముఖ్యులు తమ్ము భాస్కరుం
డనువుగఁ బట్టి దప్పికయు ♦ నాఁకలి దీఱఁగ ప్రింగు నట్లు భీ
తిని గొని నేమమందు పగి ♦ దిం గని చీఁకటి గుంపు లిచ్చటన్
దనుకఁగ డాఁగె నన్న క్రియఁ ♦ దారు గుహాంగని చొచ్చి రత్తఱిన్. ౭౯౦

ఉ॥ పోయిరి కొంతదవ్వు మఱి ♦ పోవఁగలే కడు గైనఁ బెట్టఁగాఁ
బోయిన మార్గమున్ మఱియుఁ ♦ బోవఁగ మార్గము తోఁచలేదు ప్రేఁ
గై యిరవొంది పేరి నిల ♦ యంబు గడింపని చిమ్మచీఁకటిన్
దాయము నొంది యొండొరుల ♦ దాయఁగఁ జూడఁగలేక యూర్పుచున్.

శా॥ కర్తవ్యంబును విస్మరించి తత ది ♦ గ్భ్రాంతాత్ములై భీతిమై
నార్త త్రాణపరాయణాత్మక! జగ ♦ త్ప్రాణప్రియా! కావవే
మూర్తంబై తగు కాళరాత్రి సగిదిన్ ♦ ముగ్గించి బాధించు నీ
యార్తిన్ మాన్పఁగ నీవ దిక్కని కపుల్ ♦ ప్రార్థింపఁగా నాతఁడున్. ౭౯౨

శా॥ వీరున్ జీవము లిచ్చెదన్ ధిటవుమై ♦ వీరెల్లరుం గూడి నా
తోఁకం గట్టిగఁ బట్టికొంచు వెనుకన్ ♦ దోయంబుగా రండు శో
కాకంపంబులు మానుఁడం చతఁడు హ ♦ స్తాంభోజముల్ చాఁచి ఘో
రాకారాంధక మార్గముం దడవె నం ♦ ప్రార్థించి సీతాపతిన్. ౭౯౩

తే॥ అనుగ మతండు దొడ్డ దే ♦ హంబుతోడ, మెఱుపుఁబోలిన పోగుల ♦ మిసిమి తనకుఁ
ద్రోవఁ జూపుచుఁ జీఁకటిఁ♦ దోలఁగఁజేయ, వేగ నడచెను ప్లవగులు ♦ వెంబడింప. ౭౯౪

కపులు స్వయంప్రభ మేడను గాంచుట.

ఉ॥ కపులు బిలంబులో నడచి ♦ కాంతి జగత్త్రయి కిచ్చుచుండు నా
తపనుఁ జనిల్చి పాలన వి ♦ ధమ్ము నొసర్చు పురంబొ స్వర్గముం

ద్రపగొను చందమొంది జిగి ♦ రాజిలు లచ్చి మొగంబొ? నా ననం
తపనము గూర్చు పట్టణము ♦ దాపునఁ గాంచిరి మోదితాత్ములై. ౯౪

ఉ॥ కల్ప కుజంబులం జెనయు ♦ కాంచన వృక్షములుఀ మనోహరా
నల్ప జలాశయంబులు మ ♦ హా రజత స్ఫుట గోపురంబులుఀ
వెల్పులు విస్మయంబుగొను ♦ వేశ్మములుఀ దనరారఁ గ్రవ్య భు
క్శిల్పి మయుండు స్వేచ్ఛగొని ♦ చేసిన యప్పుర మెన్న శక్యమే? ౯౬

తే॥ ఇంద్రు నమరావతియు దాని♦నీడు గాదు, సూర్య చంద్రుల కాంతులు♦చొరకయున్న
సౌధ శిఖర ఖచిత మణి ♦ జాలకాంతి, చీఁకటులఁ దోలుచుండు ని ♦ శ్శేషముగను.

చ॥ జగ భువి సంస్తుతించు బహు ♦ దాన విహార్తల భూమి భర్తలం
బొగడిన సత్కవీంద్రుల న ♦ మున్నత గేహములందు పచ్చపా
న్నగలును కీలు మంచములు ♦ నాణెపు వస్త్రములుఀ సుగంధముల్
జిగిబిగి నుండు పోల్కి విల ♦ సిల్లెను తత్పుర వైభవ క్రియల్. ౯౭

చ॥ పసగొన గల్లుగల్లను ర ♦ వంబుల నించెడు గజ్జె లందియల్
మిసిమిగలట్టి పాదముల ♦ మించి చరించు వరాంగనామణుల్
రసికత గల్గు పూరుషులు ♦ రాజిలకుండుటచేత నప్పురం
బసువులు లేక ముద్దయిన ♦ హాటకపుత్త్రిక నాఁగ భాసిలెఀ. ౯౯

చ॥ అమృతముకంటె నింపయిన ♦ యన్నము ద్రావిడ భాషఁబోలు రు
చ్యములగు తేనెలుఀ సురయు ♦ స్వాదుఫలంబులు తావి నించుచుఀ
దుమదుమ లాడు జిహ్వలకుఁ ♦ ద్రుప్తిను దుల్పు విధాన నొప్పుచుఀ
శ్రమగొని వచ్చు వారలకు ♦ స్వాగత మిచ్చుచు నుండె నయ్యెడఀ. ౧౦౦

మ॥ హనుమజ్జాంబవ దంగదాదులు ముదా ♦ యత్తాత్ములై యాపురిఀ
మన శత్రుండగు రావణాసురుని స ♦ ద్మంబుండఁగా నోపు నీ
తను కాంచంగలమంచుఁ గౌతుకముతోఁ ♦ దద్ద్వార సీమఀ సుఖం
బునఁ జొత్తెంచిరి వీథులం దిరిగి రా ♦ మోదంబు గ్రుంగంబడఀ. ౧౦౧

తే॥ నరులు సురలును లేరు దా♦నవులు లేరు, ప్రాణులును లేవు రూప చి♦త్రములు లేవు
మఱియు యాథార్థ్య వస్తువు♦ తెఱఁగు లేదు, పట్టిపురమునఁ దిరుగాడె ♦ వానరాలి.

సీ॥ నడబావు లుండెను ♦ నలినాకరములుండెఁ, దావులు వెదజల్లు ♦ తావు లుండె
నుత్పలాక్షుల మంజు ♦ లోక్తులఁ దెలిపెడి, శుక పిక శారికా ♦ నికరముండెఁ
గలహంసలుండెఁ ద ♦ త్కలిత సుఖంబుల, ననుభవింపంగఁ దో ♦ య్యాలు [illegible]
[illegible] లాపుర ♦ వైఖరి యంతయు, నరసి మాయాదృశ్యమనుచుఁ దలఁచి

ఆ॥ భోగి భూమి యనుచు ♦ బుద్ధి నూహించుచు, నగును కాదటంచు ♦ నరగలి గొని
తుదకు నిద్ది శుద్ధ ♦ పదము స్వర్గంబని, నిశ్చయించి మఱియు ♦ నిలకలేక ౨౦౩

సీ॥ స్వర్గలోకమె యైనఁ ♦ జావు గలుగలేదు, జన్మముల్ సద్విధి ♦ జరుపలేదు
రణరంగమున నన్మ ♦ రణమొందఁగాలేదు, జరిగిన విషయముల్ ♦ మఱవలేదు
సందేహమును నిమి ♦ షత్వంబు నున్నది, స్వేదంబు నున్నది ♦ చిత్రమయ్యె
నని చిచ్చు వడఁగ బు ♦ ద్ధ్యౌధ్యుఁ డిట్లను రాము, దేవిఁ దెచ్చిన దొంగ ♦ పావి కపటి

తే॥ మనలఁ దగిలింప నుంచిన ♦ మాయ గుహయొ, గాక వేఱేది? మన పాప ♦ కర్మ వశతఁ
జిక్కితిమి తప్పికొని పోవు♦చెన్ను లేదు, చావు దప్ప దనుచు నోరు♦చప్పరించె. ౨౦౪

సీ॥ పావని యది విని ♦ భల్లుకేంద్రుని గని, మరలి వెల్వడుట దు ♦ స్తరముగాఁగఁ
దోఁచిన సగర పు ♦ త్త్రులఁబోలె ధాత్రిని, త్రవ్వి బిలముచేసి ♦ తలఁగి పోద
మటు గాదయేని యీ♦పటుమాయ బొనరించు, దనుజుల మ్రందించి ♦ తలఁగి పోద
మంతరిక్షంబున ♦ నన నదిమేలని, యంగదాదులు పొంగి ♦ యంగవింపఁ

తే॥ బట్టణంబు లోపలి యెల్ల ♦ భాగములును, వనచరులు పరీక్షించుచుఁ ♦ జనుచునుండ
వినుత తపమె స్త్రీరూపంబు ♦ గొనియెననఁగ, నొప్పుజటిలస్వయంప్రభ ♦ నొకటఁగనిరి.

సీ॥ తరుణి వల్కలములఁ ♦ దాల్చి చక్రంబుల, పగిది బంగరు గిండ్ల ♦ భాతి నమరు
పాలిండ్లపైఁ బైఁట ♦ వన్నె తొలఁగి ధూళి, పటలి గప్పఁగ నొప్పు ♦ వాసియుండ
రక్తాంచలంబులై ♦ రాజిల్లు నేత్ర దృ, ష్టులు నాసికాగ్రంబుఁ ♦ జూచుచుండఁ
బద్మాసనంబున ♦ భాసిల్లి శ్వాసంబు, నణఁచి మధ్యం బెగ ♦ యంగ నిలిపి

తే॥ కేలుదమ్ములఁ దొడలపైఁ ♦ గీలుకొలిపి, శత్రు షట్కంబుఁ గూల్చియ♦క్షములగెల్చి
సాంద్ర దీర్ఘ కోమల శిరో♦జములు జడలు, కట్టి వ్రేల నిశ్చల రీతిఁ♦గ్రాలుచుండె. ౨౦౫

మ॥ కపు లామెం గని భక్తి భావన నమ ♦ స్కారంబు గావించి మేల్
తపముం బూనిన యీమెయే నిజము సీ ♦ తాదేవి యంచుబ్బి మో
ద పరీతాత్మకులై సమీరసుతు చెం ♦ తన్నిల్చి వీక్షించి యీ
యపయే జానకి యౌనొకో తెలుపవే ♦ యన్నంత నాతం డనున్. ౨౦౬

ఉ॥ జానకి యంగ చిహ్నముల ♦ జానుగ రాముఁడు తెల్పె వాని నొం
డేనియు నీమెయందు రహి ♦ యింపవు పెక్కులిఁకేల? యెమ్మెలం
బూనుచు దండ ముత్తెములు ♦ పోహణ చేసిన దండతో నమం
జేని విదేహరాట్సుతకు ♦ నీయమ సాటి యనంగఁ బోల్పదున్. ౨౦౭

చ॥ అని వచియించుచుండఁగ స్వ ♦ యంప్రభ యోగ సమాధినుండి మే
ల్కని యెదురం గలట్టి కపి ♦ కాంతులఁ గిన్క వహించి చూచి కాం

చన మయ పట్టనంబునకుఁ ♦ జక్కఁగ వచ్చిన మీర లెవ్వరె
ప్పనికయి యిందు వచ్చితిరి ♦ పల్కుఁడి యన్న వచించి రివ్విధిన్. ౨౦౯

ఉ॥ రావణుఁడన్ దురాత్మకుఁడు ♦ రాముసతిన్ హరియించె మాయచే
దేవిని రోయఁబంపె జగ ♦ తీధవుఁ డాతని దూత లేము ధ
ర్మావన దక్షు నాజ్ఞగొని ♦ యద్రులు కానలు పట్టనంబులున్
భూ వివరంబులు న్నెమకఁ ♦ బోయెడు వారము సత్తపస్వినీ! ౨౧౦

తే॥ అనుడు నామెయు లేచి ప్రి♦యంబు మీఱఁ, గాంచి మీ రాక శుభ మగుఁ♦గాక యనుచుఁ
గనులనుండి ముదశ్రువుల్ ♦గాఱుచుండ, నొక్క యుత్కంఠ జనియింప♦నుత్సహించి

క॥ పలుకుఁడి రాఘవుఁ డెచ్చటఁ, గలఁడని ప్రశ్నించునంత ♦ గాడుపుకొడుకా
జలజాక్షికి రాముని కత, దెలిపె సమస్తంబు మిగులఁ ♦ దేటపడంగన్. ౨౧౨

తే॥ విని స్వయంప్రభ నాతప ♦ మినకులేశు, చరిత వినుటచే ఫలియించె ♦ శాప మీఁగె
ననుచు స్నాన పానముల మృ♦ష్టాన్నములను, తనియ నిడె మృదువాక్కుల♦ వనచరులకు.

తే॥ అంత మారుతి యామెకు ♦ నర్థి మ్రొక్కి, నీదు పేరేది? యీ పురి ♦ నేత యెవఁడు?
తపము సేయఁ గారణమేమి? తల్లి! తెలుపు, మనుడు నయ్యామ యిట్లను♦హనుమఁ గాంచి

ఉ॥ ఏణ ముఖుండు దొడ్డ దను ♦ జేంద్రుల శిల్పి మయుండు గేహ ని
ర్మాణ విశారదుండు జల ♦ మారుత భోజనుఁడై తపించి సం
త్రాణ పరాయణుం డయిన ♦ బ్రహ్మ వరంబున నీ పురంబు గీ
ర్వాణులు మెచ్చఁగాఁ గొని ప్ర ♦ వాసము మాని వసించె నియ్యెడన్. ౨౧౪

ఉ॥ దానవుఁ డంత హేమ యను ♦ దాని సురాంగనఁ బొందఁ గోరి నే
దానికిఁ బ్రాణమిత్ర నగు ♦ దానను కావున నన్ను మిక్కిలిన్
దీనత వేఁడ నాయమను ♦ దేవజగంబుననుండి తెచ్చి యీ
మానిత కందరాన గుణ ♦ మానితుఁ జేర్చితిఁ బేర్మిఁ గూర్చితిన్. ౨౧౫

ఉ॥ కూరిచినంత హేమఁ గవ ♦ గూడి సురారుల శిల్పి ప్రేమ దై
వాఱ జలాశయంబులను ♦ పర్వత కందర సీమలన్ మనో
హారి హిరణ్మయంబులగు ♦ హర్మ్య తలంబులఁ జాలకాల మి
చ్ఛారతిఁ దేలుచుండఁ జెలి ♦ సంగడి పాయక యింద నిల్చితిన్. ౨౧౬

చ॥ నిలిచిన యంత దేవగణ ♦ నేత యొకానొకనాఁడు నాదు నె
చ్చెలి వసియించు చోటెఱిఁగి ♦ చిందఱతో నరుదెంచి యంతటన్
బలియుని దైత్యకారువును ♦ వజ్రముతోఁ దెగటార్చి హేమపై
దలఁకొని నీవొనర్చినది ♦ తప్పని కోపము చేసె మారుతీ! ౨౧౭

ఉ॥ కోపముచేసి హేమఁగని ♦ కూడని యీపని యెట్లు కూరెనో
దాఁపక తెల్పుమన్నఁ గను ♦ దమ్ముల సంజ్ఞను విద్రుమోష్ఠి నన్
జూపుచు దీనిచే నయిన ♦ చొప్పని చెప్పిన నన్ను గాంచి యా
గోపతి యింద యొంటిమెయి ♦ గొందలమందఁగఁ జేసె నాసతిన్. ౮౧౯

ఉ॥ ఆనతిసేయ నాతని ప ♦ దాంబుజ యుగ్మము మీఁద వ్రాలి నా
పై ననుకంప యుంచి చెఱ ♦ బంధ విముక్తి యనుగ్రహింపవే
నా నతఁ డక్కసున్ విడిచి ♦ నాతిరో! రాముని యాజ్ఞ వానరుల్
జానకి రోయ రాఁ దొడరు ♦ సద్గతియంచు వచించె నాయనా! ౮౨౦

చ॥ ఇచట భుజింపఁగా ఫలము ♦ లిచ్చు కొలందిని గల్గుఁ బాయఁగాఁ
బ్రచుర పరీమళంబులగు ♦ బంధుర గంధ కలాప మబ్బుఁ బు
ష్పచయము భూషణంబులును ♦ సన్నియ వల్వ లనెన్నియున్న రో
యుచు భవ దాగమంబు పొలు♦పొందఁగఁ గోరి తపించుచుండితిన్. ౮౨౧

చ॥ అధిక విశాలమైనది గు ♦ హాంతర మంబర వీథి కేగుటే
విధమొ యెఱుంగలేను దయ ♦ వేఁడెద మీర లనుగ్రహించినన్
బథము లభించు నేఁ డనఁ బ్ర ♦ భంజన సూనుఁడు లేమఁ గాంచి నేఁ
బ్రథిత హితంబు చేసెద న ♦ పార గుణాలయ! చూచుచుండుమా! ౮౨౨

చ॥ అనవుడు నంధతామసము ♦ నందు మునింగి మనుంగ నున్న మ
మ్మనువున నీబిలంబున ద ♦ యామతిఁ గాచితి వట్ల యిప్పుడున్
వనితను మమ్ముఁ గావ నొక ♦ పద్ధతి చూడుమ యంచు వానరుల్
పనివడి వేఁడ మారుతి య ♦ పార కృపారసమూర్తి యంతటన్. ౮౨౩

చ॥ భయపడనేల యంచు మృగ ♦ వల్లభుఁబోలెఁ బరాక్రమించి య
మ్మయ ఘనమండలంబు నడు ♦ మాసము బిట్టుగియంగ వర్ధిలన్
మయిమయి కందరంబు పయి ♦ మాడుగు ఘట్టని ప్రీలి దిక్కటుల్
పయికొని నిండ గ్రావముల ♦ బ్రద్దలు వోయెను ఱివ్వ ఱివ్వనన్. ౮౨౪

చ॥ వడిగొనఁ జాఁచు కేలు నిజ ♦ వక్త్రి గుహా నిశితోగ్ర దంష్ట్రిలన్
వడువునఁ గ్రాలఁ బైకి వెలు ♦ వడ్డ మరుత్సుతుఁ డప్పు డొప్పె మున్
పుడమి సముద్ధరించు తఱిఁ ♦ బొల్చిన యాది వరాహమూర్తి కై
వడిఁ గనుఁగొన్న చిత్తములు ♦ భ్రాంతియు సంభ్రమము ఱిచ్చ ఱొందఁగన్.

మ॥ అరవిందాసనసృష్టియం దమరు ర ♦ వ్యాది గ్రహాధిష్ఠిత
స్ఫుర దాకాశ శిరోగ్రముం బొడిచి సం ♦ శోభిల్లు సాబిలార్, యు

ర్వార పాదత్రయి వేఁడి యంత జగదా ♦ క్రాంతంబుగాఁ బెంచు శ్రీ
హరి పాదాంబుజము బలెక్ వెలిఁగెన ♦ త్యాశ్చర్య సంధాయియై.

తే॥ ఇట్లు బిలము భంజించి పై ♦ కెగసి దానిఁ, బడమటి సముద్రమునఁ బాఱ♦వైచి ప్రళయ
జలద నినదంబు పగిది గ♦ర్జనము చేసె, నమర నిచయంబు భయ విస్మ♦యంబు లొంద

చ॥ బిల నగరంబు పశ్చిమ కృ - పీటనిధిం బడి యుండు నేఁటికిక్
బిలమను పేరి దీవియయి; వేడ్క- స్వయంప్రభ కీశవర్యులక్
బిలమననుండి భూస్థలికి - వెల్వడఁ గల్గిరి; హేమ యున్న వే
ల్పుల నగరంబు చేరఁ దల - పోసి వరాంగన కాంచి మారుతిక్. ౬౨౯

తే॥ గురు గుణంబులఁ బెక్కు-భం♦గులను మధుర, వాక్కుల నుతించి మేరుసా♦వర్ణి పుత్రి
యగు స్వయంప్రభ మేలు మీ♦కగుతమనుచుఁ, బలికి దేవలోకమునకుఁ♦బయనమయ్యె

తే॥ వీరులగు కపుల్ హనుమంతు♦వివిధగతులఁ, బొగడుచుం బాదచారులై ♦పోయిపోయి
యమల జలపూర్ణమైన ప ♦ ద్మాకరంబు, నరసి చేరంగ భానుఁడ ♦ స్త్రాద్రిఁ జేరె. ౬౩౦

౧౨ మార్గాన్వేషణ పటలము. (౫౫)

తే॥ చేరి వానర పుంగవుల్ ♦ చేర లోడిసి, జలములం ద్రావి తటములఁ ♦ గలుగు తేనె
పండ్లు మెసవి విశ్రాంతికై ♦ పండి నిదుర, సేయు నచటికి వచ్చె దై♦తేయుఁ డొకఁడు.

తే॥ పొడవునం బర్వతంబు రూ ♦ పునఁ బయోధి, హింసలను సమవర్తియు ♦ నీడుకారు
క్రౌర్యములకుఁ గాణాచి రా ♦ క్షసుఁడు చండ, కోపుఁడై కాలకూటంబు ♦ కోపుగలిగి

తే॥ వారివాహములను వాని ♦ బాహుయుగ్మ, మొరయుకతమునజాఱుతుం ♦ పురులు మేన
ధారగాఁ గాఱ నుదక పా ♦ తంబుతోడఁ, జెలఁగు నడగొండయన వచ్చెఁ♦బొలసుదిండి

ఆ॥ వేల్పులకును మొదటి ♦ వేల్పులకును గెల్వ, రానివాఁడు దురభి ♦ మాని యెదురు
వారు లేమి మత్త ♦ వారణ లీలను, తిరుగుచుండు వాఁడు♦ దిమ్మరీఁడు. ౬౩౪

తే॥ పుష్కల సుతుండు ధూమ్రుండు ♦ పూర్ణగర్వి, ధర్మచింతనపరులు ప ♦ థశ్రమంబు
వలన నిద్రించు వారలో ♦ వానరాలిఁ, గాంచి విధివశమున వారి♦కడకు వచ్చె. ౬౩౫

తే॥ ఈ తటాకంబు నాదని ♦ యెఱిఁగియుండి, వచ్చి నిర్భీతి నిట్లున్న ♦ వారలెవరు?
చావఁదలఁచిరేయని యుగ్ర♦చంచలుఁడయి, గాఢముష్టినంగదుని వ♦క్షుంబుఁ బొడిచె.

తే॥ అంగదుఁడు నిద్రమేల్కని♦ యసురఁగాంచి, పంక్తిముఖుఁడని శంకించి♦పట్టి యీడ్చి
మూఁడు దెబ్బ లొకండీయ ♦ మడిసె వాఁడు, విలవిలం దన్నికొని నాల్క♦ వెడలఁ బెట్టి

తే॥ వజ్రహతిఁ గూలు పెనుగొండ ♦ పగిది నసుర, చావు కేకతో మేదిని ♦ సంచలింపఁ,
బడఁగ నిద్రలో నురడిన ♦ ప్లవగులెల్ల, లేచి పొలసుదిండి శవంబుఁ♦జూచినారలెల

క॥ మారుతి తారాసుతుఁ గని, యీరక్కసుఁ డెవ్వఁ డిచటి ♦ కేలా వచ్చెన్
ఘోరం గారణ మేమన, నారఁగ నేనెఱుఁగ ననుచు ♦ నంగదుఁ డనియెన్. ౮౩౯

చ॥ అది విని జాంబవంతుఁడు మ ♦ హాబల నందనుఁ గాంచి యిట్లనున్
మదయుతుఁడైన వీఁడు బలు ♦ మానిసిదిండి దురాత్ముఁ డీ జలా
స్పదమునఁ గాచియుండి యిట ♦ వచ్చిన ప్రాణులఁబట్టి మ్రింగుచున్
గొద వదలించుకోఁ దొడఁగు ♦ క్రూరుఁడు ధూమ్రుఁడు నాఁగ నందఱున్.

చ॥ ఇతనిని పోలు రక్కసు లి ♦ కెందఱు గల్గుదురో? దురాత్మకుల్
మతకరులాట నేమఱిన ♦ మాఁద్రుదు మేల్కనియుంట భావ్యమా
యితమని ముచ్చటాడుచును ♦ వేడుక నుండఁగఁ దోద్దెసం ద్విషాం
పతి యుదయించె రాఘవుని ♦ పత్నిని రోయఁగఁ బోయి రా కపుల్. ౮౪౦

ఉ॥ ఉన్నత సైకతస్థల ప ♦ యోధరముల్ వికచాంబుజాస్యముల్
తిన్ననియుత్పలాక్షములు ♦ తేటగు మౌక్తిక దంతపాళి యీ
పెన్నది కుంటఁ బెన్నదని ♦ బిత్తరి నాఁ గనుపట్ట రాము నా
పెన్నది తీరమందు కపి ♦ వీరులు రోయుచుఁ జేరి రిమ్ముగన్. ౮౪౨

ఉ॥ రేవులలో మయూరములు ♦ రెచ్చి నటించుచునుండు చోటులన్
దీవులలోఁ బరీమళము ♦ తేనెయుఁ జిందు వనంబులుండు నా
తావులలో వినిర్మల త ♦ టాకములన్ స్ఫటిక స్థలంబులన్
దేవులలో వినూత్నమణి ♦ దీపిక రోసిరి వానరోత్తముల్. ౮౪౩

చ॥ లలిత సమీర పోతకము ♦ లం జనియింపఁగఁ జేయు నంచ డో
లలఁ బొలుపారు నిర్మల జ ♦ లంబుల మజ్జన మాచరింపఁగాఁ
దొలఁగని జన్మ దుఃఖములఁ ♦ దోర్చి సుఖంబులఁ గూర్చు పెన్నన
బ్బలిముఖు లొయ్యనం గడచి ♦ వచ్చిరి దక్షిణ తీర భూమికిన్. ౮౪౪

ఆ॥ నదులు గిరులు ఝరులు ♦ పొదలును దరులును, దెరువులును మఱువులు ♦ నరసికడచి
మఱగితి కేగునట్టి ♦ పురుషులక్షరణి ద, ♦ శార్ణ దేశమునకు ♦ జరిగినారు. ౮౪౫

తే॥ చంపక ద్రుమములచేఁ బ్ర ♦ శస్తి గాంచి, వివిధ ఫలవృక్షములచేత ♦ వినుతిగన్న,
యా దశార్ణ దేశంబెల్ల ♦ నరసి శుక్రుఁ, డుదితుఁడైన విదర్భకుఁ ♦ గదలినారు. ౮౪౬

తే॥ పల్లెపల్లె యూరూరును ♦ ప్లవగవరులు, వడిమున జన్నిదంబులు ♦ వఱలుచుండ
గేల దర్భలఁ గొని ముని ♦ వాలకమ్ము, లూని వెదకిరి రాఘవ ♦ ధ్యానమొప్ప. ౮౪౭

తే॥ శాలి పండు విదర్భ దే ♦ శమును దాటి, యాత్మరూప జిజ్ఞాసా మ ♦ హాత్ములైన
తపసి వరులు మిక్కిలి యున్న ♦ దండకాఖ్య, వనమునం బ్రవేశించెను ♦ వనచరాలి. ౮౪౮

తే॥ బయలి యింద్రియ జ్ఞానంబు ♦ పరవుచున్న, నంతరింద్రియ శక్తుల ♦ నణఁచుకొన్న
ఋషులు గల దండకాటవి - యెల్ల వెదకి, ముండకాటవి చేరిరి - ముదిత వెదక. ౧౪౯

ఉ॥ అందలి సారసాకరము - లందమరాంగన లెల్ల నిత్యముం
జందన లేపముల్ తొలఁగ - స్నానముచేయుటచే జలంబులుం
గందము నొంద మీలు తమ - కంపును వీడుటఁబట్టి పక్షులుం
జెందవు వానిఁ గైకొని భు - జించెడు కోరిక మానసంబులం. ౧౫౦

చ॥ హితముగఁ గోడెకాండ్రురకు - నింపును గూర్పఁగ నెంచి కిన్నరీ
వితతులు వీణమీటుచును - వేడుకఁబాడ వియోగినీ సతుల్
పతులఁ దలంచి కుంది మది - వాడఁగ నశ్రులు రాల్పఁ దజ్జలం
బతితరమై మతంగజము - లాడు మడుంగులు గల్గు తావులుం. ౧౫౧

చ॥ కలువలఁబోలు మోములు పి - కంబుల గేరు మనోజ్ఞ కంఠముల్
చిలుక వజీరు తూపులనఁ - జెల్గిన చూపులు మారు చాపముం
గెలిచిన భ్రూలతల్ మధుర - గీతములుం గల సుందరాంగనల్
చెలువుగఁ బోఁక భ్రమాఁకులకుఁ - జేర్చిన డోలల నూఁగు తావులుం. ౧౫౨

తే॥ అరసి *పంచ సంస్కారణార్హ-మైన దీర్ఘ, కుంతలంబు లొప్పారు కా - కుత్స్థు దేవిఁ
గనఁగలేక యమ్ముండక - వనము గడచి, పాండుగిరికి వేగమ చేరెఁ - బ్లవగచయము.

తే॥ అల త్రివిక్రమపాదాబ్జ ♦ మందునుండి, గంగ యందేదుముకుచున్న ♦ కరణిఁ దోఁప
వెలయు నగ్గిరిగగనచుం ♦ బిత మహోన్న, తంపు శిఖరంబుఁ జేరెను ♦ తరుచరాళి. ౧౫౪

తే॥ చంద్రచంద్రికలను గేలి సలుపునట్టి, ప్రబల కాంతులతో నొప్పు ♦ పాండుశిఖరి
పంక్తికంఠుని త్రొక్కిన ♦ పరమశివుని, పర్వతముఖవోలెఁ దెల్లనై ♦ పరిఢవిల్లె. ౧౫౫

తే॥ అమృతవాణి సరోజాక్షి ♦ యనఘు దేవి, నెచ్చటుచటఁ జూడఁగ నంశ ♦ యించువారొ
యచ్చటచ్చట గాలించి ♦ యరసి కానఁ, జాల కగ్గిరీంద్రము వీడి ♦ చనిరి కపులు. ౧౫౬

తే॥ భువనకంటకుఁడైన దా ♦ నవవిభుండు, జానకిం గొనిపోవుచో ♦ జాఱిపడిన
పుష్పహారమో యననొప్పి ♦ పొలుపు మీఱు, గౌతమీనదిఁ గీశులు ♦ గాంచినారు. ౧౫౭

చ॥ పొలుపగు వీచికాచయము - ముత్తెమువంటి విశుద్ధ నీరముం
గలిగిన గౌతమీనది ర - కంబుగ జన్నపుసాల దున్ను నాఁ
గలి మొనఁ జిక్కి వెల్వడిన - కన్యను రక్కసిమ్రుచ్చిలింపఁగా
నలఁగిన భూమిదేవి నయ - నాశ్రుల ధారయొ నాఁగ రాజిలెం ౧౫౮

* కాండెవేయుట, చొళ్లెము పెట్టుట, కీలుగంటు వేయుట, కొప్పువెట్టుట, త్రేలుజడ అనునవి స్త్రీలకు పంచ సంస్కారణములు.

ఉ॥ కాంచన రత్న జాలములు - కన్నులు పండువుగాఁగ వీచికా
సంచయ మూడ్చి తేరఁ బెలు - చన్ గమకంబుల వచ్చు గౌతమిన్
గాంచక చూడనొప్పె ధరఁ - గొల్చెడు దారమొ గృధ్రరాజు రా
త్రించర రాజుతోఁ బెనఁగి - త్రెంచిన మౌక్తికహారమో యనన్. ౧౫౯

శా॥ న్యాయాన్యాయవిచక్షణుల్ ప్లవగు లా ♦ నందించి గోదావరీ
తోయంబుల్ దగఁ ద్రావి తత్పరిసరో ♦ త్తుంగ ప్రదేశంబులన్
దోయం బొప్పఁగ జానకిన్ వెదకి యెం ♦ దుంగానఁగాలేక మా
ర్గాయాసంబును లేక స్వర్ణనది డా ♦ యంబోయి రుగ్ర త్వరన్. ౧౬౦

చ॥ పసుపును నల్పు వన్నెగల ♦ బంభరముల్ బకముల్ మరాళముల్
పసి నడయాడు క్షేత్రములు ♦ చల్లని తోఁపులు సీటిపట్టులున్
విసవిస నేగి చూచి మఱి ♦ వేడ్కఁ దరించుచు నారికేల వృ
క్ష సమితి నిండు ధాత్రి తిల ♦ కంబు కుళిందను దాఁటి యంతటన్. ౧౬౧

ఉ॥ కొంకణ దేశమున్ గడచి ♦ కోరికఁ బశ్చిమవార్ధి చేరువన్
వంకలు డొంకలున్ వెదకి ♦ వారక యంబరమంటి యేగి యే
కాంకుని త్రోవ నడ్డు శిఖ ♦ రాగ్రము లొప్పఁగ దేవపూజ్యమై
క్రొంకుడుగట్టు నాఁ జను న ♦ రుంధతి శైలము జేరి రవ్వలన్. ౧౬౨

ఉ॥ అచ్చటఁ గాంచి యందమున ♦ కందము గూర్చెడు సీత లేమికిన్
నొచ్చి తరించి భిల్ల తరు ♦ ణుల్ తమ తేనియ నిచ్చి గొల్లతల్
తెచ్చిన చల్ల మార్చికొను ♦ తేటగు పచ్చల కొండ సానువుల్
చొచ్చి ధరాత్మజన్ వెదకి ♦ చూచిరి మళ్లిరి వేంకటాద్రికిన్. ౧౬౩

శా॥ జ్ఞానుల్ మానులు బాసవాలులు మరు ♦ న్నారీమణుల్ సాధు ల
జ్ఞానుల్ పాపులు సర్వమానవులు త ♦ చ్చైత్యలేశు నారాయణున్
జ్ఞానాతీతుని గొల్చువారు విలస ♦ చ్చారిత్రులై వేడ్క న
జ్ఞానం బూడ్చెడు పుణ్యతీర్థములలో ♦ స్స్నానంబు గావించుచున్. ౧౬౪

శా॥ కామాదుల్ తెగఁగోసి యింద్రియాకృతుల్ ♦ ఖండించి నిందాస్తుతుల్
సామాన్యంబుగఁ జేసి కాంతల కటా ♦ క్షప్రక్రియల్ రోసి యు
ద్దామంబైన తపంబు సేసి మునిసం ♦ తానంబు గోవింద రా
మనామధ్యాన పరాయణుల్ సతత మా ♦ నందించు నాకొండపై. ౧౬౫

శా॥ కేలన్ లీల సుదర్శనాదికములన్ ♦ గీలించి భక్తాళికై
నీలాంభోద శరీరుఁడై వెలయు త ♦ న్నిత్యాంఘ్రి కంజాతముల్

పోలం దాల్చిన యగ్గిరిం గల మృగం ♦ బుల్ చెందు మోక్షంబనన్
శ్రీలక్ష్మీశు పదంబు చేరు టరుదే ♦ సేవించు పుణ్యాత్మకుల్? ౧౬౬

ఉ॥ ఆగిరిరాజముం దటిసి ♦ యంగదముఖ్యులు చుట్టి వచ్చుచున్
యోగసమాధినుండి విని ♦ యోజిత మాధవ పాదచిత్తులై
ప్రాగఘభారముల్ తొలఁగఁ ♦ బావనులైన తపోధనాఢ్యులన్
బాగుగఁ గాంచి తచ్చరణ ♦ వారిజముల్ తలసోఁక మ్రొక్కుచున్. ౧౬౭

తే॥ కుటిల కుంతల యైన కా ♦ కుత్థ్సు దేవి, నెందుఁ గనక ద్రావిడమున ♦ కెల్లయైన
వేంకటాద్రి వదలి విప్ర ♦ వేషములను, వెలలినారలు తొండ మం ♦ డలము చేర.

తే॥ దేశమంతయు నటవీ ప్ర ♦ దేశమగుట, ప్రేల యిండ్ల ముంగిటఁ బంట♦చేలు పొసఁగు
నీర పూర్ణ తటాక కే ♦ దార వనము, లచ్చటచ్చట మిక్కిలి ♦యలరుచుండు ౧౬౯

మ॥ పొలముల్ దున్నెడి కర్షకుల్ వృషములన్ ♦ బోఁ గోలతోఁ గొట్టఁగాఁ
గలఁగం బాఱిన హంసముల్ పనస వృ ♦ క్షంబుల్ తెగంబండి భే
దిలి యందుండి స్రవించు ద్రవ్యములు ప్రో ♦ దింగూర్పఁ బెంపారు పై
రుల దోమ్మాడుగఁ ద్రొక్కుచుండు నవి యా ♦ రూఢంబుగా నచ్చటన్.

తే॥ తరుణుల విశాల సుషిమ నే♦త్రములఁ బోలు,నుత్పలము లటశోభిల్లు♦చుండుఁ;జెలుల
యూరువులవంటి కదళీ త ♦ రూత్కరముల, నిద్ర సేయును పరభృత♦నీడజములు.

ఉ॥ వీథుల మ్రోఁగుచుండు బహు ♦ విశ్రుత వాద్య విరావ మేదురో
ద్బోధము నిత్యమున్ వినుటఁ ♦ దోయద గర్జనమంచుఁ గేకులు
త్సేధము నొంద వంచలును ♦ ధింధిమి నాదము విన్నఁ బాఱువున్
బాధ భ్రమంబు గల్గునొకొ ♦ వాడుక యానెడఁ బ్రాణికోటికిన్? ౧౭౨

శా॥ శృంగారించిన తేరులం జెనయు తేఁ ♦ జెల్లందు పూఁబాళలన్
రంగారంగని గండు చేఁపలు బక ♦ వ్రాతంబుగా నెంచి భీ
తిం గాంచుం దోవ మొగ్గలం గని మహో ♦ ర్మిన్ భేక సంఘాతముల్
మ్రింగన్ వచ్చిన జెట్టిపోతులని ని ♦ ర్వేదించుఁ బెల్లార్చుచున్. ౧౭౩

క॥ పీతలను పట్టుకొను కడ, జాతి చెలులు ముత్తెముల ప ♦ సం గని బక సం
జాతాండములని పగులఁగ, వై తురు తాఁ బేటి చిప్ప ♦ పై నజ్ఞతచే. ౧౭౪

క॥ లేఁత వయసు గల కోఁతుల, చేతులఁ గల పనస తొనలఁ ♦జిట్టిఁగలు పైఁ
దోతెంచి ముసరుఁ బుప్పు, వ్రాతమునకు ముసరు బంభ ♦ ర వ్రజముక్రియన్ ౧౭౫

చ॥ ధనికులతో గృహస్థులగు ♦ ద్రావిడపండితపాళితోడ ని
ర్ధనులకుఁ గామితార్థముల ♦ దండిగ నిచ్చు వదాన్యరాజితో

గొనకొని దుష్టనిగ్రహము ♦ గోరిక సేయు నృపాలితోడ డీ
కొని పులుమేయఁగాఁ దోడఁగెఁ ♦ గోరిన దిచ్చెడి యావు వెల్లనై. ౮౭౬

ఉ॥ మీఱిన వైభవంబు లుప ♦ మింపఁగరాని విలాతి యందు పం
కేరుహవాసినిన్ వెదకి ♦ కీశులు దాఁటి గమించి గొప్ప కా
వేరి పరంగు చోళ పృథి ♦ వీస్థలిఁజొచ్చి వనంబు ద్రొత్తుగాఁ
బైరులు గల్గి తూఱ నెడ ♦ పాఱని భూములఁ జేరి గద్దుగన్. ౮౭౭

ఉ॥ వంకర టింకరై పెరిఁగి ♦ వ్రాలిన వ్రూఁకులనుండి రాలు తేఁ
డెంకలు కాళ్లకుం దగుల ♦ డెందము తల్లడమంద డుల్లుచున్
వంకలు పాఱు తేనియల ♦ పల్లములంబడి లేచి తుడ్చు కొం
చంకిలి సంకటం పడుచు ♦ నాఁగక యేగిరి యూఁకి జోకచేన్. ౮౭౮

మ॥ శ్రుతిగూర్పన్ బొనరించు నాదుక్రియ పై ♦ చ్ఛందగ్గుగా వ్రోఁగ ని
శ్రుతతుల్ నించిన గానుఁగుల్ విడుచు నిం ♦ చుంబాలు నిండారి నం
గతమై యుండఁగఁ గాంచి యాపెనములం ♦ గాంక్షించి యుల్లంతు ల
ద్భుతరీతిం జొరఁబాఱి చేపలట నెం ♦ దున్ గామి వేక్రమ్మఱున్. ౮౭౯

చ॥ వికసిత పుష్ప గుచ్ఛములఁ ♦ బెల్లుగ వ్రాలిన షట్పదాళిచేఁ
బ్రకటిత గాన మాధురి వి ♦ రాజిలు తోఁటలయందు తేనియల్
చికిచికి కాఱి వెల్లువయి ♦ శీఘ్రగతిం జనుచుండఁ గీశ శా
ఖకములు గాంచి యేఱయను ♦ భ్రాంతి డిగంబడకుండు శాఖలన్ ౮౮౦

ఉ॥ కేతకి పూల దుమ్ముచటి ♦ కేళివనంబులఁ బండి వ్రేలు నా
చూత ఫలంబులం దవులఁ ♦ జొప్పడుఁ బూవుల తావి పండ్లకున్
రీతిగఁ గేదరంబులను ♦ రేగటి పంకములందు కల్వ పూ
లాతతమౌటఁ బంకిలము ♦ నందలి వ్రీహులుఁ బొందు గంధమున్. ౮౮౧

ఉ॥ స్రుక్కక వానరుల్ వెదకి ♦ చోళులదేశము దాఁటి గానమిన్
మిక్కిలి కుంది ధర్మపథి ♦ మేటి గృహస్థులు కల్గు చేరలోఁ
దక్కక చూచి యింపయిన ♦ ద్రావిడభాషకుఁ డెంకి యుంచుఁ జే
రెక్కిన పాండ్యదేశమున ♦ కేగిరి వేగ దిటంపుఁ బూన్కిమై ౮౮౨

చ॥ సకలజగంబులన్ విమల ♦ సన్నుతిగాంచిన గద్య పద్య నా
టకముల ఖ్యాతి నొందు ద్రవి ♦ డ ప్రకటామృతమున్ జనాలి కి
చ్చకముగ నిచ్చి గౌరవ వి ♦ శాలత నొందిన పాండ్య దేశమున్
లంకలంకలాడు నవ్విబుధ ♦ లోకము పోలుననంగఁ జెల్లునే? ౮౮౩

మ॥ ఋజు మార్గ ప్రవణుల్ కపీంద్రులు మహో ♦ త్కృష్ట ప్రభా పుణ్య పాం
డ్యజగంబందు మెలంకువం దిరిగి సీ ♦ తాన్వేషణ స్ఫూర్తిచే
భుజముల్ పాదములున్ జలించుచును నొ ♦ ప్పల్గొంద నిర్విణ్ణులై
నిజ జీవంబులు వీడువారివలె గ్లా ♦ నిం బొంది రప్పట్టునన్. ౮౮౪

ఉ॥ దక్షిణ వార్ధి తోయ కణ ♦ తర్పిత శీతల వాత పోతముల్
శిక్షణమొందినట్టి వహిఁ ♦ జెంది సతంబును వీచుచుండు పాం
డ్య క్షితి దాఁటి కీశులు క ♦ డంకను చేరి మహేంద్రశైలమున్
లక్షణ లక్షితాంగి మహి ♦ ళామణి రోసిరి యెల్ల చోటులన్. ౮౮౫

౧౩ సంపాతి పటలము. (౬౬)

ఉ॥ కాంచిరి వానరుల్ కడఁక ♦ గర్జన సేయుచు నింగిదాఁక ని
క్కించిన దీర్ఘ వీచులను ♦ కేలను చాఁచి కురంగనేత్ర పూ
తాంచితగాత్ర జానకి ధ ♦ రాత్మజ యున్నది లంకయందు వీ
క్షించఁగ రండు రండనుచుఁ ♦ జీరెడి కైవడి నొప్పు నంబుధిన్. ౮౮౬

తే॥ కలిసికొనఁ బల్కి పంపిన ♦ కపిచయంబు, లన్ని దెసలను వెదకుచు ♦ నవనిజాతఁ
గాంచనేరక వచ్చి యా ♦ గ్రావమందు, కడకు సంగదాదులతోడఁ ♦ గలిసికొనియె.

తే॥ కలిసికొని యందఱుంగూడి ♦ కమలనేత్రఁ, గుటిలకుంతల నెందుఁ గ ♦ న్గొనఁగలేమిఁ
గర్జమియ్యది యని మదిఁ ♦ గాంచలేమి, దూఁటల్లుచు నాల్కలు ♦ తొట్రుపడఁగ.

తే॥ ఱేఁడొసంగిన గడువు మీ ♦ ఱినది కాని, కార్యమో వట్టిదయ్యె రా ♦ ఘవుఁడు విన్న
నసువులను వీడు; మనచేత ♦ నగునదేది?, చెడితి మెల్లవిధంబులఁ ♦ జిట్టచివర. ౮౮౭

తే॥ పోనఁగ నిండె తపింతమా? విసము మ్రింగి, చత్తమా? యేదియుచితంబు? చావె మేలు;
పోయి చచ్చుటకంటె నీ ♦ భూధరమున, నిలుగుటేయుటవని వారు ♦ తలఁచుచుండ.

తే॥ అపుడు యువక పంచాస్యమౌ ♦ నంగదుండు, గిరులు వరుసలై యమరిన ♦ కరణినున్న
వనచరులఁగని తనకుఁ దోఁ ♦ చిన విధంబు, నిట్లు వాక్రుచ్చెఁ జింతాకు ♦ లేక్షణుఁడయి

మ॥ దివియున్ భూమియు నెల్లెడన్ వెదకి నీ ♦ దేవిన్ సమీక్షించి వా
చవు లూరంగ వచింతుమ య్యవనిజా ♦ సందేశము న్నికు రా
ఘవ! యంచుం గడు జాణలంబలె నన ♦ ర్ఘ ప్రజ్ఞలం బల్కి యా
పవిదిం జేయఁగలేక మాటపడఁగం ♦ బాలైతి మిప్పట్టునన్.

ఉ॥ చేసెద మన్న కార్యమును ♦ చేసి ముగింపము మేరమీఱి ము
న్నే సతి గానరాదనుచు ♦ నేగి వచింపము పూనియే ననం

తానుతఁ గానవచ్చునను ♦ ధైర్యము లేదు మరించు టే యింకన్
మోనములేనిత్రోవ యగుఁ ♦ బోవుట సిగ్గిలు టున్న యుక్తమే? ౮౯౩

మ॥ గడువున్ మీఱఁగఁ గార్యమున్ సమకుఱం ♦ గైకొని కిష్కింధకున్
అడుగా నేగినఁ దండ్రికోపపడు శ్రీ ♦ రాముండు చింతాంబుధిఁ
బడు నాఘోరము గాంచఁజాల నగుటన్ ♦ ప్రాణంబులన్ వీడెదన్
గడు ధర్మజ్ఞులు మీరు నిశ్చయముతోఁ ♦ గర్తవ్యముం దెల్పుఁడీ. ౮౯౪

చ॥ అన విని జాంబవంతుఁ డిటు ♦ లాడుఁ బ్రభుండవు నీవు సన్నత్రో
వన చనువార మీవు కడ ♦ వం గని యిచ్చట నేడ్చుచుందుమే?
మనమున దార్ఢ్యమూని యను ♦ మానము మాని వినాశవార్త నీ
జనకునకున్ వచింపఁ జనఁ ♦ జాలుదుమే? పలుమాట లేటికిన్? ౮౯౫

తే॥ వినుత విక్రమ! యువరాజ! వెనుక కేగి, తెలుపఁగా నేమిగలదు చిం ♦ తింపు మయ్య
యేము చావంగఁ దగుఁ గాని ♦ యింగితజ్ఞ!, నీవు చావంగఁ దగవు మ♦న్నింపఁదగుదు

చ॥ అదివిని జాంబవంతుని త ♦ దన్యులఁ గాంచి వచించు నిట్లు లం
గదుఁడు మహాత్ములార! దరి ♦ గానక మీరు విపన్నమార్గంబునన్
బ్రిదిలి మునుంగుచుండ నొక ♦ వీరుని కై వడి నేను మాత్రమే
మదిమది నేగినన్ జనము ♦ మన్ననసేయునె? యద్ది యుక్తమే? ౮౯౭

తే॥ పెద్ద లేమందురో యను ♦ భీతిలేక, వెంట వచ్చిన మిత్రులు ♦ మంటఁ గలియ
వీఁడు చావక యిటు వచ్చి ♦ నాఁడు! యనెడ, లోకనిందకై యరిగెద ♦నాకమునకు

సీ॥ మనమిందఱము నిందు ♦ మరణింతుమేని నా, తలిదండ్రు లెటఁగినఁ ♦ బొలియువారు
అదివిని రాఘవుఁ ♦ డతని తమ్ముండు త్రై, య్యాదుర తద్వార్త యు♦యోధ్యఁబ్రాఁక
భరతాదులును తమ ♦ ప్రాణముల్ విడుతురు, వారి తల్లులు నెండి ♦ పౌరవరులు
చచ్చెదువారిది ♦ సత్యంబు సత్యంబు, చెడితిఁ జెడితిఁ జెడఁ ♦ బొడమినాఁడ

ఆ॥ పుట్టినిల్లు తాను ♦ మెట్టిన యిల్లును, వెలుఁగఁ జేసినట్టి ♦ విమల చరిత
లోకమాత సీత ♦ కాకుత్థ్సు కులపత్ని, కానరాకయున్న ♦ కారణమున. ౮౯౯

తే॥ అంగదుం డోర్వలేకిట్టు ♦ లాడునంత, నిప్పు కడుపునఁ బుట్టిన ♦ చొప్పుగాఁగ
నెల్లవారల యుల్లముల్ ♦ తల్లడిల్లె, ఋక్షనాథుఁ డంగదుఁ గని ♦ యిట్టులనియె

ఉ॥ ఏవగ నెంచిచూడ మఱి ♦ యీవును నీజనకుండు రాజు సు
గ్రీవుఁడు దక్కఁ గీశకుల ♦ కీర్తిని నిల్పెడు వాఁడు లేఁడటుల్
గావున నీవు నిలుగుట ♦ గాఁదగదంచు వచించినాఁడ నా
శ్రీవరు చావుఁ గూర్చి యిటఁ ♦ జింతన సేయుట యేని యుక్తమే? ౯౦౧

ఉ॥ ప్రాణముతోడఁ బోవఁదగు ♦ వాఁడవు నీవొకరుండవే చుమీ
యేణవిలోచనన్ వెదకి ♦ యేడెఱ వానరవర్యులెల్ల ని
స్త్రాణ భజించి క్రమ్మఱిలఁ ♦ జాలక చచ్చిర యంచు నాజగ
త్త్రాణునకుం గపీంద్రునకు ♦ రాణ వచింపుము మాఱు మాటుగన్. ౯౦౨

చ॥ అపుడు నాంజనేయుఁడను ♦ సర్వమ శీఘ్రగులార! లోకమం
దున నొక భాగమేని వగ ♦ త్రోఁ బరికింపఁగ లేదు రాముఁడే
విని; మఱియింతలో గమన ♦ వేగము మాలినవారిమాడ్కి శ్ర
ద్ధను విడువారి పోల్కిని వి ♦ తాకును పేసట నొందఁ జెల్లునే? ౯౦౩

శా॥ పాతాళంబున నూర్ధ్వలోకములలో ♦ స్వర్ణాద్రిపైఁ బద్మసం
జాతాండ వ్రజమందు నిబ్బరపు దీ ♦ ఝంబూని వీక్షించుచున్
సీతాదేవిని కాంతుమేని మఱి యా ♦ క్షేపింతురే? తప్పుగాఁ
జేతంబందు దలంతురే? యొడయఁడున్ ♦ శ్రీరామ సౌమిత్రులున్. ౯౦౪

ఉ॥ కావున జానకిన్ వెదకు ♦ కర్మమె న్యాయము లోకమెల్లెడన్
దీనరమంది రోయుదము ♦ తేఁకున సంతటఁ గానమేని యా
గ్రీవరుఁడౌ జటాయువు గ ♦ తించిన దారిని పోద మిప్పుడీ
త్రోవఁ జనింతుమేని యస ♦ దూఱు గడింతుము మూర్ఖ పద్ధతిన్. ౯౦౫

ఉ॥ సీతుల నిట్లు పూరుతి గ ♦ ణించి వచింపఁగ గృధ్రరాజు సం
పాతి, యనుంగుఁదమ్ముఁడు స ♦ పార కృపాళుఁడు నిత్య విక్రమో
పేతుఁడు సీతిమంతుఁడు ని ♦ వేకి జటాయువుచావు వింటచేఁ
జేతము తల్లడిల్ల నడిఁ ♦ జేరెఁ గపీశ్వరు లున్న చోటికిన్. ౯౦౬

సీ॥ ఆయతస్ఫూర్తి జ ♦ టాయు సెటులఁ గూలె, నని కొట్టుకొను గుండె ♦ యొనరువాఁడు
గడగడ వడఁకు మే ♦ న్గలవాఁడు సమి భిన్న, పక్షమౌ శైలంబు ♦ పగిదివాఁడు
తమ్ముని చంపిన ♦ యతి బలుఁ డెవఁడని, కన్నుల బొప్పముల్ ♦ గార్చువాఁడు
భూమిపై గర్జించు ♦ భూరి మేఘుసుమాడ్కి, వేదనచేఁ బల ♦ వించువాఁడు

తే॥ గుల్మతరు లతాదులు మిట్ట♦గుట్టలెల్ల, సమము లగునట్లు త్రొక్కుచు♦జరగువాఁడు
వాయుదేవుని సుబలముతో ♦ వైవ దొరలు, వెండికొండ నిధంబున ♦ వెలయువాఁడు

తే॥ వచ్చి చేరఁగ బ్లవగులు ♦ భయమునొంది, పరుగులిడిరి కకావికఁ ♦ బవనసూనుఁ
డుగ్రుఁడై నిల్చి పక్షి రూ♦పొంది వచ్చు, మాయలాఁడవు నిలుమని♦మాఱుకొనియె

ఉ॥ నూరొకాని నిమ్మళింపుఁడును ♦ మాన్యుఁడు దుఃఖితుఁ డార్తిఁ దమ్ముడే
పేర్కొనువాఁడు కన్నులను ♦ వృష్టిగ నశ్రులు రాల్చునాతఁడే

కోర్కియు లేనివాఁడగుటఁ ♦ గొంచక యింగితవేది తత్త్వమ
ర్మజ్ఞుఁడు వాయుసూతి ముఖ ♦ మందలి చిన్నె లెఱింగె బాగుగన్. ౧౦౧

తే॥ ఎఱిఁగి యాతఁడు డాయంగ ♦ నెదుర నిలిచి, వాయి తెఱవక మున్నె సం♦పాతి నాయ
నుంగుఁదమ్ముఁ జటాయువు♦నొంచి కూల్చు, వారుఁ డెవఁడనియడిగె సా♦మీరిఁగాంచి

తే॥ అంత మారుతి నీదు వృ ♦ త్తాంత మిపుడు, నిజము దాఁపక తెల్పుదే-నియును పిదప
జరిగిన యుదంతమెల్ల ని - శ్చయముగాఁగఁ, దెలుపఁగలసన సంపాతి - పలికె నిట్లు

ఆ॥ నాకు వెనుకఁ బుట్టి - నాకన్న ముందుగా, మరణమొంది యశము - ధరణి నిలుపు
నాజటాయువునకు - నన్నను భ్రాతృ వి, రహితవృత్తి నిట్లు - బ్రదికినాఁడ. ౧౦౨

తే॥ అనిన సంపాతి పల్కుల - నాలకించి, యడలి యో పక్షిరాజ! ద - శాస్యుతోడ
నాల మొనరించి యతని చం - ద్రాయుధమునఁ, గాలగతి నొందెనని పల్కి - గాలిపట్టి

తే॥ విన్న సంపాతి వజ్ర ని - ర్భిన్న కుధర, ఖాతి భువిఁబడి వేఁడి ని - శ్వాసములను
వదలి ప్రాణముల్ తత్తఱ-పాటు నెంద, హనుమ పల్కు లన్నియు పల్కి - యడలిబడలె

మ॥ అనుఁగా! భానుఁడు కాల్పఁ బక్షములు పా - డై పోవ నిచ్చానువృ
త్తినిఁ గెందుం జనలేక దుర్భర మహా - ర్తిం బొంది చాకుండఁగా
నినుచే నుంతయు నొవ్వి చెందవును నీ - వేముందుగాఁ బోవు టెం
దనువౌ ధర్మము? చిత్రమయ్యె నిది మా - యాలోకమంచెంచెదన్. ౧౦౩

మ॥ సరసీజాసనుఁ డట్లెయుండ భువియున్ - స్వర్గంబు నిల్పొందఁగా
వర ధర్మంబును నిల్చియుండ దివిఁ గ - ల్పంబట్టులే యుండ నం
బర వాయు జ్వలనాంబు మేదినులు స - ర్వంబట్లె యుండంగ సో
దర! నీవొక్కఁడ వెట్లు కూలితివొ? చి - త్రంబయ్యె నాకియ్యెడన్. ౧౦౪

ఉ॥ రంభ కనూరుచేఁ బాడమి - రాగము మీఱఁగ నిన్నినాళ్లు సం
రంభముతోఁ జరించితిమి - క్రందగు లోకములెల్ల వెండిఁ బ్రా
రంభము దోఁచె నిర్వ్వరకుఁ ♦ బ్రాయిడియైన వియోగ మిప్పుడా
రంభయె తల్లిప్రేమగొని ♦ రమ్మన నేగితె నన్ను వీడుచున్. ౧౦౫

ఉ॥ వీరవరాగ్రణీ! గరుడ ♦ వేగ! దశాస్యుఁడు మూఁడులోకముల్
వారక గెల్చుఁగా కడలి ♦ పాఱక నిల్చెనే? నిల్చి ధీరుఁడై
పోరెనె? పోరుఁగాక! పోరి ♦ పుచ్చుఁగఁ జాలెనే? చిత్రమయ్యె నా
గారిని పాము మార్కొని జ ♦ యంబు గడించెను ధాత్రి నేఁటికిన్. ౧౦౬

తే॥ అనుచు సంపాతి పలవించి ♦ యవశుఁడైనఁ, దలరి మారుతి సమయోచి ♦ తంబులైన
పలుకులాడి యోదార్చ నా♦పక్షివిభుఁడు, మరల నిట్లనియె మరుత్కు♦మారుఁగాంచి.

ఆ॥ క్రౌర్యశీలి బహుళ ♦ కపటి దశాస్యుతోఁ, బోరఁగా జటాయు ♦ వునకు నేమి
హేతు వొనరెఁ దెల్ప ♦ వే మహాత్మక! యన, వాయుపుత్త్రుఁ డిట్లు పలుకఁదొడఁగె.

శా॥ మా రామప్రభు ధర్మపత్ని మిథిలా ♦ క్ష్మానాథు సత్పుత్త్రి సీ
తా రామామణి దుష్టరక్షకుఁడు దై ♦ త్యస్వామి కావించు మా
యారంభంబునఁ జిక్కి నాథు నెడఁబా ♦ యం గల్గె నవ్వేళ లం
కారాజన్యుఁడు ముచ్చిలించికొని యే ♦ గంబూనె భూమీసుతన్. ౯౨౧

శా॥ ధర్మాత్ముండగు నీదు తమ్ముఁడట దై ♦ త్య క్రౌర్యముం గాంచి దు
ష్కర్మ స్నీతులఁ దేర్పఁ జూచి యెటులుం ♦ గాకున్కిఁ గోపంబునన్
మర్మం బంట నఖాలి దూఁటి దనుజున్ ♦ మార్కొంచు ధాత్రీసుతా
నిర్ముక్తిం దలపోసి సంగరము పూ ♦ నెం బల్మి లంకేశుతోన్. ౯౨౨

ఉత్సాహ॥ పూని వాని యరదముఁ బొడి ♦ పొడిగఁ జేసి చేతులన్
మేను వాఁడిగోళ్లఁ జీల్చి ♦ మిగిలి దిటవు గ్రుంచఁగా
దానవుండు శంభుఁ డీయఁ ♦ దాల్చిన కరవాలుచే
నూని నీదు తమ్ము నుసుఱు ♦ లూడ్చి పోయె నావుడున్. ౯౨౩

ఉ॥ తమ్ముని చావుకై మిగులఁ ♦ దాపము నొందితిఁగాని రాము కా
ర్యమ్మున నశ్వరంబయిన ♦ ప్రాణములం ద్యజియించి నిత్యమో
క్షమ్ము గడించె నంచు మది ♦ సంతసమందెద నట్టిజన్మమే
యిమ్మగ సార్థకం బయిన ♦ దెన్న మహీస్థలి భక్తసత్తమా! ౯౨౪

ఉ॥ రాముని దేవిఁ గావ సమ ♦ రం బొనరించి రణంబునంద యా
స్వామినికై ప్రియంబుమెయిఁ ♦ బ్రాణము లర్పణ చేసినట్టి గా
రా మనుజుండు నిక్కము స్థి ♦ రంబగు నిర్మల కీర్తి దేహుడై
భూమిని గల్గువాఁ డనఁగఁ ♦ బోలు మఱొక్కటి చెప్ప నొప్పునే? ౯౨౫

ఉ॥ శ్రీరఘువీరు నెయ్యమొన ♦ రించిన తమ్ముఁడు రామసేవకై
జాఱిచి జీవముల్ విమల ♦ శాశ్వతకీర్తి గడించె దానిచేఁ
గూరిన నష్టమేది? మఱి ♦ కోరికఁ బొందఁగదగ్గ యర్థమున్
గౌరవ మున్నె? సంతసము ♦ గాంచఁగ నింతకు మించి కల్గునే? ౯౨౬

చ॥ అని వినుతించి నిర్మల జ ♦ లాశయమందున మజ్జనాదికం
బొనరిచి వెండివచ్చి ప్లవ ♦ గోత్తములార! వడిన్ ధరాత్మజా
తను వెదకంగ వచ్చితిరి ♦ తమ్ముని వార్తను దెల్పి నన్ను పా
వనునిగఁ జేసినార లోక ♦ వంతను గూర్చిన వారె మీరలున్?

చ॥ మృదు మధురోక్తుల న్నిజము ♦ మేకొని పల్కెడు వీరులార! యొ
ప్పిదముగ నేకకంఠులయి ♦ ప్రేమను తారక మంత్రరాజమున్
బదరక యుచ్చరింపుఁ డటు ♦ పావన నామము విన్న నాకు మే
లొదవును రాము సత్కరుణ ♦ నొప్పును కాలిన పక్ష యుగ్మమున్. ౨౮

మ॥ అని సంపాతి రచించి వేఁడుకొనఁ బ్ర ♦ త్యక్షంబుగాఁ జూచు నే
డ్కను శ్రీరాముని దివ్యనామము లదే ♦ కస్వాంతులై భక్తిభా
వనతోఁ గీతులు పాడుచుండఁగ నె త ♦ త్పక్షంబు లందంబుగా
దనరెన్ విస్మయమంది రెల్లరును త ♦ ద్గాన ప్రభావంబుకై. ౨౯

చ॥ సురుచిర దేహకాంతి గల ♦ సూనృత భాషుఁడు గృధ్రరాజు, శ్రీ
వరుని కృపా కటాక్షము న ♦ పారముగాఁ గొని రెక్కలొప్పఁ దీ
వరమగు వహ్నిఁ గ్రక్కు కర ♦ వాల మొలంగొనుపోల్కిఁ బక్షకాం
తర గత దీర్ఘ దేహుఁడయి ♦ తద్ద నెలింగెఁ బ్లవంగు లుబ్బఁగన్ ౩౦

ఉ॥ రెక్కలు లేని యండజము ♦ రెక్కలు గొన్న విధంబు గాంచఁగా
నక్కజమంది సందియము ♦ సంది భయంబును బొంది రాఘవున్
నిక్కపు భక్తిచేఁ గొలువ ♦ నేర్చిన వారికిఁ గల్గు లాభమున్
జక్కని కన్నులారఁగని ♦ సల్పిరి పాడుచు మోద నృత్యమున్. ౩౧

క॥ శ్రీరామ నామ మహిమము, నారూఢిగఁ దెలిసినట్టి ♦ యాండజ రాజున్
గౌరవమున మ్రొక్కి యతని, చారిత్రము దెలుప వేఁడ ♦ సంతుష్టుండై ౩౨

క॥ పలుకు నిటు మిత్రులారా!, యిలఁ జీకటిగొంగ రథము ♦ నేడ్గుఱ్ఱ సహసం
గల యరుణుని సుతులము గ, ద్దల కులమున కేలిశీలము ♦ తరుణ వయసునన్. ౩౩

క॥ సురపురిని చూచు వేడుక, నిరుప్రరమును నెగసి యెగసి - యేగుచునుండన్
ఖరకరుని చేరువకుఁ జను, తరుణంబున నతఁడు కాంచి - తద్దయుఁ గినిసెన్ ౩౪

శా॥ నాకన్నం గడు నూర్ధ్వమం దరుగుటన్ - నాతమ్ముఁడల్లాడి య
న్నా! కాపాడుమ యన్న నేను తనక - న్నం బైకి వే పోయి యుం
కాఁకం దాఁకఁగనీక కాచితిని రె - క్కల్విప్పి, నామేనికిన్
సోఁకెన్ వేఁడిమి రెక్కలుం గమరె నీ - క్షోణీస్థలిం గూలితిన్. ౩౫

మ॥ పుడమిం గూలిన నన్నుగాంచి రవియుం - బూర్ణానుకంపామతిన్
బెడఁబాయంగల రాముధర్మసతి న - న్వేషింపఁగా వానరుల్
కడఁకన్ వచ్చుచు నిన్నుగాంచి యెలమిం - గాకుత్స్థ సంకీర్తనల్
నొడువన్ రెక్కలు వచ్చుఁగాకని విప - న్మోక్షంబు వాక్రువ్వఁగన్. ౩౬

శా॥ నా పక్షంబులు భస్మమౌ కతన సం ♦ తాపించి నిట్టూర్పుతో
నీ పృథ్వీధరమందు గూలి మరణం ♦ బే మేలుగా నెంచుచో
శాపానుగ్రహశక్తుఁ డార్తజన ర ♦ క్షున్ లోక సారంగుఁ డా
నాపుణ్యాత్ముని వదలించి యూఱడిల ని ♦ న్నాణంబుగాఁ బల్కుచున్. ౯౩౭

చ॥ చదువని మూర్ఖులంబలెనె ♦ స్వాంతమునందున నుత్సహించి స్వః
పదమున కేగనెంచి యిటు ♦ భంగము నొందుట నీదు తప్పుకా
కిది మఱియొక్కటే? యినకు ♦ లేశుని దూతలు వచ్చునంతకుం
బదరక యుండు మాత్మవధ ♦ పాతక హేతువు శీలధర్మమే? ౯౩౮

ఉ॥ గర్వ మడెట్టివారికిని ♦ కాని గుణంబది కల్గియేచుమీ
సర్వముఁగోలుపోయితివి ♦ సత్యము వానరరాజి పుణ్యమై
నుర్వర కన్యకై ప్రభు ని ♦ యుక్తిని వచ్చును మేలుగల్గు నీ
కోర్వని యిట్టితీరు తగు ♦ నో? యని యమ్ముని మందలింపఁగన్. ౯౩౯

చ॥ తుదకిటు జీవముల్ నిలిపి ♦ దుఃఖము లోర్చుచునుంటి నామహా
పదగని దిక్కుదోఁపక య ♦ పార మనోవ్యథ నొందు తమ్ముఁ డ
య్యాదనున నాయనుజ్ఞ వినక ♦ యంబున మీఱఁగలేక గృధ్రరా
ట్పదమును పొందె మాచరిత ♦ పావనులార! గ్రహించినారలే? ౯౪౦

ఉ॥ మీరలు వచ్చినారలును ♦ మేలిమి ఱెక్కలు వచ్చె నాకు మీ
చే రహి నొందితిం బుడమి ♦ శ్రీరఘురాముని సేవసేఁత మీ
కారయ నెట్లు ధర్మమగు ♦ నట్టులె నాకును ధర్మమాట నే
నారసినంతవట్టు తెలి ♦ యం దెలుపంగలవాఁడ నమ్ముఁడీ. ౯౪౧

ఉ॥ దేవిని దొంగిలించికొని ♦ దిట్టరి నీచుఁడు పాపి క్రూరుఁడీ
త్రోవనె యేగఁ గాంచితిని ♦ దుష్టుఁడు లంకను చేరినాఁడు తాఁ
గావలినుంచినాఁడు జన ♦ కప్రభు నందిని యందయున్న దీ
రేవగనైన నబ్ధిఁ దరి ♦ యింపుఁడు కాంచుఁడు రామగేహినిన్ ౯౪౨

చ॥ ఏగుట కెట్లు శక్యమగు - నిచ్చటి కున్నది నూఱు యోజనాల్
సాగరవేష్టితం బయిన - లంక యముండును మూఢ్కి నిల్వఁగా
నీగును బెగ్గడిల్లి దను - జేంద్రుని కోప దవాగ్ని పావకున్
జాఁగఱలాడఁజేయు ననఁ - జాలుదురే యెవరేని చేరఁగన్? ౯౪౩

చ॥ నలువయు శంకరుండును చ - నంగ నశక్య మనంగనేల? క
ర్వలియును కాలుఁడున్ జొరఁగ - రాదు చరాచరకోటి లోపలన్

వెలుపలనున్న వెన్నుఁడు ప్ర - వేశ మొనర్పఁగలేఁడు మీరలీ
పొలుపు నెఱింగి పెల్లు దల - పోసి చనుండు మెలంకువం దగన్. ౯౪౪

ఉ॥ ఇందఱుఁ జేరి పోదమని - యెంచుట గూడని కార్యమౌను మీ
యందు సమర్థుఁడై మెలపు - నందిన యొక్కరుఁ డేగి డాఁగి యం
దందు చరించి రాముసతి - నారసి తెల్పుఁడు తన్నిదేశ మ
ట్లొందిక గానిచో మరలి - యోపికఁ దెల్పుఁడు నా వచస్సులన్. ౯౪౫

మ॥ పరిపాలించెడు వారు లేమిని ప్రభు - భ్రంశంబుచేఁ బాడి వీ
సరవోవం జెడు గృధ్ర సంఘములు ర - క్షోస్ఫూర్తి కేఁ బోవుచే
యుర వౌ మీరలు రెంట నొక్కటి తగన్ - యోచించి చేయుండు సు
స్థిరకీర్తిన్ వహియింపుఁ డంచుఁ జనియెన్ - దీవించి సంపాతి తాన్. ౯౪౬

౧౪. మహేంద్ర శైల పటలము (౨౯)

ఉ॥ తప్పులు పల్కనే యతఁడు ♦ తద్జ్ఞుఁడు గ్రద్ధలతేఁడు తెల్పు నా
చొప్పునఁ బోవ జానకిని ♦ చూఁడగవచ్చును రెంట నొక్కటిన్
దప్పక చేయఁగా వలయు ♦ దాఁటుటయా జలరాశి? రాముతో
నిప్పుని దెల్పుటా? యుచిత ♦ మెయ్యది యేర్పడ నిశ్చయింపుఁడీ. ౯౪౭

మ॥ త్రిజగన్మోహనుఁడైన రాఘవుని సు ♦ గ్రీవున్ వెసంజేరి భూ
మిజ వృత్తాంత మెఱింగినంత తెలుపన్ ♦ మేలొందుఁ గర్తవ్య మ
క్కజమా? లేవఁ బయోధి దాఁటి యచటన్ ♦ క్ష్మాపుత్త్రి నీక్షించి నీ
రజపత్త్రేక్షణ తెల్పు వాక్యముల నా ♦ రం దెల్పు టుత్కృష్టమా. ౯౪౮

సీ॥ గడువు కడవఁజావఁ ♦ గడఁగినారము సిగ్గు, చెడఁ గ్రమ్మఱిల సాహ ♦ సించి నార
మివి రెండు తొలఁగు వ♦డువు విన్నవారము, సంపాతివలన ని♦శ్శంకముగను
కడలిని దాఁటి లం♦కకునేగి జానకిఁ, బొడగాంచి రాఁగల ♦ పుణ్యుఁ డెవఁడు?
మా ప్రాణ మాన సం♦రక్షణ భారంబు, నతనిపై నుంచితి ♦ మనిరి కొంద
తే॥ ఱ సమశూరులు నీలాదు ♦ లంబురాశి, దాఁటు శక్తి లేదనిరి ♦ సంద్రంబు దాఁటఁ
గలను వెదకుదు మరలి రాఁ♦గలనొ లేనొ?, యనుచు శంకింతు సనియెఁ దా♦రాత్మజుండు

చ॥ నలువ కుమారుఁ డిట్టులను - నాయనలార! త్రివిక్రముండు భూ
స్థలి నొక కాలితోఁ గొలువఁ - దక్కొనుచో జయభేరి ప్రేసి ది
క్కులను ప్రదక్షిణించు తఱిఁ - గ్రుచ్చుకొనెం గనకాద్రి కొమ్మునా
బలము చెడెన్ బదం బిలుకు - పట్టెను నొచ్చుచునుండు నిప్పుడున్ ౯౫౦

ఉ॥ కావున నబ్ధి జంగఁగొని - కావలికోటను దాఁటి లంకలోఁ
జేవను చొచ్చి రాక్షసులు - చేడ్పడు చేఁతలు చేసి జానకీ

దేవిని గాంచి వచ్చుట కు - దీర్ణ బలంబు జవంబు లేదు నే
నేవిధిఁ బోవనేర్తు నని - యిమ్ముగ సంగదుఁ గాంచి యిట్లనున్. ౯౫౧

ఉ॥ రాజవు నీవు కానఁ జన - రాదిఁక నెవ్వరి వేఁడువారమీ
యోజఁ దలంచుచుండుటయు - నొప్పదు తొల్త దినేశసూతికిన్
రాజిత కీర్తిశాలి యగు - రాముని చెల్మి ఘటించి యున్న యు
త్తేజిత మూర్తి యుండఁ దెక - తేరకుఁ జింత వహింపనేటికిన్? ౯౫౨

ఉ॥ నెయ్యము గూర్చినాఁడు రఘు - నేతృ పదంబులఁ గొల్చినాఁడు తాఁ
దియ్యము మీఱ సంగరముఁ - దెచ్చినవాఁడు యశంబు గూర్చు వాఁ
డెయ్యెడనేని హెచ్చరిక - నేర్తెఱఁ గార్యమొనర్చువాఁడు జో
డియ్యల లేనివాఁడు కలఁ - డియ్యెడ మారుతి చింతయేటికిన్? ౯౫౩

సీ॥ పవననందన! నీవు- పరమేష్ఠిఁ బొందని, చిర జీవితమ్మును - చెందియుంటి
సకల శాస్త్రంబులు - శ్రద్ధమైఁ బఠియించి, యంచితార్థమ్ము గ్ర - హించియుంటి
వివరింప వలసిన - విషయమ్ము లనువొందఁ, దెలుపు వక్తృత్వాన - దేఱియుంటి
కర్తవ్యములఁ బూర్తి - గావించు సుస్థిర, సంకల్పుఁ డంచుఁ బ్ర - శస్తిగంటి

తే॥ జముఁడు శంకించునంతటి - శక్తిగంటి, బుద్ధి నపర విధాత యన్ - పొలుపుగంటి
రణమునందు రుద్రుఁడే యను - గణుతిగంటి, మేమెఱుంగమె నిన్ను స-మీరతనయ!

చ॥ అనిలమునందుగాని మఱి - యంబువులందునఁగాని యుగ్రమా
ననలమునందుగాని మృతి - నందవు దివ్యశరాళు లేవియున్
జెనకి వధింపఁజాలవు వి - శిష్ట గుణుండవు నీకు నీవ కా
కెన మఱి లేరు దాఁట రహి - యించిన నండము దాఁటఁజాలెదున్. ౯౫౪

చ॥ సులువుగ మంచి చెడ్డలను - శోధన చేసి వచింపనేర్తు వి
య్యల ససహాయ శూరుఁడవు - నేర్తెఱ శత్రుల గెల్వనేర్తు వ
గ్గలికను లంకకేగి మఱి - క్రమ్మఱనేర్తు మురంబునందు దో
ర్బలము సహింపకుండెడు స్వ - భావము గల్గినవాఁడ వయ్యరే!. ౯౫౫

ఉ॥ మేరుప్రకంబె దొడ్డదగు - మేను ధరింతువు కార్య మేర్పడన్
వారిధరంబునుండి పడు - వర్షకణంబులలోనఁ జిన్న యా
కారము నూని తూఱుదువు - గ్రక్కున లీలగ నెత్తనేర్తు నీ
ధారణి సర్వముం గదిసి - తాఁకఁగ నోపుదు చిన్ని చేతులన్. ౯౫౬

మ॥ మఱియుం బెక్కు- వరంబులందియును సం - భావింతు శీలంబ యో
గ్యతెఱ బాగోగు లెఱింగి యేర్పఱతు పృ - థ్వీపాల ధర్మంబులన్

హారిచే నేర్చి దినేంద్రవంశజునిచే - నవ్వాలిఁ జంపింపవే
పురుహూతాశని బాల్య రోమమొకఁడేఁ - బోఁగొట్ట మున్నోపెనే? ౯౫౮

మ॥ రణరంగమ్మున దాఁకునేనియు జగ - ద్వ్రాతమ్ము లొక్కుమ్మడిన్
దృణకల్పమ్ముగఁ జూచువాఁడ వరులూ - హింపంగరానట్టి భీ
షణ నిస్తుల్య బలుండ వక్కని రథ - స్ఫారోగ్ర వేగంబుతోఁ
గణఁకం బోవుచు నేర్చినాఁడవుకదా - గాంక్షించి సద్విద్యలన్ ౯౫౯

ఉ॥ నీతిపథంబునన్ దిటగ - నిల్చినవాఁడవు సత్యశీలివిన్
నాతిసుఖంబు చిత్తమున - నాటని ధీర జితేంద్రియుండవున్
ఖ్యాతిగ వేదముల్ చదివి - యందలి మర్మ మెఱింగినాఁడవున్
ధాతవు కాఁగలాఁడవని - ధారణిఁ బేరు వహించినాఁడవున్. ౯౬౦

శా॥ సీతాన్వేషణ కీవ యర్హుఁడని రా - జీవాక్షు సుగ్రీవులే
ప్రీతిం బ్రేరణసేయ మేలనుచు నూ - రీకారముం దెల్పుటల్
చేతంబందున నుంచినాఁడ వది నీ - చేఁ దీరు నిక్కంబు నీ
చేతల్ ధాత్రిని సుస్థిరంబు లయి భా - సిల్లున్ మరు న్నందనా! ౯౬౧

ఉ॥ కాలముకానిచో నణఁగి - కాలము వచ్చఁగ నేర్చవయ్యా! పా
రాలము కూరెనేని కడు - నాగ్రహ మందిన సింగముంబలెన్
వాలుదు వెల్ల కార్యములఁ - బట్టి సమగ్రముగా నొనర్తు నీ
ఘ్నాలి నెదిర్చి త్రోచుచు మ - హా ఫలసిద్ధిని గాంచు టబ్బమే? ౯౬౨

మ॥ అమరేంద్రాదుల కైన నాదరణమై - యాదర్శమై యొప్పు శీ
లముచే సుక్షమచేతఁ గాసిలె బుధుల్ - నాథుని మీశక్తిచే
విమలాత్మీయక! నీకుఁ గానిపనులీ - పృథ్విస్థలిం గల్గునే?
యమరం దెల్పఁగఁదగ్గ దొండుగలదే - యర్థంబులే వాతాత్మజా! ౯౬౩

శా॥ నీవే వారిధి దాఁటి మైథిలిని స - న్నీతిం బరీక్షించి దే
వీ వృత్తాంతము దెల్పఁగాఁగల మహా - వీరుండవై యుంటి మా
జీవంబుల్ భవదీయ హస్తగతమై - చెల్వారు మాకింక నే
త్రోవం జూపెదొ యంచు విశ్వసృజు పు - త్రుండిం దర్థి వాక్రువ్వఁగన్. ౯౬౪

తే॥ అవనత ముఖాబ్జమందొక్క-యంబుజంబు, మొలచు పోలికనవ్వ కేల్-మోడ్చిచిహానుమ
వానరావలి యుల్లముల్ - సల్లవింప, దెలిపె నీరీతిఁ దనమది - తేటపడఁగ. ౯౬౫

మ॥ త్రుటిలో సప్త సముద్రముల్ కడచి యు - ద్యోగించి లోకంబులన్
జటుల స్థితినడంచి గెల్చు చతురుల్ - చర్చింప మీరిట్లు ని

స్ఫుట భావంబున నాజ్ఞ యిచ్చుటలు మ - త్పూర్వార్జితంబైన య
ప్పటు భాగ్యంబుగ నెంచెదన్ దృఢమతిన్ - భావింప నల్పజ్ఞుఁడన్. ౯౬౬

శా॥ లంకాపట్టణ మగ్గుతోఁ బెఱికి లీ - లం దెత్తునా? దైత్యులన్
బింకంబుల్ చెడఁగూల్చి రాఘవుని దే - విం దెత్తునా? వాలుతో
లంకాధీశుని గట్టి యీడ్చికొని పో - లన్ వత్తునా? యేది మీ
పొంకంబైన మనోరథంబు వడిఁ దె - ల్పుం డిప్డె కావించెదన్. ౯౬౭

శా॥ వెన్నుం డేపున నొక్క పాదమునఁ బ్ర - ఖ్యాం గొల్చు చందంబునన్
గ్రన్నం గొల్చెద నీసముద్రమును ర - క్షశ్శ్రేణికిం దోడుగా
నెన్నన్ వేల్పులు వచ్చినన్ సలఁచి మీ - యిష్టంబు గావింతు ని
ష్ఖిన్నత్వంబున నుండుఁడీ సమద సం - శ్లిష్టాత్ములై వానరుల్! ౯౬౮

శా॥ భూభాగంబును ముంచఁగాఁ దొడరి యం - భోధుల్ విజృంభించినన్
భూభాగంబె పటాలునం బగిలి పై - వ్యోమంబుతోఁ గూడినన్
శ్రీ భూ నాయకు నాజ్ఞ పక్షములుగాఁ - జెన్నార సేవాబల
శ్రీ భాసిల్లఁ దరింతుఁ దార్క్ష్యనిక్రియన్ - గ్రీడావిధిన్ వారిధిన్. ౯౬౯

మ॥ త్వరగా నుత్తరు విందు క్రమ్మఱిలు నం - దాఁకన్ సుఖంబుండుఁడీ
ధరణీపుత్త్రికఁ గాంచి వచ్చెదను వ్య - ర్థప్రక్రియన్ రానటం
చుతిదిన్ మారుతి యెక్కెఁ దచ్ఛిఖర ము - ద్యోగంబునన్ లేచి వా
నరు లాశీస్సులు సేయ వేల్పులు ప్రసూ - న వ్రాతముల్ సల్లఁగన్. ౯౭౦

మ॥ జలధిం దాఁటఁ గుతూహలుం డయిన యా - సామీరి దైవాఱ స్వ
స్థలమును గొల్వఁగ నెత్తినట్టి హరి పా - దంబట్లు తద్గాత్రమున్
గలయం బెంచెను శ్రీపదుండను సమా - ఖ్యా స్ఫూర్తి సార్థంబుగా
నల శ్రీపాదమె సాటియౌ ననుచు బ్ర - హ్మాదుల్ ప్రశంసింపఁగన్

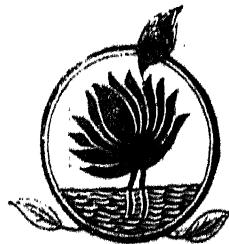
మ॥ రణ తేజోధిక విక్రమంబు దిశలం ♦ భ్రాజిల్లుచున్నట్లవా
రణ తేజోధిక విక్రమంబు దిశలన్ ♦ రాజిల్ల నాకాశ చా
రణ తేజోధికుఁ డస్తమించు మునుపే ♦ రక్షోగణాధీశ రా
వణ తేజోధిక పట్టణంబు వడిఁ బో ♦ వంగన్ సముద్యుక్తుఁడై. ౯౭౧

శా॥ పంచాస్యంబు లనేకపంబులును కం ♦ పం బొందఁ బంచాస్యు నం
శాంచత్పుణ్యుని భారమోర్వక గిరిం ♦ ద్రాగ్రంబు క్రుంగార ని
ష్కుంచద్వ్యాలము మేనఁ జుట్టికొని య ♦ చ్చో నాది కూర్మంబుపై
సంచై నిల్చిన మందరంబుకరణిన్ ♦ సామీరి విభ్రాజిలెన్. ౯౭౩

శా॥ శంపా యుక్త పయోదముల్ చరణ శిం ♦ జా నాదముల్ సేయ వ
ర్ణింపన్ లేక నిలింపు లాతనువు ని ♦ ర్ణిద్రాత్ములై కాంచ గో
శంపుం గంబము క్రింది ఱాయి యన శై ♦ లం బొప్పఁగా నందుపైఁ
జాంపేయాద్రి విధమ్మున న్నిలిచె నా ♦ సామీరి గంభీరుఁడై. ౯౭౪

కిష్కింధా కాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రామచంద్రార్పణ మస్తు.

శ్రీ వేదవ్యాస ముద్రాక్షరశాల, చిత్తూరు. 14-7-50. కా. 1000.